

**Vlaamse
overheid**

Antwoordnota PAS

Verwerking openbaar onderzoek
Programmatische aanpak stikstof

**Vlaamse
overheid**

omgeving.vlaanderen.be

Deze 'Antwoordnota Openbaar onderzoek PAS' (kortweg 'Antwoordnota PAS') vormt een bijlage bij
Nota aan de Vlaamse Regering betreffende

- Ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van een programmatische aanpak stikstof
- Definitieve goedkeuring

INHOUD

Situering.....	5
Werkwijze verwerking inspraak openbaar onderzoek.....	6
1. Gefaseerde aanpak.....	6
2. Registratie en administratieve verwerking.....	6
3. Inhoudelijke categorisering inspraak.....	7
4. Synthese inspraak tot synthesevragen en beantwoorden vragen.....	11
Samenvatting inspraak en aanpassingen PAS.....	13
1. Piekbelasters.....	13
2. Emissiereductie veehouderij.....	15
3. Nulbemesting en nutriëntenemissierechten.....	18
4. Beoordelingskaders vergunningverlening.....	20
5. Flankerend beleid.....	22
6. Wat na 2030?.....	24
7. Natuurdoelen.....	24
8. Turnhouts Vennengebied.....	24
Thematische bespreking.....	26
1. Emissies.....	27
2. Deposities.....	48
3. Impactscoretool.....	62
4. Kritische depositiewaarde (KDW).....	81
5. Scope PAS.....	90
6. G8-scenario.....	131
7. Scenario's.....	184
8. Luchtbeleidsplan.....	226
9. Piekbelasters.....	230
10. Maatregelen veehouderij.....	289
11. Ammoniak emissiearme (stal)technieken (AEA).....	340
12. Nulbemesting.....	351
13. Mestverwerking.....	362
14. Nutriëntenemissierechten (NER).....	366
15. Maatwerk.....	383
16. Correctiemechanisme.....	417
17. Flankerend beleid.....	432

18.	Beoordelingskaders	591
19.	Vergunningen	618
20.	Stikstofsanering	659
21.	Natura 2000 / Instandhoudingsbeleid (IHD)	680
22.	Monitoring en borging	727
23.	Visie op landbouw	754
23.1.	Methodiek	754
23.2.	Samenvatting en conclusies	754
23.3.	Vragen	757
24.	Socio-economische impact	774
25.	Gegevens	798
26.	Procesvoering	801
	Referentielijst.....	811

Situering

Op 23 februari 2022 stelde de Vlaamse Regering de krachtlijnen vast van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in een conceptnota PAS (VR 2022 2302 MED.0068-1 CN PAS- mededeling, VR 2022 2302 MED.0068-2 CN PAS- bijlage).

Deze krachtlijnen vormden de basis van het ontwerp van definitieve PAS (https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-05/PAS-nota_volledig.pdf). Dit programmadocument (verder: 'ontwerp PAS') werd samen met het ontwerp plan-MER overeenkomstig artikel 50/decies/1, §8 van het decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu juncto artikel 4.2.11, §1 DABM, in openbaar onderzoek gebracht van 19 april t.e.m. 17 juni 2022. Tijdens dit openbaar onderzoek en de bijhorende grensoverschrijdende adviesvraag (t.e.m. 1 augustus 2022), konden alle belanghebbenden hun opmerkingen, bezwaren en verbetervoorstellen ten aanzien van het programmadocument en het ontwerp plan-MER inspreken.

Deze 'antwoordnota openbaar onderzoek PAS' (verder: 'Antwoordnota PAS') bevat de resultaten van de verwerking van alle opmerkingen, bezwaren, adviezen en verbetervoorstellen die tijdens het openbaar onderzoek zijn ingesproken op de ontwerp PAS. De wijze waarop de inspraak op het ontwerp-MER verwerkt werd, is toegelicht in een afzonderlijk document, dat als bijlage opgenomen werd in het definitief plan-MER.

Voorliggende antwoordnota PAS omvat drie verschillende delen:

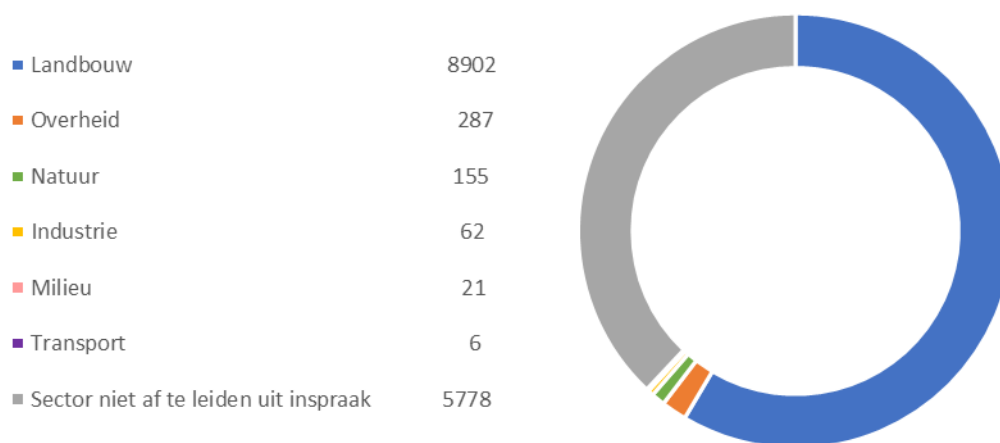
- Het eerste deel '**Werkwijze verwerking inspraak openbaar onderzoek**' beschrijft de werkwijze waarmee alle inspraak verwerkt, onderzocht en beantwoord werd.
- Het tweede deel '**Samenvatting inspraak en aanpassingen PAS**' bevat een synthese van de inspraak en adviezen die na onderzoek tot heroverwegingen van de PAS hebben geleid en beschrijft de aanpassingen die de Vlaamse regering doorgevoerd heeft aan de ontwerp PAS op basis van die heroverweging.
- Het derde deel '**Thematische bespreking**' bundelt per thema de antwoorden op alle geformuleerde synthesevragen.

De inspraakreacties werden bij registratie, waar mogelijk, gecategoriseerd volgens type indiener en socio-economische sector (zie verder taartdiagram). Een burger of natuurlijk persoon die inspreekt bij een openbaar onderzoek hoeft evenwel zijn beroepsactiviteit niet te vermelden. 86% van de ontvangen inspraak betreft reacties van natuurlijke personen, waaronder een onbekend aantal landbouwers in hoofd- of bijberoep. Zeven procent betreft reacties van organisaties en bedrijven. Minstens 58% van de inspraak is afkomstig uit de sector landbouw. 38% van de inspraak kon niet met zekerheid toegewezen worden aan een specifieke socio-economische sector.

In totaal formuleerden 192 Vlaamse steden en gemeenten, twee provincies (West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant) en drie Vlaamse administraties (Departement MOW, Agentschap voor Natuur en Bos, Agentschap Onroerend Erfgoed) een advies over de ontwerp PAS. Ook de strategische adviesraden Minaraad (7 juli 2022) en SALV (29 juni 2022) brachten, op vraag van de Vlaamse minister van Omgeving, een advies uit. De SERV besliste op 27 juni 2022 om niet in te gaan op de adviesvraag.

Vanuit Nederland werden in totaal 22 inspraakreacties ontvangen, o.a. van de provincies Zeeland, Limburg en Noord-Brabant.

Inspraakreacties (n = 15211)

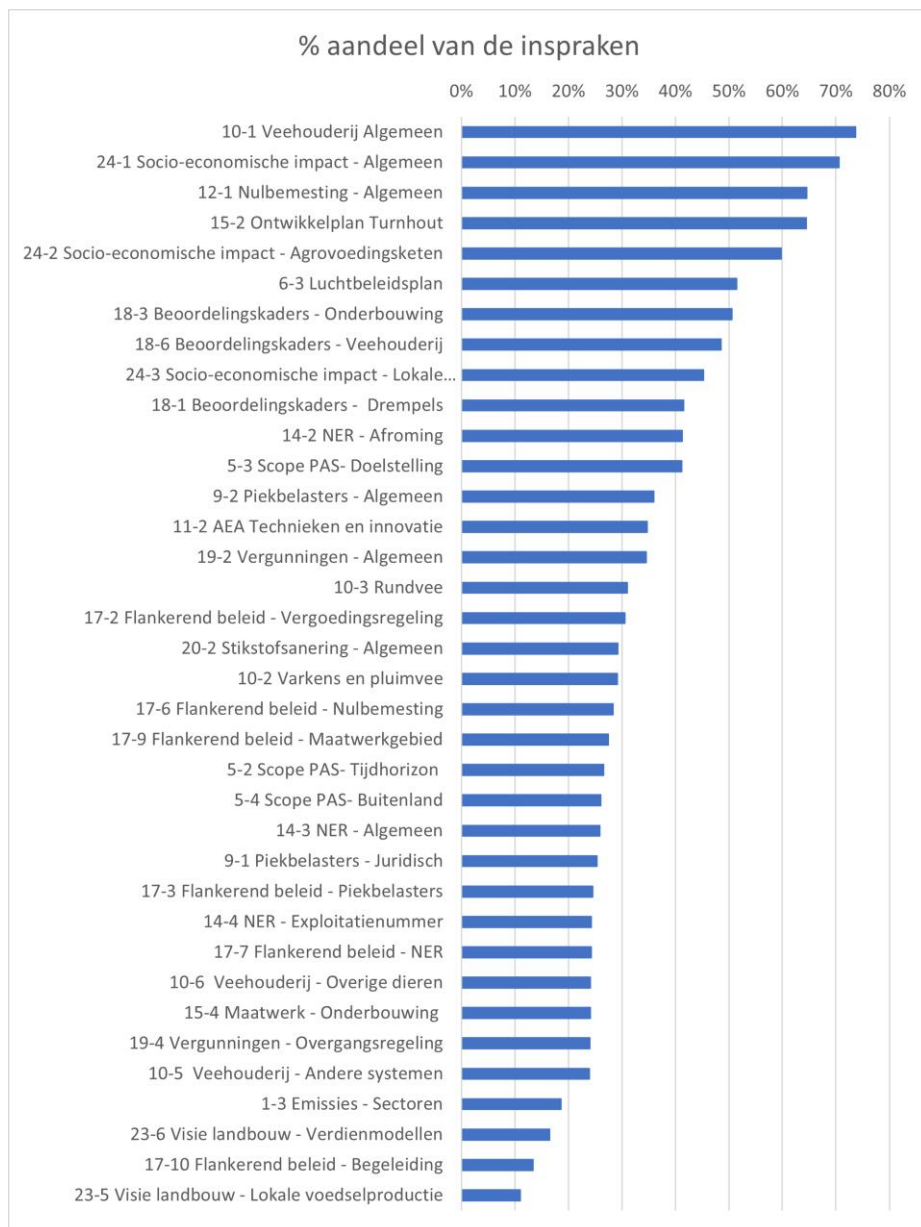

3. INHOUDELIJKE CATEGORISERING INSPRAAK

In deze fase werd elke individuele inspraak inhoudelijk gecategoriseerd. Daarbij werd gewerkt met een thematische lijst van 26 onderwerpen, onderverdeeld in 98 sub-onderwerpen. Elk aangebracht element, argument of vraag in een bezwaarschrift werd geanalyseerd, beoordeeld en toegewezen aan één of meerdere van deze sub-onderwerpen.

In onderstaande figuur wordt het aandeel van de sub-onderwerpen die in méér dan 10% van de inspraken aan bod kwamen weergegeven. Emissiereductie veehouderij, socio-economische impact,

nulbemesting, het ontwikkelplan Turnhouts Vennengebied, het luchtbeleidsplan en de beoordelingskaders zijn onderwerpen die in meer dan de helft van de inspraken aan bod kwamen.

Onderstaande tabel toont per sub-onderwerp het totaal aantal inspraken waarin dit sub-onderwerp dat per subonderwerp aangegeven. Een individuele inspraakreactie kan argumenten of elementen bevat die daarbij toegewezen worden aan meerdere subonderwerpen, al dan niet binnen hetzelfde onderwerp.

Onderwerp	Subonderwerp	Aantal inspraken
1 Emissies	1-1 Emissiefactoren	412
	1-2 EMVA	53
	1-3 Sectoren	2836
2 Deposities	-	178
3 Impactscoretool	3-1 Modellerings emissie	79
	3-2 Modellerings depositie	880
	3-3 Nieuwe berekening	72
4 KDW	-	698
5 Scope PAS	5-1 Aanpak	1114
	5-2 Tijdhorizon	4047
	5-3 Doelstelling	6263
	5-4 Buitenland	3964
	5-5 Productbeleid	8
6 G8-scenario	6-1 Transport	56
	6-2 Onderbouwing	1210
	6-3 Luchtbeleidsplan	7825
	6-4 Algemeen	1061
7 Scenario's	7-1 Uitgangspunten	990
	7-2 Referentiejaar 2015	294
	7-3 Onderbouwing	180
8 Luchtbeleidsplan	-	12
9 Piekbelasters	9-1 Juridisch	3854
	9-2 Algemeen	5468
	9-3 Onderbouwing	55
	9-4 Vergunningstermijn	63
10 Veehouderij	10-1 Algemeen	11206
	10-2 Varkens en pluimvee	4440
	10-3 Rundvee	4722
	10-4 Afbouw varkens	254
	10-5 Andere systemen	3642
	10-6 Overige dieren	3673
11 AEA	11-1 Neveneffecten	43
	11-2 Technieken en innovatie	5276
	11-3 Biosector	48
12 Nulbemesting	12-1 Algemeen	9825
	12-2 Onderbouwing	153

22 Monitoring en borging	22-1 Evaluatie PAS	142
	22-2 Evaluatie PAS kaders	66
	22-3 Vergunningenregister	4
	22-4 Handhaving	34
	22-5 Instrumentarium	65
23 Visie landbouw	23-1 Landbouwinnovatiepact	657
	23-2 Transitiebeleid	719
	23-3 Landschapsbouwer	79
	23-4 Respect	321
	23-5 Lokale voedselproductie	1675
	23-6 Verdienmodellen	2514
	23-7 Dierenwelzijn	49
24 Socio-economische impact	24-1 Algemeen	10739
	24-2 Agrovoedingsketen	9099
	24-3 Lokale voedselproductie	6881
	24-4 Maatwerkgebieden	98
	24-5 Andere systemen	18
25 Gegevens	25-1 Beschikbaarheid	50
	25-2 Correctheid	33
26 Procesvoering	-	921

4. SYNTHESE INSPRAAK TOT SYNTHESEVRAGEN EN BEANTWOORDEN VRAGEN

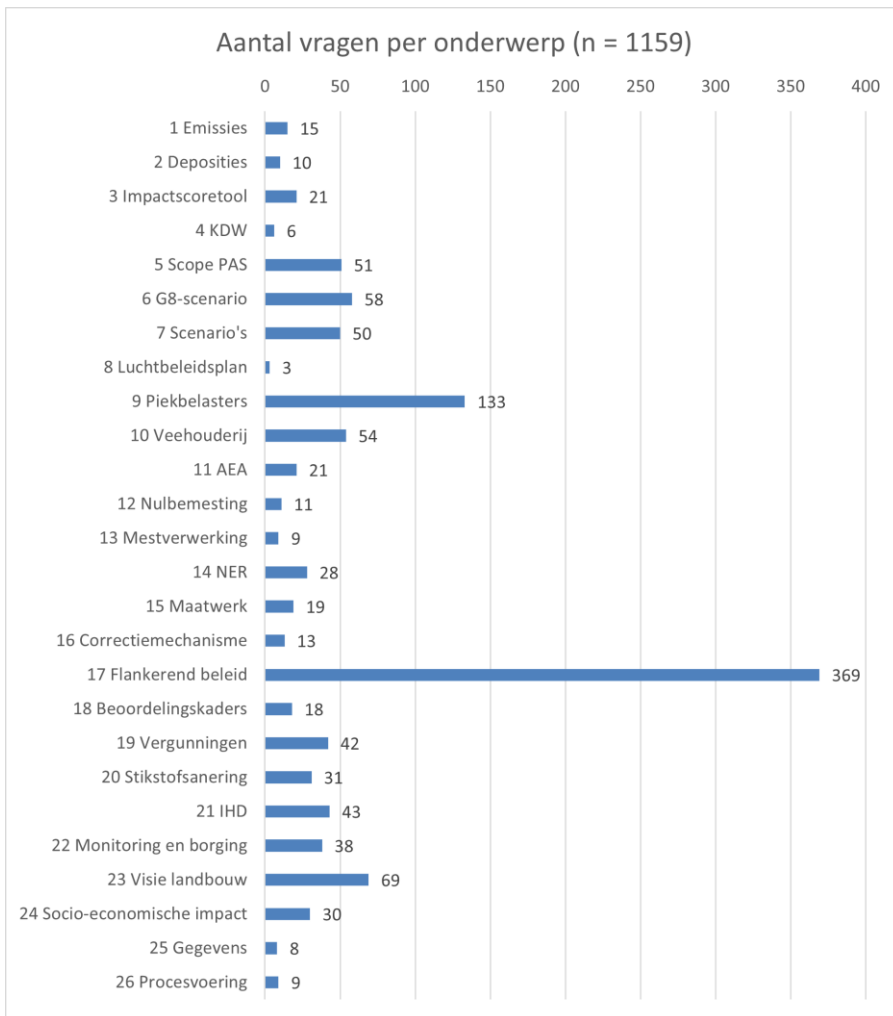
Om alle inspraken gebundeld te kunnen beantwoorden, werd fase 3 nogmaals onderverdeeld in drie stappen:

- Fase 3.1: formuleren van synthesevragen per (sub)onderwerp

Tijdens deze fase gebeurde een kwaliteitscontrole op fase 2, en werden de inspraakreacties per onderwerp verwerkt tot synthesevragen. In totaal werden 1159 vragen geformuleerd.

- Fase 3.2: beantwoorden van synthesevragen

Het beantwoorden van de synthesevragen gebeurde per onderwerp. Voor de onderwerpen emissies, veehouderijen, AEA, correctiemechanisme, flankerend beleid, vergunningen, visie op landbouw en socio-economische impact werd ook de expertise binnen het beleidsdomein LV aangesproken. Voor het Turnhouts Vennengebied werden de vragen beantwoord door een specifieke werkgroep o.l.v. de aangestelde intendant.

- Fase 3.3: opmaak antwoordnota.

Er werd een globale antwoordnota opgemaakt die aangeeft op welke manier rekening is gehouden met de inspraak uit het openbaar onderzoek, en die de gemaakte keuzes in de definitieve PAS motiveert.

Samenvatting inspraak en aanpassingen PAS

Zoals in vorig deel toegelicht en ook in de media uitvoerig aan bod is gekomen, heeft het openbaar onderzoek zeer veel inspraak opgeleverd. Via meer dan 15.000 inspraakreacties maakten burgers, organisaties en bedrijven hun bezwaren, opmerkingen en suggesties op de PAS-ontwerptekst over .

Deze inspraken zijn door de Vlaamse overheid behandeld en geanalyseerd. De resultaten van dit onderzoek werden door de Vlaamse Regering in overweging genomen.

De centrale doelstelling van de PAS, nl. bijdragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen, blijft onveranderd. De PAS moet tevens een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader bieden voor vergunning- en toestemmingverlening, rekening houdend met ecologische, sociale en economische randvoorwaarden.

Dit deel vat de belangrijkste elementen van inspraak samen die aan de basis lagen van de heroverwegingen en aanpassingen in de definitief door de Vlaamse Regering vastgestelde PAS.

Die synthese kwam tot stand op basis van een grondige juridisch-technische en inhoudelijke analyse van de totaliteit aan inspraak per onderwerp.

Bij het uitwerken van aanpassingen aan de PAS werden onder meer volgende principes gehanteerd:

1. Juridische robuustheid. Onderdelen die een aanpassing vergen omdat de aanpak of de uitwerking ervan in de ontwerp PAS onvoldoende rechtszeker of juridisch robuust is, dan wel waarvan de implementatie in ongewijzigde vorm juridisch onvoldoende robuust is.
2. Technische verfijningen. Onderdelen die een aanpassing vergen omdat uit vragen en opmerkingen geformuleerd tijdens het openbaar onderzoek, bleek dat de oorspronkelijke voorstellen technisch onvoldoende duidelijk, onvolledig of praktisch onvoldoende goed werkbaar zijn.

Overkoepelend werd bij elke aanpassing zorgvuldig bewaakt dat het programma in zijn totaliteit binnen de marges bleef van de conclusies van het effectenonderzoek in het kader van het plan-MER en de passende beoordeling.

1. PIEKBELASTERS

In de bezwaarschriften wordt meerdere malen gesteld dat de Vlaamse overheid contractbreuk pleegt door de vervroegde gedwongen stopzetting van de piekbelasters. De meeste bezwaren gaan echter over de totstandkoming van de lijst (ook m.b.t. de communicatie hierrond) en de aanduiding als

- Top-up van 10% tegen eind 2028
- Top-up van 5% tegen eind 2029

Piekbelaasters die op grond van de actuele criteria worden geïdentificeerd (en die in 2015 niet als piekbelaaster werden geïdentificeerd) behouden de mogelijkheid tot verderzetting van hun exploitatie, maar het bedrijf moet de emissiereducties van G8 realiseren tegen 2030, waarbij de impactscore wordt verminderd tot onder de 50%.

Ofwel wordt hun stikstofuitstoot uiterlijk 2030 (of bij aflopen van hun vergunning) stopgezet via BAFO (best and final offer) richting versnelde sluiting of reconversie richting akkerbouw of natuurdecreet cfr. Art. 36 TER. Hiervoor wordt een vergoeding voorzien, waarbij deze vergoeding verhoogd wordt indien de stopzetting of omschakeling vroeger gebeurt (100% tegen eind 2030):

- Top-up van 30% tegen eind 2027
- Top-up van 20% tegen eind 2028
- Top-up van 10% tegen eind 2029

2. EMISSIEREDUCTIE VEEHOUDERIJ

Op het aspect emissiereductie veehouderij werd in het openbaar onderzoek het meest frequent ingesproken (zo'n 10.500 inspraken). Kort samengevat: te sterke emissiereductie, te strakke timing, onhaalbaar, onbetaalbaar, landbouw moet meer inspanningen doen dan andere sectoren.

Volgende aspecten komen in de inspraken aan bod:

- De inspanningen van de stoppers helpen niet om de taakstelling van de blijvers te beperken en om ontwikkelingsruimte te creëren.
- Jonge landbouwers, die nog niet geïnvesteerd hebben in AEA-stallen, zijn de dupe van de nieuwe PAS-regeling. Zij zullen moeten reduceren wanneer ze hun bedrijf willen optimaliseren. Grote landbouwbedrijven hebben hun investeringen in AEA-stallen (incl. een belangrijke groei van de veestapel) kunnen realiseren en hebben mee het probleem gecreëerd maar moeten nu geen verdere maatregelen nemen. Dit zorgt voor ongelijkheid.
- De opgelegde reductiedoelstellingen houden geen rekening met vereisten i.v.m. dierenwelzijn: bv. bij legkippen geeft de omschakeling van kooisystemen naar niet-kooisystemen (opgenomen in het Regeerakkoord) aanleiding tot verhoogde ammoniakemissie.
- Voor rundvee wordt gesteld dat het evaluatiemoment in 2026 niet realistisch is: er wordt gevraagd de tussentijdse evaluatie te schrappen of uit te stellen, en om (naar analogie met varkens/pluimvee) de mogelijkheid voor een tijdelijke vergunning tot 2030 te voorzien.
- Voor melkvee/vleesvee wordt gevraagd om de te behalen doelstelling per subsector te evalueren en de referentie waaraan de doelstelling moet worden afgetoetst te verduidelijken.

- Er is een gebrek aan technisch en economisch haalbare en goedgekeurde maatregelen voor rundvee, Er is vraag naar PAS-lijst technieken zoals management- of voedertechnieken die kunnen ingezet worden op bestaande stallen.
- Het is zinvoller de reductiedoelstelling voor varkens/pluimvee (60% op dieren in niet-AEA stallen) op bedrijfsniveau i.p.v. op stalniveau te stellen: dit geeft hetzelfde resultaat maar is financieel en praktisch beter haalbaar. Indien de reductie op stalniveau moet gerealiseerd worden door daling van dieren met 60%, betekent dit dat per stal slechts 40% van de voorziene dieren mogen gehuisvest worden. Dit is economisch onverantwoord door de hoge stookkosten en komt door de verhoogde CO₂-uitstoot het milieu en klimaat niet ten goede.
- Er wordt gevraagd om in te zetten op meer grondgebonden veehouderij, meer kleinschalige bedrijven, reductie van de veestapel, reductie van geïmporteerd veevoeder, enz.
- Het is onduidelijk wat de referentie 2015 voor een concreet bedrijf betekent (milieuvergunning, mestbalans, NER's).
- Intern salderen moet mogelijk zijn om de vrijheid van ondernemen en investeren te kunnen vrijwaren.
- Extern salderen tussen vestigingen van dezelfde bedrijfsleider moet mogelijk worden gemaakt want biedt kansen voor het realiseren van de vooropgestelde doelstellingen en geeft aanleiding tot win-win situaties: minder transportbewegingen (minder CO₂-uitstoot), positieve impact op dierenwelzijn, betere arbeidsefficiëntie, enz.
- Extern salderen tussen verschillende veehouderijen is broodnodig om ontwikkelingsmogelijkheden te behouden voor de overblijvende bedrijven. Op die manier wordt de vergoeding voor stopzetting van veehouderijen bij de sector zelf gelegd: de landbouwer die verder doet, staat in voor de kosten van de overname en de sanering. Hierbij is het belangrijk om voldoende veiligheidsmechanismen in te bouwen om te vermijden dat er toch een feitelijke toename is van de depositie, bv. door garanties te voorzien garanties dat enkel gesaldeerd kan worden met gerealiseerde projecten en niet met vergunde maar niet gerealiseerde projecten.

Deze inspraken geven aanleiding tot volgende antwoorden en aanpassingen.

- Het WeComV is recentelijk samengesteld en de werking is opgestart. Via de AT/WeComV werking zullen technische en managementmaatregelen worden gescreend. Mits een positief advies van AT/WeComV kunnen deze maatregelen door de Minister worden bekrachtigd en bijgevolg toegepast om de reductiedoelstellingen te realiseren. Het WeComV is van start gegaan en zal zo snel als mogelijk technieken die kunnen worden erkend aanduiden.

Er wordt intensief samengewerkt met Nederland en de Universiteit van Wageningen om kennis uit te wisselen. Voor technieken en innovaties die wetenschappelijk zijn onderbouwd en erkend in Nederland door de universiteit Wageningen, zal een 'fast lane' behandeling worden geïnstalleerd binnen de werking van het AT/WeComV.

Op expliciete vraag van het WeComV kan een nieuwe techniek onder praktijkomstandigheden en onder wetenschappelijke begeleiding getest worden via een proefvergunning. Hiervoor wordt een kader uitgewerkt.

- Het ambitieniveau van het G8-scenario wordt aangehouden. De reducties die gerealiseerd moeten worden in 2030 t.o.v. 2015, worden telkens berekend op basis van dezelfde emissiefactoren in beide referentiejaren.
- Voor de duidelijkheid wordt bevestigd dat de generieke reductiemaatregelen van G8 niet gelden voor andere diercategorieën dan runderen, pluimvee en varkens, zoals geiten, schapen en konijnen. Voor deze categorieën wordt een PAS-lijst opgesteld, die dan wel als standaardpraktijk bij managementkeuzes en/of bouw dient te worden toegepast. We evalueren in 2026 of er door de technologieproducenten voldoende technieken ontwikkeld werden die door WeComV erkend werden.

In de definitieve PAS wordt de wijze waarop emissiereducties gaan doorgevoerd worden verduidelijkt en technisch-inhoudelijk beter uitgewerkt. In het bijzonder:

- Bedrijven die na 2015 een uitbreiding realiseerden of een nieuwe exploitatie opstartten, moeten ook bijdragen aan de generieke reductiepercentages van G8. Dit betekent voor varkens- en pluimveehouderijen en rundveehouderijen dat nieuw gebouwde stallen, of verbouwde stallen die voldoen aan de criteria AEA-stal en PAS-technieken die verankerd zijn in de vergunning geen bijkomende inspanningen moeten leveren. Emissiereductiemaatregelen die een individueel rundveebedrijf al neemt op grond van de 'PAS-lijst' worden eveneens in mindering gebracht bij het realiseren van deze emissiereducties. Dit betekent dat enkel nog 60% stikstofreductie te realiseren is voor pluimvee en varkens in niet-AEA-stallen en (verdere) reductie voor de runderstallen waar de individuele doelstelling als onderdeel van de generieke reductiedoelstelling nog niet (volledig) is gerealiseerd.
- De mogelijkheden om emissiereducties in te wisselen ('intern salderen') tussen bedrijfsonderdelen op eenzelfde ruimtelijke locatie en gevat door één omgevingsvergunning worden verduidelijkt.
- Er wordt een methodiek uitgewerkt om te komen tot een 'PAS-referentie 2030' op bedrijfsniveau i.p.v. op stalniveau. Concreet betekent dit dat de generieke G8-reductiedoelstellingen voor varkens en pluimvee op niet-AEA-stallen, gerealiseerd kunnen worden op bedrijfsniveau. Voor bedrijven in de rundveesector (melkvee, vleesvee en vleeskalveren) moet tegen 2025 op bedrijfsniveau minstens een maatregel uit de PAS-lijst worden genomen met een minimaal rendement van 5% ten aanzien van de mestbankaangifte situatie 2015, waarna er een evaluatie voor de sector gehouden wordt in 2026 (cf. infra). Voor nieuwe rundveebedrijven worden inspanningen verwacht conform de hierboven (eerste streepje) beschreven principes.
- Aanvragen die in overeenstemming zijn met de 'PAS-referentie 2030'-toestand voor een specifieke bedrijfssituatie, zullen gunstig passend beoordeeld worden betreffende hun stikstofuitstoot en stikstofdeposities. Andere vragen worden in de passende beoordeling verder onderzocht.
- De mogelijkheid wordt voorzien voor rundveehouders om een tijdelijke vergunning te verkrijgen tot 2026 (evaluatiemoment) indien geen extra reducties worden gerealiseerd. Rundveebedrijven waarvan de vergunning afloopt voor 2026, kunnen een verlenging van hun vergunning tot 2030

bekomen, mits een minimale emissiereductie van 5% uiterlijk in 2025 (waarbij wel wordt gegarandeerd dat de G8-reductiemaatregelen op sectorniveau (i.c. 15/20%) uiterlijk eind 2030 gerealiseerd zijn). Een rundveebedrijf kan voor langere termijn worden hervergund indien de reductiemaatregelen van het generieke scenario G8 (en/of van de bijkomende reductiemaatregelen) worden geïmplementeerd.

- In de conceptnota PAS van 23 februari 2022 is het volgende bepaald: *“Begin 2026 dient de sector halfweg te zijn, indien niet dan wordt door de bedrijven binnen de desbetreffende deelsector de restinspanning geleverd door een reductie van het dierenaantal op deelsectorniveau door actieve NER op te kopen in een gesloten NER markt (flankerend beleid zie onderdeel NER).”* Hierbij zal in de eerste plaats worden ingezet op een vrijwillige opkoopregeling voor deze actieve NER en dit tot eind 2027. Bedrijven die reeds inspanningen hebben gedaan ten belope van minstens 15/20% worden hierop vrijgesteld.
- Er wordt voorzien in een aanvullend ‘woonrecht’ waarbij geen vergunning (voor een functiewijziging) dient te worden bekomen voor de landbouwers die hun bedrijfsactiviteiten stopzetten. Dit woonrecht geldt eveneens voor de afstammelingen of aangenomen kinderen, maar vervalt bij een vervreemding aan derden. Deze regeling doet vanzelfsprekend geen afbreuk aan de bestaande regelgeving m.b.t. zonevreemde basisrechten en de vergunningverlening inzake (zonevreemde) functiewijzigingen (waaronder wonen).

Inzake extern salderen wordt nog dit jaar, los van de definitieve PAS, een milieueffectenrapport opgestart met concrete varianten van salderingssystemen. In functie van het resultaat van deze MER, de inspraak en de haalbaarheid van de systemen beslist de Vlaamse regering desgevallend het systeem te introduceren.

3. NULBEMESTING EN NUTRIËNTENEMISSIERECHTEN

Vanuit de landbouwsector werd ingesproken dat de aanpassingen aan de nulbemestingsregeling (schrappen van de ontheffingsmogelijkheid en uitbreiden van gebiedsaanduiding) en het afnemen van nutriëntenemissierechten (NER) contractbreuk vormen en een leefbare bedrijfsvoering onmogelijk maken, en dat de voorziene (compenserende) vergoedingen te laag zijn.

Er worden bijkomende uitzonderingen gevraagd op de afneming van de slapende NER omwille van (1) uitzonderlijke situaties tijdens de referentie jaren (bv. vogelgriep, slechte conjunctuur, lopende omschakeling, lopende vergunningsaanvraag, ...), (2) problemen met de voorgestelde marge (leegstand, jaarlijkse fluctuaties in dierbezetting, ...) of (3) specifieke bedrijfssituaties (dierenwelzijnslabel, NER gekocht voor (nog niet concrete) toekomstige uitbreiding, jonge landbouwers, familiale en kleinschalige bedrijven, ...). Daarnaast vraagt men om de bestaande uitzonderingen op de overnames van NER te behouden.

Een veel voorkomende opmerking is dat de vergoeding voor slapende NER (1 euro/NER) te laag is.

Deze inspraken geven aanleiding tot volgende antwoorden en aanpassingen.

- Juridisch-technisch stellen er zich geen bezwaren om de maatregelen m.b.t. NER in te voeren. Bovendien zijn het billijke, effectieve en resultaatgerichte maatregelen om de emissie en depositie structureel te kunnen beheersen en terugdringen. De voorziene vergoedingen zijn deugdelijk. De vergoeding van 1 euro is gebaseerd op de boete die men moet betalen per overschreden NER.
- In afwijking op de conceptnota PAS van 23 februari 2022 worden voor legkippen de slapende NER gedefinieerd als de NER die op 1/1/2023 de afgelopen 3 jaar conform de bestaande definitie van het mestdecreet niet geactiveerd zijn (= maximum aantal van de 3 laatste jaren).
- Het is niet de bedoeling om de NER die een landbouwer bezit te gaan koppelen aan een specifiek exploitatie-adres. Van belang is dat de afroming consequent gebeurt op basis van unieke landbouwnummers. Indien in 2026 de verplichte en vrijwillige opkoopregelingen van NER succesvol gebleken is en er zich een krapte stelt voor jonge landbouwers of starters inzake toegang tot NER, zal de Vlaamse Regering in 2026 een NER-reservebank oprichten, waarin de helft van de 25% NER die afgeroomd worden bij overdrachten die geschieden vanaf de beslissing tot oprichting van de NER-reservebank, terecht zullen komen. Vanuit die NER-reservebank, beheerd door de VLM, zal de Vlaamse Regering dan via een gericht doelgroepenbeleid NER toewijzen aan jonge landbouwers en/of jonge starters.
- De compensatievergoeding voor de maatregel nulbemesting wordt bijgesteld tot 15.000 euro per ha voor wie stopt op 1/01/2024, geleidelijk afbouwend tot 12.500 euro per ha voor wie stopt vanaf 1/01/2028.
Bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in gedrang komt kunnen gebruik maken van een zwaarder flankerend beleid zoals beschreven in de conceptnota PAS van 23 februari 2022. Ook hier wordt een top up vergoeding voorzien voor wie sneller stopt (100% bij stopzetting in 2027, top up van +20% bij stopzetting in 2025 en +10% bij stopzetting in 2026).

Om de ontworpen regelingen correct in te voeren, zijn volgende technisch-inhoudelijke verduidelijkingen en aanpassingen nodig:

- De nulbemesting in VEN vormt geen onderdeel van de definitieve PAS, maar vormt een onderdeel van het mestbeleid zoals overeengekomen door de Vlaamse Regering. Door de Vlaamse Regering zal in uitvoering van art. 26bis § 1 van het Natuurdecreet een kader worden uitgewerkt over de wijze waarop moet aangetoond worden dat een activiteit geen onvermijdbare en onherstelbare schade aan de natuur in het VEN kan veroorzaken, opdat een pragmatisch en werkbaar beoordelingskader wordt bekomen.
- Er is nood aan een sluitende, vaste definitie van het begrip huiskavel, in uitvoering van de overeengekomen hectares huiskavel in de conceptnota PAS van 23 februari 2022. De definitie wordt (overeenkomstig de definitie uit het Mestdecreet, conform de huidige toepassing door VLM):

huiskavel: kadastraal perceel of kadastrale percelen in zoverre tot het bedrijf behorend die ofwel behoren bij de vergunde woning ofwel behoren bij de stal of stallen van het bedrijf en met de vergunde woning, stal of stallen een ononderbroken ruimtelijk geheel vormen. De

begrenzing van de huiskavel vindt plaats op basis van een duidelijk herkenbaar specifiek gebruik of op basis van een in het landschap duidelijk herkenbaar element;

Deze stemt overeen met de oppervlakte van 473 ha huiskavel die wordt vrijgesteld van deze maatregel in de Conceptnota van 23 februari 2022.

- Er wordt bijkomend voorzien in een vergoeding voor terreininvesteringen die door het invoeren van de nulbemesting niet meer bruikbaar zijn (bv. irrigatiebuizen of hagelnetten) op voorwaarde dat kan aangetoond worden dat deze niet meer inzetbaar zijn in de bedrijfsvoering.

4. BEOORDELINGSKADERS VERGUNNINGVERLENING

De inspraak kan aan de hand van onderstaande punten samengevat worden:

- De verschillende behandeling van NO_x en NH₃ wordt als ‘discriminerend’ ervaren (schending gelijkheidsbeginsel). Bijvoorbeeld voor NH₃ (landbouw & mestverwerking) geldt aanvankelijk een drempel waarboven vergunningen niet mogelijk zijn, voor NO_x (stationaire bronnen) blijven projecten zelfs met stijging in depositie mogelijk boven de de minimis-drempel.
- De drempelwaarden en de onderbouwing van de kaders worden gecontesteerd. Zo wordt het kader voor landbouw als te streng ervaren (geen ontwikkelmogelijkheden, te weinig rekening gehouden met socio-economische impact, de minimis moet niet overal zo laag zijn). Ook worden vragen gesteld bij de onderbouwing van de drempels.
- Er heerst onduidelijkheid over hoe de individuele passende beoordeling moet uitgewerkt worden en hoe deze zich verhoudt tot het PAS-programma. Zo geeft de passende beoordeling in het plan-MER aan dat er bijkomende criteria nodig zijn voor het toestaan van een stijging van deposities boven de de minimis. Deze noodzaak wordt ook geduid in recente rechtspraak (RvVb van 27 oktober 2022, RvVb-A-2223-0165).
- De vraag wordt gesteld hoe moet omgegaan worden met activiteiten die momenteel niet vergunningsplichtig zijn (bv. bemesten, beweiden) of waarvoor er momenteel geen stikstofbeoordeling gebeurt (bv. individuele woningbouw, aanlegfase van projecten).
- Er wordt verduidelijking gevraagd over welke activiteiten onder welk kader vallen. Het is bv. niet duidelijk welke verkeersgenererende projecten onder het kader mobiliteit vallen. Er is ook onduidelijkheid over hoe moet omgegaan worden met ‘hernieuwingen’. Tot slot wordt gevraagd hoe het principe van salderen kan betrokken worden bij het toepassen van de beoordelingskaders.

Deze inspraken geven aanleiding tot volgende antwoorden en aanpassingen.

- Er worden geen fundamentele aanpassingen aan de principes en uitgangspunten van de kaders voorzien. Het NO_x kader wordt omwille van rechtszekerheid aangepast op de opmerkingen in de

ontwerp passende beoordeling. Het onderscheid tussen NO_x en NH₃ is te verantwoorden binnen een programmatische aanpak en deugt juridisch. Het gelijkheidsbeginsel vereist overigens dat wie zich in een verschillende situatie bevindt ook op verschillende wijze wordt behandeld.

- Er wordt bijkomend benadrukt dat de extra inspanningen bovenop deze van het G8-scenario (bv. stoppende bedrijven of bedrijven die intekenen op bijkomend flankerend beleid (varkensregeling of uitkoopregeling oranje bedrijven)) ook worden meegenomen voor het bepalen van de variabele drempel.
- Onverminderd het beoordelingskader wordt er voorbereid hoe en onder welke voorwaarden een individuele vergunningsaanvraag met stikstofuitstoot kan beoordeeld worden binnen het ruimer kader van het PAS-programma. Dit betekent dat meer duidelijkheid zal gegeven worden over hoe de individuele passende beoordeling kan uitgewerkt worden: wat de randvoorwaarden zijn voor een gunstige beoordeling binnen het PAS-programma, de principes van salderen, het bepalen van de PAS referentie 2030 en in rekening brengen van de generieke maatregelen van de PAS. Er wordt hiermee ook verduidelijkt hoe kan omgegaan worden met hernieuwingen en hoe kan omgegaan worden met stijgingen van deposities (bv. inzake NO_x van stationaire bronnen boven de de minimis). Er wordt verduidelijkt wat de rol is van het toepassen van technisch economisch haalbare maatregelen.
- Er wordt bijkomend geduid wat het toepassingsgebied is van de verschillende kaders, alsook wat in beschouwing moet genomen worden bij de berekening van de impactscore.
- Er wordt bevestigd dat bestaande inrichtingen een tijdelijke vergunning kunnen krijgen tot 2030 (waarbij wel wordt gegarandeerd dat de G8-reductiemaatregelen uiterlijk vanaf 1 januari 2031 worden gerealiseerd). Een bedrijf kan voor onbepaalde duur worden hervergund indien de reductiemaatregelen van het generieke scenario G8 worden geïmplementeerd.
- Na de goedkeuring van de definitieve PAS door de Vlaamse Regering wordt een voorstel van decreet ingediend waarbij de geldigheidsduur van vergunningen van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties die aflopen in 2023 decretaal wordt verlengd tot eind 2023. Een gelijke verlenging wordt eveneens toegepast voor vergunningen die aflopen in 2022 en waarvoor tijdig een hernieuwing werd aangevraagd. Met een tweede decreet, dat gelijktijdig en samen met het stikstofdecreet goedgekeurd wordt in het parlement, wordt deze termijn nog eens verlengd met 12 maanden tot 31 december 2024. Deze regeling geldt enkel voor de inrichtingen welke omwille van de stikstofproblematiek inzake SBZ-H geen nieuwe vergunning zouden kunnen krijgen.

De verplichting om een vergunningsaanvraag in te dienen binnen een bepaalde termijn voor de einddatum van de vergunning wordt eveneens verkort met het oog op het tijdig kunnen indienen van een nieuwe vergunningsaanvraag, waarbij rekening kan worden gehouden met de vereisten van de PAS.

- We ontwikkelen een PAS-maatregel op maat van grondgebonden, circulaire veehouderijen met een maximaal gesloten stikstofhuishouding. Deze PAS-maatregel bouwt verder op reeds bestaande managementmaatregelen in de veehouderij, en breidt die uit met criteria inzake eigen

flankerend beleid voor alle bedrijven in de perimeter en sterke inzet van een grondenbank door VLM.

- De toegang tot grond voor jonge landbouwers wordt versterkt via de grondenbankwerking waarbij voorrang wordt gegeven aan het uitruilen van jonge landbouwbedrijven in ontwikkeling .

Om deze transitie mee vorm te geven kunnen onderstaande instrumenten ingezet worden:

- Verhogen van de VLIF-steun voor verbreding (30% wordt 40% +10% voor jonge landbouwers).
- Verbreding, biologische landbouw, korte keten landbouw, agro-ecologie worden ingedeeld in de hoogste subsidiepercentages van VLIF.
- Er wordt voorzien in een nieuwe VLIF-maatregel: "opstart omschakeling naar duurzame bedrijfsstrategie", die te combineren is met investeringssteun, opstart- of overnamesteun, waarbij telkens ook wordt voorzien in een verhoogde steun voor jonge landbouwers.
- Samenwerkingsmaatregel VLIF: steun voor samenwerking met andere ketenspelers en inzetten op nieuwe verdienmodellen waaronder korte keten
- De bestaande bedrijfsadviesing via KRATOS wordt hervormd tot AKIS, waarbij steun voorzien is voor de opmaak omschakelingsplannen, die ev. gevolgd kan worden door investeringssteun.
- Stimulansen voor zelfrealisatie op grond van de volgende principes:
 - o Level playing field. Particuliere eigenaars en terreinbeherende verenigingen worden gelijk behandeld. Dat betekent bv. dat bepaalde voorkeurechten specifiek voor de verenigingen vervallen. De eigenaar heeft het laatste woord, niet de beheerder.
 - o Level playing field vanuit de overheid. We zorgen ervoor dat wanneer overheden gronden in beheer geven dat dit dan niet voorbehouden is aan andere overheden of terreinbeherende verenigingen, maar dat dit via een normale openbare aanbesteding gebeurt.
 - o We denken na over specifieke verdienmodellen die mee kunnen helpen zorgen voor een reconversie naar een meer natuurgerichte landbouw en bieden daar specifieke mogelijkheden via goed te keuren richtplannen.
 - o Geïnspireerd op het onteigeningsdecreet voeren we de zelfrealisatie als principe in.
 - o Voor zelfrealisatie (maar vanuit een level playing field ook voor andere actoren) kijken we op welke manier we bijkomend ecosysteemdiensten kunnen financieren, o.a. via gebruikersschade of kapitaalschadeverlies, maar evengoed via extra ondersteuning voor het uitvoeren of instandhouden van bepaalde ecosysteemdiensten. Uiteraard wordt rekening gehouden met eerdere subsidies of financiering (bv. aankoopsubsidies). Heel wat van die maatregelen kunnen minstens gedeeltelijk ook vanuit GLB zoals dat nu voorligt, worden gefinancierd onder voorwaarde dat we ze stimulerend inschrijven en bv. niet verplichtend gaan maken.

verlenen tot een flankerend beleid voor vrijwillige bedrijfsbeëindiging of reconversie zoals in de conceptnota PAS van 23 februari 2022 voorzien is voor donker oranje bedrijven. Uit zijn analyse is namelijk gebleken dat bedrijven met een hoge ammoniakuitstoot soms een lage impactscore hebben en omgekeerd. Samen met de inspanning aan de Nederlandse kant zal een vrijwillige uitstapregeling waarschijnlijk voldoende zijn om de doelafstand met het scenario G8 voor het Turnhouts Vennengebied weg te werken. Met de screeningtool van het VITO kan de impact van nabij opgevolgd worden.

- Het is aangewezen om aan de VLM op te dragen om een grondreserve aan te leggen, specifiek voor het Turnhouts Vennengebied. Daarbij kan het principe gehanteerd worden dat de VLM een recht van voorkoop heeft voor gronden binnen de volledige SBZ in het Turnhouts Vennengebied. Voor de andere gronden in het maatwerkgebied kan gebruik gemaakt worden van het bestaand instrumentarium waaronder het recht van voorkeur, bebossing en Blue-Deal. Landbouwers worden niet verplicht om hun gronden noch de bedrijfswoning te koop aan te bieden bij een stopzetting (natuurlijk of via opkoopregeling).
- Intensieve begeleiding naar stikstofarme teelten en teeltplannen: De intendant stelt dat een grote oppervlakte van percelen die momenteel in landbouwgebruik zijn, te maken krijgen met regimes van aangepaste bemesting. Het is belangrijk om na te gaan in welke mate het mogelijk is om, ondanks die beperking, deze gronden toch in landbouwgebruik te houden. Om dit mogelijk te maken zal een omschakeling nodig zijn van de bestaande akkerbouwmodellen naar modellen die meer op agro-ecologische principes gestoeld zijn. De intendant stelt voor om DLV, ILVO en INBO opdracht te geven om een intensief begeleidingsproject uit te werken om deze transitie te omkaderen en te faciliteren. Het resultaat hiervan moet toelaten om landbouw en natuur samen te brengen in een gemeenschappelijk verhaal, eerder dan als antagonisten.
- De intendant wordt geconsulteerd in het kader van andere beleidsprocessen binnen het Turnhouts Vennengebied, waardoor deze in de mate van het mogelijke op elkaar kunnen worden afgestemd.

1. EMISSIES

V-01-001

EMAV: Scope van het model en gebruikte invoergegevens

1. Scope van het EMAV-model

- Welke emissiestadia worden in beschouwing genomen?
- Voor welke landbouwsectoren wordt dit gehanteerd (o.a. vleeskalveren, melkvee)?
- Wordt er rekening gehouden met de uitstoot van de dieren van niet-aangifteplichtige bedrijven en privépersonen?
- “De data zijn niet nauwkeurig voor wat betreft de ligging van de stallen, stalsystemen, emissiepunten, reducerende technieken, ...”

2. Invoergegevens: welke gegevens uit de Mestbankaangifte worden gebruikt en wat zijn de beperkingen?

- Enkel aantal dieren, gebruikte mest, luchtwassers?
- Is het mogelijk dat de afgevoerde mest niet representatief is voor alle geproduceerde mest of dat de mestmonsters geen goed beeld geven van de samenstelling van de mest?

Het geheel aan rekenmodellen dat gebruikt werd voor de emissie- en depositiebepalingen en voor de doorrekening van de verschillende alternatieven inzake emissiereductie, staat uitvoerig beschreven in het plan-MER. Voor het onderzoeken en onderbouwen van de problematiek van stikstofdepositie, vormt het gebruik van atmosferische emissie, dispersie- en depositiemodellen de best beschikbare en best gangbare praktijk vormt. De in het kader van het plan-MER en PAS gebruikte modellen en gegevens zijn bovendien state-of-the-art. Ze integreren alle best beschikbare informatie, gebaseerd op voortschrijdende wetenschappelijke inzichten binnen het brede kennisdomein van emissies, luchtverontreiniging en atmosferische dispersie- en depositieprocessen.

1. Scope van het EMAV-model

De ammoniakemissies door landbouwkundige activiteiten en bronnen in Vlaanderen worden berekend aan de hand het Emissie Model Ammoniak Vlaanderen (EMAV). Dit model werd door het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) ontwikkeld in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij en reeds verschillende keren geactualiseerd op basis van de laatste wetenschappelijke bevindingen met het oog op het verbeteren van de emissie-inventaris voor Vlaanderen. De huidige versie waarmee werd gerekend, is versie 2.1 (EMAV2.1) [Ref 1.1.1]. Dit model volgt de flow van stikstof (N) doorheen het landbouwbedrijf.

Het beschouwt hierbij volgende emissiestadia: stallen, externe opslag, weide, uitrijden dierlijke mest, uitrijden kunstmest en mestverwerking. Tevens wordt rekening gehouden met mesttransporten van en naar de exploitaties. Het model berekent de ammoniakemissie van de veeteelt voor de diercategorieën runderen, varkens, pluimvee en andere (geiten, schapen, paarden, pony's, konijnen en nertsen). Huisdieren, in zover deze niet aangifteplichtig zijn, worden niet in de berekeningen meegenomen. Het model houdt rekening met verliezen van andere stikstofverbindingen (lachgas - N₂O; stikstofmonoxide - NO; (di)stikstofgas - N₂) doorheen de stikstofflow op het landbouwbedrijf. De geografische toekenning op exploitatieniveau gebeurt daar waar beschikbaar op basis van de perceelsaangifte en teeltcodes zoals opgegeven in de verzamelaanvraag. In andere gevallen wordt gebruik gemaakt van het opgegeven adres.

2. Invoergegevens: welke gegevens uit de Mestbankaangifte worden gebruikt en wat zijn de beperkingen?

De belangrijkste gegevensbron voor de berekening van de NH₃-emissie met het EMAV2.1 model zijn de jaarlijkse Mestbankaangiftes die door iedere exploitatie/producent jaarlijks aangegeven worden. Deze omvatten onder andere de dieraantallen per diersubcategorie en staltype per exploitatie, de mestproductie en stikstofinhoud van deze mest, de mesttransporten, aanwezigheid van PAS maatregelen en luchtwassystemen, nutriëntenbalansstelsel, kunstmestgebruik e.a. De afgevoerde mest/mesttransporten is deze zoals opgegeven in het mestbankloket van de VLM. In het EMAV2.1 model wordt de samenstelling van de mest niet bepaald o.b.v. mestmonsters, maar o.b.v. de stikstofexcretiecijfers. De voorwaarden voor de aangifteplicht van de mestbank zijn terug te vinden op de website van de VLM <https://www.vlm.be>.

V-01-002

EMAV: Berekening van de ammoniakemissies door het EMAV2.1-model

1. Algemene methodiek

- "Er wordt gerekend met een theoretisch model."
- Waarom worden er binnen de verschillende diersoorten andere reductiepercentages gehanteerd?

2. Aannames/randvoorwaarden in model

- Wordt er rekening gehouden met het feit dat bio-melkkoeien veel minder melk produceren dan gangbare melkkoeien? De NH₃-emissie dient aangepast te worden in functie van de melkproductie, cf. forfaitaire uitscheidingscijfers voor N en P₂O₅ in Mestdecreet.
- Er zijn geen wijzigingen in het gebruik van kunstmest en de bijhorende emissie tussen 2015 en 2030. Toch zijn er niet alleen sinds 2015 wijzigingen in de toegelaten bemestingsnormen voor kunstmest opgenomen in het MAP, bovendien zal het gebruik ook verder dalen naar 2030 toe aangezien de ontheffing voor nulbemesting volgens dit Vlaamse PAS zal opgeheven worden.
- Er worden reeds meerdere jaren en meerdere generaties van het MAP gebruik gemaakt van dezelfde regressierechten om op basis van de N opname via het voeder van een kip of varken de N uitstoot via mest te berekenen. Er wordt geen rekening gehouden met de toegenomen N-efficiëntie.
- De berekening van de ammoniakuitstoot is gebaseerd op gemiddelden. Er wordt te weinig rekening gehouden met de specifieke omstandigheden van ons bedrijf als daar zijn type vee, type voeding en vooral type strooisel en de hoeveelheid stro die wordt gebruikt. Indien de overheid zich wenst te baseren op gemiddelden, dan moet ze deze gemiddelden verfijnen en veel uitgebreider en in functie van de specifieke situatie van het houden van rundvee opmaken en aanbieden.

3. Gehanteerde rekenfactoren

- De emissiefactoren zijn onzeker voor stal, opslag, uitrijden mest en mestverwerking: hoe komen ze tot stand? Wordt er onderzoek uitgevoerd naar de reële emissiefactoren?

4. Geografische toekenning

- Hoe wordt omgegaan met het gegeven dat de Mestbank in het geval van meerdere stallen per exploitatie niet weet hoeveel dieren in welk type stal gehuisvest worden en of die een luchtwasser heeft?
- Het computermodel houdt rekening met 1 emissiepunt per bedrijf. Hoe kan dit correct zijn als er meerdere stallen van verschillende leeftijd en type op eenzelfde boerderij liggen?

Het geheel aan rekenmodellen dat gebruikt werd voor de emissie- en depositiebepalingen en voor de doorrekening van de verschillende alternatieven inzake emissiereductie, staat uitvoerig beschreven in het plan-MER. Voor het onderzoeken en onderbouwen van de problematiek van stikstofdepositie, vormt het gebruik van atmosferische emissie, dispersie- en depositiemodellen de best beschikbare en best gangbare praktijk. De in het kader van het

plan-MER en de PAS gebruikte modellen en gegevens zijn bovendien state-of-the-art. Ze integreren alle best beschikbare informatie, gebaseerd op voortschrijdende wetenschappelijke inzichten binnen het brede kennisdomein van emissies, luchtverontreiniging en atmosferische dispersie- en depositieprocessen.

1. Algemene methodiek

De berekening van de ammoniakemissie in de stal met het EMAV2.1 model is een wetenschappelijk model. Het is niet mogelijk te werken met rechtstreekse emissiemetingen in de stal. Er wordt aldus gewerkt met de best beschikbare wetenschappelijke kennis, hetgeen de Habitatrichtlijn vereist.

Het model is gebaseerd op een vermenigvuldiging van de dieraantallen binnen een bepaalde diersubcategorie en staltype met de overeenkomstige emissiefactor. Indien bijvoorbeeld een luchtwassysteem van toepassing is, wordt de overeenkomstige reductiefactor van die techniek toegepast. Vervolgens wordt nagegaan of er één of meerdere PAS-maatregelen toegepast worden. Indien dit het geval is, worden die eveneens in rekening gebracht. Voorgaande houden rekening met de diersubcategorie daar waar relevant. Een luchtwassysteem heeft bijvoorbeeld een vast reductiepercentage, ongeacht de diersubcategorie. Een AEA stalsysteem of PAS-maatregel houdt dan wel weer rekening met de diersubcategorie waarop van toepassing.

EMAV2.1 werkt met de dieraantallen zoals opgegeven in de Mestbank. Deze geven een gemiddelde dierbezetting overheen het jaar. Aangezien er geen vergunningendatabank, noch een databank bestaat met informatie omtrent de ventilatoren/uittredesnelheid, bedrijfsmanagement e.d.), kan EMAV niet werken met de vergunde dieraantallen of meer bedrijfsspecifieke karakteristieken.

2. Aannames/randvoorwaarden in model

- In het EMAV2.1 model wordt bij de berekening van de stalemissie geen rekening gehouden met het verschil tussen een bio-melkveebedrijf of een gangbaar bedrijf. De mestbankdata bieden deze informatie niet. Noch bestaan er op dit moment (wetenschappelijk vastgestelde) emissiefactoren die hierin een onderscheid maken. Voor berekeningen op macroniveau, zoals vereist in een studie op planniveau, is dergelijke detailleringsgraad niet vereist. Ook het onderzoek naar de beleidskeuzes die zijn opgenomen in het PAS zijn op macroniveau gebeurd. Het gehanteerde model is voldoende accuraat om deze keuzes te onderbouwen.
- Het gehanteerde nutriëntenbalansstelsel is afkomstig van de mestbankaangifte. Voor de regressierechte werden de gegevens van de Vlaamse Landmaatschappij (www.vlm.be) gebruikt. In samenwerking met en op initiatief van BFA (Belgian Feed Association) worden deze regressierechten regelmatig geëvalueerd, en wordt het effect van eventuele nieuwe kengetallen (zoals voederhoeveelheid, N-efficiëntie, slachtgewicht) op de rechte gesimuleerd. In 2019 werden de regressierechten van varkens nog geëvalueerd, maar werd geen significant verschil vastgesteld dat een

aanpassing van de rechte verantwoordde. Ook voor pluimvee werd tot nu nog geen betere regressierechte wetenschappelijk onderbouwd.

- Bedrijven waar door aangepast management, of door gebruik van niet-standaard voeder, de regressierechten niet toe te passen zijn, kunnen gebruik maken van het andere voeder en/of voedertechnieken-systeem om de nutriëntenproductie op het bedrijf te bepalen.

3. Gehanteerde rekenfactoren

- De rekenfactoren voor stalemissies gehanteerd in het EMAV2.1 model zijn gebaseerd op de emissiefactoren opgenomen in de bijlage MER-richtlijnenboek landbouwdieren (<https://omgeving.vlaanderen.be/>). Indien er geen één-op-één overeenkomst is in diersubcategorie tussen de mestbankaangifte en het MER-richtlijnenboek landbouwdieren, wordt een emissiefactor van een vergelijkbare diersubcategorie uit het MER-richtlijnenboek landbouwdieren bepaald om vervolgens met de respectieve emissiefactor verder te rekenen. Indien er meerdere emissiefactoren voor een diersubcategorie en staltype mogelijk zijn, bv. omwille van een verschillend oppervlakte per dier, en deze vanuit de mestbankaangiftes niet gekend is, dan wordt één passende waarde bepaald of een gemiddelde waarde waarmee verder gerekend wordt.
- In EMAV2.1 wordt een correctie uitgevoerd voor diercategorieën waarbij een leegstand tussen ronden gangbaar is (pluimvee, varkens en konijnen). De emissiefactoren uit de bijlage MER-richtlijnenboek landbouwdieren zijn zo berekend dat ze rekening houden met gangbare perioden van leegstand bij een bepaalde diercategorie en zijn bijgevolg uitgedrukt in emissie per dierplaats. Aangezien EMAV2.1 als input voor de dieren aantallen gebruik maakt van de mestbankaangifte en in deze dieren aantallen ook de leegstand vervat, wordt een correctie uitgevoerd opdat leegstand geen twee maal zou verrekend worden (één maal in dieren aantal, éénmaal in emissiefactor per dierplaats). Dit impliceert voor varkens, pluimvee en konijnen een verhoging van de emissiefactor ten opzichte van de bijlage bij het MER-richtlijnenboek landbouwdieren.

De gehanteerde rekenfactoren in het MER-richtlijnenboek landbouwdieren houden steeds rekening met voortschrijdend wetenschappelijk inzicht. In het kader van zijn referentietaken voor het beleidsdomein Omgeving wordt op regelmatige basis aan het ILVO de opdracht gegeven om een wetenschappelijke literatuurstudie uit te voeren naar de emissiefactoren voor ammoniak, geur en fijn stof die zijn opgenomen in de bijlage van het MER-richtlijnenboek landbouwdieren. Dit onderzoek heeft tot doel na te gaan of de emissiefactoren die nu worden gehanteerd, moeten worden aangepast op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten.

Er wordt gerekend aan de hand van de best beschikbare wetenschappelijke kennis. De gehanteerde rekenfactoren zijn voldoende nauwkeurig om de keuzes uit de PAS te onderbouwen.

4. Geografische toekenning

De emissies worden berekend rekening houdend met het aantal dieren per diersubcategorie per staltype op de exploitatie aanwezig. Indien meerdere staltypes op de exploitatie aanwezig zijn, worden deze elk met de respectieve emissiefactor of emissiereductie naar emissie doorgerekend. De geografische toekenning van de emissie gebeurt op exploitatieniveau. Hiervoor wordt gebruikt gemaakt van de perceelsgegevens uit de verzamelaanvraag die doorgestuurd worden naar de Mestbank (Eenmalige Perceelsregistratie (EPR)). Voor de exploitaties waarvoor in de dataset geen stalperceel (en dus geen XY-coördinaten) kan teruggevonden worden, maar er wel stallen met dieren opgegeven zijn, gebeurt in EMAV2.1 een geocodering op basis van het adres van die exploitatie zoals opgegeven in de mestbankaangifte. Indien voor een exploitatie meer dan één stalperceel werd opgegeven, worden de emissies toegekend zoals beschreven in het antwoord op V-01-003.

V-01-003

EMAV: Onzekerheid op de berekende emissies en beperkingen van het model

1. Onzekerheid op de rekenfactoren

- Veel randvoorwaarden bij de gebruikte emissiecijfers, zoals bv. omgevings- en ruimtetemperatuur, stalbezetting, bedrijfsmanagement, etc.
- Volgens Nederlands onderzoek stoot een emissiearme stal in werkelijkheid gemiddeld twee keer zoveel ammoniak uit.
- Een marge inbouwen voor ammoniakemissiearme (AEA) technieken die niet in werking zijn of slecht geïnstalleerd zijn lijkt nodig.
- De emissiefactoren (EF) voor runderen liggen in Vlaanderen 15–25% lager dan in Nederland, Duitsland en Frankrijk. Ook voor varkens zijn de EF lager in Vlaanderen dan in Nederland. Voor pluimvee geldt het omgekeerde. Voor rundvee werd dit verschil wel rechtgezet bij update EF in 2022. Nochtans is de werkelijke uitstoot dezelfde langs beide zijden van de grens.
- Bij externe mestopslag mogelijk grotere stikstofverliezen dan waarvan wordt uitgegaan in het Nationaal Emissie Model voor Ammoniak (NEMA) zoals in Nederland gehanteerd.
- Door technologische evoluties, het verbeteren van voerconversies en het ruien en opzetten van witte leghennen is de stikstofuitstoot vermoedelijk gedaald de voorbije

tien jaar. Nood aan onderzoek naar de effectieve stikstofuitstoot van leghennen van verschillende leeftijden en rassen en naar het effect van ruien.

- Het jongvee wordt niet verder onderverdeeld, terwijl een kalf van drie maand heel wat minder uitstoot dan een vaars van 20 maand. Wordt hier gerekend met een gemiddelde? Wordt dus wel een correcte uitstoot weergegeven?
- Met een mestrobot die geen registratiegegevens heeft kan niet voldaan worden aan de reducerende maatregel terwijl de mestrobot effectief zorgt voor reductie.
- De uitstootwaarden van opfok voor slachtkuikenouderdieren zijn zeker te hoog, als je deze vergelijkt met mestkippen zijn opfok een stuk hoger wat onbegrijpelijk is.
- Alle berekeningen zijn op basis van modellen. Deze modellen hebben meestal een dusdanig grote foutenmarge dat het onverantwoord is om hiermee te werken om de uitstoot van bedrijven te berekenen.

2. Onzekerheid op de geografische toekenning

- Bij stalemissies wordt rekening gehouden met één emissiepunt per bedrijf, terwijl er in werkelijkheid meestal verschillende emissiepunten zijn.
- “EMAV is enkel geschikt om gebiedsdekkend een vrij correct beeld te krijgen, maar niet om de individuele impact van een bedrijf op een individueel habitatgebied te berekenen, omdat er dan een foutmarge op zit van meer dan 70%.”

Het EMAV-model kan worden beschouwd als de best beschikbare wetenschappelijke kennis ter zake. Bovendien wordt dit model jaarlijks onderworpen aan validatierondes, dit kunnen zowel interne als externe evaluaties zijn. Dit gebeurt zowel in opdracht van de VMM als naar aanleiding van internationale reviews waarbij een expert review team de inventaris doorlicht. Het gebruikte EMAV-model is voldoende nauwkeurig om de keuzes uit de PAS te onderbouwen. Zie antwoord op V-01-001 voor meer achtergrond over de wetenschappelijke onderbouw en ontwikkeling van het EMAV-model.

1. Rekenfactoren

De gehanteerde rekenfactoren in het MER-richtlijnenboek landbouwdieren houden steeds rekening met voortschrijdend wetenschappelijk inzicht en de best beschikbare wetenschappelijke kennis. In het kader van zijn referentietaken voor het beleidsdomein Omgeving wordt op regelmatige basis aan het ILVO de opdracht gegeven om een wetenschappelijke (literatuur)studie uit te voeren naar de emissiefactoren voor ammoniak, geur en fijn stof die zijn opgenomen in de bijlage van het MER-richtlijnenboek landbouwdieren. Dit onderzoek heeft tot doel na te gaan of de emissiefactoren die nu worden gehanteerd, moeten worden aangepast op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten. Indien er bijstellingen van emissiefactoren zijn, worden deze ook overgenomen in EMAV2.1. Indien aanpassingen dienen te gebeuren wordt nagegaan of deze aanpassing toegepast moet worden voor de volledige tijdreeks (vanaf 1990), dan wel vanaf een bepaald

jaar (conform de praktijksituatie). Reducties ten gevolge van luchtwassers en AEA-stalsystemen worden toegepast zoals opgenomen in de lijst van ammoniak-emissiearme stalsystemen (AEA-lijst). In EMAV wordt aan alle luchtwassers de minimale reductie van 70% toegewezen. Er wordt niet gecorrigeerd voor slecht functionerende wassers of onzorgvuldig beheer van de installaties.

2. Geografische toekenning

De NH₃-emissie wordt berekend rekening houdend met het aantal dieren per diersubcategorie en het staltype waarin de dieren gehuisvest zijn. Het lokaliseren van de stallen gebeurt op basis van de perceelsinfo opgegeven bij de verzamelaanvraag. De eenmalige perceelsregistratie zorgt ervoor dat deze info doorstroomt naar de mestbank. Per exploitatie worden volgende regels toegepast:

- Eén stalperceel in de dataset: de ammoniakemissie wordt toegekend aan dit stalperceel.
- Meerdere stalpercelen: de coördinaten van het zwaartepunt worden berekend. Vervolgens wordt de afstand bepaald van elk stalperceel tot dit zwaartepunt:
 - Alle afstanden kleiner dan 100 m, de emissies worden toegekend aan het zwaartepunt.
 - Minstens 1 stalperceel meer dan 100 m verwijderd van het zwaartepunt, de emissies worden gelijkmatig verdeeld over de stalpercelen opgegeven voor die exploitatie.

Indien er geen XY-coördinaten opgegeven worden in de perceelsaangifte wordt de XY-coördinaat van het administratief adres bepaald. De NH₃-emissie van de exploitatie wordt vervolgens aan deze XY-coördinaat toegekend.

V-01-004

EMAV: emissieberekening van de piekbelasters

Gebruikt jaar van inputdata en emissiefactoren: EMAV versus MER.

Waarom niet meest recente?

Waarom werd er geen gebruik gemaakt van het uitgeschreven protocol voor landbouwbedrijven met de werkelijke ventilatoren/uittrede-snelheid, per staldeel van 25 m, ... die door Departement Omgeving wordt beschreven? Werken met standaardparameters kan nochtans zorgen voor grote verschillen (bv. bedrijf heeft mechanische ventilatie maar parameters van natuurlijke ventilatie worden gebruikt).

Waarom wordt er in de vergunning gerekend met een constante (maximale) veebezetting en in EMAV met de reële gemiddelde bezetting? Geeft het gemiddelde geen foutief beeld?

Waarom hogere emissies uit EMAV dan bij vergunningsverlening?

Waarom wordt niet op exact dezelfde manier gewerkt in de modellen als bij de vergunningsverlening?

Vraag wordt beantwoord in V-01-002 en V-01-013.

V-01-005

EMAV: aanpassing emissiefactoren rundvee in 2016

De emissiefactoren rundvee werden aangepast in 2016. Waarom werd de hele tijdsreeks niet herrekend? En waarom worden die aanpassingen doorgevoerd? Benaderen ze zo beter de werkelijke uitstoot?

Variatie in de tijd emissiecijfers.

Emissiefactoren runderen werden aangepast in de loop van het openbaar onderzoek. Is dit de effectieve uitstoot?

Wanneer de emissiefactoren worden aangepast, gaat dit dan over effectieve uitstoot die gewijzigd is of over het aanpassen van fouten zonder dat de werkelijke uitstoot op het bedrijf veranderd is?

Het EMAV wordt op regelmatige basis geactualiseerd. Dit gebeurt via een doorlopende opdracht binnen de referentietaken ILVO en/of via een actualisatiestudie i.o.v. de VMM. Alle rekenfactoren in het EMAV model zijn steeds gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke informatie.

Zo werden ook de emissiefactoren voor runderen, o.b.v. de wetenschappelijke studie uitgevoerd door ILVO

(https://ilvo.vlaanderen.be/uploads/documents/Refmil/Rapport_Evaluatie_EF_MER_RLB_2018.pdf),

in het model opgenomen. Of deze emissiefactoren over de ganse tijdreeks worden overgenomen dan niet slechts vanaf een bepaald jaar, wordt o.a. beslist op basis van de wetenschappelijke achtergrond van deze factoren. Of een modelmatige aanpassing en/of een aanpassing in rekenfactoren ook een wijziging van de berekende emissie met zich meebrengt, hangt af van de aard van de aanpassing.

Voor de berekening van de referentietoestand 2015 in de ontwerp-PAS (EMAV 2.1) werden de meest recente waarden van de emissiefactoren voor runderen toegepast.

Sectoren: van welke (sub)sectoren en activiteiten worden de emissies meegerekend in de globale emissieberekeningen in het kader van de PAS?

- Welke (sub)sectoren worden in de emissieberekening meegenomen? Zijn de emissies wel aan de juiste sector toegekend? Hoe volledig is de emissie-inventaris?
- De PAS moet op basis van de absolute cijfers en de evoluties van de voorbije decennia zowel landbouw, mobiliteit als industrie op voldoende wijze behandelen.
- Waarom wordt uitstoot van huishoudens (BBQ, luxe producten, verwarming huizen, verplaatsing met auto's, kledij, reizen, ontspanning, humane excretie) niet meegenomen in de berekeningen?
- Wordt de uitstoot van bv. transport, infrastructuurprojecten, waterzuiveringsinstallaties, meststofbedrijven ook in rekening gebracht?
- De nu berekende emissies zijn te optimistisch: waarom worden uitstoot van andere diersoorten (bv. huisdieren, Canadese ganzen, muggen, katten en honden, paarden) niet meegenomen in de berekening?
- Er moet een correctie komen voor de emissies die gekoppeld zijn aan de elektriciteitsproductie voor niet-tuinbouwdoeleinden. De sector wil ook erkend worden als een betrouwbare en flexibele producent van elektriciteit door de flexibiliteit van de WKK.
- Wordt er rekening gehouden met stikstof-depositie door extra vervoer op de weg door import van voedsel uit het buitenland omwille van de daling van de Vlaamse productie?
- Worden buitenlandse emissiebronnen ook in rekening gebracht? Buitenlandse aanvoer van N (waaronder bv. Sahara-zand!) is onmogelijk correct te meten. "Men" gaat daar gewoon uit van "veronderstellingen".
- De nabijheid van grote weginfrastructuren en bedrijventerreinen in eigen regio en ver daarbuiten hebben een specifieke impact die door het systeem van berekenen nu generiek ten laste van de landbouw gelegd worden. Klopt dit?
- De nabijheid van grote infrastructuur, vooral wegen nabij natuurgebieden, heeft een specifieke lokale impact die door het systeem nu generiek ten laste van de landbouw wordt gelegd. Dit vereist een correctiefactor.
- Wij wonen in een landelijke omgeving. Onze burens, niet landbouwers, mogen onbepaald meststof strooien in hun tuin. Als je weet dat 12% van de oppervlakte tuin is in Vlaanderen, zal dit ook wel invloed hebben op de stikstofuitstoot! Net als het verkeer.

- Wat met uitstoot van recreatie - bv. een camping?
- Worden emissies van de havens ook mee in rekening gebracht?

In de emissieberekening werden volgende sectoren in beschouwing genomen: afval, energie, handel en diensten, huishoudens, industrie, landbouw, off road voertuigen en machines, en transport. Deze omvatten alle door de VMM ingeschatte sectoren (<https://www.vmm.be/lucht>). De VMM baseert zich voor de inschatting van de emissies van de luchtverontreinigende stoffen op de internationale richtlijnen voor wat betreft op te nemen sectoren en activiteiten (<https://www.eea.europa.eu/publications/emep-eeaguidebook-2019>). De emissie-inventaris lucht wordt jaarlijks onderworpen aan internationale reviews wat garanties biedt wat betreft de wetenschappelijke onderbouwing ervan.

De **uitstoot van de afvalsector** omvat o.a. afvalverbranding, -verwerking en -behandeling, crematoria, open afvalverbranding en stortplaatsen.

De **uitstoot van de energiesector** omvat de elektriciteitscentrales, de raffinaderijen, pijpleidingen en de warmte kracht koppelingen (WKK's). Op <http://www.vmm.be/lucht> worden de emissies door het opwekken van energie onder de vorm van elektriciteit en warmte door WKK's aan de sectoren toegedeeld als volgt:

- WKK's in samenwerking met de elektriciteitssector (die het teveel aan elektriciteit aan het openbaar net leveren) worden opgenomen binnen de sector energie.
- De WKK's die bijna uitsluitend voor eigen gebruik elektriciteit produceren (zelfproducenten) worden opgenomen binnen de sector waartoe ze behoren (bv. landbouw, handel en diensten, industrie).

De **uitstoot van de handel en diensten** omvat o.a. de hotels en restaurants, de gezondheidszorg, het onderwijs, de kantoren en administraties, de handel, de andere diensten (o.a. sport, ontspanning en recreatie) en de zelfproducenten in de tertiaire sector. Emissies van brandstofverbruik van de niet voor de weg bestemde mobiele machines en voertuigen (o.a. in de havens, luchthavens, defensie en recreatiesector) worden eveneens meegenomen.

De **uitstoot van de huishoudens** omvat o.a. de gebouwenverwarming, het roken van tabak en vuurwerk. De emissie door BBQ wordt eveneens berekend maar die heeft geen relevante bijdrage aan de NOx- en NH₃-emissies. Emissies door het occasioneel gebruik van meststoffen bij de huishoudens worden niet ingeschat. Ook NH₃-emissie van humane excretie wordt niet ingeschat. In het algemeen komen NH₃-emissies uit afvalwaterzuiveringsinstallaties in de lucht voor, maar deze zijn meestal onbeduidend voor de totale nationale emissies. Dit is conform de internationale richtlijnen. Emissies van brandstofverbruik door tuinmachines, grasmaaiers, bladblazers e.a. worden eveneens ingeschat.

De **uitstoot van de transportsector** omvat wegverkeer, spoorverkeer, luchtvaart, binnenvaart en zeevaart. De uitstoot door het wegverkeer wordt berekend op basis van het aantal gereden kilometer licht en zwaar verkeer per jaar op het Vlaamse wegennet. Het totaal aantal gereden kilometer wordt jaarlijks ingeschat door Departement mobiliteit, o.a. op basis van tellingen (camera's) op de snelwegen. Indien er om een reden extra verkeer op de weg gegenereerd wordt, is dat dus meegenomen. Ook de uitstoot op weginfrastructuur (al of niet in de nabijheid van natuur- en landbouwgebied) wordt toegekend aan de transportsector. De uitstoot door wegverkeer, spoorverkeer, binnenvaart en zeevaart in de havens wordt eveneens in de transportsector in rekening gebracht.

De **uitstoot van de industrie** (waaronder o.a. meststofbedrijven, waterzuiveringsinstallaties) wordt bepaald op basis van enerzijds de emissies gerapporteerd door de bedrijven via de Integrale Milieujaarverslagen. Deze bevat het hoofdaandeel van de industriële emissies. Om tot een totaal-inschatting te komen van de emissies door industriële activiteiten in Vlaanderen, worden ook de activiteiten met emissies onder de rapporteringsdrempelwaarde in rekening gebracht. Deze worden door de VMM op een collectieve manier in kaart gebracht. Emissies van brandstofverbruik van de niet voor de weg bestemde mobiele machines en voertuigen in bv. de bouwsector worden eveneens ingeschat.

De **uitstoot van de landbouwsector** omvat de niet-energetische emissies van de veeteelt, kunstmestgebruik en mestverwerking, alsook de energetische emissies ten gevolge van de zelfproducenten en verwarming van stallen, loodsen en serres bij de akkerbouw, intensieve veehouderij, glastuinbouw, blijvende teelten, vollegrondstuinbouw en graasdierhouderij. Emissies van brandstofverbruik door tractoren en andere niet voor de weg bestemde machines worden eveneens bij de landbouwsector gerekend.

De emissieberekening van de veeteelt gebeurt op basis van de mestbankaangiften van de VLM. Alle exploitaties die voldoen aan één van volgende voorwaarden zijn hierdoor gevat:

Een productie van dierlijke mest hebben die groter of gelijk is aan 300 kg fosfaat;

Meer dan 2 hectare landbouwgebruik hebben;

ongeacht of deze het gevolg zijn van beroeps- dan wel hobby-activiteiten.

Hobbydieren die in kleine aantallen (minder dan 300 kg fosfaatproductie, voor paarden betekent dit minder dan 10 paarden) gehuisvest worden, worden dus niet in de berekening meegenomen (zie ook antwoord V-07-028).

Het toevoegen van deze beperkte bronnen aan het model zouden slechts een beperkte bijdrage aan de deposities geven. De grote lijnen van de brontoewijzing zouden nauwelijks wijzigen en de conclusies met betrekking tot welke sectoren verantwoordelijk zijn voor de depositie via de lucht zouden evenmin wijzigen.

Rechtstreekse bemesting, bv. door uitwerpselen van honden of zomerganzen wordt evenmin in de berekeningen meegenomen. Enkel bronnen die atmosferische depositie veroorzaken zijn meegenomen in het model en worden vergeleken met de KDW.

De KDW tracht immers te bepalen wat de maximale depositie is die een habitatype aan kan via aanvoer via de lucht, in afwezigheid van aanvoer via andere bronnen. Het is duidelijk dat wanneer een gebied rechtstreeks bemest wordt via bv. toedienen van mest, het importeren van nutriënten via het water, enz., het halen van de KDW voor de stikstofdepositie via de lucht niet voldoende is. Met andere woorden: het behalen van de KDW is wel een noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde voor het bereiken van een goede staat van instandhouding (zie ook antwoord op V-04-001).

Emissie buitenland: we rekenen met het VLOPS-model de meest gedetailleerde emissiecijfers voor Vlaanderen en het buitenland door om de stikstofdepositie mee te berekenen. Emissies van ontbrekende (natuurlijke) bronnen worden opgevangen door de modelresultaten in overeenstemming te brengen met de metingen (kalibratie) en aparte bijtellingen uit de wetenschappelijke literatuur (<https://www.pbl.nl/publicaties/de-bijdragen-vanniet-gemodelleerde-bronnen-aan-de-verzurende-en-vermestende-depositie>).

V-01-007

Sectoren: gelijke behandeling in emissieberekening

Worden de emissies van de niet-landbouwsectoren met hetzelfde detail in kaart gebracht als deze van de landbouwsector? De landbouwsector moet jaarlijks een gedetailleerde aangifte doen van hun activiteiten via de perceelsregistratie en mestbankaangifte. Moeten de andere sectoren dit ook doen zodat op een deugdelijke wijze de N-emissies van die sectoren kan bepaald worden? Waarom wel/waarom niet?

Voor de niet-energetische emissies van de landbouwsector wordt gebruik gemaakt van de gedetailleerde mestbankaangiftes.

De emissies door de gebouwenverwarming bij de huishoudens, de handel en diensten en landbouw worden berekend op basis van de energieverbruiken uit de Energiebalans Vlaanderen (opgemaakt door VEKA) in combinatie met emissiefactoren. Via het Integraal Milieujaarverslag (IMJV) beschikt de VMM over een zeer gedetailleerde aangifte van de (industriële) bedrijven. In het IMJV worden de verschillende activiteiten beschreven en de emissies per emissiepunt (d.i. de zgn. 'schoorsteen') gerapporteerd. De emissies van bedrijven die geen IMJV indienen worden op een collectieve manier berekend. Voor wat betreft industrie is er een opsplitsing gemaakt tussen grote bedrijven (IMJV-plichtig) en kleine(re) bedrijven. Bij landbouw is een gelijkaardige aanpak gevolgd met een opsplitsing tussen bedrijven die al of niet een mestbankaangifte moeten indienen. De grote bedrijven worden

dus in een detail doorgerekend dat minstens zo groot is als dat van de landbouwbedrijven (in werkelijkheid zelfs meer detail omdat er meer gegevens bekend zijn over de exacte locatie van de emissiepunten en de eigenschappen van de gassen die de schouw verlaten). Voor wat betreft de emissiegegevens van de kleinere bedrijven is het detail minder groot. Binnen deze bedrijven bevatten de emissiepunten vooral uitlaatpunten van stookinstallaties. Van dergelijke kleine(re) stookinstallaties kan relatief gemakkelijk ingeschat worden welke emissies er vrijkomen op basis van de hoeveelheid brandstof die wordt verbruikt. Deze data worden ingeschat via de energiebalans.

Voor het inschatten van de uitstoot door de transportsectoren wordt gerekend met het grootst mogelijke detail van beschikbare inputdata. Voorbeelden hiervan zijn o.a. de database met inschrijving van voertuigen van DIV voor de technische kenmerken van de voertuigen op de weg, vliegtuigtypes die van/naar een luchthaven in ons land vliegen, types schepen in de binnenvaart en zeevaart. Het model is uitgebreid gevalideerd geworden voor wegverkeer en deze validaties hebben telkenmale aangetoond dat de inschattingen van de wegverkeeremissies correct zijn.

Er kan dan ook worden besloten dat de emissiegegevens van de andere sectoren op een gelijkaardige manier in beeld zijn gebracht.

Voor een beschrijving van de methodieken, zie <https://www.vmm.be/lucht/evolutie-luchtkwaliteit/hoe-wordt-de-uitstoot-berekend>.

V-01-008

Sectoren: hoe worden emissies van sectoren berekend?

1. Transport

- Waarom wordt er bij emissies vliegverkeer enkel rekening gehouden met landing en take-off?
- Hoe gebeurt de geografische verdeling van de verkeeremissies? Ik denk dat de depositie in mijn gemeente onderschat is, want mijn gemeente is omringd door heel wat verkeerswegen.
- Wat ons erg stoort is dat hierachter een pretpark ligt waar dat bijna elke week zweefvliegtuigen omhoog worden getrokken met minstens twee vliegtuigen, er een slipschool ligt van de rijkswacht wat veel gebruikt wordt en het veld nog eens geregeld wordt gebruikt voor militaire acties met zeer grote vliegtuigen. Allemaal activiteiten die zeer nefast zijn voor de stikstofbalans.

2. Industrie

- De uitstoot van NH₃ van de industrie in de provincie Antwerpen is vele malen hoger dan wat de landbouw produceert in het Turnhouts vennengebied. Dit gaat vooral over het havengebied. Ook de cijfers van de ammoniak emissies zijn volledig onjuist. Hierdoor wordt er onterecht gekeken naar de landbouw.

3. Huishoudens

4. Handel en diensten

5. Land- en tuinbouw

- Wij als groentetelers dragen slechts zeer minimaal, tot zelfs verwaarloosbaar, bij aan de stikstofdepositie en wij begrijpen dan ook niet waarom wij mee in bad getrokken worden van deze PAS.

6. Afvalsector

- In Oostende wonen er ongeveer 72.000 inwoners die hetzelfde verteringssysteem als een varken hebben en die eveneens winden laten en ammoniak uitstoten. Deze wonen nog dichterbij deze beschermde gebieden en we praten dan nog niet eens van de extra toeristen. Het waterzuiveringsstation van Oostende waar al het afvalwater gezuiverd wordt van deze 72.000 inwoners en dus stikstof uitstoot ligt ook pal bij deze SBZ zones.
- Waarom wordt een biovergistinginstallatie zonder mestbehandeling gerekend tot de industriële sector en eenzelfde installatie met mestbehandeling in de landbouwsector/MV?

7. Energetische sector

De methodologie van de emissieberekening wordt per sector uitvoerig beschreven in het plan-MER. Deze methodologie is gebaseerd op de jaarlijkse Vlaamse emissie-inventaris lucht die de Vlaamse Milieumaatschappij opmaakt en internationaal rapporteert (zie ook <https://www.vmm.be/lucht/evolutie-luchtkwaliteit/hoe-wordt-de-uitstoot-berekend.>)

Aanvullend:

Transport

Bij de uitstoot door de luchtvaart wordt rekening gehouden met de uitstoot van landing en take-off van vliegtuigen tot een hoogte van 3000 voet (bijna een kilometer hoogte). De uitstoot van vliegtuigen op cruisehoogte wordt internationaal niet als uitstoot aan een land toebedeeld.

Voor alle transportsectoren wordt de uitstoot zo gedetailleerd als mogelijk volgens de beschikbare data weergegeven. Voor wegverkeer wordt de data weergegeven tot op niveau van een wegsegment (snelweg, stedelijk, stadsrand en dorpskern, en landelijk verkeer). Voor

spoorverkeer is de weergave op basis van spoorsegmenten. De uitstoot door de binnenvaart is per waterweg en voor de zeevaart wordt de uitstoot berekend op de zeevaartroutes op ons grondgebied, alsook in de havens. In de havens wordt de uitstoot geografisch opgedeeld naar kaaien, sluizen en varen/manoeuvreren.

Zie ook antwoord op V-07-002.

Biogasinstallaties

Energetische emissies van biogasinstallaties worden voor het referentiejaar 2015 toegekend aan de sector waar ze ingezet worden. Hierbij wordt de indeling van het VEKA gevolgd. Niet-energetische emissies van NH₃ afkomstig van het vergistingsproces van dierlijke mest worden berekend via het EMAV2.1-model en ondergebracht bij de sector landbouw. Het EMAV2.1-model is gebaseerd op de mestbankaangiftes. Deze bevatten enkel de dierlijke mest.

V-01-009

Sectoren: modellen versus metingen

- Waarom wordt gebruik gemaakt van modellen in plaats van effectieve metingen? Deze laatste zijn toch nauwkeuriger?
- Er zijn nog geen ecologische studies gedaan die de effectieve uitstoot van bedrijven bepalen. Men wil nu bedrijven sluiten op basis van berekenmodellen en algemene veronderstellingen zonder juiste cijfers te kennen. Zolang er niet is bewezen dat deze bedrijven effectief de theoretische uitstoot van ammoniak behalen is het niet te verantwoorden dat er in het Turnhouts Vennengebied bijkomende maatregelen worden opgelegd.

Het geheel aan rekenmodellen dat gebruikt werd voor de emissie- en depositiebepalingen en voor de doorrekening van de verschillende alternatieven inzake emissiereductie, staat uitvoerig beschreven in het plan-MER. Voor het onderzoeken en onderbouwen van de problematiek van stikstofdepositie, vormt het gebruik van atmosferische emissie, dispersie- en depositiemodellen de best beschikbare en best gangbare praktijk vormt. Het aantal beschikbare metingen is, zowel op vlak van emissies, atmosferische concentraties en deposities ontoereikend om bv. alle emissiebronnen of ruimtelijke dispersiepatronen voldoende nauwkeurig kwantitatief te vatten. De in het kader van het plan-MER en PAS gebruikte modellen en gegevens zijn bovendien state-of-the-art. Ze integreren alle best beschikbare informatie, gebaseerd op voortschrijdende wetenschappelijke inzichten binnen

het brede kennisdomein van emissies, luchtverontreiniging en atmosferische dispersie- en depositieprocessen.

Indien meetresultaten van (industriële) bedrijven via het Integraal Milieujaarverslag gerapporteerd worden, worden deze na validatie in de emissie-inventaris van de VMM opgenomen. In andere gevallen wordt beroep gedaan op een modelmatige inschatting. Dit op basis van activiteitsdata (al of niet op bedrijfsniveau) en emissierekenfactoren. Emissiefactoren kunnen afgeleid worden uit metingen (bv. het doormeten van stallen in het kader van de referentietaken ILVO), wetenschappelijke literatuur uit binnen- en buitenland en internationaal geldende richtlijnen (bv. EMEP/EEA air pollutant emission inventory guidebook 2019).

V-01-010

Basisjaar reductiedoelstellingen

- Wat is het basisjaar waarop de reductiedoelstellingen betrekking hebben?
- Tevens dient er duidelijkheid en openbaarheid gegeven te worden op welke basis en met welke cijfers gerekend werd om de beginsituatie of beter gezegd het nulniveau te bepalen waarvan vertrokken dient te worden bij de diverse toepassingen en/of rekenmodellen naar reductie.

Het referentiejaar voor de scenario-analyses in de ontwerp PAS is 2015. Zie ook antwoord op V-01-013.

V-01-011

Nood aan meer lokale metingen van emissies

- Er moeten meer lokale metingen komen.
- Er moeten meer meetpunten komen die de grensoverschrijdende emissies kunnen meten.

Voor het berekenen van de emissies baseert de VMM zich op de internationale richtlijnen (<https://www.eea.europa.eu/publications/emep-eea-guidebook-2019>).

Dit geldt ook voor de andere Europese lidstaten. Deze richtlijnen beschrijven onder andere de activiteiten en sectoren waarvoor emissies dienen ingeschat te worden, als ook methodieken en rekenfactoren waarop de lidstaten beroep kunnen doen. De lidstaten dienen over zowel de berekende emissies als de gehanteerde methodieken en rekenfactoren op jaarlijkse basis te rapporteren. Indien er meer accurate methodes voor handen zijn dan deze opgenomen in de richtlijnen, kunnen de lidstaten voor de inschatting van hun emissies zich hierop baseren ('landspecifieke factoren'). Dit laatste hangt o.m. af van de beschikbare middelen om bijkomend wetenschappelijk onderzoek te verrichten. Bijkomend worden lidstaten jaarlijks onderworpen aan internationale reviews. De bevindingen van deze reviews worden door de lidstaten geïmplementeerd wat aanleiding geeft tot continue verbeteringen van de inventarissen.

V-01-013

Emissies: 2015 versus 2020

Waarom hanteert het plan dat nu voorligt de emissies van 2015 terwijl die van 2020 beschikbaar zijn?

In het kader van de passende beoordeling van de PAS, die een onderdeel vormt van de plan-MER, werd de doelstelling om "de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen" als volgt geoperationaliseerd tot een concrete, meetbare doelstelling: "Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitatype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015".

Deze doelstelling wordt aangeduid als de 2030-doelstelling voor emissie- en depositiereductie en is een resultaatverbintenis in de PAS.

2. DEPOSITIES

V-02-001

Onzekerheid, betrouwbaarheid en validatie van depositiemodellering

Er is enkel met een rekenmodel gewerkt waarvan in het MER rapport zelf beschreven staat dat dit niet 100% betrouwbaar is.

De onderbouwing van het voorgestelde beleid is enkel gebaseerd op theoretische modellen zonder metingen. De foutenmarge in de berekeningen is dermate groot.

Alle berekeningen die in deze stikstofproblematiek gebruikt worden zijn gebaseerd op een theoretisch model. Dit model is gemaakt om stikstofdeposities of -neerslag te berekenen op macroschaal. En deze blijken op macroschaal ook vrij goed te kloppen. Echter voor de berekening van de depositie van een bedrijf gaat men dit model, dat gemaakt is om op macroschaal te gebruiken, toepassen op microschaal. Dat vergroot enorm de onnauwkeurigheid en de foutmarge is gigantisch groot.

Uit het onderzoek naar de koppeling van luchtkwaliteitsmodellen VLOPS en IFDM halen we volgende onzekerheden ... Door het gebruik van modellen met bovengenoemde afwijkingen zonder daarbij zicht te hebben op effectieve metingen kan er terecht geconcludeerd worden dat de voorgestelde modelmatige aanpak verre van de juiste is om de uiteindelijke doelstellingen op te baseren.

De PAS is gebaseerd op een computermodel en is niet wetenschappelijk onderbouwd // de definitieve PAS is gebaseerd op theoretische berekeningen // het berekeningsmodel is onvoldoende transparant en we hebben twijfels bij de wetenschappelijk onderbouwing.

Geen rekening gehouden met de onzekerheid op de modelvoorspellingen ... de modelonzekerheid in mindering gebracht worden bij het bepalen van de impact van een landbouwbedrijf op het nabijgelegen natuurgebied.

Waarom wordt de manier van berekenen van de stikstofwaarden niet eens beter bekeken. Met een andere manier van berekenen, krijgen we sowieso andere.

De nabijheid van grote infrastructuur, vooral wegen nabij natuurgebieden, hebben een specifieke lokale impact die door het systeem nu generiek ten laste van landbouw wordt gelegd. Dit vereist een correctiefactor.

De impactscoretool en alle berekeningen zijn gestoeld op theoretische modellen. De emissies van ammoniak uit dierlijke mest worden "berekend" op basis van verschillende aannames. Deposities in habitatrichtlijngebieden worden berekend aan de hand van modellen, gevalideerd met een beperkt aantal meetpunten over gans Vlaanderen die de concentratie van ammoniak in de lucht bepalen. In hoeverre deposities in de IBZ effectief worden gemeten of in de toekomst zullen gemeten worden is niet terug te vinden. Er zijn dus tal van onzekerheden, zowel over de gebruikte modellen als over de ingevoerde data en

parameters (of aannames) en dus ook over de bekomen cijfers. Bij een dergelijk berekende ("gesimuleerde") stikstofdepositiewaarde hoort dan ook een (grote) foutmarge.

Het model dat gebruikt wordt om de impactscore te berekenen deugt niet. IFDM, dat hiervoor aan de basis ligt, is ontwikkeld voor emissies vanuit hoge schouwen van 60 à 70 m hoogte. Niet voor stallen met uitlaten op 2 à 9 m hoogte.

De berekeningen van de stikstofdepositie in de onderzochte emissiereductiescenario's in het plan-MER gebeurden aan de hand van het VLOPS-model en het VLOPS-IFDM model. Het VLOPS-IFDM model is een koppeling tussen de modellen VLOPS en IFDM en vormt het rekenhart van de PAS, zoals onder andere gebruikt in de impactscoretool. Ook in het kader van het luchtkwaliteitsbeleid, het vergunningenbeleid en de milieueffectenrapportering kennen deze modellen een ruim en betrouwbaar gebruik.

VLOPS rekent dus alle Vlaamse en buitenlandse emissies door tot onder meer de totale stikstofdepositie voor heel Vlaanderen macroschaal, IFDM zorgt voor de verdere verfijning van de VLOPS-resultaten op projectniveau tot op microschaal. De verschillende resoluties waarvoor IFDM doorrekent zijn afhankelijk van de afstand tot de bron, deze zijn:

afstanden < 1.708 m: roosterresolutie van 20x20 m²;

afstanden > 1.708 m en < 10.708 m: roosterresolutie van 100x100 m²;

afstanden > 10.708 m en < 20.000 m: roosterresolutie van 250x250 m².

Door de modellen VLOPS en IFDM aan elkaar te koppelen worden de grootschalige depositieresultaten van VLOPS op 1x1 km² verfijnd met een detaïl-doorrekening met IFDM. Daarbij worden met IFDM alle emissies van de aanwezige puntbronnen (industrie en stallen) en lijnbronnen (wegverkeer en scheepvaart) binnen een straal van 20 km doorgerekend op een hogere resolutie van 100x100 m². De met IFDM berekende concentraties worden daarna vermenigvuldigd met de droge depositiesnelheden die afkomstig zijn uit VLOPS. De zo met IFDM berekende lokale depositie wordt dan opgeteld bij de grootschalige VLOPS-resultaten. Wanneer de met IFDM doorgerekende emissies reeds vervat zaten in de VLOPS-doorrekening gebeurt er een dubbeltelcorrectie.

Meer technische details over de koppeling VLOPS-IFDM staan beschreven in [Ref 2.1.1]. Dit is later nog onafhankelijk gevalideerd in een aparte studie [Ref 2.1.2].

De VMM heeft verschillende meetcampagnes uitgevoerd [Ref 2.1.3, 2.1.4] die werden gebruikt om de modellen te kalibreren en te valideren. De overeenkomst tussen meting-model was zeer goed en er werd aangetoond dat de toevoeging van IFDM de resultaten van VLOPS verder verbetert. Er kan op basis van die validatiestudies aangenomen worden dat IFDM wel gebruikt kan worden om lage schouwen, zoals stallen, te modelleren. Dit is nog verder gevalideerd in andere studies [Ref 2.1.5-7].

Het gebruik van modellen gaat steeds gepaard met bepaalde onzekerheden. De nauwkeurigheid en onzekerheid op modelresultaten moet evenwel steeds bekeken worden in relatie tot het resolutieniveau van de conclusies die men trekt, van het schaalniveau van

de processen of patronen waarin men verschillen wenst te detecteren, en van de variabiliteit van de gevatte processen. Modelonzekerheden impliceren niet dat iedere geringste onzekerheid het gebruik van modellen zou belemmeren:

Het plan-MER geeft duidelijk aan dat voor het onderzoeken en onderbouwen van de problematiek van stikstofdepositie, het gebruik van atmosferische dispersie- en depositiemodellen de best beschikbare en best gangbare praktijk vormt. De gebruikte modellen zijn bovendien state-of-the-art. Deze modellen moeten worden beschouwd als de best beschikbare informatie, gebaseerd op voortschrijdende wetenschappelijke inzichten. De gehanteerde methodiek maakt gebruik van de actueel best beschikbare informatie en werkwijzen, waarbij onzekerheden zo maximaal mogelijk geminimaliseerd worden.

Het gebruik van modellen gaat gepaard met bepaalde onzekerheden, eigen aan de milieueffectbeoordeling. In de handleidingen van het Team MER wordt aangegeven dat de inschatting van de milieueffecten van een plan of project steeds gepaard gaat met een zekere mate van onzekerheid, en dat bij de effectbeoordeling moet uitgegaan worden van een worst-case. Hoe groot die onzekerheid precies is, is niet eenvoudig te kwantificeren. Zo wordt bij het Richtlijnsysteem Lucht gesteld dat bij luchtkwaliteitsmodellering er zowel onzekerheid op is de gebruikte invoerparameters als onzekerheid gekoppeld aan het gebruikte model. Belangrijk is dat de onzekerheid van het luchtkwaliteitsmodel in twee richtingen werkt, zodat het dus zowel om een over- als onderschatting van de resultaten gaan. Dit betekent echter niet dat modellering weinig zinvol is en dat geen rekening moet gehouden worden met de bekomen resultaten. In Vlaanderen wordt een set van luchtkwaliteitsmodellen aangeboden voor gebruik in milieueffectrapportage, waardoor elke initiatiefnemer van een plan of project op dezelfde manier behandeld wordt. Gelet op de voorzorgsbeginsel dat in artikel 6 van de Habitatrichtlijn vervat zit, wordt te dezen dan ook uitgegaan van een worst case-benadering.

Er moet rekening worden gehouden met het strategisch karakter van het onderzoek. Het onderzoek op strategisch niveau legt de nadruk op effecten die (in grote mate) onderscheidend zijn tussen de verschillende alternatieven. Het gehanteerde model is voldoende accuraat om de gemaakte keuzes te onderbouwen.

V-02-002

Depositie van stikstof: processen, afstanden, invloed weersomstandigheden

Uit onderzoek is gebleken, dat buiten een cirkel van een paar honderd meter om een boerderij, de stikstofuitstoot niet meer te meten is. De stikstof uit de stal slaat vrijwel direct

neer. Deze stikstofuitstoot is dus niet nadelig voor de natuur die verder ligt dan een paar honderd meter van de stal.

In ons kleine Vlaanderenland kan het toch niet veel uitmaken waar de N het meest wordt uitgestoten?! Met een flinke wind worden alle luchtlagen toch snel vermengd/verplaatst.

Nooit is er door iemand aangetoond dat stikstof van een bepaald landbouwbedrijf ook op een onbepaalde afstand neerdaalt om maar te zwijgen hoever stikstof in bepaalde weersomstandigheden zich verplaatst.

Er is een verschil tussen de locatie waar stikstof wordt geproduceerd of uitgestoten (emissie) en de locatie waar de stikstof neerdaalt (depositie). Stikstof wordt na de emissie over een bepaalde afstand meegevoerd met de wind, en daalt vervolgens neer op de bodem (depositie). Voor natuurgebieden is het in de eerste plaats belangrijk om in beeld te brengen waar de stikstof neerdaalt en dus terechtkomt op de bodem of in het water. Uit de huidige info en kaarten is dit niet af te leiden voor de gemeente Knokke-Heist.

De depositie berekening van NH₃ en NOx die uitgevoerd werd is contradictorisch. NH₃ zou sneller neerslaan en dus een grotere impact hebben op het omliggende habitat. Echter blijkt NOx een zwaarder gas te zijn waardoor het andersom is. Natuurverenigingen hebben al veel rapporten vervalst en rekenmodellen gemanipuleerd, maar de wetten van de fysica kan men niet tegenspreken. Men wijst hier daarom onterecht naar de landbouw. Er is nood aan onderzoek naar de daadwerkelijke afkomst van stikstof alvorens het opstellen van bijkomende gebiedsgerichte maatregelen in het Turnhouts vennengebied.

- Recent verscheen in Vilt een artikel met als titel 'Opinie: er is maar één oplossing voor het stikstofdebaacle' waarin te lezen staat 'Uit onderzoek is bovendien gebleken dat buiten een cirkel van een paar honderd meter om een boerderij, de stikstofuitstoot niet meer is te meten. De stikstof uit de stal slaat vrijwel direct neer. Deze stikstofuitstoot is dus niet nadelig voor de natuur in de omgeving.' (zie <https://vilt.be/nl/nieuws/opinie-er-is-maar-een-oplossing-voor-het-stikstofdebaacle>).
- Wetenschappelijke autoriteiten bevestigen dat NH₃ veel lichter is dan NOx. Toch stelt men dat NH₃ vanuit de landbouw dichterbij neerslaat en dus een grotere impact heeft dan de NOx uit industrie en verkeer. Het viseren van de landbouw is in deze dus onterecht.

Voor meer gedetailleerde uitleg over het depositieproces wordt verwezen naar de beschrijving in paragraaf 2.7 in de IMPACT handleiding [Ref 2.2.1]. Ammoniak en stikstofoxiden komen in de atmosfeer niet voor als zuiver gas maar worden na uitstoot sterk verdund en vermengd. Het stikstofgehalte in ammoniak ligt met 82% beduidend hoger dan 30% voor NOx. Ook is de snelheid waarmee ammoniak (NH₃) en stikstofoxiden (NOx) neerslaan naar de bodem verschillend, die van ammoniak is verschillende malen hoger dan die voor stikstofoxiden.

Er is nagegaan over welke afstanden eenzelfde hoeveelheid stikstof afkomstig van ammoniak en stikstofoxiden neerslaan in functie van de afstand tot de bron. Hiervoor

wordt verwezen naar de vraag "Hoe ver komen ammoniak en stikstofoxiden van een bron?" op de stikstofpagina van RIVM [Ref 2.2.2]. Een belangrijk deel van de depositie gebeurt inderdaad dicht bij de bron maar dit zet zich verder door over veel langere afstanden en ook oppervlakten.

V-02-003

Er worden te weinig metingen uitgevoerd van stikstofdepositie en het aantal meetplaatsen is te beperkt

Er zijn geen correcte metingen zwart op wit, dit wordt gewoon met de natte vinger gedaan. Hoe interpreteerde men de weinige meetgegevens in de natuur en dit op stalniveau? Ik wil wel eens zwart op wit zien dat hier in de streek zoveel stikstof valt en dat die van de boeren in de buurt komt.

Naar het schijnt zou de N van onze dieren schadelijk zijn voor het aanpalend Habitatgebied? Metingen zijn nooit gebeurd en is volgens mij ook niet te meten. Alles gebeurt door veronderstellingen, vermoedens, modellen, berekeningen, naar het schijnt, het zou kunnen, volgens metingen die er nooit gebeurt zijn, 59% van de neerslaande N zou zelfs van het buitenland komen.

Bovendien hebben wij in het verleden nooit enig PAS-schrijven ontvangen van de betrokken instanties waarbij de vaststellingen van bijdragen aan stikstofdeposities t.a.v. nabijgelegen beschermd habitatgebied van dat moment a.d.h.v. stukken wordt gestaafd.

Depositie: Volgens het document bedroeg de gemiddelde stikstofdepositie in Vlaanderen 22,7 kg N/ha/jaar. Deze bewering is pertinent foutief. Er wordt op geen enkel moment en op geen enkele plaats in Vlaanderen de depositie gemeten zodat men ook geen uitspraak kan doen over een gemiddelde stikstofdepositie - Vlaanderen heeft een zeer beperkt meetnet binnen de VMM voor stikstofdepositie, slechts 9 momenteel voor gans Vlaanderen! Hoeveel van die meetpunten bevinden zich in een SBZ of binnen een perimeter van 1 km van een deelgebied SBZ? Op welke basis wordt de depositie van stikstof 1 op 1 toegewezen aan één bepaalde locatie? Zijn deze metingen wel correct? Er blijven in elk geval héél véél vragen: geven studies over deze metingen wel de echte realiteit weer, zijn ze betrouwbaar?

Ook hier laat men uitschijnen dat er gebieden zijn met een hoge stikstofdepositie terwijl de depositie nergens wordt gemeten. Het is bijgevolg niet mogelijk om te spreken over een aanhoudende blootstelling aan stikstofdepositie boven de KDW simpelweg omdat men dit onmogelijk kan weten.

Er moet snel werk gemaakt worden van een instrumentarium om stikstofemissie en -depositie en de realisatie van natuur te meten en zelfs te voorspellen. Op dit moment wordt er nog te veel vanuit onvolmaakte modellen, metingen, aannames geredeneerd om het beleid uit te tekenen.

De stad Roeselare is vragende partij voor de uitbouw van een goed uitgebouwd meetnet gecombineerd met performante modellen.

In Vlaanderen zijn er slechts 9 meetpunten (VMM) om de depositie te meten en 23 meetpunten (VMM en INBO) om ammoniak te meten. In Oost-Vlaanderen liggen er respectievelijk 1 en 4 meetpunten. Het aantal meetlocaties moet omhoog.

Meettechnieken moeten verder verfijnd worden zodat de landbouwer op correcte wijze verantwoordelijk kan worden gesteld voor het behalen van het resultaat. De methode waarmee dit behaald wordt, kan dan vrij ingevuld worden. - Het hele stikstofdossier aan de landbouw wordt toegewezen zonder grondige studies en grotendeels gebaseerd is op aannames en een theoretisch model. Er zijn geen studies ten velde gebeurd om aan te tonen dat ons bedrijf werkelijk zo een impact heeft. Het is makkelijk werken om dit enkel via een computermodel te bepalen en niet in het natuurgebied zelf ter plaatse.

Vooraleer men duidelijk heeft onderzocht vanwaar de stikstof in de natuurgebieden afkomstig is kan men de landbouw in Vlaanderen geen extra maatregelen opleggen. Nu is er geen enkel bewijs dat dit afkomstig is van landbouw en wordt landbouw gewoon als zondebok naar voren geschoven.

Om de juiste en effectieve uitstoot gegevens te bepalen zullen er veel meer metingen gedaan moeten worden.

Ten einde op een adequate manier de stikstofdepositie binnen en in de onmiddellijke omgeving van de SBZ's en in het bijzonder ook de invloed ervan op de natuur in het Grenspark De Kalmthoutse Heide te kunnen meten, monitoren en handhaven is de plaatsing van bijkomende meetpunten voor stikstof en permanente monitoring van de depositie noodzakelijk. Dit eerder dan te werken met theoretische modellen.

Men bepaalt welke landbouwbedrijven weg moeten op basis van cijfers die nergens op gebaseerd zijn. Er zijn amper of geen correcte metingen gebeurd. Dus ik vind dat men eerst veel metingen moet doen en dan pas kan zeggen of landbouw wel degelijk een probleem is of niet.

Vlaanderen heeft geen fijnmazig meetnet voor stikstof in de lucht, noch om stikstofdepositie te meten. Een beleid uitstippelen en regelgeving uitvaardigen kan enkel gebeuren op basis van harde cijfers en wetenschappelijk onderbouwde data, deze ontbreken op vandaag.

Dit PAS-akkoord steunt louter op rekenmodellen en niet op reële metingen.

Het VABS is vragende partij om het Vlaams meetnet dat stikstof in de lucht meet fors uit te breiden. Daarnaast vragen we om ook op het terrein, in of vlakbij de SBZ-zones, de reële stikstofdepositie te meten. - De meetresultaten zijn gebaseerd op computersimulaties, ontwikkeld in Nederland waar recent twijfels optreden over de gebruikte techniek. Men

meet te weinig op het terrein zodat dit alles een beetje nattevingerwerk wordt en niet echt sluitend is.

Het is onmogelijk om uitspraken te doen over depositie louter en alleen al omdat er nergens in Vlaanderen depositie wordt gemeten. De depositie wordt geschat op basis van een aantal aannames en computermodellen dewelke onderhevig zijn aan onzekerheden.

De werkelijke impact van de door onze landbouw geproduceerde stikstof op die enkele natuurgebieden is niet bewezen.

Het VLOPS model is het best beschikbare model maar, kan niet als goed aanzien worden, in Vlaanderen is heel dit model gestaafd aan 18 meetpunten, en dit zou de stikstofdepositie van heel Vlaanderen in kaart moeten kunnen brengen.

Voor de bepaling van de ammoniakemissies uit veestallen wordt verwezen naar onderwerp 1 'Emissies'.

In het kader van de evaluatie van de PAS gebeurt, net zoals gebruikelijk in evaluaties van andere beleidsplannen (vb. het Luchtbeleidsplan), steeds de nodige herrekening zodat cijfers vergelijkbaar zijn. Indien aanpassingen dienen te gebeuren wordt nagegaan of deze aanpassing toegepast moet worden voor de volledige tijdreeks, dan wel vanaf een bepaald jaar (conform de praktijksituatie).

In het AN2000-project [Ref 2.3.1] is gedurende een volledig jaar de ammoniakconcentratie in de lucht gemeten op meer dan 100 meetplaatsen in Natura2000-gebieden. Op basis van die AN2000-metingen is nagegaan en vastgesteld dat het vaste meetnet van VMM voldoende representatief is om een goed beeld te hebben van de variaties in de ammoniakconcentraties. De gemeten ammoniakconcentraties worden vervolgens gebruikt om de VLOPS-modelresultaten verder in overeenstemming te brengen (kalibratie) met de werkelijkheid.

V-02-004

Berekening van de impactscore

Nu weten we niet beter dan dat de aangenomen impactwaarden gebaseerd zijn op een Nederlands model dat onvoldoende werd getoetst met de realiteit. Het feit dat er met een absoluut cijfer gewerkt wordt, kan voor een bedrijf onterecht cruciale gevolgen hebben. Wij vinden dat er niet gewerkt kan worden met absolute waarden.

Bovendien is voor de modellering zelf IFDM en EMAV gebruikt. Beide modellen worden niet gebruikt bij de vergunningverlening aangezien de overheid hier zelf een nieuw model voor heeft gebouwd zijnde het IMPACT model.

Ook houdt de voorliggende PAS geen rekening met de overschrijding van de deposities die momenteel in een aangeduid SBZ-H aanwezig zijn. Ook dit zou mee moeten verrekend worden. - De vraag kan gesteld worden in welke mate een update van de gegevens noodzakelijk is om de juiste middelen en maatregelen op de juiste percelen in te zetten: zo is de stikstofdepositie uit de gebiedsanalyses uit 2018 (op basis van VLOPS 2017) de dag van vandaag niet meer dezelfde en zijn er mogelijks al herstelmaatregelen genomen. Ook de lokale context is mogelijks veranderd. In functie van een effectieve en efficiënt herstelbeleid lijkt het ons noodzakelijk dat er een update van de analyse wordt gemaakt om zo tot de juiste maatregelen op de juiste plaats te komen.

Volgens mij is de werkelijke impact van de uitstoot helemaal anders dan de theoretische versie die jullie voorstellen. Dit terwijl er veel meer emissie is van het buitenland dan waar er nu rekening mee gehouden wordt. Ook wordt de uitstoot vanwege transport en industrie maar al te veel geminimaliseerd.

- De huidige impactscore is nogal verschillend omdat de berekeningen van de impactscore vaak veranderen. In de berekening van 30 maart 2022 is versie van 26/6/2020 en versie 1/6/2022, een datum gebruiken die nog moet komen en berekening van 14/6/2022 wordt versie 1/6/2022 gebruikt. Verder wordt bij alle berekeningen bij de habitats de BWK kaart gebruikt van 8/9/2015 en de VLOPS kaarten zijn verouderd van 2017, zie bijlage 1.1.
- Bij de berekening van de impactscore wordt een rekeningmodel vanuit Nederland gebruikt. Bij dit rekenmodel is er vermeld dat niet gekopieerd kan worden naar andere landen, toch is dat hier wel gedaan.

Zie antwoorden V-02-006, V-03-001, V-03-002, V-07-050 en V-20-001.

V-02-005

Depositie: relatief belang NH₃ versus NO_x en bijdrage landbouw versus industrie

In het akkoord wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de stikstofemissies afkomstig van industrie (NO_x) en anderzijds de stikstofemissies afkomstig van landbouw (NH₃) in het kader van de vergunningverlening. Dit onderscheid valt noch wetenschappelijk noch juridisch te onderbouwen. Stikstof is en blijft stikstof, ongeacht de bron of de sector die verantwoordelijk is voor de emissies.

Daarnaast wordt op basis van deze modelleringen besloten dat enkel de landbouwsector bijzonder zwaar moet verminderen in stikstofuitstoot, terwijl bv. industrie bijna geen inspanningen moet doen. Integendeel: hier zijn nog grote uitbreidingen in stikstofemissie mogelijk.

Industrie en transport als onbetwistbare bronnen voor stikstof blijft onderbelicht in de voorlopige PAS. Quasi alle voorgestelde bronmaatregelen zijn uitsluitend gericht op landbouw en veehouderij. De door de Vlaamse Regering gehanteerde verantwoording voor het verschil in behandeling tussen NO_x en NH₃ is onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd.

De binnenlandse stikstofemissie afkomstig van landbouw wordt, met de hierboven omschreven afwijkingen, modelmatig tot in groot detail berekend. Voor de andere uitstoters van stikstof wordt die mate van detail niet gehanteerd. Het is dus hoogst onzeker dat er een oordeel geveld kan worden over de situatie van andere sectoren en over de verhouding tussen deze sectoren en de landbouw. Het buitenlands aandeel wordt eveneens te vlot langs zich neergelegd. Hoewel in actuele N-gevoelige habitats het buitenland verantwoordelijk is voor 58% van de totale stikstofdepositie

Ik vraag de Vlaamse Regering rekening te houden met het aandeel stikstof van het buitenland (...).

Het idee dat véél depositie afkomstig is van het buitenland en dat we er dus niets aan kunnen doen, hebben we te danken aan een VITO presentatie in het Vlaamse parlement. Daar staat op slide 20 '58% is van het buitenland' (dus 42% binnenlands, waarvan landbouw 70% meebrengt). Dit is blijkbaar gemeten in een 9 tal Natura 2000-gebieden door de VMM. Bij narekening kom ik echter op 47% 'buitenland'. Die 58% is enkel terug te vinden als er maar vier gebieden worden gemiddeld. In de PAS staat op pagina 18 "Gemiddeld over de ganse oppervlakte van Vlaanderen, is de stikstofdepositie voor 57% afkomstig van Vlaamse emissiebronnen en voor 43% afkomstig uit het 'buitenland', een term die hier gebruikt wordt om het geheel van alle niet-Vlaamse emissiebronnen aan te duiden."

Het stikstofgehalte in een molecule ammoniak (NH₃) bedraagt 82% en ligt beduidend hoger dan 30% voor stikstofoxiden (NO_x). De snelheid waarmee ammoniak en stikstofoxiden neerslaan naar de bodem is ook verschillend naargelang het landgebruik (natuurtype). De gemiddelde droge depositiesnelheid over gans Vlaanderen van ammoniak bedraagt 0,86 cm/s (spreidingsbreedte: min. 0,16 – max. 2,4 cm/s) is verschillende malen hoger dan die voor stikstofoxiden met 0,20 cm/s (spreidingsbreedte: min. 0,082 – max. 0,35 cm/s).

De analyse in hoofdstuk 2 van het ontwerp-PAS dat tijdens het openbaar onderzoek ter inzage lag, wijst op uitgesproken verschillen tussen NO_x en ammoniak (NH₃). Die verschillen leiden tot een grote ruimtelijke variatie in deposities en in de impact op SBZ's.

Belangrijke vaststellingen daarbij zijn dat:

de jaaremissie van ammoniak momenteel groter is dan de jaaremissie van NOx. In 2019: 32,2 kton NOx-N versus 34,3 kton NH₃-N. NOx is voor 55% afkomstig van transport en 19% van industrie. Ammoniak is voor 95% afkomstig van de land- en tuinbouw;

de ammoniakemissie uit de landbouw gemiddeld over Vlaanderen zorgt voor 75% van de stikstofdepositie afkomstig uit Vlaamse bronnen (9,3 kg N/ha op totaal van 12,4 kg N/ha);

37% van de Vlaamse ammoniakuitstoot in Vlaanderen wordt afgezet. Voor NOx bedraagt dit slechts 9%.

Verder in de PAS wordt het onderscheid tussen ammoniak en NOx verder uitgediept. Er wordt gerefereerd aan de evoluties van de emissie, de atmosferische concentraties en de depositie sinds 2014, het jaar waarin de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen voor de SBZ-H goedkeurde en besliste om het stikstofprobleem programmatisch aan te pakken. Die evoluties verschillen sterk tussen NOx en ammoniak. De beoordelingskaders van de PAS enten zich op die vaststelling (Hoofdstuk 4 beoordelingskaders).

Ook wat betreft ecologische impact verschillen NOx en NH₃. Op basis van een literatuuroverzicht concludeerde het INBO onlangs dat: "1 kg gereduceerde stikstof (NH_y) draagt verhoudingsgewijs meer bij aan natuurschade dan 1 kg geoxideerde stikstof (NOx). Voor het herstel van de natuurkwaliteit heeft reductie van de depositie van gereduceerde N dus de hoogste prioriteit" (advies INBO.A.4550). Hoewel in de PAS vooralsnog geen onderscheid gemaakt wordt tussen NOx en NH₃ op niveau van de kritische depositiewaarde, onderstreept dit gegeven bijkomend waarom de reductie van ammoniak cruciaal is voor het verminderen van de stikstofimpact op Europees te beschermen natuur.

Tenslotte wordt benadrukt dat, ondanks de noodzaak om vooral ammoniakemissies sterk terug te voeren, de PAS globaal nog steeds een grotere reductie-opgave inhoudt voor NOx dan voor ammoniak. Het emissiereductie-scenario G8 leidt tegen 2030 in Vlaanderen immers tot een afname van de emissies van NOx met 45%, en van NH₃ met 40,3%.

Het VLOPS-model rekent zowel de Vlaamse als andere buitenlandse emissies van NH₃ en NOx door tot stikstofdeposities. Deze emissiecijfers worden internationaal gerapporteerd, gevalideerd en gecontroleerd [Ref 2.5.1-3].

Ieder land rapporteert zowel het emissietotaal alsook verder opgedeeld in verschillende emissiesectoren zoals onder andere landbouw, verkeer en industrie. Door modelberekeningen te doen voor enerzijds de emissies voor alle sectoren en landen tezamen en vervolgens voor specifieke emissiesectoren en/of landen kunnen de relatieve bijdragen aan de stikstofdepositie bepaald worden voor zowel NH₃ als NOx. De cijfers voor het jaar 2019 zoals gebruikt in de conceptnota PAS en voor de belangrijkste Vlaamse sectoren zijn:

Sector	NOx emissie – kton N	NH ₃ emissie – kton N	Gemiddelde totale stikstofdepositie – kg N/ha/j
Landbouw	2,98 (7,9%)	32,30 (95%)	8,6 (42%)

Industrie	6,20 (16%)	0,69 (2,0%)	0,30 (1,5%)
Verkeer	23,4 (62%)	0,45 (1,3%)	1,6 (7,6%)

Naast de absolute cijfers staan tussen haakjes de procentuele relatieve bijdrage ten opzichte van het Vlaamse totaal vermeld.

V-02-006

Documentatie en werking rekenhart ontbreekt (OPS)

De achterliggende functies en assumpties van het VLOPS20-model zijn nergens te vinden. Ik neem aan dat het geen rekening houdt met erfbeplanting. Het model geeft een sterk vereenvoudigde weergave van de werkelijkheid, waardoor de maximale impactscores voor landbouwbedrijven (nl. 0,025% = 2,5 g N/ha/jaar bij een KDW van 10 kg N/ha/jaar) vele malen kleiner zijn dan de foutmarge. De vergunningsverlening baseren op de onbetrouwbare impactscores is dan ook het summum van onverantwoord bestuur.

VLOPS staat voor de Vlaamse versie van het Operationeel Prioritaire Stoffen (OPS) model, ontwikkeld door het RIVM (Nederland). Het is een atmosferisch transport- en dispersiemodel dat op basis van emissiegegevens, gegevens over landgebruik en meteogegevens de luchtkwaliteit en deposities berekent. Het model wordt gebruikt om voor gans Vlaanderen de concentraties en deposities van onder meer verzurende stoffen te berekenen met een geografische resolutie van 1x1km². Invoergegevens voor het model zijn meteorologische gegevens, emissiegegevens van punt- en oppervlaktebronnen binnen en buiten Vlaanderen en gegevens over receptorgebieden. Grensoverschrijdend transport van emissies (import en export) wordt hierbij in rekening gebracht. De VMM gebruikt het VLOPS-model ook voor de berekening van de depositie van verzurende en eutrofiërende stoffen. DEPAC (DEPosition of Acidifying Compounds) is een model ontwikkeld door het RIVM en maakt integraal deel uit van (VL)OPS. Het berekent de depositiesnelheid voor het gedeelte van de droge depositie dat plaatsvindt in de kroonlaag van de vegetatie en de depositie naar de bodem zelf. Het VLOPS-model is aangepast voor de Vlaamse situatie. Zo gebruikt VLOPS de Vlaamse NARA-T natuurkaart van INBO en rekenen we voor Vlaanderen de meest gedetailleerde emissies door uit de Vlaamse emissie-inventaris (VMM). De onderliggend functies en parametrisaties zijn wel identiek tussen beiden modellen en staan uitvoerig beschreven in de OPS handleiding [Ref 2.6.1]. De koppeling tussen VLOPS en IFDM wordt toegelicht in het antwoord op vraag V-02-001.

V-02-007
De gebruikte cijfers in de EU-landen zijn verschillend
Alle berekeningen die in deze stikstofproblematiek gebruikt worden zijn gebaseerd op een theoretisch model. De uitkomst ervan is dus afhankelijk van de gebruikte cijfers. De cijfers die daarvoor gebruikt worden in de verschillende EU-landen zijn anders. Hoe kan er dan een gelijk speelveld worden gevormd binnen EU-gemeenschap?
Voor het berekenen van de emissies baseert de VMM zich op de internationale richtlijnen [Ref 2.7.1]. Dit geldt ook voor de andere Europese lidstaten. Deze richtlijnen beschrijven onder andere de activiteiten en sectoren waarvoor emissies dienen ingeschat te worden, als ook methodieken en rekenfactoren waarop de lidstaten beroep kunnen doen. De lidstaten dienen over zowel de berekende emissies als de gehanteerde methodieken en rekenfactoren op jaarlijkse basis te rapporteren. Indien er meer accurate methodes voor handen zijn dan deze opgenomen in de richtlijnen, kunnen de lidstaten voor de inschatting van hun emissies zich hierop baseren ('landspecifieke factoren'). Dit laatste hangt o.m. af van de beschikbare middelen om bijkomend wetenschappelijk onderzoek te verrichten. Bijkomend worden lidstaten jaarlijks onderworpen aan internationale reviews. De bevindingen van deze reviews worden door de lidstaten geïmplementeerd wat aanleiding geeft tot continue verbeteringen van de inventarissen.

V-02-008
Vragen m.b.t. de resolutie van de kaarten en jaartal
Hoe kunnen de kaarten met verschillende resoluties en basisjaren gecombineerd worden?
Zie antwoord V-03-002

V-02-009
Welke meteo-gegevens zijn gebruikt en waarom?
Men heeft gewerkt met de meteostatistiek van regio 5 in Nederland. Er zijn toch voldoende meteodata van Vlaanderen via het KMI. Waarom is daar niet verder op gewerkt?
De VMM gebruikt bij de VLOPS-berekeningen meteostatistiek die is afgeleid door RIVM op basis van KNMI metingen voor de Nederlandse regio 5 (Midden-Brabant, Veluwe, Twente).

ammoniak te meten op basis van de atmosferische turbulentie en de gradiënt van de luchtconcentraties. Deze metingen zullen in de toekomst gebruikt worden om de droge depositie doorheen de tijd te monitoren.

De droge depositie wordt daarom voorlopig nog berekend op basis van de gemeten luchtconcentratie van belangrijke verzurende en vermestende gassen en de gemodelleerde droge depositiesnelheden. Die laatste worden berekend met een atmosferisch transport- en dispersiemodel (VLOPS) op basis van gegevens over de luchtmissies, het landgebruik en meteorologie. Deze methode is wetenschappelijk verantwoord omdat de luchtconcentraties kunnen aanzien worden als een betrouwbare schatter (proxy) voor de droge depositie. De metingen en modelresultaten worden zo gecombineerd om de totale stikstofdepositie te bepalen voor de meetplaatsen uit het meetnet. Daarnaast worden de metingen ook gebruikt om de modelkaarten mee te kalibreren.

3. IMPACTSCORETOOL

V-03-001

De parameters van de impactscoretool werden in de loop van het openbaar onderzoek gewijzigd

Toelichting:

- Hierdoor kan de impact van een bedrijf volledig veranderen en bedrijven die nu een herberekening doen komen een ander cijfer uitkomen t.o.v. de beginperiode van het openbaar onderzoek.
- Je zou toch verwachten dat dit wetenschappelijk bepaalde cijfers zijn die internationaal zijn vastgelegd en niet zomaar elke week kunnen veranderen.
- Er wordt nog steeds aan de cijfers gesleuteld, en bij de berekening van de impactscores komen er vaak bizarre resultaten uit.
- Zowel juridisch als gewoon praktisch kan dit gewoonweg niet.
- De wijziging werd niet gecommuniceerd.

Het feit dat de impactscoretool in de loop van het openbaar onderzoek van de PAS gewijzigd is, heeft geen impact op de PAS zelf en de bijhorende plan-MER, aangezien deze tool gebruikt wordt in functie van de individuele vergunningverlening en niet in functie van de scenarioberekeningen in het kader van de PAS zelf en de bijhorende plan-MER. Aanvullend kan ook meegegeven worden dat voor de berekeningen van de scenario's in de PAS en de plan-MER reeds deze nieuwe emissiefactoren, zoals op heden opgenomen in de impactscoretool en zoals opgenomen in EMAV2.1 (zie V-01-002), gebruikt werden.

De impactscore x van een project, activiteit of emissiebron is de grootste waarde van de verhouding van de depositiebijdrage van een project of activiteit tot de KDW van de stikstofgevoelige habitats in de toetszone van het project. De impactscore is relevant in het kader van de regeling inzake piekbelasters, alsook voor de beoordelingskaders die zijn opgenomen in het PAS-programma. De impactscore wordt berekend aan de hand van de impactscoretool.

De impactscoretool maakt gebruik van de emissiefactoren die zijn opgenomen in de bijlage van het MER Richtlijnenboek Landbouwdieren. De gehanteerde rekenfactoren in het MER Richtlijnenboek Landbouwdieren houden steeds rekening met voortschrijdend wetenschappelijk inzicht. In het kader van zijn referentietaken voor het beleidsdomein Omgeving wordt op regelmatige basis aan het ILVO de opdracht gegeven om een wetenschappelijke literatuurstudie uit te voeren naar de emissiefactoren voor ammoniak, geur en fijn stof die zijn opgenomen in de bijlage van het MER Richtlijnenboek Landbouwdieren. Dit onderzoek heeft tot doel na te gaan of de emissiefactoren die nu

worden gehanteerd, moeten worden aangepast op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten.

De rechtspraak van het Hof van Justitie vereist dat bij het uitvoeren van een passende beoordeling gebruik moet worden gemaakt van de beste beschikbare technieken en methoden om te beoordelen in hoeverre het plan of project gevolgen kan hebben voor de natuurlijke kenmerken van de gebieden en de gehanteerde gegevens voldoende actueel moeten zijn (Hof van Justitie 11 september 2012, C-43/10).

Naar aanleiding van het onderzoek van ILVO heeft het Departement Omgeving, op basis van art. 4.6.2. van het DABM, op 2 juni 2022 de emissiefactoren, zoals opgenomen in het MER Richtlijnenboek landbouwdieren, geactualiseerd. De emissiefactoren die gebruikt worden in de impactscoretool werden, overeenkomstig en op dezelfde dag, geactualiseerd. Beide aanpassingen werden op 2 juni 2022 via de MER-nieuwsbrief bekend gemaakt. Op de startpagina van de website van de impactscoretool dat de tool werd op diezelfde dag een bericht geplaatst dat de tool bijgewerkt werd o.b.v. de nieuwe lijst van emissiefactoren die als bijlage bij het richtlijnenboek landbouwdieren zit.

V-03-002

Berekeningswijze impactscore onvoldoende duidelijk

- Berekeningswijze staat niet in de ontwerp-PAS (niet duidelijk of dit enkel slaat op piekbelasters). Hierdoor is het onmogelijk voor een bedrijf om na te gaan in welke risicoklasse ze zich bevindt.
- Er is nood aan volledige transparantie over de manier waarop de impactscore wordt berekend: welke cijfers worden gehanteerd en welk model wordt toegepast. Landbouwers en hun adviseurs moeten ook daadwerkelijk alle achterliggende formules en berekeningsmethoden krijgen, zodat zij zelf controleberekeningen en -metingen kunnen uitvoeren.
- De berekening van de impactscore moet, niet in het minst voor de rechtszekerheid, decretaal worden vastgelegd en dit op een transparante en duidelijke wijze die de betreffende burgers, zoals mijn cliënten, toelaat om hun eigen positie correct in te schatten.
- Zo volstaat het totaal niet om in de teksten te verwijzen naar het Emissie Model Ammoniak Vlaanderen (EMAV) als de overheid niet deelt welke gegevens in dit model worden ingegeven en welke berekeningen dit model maakt.
- Graag duidelijke richtlijnen zodat elk bedrijf zijn eigen situatie kan inschatten.

Ik wens een formeel bezwaar neer te leggen omtrent de onduidelijkheid qua berekeningen van de impact van mijn bedrijf in de loop der jaren.

Zie antwoorden V-09-085 en V-09-089.

V-03-005

Modellering emissies

- Voor de modelleringen in de plan-MER PAS werden IFDM en EMAV gebruikt. Beide modellen worden niet gebruikt bij de vergunningverlening aangezien de overheid hier zelf een nieuw model voor heeft gebouwd zijnde het IMPACT model.
- Het rekenhart IFDM is ontwikkeld voor emissies vanuit hoge schouwen van 60 à 70 m hoogte. Niet voor stallen met uitlaten op 2 à 9 m hoogte.
- In de geitenhouderij wordt er geen rekening gehouden dat geiten in potstallen gevestigd staan. De impactscoretool rekent met cijfers met geiten op rooster, waardoor de uitstoot hoger ligt dan dat deze in realiteit is. Er bestaan nog geen emissie arme systemen in de geitenhouderij die erkend zijn.
- De berekening van de impactscore maakt geen onderscheid gemaakt in de leeftijd van jongvee. Een vaars van 23 maanden stoot volgens de tool evenveel uit als een kalf van 1 week oud.
- In de bio-sector produceren onze melkkoeien ongeveer 4000 liter melk per jaar, in de gangbare sector is dit ongeveer 9000 liter ofwel meer dan het dubbele. Niettegenstaande dit productieverval wordt de uitstoot van een biomelkkoe gelijkgesteld aan de uitstoot van een gangbare melkkoe.
- Men gaat uit van ruwe excretiecijfers voor melk- en jongvee, zonder rekening te houden met voer en weide t.o.v. stal voor het berekenen van een impact tot 2 cijfers na de komma.
- Melkvee op stro moet mee opgenomen worden bij de berekening van de impactscore.
- Bij mestopslag buiten de stal kunnen de stikstofverliezen groter zijn dan waar nu van uit wordt gegaan in NEMA (Nationaal Emissiemodel voor Ammoniak van Nederland). Verder is het mogelijk dat de afgevoerde mest niet representatief is voor

alle geproduceerde mest of dat de mestmonsters geen goed beeld geven van de samenstelling van de mest.

Het IFDM-model is het rekenhart van zowel de impactscoretool als de tool IMPACT. Beide tools werden ontwikkeld in functie van de individuele vergunningverlening. Daar waar IMPACT kan gehanteerd worden voor het modelleren van stof- en geuremissies, alsook van stoffen als NH₃ en NO_x, is de impactscoretool ontwikkeld om verzurende en vermestende deposities te berekenen en af te toetsen ter hoogte van habitatrichtlijngebieden.

EMAV: zie antwoord V-01-002.

Koppeling VLOPS-IFDM: zie antwoord V-02-001. [Ref 3.5.1].

Validatie IFDM voor lagere emissiepunten: zie antwoord V-02-001.

In de geitenhouderij bestaan er heden geen erkende ammoniakemissie-reducerende technieken. Bijgevolg zijn er in de impactscoretool geen dergelijke systemen opgenomen. Specifieke, nieuwe emissiearme systemen moeten eerst erkend worden als PAS/AEA-techniek vooraleer ze in de impactscoretool kunnen toegepast worden.

Jongvee: zie antwoord V-01-001.

Op dit moment bestaan geen emissiefactoren die rekening houden met het verschil tussen een bio melkveebedrijf of een gangbaar bedrijf en bijgevolg kan dit ook niet in de impactscoretool gemodelleerd worden. Bij de berekening van een impactscore via de online impactscoretool kan wel degelijk worden ingevoerd of, en hoeveel dagen per jaar, runderen weidegang hebben.

Melkvee op stro is geen erkende ammoniakemissie-reducerende techniek (<https://ilvo.vlaanderen.be/nl/pas-lijst>).

Mestopslag: zie antwoord V-01-003.

Zie ook antwoord V-01-003 voor onderzoek, evaluatie en periodieke bijstellingen van emissiefactoren.

V-03-006

De impactscoretool is geen realistisch rekenmodel

- De berekeningen hebben een grote foutenmarge. Het is ontoelaatbaar dat dit als basis dient om verregaande beslissingen te nemen.

- De invoer van gegevens in impactscore moet volgens bepaalde afspraken gebeuren. Dit zijn vaak niet-realistische gegevens die moeten ingevuld worden om toch een "realistisch resultaat" te komen.
- Deposities in habitatrictlijngebieden worden berekend aan de hand van modellen, gevalideerd met een beperkt aantal meetpunten over gans Vlaanderen die de concentratie van ammoniak in de lucht bepalen. Indien het decreet zou gebaseerd zijn op metingen zou duidelijk kunnen vastgesteld worden dat deze aannames geen steek houden en er een duidelijk verschil is van grootte van ammoniakuitstoot.
- De overheersende windrichting is de laatste jaren wel meermaals gewijzigd. Is dit meegenomen in de berekening?
- De reeds gerealiseerde emissie-reducerende maatregelen moeten mee in rekening gebracht worden bij de berekening van de impactscore van een bedrijf. Alle wassers worden gelijkwaardig bekeken i.v.m. de waarden van de uitstoot, in de werkelijkheid ligt hier een heel groot verschil tussen.
- Er wordt geen rekening gehouden met de zelfvoorzieningsgraad van het bedrijf en met het uit de lucht nemen van stikstof door onze gewassen.
- Een model gaat uit van een aantal aannames, maar het uiteindelijke resultaat wordt nu uitgedrukt in een absolute waarde, zonder een boven en ondergrens ondanks de grote foutenmarge. Dit is wetenschappelijk gezien een moeilijk punt.
- Bij de beoordeling van de Impactscoretool moet rekening gehouden worden met het oneigenlijk gebruik en de manipulatie van de zoekzones, het verschil tussen de Vlaamse en de Nederlandse emissiefactoren en het feit dat de emissie reducerende maatregelen niet het beloofde rendement opleveren. De conclusie luidt dan ook dat op basis van deze tool geen volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies kunnen worden verkregen die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de geplande werkzaamheden voor de betrokken Natura 2000-gebieden kunnen wegnemen.
- Onze ervaring met het model leert dat een betere spreiding van de totale ammoniakuitstoot resulteert in een lagere impactscore. Zo worden hoge uitlaatpunten en hoge uitlaatsnelheden gestimuleerd. Deze benadering komt de industrie ten goede met zijn typische hoge schouwen. In realiteit is het mogelijks beter om ammoniak tegen een lage snelheid op maaiveldniveau uit te stoten en te omringen door een natuurlijke barrière bv. een houtkant. Deze barrière zal een aanzienlijk deel van de ammoniakemissie tegenhouden en vervolgens de bijhorende ammoniakdepositie opnemen.
- Vraag om bij de berekening van de impactscore rekening te houden met de zelfvoorzieningsgraad van het bedrijf en met het uit de lucht nemen van stikstof door onze gewassen. Onderzoek naar deze lokale kringloop kan ertoe leiden dat dergelijke aanpak wordt meegeteld in de modellen om de impactscore te berekenen.

- Niet akkoord dat de impactscore berekend wordt met algemene formule voor alle bedrijven. Zeker in de rundveehouderij is er geen enkel bedrijf hetzelfde, daarom moet men naar ieder bedrijf apart kijken, individuele berekeningen maken en zelfs nog betere individuele metingen in plaats van zich te baseren op berekeningen.
- Bedrijf dat aan natuurbeheer doet (schapen op heide) stoot stikstof uit die in natuurgebied terecht komt maar door onze manier van werken halen we jaarlijks duizenden kilo's stikstof uit natuurgebied door middel van verschillende werkzaamheden zoals maaien, begrazen, schoppen, branden enz.
- Door in te zetten op veevoeders verkregen via de eigen akkers –en dus nauwelijks geïmporteerd voeder, waarvoor geen of nauwelijks stikstofkunstmest in het lokale systeem werd geïmporteerd, zou een "min"-belasting gerealiseerd kunnen worden omdat stikstof het bedrijf uiteindelijk via de dieren of de melk verlaat. Onderzoek naar deze lokale kringloop kan ertoe leiden dat dergelijke aanpak wordt meegeteld in de modellen om de impactscore te berekenen.

Overeenkomstig artikel 6 lid 3 van de Habitatrictlijn en artikel 36ter, § 3, Natuurdecreet moet de aanvrager van een plan of project met mogelijk significante gevolgen voor een speciale beschermingszone een passende beoordeling opmaken. Voor het plan of project kan slechts toestemming verleend worden nadat is aangetoond dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet betekenisvol zal aantasten (cf. art. 6, lid 3 van de Habitatrictlijn en art. 36ter, §4, Natuurdecreet). Dit is het geval wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel is dat het voorgenomen plan of project geen betekenisvolle aantasting zal veroorzaken (Hof van Justitie, 7 september 2004, nr. C-127/02).

Voor het berekenen van de impact van toekomstige situaties wordt met modellen gewerkt. Het gebruik van modellen en hoe kan omgegaan worden met onzekerheden wordt verder toegelicht in het antwoord op vraag V-02-001. De gehanteerde modellen moeten worden beschouwd als de best beschikbare informatie, gebaseerd op voortschrijdende wetenschappelijke inzichten. De gehanteerde methodiek maakt gebruik van de actueel best beschikbare informatie en werkwijzen.

De modellering geschiedt steeds op maat van het betrokken bedrijf. Voor het modelleren van de emissies vanuit een stal moeten namelijk een aantal specifieke volgende gegevens in de impactscoretool ingevoerd worden: de diercategorie, het aantal dieren, het staltype, de desgevallend gebruikte erkende emissie-reducerende staltechnieken, en de eigenschappen van de ventilatieopening. Het is niet duidelijk welke gegevens als "irrealistisch" zouden moeten worden beschouwd. Wat betreft het ingeven van de eigenschappen van de ventilatieopeningen, zijn er in de online impactscoretool richtlijnen opgenomen.

Foutenmarge: zie antwoorden V-01-003 (emissies) en V-02-001 (deposities).

Validatie VLOPS: zie antwoord V-02-001.

Het meteojaar, en bijgevolg ook de windrichting, zoals gebruikt in de achterliggende modellen wordt regelmatig geüpdatet. De versie van de gebruikte modellen en datalagen is raadpleegbaar in de online impactscoretool. Emissie-reducerende technieken kunnen in de impactscoretool ingevoerd worden, voor zover het gaat om erkende technieken opgenomen op de PAS-lijst (<https://ilvo.vlaanderen.be/nl/pas-lijst>). Door de oprichting van een wetenschappelijk comité (WeComV) kunnen nieuwe technieken erkend worden. Het aanleggen van een natuurlijke barrière (bv. houtkant) is op heden geen erkende emissie-reducerende techniek.

Het klopt dat hogere schouwen en hogere uitlaatsnelheden leiden tot lokaal lagere deposities. Het effect van tussenliggend landgebruik is onderzocht in bv. Lefebvre en Deutsch (2015) maar dit effect blijkt heel klein te zijn, zodat dit niet kan leiden tot relevante verschillen.

Modellering emissies: zie antwoord V-01-003.

V-03-007

Specifieke vragen m.b.t. berekening impactscore

- Mijn impactscore die recent is berekend is 0,04. Dit vindt ik echt niet logisch. Het punt wat het dichtst bij ons bedrijf een grote impact zou op hebben is Ryckveldebos maar dit is 5 km van ons en ons bedrijf ligt ten noordoosten van Ryckvelde. De meeste wind komt van het zuidwesten dus dat is de andere richting, hoe kan dat daar dan impact op hebben?
- Ons bedrijf is bestempeld als oranje bedrijf met een impactscore van 8% voor zowel de actuele habitat als de zoekzones volgens de berekening van de Vlaamse overheid in 2014. Ik deed in tussentijd zelf herberekeningen waardoor mijn impactscore correcter is berekend. In mijn berekeningen heb ik rekening gehouden met beweiding want bijna de helft van de veestapel staat gedurende een half jaar op weides verspreid in de omgeving. Deze dieren zorgen dan ook niet voor een uitstoot op ons bedrijf in de weideperiode. Daarnaast heb ik ook de natuurlijke ventilatie op ons bedrijf in kaart gebracht.

De impactscoretool werd opgebouwd als een laagdrempelige tool die iedere burger, en in het bijzonder landbouwers, moet toelaten zelf een impactscore te berekenen op basis van zijn/haar - al dan niet toekomstige of aangevraagde - bedrijfstoestand. Waar nodig werden,

in functie van het invoeren van de bedrijfskenmerken voor het berekenen van emissies, hiervoor de nodige infoknoppen voorzien.

De verspreiding van de emissies (emissiepluim) op jaarbasis wordt berekend op basis van een jaarlijkse meteo, waarbij de evolutie van windsterkte en -richting doorheen het jaar meegenomen wordt. De jaargemiddelde pluim is ruwweg ellipsvormig in noordoostelijke richting, maar reikt eveneens zuidwestwaarts. Bij weersituaties met andere windrichting doet er zich immers ook verspreiding van emissies voor.

De opmerkingen hebben voor het overige betrekking op individuele dossiers en nopen niet tot technische of juridische aanpassingen.

V-03-008

Vraag overzicht berekende impactscores

De werkgroep landbouw vraagt om een overzicht te krijgen van de berekende impactscores van alle bedrijven op het grondgebied met een onderscheid tussen professionele en hobbymatige landbouwers om een beeld te krijgen op de kansen voor de blijvende landbouwers.

In het licht van de privacyregelgeving kunnen de specifieke gegevens van individuele bedrijven niet meegedeeld worden.

V-03-009

Gebrek aan informatie

Ingesproken opmerkingen:

- Landbouwers kennen hun impactscore niet, ze kan immers enkel berekend worden via een tool van de Vlaamse overheid en is zeer complex. Elke landbouwer heeft het recht die impactscore te kennen en de bijhorende gevolgen voor hun bedrijf.

- Om te kunnen inschatten wat dit PAS-AKKOORD betekent moeten we een impactscore berekenen via de impactscoretool op ons bedrijf. Deze methode is geen manier van werken. Als landbouwer weet je niet wat er op je bord terecht komt.

Zie antwoord V-03-002.

V-03-010

Natuurbeheer en impactscores.

Natuurbeheer denkt zelf boven de wet te staan want zij vinden het niet nodig om ook een impactscore te maken voor stallen in natuurgebied.

Zie antwoord V-21-032.

V-03-011

VLOPS, modellering achtergronddeposities

Ingesproken opmerkingen:

- Met model VLOPS20 kan, t.g.v. de resolutie van 1 km x 1 km, de stikstofdepositie berekend worden op macroschaal, maar NIET op bedrijfsniveau. Hier zit een immense fout op. Specifieke natuur die we willen beschermen is vaak beperkter in omvang dan de resolutie van de VLOPS20-kaart.
- De achterliggende functies en assumpties van het VLOPS20-model zijn nergens te vinden. Ik neem aan dat het geen rekening houdt met erfbeplanting. Het model geeft een sterk vereenvoudigde weergave van de werkelijkheid, waardoor de maximale impactscores voor landbouwbedrijven (nl. 0,025% = 2,5 g N/ha/jaar bij een KDW van 10 kg N/ha/jaar) vele malen kleiner zijn dan de foutmarge. De vergunningsverlening baseren op de onbetrouwbare impactscores is dan ook het summum van onverantwoord bestuur.

- Met de impactscoretool wordt een rekenmodel gebruikt waarbij het uitgangsmateriaal niet gebaseerd is op een identieke schaal. Vanuit de emissiebron wordt gewerkt met een raster van 20 m x 20 m waarbij een grote virtuele nauwkeurigheid verondersteld wordt terwijl het basismateriaal het VLOPS-model betreft met een ruimtelijke resolutie van 100 m x 100 m. Ik ga ervan uit dat ook in de berekening van de emissies een raster van 100m x 100m een betere maatstaf zou zijn gelet op de onzekerheden. In Nederland worden de deposities berekend met de AERIUS Calculator. De keuze voor een uitvoeresolutie van 1 ha in AERIUS is destijds bewust gemaakt. Hierbij wil ik dus de gebruikte rudimentaire berekeningsmethode in twijfel trekken en al zeker de verschillende schalen die gebruikt worden in het toegepaste rekenmodel impactscoretool.
- Ik heb mijn bedenkingen bij de berekening van de impactscores en de invloed daarop die niet van de landbouw komt, denk maar aan de transport, buitenland en industrie.
- De stikstofdepositie afkomstig van het uitlaten van honden in de nabijheid van natuurgebied: onderzoekers van UGent berekenden onlangs dat de stikstofdepositie veroorzaakt door de achtergelaten hondenpoep van amper 4 passerende honden per dag voldoende zijn om de kritische drempel van de meeste habitattypes te overschrijden. Een landbouwbedrijf met dezelfde impact wordt o.b.v. de Vlaamse PAS gesloten.
- Ook overwinterende ganzen en andere vogels laten in (de onmiddellijke omgeving van) habitatgebieden significante en niet te verwaarlozen hoeveelheden mest achter die onmiskenbaar voor een grote stikstofdepositie zorgt.

Zie antwoord V-02-001.

V-03-012

Toetszone in straal van 20km

- We vragen om een herevaluatie van de afkapgrens van 20 km gebaseerd op wetenschappelijke data. Bij twijfel dient het voorzorgsprincipe gehanteerd te worden. Een dergelijke afkapgrens is juridisch enkel te verdedigen als er wetenschappelijk geen twijfel over bestaat dat de stikstofdepositie buiten deze 20 km zone geen negatieve gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied.

- We wijzen hierbij ook op de klimaatverandering die voor langere droge en warmere periodes zorgt, waardoor er minder natte depositie is en de depositie een stuk verder reikt. Bovendien gaat door warmte stikstof sneller vervluchtigen waardoor je dus cumulatief hogere concentraties hebt op een langere afstand. Gegeven het grote verspreidingsgebied van zowel NH₃ en NO_x en de omvang van Vlaanderen kan niet of nauwelijks worden gemotiveerd (passend beoordeeld) dat een afkapgrens wordt toegepast.
- Voor vergunningverlening wordt een toetszone gehanteerd van 20 km. Hoe verhoudt zich deze toetszone met grensoverschrijdende effecten? In Nederland wordt momenteel een afstand van 25 km tot de emissiebron(nen) gehanteerd.

Het Hof van Justitie heeft in het PAS-arrest geoordeeld dat wanneer een Lidstaat een systeem dat uitgaat van drempel- of grenswaarden hanteert, deze waarden moeten steunen op een passende beoordeling (die in een eerder stadium is uitgevoerd) die voldoet aan het criterium dat er geen redelijke wetenschappelijke twijfel bestaat dat die plannen of projecten geen schadelijke gevolgen hebben voor de natuurlijke kenmerken van de betrokken gebieden (Hof van Justitie 7 november 2018, nummers C-293/17 en C-294/17).

De beoordelingskaders die deel uitmaken van het PAS-programma zijn onderworpen aan een passende beoordeling. Voor deze beoordelingskaders is de impactscore x van het voorgenomen project, activiteit of emissiebron van belang. De impactscore is de grootste waarde van de verhouding van de depositiebijdrage van een project of activiteit tot de KDW van de stikstofgevoelige habitats in de toetszone van het project. De impactscore is relevant in het kader van de regeling inzake piekbelasters, alsook voor de beoordelingskaders die zijn opgenomen in het PAS-programma. De impactscore wordt berekend aan de hand van de impactscoretool.

De toetszone die gehanteerd wordt in het kader van de impactscoretool bestaat uit het geheel van de actueel aanwezige habitats, de tot doel gestelde habitats op terreinen onder passend beheer en de zoekzones voor het realiseren van de openstaande IHD, alle gelegen binnen SBZ-H en binnen 20km afstand tot de emissiebron(nen). Deze vormen samen de ruimtelijke vertaling van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) voor elke SBZ-H.

Ter verantwoording van deze 20km – regel kan verwezen worden naar de passende beoordeling in de ontwerp plan-MER.

De impactscore wordt bepaald in Vlaanderen door gebruik te maken van het Gaussiaans receptormodel IFDM. Gaussiaanse modellen kunnen gebruikt worden op korte en middellange afstanden ten opzichte van de bronnen die ze beschrijven. Hun parametrisatie is geldig tot ongeveer 20km van de bronnen (zie bv. [Ref 3.12.1]). Op grotere afstanden spelen menglaageffecten een te grote rol. Daarenboven nemen Gaussiaanse modellen directe dispersie tot op grote afstand aan; terwijl voor afstanden van meer dan 20km bij een typische windsnelheid al meer dan 3 u advectie nodig is. De kans dat de weersituatie op die

termijn verandert (bv. verandering in stabiliteit) is te groot om dit met een Gaussiaans model op te vangen.

Het gebruik van een toetsingszone die beperkt blijft tot de eerste 20km zou enkel problematisch kunnen zijn in het geval dat:

- Alle habitats op een afstand van minder dan 20km niet in overschrijding zijn of een bijdrage hebben van de onderzochte bron lager dan de de-minimis drempel, EN
- Er een habitat is op een afstand van meer dan 20km dat wel in overschrijding is en een bijdrage heeft van de onderzochte bron hoger dan de de-minimis drempel.

Op wetenschappelijke basis is besloten in de passende beoordeling dat deze kans uiterst klein is, rekening houdende met de volgende feiten:

- Ieder punt in Vlaanderen heeft stikstofgevoelige habitats binnen de 20 km-toetszone.
- Om op een afstand van > 20 km boven de de-minimis drempel te raken is een sterke bron noodzakelijk.
- De versnippering van de habitats in Vlaanderen zorgt op veel locaties voor mengelingen van meer en minder stikstofgevoelig habitat.

V-03-013

Cumulatieve effecten

Bij de beoordeling van de milieueffecten moeten de cumulatieve effecten redelijkerwijs rekening houden met alle reeds bestaande exploitaties. En als er in de omgeving de laatste jaren vele collega-landbouwers zijn gestopt, moet dit ook meegenomen worden in de impactberekening.

In de impactscoretool wordt de impact van een individueel project beoordeeld in samenhang met de totale depositie afkomstig van alle andere stikstofbronnen (zgn. cumulatieve impact of achtergronddepositie). Een belangrijk kenmerk van de impactscore is immers dat ze bepaald wordt voor cellen waar de gecumuleerde impact van de bestaande achtergronddepositie(s) samen met aangevraagd project leidt tot een overschrijding van de KDW. Op die manier wordt bij de impactscoreberekening ook rekening gehouden met bedrijven die gestopt zijn.

V-03-014

Landbouwers moeten impactscore zelf berekenen

Het feit dat landbouwers deze score zelf dienen te berekenen via een tool die weliswaar beschikbaar is gesteld door de overheid, maar op geen enkele ondersteuning van de Vlaamse overheid kunnen rekenen, is niet aanvaardbaar.

De impactscoretool is opgezet als een laagdrempelige tool die iedere burger, en in het bijzonder landbouwers, moet toelaten zelf een impactscore te berekenen op basis van zijn/haar – actuele, potentiële of aangevraagde bedrijfstoestand. Daarnaast is ook een online helpdesk voorzien voor ondersteuning bij foutmeldingen of vragen.

V-03-015

Wijziging impactscore door de jaren

- In 2014 heeft de overheid een impactscore gemaakt en had ons bedrijf een groene PAS brief gekregen, nu zoveel jaar later zonder uit te breiden worden we een oranje bedrijf.
- In 2014 kregen wij een brief waarin staat dat onze impactscore 1% is op actueel habitat en 2,9% is op zoekzones. Recent deden wij een nieuwe berekening naar aanleiding van het plan MER en het openbaar onderzoek PAS: de huidige impactscore is 3,39 en de afstand naar de dichtstbijzijnde zone is veranderd.
- Ik kreeg in 2014 een brief van de overheid waarin staat dat mijn impactscore 0% is op actueel habitat en 0% op zoekzones. Dit is dus een "groene" PAS. Ik deed in mei 2022 de herberekening volgens de website impactscore.com en daaruit blijkt dat mijn impactscore 0,02% is op actueel habitat en 0,04% op zoekzones, deze zijn dus gestegen zonder enige toename van het aantal runderen.

Zie antwoord V-03-007

V-03-018

Impactscore op niveau milieutechnische eenheid

- De Impactscoretool voorziet niet in de mogelijkheid om de impactscore voor een milieutechnische eenheid te berekenen wanneer deze te ver uit elkaar liggen. In dat geval kan dit enkel voor één vestiging apart. De gecombineerde impactscore van verschillende vestigingen en de impact op nabijgelegen Habitatrictlijngebieden blijft zo buiten beeld. Bovendien is het een reëel risico dat bedrijven doelbewust hun vestiging in verschillende delen opdelen om zo onder de KDW te blijven.

Aanbevelingen:

- o Maak het mogelijk om de impactscore van alle milieutechnische eenheden te berekenen.
- o Het omgevingsvergunningenregister laat toe op te zoeken of een exploitatie deel uitmaakt van een milieutechnische eenheid.

De impactscoretool kan wel degelijk meerdere bronnen tegelijk doorrekenen. Dat is niet het geval voor bronnen die meer dan 5 km uit elkaar liggen. Echter, in deze gevallen zal de maximale gecumuleerde impact van deze bronnen, ten gevolge het ruim verspreid liggen van de speciale beschermingszones en ten gevolge van het relatief snel afnemen van de deposities bij grotere afstand ten opzichte van de bron, steeds kleiner zijn dan de maximale individuele impact van de bronnen afzonderlijk. Met de impactscoretool kunnen, voor bronnen die meer dan 5 km uit elkaar liggen, echter wel de deposities ten gevolge de bronnen afzonderlijk doorgerekend worden. De op de resultatenpagina te downloaden depositiebestanden kunnen daarna door de gebruiker manueel opgeteld worden in een geografisch informatie systeem (GIS-programma). Dit laat de gebruiker toe de gecumuleerde impact ten gevolge deze (ver) uit elkaar gelegen bronnen te berekenen.

Het komt aan de aanvrager van een exploitatie of inrichting toe om aan te tonen dat het voorgenomen project in overeenstemming is met de geldende beoordelingskaders en geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ zal veroorzaken. Wanneer het aangevraagde project betrekking heeft op een milieutechnische eenheid dient de hinder voor de gehele eenheid (in totaliteit) te worden onderzocht. Van een milieutechnische eenheid (MTE) is sprake wanneer verschillende ingedeelde inrichtingen, met inbegrip van hun exploitatieterrein en de overige onroerende goederen waarmee zij verbonden zijn, als een geheel moeten worden beschouwd met het oog op het beoordelen van het nadeel dat zij kunnen berokkenen aan mens of milieu. Een gegeven dat kan wijzen op de aanwezigheid van een MTE is de onderlinge geografische, materiële of operationele samenhang van inrichtingen, die gepaard gaat met een relatieve afscheiding van het geheel

van deze inrichtingen ten opzichte van andere inrichtingen. Het feit dat verschillende inrichtingen een verschillend eigendomsstatuut hebben, belet niet dat zij een MTE kunnen vormen (art. 1.1.2 Vlare II). Ook de geografische samenhang betreft slechts één criterium. Hoewel gegeven dat er een ruime geografische scheiding is tussen verschillende inrichtingen zou er evenwel op kunnen wijzen dat er geen sprake is van een MTE, is dat geen zekerheid. Er moet ook worden gekeken naar de materiële of operationele samenhang.

Voor zoveel als nodig kan er nog op worden gewezen dat op het opsplitsen van een bestaand bedrijf, bijvoorbeeld een veehouderij, in meerdere ingedeelde inrichtingen of activiteiten (dus ruimtelijk bij elkaar liggend) heel nauw wordt toegezien door de vergunningverlenende overheid en de adviesverlenende administraties. Het splitsen van een ingedeelde inrichting of activiteit in meerdere ingedeelde inrichtingen of activiteiten wordt immers krachtens artikel 5.1.1, 12° van het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid beschouwd als het veranderen van een ingedeelde inrichting of activiteit en is daarom vergunningsplichtig.

V-03-019

Impactscores en zoekzones

Het bepalen van een impactscore aan de hand van voorlopige zoekzones is strijdig met het rechtszekerheidsbeginsel en met het recht op eigendom (art. 1 Eerste Protocol E.V.R.M).

Zoekzones: zie thema 21 (IHD)

Het resultaat van de impactscoreberekening, waar het gebruikt wordt bij de voortoets of passende beoordeling van vergunningsplichtige activiteiten, kan tot gevolg hebben dat er beperkingen gelden voor wat vergund kan worden. Dit volgt dan evenwel uit de bepalingen van art. 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn *juncto* art. 36ter, §§ 3 en 4, van het Natuurdecreet, gecombineerd met de verplichtingen die zullen volgen uit de emissiereducerende maatregelen die de PAS zal opleggen en die nog in regelgeving zullen verankerd worden. Verder zal het resultaat van de impactscoreberekening desgevallend bepalend zijn, in het geval dit een depositiebijdrage aan de KDW van meer dan 50% oplevert, voor identificatie van de piekbelasters die, zoals voorzien in de PAS, hun activiteiten moeten stopzetten.

Beperkingen van het eigendomsrecht die geen overdracht van de eigendom met zich meebrengen, vallen onder de waarborgen van artikel 1 van het eerste aanvullend protocol bij het EVRM, ondertekend te Parijs op 20 maart 1952.

Artikel 1 van het eerste protocol bepaalt: *“Alle natuurlijke of rechtspersonen hebben recht op het ongestoord genot van hun eigendom. Niemand zal van zijn eigendom worden beroofd behalve in het algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorgaande bepalingen zullen echter op geen enkele wijze het recht aantasten dat een Staat heeft om die wetten toe te passen welke hij noodzakelijk oordeelt om toezicht uit te oefenen op het gebruik van eigendom in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen en boeten te verzekeren”*.

Die bepaling biedt niet alleen bescherming tegen een daadwerkelijke onteigening of eigendomsberoving (eerste alinea, tweede zin, artikel 1, eerste protocol), maar ook tegen elke verstoring van het genot van de eigendom (eerste alinea, eerste zin, artikel 1, eerste protocol) en elke regeling van het gebruik van de eigendom (tweede alinea, artikel 1, eerste protocol). Bovendien beschermt artikel 1 van het eerste protocol niet alleen het klassieke eigendomsrecht in de zakenrechtelijke betekenis maar ook de vermogensrechten.

Het is vaste rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Grondwettelijk Hof dat elke inmenging in het eigendomsrecht een billijk evenwicht dient te vertonen tussen de vereisten van het algemeen belang en die van de bescherming van het recht op het ongestoord genot van de eigendom. Er moet een redelijk verband van evenredigheid bestaan tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel. Een beperking van “het ongestoord genot” van eigendom houdt evenwel niet ipso facto een schending in van artikel 1 van het eerste aanvullend protocol bij het EVRM. Het tweede lid van dit artikel bepaalt immers dat het recht op ongestoord genot “op geen enkele wijze” het recht aantast dat een Staat heeft om die wetten toe te passen welke hij noodzakelijk oordeelt om toezicht uit te oefenen op het gebruik van eigendom in overeenstemming met “het algemeen belang”.

De beperkingen die de PAS met zich meebrengt, hangen af van de specifieke situatie waarin een bepaald bedrijf zich bevindt en worden opgelegd met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van speciale beschermingszones. Een door dat doel ingegeven weigering tot verlening van een omgevingsvergunning kan dan ook worden ingepast in artikel 1, tweede lid, van het Eerste Aanvullende Protocol.

Die maatregel zelf heeft wel impact op de eigendom, maar is alvast geen eigendomsontneming of onteigening in de zin van artikel 1 van het eerste aanvullend protocol bij het EVRM. Wel is het een eigendomsregulerende maatregel die in overeenstemming is met het algemeen belang (uitvoering van de Europese Habitatrichtlijn en realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur). Die maatregel zal ook een wettelijke (decretale) basis krijgen. Uit de ontwerp PAS volgt ook dat de eigendomsbeperking noodzakelijk is om de doelstelling van algemeen belang te bereiken. Hij is dan ook proportioneel. In de mate deze maatregel het normale maatschappelijke of bedrijfsrisico overschrijdt en de last hiervan vergoed moet worden, moet ook opgemerkt worden dat aan deze maatregel een flankerend beleid met vergoedingsregeling is gekoppeld.

4. KRITISCHE DEPOSITIEWAARDE (KDW)

V-04-001
Definitie van de KDW
<p>Uit heel wat inspraken blijkt een onvolledig of foutief begrip van het concept van de KDW. Men denkt dat er zomaar gesleuteld kan worden aan die waarden of dat deze waarden berekend worden aan de hand van plaatselijke parameters. Extra duiding bij de definitie en concept van de KDW zijn nodig.</p>
<p>De kritische depositiewaarde (KDW) is een gangbare en internationaal erkende maat voor de gevoeligheid van een habitatype aan externe aanvoer van stikstof in het algemeen, en stikstofdepositie in het bijzonder. De KDW geeft de grens aan waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie (Van Dobben et al. 2012). De KDW is dus een maat voor de maximale depositie die een habitatype aankan via aanvoer via de lucht, in afwezigheid van aanvoer via andere bronnen. Het is duidelijk dat wanneer een gebied rechtstreeks bemest wordt via bv. toedienen van mest, het importeren van nutriënten via het water, enz., het halen van de KDW voor de stikstofdepositie via de lucht niet voldoende is om een goede staat van instandhouding te bereiken. Met andere woorden: het behalen van de KDW is wel een noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde voor het bereiken van een goede staat van instandhouding.</p> <p>Niet ieder habitatype is even gevoelig voor stikstofdepositie. De empirische kritische depositiewaarden die in het kader van het stikstofbeleid in Vlaanderen en Nederland gehanteerd worden variëren in functie van het habitatype tussen 6 en >34 kg N ha⁻¹ jaar⁻¹ (cf. tabel 2.3 van de ontwerp-PAS).</p> <p>Voor alle duidelijkheid, die kritische depositiewaarden hebben enkel betrekking op vegetatiegemeenschappen, in dit geval: de Europees te beschermen habitats, niet op individuele plantensoorten. Heel wat plantensoorten en ook gewassen doen het juist goed met veel stikstof. In gebieden met hoge stikstofdeposities hebben stikstofminnende soorten dus een voordeel. Ze verdringen de typische soorten van de beschermde habitats (zie https://natura2000.vlaanderen.be/habitattypes) waardoor de habitatkwaliteit van die typische soorten aangetast wordt, of de habitat ervan zelfs volledig verdwijnt. Indirect kunnen er ook effecten zijn op fauna. Voedsel- of waardplanten kunnen achteruitgaan of verdwijnen. Plaagsoorten en schimmels kunnen toenemen. Onderzoek toont aan dat in natuurlijke en half-natuurlijke ecosystemen hoge stikstofwaarden eerder negatief zijn voor de soorten die typisch voorkomen in de betreffende habitats.</p> <p>Als de jaargemiddelde stikstofdepositie op een habitatvlek hoger is dan de KDW van het betreffende habitatype, is er een verhoogd risico op betekenisvolle aantasting van de habitatkwaliteit. Een aanhoudende, jaar-na-jaar overschrijding van de KDW leidt tot</p>

chronische impact op en aantasting van de habitat, wat de realisatie van een gunstige staat van instandhouding van de habitat hypothekeert.

V-04-002

Wat is de oorsprong van de KDW's en hoe worden deze bepaald?

- In heel wat inspraken staat dat de KDW's verschillen tussen verschillende Europese landen. De kritische depositiewaardes voor stikstof in SBZ-H en VEN gebieden liggen (veel) lager dan in sommige andere landen van de Europese Unie.
- "Het stikstofakkoord is gebaseerd op kritische depositiewaarden die niet in de praktijk zijn getoetst, maar enkel in labo-omstandigheden."
- "Het stikstofarrest van 25 februari 2021": de Raad heeft duidelijk in zijn arrest gesteld dat het toenmalig van toepassing zijnde significantiekader niet wetenschappelijk onderbouwd was om te voldoen aan de bepaling van de Europese richtlijn. Deze PAS is in hetzelfde bedje ziek namelijk er bestaat geen enkele wetenschappelijke onderbouwing van de toe te passen methodiek.

De kritische depositiewaarden die in het kader van het stikstofbeleid in Vlaanderen en Nederland gehanteerd worden, zijn gebaseerd op empirisch, proefondervindelijk en terreinonderzoek. Aan de hand van toedienings-experimenten met stikstofhoudende meststoffen wordt de respons van ecosystemen vegetaties en samenstellende soorten op verschillende doses van stikstof nagegaan. In deze veldproeven worden zowel de effecten van stikstof op het functioneren van het ecosysteem (bijv. uitspoeling van toxisch aluminium in de wortelzone, afbraaksnelheid organisch materiaal, ...) als op de structuur (biodiversiteit index, aantal soorten, ...) onderzocht over een langere periode.

Binnen het kader van de Convention on long-range transboundary air pollution (CLRTAP) van de United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) wordt vervolgens alle informatie m.b.t. stikstofeffecten op in Europa voorkomende vegetatietypes verzameld in de Europese databank van empirische kritische depositiewaarden van stikstof. Deze kritische depositiewaarden worden geclassificeerd volgens ecosysteemtype binnen het European Nature Information System (EUNIS), en tevens zo gedetailleerd mogelijk verder onderverdeeld zoals het hiërarchisch systeem dit toelaat. In de UNECE benadering worden de kritische depositiewaarden aangegeven in de vorm van een range of bandbreedte. Dit bereik voor een depositiewaarde wordt veroorzaakt door de variatie in bodem- en meteorologische vegetatiekenmerken die binnen de breed gedefinieerde EUNIS-ecosysteemklassen aanwezig is. Voor bepaalde bereiken kunnen volgens drainagetoestand, aanwezigheid van kalk, klimaatype of intensiteit van het beheer verdere deelranges

onderscheiden worden. Er wordt vervolgens in het geactualiseerde document een appendix toegevoegd die het EUNIS-systeem (8 hiërarchische niveaus) koppelt met het habitatclassificatiesysteem van de EU. Omwille van de voortschrijdende inzichten en de toegenomen wetenschappelijke kennis over de effecten van stikstof op de natuur wordt de wetenschappelijke informatie rond deze experimenten 10-jaarlijks geactualiseerd ([Ref 4.2.1], [Ref 4.2.2] en [Ref 4.2.3]).

De definitieve lijst van KDW's voor de Vlaamse Natura 2000 habitats wordt vertaald uit de bestaande lijst van KDW's uit Nederland, gebaseerd op het basiswerk van Dobben et al. (2012) en gereviseerd voor gebruik in de Vlaamse context ([Ref 4.2.4]). Onze habitats reageren immers op dezelfde wijze als in Nederland (gelijkaardige klimatologische en omgevingscondities met sterke antropogene druk), en omwille van geografische nabijheid en de grensoverschrijdende problematiek is het beter om met eenzelfde referentiekader te werken. Van Dobben et al. (2012) combineerden op systematische wijze de KDW uit de empirische UNECE range met modelmatig berekende KDW en, waar nodig, deskundigenoordeel om te komen tot unieke KDW's per habitat(sub)type. De modeluitkomsten zijn gebaseerd op simulaties met vegetatiemodellen zoals beschreven in Van Dobben et al. (2004, 2006) ([Ref 4.2.5] en [Ref 4.2.6]). Hier werden depositieniveaus berekend die leiden tot bodemcondities waarbij vegetatietypes in hun typische samenstelling net kunnen overleven zonder significant verlies aan biodiversiteit (= condities die heersen bij het bereiken van de kritische depositiewaarde). Hierbij wordt vertrokken vanuit de kennis van bodemprocessen en de abiotische respons per plantensoort (via Ellenberg-waarden).

De methodiek voor de opmaak van de finale KDW-lijst kan als volgt samengevat worden:

per habitattype werd bepaald of er een door de UNECE vastgestelde empirische KDW-(deel)range beschikbaar is; zo ja, dan werd deze (deel)range gepreciseerd tot een concrete KDW met behulp van modeluitkomsten en (zo nodig) deskundigenoordeel;

als er geen empirische KDW-range beschikbaar is, is de gemiddelde modeluitkomst voor dat type bepalend voor de KDW;

als er ook geen modeluitkomst beschikbaar is, is een (onderbouwd) deskundigenoordeel bepalend voor de KDW.

Uit de bezwaren blijkt geenszins dat het hanteren van voormelde methodiek onjuist of (kennelijk) onredelijk zou zijn.

Voor zoveel als nodig kan er nog op worden gewezen dat de verwijzing naar het "stikstofarrest van 25 februari 2021" niet anders doet besluiten. De Raad voor Vergunningsbetwistingen (RvVb) heeft immers het gebruik van de KDW niet in vraag gesteld. Meer nog, in recente rechtspraak hanteert de RvVb de KDW zelfs als een vermoeden dat de bijkomende depositie schade kan veroorzaken aan de betrokken habitat(s) (RvVb 15 december 2022, nr. RvVb-A-2223-0346, stad Vilvoorde e.a.).

V-04-003

Zijn lage KDW voor bepaalde habitattypes wel realistisch in de context van Vlaanderen (bv. 6 kg/ha)?

Grazen er enkele schapen langs het ven, komt er een wandelaar met een hond, vliegen er ganzen over of huppelen er konijnen rond? De lokale emissies en bijhorende deposities zullen te hoog zijn. We kunnen dus concluderen dat een KDW van 6 kg/ha nooit haalbaar is. Om een voorbeeld te geven: 2 GVE grazende schapen is wettelijk volgens natuurbeheer. Dit komt neer op 40 schapen. Volgens de impactscoretool stoot dergelijke kudde 40 kg ammoniak uit. Er vanuit gaande dat een groot deel ter plaatse neerslaat, maakt dat we deze norm niet kunnen bereiken. Een ander voorbeeld uit het Zwart Goor. Hier zijn stikstof metingen gebeurd waarbij men een depositie van 24 kg/ha /jaar kon waarnemen. Hiervan werd 56% verondersteld uit het buitenland te komen, slechts 4 kg/ha (of 16%) werd verondersteld van de plaatselijke landbouw te komen. 7 kg/ha werd verondersteld van de landbouw te komen uit de wijde omgeving. Hoe gaan we dit, ook zonder landbouw, ooit kunnen realiseren? Planten hebben stikstof nodig, stikstofreductie doet meer schade dan goed.

Het bezwaar berust op een foutieve interpretatie van het begrip KDW. De KDW wordt immers niet beleidsmatig vastgesteld, maar berusten op een wetenschappelijke onderbouw. Zoals reeds gesteld, is de KDW een gangbare en internationaal erkende maat voor de gevoeligheid van een habitatype aan externe aanvoer van stikstof in het algemeen, en stikstofdepositie in het bijzonder, die de grens aangeeft waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie (zie *supra*). De empirische kritische depositiewaarden die in het kader van het stikstofbeleid in Vlaanderen en Nederland gehanteerd worden variëren in functie van het habitatype tussen 6 en >34 kg N ha⁻¹ jaar⁻¹ (cf. tabel 2.3 van het ontwerp PAS).

Artikel 6, lid 1 van de Habitatrichtlijn verplicht de Lidstaten om de nodige instandhoudingsmaatregelen te treffen, die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de habitats en de aanwezige soorten van communautair belang. Dit moet worden opgevat in die zin dat alle nodige instandhoudingsmaatregelen moeten worden genomen, hetgeen ook door het Hof van Justitie werd bevestigd: *“De richtlijn stelt de vaststelling van de nodige instandhoudingsmaatregelen dus verplicht, hetgeen in dit opzicht elke beoordelingsmarge voor de lidstaten uitsluit en de eventuele regelgevende of beslissingsbevoegdheden van de nationale autoriteiten ter zake beperkt tot de in het kader van die maatregelen uit te voeren middelen en te maken technische keuzes. De gemeenschapswetgever [heeft] met de in artikel 6, lid 1, van de richtlijn gebruikte bewoordingen de lidstaten ertoe willen verplichten, de nodige instandhoudingsmaatregelen*

vast te stellen die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen natuurlijke habitats en soorten als bedoeld in respectievelijk de bijlagen I en II bij de richtlijn” (Hof van Justitie 10 mei 2007, nr. C-508/04, EC t. Oostenrijk, punten 76, 87).

De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie structureel en planmatig terug te dringen op de speciale beschermingszones die zijn aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H). Een noodzakelijke, maar op zich genomen niet afdoende voorwaarde, om een gunstige staat van instandhouding te bereiken, is dat de stikstofdepositie gedaald is tot onder het niveau van de kritische depositiewaarde.

Wat de lage KDW betreft, waar in de bezwaren naar wordt verwezen, kan nog worden opgemerkt dat enkel de habitats 3110 en 3130 KDW-waarden hebben van resp. 6 en 8 kg ha⁻¹ jaar⁻¹. Het zijn zwak gebufferde ecosystemen waarvan de KDW dicht tegen de natuurlijke achtergronddepositie van 2-6 kg N ha⁻¹ jaar⁻¹ aanleunt ([Ref 4.3.1], [Ref 4.3.2] en ([Ref 4.3.3]). In toepassing van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (artikel 36ter Natuurdecreet) dienen de nodige instandhoudingsmaatregelen te worden getroffen om ook deze habitattypes, voor zover zij zich binnen een SBZ-context bevinden, in een goede staat van instandhouding te brengen.

Voor wat betreft de stikstof-input bij natuurbegrazing: zie antwoord V-07-003.

V-04-004

Is het behalen van de KDW wel de doelstelling (cf. gunstige staat van instandhouding)?

- Men streeft naar het behalen van ongelofelijk lage stikstofdeposities in de verschillende gebieden terwijl dit niet de doelstelling is die de habitatrichtlijn stelt. De doelstelling is om de natuur te realiseren, niet om de KDW te halen. Is de KDW wel onderbouwd genoeg om ervoor te zorgen dat je de natuur realiseert?
- Weet je zeker dat je de KDW moet behalen om de natuur te realiseren? De kritische drempelwaarde niet als absolute voorwaarde wordt gebruikt omdat het enkel een waarde is die een potentieel risico aangeeft. Waarom wordt er gekeken naar de KDW als absolute voorwaarde/sturend element? Men zou ook kunnen kijken naar het behoud van biodiversiteit. Vraag naar een realistische drempel.
- De kritische depositiewaarde wordt naar voren geschoven als absolute voorwaarde voor het behoud van een bepaald habitatype. Dit is te vergaand. Er is heel veel verzet hiertegen want het halen van de KDW wordt in de habitatrichtlijn nergens tot doel gesteld. Is het logisch dat de goede staat van instandhouding wordt bepaald op basis van deze ene indicator?

- In de plaats van de kritische drempelwaarde dient een realistische drempel ingesteld te worden, Vlaanderen heeft de KDW bepaald als een risicofactor en gebruikt die nu als een uitsluitingsfactor, ook dit is geen Europese eis.
- Het Nederlandse Planbureau voor de leefomgeving stelt in zijn policybrief "Naar een uitweg uit de stikstofcrisis" van 5 juli 2021 hierover het volgende: "KDW is bruikbare indicator maar geen directe maat voor verslechtering natuurkwaliteit."

Het gebruik van kritische depositiewaarden (KDW) spruit voort uit de Europese verplichting om de habitattypes in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden, aangezien deze verplichting impliceert dat een goede/passende/adequate milieutoestand moet worden gehandhaafd of gecreëerd. Het natuurlijk milieu bepaalt immers of een habitatype (en dus eraan verbonden biodiversiteit) kan voorkomen, en of ze in een goede kwaliteit kan zijn (gunstige staat van instandhouding). Zolang het natuurlijk milieu niet hersteld wordt, kunnen habitattypes zich niet duurzaam ontwikkelen. De KDW geeft per habitatype de grenswaarden aan, waarboven de gunstige staat van instandhouding niet meer gegarandeerd kan worden. Omgekeerd is een depositie lager dan de KDW dus ook een voorwaarde voor een duurzaam gunstige staat van instandhouding. Om de habitats in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden, moeten waar relevant uiteraard ook maatregelen tegen andere milieudrukken dan stikstofdepositie genomen worden, evenals voor het beheer van de habitats zelf. Het terugdringen van de stikstofdepositie tot onder de kritische depositiewaarden is dus een noodzakelijke maar vaak onvoldoende voorwaarde voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding. Door het louter verminderen van de overschrijding van de KDW, zullen de instandhoudingsdoelen niet bereikt worden, doch het betreft een noodzakelijk voorwaarde om ervoor te zorgen dat zij *kunnen* bereikt worden.

De PAS heeft als centraal doel om de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur mogelijk te houden of te maken door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H) welke de realisatie van de IHD hypothekeert, structureel en planmatig te verminderen en finaal tot nul te herleiden. Gelet op deze doelstelling en op de definitie van de kritische depositiewaarde, is het logisch de kritische depositiewaarde te hanteren voor de formulering van de concrete reductiedoelstelling van de PAS.

Op Vlaams niveau vindt het gebruik van KDW's dan ook zijn weerslag in de passende beoordeling van projecten met mogelijk significante effecten ten gevolge van eutrofiërende en/of verzurende stikstofemissies (zie <https://pww.natuurenbos.be/>), in diverse beleidsdocumenten en in modelberekeningen voor het natuurbeleid, in het kader van het Natuurdecreet. Het gebruik van depositiewaarden voor ecosystemen is daarnaast opgenomen in VLAREM II en het richtlijnenboek Landbouwdieren.

V-04-005

In welke mate is de impact van stikstofdepositie remedieerbaar via beheermaatregelen?

Een tweede belangrijk habitatkarakteristiek in het kader van de stikstofaanpak is de mate waarin de impact van aanhoudende blootstelling aan stikstofdepositie boven de kritische depositiewaarde remedieerbaar is via beheermaatregelen. Ruwweg zijn de in Vlaanderen voorkomende (sub)habitattypes daarbij in twee klassen te onderscheiden: de zgn. A-habitats en B-habitats. A-habitats: voor dit (sub)habitattype is de impact van stikstofdeposities zo groot dat de mogelijkheden tot kwaliteitsverbetering door herstelbeheer zeer beperkt zijn zolang de stikstofdepositie de kritische depositiewaarde van het (sub)habitattype overschrijdt. Dit betreft over het algemeen habitattypes waarvoor stikstofdepositie de bepalende milieudruk is. Stikstofgericht herstelbeheer is bij deze 'A habitattypes' veelal ineffectief of slechts tijdelijk effectief, hetzij omdat het intensieve herstelbeheer dat vereist is, aanzienlijke ongewenste neveneffecten heeft; hetzij omdat het herstelbeheer niet tegelijk de verzurende en vermestende effecten kan aanpakken, waardoor verdere degradatie onvermijdelijk is; hetzij omdat het positieve effect van herstelbeheer zeer snel uitgewerkt geraakt zolang de stikstofdepositie hoger blijft dan de kritische depositiewaarde van het habitattype.

De effectiviteit van herstelmaatregelen verschilt naargelang het habitattype. Ruwweg zijn de in Vlaanderen voorkomende (sub)habitattypen daarbij in twee klassen te onderscheiden: de zgn. A-habitats en B-habitats.

Voor de A-habitats is de impact van stikstofdeposities zo groot dat de mogelijkheden tot kwaliteitsverbetering door herstelbeheer zeer beperkt zijn zolang de stikstofdepositie de kritische depositiewaarde van het (sub)habitattype overschrijdt. Dit betreft over het algemeen habitattypes waarvoor stikstofdepositie de bepalende milieudruk is. Stikstofgericht herstelbeheer is bij deze 'A habitattypes' veelal ineffectief of slechts tijdelijk effectief. De nadelige effecten van de overmatige stikstofdepositie kunnen slechts in beperkte mate hersteld worden door herstelmaatregelen. Men dreigt voor deze primair stikstofgevoelige habitattypen in een niet-duurzaam scenario verzeild te geraken, waarbij de intensieve en dure inrichtings- en beheermaatregelen slechts een tijdelijk effect opleveren, en bovendien kunnen uitmonden in ongewenste neveneffecten. Zo kunnen bijvoorbeeld ingrijpende maatregelen als plaggen, strooisel verwijderen of slib ruimen de zuurbalans verstoren, de habitatstructuur verarmen, de zaadbank uitputten, en de aanwezige fauna nadelig beïnvloeden. De stikstofdeposities moeten voor A-habitats eerst in voldoende mate teruggeschroefd worden opdat de stikstofsanering goed kan werken. Naarmate de deposities afnemen kan men de intensiteit (frequentie) van de beheermaatregelen in deze gevoelige habitattypes laten afnemen.

Voor de B-habitats mag ook bij habitats in overschrijding (stikstofdepositie > KDW) een duurzame kwaliteitsverbetering verwacht worden door toepassing van gerichte

mechanisme zijn om, waar nodig, bij te sturen via bijkomende maatregelen (o.a. naar emissies toe, maar ook andere PAS-herstelmaatregelen zoals verdere vernatting, ontsnippering, ...). Deze maatregelen moeten geborgd en handhaafbaar zijn en aantoonbaar tot een verbetering van de stikstoftoestand leiden.

(buur)landen en - regio's. Daarbij zal het belangrijk zijn om in het licht van het beginsel van loyale samenwerking, zoals opgenomen in artikel 4, derde lid VEU, afspraken te maken met de buurlanden en -regio's hoe dit beginsel kan toegepast worden. Met NL wordt een structurele dialoog gevoerd om beleid en aanpak af te stemmen en afspraken over een verdere buitenlandse reductie vorm te geven, maar dit biedt geen antwoord op de juridische en feitelijke uitdagingen van de grensoverschrijdende stikstofproblematiek. Met Duitsland, Frankrijk, Wallonië en Brussel werden dienaangaande bovendien kennelijk geen contacten gelegd. Bijgevolg zijn er onvoldoende garanties (vb. via grensoverschrijdend overleg, Europees beleid of via bilaterale akkoorden) m.b.t. de emissiereductie-inspanningen die vanuit het buitenland en van de ons omliggende regio's zijn vereist. Dit kan, gelet op het fundamenteel grensoverschrijdend karakter van de stikstofproblematiek, in alle redelijkheid niet worden begrepen.

De doelstelling van de Vlaamse PAS is om de stikstofproblematiek op een programmatische wijze aan te pakken met maatregelen die het Vlaamse Gewest kan nemen.

Het Vlaams Gewest kan geen emissiebeperkende maatregelen opleggen aan andere gewesten of buurlanden. Dat valt buiten haar bevoegdheid. De PAS en het Natuurdecreet in uitvoering waarvan de PAS wordt vastgesteld bieden geen rechtsgrond om de vermindering van de milieudruk afkomstig van buitenlandse bronnen voldoende juridisch te borgen, waardoor er niet kan vooropgelopen worden op inspanningen afkomstig van het buitenland. De bijdrage van de buitenlandse emissie tot de stikstofdepositie in Vlaanderen mag echter niet genegeerd worden. Daarom moet ook rekening gehouden worden met de evolutie van de niet-Vlaamse stikstofemissies. Daartoe wordt gebruik gemaakt van de emissieprognoses ontwikkeld door het International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA) in opdracht van de Europese Commissie. In het IIASA-rapport worden de resultaten van twee scenariodoorrekeningen met het model GAINS (Greenhouse Gas and Air Pollution Interactions and Synergies) weergegeven: een CLE-scenario dat overeenkwam met het huidige beleid en een OPT -scenario dat tegemoetkwam aan de doelstellingen van de Europese strategie luchtverontreiniging, waarvan de belangrijkste is om de gezondheidsimpact door luchtverontreiniging tegen 2030 met 52% te verminderen ten opzichte van 2005 en om het areaal natuur waar de kritische last werd overschreden met een derde te verminderen ten opzichte van 2005. Dit OPT-scenario was het startpunt voor de onderhandelingen over de reductiedoelstellingen in de "nieuwe" NEC-richtlijn (2016/2284/EU). In de depositiedoorrekeningen in het kader van dit plan-MER is uitgegaan van het OPT-scenario. Wel werd het OPT-scenario bijgesteld om rekening te houden met de emissiedoelstellingen per lidstaat zoals die finaal zijn goedgekeurd. Verder is dit scenario aangevuld met cijfers voor 2020 en 2025, waarbij voor 2020 het CLE-scenario is overgenomen en voor 2025 wordt uitgegaan van een lineair traject tussen 2020 en 2030.

Ook is er een correctie doorgevoerd voor wegtransport die rekening houdt met de finale afspraken rond RDE62 en NOx-emissies van dieselwagens.

Conform de slotverklaring van de Vlaams-Nederlandse top van 4 november 2020, wordt een structurele dialoog met Nederland (verder) gevoerd om beleid en aanpak af te stemmen en afspraken over verdere buitenlandse reducties vorm te geven. De Vlaamse overheid, het Nederlandse Rijk en de Nederlandse en Vlaamse grensprovincies trekken daarom gezamenlijk op voor natuurherstel en reductie van stikstofuitstoot en geven uitvoering aan deze grensoverschrijdende samenwerking via pilots. Nederland en Vlaanderen verkennen om vanuit een gezamenlijk belang samen het overleg aan te gaan met de Europese Commissie over een passende grensoverschrijdende aanpak van de stikstofopgave, in synergie met andere grote maatschappelijke en economische opgaven. Vlaanderen zal ook stappen nemen om met de andere buurregio's (o.a. Brussel Hoofdstedelijk Gewest, Wallonië, Frankrijk) concrete afstemming en afspraken te maken en op die manier proberen de depositie afkomstig van het buitenland aan te pakken. Het is belangrijk om in het licht van het beginsel van loyale samenwerking, zoals opgenomen in artikel 4, derde lid VEU (Verdrag betreffende de Europese Unie), afspraken te maken met de buurlanden en -regio's hoe dit beginsel kan toegepast worden.

V-05-003

Waarom wordt het stikstofdossier niet op internationaal of Europees niveau beslist? Hoe zijn de normen in het buitenland? Waarom niet gelijk voor alle landen?

Waarom is het voor Nederland bijna 100 maal strenger dan voor Duitsland? De bedoeling is om een gunstige staat van instandhouding te bekomen voor de habitatrichtlijnen op grondgebied van Vlaanderen. Habitatrichtlijnen vinden hun oorsprong op Europees niveau. De vraag stelt zich hier of de maatregelen eventueel niet op een grotere schaal moeten onderzocht worden. Zeker wetende dat stikstofbelasting in grote mate veroorzaakt wordt door bronnen in het buitenland. Het is aan te nemen dat een opschaling van databronnen andere uitkomsten tot gevolg kunnen hebben, waardoor de voorgestelde maatregelen volledig kunnen wijzigen. Het zou dan ook opportuun zijn dat de Europese Commissie eerst samen met de lidstaten een actieplan voor het geïntegreerde beheer van nutriënten ontwikkelt om nutriëntenverontreiniging bij de bron aan te pakken en de duurzaamheid van de veehouderijsector vergroten, alvorens dit besluit te nemen met reducties. Waarom gebruikt men andere normen dan onze buurlanden? De normen die men hier hanteert zijn niet correct.

Op Europees niveau bestaat sinds lang een vastgelegd beleid om de achteruitgang van de biodiversiteit tot stilstand te brengen. De Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992) vormen hierbij een kader dat geldt voor alle Europese lidstaten. Aangezien het Europese richtlijnen betreft, was elke lidstaat verplicht om de richtlijn te vertalen in eigen beleid en regelgeving.

Op Vlaams niveau vormt vermesting ten gevolge van stikstofdepositie een omvangrijk knelpunt om de achteruitgang van de natuurkwaliteit in het Vlaams Natura 2000 netwerk te stoppen en om de door de Vlaamse Regering vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen (IHD) te behalen. Alle lidstaten moeten in SBZ's de nodige maatregelen nemen om de bescherming, het herstel of de instandhouding van die habitats en soorten te verzekeren (Habitatrichtlijn, art. 6.1 en Vogelrichtlijn, art. 4.1 en 4.2). Alle lidstaten moeten tevens maatregelen nemen om de verslechtering of significante verstoring van die habitats en soorten tegen te gaan (Habitatrichtlijn, art. 6.2.). Bovendien moeten alle lidstaten, wanneer ze toestemming moeten geven over voorgenomen activiteiten, projecten of plannen, deze initiatieven in principe passend beoordelen en zo nodig weigeren, indien daar met name significant negatieve effecten van blijken uit te zullen gaan voor de goede staat van instandhouding van de bewuste habitats en soorten (Habitatrichtlijn, art. 6.3. en 6.4.). Bij de invulling van die verplichtingen moeten alle lidstaten zich oriënteren op de ecologische vereisten van de habitats en soorten, op de daarvan afgeleide, vastgestelde instandhoudingsdoelen en/of op de in dat kader bepaalde prioriteiten (Habitatrichtlijn, art. 6.1., 6.3. en 4.4.; Vogelrichtlijn, art. 4.1 en 4.2).

De Vlaamse Regering heeft in 2014 beslist om de stikstofproblematiek programmatisch aan te pakken. Wil Vlaanderen tot een effectief instandhoudingsbeleid komen, dan moet deze stikstofbelasting in de SBZ's per saldo afnemen tot een niveau dat het bereiken van een lokale gunstige staat van instandhouding van de betrokken habitats niet langer hypothekeert. Elke lidstaat voert beleid om de Europese doelstellingen te halen, rekening houdende met de omstandigheden die eigen zijn aan deze lidstaat.

V-05-004

Gaan we uitstoot verminderen als we voedsel importeren? Ligt de oorsprong van de stikstofproblematiek niet bij de gigantische hoeveelheden N-import onder de vorm van kunstmest en buitenlands veevoer? Werk een plan uit voor reductie van geïmporteerd veevoer.

We kunnen uiteraard (goedkoper) voedsel uit het buitenland importeren, dan zal "onze" uitstoot misschien wel verminderen, maar globaal gezien is dit veel slechter voor het klimaat. De buitenlandse normen wat betreft bemesting en gewasbescherming zijn

immers vaak minder streng, dus het voedsel is minder duurzaam geproduceerd en bovendien zorgt het transport voor extra uitstoot. In het huidige beleidsvoorstel wordt geen onderscheid gemaakt naar de oorsprong van stikstof in de stikstofbelasting. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de stikstofuitstoot van een bedrijf die deze stikstof heeft aangekocht in de vorm van kunstmest of buitenlands veevoer (dus: netto bijkomende bemesting) en de stikstofuitstoot van een bedrijf die deze stikstof eerder aan het lokale agro-ecosysteem heeft onttrokken. Nochtans ligt de oorsprong van de stikstofproblematiek precies bij deze gigantische hoeveelheden N-import. Vraag met aandrang om dit gegeven mee te verwerken in de globale visie op landbouw. Werk expliciet een plan uit voor een reductie van geïmporteerd veevoeder dat aan de basis ligt voor de ontregeling van de Vlaamse stikstofcyclus, labels m.b.t. ontbossingsvrije soja is onvoldoende. Voorzie bovendien voor de blijvers flankerend beleid opdat de transitie naar diervoedergrondstoffen zonder link met ontbossing en met een hoger aandeel lokaal geteeld eiwit, versneld ingang vindt.

Het maatregelenpakket in de PAS richt zich op de reductie van de emissie van ammoniak en NOx in Vlaanderen. De PAS bevat geen maatregelen die rechtstreeks sturing geven aan de buitenlandse invoer van veevoeder uit het buitenland en aan het gebruik van kunstmest. Die elementen worden beantwoord in V-10-004.

V-05-005

Waarom wordt er in de berekeningen nog geen rekening gehouden met de N-reductie die in onze buurlanden zou plaatsvinden? Op deze manier kan correcter bepaald worden welke inspanningen Vlaanderen moet doen.

Het is niet alleen belangrijk om gezamenlijk beleid te maken en de aanpak af te stemmen met het aangrenzende 'buitenland'. Maar ook effecten van de genomen maatregelen voor de reductie van emissie en depositie door het aangrenzend buitenland (Nederland en Wallonië) mee te nemen in de berekeningen en de verzwarende maatregelen hierop aan te passen en eventueel te versoepelen. Inspanningen vanuit het buitenland zijn niet voldoende en worden niet gevaloriseerd in het PAS-beleid. Waarom?

Zie ook antwoord V-05-002.

De Nederlandse stikstofwet van 10 maart 2021 biedt op zich geen zekerheid voor een kwantificeerbare emissiereductie van de Nederlandse bijdrage op Vlaamse SBZ-H. De wet

legt wel omgevingswaarden als doelstellingen op (zo moet in 2030 ten minste 50% van het areaal van de voor stikstofgevoelige habitats in N2000-gebieden onder de KDW zitten), maar de uitvoering ervan is afhankelijk van allerlei (toekomstige) maatregelen. Zo moeten de gedeputeerde staten elk nog een gebiedsplan, gericht op de stikstofgevoelige habitats in de Natura 2000-gebieden in de betrokken provincie, voorleggen voor de gebiedsgerichte uitwerking van de landelijke omgevingswaarden. Het zijn de gebiedsplannen die de binnen en de buiten de betrokken SBZ in de provincie uitgevoerde of uit te voeren maatregelen bevatten die bijdragen aan: 1° vermindering van de stikstofdepositie met het oog op het tijdig voldoen aan de omgevingswaarden en aan de tussentijdse doelstellingen van het door de bevoegde Nederlandse minister vast te stellen programma van stikstofreductie en natuurverbetering en 2° het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. De gebiedsplannen moeten tevens de verwachte gevolgen omvatten van die maatregelen voor de omvang van de stikstofdepositie, respectievelijk het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.

De toekomstige evaluatie en eventuele bijstelling van de PAS zal gebeuren op de totale/globale evolutie van de emissies en deposities in Vlaanderen, waarbij zowel rekening wordt gehouden met de verplichte reductiemaatregelen van de PAS, de vrijwillige reductiemaatregelen van de PAS (bv. de regeling voor de zgn. 'oranje bedrijven', opkoop regeling varkens), vrijwillige stopzettingen van bedrijven, autonome evoluties, of van aanvullende beleidsmaatregelen afkomstig uit anderen plannen of programma's. Essentieel is dat de effecten gekwantificeerd moeten kunnen worden. Het is dus niet uitgesloten dat de extra inspanningen die buurregio's realiseren in de toekomst worden meegenomen.

De doelstelling van de Vlaamse PAS is om de stikstofproblematiek op een programmatische aanpak aan te pakken met maatregelen die Vlaanderen kan nemen. De PAS biedt geen rechtsgrond om de vermindering van de milieudruk afkomstig van buitenlandse bronnen voldoende juridisch te borgen, waardoor er niet kan vooropgelopen worden op inspanningen afkomstig van buitenland. Conform de slotverklaring van de Vlaams-Nederlandse top van 4 november 2020, wordt de structurele dialoog met Nederland (verder) gevoerd om beleid en aanpak af te stemmen en afspraken over verdere buitenlandse reducties vorm te geven. Vlaanderen zal ook stappen nemen om met de andere buurregio's concrete afstemming en afspraken te maken.

V-05-006

Waarom is er in de afweging geen rekening gehouden met de Nederlandse Natura2000 gebieden die tegen de grens aan liggen?

Er zit nog een manco in het beleid en dat is dat in de afweging geen rekening is gehouden met de Nederlandse natura 2000 gebieden, die tegen de grens aan zijn gelegen.

De effecten van de Vlaamse PAS op de Nederlandse Natura 2000-gebieden in de grensregio's en de methodiek van afweging zijn gedocumenteerd in het plan-MER van de PAS. De passende beoordeling vermeldt dat uit de analyse van de effecten van de verschillende scenario's met emissiereducerende maatregelen op de Nederlandse SBZ-H blijkt dat de scenario's die toets 1 doorstaan (M1, M2 en M8) ook zorgen voor sterke dalingen van de Vlaamse deposities in Nederland. Deze dalingen zijn veel groter dan de maximale cumulatieve bijdragen van de bedrijven onder de drempels voor de voortoets zoals deze berekend werden voor SBZ-H binnen Vlaanderen. Er kan dan ook verwacht worden dat de combinatie van beide zeker niet zal zorgen voor een toename of onvoldoende afname van de deposities in Nederland.

Voor de vergunningen boven de drempels van de voortoets moet een individuele passende beoordeling opgemaakt worden waarin de grensoverschrijdende effecten onderzocht moeten worden

V-05-007

Wat doet men om concurrentievervalsing/stikstofoerisme tegen te gaan?

Aangezien de stikstofregels gestoeld zijn op Europees recht kunnen soepele of strengere regels in andere regio's ervoor zorgen dat bedrijven kiezen voor de meest gunstige regels en in die landen (gewesten) hun exploitatie opzetten. Er bestaat hierdoor een reëel risico op stikstofoerisme. Dit kan alleen vermeden worden door een degelijke afstemming van de regelgeving. In de grensgemeenten zijn veel bedrijven zowel in Vlaanderen als Wallonië actief wat voor concurrentievervalsing kan zorgen.

De doelstelling van de Vlaamse PAS is om de stikstofproblematiek op een programmatische wijze aan te pakken met maatregelen die het Vlaamse Gewest kan nemen. Conform de slotverklaring van de Vlaams-Nederlandse top van 4 november 2020, wordt de structurele dialoog met Nederland (verder) gevoerd om beleid en aanpak af te stemmen en afspraken over verdere buitenlandse reducties vorm te geven. De Vlaamse overheid, het Nederlandse Rijk en de Nederlandse en Vlaamse grensprovincies trekken daarom gezamenlijk op voor natuurherstel en reductie van stikstofuitstoot en geven uitvoering aan deze grensoverschrijdende samenwerking via pilots. Er zijn een aantal

pilots waar de samenwerking vooral gericht is op generieke thema's zoals informatie en kennisdelen wat betreft nieuwe inzichten, onderzoek, innovaties van reducerende bronmaatregelen en natuurherstelmaatregelen, gegevensuitwisseling in het kader van monitoring stikstof en natuur en uitwisseling van kennis inzake methodieken en criteria van evaluatie en bijsturing. Het afstemmen i.v.m. toestemmingsverlening en advisering van grensoverschrijdende dossiers is hierbij één van de prioriteiten. De ambitie is te komen tot duidelijke (hernieuwde) afspraken (criteria en processen) voor grensoverschrijdende uitwisseling van dossiers en afspraken wat betreft toetsingscriteria. Op die manier wordt gezorgd dat dossiers met grensoverschrijdende effecten fair beoordeeld worden. Naar analogie met de grensoverschrijdende samenwerking inzake de stikstofopgave tussen Vlaanderen en Nederland, zullen ook stappen genomen worden om met de andere buurregio's (Wallonië, Brussel hoofdstedelijk gewest, Frankrijk, ...) concrete afstemming en afspraken te maken.

V-05-008

Waarom streeft men naar zo'n lage stikstofdepositie terwijl dit niet de doelstelling is die de habitatrictlijn stelt? Deze rictlijn wordt in andere landen anders geïnterpreteerd en toegepast. Vlaanderen is strenger dan andere landen, waardoor het level playing field onderuit wordt gehaald.

Er bestaat vanuit de habitatrictlijn helemaal niet de verplichting om in 2050 alle habitats in een goede staat van instandhouding te krijgen. In Europese beleidsdocumenten staat hooguit dat ernaar 'gestreefd' moet worden. Toch werd er een tijdpad uitgezet in de conceptnota dat tegen 2045 in Vlaanderen voor geen enkele habitat de kritische depositiewaarde nog mag overschreven worden. Er wordt aangegeven dat de PAS ervoor moet zorgen dat er wordt voldaan aan de verplichtingen van de EU Habitatrictlijn. Echter deze rictlijn wordt door elke lidstaat anders geïnterpreteerd en toegepast. Gezien de regels in Vlaanderen strenger zijn dan die in andere landen wordt het level-playing field onderuitgehaald en is er sprake van goldplating. Dit gaat ten koste van onze landbouwbedrijven.

De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie structureel en planmatig terug te dringen op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H). Krachtens artikel 50ter van het Natuurdecreet vormt 2050 de horizon waartegen alle Europees te beschermen habitattypes en soorten in een gunstige staat van instandhouding moeten zijn. In de

kennisgevingsnota van het plan-MER werd dienaangaande ook expliciet aangegeven dat *“2030 [...] halfweg de beschikbare tijdspanne van 30 jaar [is] om de stikstofdepositie onder de kritische drempelwaarden te laten dalen”*.

Dit uitgangspunt werd ook door de Vlaamse Regering onderschreven in haar Visie 2050 (conceptnota 2015¹), mede om op Vlaams niveau gevolg te geven aan duurzaam ontwikkelingsdoel 15 van de Verenigde Naties.

Een noodzakelijke, maar op zich staand niet afdoende voorwaarde, om een gunstige staat van instandhouding te bereiken, is dat de stikstofdepositie gedaald is tot onder het niveau van de kritische depositiewaarde. Bij het ontwikkelen van een aanpak om de vermestende en verzurende impact van stikstof op habitattypen terug te dringen, zijn er twee habitatkenmerken van centraal belang.

Een eerste is de kritische depositiewaarde (KDW), een gangbare en internationaal erkende maat voor de gevoeligheid van een habitatype aan externe aanvoer van stikstof in het algemeen, en stikstofdepositie in het bijzonder. De KDW is daarbij op te vatten als de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie. En een tweede is de mate waarin de impact van aanhoudende blootstelling aan stikstofdepositie boven de kritische depositiewaarde remedieerbaar is via beheermaatregelen.

Artikel 6, lid 1 van de Habitatrichtlijn verplicht de Lidstaten om de nodige instandhoudingsmaatregelen te treffen, die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de habitats en de aanwezige soorten van communautair belang. Dit moet worden opgevat in die zin dat alle nodige instandhoudingsmaatregelen moeten worden genomen, hetgeen ook door het Hof van Justitie werd bevestigd: *“De richtlijn stelt de vaststelling van de nodige instandhoudingsmaatregelen dus verplicht, hetgeen in dit opzicht elke beoordelingsmarge voor de lidstaten uitsluit en de eventuele regelgevende of beslissingsbevoegdheden van de nationale autoriteiten ter zake beperkt tot de in het kader van die maatregelen uit te voeren middelen en te maken technische keuzes. De gemeenschapswetgever [heeft] met de in artikel 6, lid 1, van de richtlijn gebruikte bewoordingen de lidstaten ertoe willen verplichten, de nodige instandhoudingsmaatregelen vast te stellen die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen natuurlijke habitats en soorten als bedoeld in respectievelijk de bijlagen I en II bij de richtlijn”* (Hof van Justitie 10 mei 2007, nr. C-508/04, EC t. Oostenrijk, punten 76, 87).

¹ Pagina 40 *“In 2050 is de vervuiling van de binnen- en buitenlucht onder controle en heeft deze geen negatieve invloed meer op de luchtkwaliteit; de kritische lasten voor zuur- en stikstofdepositie worden niet meer overschreden. De luchtvervuiling door antropogene bronnen, zoals industrie, landbouw en vervoer, is drastisch teruggebracht. Realisatie van natuurwaarden is mee mogelijk gemaakt door een sterk verbeterde milieukwaliteit. Zo is de stikstofdepositie gedaald tot onder het niveau van de kritische lasten, zijn grondwatertafels aangepast aan de ecologische functies van het natuurnetwerk en vormt de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater geen belemmering meer.”*

Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor habitattype waarvan de impact van stikstofdeposities zo groot dat de mogelijkheden tot kwaliteitsverbetering door herstelbeheer zeer beperkt zijn zolang de stikstofdepositie de KDW van het (sub)habitattype overschrijdt (de zgn. 'A-habitats') in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de KDW met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015. De aanpak van deze milieudruk draagt dan ook finaal bij tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Dat neemt niet weg dat zij slechts een onderdeel vormt van het breder instandhoudingsbeleid, waarin enkel wordt gefocust op één milieudruk, waarbij het bereiken van de KDW een belangrijke rol speelt.

Zie ook antwoorden V-04-004, V-05-002 en V-05-003.

V-05-009

Is er wel wetenschappelijk bewijs dat deze inspanningen ervoor zullen zorgen dat de Europees geformuleerde doelstelling gehaald zal worden? Er wordt voorgesteld om de doelstelling af te zwakken.

Wie garandeert dat de genomen maatregelen voldoende impact zullen hebben zodat de komende jaren niet verder teruggeregpen wordt met steeds verdergaande maatregelen tot gevolg? De huidige PAS- voorstellen geven de indruk dat een bepaalde weg wordt ingeslagen zonder erg goed te weten of dit ook daadwerkelijk de beoogde resultaten in zicht kan brengen. We stellen ons ook de vraag of de natuur zelf de depositienorm al niet overschrijdt? Er is een grote populatie ganzen aanwezig in de regio Turnhouts Vennengebied, deze doen lokaal toch ook hun behoefte? We stellen ons de vraag of de middelen voor het stikstofsaneringsplan, voorzien in dit PAS-akkoord, effectief zullen bijdragen tot de doelstelling van dit PAS.

De huidige PAS ambiert om op iedere SBZ-H/habitatcombinatie de helft van de overschrijding van de KDW weg te werken tegen 2030. Dit is een eerste stap met als doel om tegen 2050 de gunstige staat van instandhouding te bereiken. De bedoeling is om deze stap te borgen met een uitgebreid reductie-, monitoring- en borgingprogramma dat momenteel op poten gezet wordt. Indien in de toekomst zou blijken dat het niet voldoende is zal er inderdaad extra moeten ingegrepen worden.

Voor de ecologische onderbouwing wordt verwezen naar antwoorden V-06-023 en V-04-006, m.b.t. de effectiviteit van stikstofsanering: zie antwoord V-20-011.

V-05-010

De sectordoelstelling om tegen 2030 met 20% te reduceren ligt te hoog. Men mag niet verwachten dat er op 7 jaar tijd zo'n grote veranderingen gebeuren terwijl dit normaal 15 jaar zou moeten zijn, en dit door nalatigheid van de overheid.

Tegen de tijd dat de doelstellingen in regelgeving zijn omgezet is de eerste planperiode (2015-2030) gereduceerd tot 7 jaar of minder, ten opzichte van de tweede planperiode (2030-2045) die 15 jaar zal bedragen. Dit betekent dat zeer veel inspanningen op korte tijd zullen moeten gedaan worden, wat zal zorgen voor een onevenredige impact op de landbouwsector, dit omdat de Vlaamse overheid zelf jarenlang in gebreke is gebleven om een PAS-beleid te ontwikkelen. Daarom vraag met aandrang om de 2030 doelstelling af te zwakken of het richtjaar aan te passen en om een evenwichtiger en realistischer beleid richting 2050 uit te werken. Een renovatie of vervanging van gebouwen kan onmogelijk op 5 jaar tijd worden terugverdiend ondanks de steun die hiervoor wordt uitgetrokken. 2045 zou een haalbare datum kunnen zijn om deze oude stallen allemaal te vervangen of leegte laten staan (20 jaar).

Het G8-scenario waarvoor de Vlaamse Regering gekozen heeft, reduceert de emissie van stikstofoxiden in Vlaanderen tegen 2030 met 45% en de uitstoot van ammoniak met 40% ten opzichte van het PAS-referentiejaar 2015. Om dat doel te bereiken bevat de PAS een pakket emissie-reducerende bronmaatregelen.

Voor het terugdringen van de ammoniakuitstoot door de veehouderij bevat het G8-scenario per (deel)sector een vooropgestelde emissiereductie bovenop de evoluties en maatregelen vervat in het Luchtbeleidsplan 2030. Bij de doorrekening van de emissiereductiescenario's werd deze inspanning verdeeld over alle bestaande bedrijven, vertrekkende van het referentiejaar 2015.

Voor rundveebedrijven betreft het volgende reducties:

-15% voor vleesvee en melkvee

-20% voor mestkalveren

Dit vertaalt zich in een globaal emissievolume op sectorniveau dat tegen 2030 bereikt moet worden:

6.500 ton NH₃ voor rundvee (-16% t.o.v. 2015)

Het G8-scenario doet op zich geen uitspraak over hoe deze reducties bekomen moeten worden. De scope van deze reducties (-15/-20% tegen 2030)) geldt voor bestaande exploitaties. Deze reducties kunnen op verschillende manieren bereikt worden: (1) minder

dieren, (2) maatregelen van de PAS-lijst runderen (deze lijst wordt vastgesteld na advies van het wetenschappelijk comité en bevat staltechnieken en managementmaatregelen zoals beweiden), of (3) een combinatie van beide. Voor uitbreidingen en nieuwe bedrijven geldt het beoordelingskader ammoniak.

Bedrijven met mestkalveren moeten dus een reductie van 20% realiseren tegen uiterlijk 2030. Voor dergelijke investeringen kunnen landbouwbedrijven beroep doen op het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF), waarbij de steunpercentages voor zowel AEA-stallen als voor ammoniak-reducerende investeringen uit de PAS-lijst verhoogd worden van 30 naar 40% en voor jonge boeren van 40 naar 65%. Daarvoor stelt de Vlaamse Regering 25 miljoen euro per jaar ter beschikking vanuit de bestaande VLIF en de GLB-middelen (inclusief de advisering en de begeleiding). Binnen de VLIF-wetgeving is voorzien in een waarborgsysteem om de bancaire financiering van investeringen te faciliteren (zie ook V-17-015). De Vlaamse overheid zal ook via de referentietaken van het ILVO versterkt inzetten op onderzoek dat bijdraagt tot het realiseren van de doelstellingen van de PAS.

Voor zoveel als nodig kan er nog op worden gewezen dat er ook nieuwe technieken en managementmaatregelen op de zogenaamde PAS- en AEA-lijst kunnen komen, indien hun effectiviteit is aangetoond en gevalideerd door het Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt (WeComV). In die zin is een aanscherping van het stikstofbeleid net ook een stimulans voor innovatie naar effectieve emissiebeperkende technieken en maatregelen.

Inzake emissiereducerende maatregelen wordt er eveneens ingezet op verder onderzoek naar innovatieve technieken. Hiertoe wordt van 2024 tot 2030 een bijkomend budget voorzien van in totaal 295 miljoen euro. Voor jonge boeren wordt er in het flankerend beleid bijkomende VLIF-investeringssteun voorzien voor de constructie van AEA-stallen. De 30%/40%-steunpercentages die heden gelden worden verhoogd tot 40%/65% voor jonge boeren. Dezelfde steunpercentages worden eveneens voorzien voor investeringen in PAS-maatregelen bij runderen.

Zie ook antwoord V-10-30.

V-05-011

Waarom is de PAS niet strenger? Om de doelstelling van 2030 te halen, moeten de maatregelen veel strenger zijn want onderschatting van het probleem.

Het PAS-ontwerp dient strenger te zijn om het vooropgestelde doel te halen. In het huidige plan wordt uitgegaan van de ammoniakemissie in 2015 en van een daling tussen 2015 en 2020, terwijl in 2020 de uitstoot in werkelijkheid hoger lag. Daardoor moet de daling sterker zijn dan in het rapport staat. Om in 2030 op een ammoniakemissie uit te

Wat betreft de ammoniakconcentraties in de lucht heeft de vraagsteller gelijk als hij stelt dat er een stijging te zien is in de laatste jaren ten opzichte van metingen van 2016 en eerder. De jaargemiddelde concentraties van ammoniak (NH₃) op de meetplaatsen van VMM variëren inderdaad doorheen de tijd (zie ook <https://www.vmm.be/lucht/stikstof/concentratie-ammoniak> voor de periode 2008-2021), maar over deze periode van 13 jaar is er voor de VMM-metplaatsen geen duidelijke stijging of daling van NH₃. De gemiddelde ammoniakconcentratie in 2020 (jaargemiddelde van 13 meetplaatsen) lag 26% hoger dan het gemiddelde in 2015. In 2021 was dit gemiddelde echter weer nagenoeg gelijk aan dat van 2015. De variatie over deze 13 jaar kan niet verklaard worden door de berekende uitstoot, want deze was vrij stabiel in 2008-2020. In deze periode daalde de uitstoot geleidelijk met 5%. De gemeten variatie kwam waarschijnlijk door wisselende weersomstandigheden. In warme, zonnige en droge jaren is er minder uitwassing uit de lucht door neerslag, waardoor de luchtconcentraties hoger kunnen zijn.

Monitoring en borging moet de garantie bieden dat de jaargemiddelde depositie van stikstof (in alle SBZ-H) structureel daalt zodat we de instandhoudingsdoelstellingen op termijn kunnen bereiken. Een goed werkend systeem van monitoring en borging biedt enerzijds de mogelijkheid om tijdens de uitvoering van de PAS de inzet van bronmaatregelen af te stemmen op betekenisvolle en vastgestelde evoluties in de emissies en deposities in en buiten Vlaanderen. Anderzijds moeten de saneringsmaatregelen de (verdere) achteruitgang van de kwaliteit van habitattypen voorkomen en zijn essentieel om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Bijsturing van de PAS kan leiden tot wijzigingen enerzijds aan het maatregelenpakket en daaraan gekoppelde juridische vertaling (sectorale voorwaarden, voorwaarden vergunningsverlening, extra generiek beleid, versneld invoeren BBT, ...) en anderzijds de bijsturing van de beoordelingskaders voor vergunningverlening. Indien uit de evaluatie blijkt dat (onderdelen van) het maatregelenpakket er onvoldoende in slaagt om de vooropgestelde reducties in emissies of deposities te realiseren, zal de Vlaamse regering de nodige maatregelen nemen om de realisatie van de doelstellingen op koers te brengen.

V-05-012

Wat volgt er na 2030? De instandhoudingsdoelstellingen die Europees worden opgelegd moeten gehaald worden tegen 2050, maar er is nu enkel een voorstel uitgewerkt tot 2030? Hoe moet het daarna verder? Er is geen rechtszekerheid.

- Wat zal er ook volgen na 2030? In het kader van de Europese doelstellingen tegen 2050 moeten we bepaalde doelen behalen. Maar hoe ver staan we in 2030 t.o.v. die Europese doelstellingen? Wat staat ons nog te wachten na 2030?
- Wat na 2030? Zullen wij dan opnieuw aangezien worden als grote vervuilers die te weinig moeite hebben gedaan en nog bijkomend moeten reduceren om de doelstelling van 2050 te behalen? Hierover moeten wij en onze klanten zekerheid kunnen krijgen. De financiële afschrijvingen op een landbouwbedrijf, zijn gebruikelijk over 20 kalenderjaren, wat is de economische zekerheid na kalenderjaar 2030?
- De onzekerheden die de Vlaamse PAS met zich mee brengt legt een zware druk op de mogelijkheden om noodzakelijke investeringen te doen om het landbouwbedrijf toekomstbestendig te houden. Dit kunnen o.a. investeringen zijn in nieuwe duurzame technieken en kennisontwikkeling van teelten. De terugverdientijd is lang en het is daarom belangrijk om zekerheden te hebben over het toekomstige beleid zonder teveel open einden en met een concrete uitwerking. Wat als de maatregelen die vooropgesteld worden na 2030 niet afdoende zijn? Wat zijn dan de beoogde maatregelen die worden vooropgesteld? Welke sectoren worden dan getroffen?
- Gezien het gebrek aan een systeembenadering, de onzekerheid omtrent de effectiviteit van de AEA- en end-of- pipetechnologie en het feit dat men onvoldoende ver vooruit kijkt, vrezen we dat het PAS niet in staat zal zijn om de vooropgestelde doelstellingen te realiseren.
- Onderzoek welke aankomende (Europese) wetgeving nog gepland is en welke impact deze heeft in relatie tot de voorgestelde PAS. Zorg dat de PAS toekomstgericht is en blijft, hou zeker rekening met de doelstellingen van 2050 voor natuurbehoud en -herstel. Op welke wijze is of wordt in Vlaanderen vastgelegd wanneer naar de resterende doelstelling voor de periode post-2030 wordt gekeken dan wel besloten? (gevraagd door Nederland)

Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitattype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015.

De 2030-doelstelling voor emissie- en depositiereductie wordt in het ontwerp-PAS onderbouwd (ontwerp-PAS, p. 31-32). Deze tijdshorizon ligt ook in lijn met andere beleidsplannen van de Vlaamse Regering rond lucht- en klimaatbeleid (Luchtbeleidsplan 2030; Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030) en met de stikstofaanpak in Nederland.

Uitgaande van een lineaire reductie van de stikstofdepositie tussen het PAS-referentiejaar 2015 en 2045 (met vervolgens nog vijf jaar om via herstelmaatregelen tot een gunstige

toestand te komen) wordt verwacht dat in 2030 de (gemiddelde) overschrijding van de KDW voor elk habitatype met (minstens) de helft moet verminderen.

Op basis van monitoring en evaluatie zal de PAS waar nodig aangepast worden voor de tweede planperiode (2030-2045). In lijn met de verplichte rapportering over de staat van instandhouding van Europese habitatypes en soorten, wordt voor de PAS voorzien in een opvolgings-, evaluatie- en bijsturingaanpak. De voortgang en de effectiviteit van de maatregelen, alsook het globale doelbereik, worden tweejaarlijks geëvalueerd, met bijsturingmogelijkheid op maatregelenniveau om hun voortgang en hun doelbereik op schema te houden. Er wordt ook voorzien in een grondige evaluatie en - waar nodig - bijsturing van de PAS. Indien uit de evaluatie blijkt dat (onderdelen van) het maatregelenpakket er onvoldoende in slaagt om de vooropgestelde reducties in emissies of deposities te realiseren, zal de Vlaamse regering de nodige maatregelen nemen om de realisatie van de doelstellingen op koers te brengen. Deze evaluaties helpen de PAS "toekomstgericht" te zijn en te blijven.

De nood aan bijkomende emissiereducties na 2030, is het voorwerp van een nieuw PAS-programma. In tegenstelling tot de generiek aanpak in voorliggende PAS, lijkt het aangewezen om in de post-2030 aanpak maximaal in te zetten op een gebiedsgerichte en -specifieke aanpak in functie van de resterende taakstelling. Om, waar nodig, bijkomende reducties van landbouwemissies te realiseren zal daarbij zo veel als mogelijk ingezet worden op innovatieve technieken, een hervorming van het NER-instrumentarium (cf. advies expertenpanel) en een afstemming met het mestbeleid. Wie investeert in moderne staltechnieken zal hierbij principieel en maximaal worden gevrijwaard van nieuwe ingrijpende investeringen.

V-05-013

Waarom wordt er gekeken naar de KDW als absolute voorwaarde/sturend element? Men zou ook kunnen kijken naar het behoud van biodiversiteit. Vraag naar een realistische drempel.

- De kritische depositiewaarde wordt naar voren geschoven als absolute voorwaarde voor het behoud van een bepaald habitatype. Dit is te vergaand. Er is heel veel verzet hiertegen want het halen van de KDW wordt in de habitatrictlijn nergens tot doel gesteld. Is het logisch dat de goede staat van instandhouding wordt bepaald op basis van deze ene indicator?

- In de plaats van de kritische drempelwaarde dient een realistische drempel ingesteld te worden, Vlaanderen heeft de KDW bepaald als een risicofactor en gebruikt die nu als een uitsluitingsfactor, ook dit is geen Europese eis.
- Het Nederlandse Planbureau voor de leefomgeving stelt in zijn policybrief "Naar een uitweg uit de stikstofcrisis" van 5 juli 2021 hierover het volgende: "KDW is bruikbare indicator maar geen directe maat voor verslechtering natuurkwaliteit."

Zie antwoord V-04-004.

V-05-014

Wordt voor de projectie richting 2030 rekening gehouden met de trend dat jaarlijks 3% van de landbouwbedrijven verdwijnt? Dit kan de toekomstgerichte blijvers deels ontlasten.

Een zeer duidelijk beeld van de afbouw van de veestapel ten gevolge van natuurlijke afvloei dient dus zeker mee genomen te worden bij diverse toekomstige berekeningen en modelleringen, willen we nog (jonge) dynamische agrarische ondernemers de kans geven aan innovatie en bedrijfsontwikkeling te doen. Want de mogelijke bijkomende behaalde emissiereducties bovenop de gestelde doelen dienen zeker ten gunste van de sector geëvalueerd te worden.

Zie antwoord V-07-001.

V-05-015

In welke mate is er al aan de doelstellingen voldaan? De vermindering van 50% is ten opzichte van 2015, dus de toestand is al gewijzigd.

In de MER werden er verschillende scenario's uitgewerkt om na te gaan hoe toets 1 op de verschillende habitatgebieden kan gehaald worden, zie o.a. tabel 3-18 in het MER. Echter het habitatgebied BE 2400009 - Hallerbos werden in deze scenario's niet beschreven, met

als reden dat zij telkens de toets 1 doorstaan. Nu is onze vraag, hoe komt dit? Zijn de generieke maatregelen dan niet te streng voor onze regio? Is maatwerk hier dan niet meer aan de orde? Momenteel is er helemaal geen zicht op in welke mate er al aan de doelstellingen is voldaan.

Tabel 3-18 van de ontwerp plan-MER geeft de doelafstand tot het bereiken van toets 1 voor het meest kritische habitatype in ieder SBZ-H weer, en dit voor de bijkomende scenario's uit de ontwerp plan-MER. Dezelfde tabel, maar dan voor de alternatieven (Alt1, Alt2 en Alt3), is te vinden in de ontwerp passende beoordeling (tabel 6-1 op p. 70). Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat voor het alternatief Alt 1 27 SBZ-H van de 38 SBZ-H niet voldoen aan toets 1 van de passende beoordeling; wat ook wil zeggen dat 11 SBZ-H van de 38 SBZ-H wél voldoen aan toets. Hierbij hoort ook het SBZ-H BE2400009 Hallerbos.

Concreet wil dit voor SBZ-H Hallerbos zeggen dat na het nemen van de emissie-reducerende maatregelen uit het BAU-scenario ("business as usual") er reeds voldaan is aan toets 1. Dit wil echter niet zeggen dat de regio rond het Hallerbos vrijgesteld kan worden van de generieke emissie-reducerende maatregelen. De generieke emissiereducties zijn immers nodig om de hoogte van de achtergronddeposities in alle SBZ-H sterk te reduceren tegen 2030. In het merendeel van de SBZ-H is immers een groot aandeel van de Vlaamse depositiebijdrage afkomstig van activiteiten die op een ruime afstand van de SBZ-H gelegen zijn (zogenaamde 'niet-lokale' depositiebijdragen). Dit valt af te leiden uit Figuur 1-1 van de ontwerp plan-MER.

V-05-016

Waarom wordt natuur boven de Belgische economie, mensenlevens en de levenswerken van mensen gezet? Natuur mag er zijn, maar is niet belangrijker dan de economie en mensenlevens.

Naar mijn inziens is NH₃ weinig mensen levensbedreigend, maar is dit vooral voor natuur van belang. Natuur mag en moet er zijn, is belangrijk, maar men moet zich afvragen of zo bruusk moet worden ingegrepen in eigendom/investering/levenswerk/Belgische economie voor klein stukje natuur. Afweging maken tussen mensen hun levenswerk/economie & 'habitat gebied" mag en moet herbekeken worden.

De PAS is noodzakelijk om te vermijden dat de vergunningverlening in Vlaanderen op gespannen voet komt te staan met het Europees natuurbeleid. De PAS moet een

toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader bieden voor vergunningverlening. De PAS omvat een totaalpakket aan maatregelen om de stikstofuitstoot in Vlaanderen in te perken om een vergunningstop (zoals in Nederland het geval is) te voorkomen en om zuurstof te geven aan duurzame landbouw, ons leefmilieu én het ondernemerschap in Vlaanderen. Elke PAS-maatregel gaat gepaard met sociaal flankerend beleid.

V-05-017

Waarom wordt het PAS-beleid niet afgestemd met een IHD-beleid of Natura 2000-beleid?

In het beleid van de Vlaamse overheid ontbreekt elke afstemming tussen het PAS-beleid enerzijds en het IHD-beleid of Natura 2000-beleid anderzijds terwijl het PAS-beleid zou dienen aan te haken aan het IHD-beleid of Natura 2000-beleid. De Vlaamse overheid hanteert echter een omgekeerde werkwijze en start met de opmaak van een PAS- beleid terwijl het IHD-beleid of Natura 2000-beleid nog in de stijgers staat. Hierdoor ontbreekt elke coördinatie met andere natuurmaatregelen die in voorbereiding of in uitvoering zijn.

Meteen wordt duidelijk dat niet kan worden gegarandeerd dat met het PAS-beleid de juiste doelstellingen worden nagestreefd met het oog op het bereiken van de gunstige staat van instandhouding in de SBZ- gebieden: in plaats van in te zetten op de meest maatschappelijk verantwoorde manier om een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor de betreffende habitats, focust het PAS-programma op stikstofreducties in functie van de KDW. Dit geldt zowel voor het onderdeel "emissiereductie en bronmaatregelen" van het ontwerp PAS als voor het onderdeel "stikstofsanering" van het ontwerp PAS. Het is dan ook niet meer dan redelijk dat de Vlaamse overheid, alvorens een PAS-beleid goed te keuren, werk maakt van een IHD-beleid of Natura 2000-beleid opdat kan worden gegarandeerd dat met het PAS- beleid de juiste doelstellingen worden nagestreefd met het oog op het bereiken van de gunstige staat van instandhouding in de SBZ-gebieden. Dit zou bijvoorbeeld ook kunnen helpen bij het stellen van de juiste prioritering. Gelet op het gebrek aan afstemming, is thans sprake van kennelijk onzorgvuldige besluitvorming.

Zie antwoord V-21-011.

V-05-018

In de PAS ontbreken volgende aspecten in stikstofakkoord: MAP, Luchtkwaliteitsplan, GLB, erosie, klimaat, waterkwaliteit?

Breng in kaart welke maatregelen van het voorliggende PAS een invloed kunnen hebben op andere problematieken, zowel wat betreft milieu-, klimaat-, natuur- en gezondheidsbeleid en -doelstellingen. Herevalueer het plan met het oog op deze beleidsdoelstellingen. Breng in kaart welke wetgeving nog gepland is die een impact kan hebben op deze PAS en verstreng het akkoord waar nodig om een rechtszeker kader te kunnen garanderen met een horizon tot 2050. Zet maximaal in op integrale, brongerichte maatregelen - zoals een reductie in aantal dieren via meer grondgebonden veeteelt - die verschillende problematieken gelijktijdig aanpakken.

Om de natuurkwaliteit te verbeteren heeft de Vlaamse Regering bij de vaststelling van de IHD in 2014 beslist om de impact van stikstof op een programmatische manier aan te pakken, zodat het bereiken van de IHD in de SBZ-H er niet (meer) door gehypothekeerd wordt. De uitgangspunten van deze programmatische aanpak stikstof (PAS) zijn om de stikstofdepositie binnen SBZ-H structureel en stelselmatig te verminderen, en om via herstelbeheer een voortschrijdende verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu van de Europees te beschermen habitats en soorten te voorkomen. Conform art. 6.2 en 6.3 van de Habitatrictlijn moet de PAS kunnen waarborgen dat, wat de stikstofproblematiek betreft, de natuurlijke kenmerken, nodig voor het behalen van de IHD, in geen enkel SBZ-H meer worden aangetast, dat het realiseren van de IHD in de afzonderlijke SBZ-H niet onmogelijk wordt gemaakt, en dat de verslechtering van de kwaliteit van de Europees beschermde habitattypen en leefgebieden van soorten, te beoordelen t.o.v. de IHD voor het betrokken gebied, in elk SBZ-H wordt voorkomen. De programmatische aanpak vormt daarbij een kader voor vergunningverlening, met de nodige garanties om te voorkomen dat er in de SBZ-H een betekenisvolle aantasting plaatsgrijpt van de natuurlijke kenmerken van deze gebieden. De in de PAS opgenomen maatregelen moeten dit helpen waarmaken. De PAS baseert zich daarom op een gebiedsgerichte analyse van de emissies en de depositie van stikstofoxiden en ammoniak. De PAS is opgevat als een omvattend realisatiegericht programma, met als onderdelen:

- brongerichte maatregelen om de emissie en depositie van stikstof te verminderen;
- een stikstofsaneringsplan met herstelmaatregelen voor de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu in SBZ-H;
- kaders voor de beoordeling van de impact van activiteiten die NOx of ammoniak uitstoten;
- een pakket flankerende maatregelen om sectorinspanningen te ondersteunen;

- een systeem voor monitoring en borging van de programmadoelen.

De doelstellingen in kader van water, lucht, bodem, klimaat, biodiversiteit worden in de daartoe ontwikkelde beleidsplannen opgenomen. De PAS bouwt verder o.a. op het Luchtbeleidsplan 2030 (zie ook onderwerp 'Luchtbeleidsplan' (nr. 8)) en bij de uitwerking van de maatregelen van de PAS wordt maximaal (waar mogelijk) afgestemd met bestaand en toekomstig beleid. In het plan-MER is ook een effectbespreking van impact van de stikstofsaneringsmaatregelen op waterkwaliteit, waterkwantiteit, bodemkwaliteit en bodemverstoring opgenomen.

Het is de keuze van de Vlaamse Regering om de scope van de PAS maximaal te richten op de doelstelling van de PAS zoals ook destijds in de kennisgeving aan het publiek ter inzage werd gelegd. Tenslotte kan onderstreept worden dat de uitvoering van stikstofsanering via gebiedsgerichte projecten maximaal andere omgevingscondities mee genomen worden in functie van het realiseren van de IHD. De implementatie van dit 'stikstofsaneringsplan' zal gebeuren via twee grote sporen. Voor maatregelen op perceelsschaal wordt beroep gedaan op het instrument natuurbeheerplannen, met toepassing van de bestaande wetgeving hierover, onder meer op het vlak van subsidiëring (BVR van 14 juli 2017). Voor maatregelen op landschapsschaal voor het vereiste hydrologisch herstel, zoals beschreven in de PAS, zullen gebiedsgerichte en geïntegreerde inrichtingsprojecten ingesteld worden. Dit zal het dus mogelijk maken de concrete projectdoelstellingen, de natuurstreefbeelden, de concrete inrichtings- en beheermaatregelen te lokaliseren en te detailleren, en de impact ervan op het omliggend landgebruik te begroten, waaronder of in het bijzonder voor landbouw. Dit zal de basis vormen voor de concrete formulering van het flankerend beleid (doelgroepen, instrumenten, budgetten,...). Dit alles zal gebeuren in overleg met betrokken overheden, belangengroepen en andere belanghebbenden. Voor de vergunningsaspecten zullen de geëigende, wettelijk vereiste procedures gevolgd worden. Daarbij zullen ook de planologische toestand en de nood aan eventuele bestemmingswijzigingen geëvalueerd worden, wat aanleiding kan geven tot een proces voor de goedkeuring van een ruimtelijk uitvoeringsplan. De eventuele gevolgen voor vergunningen voor activiteiten in de omgeving van het projectgebied, vormen een aspect van deze processen. De uitvoering van de stikstofsanering zal op budgettair vlak gebeuren binnen de door de daartoe door de Vlaamse regering ter beschikking gestelde begrotingsmiddelen.

V-05-019

Waarom is het stikstofakkoord niet van toepassing in VEN gebieden?

Zie antwoord V-21-004.

V-05-020

Waarom is het stikstofakkoord niet van toepassing in vogelrichtlijngebieden?

Zie antwoord V-05-027.

V-05-021

Is het stikstofakkoord van toepassing in alle Natura 2000 gebieden?

De programmatische aanpak stikstof heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. De SBZ-H zijn Natura 2000 gebieden. Aspecten met betrekking tot de Vogelrichtlijngebieden komen aan bod in V-21-013, V-21-004 en V-21-023.

V-05-022

Waarom is zorg voor onroerend erfgoed niet opgenomen als maatschappelijke doelstelling?

De Vlaamse Regering heeft er voor geopteerd om de scope van de PAS maximaal te richten op de doelstelling van de PAS zoals die in 2018 in de kennisgevingsnota aan het publiek ter inzage werd gelegd (16 augustus–16 oktober 2018).

Het plan-MER beschrijft de verwachte effecten op de discipline 'Landschap, Bouwkundig erfgoed en Archeologie'.

V-05-023

Waarom blijft industrie, huishoudens en mobiliteit buiten scope?

Zie antwoorden V-05-041 en V-06-001.

V-05-024

Het stikstof akkoord is ondoeltreffend want geldt enkel in Vlaanderen?

Vlaanderen kan geen emissiebeperkende maatregelen opleggen aan andere gewesten of buurlanden. De PAS en het Natuurdecreet in uitvoering waarvan de PAS wordt vastgesteld bieden geen rechtsgrond om de vermindering van de milieudruk afkomstig van buitenlandse bronnen voldoende juridisch te borgen. De doelstelling van de Vlaamse PAS is om de stikstofproblematiek op een programmatische aanpak aan te pakken met maatregelen die de Vlaamse Regering kan nemen.

Aangezien de bijdrage van buitenlandse emissies tot de stikstofdepositie in Vlaanderen niet mag genegeerd worden, neemt Vlaanderen acties op met buurregio's om grensoverschrijdende impact te verlagen. Zie ook antwoord V-05-003.

V-05-025

Zijn aannames in akkoord rond stikstof wetenschappelijk onderbouwd?

Ja, de aannames in de PAS zijn afdoende wetenschappelijk onderbouwd. De onderbouwing van verschillende deelaspecten van de PAS komen uitvoerig aan bod in het plan-MER, in het programmadocument en doorheen deze Antwoordnota PAS.

V-05-026

Betrek dierenwelzijn bij akkoord.

Bij de uitwerking en in de uitvoering van de PAS- en AEA-maatregelen worden aspecten van dierenwelzijn mee in rekening gebracht.

V-05-027

Waarom werden eventuele stikstofgevoelige habitats binnen Vogelrichtlijngebieden niet meegenomen in de berekeningen? Men kijkt voor de impactanalyse enkel naar de stikstofdepositie op Europese habitattypen binnen SBZ-H.

Waarom werden eventuele stikstofgevoelige habitats binnen Vogelrichtlijngebieden niet meegenomen in de berekeningen? Men kijkt voor de impactanalyse enkel naar de stikstofdepositie op Europese habitattypen binnen SBZ-H. Waarom is stikstofakkoord niet van toepassing in vogelrichtlijngebieden? Het is belangrijk aan te geven dat de macro-impactanalyse voor deze PAS zich beperkt tot de stikstofdepositie op Europese habitattypen binnen SBZ-H. Eventuele stikstofgevoelige habitats aanwezig binnen Vogelrichtlijngebieden, werden niet meegenomen in de berekeningen. Ook de impact op stikstofgevoelige componenten (= andere dan Europees beschermde habitattypen) van het leefgebied van Europees beschermde soorten werd niet opgenomen. Dit geeft een achterstand in de doelen.

Daarenboven moet een eventuele verschuiving van de veestapel voor het hele bedrijfsproces (huisvesting/mestopslag/bemesting/... en dit voor de milieutechnische eenheid) zich ervan vergewissen om geen vermijdbare schade aan het Vogelrichtlijngebied aan te richten. Aangezien de Vogelrichtlijngebieden niet steeds overlappen met de SBZ-H, moet er minstens een passende beoordeling komen van de effecten van deze PAS, op Vogelrichtlijngebied, per habitatafhankelijke soort. Immers, de uitspraak van de Nederlandse RvS geeft, op basis van de Europese regelgeving, duidelijk aan dat de kritische depositiewaarde voor de habitats in die gebieden waar de Vogelrichtlijngebieden zijn afgebakend, eveneens onder de kritische drempel moeten liggen vooraleer er nieuwe emissies worden vergund (ECLI:NL:RVS:2016:2096). Uiteraard moet een passende beoordeling ook de andere milieufactoren benaderen. (...). Het onder de drempel brengen van de KDW enkel in SBZ-H is dan ook onvoldoende: ook de Vogelrichtlijngebieden, VEN en leefgebieden van strikt beschermde soorten moeten worden opgenomen. Nieuwe projecten die op één van deze –of bij vergissing niet toegevoegde strikt beschermde leefgebieden- soorten en hun habitats een negatief effect

hebben kunnen dan ook niet doorgaan. Als het over stikstofdepositie gaat, dienen al deze gebieden in eerste instantie onder de KDW te worden gebracht.

Zie antwoorden V-03-018, V-21-013, V-21-004 en V-21-023.

V-05-028

Boomkwekerijen (als afnemer van meststoffen) weten niet of deze sector niet meer stikstof opneemt dan dat ze uitstoot.

Voor de boomkwekerij is niet geweten of deze sector niet meer stikstof opneemt dan dat ze uitstoot. Deze sector is immers een afnemer van meststoffen. De bomen leggen ook CO₂ vast. Het is niet omdat er problemen zijn tijdens de eerste 2 jaar na aanplant met de nitraatrichtlijn, dat er over het gehele verloop van de teelt geen netto opname i.p.v. afgave zou zijn van stikstof en CO₂. Van Den Berk (in Nederland) heeft hier in 2011 zelf al onderzoek naar laten doen en zouden volgens de Wageningse Universiteit (WUR) meer dan CO₂ neutraal zijn.

Het gebruik van (kunst)meststoffen in de sector van de boomkwekerijen wordt geregeld via het Mestdecreet. De PAS en het onderliggende Luchtbeleidsplan bevatten een aantal bemestingsmaatregelen die in het Mestdecreet opgenomen zullen worden, waaronder de aanscherping van de nulbemesting in SBZ-H en de uitfasering van het gebruik van ureumhoudende meststoffen.

V-05-029

2030' moet losgelaten worden als 'harde grens'. Waarom nu reeds zulke drastische maatregelen nemen terwijl de verplichting in 2050 moet gehaald worden?

- Piekbelasters moeten op langere termijn de kans krijgen om aan stikstofvermindering te doen en dan pas kan beslist worden of ze moeten verdwijnen.

- De Vlaamse doelstelling is 30% reductie tegen 2030. Waarom nu reeds zulke drastische maatregelen nemen, waarom niet meer stapsgewijs te werk gaan? Dit terwijl de Europese doelstellingen maar tegen 2050 gerealiseerd moeten worden. Waarom dan nu reeds vergunde bedrijven al in de problemen brengen?
- '2030' zou dus moeten losgelaten worden als 'harde grens', hiervan moet gemotiveerd kunnen worden afgeweken. Er moet rekening gehouden worden met de individuele situatie van de landbouwer (bv. pensioenleeftijd, feit dat het hele gezin in het bedrijf werkzaam is, recent gekregen vergunning, investeringen, ...).

Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitatype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015.

De 2030-doelstelling voor emissie- en depositiereductie wordt in het ontwerp-PAS onderbouwd (ontwerp-PAS, p. 31-32). Deze tijdshorizon ligt ook in lijn met andere Vlaamse beleidsplannen, o.a. voor luchtkwaliteit en klimaatmitigatie (Luchtbeleidsplan 2030; Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030) en spoort met de stikstofaanpak in Nederland. 2030 is halfweg de beschikbare tijdspanne van 30 jaar (tussen het referentiejaar 2015 en 2045) om de stikstofdepositie onder de kritische drempelwaarden te laten dalen, wat voor de A-habitats cruciaal is. Voor de A-habitattypes is er na het reduceren van de stikstofdepositie immers nog herstelbeheer nodig. Om effectief resultaat van de herstelmaatregelen te bereiken wordt een tijdspanne van vijf jaar gehanteerd in het IHD-beleid. Zie ook antwoord V-05-008.

Er wordt aan deze termijn vastgehouden omdat een robuust PAS kader vereist is om onder meer een vergunningenstop in Vlaanderen te vermijden. Op basis van monitoring en borging zal in de tijd geëvalueerd worden, waar eventuele bijstellingen van de PAS nog vereist zijn.

V-05-030

Betrek toekomstige (Europese) regelgeving in het akkoord.

Momenteel is beleid in opmaak dat de natuurbescherming in Europa en in Vlaanderen stevig kan versterken, zoals de "Europese Natuurherstelwet", de Industriële Emissie Richtlijn of richtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie voor fijn stof. Het

stikstofakkoord dient deze aankomende wetgeving nu al in rekening te brengen zodat (agrarische) ondernemers op lange termijn een rechtszeker kader hebben, en er geen verstrengingen gevraagd moet worden eenmaal deze wetgeving doorgevoerd dient te worden. Bovendien is het noodzakelijk dat er ook na 2030 bijkomende verbetering optreedt in het PAS-kader. We vestigen hier graag in het bijzonder de aandacht op de Kaderrichtlijn Water, die bindend is en waaraan Vlaanderen momenteel helemaal niet voldoet.

De PAS geeft uitvoering aan de verplichtingen onder de Habitatrichtlijn waaraan het Vlaamse Gewest moet voldoen.

De PAS is opgevat als een omvattend realisatiegericht programma met verschillende onderdelen. Bij de concrete uitwerking van de maatregelen die in uitvoering gaan, zal uiteraard waar mogelijk rekening worden gehouden met beleid dat in de stijgers staat. Het systeem van monitoring en borging, voorziet periodieke evaluaties en maakt bijstellingen mogelijk. Op die manier kan ingespeeld worden om tijdens de uitvoering van de PAS de inzet van maatregelen desgevallend af te stemmen op betekenisvolle, vastgestelde evoluties in de emissies en deposities in en buiten Vlaanderen en bijkomende inspanningen (vb. klimaatinspanningen, elektrificatie van het wagenpark, ...).

V-05-031

In PAS en MER is toekomstige grondwaterbeleid onvoldoende bestudeerd.

In PAS en MER is toekomstige grondwaterbeleid onvoldoende bestudeerd. Op diverse plaatsen lezen we dat bepaalde gebieden maatregelen nodig hebben naar grondwaterwinningen en hun vergunningen.

Echter nergens is er toegelicht over welke regio's het gaat, hoe men dat gaat doen en wat de mogelijke impact zal zijn. Dit een punt dat absoluut ook bekeken en bestudeerd moet worden. In agrarisch gebied is de luxe niet om over te schakelen op leidingwater, bovendien is de kostprijs hiervan ook veel hoger war de rentabiliteit van de bedrijven opnieuw zou aantasten. Opnieuw doet men dus aan verborgen kapitaalsvernietiging en heeft de ondernemer wederom een waas van onzekerheid over zijn bedrijf hangen.

De PAS betreft een kaderprogramma dat onder meer inzet op inrichtings- en herstelmaatregelen om de instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitattypen binnen SBZ-H te realiseren. De speciale beschermingszones waar maatregelen

aan de orde zijn worden beschreven in de onderdelen 'stikstofsanering' en 'maatwerkgebieden'. Aan de uitvoering van hydrologische herstelmaatregelen gaat steeds een studiefase vooraf, waarbij de effecten op de lokale (grond)waterhuishouding grondig onderzocht worden om tot een zo toekomstbestendig en oplossingsgericht mogelijk ontwerp te komen. Waar nodig, wordt voorzien in flankerend beleid om de nadelige impact op nabijgelegen gronden te compenseren.

In het plan-MER werd de impact van de PAS op het grondwatersysteem -programma onderzocht in de onderdelen over 'herstel waterhuishouding: afbouw grote grondwateronttrekking' en 'herstel waterhuishouding: optimaliseren lokale drainage'. De impact op het grondwater werd derhalve wel in rekening gebracht.

Zie ook antwoord V-20-023.

V-05-032

Welke toekomst hebben oranje landbouwbedrijven met een impactscore tussen 0,025% en 20%?

Sinds 2017 kunnen alle landbouwbedrijven met een oranje impactscore (5%-50%) beroep doen op het flankerend beleid: bedrijfsreconversie, bedrijfsverplaatsing, bedrijfsbeëindiging of koopplicht. In het ontwerp-PAS zou dit enkel nog mogelijk zijn voor bedrijven met een impactscore hoger dan 20%, de zogenaamde donkeroranje bedrijven, en vervalt de optie tot bedrijfsverplaatsing. Het is opmerkelijk dat er voor alle bedrijven met een impactscore lager dan 20% geen alternatief voorzien wordt. Volgens het significantiekader dat voorligt zouden enkel bedrijven met een impactscore lager dan 0,025% nog ruimte voor ontwikkeling krijgen. Alle bedrijven met een impactscore tussen 0,025% en 20% vallen op deze manier uit de boot: ontwikkelingskansen worden hen ontnomen en instappen in het flankerend beleid is geen alternatief. Deze bedrijven moeten bij deze regeling betrokken worden. Aangezien het ontwerp PAS geen duidelijkheid schept na 2030 blijft de kans reëel dat alle oranje bedrijven na 2030 de nieuwe focus van het beleid worden, net zoals nu het geval is met de rode bedrijven. Door het gebrek aan oplossingen in het huidige akkoord en aan een doordachte langetermijnvisie op landbouw, blijft een grote groep landbouwers achter in een jarenlange onzekerheid zonder zicht op beterschap na 2030.

Zie antwoord V-17-079.

V-05-033

Is de doelstelling tegen 2050 wel haalbaar met de huidige aanpak? Is de gestelde doelstelling, het bereiken van de KDW in elk habitatype van elk SBZ-H, überhaupt wel haalbaar? Het is onzeker of met de huidige aanpak de gunstige staat van instandhouding in 2050 zal zijn bereikt.

De PAS is een realisatiegericht actieprogramma waarbij de doelstelling om tegen 2030 de overschrijding van de KDW minstens te halveren een resultaatsverbintenis is en als dusdanig wordt verankerd. Zie ook antwoorden V-05-009 en V-05-012.

V-05-034

Waarom ligt de deadline voor de opkoopregeling niet voor iedereen op 2030?

Waarom krijgt niet iedereen 2030 als einddatum voor uitbating van het bedrijf indien je niet emissie arme stallen hebt. Eenvoudige regel: aanpassen tegen 2030 of stoppen. Wanneer bedrijven een uitkoopregeling krijgen moet die dermate voldoende zijn als zou het bedrijf verhandeld worden onder collega's. Een waardebeplating in functie van de lopende vergunning kan gewoon niet of enkel wanneer iedereen 2030 als einddatum krijgt.

Zie antwoord V-09-069.

V-05-035

Kan het geurkader samengenomen worden met de PAS qua tijdslijn?

Kan het geurkader samengenomen worden met de PAS qua tijdslijn? Het geurkader zou moeten samengenomen worden met de PAS qua tijdslijn. Verschillende zaken op

verschillende tijdslijnen zijn moeilijk werkbaar. Het zou veel praktischer zijn dat er voor het geurkader ook tijd zou zijn tot 2030 om te voldoen.

Zie antwoord V-10-036.

V-05-036

Wat gebeurt er als de (natuur)doelstellingen niet gehaald worden?

Zie antwoord V-22-002.

V-05-037

Waarom ligt de sectordoelstelling voor de melkveesector halverwege in 2025? Dit is te vroeg om in 2025 al geëvalueerd te worden. Een evaluatie moet minstens in 2030 liggen.

- Graag temporiseren wat rundvee- bedrijven betreft, omdat er tot voor kort geen verplichting was tot implementatie van AEA-staltechnieken voor de rundveehouderij. Een halvering in stikstofemissie tegen 2026 is dan ook geen realistische piste.
- Extra tussentijdse doelstelling voor melkvee : geen grondslag voor. Deze tussentijdse doelstelling wordt niet door de EU gevraagd en is niet realistisch.
- De interpretatie van "halfweg" is verder niet duidelijk: is dit een vermindering met 7,5% of een vermindering met de helft van 23,7%? Deze doelstelling "halfweg" wordt niet opgelegd aan andere sectoren en is derhalve ook discriminerend.

Zie antwoord V-22-001.

Waarom ligt de doelstelling al op 2030? Deze periode is te kort om de doelstelling te halen. Men moet eerst gedane investeringen kunnen terugverdienen om nieuwe investeringen te doen. De sector krijgt ook geen tijd om nieuwe innovatieve technieken en maatregelen te ontwikkelen die de opdracht haalbaar maken.

- Er moet meer tijd komen om de reeds vergunde investeringen te kunnen terugverdienen zonder bijkomende kosten die sowieso niet vertaald worden in de prijs die de boer krijgt voor zijn product.
- Geef landbouwers die onlangs overgenomen of geïnvesteerd hebben (in de 5 voorgaande jaren) meer tijd om de maatregelen toe te passen op en in hun bedrijfsvoeringen. Schuif dus de einddatum van 2030 voor de eerste investeringsgolf die kan bijdragen aan het significant verlagen van de emissies op naar 2035. Door enerzijds de huidige slechte economische situatie en anderzijds de te snel naderende deadline van 2030 zou dit voor heel wat praktische problemen kunnen zorgen op bedrijfsniveau.
- Daarom pleiten we ervoor om de uiteindelijke doelstelling op 2050 te bekijken. Een betere spreiding in de tijd dan tot 2030 met een duidelijk stappenplan richting 2050 zou de doelstellingen een pak haalbaarder maken voor de landbouwers en hun gezinnen. De eis om tegen 2030 de deposities met gemiddeld 50% te doen laten dalen is onrealistisch. En het is surreëel om te zeggen dat we half weg zijn voor 2045. De geformuleerde deadlines zijn te strak, daardoor krijgt de sector ook geen tijd om nieuwe innovatieve technieken en maatregelen te ontwikkelen die de opdracht haalbaar maken.
- Door de strakke deadlines die de regering stelt krijgt de sector ook geen tijd om nieuwe innovatieve technieken en maatregelen te ontwikkelen die de opdracht wel haalbaar maken.
- Op basis van inschattingen in de sector lijkt het voor alle partijen zinvol om de tussenliggende doelstelling op te schuiven naar 2035. Dit biedt voordelen op verschillende vlakken:
 - (1) De leeftijdspiramide onder landbouwers: Het is een win-win situatie voor iedereen dat de bedrijfsleiders die tussen nu en 2035 stoppen geen zware investeringen dienen te doen om aan de doelstelling 2030 te voldoen.
 - (2) Voor heel wat sectoren is de tijdshorizon 2030 te kort om de gevraagde generieke investeringen te voldoen.
- Met deze opkoopbedragen zal er al veel varkens verdwenen zijn tegen 2030 en is het niet opportuun op te raken aan de leefbare bedrijven. Leefbare bedrijven zouden tenminste nog 20 jaar (tot 2040) de tijd moeten krijgen om hun bedrijf aan te passen of te stoppen. Jonge bedrijven, die zo zwaar hebben geïnvesteerd

zouden tot 2050 de tijd moeten krijgen om de rest van hun bedrijf aan te passen of te stoppen.

Zie antwoord V-05-029.

V-05-039

Evaluatie begin 2026 voor rundveehouderij is niet realistisch, komt te vroeg en meteen te zware sancties. Er worden allerlei voorstellen gedaan van een "realistisch" evaluatiemoment.

- Maatregel zorgt ervoor dat boeren die hun bedrijf behouden en jonge boeren geen bestaanszekerheid meer hebben. In 2026 wordt de uitstoot herzien (op een nog onduidelijke manier) en als de sector na de eerste forse inspanningen niet halfweg de doelstelling is, zal deze dan al bijkomende inspanningen moeten doen. Deze korte periode is onhaalbaar en het is ook nog onduidelijk of al de maatregelen financieel en technisch haalbaar zijn, waardoor vele jonge boeren een enorm groot risico pakken om deze kosten erbij te nemen bij een bedrijfsovername. Bijkomend hebben zij ook geen enkel vooruitzicht op wat nog komen gaat en krijgen zij op deze manier geen kans om hun bedrijf verder te ontwikkelen.
- Voorstel om een evaluatie te houden begin 2028. In deze periode zal er door natuurlijke afvloei van de rundveehouders en verjonging van de stallen een automatische reductie zijn.
- Melkveehouder wordt tekortgedaan door het feit dat zij tegen 2025 een enorme inspanning moeten doen terwijl er geen rekening gehouden wordt met de natuurlijke afvloei uit de sector die zich de komende tien jaar zeker gaat voordoen. Voor Vlaanderen moeten tegen 2050 de eindnormen behaald zijn, dus was het logischer als men tegen 2035 de eerste evaluatie deed, dus niet in 2025.

Zie antwoorden V-10-024 en V-22-001.

V-05-040

Geef uitzonderingen op maatregelen en voordelen aan jonge landbouwers

De impact van bepaalde onderdelen van het akkoord zal logischerwijs bijzonder zwaar doorwegen voor deze precaire maar heel noodzakelijke groep. Daarom vraag om in de definitieve PAS twee zaken te doen:

(1) Bekijk elk onderdeel en het geheel van het beleid met een jonge boerenbril en mildert de impact voor hen waar nodig; en

(2) ken jongerenvoordelen toe bij verschillende facetten zoals:

- De extra investeringssteun van 25% is onmisbaar omdat jonge boeren veelal niet voldoende kapitaal opgebouwd hebben om nieuwe zware investeringen aan te gaan.
- Uitstel op de stopzetting van de ontheffing op nulbemesting of equivalente maatregelen die alsnog het gebruik mogelijk maken, gezien jonge en toekomstgerichte boeren de grootste inkomstenderving kennen.
- Een flankerend beleid dat voldoet aan de noden van jonge landbouwers. De uitkoopregeling in de varkenshouderij volstaat niet om lopende leningen af te betalen en de vergoeding voor de stopzetting van de ontheffing is een druppel op een hete plaat. o Specifieke aandacht voor jongeren in een rechtensysteem zoals het NER-systeem er op dit moment ingeschreven staat. Door hen voordelen toe te kennen ten opzichte van stoppende boeren, mildert de impact op hen, wat rechtvaardig is, gezien zij het vaakst zullen kopen, en stoppende boeren het vaakst zullen verkopen.

Zie antwoord V-17-085.

V-05-041

Vraag naar een proportionele, haalbare en gespreide inspanning waarbij er eerlijk naar alle andere impactvolle actoren (incl. buitenland) wordt gekeken.

De reductie-opgave voor elke sector wordt in het PAS programmadocument duidelijk gedocumenteerd en onderbouwd in het hoofdstuk "taakstelling emissiereductie 2030". De PAS beoogt een proportionele en gespreide inspanning van alle actoren en sectoren.

Wat betreft de bijdrage van emissies buiten Vlaanderen: zie antwoorden V-05-002, V-05-003 en V-05-005.

Globaal: zie ook antwoord V-06-001.

V-05-042

Geef vrijstelling van bijkomende investeringen vanaf 2030 voor wie al investeerde in technieken van de PAS-lijst.

Zie ook antwoord V05-012. Voorliggende PAS richt zich op de periode tot 2030. De nood aan bijkomende emissiereducties na 2030, is het voorwerp van een nieuw PAS-programma. In tegenstelling tot de generieke aanpak in voorliggende PAS, lijkt het aangewezen om in de post-2030 aanpak maximaal in te zetten op een gebiedsgerichte en -specifieke aanpak in functie van de resterende taakstelling. Om, waar nodig, bijkomende reducties van landbouwemissies te realiseren zal daarbij zo veel als mogelijk ingezet worden op innovatieve technieken, een hervorming van het NER-instrumentarium (cf. advies expertenpanel) en een afstemming met het mestbeleid. Wie investeerde in moderne staltechnieken zal principieel en maximaal worden gevrijwaard van nieuwe ingrijpende investeringen.

V-05-043

Maak nu al werk van een gebiedsgerichte geïntegreerde aanpak om de doelen van 2045 en 2050 tijdig te behalen en zorg op die manier voor rechtszekerheid.

Vraag dat het PAS vandaag al vooruitblijkt om de doelstellingen van 2045 en 2050 te behalen. Maar in tegenstelling tot het hoofdzakelijk generieke beleid dat nu voorligt, zijn we voorstander van “een aparte aanpak per gebied en zelfs per bedrijf”. Zo kan veel meer vanuit de praktijk en vanuit de noden van het nabijgelegen natuurgebied worden gewerkt. Dergelijke aanpak dient participatief te gebeuren, met alle lokale landbouwers en natuurbeheerders, maar ook eventuele andere belanghebbenden uit de betrokken regio. Zo kan de “one size fits all” aanpak van dit PAS worden verlaten en kan bekeken worden hoe lokaal, en in samenwerking, zo snel mogelijk en effectief kan gewerkt worden aan het behalen van de natuurdoelstellingen van dat gebied. Bij dergelijke oefening pleiten we ook voor een systeemaanpak, waarbij preventief en brongericht komaf gemaakt wordt

met alle mogelijk omgevingsproblemen: nitraat, ammoniak, enterische emissies, verdroging, en mogelijke oplossingen (bv. middelen uit het GLB, klimaatfonds,...). Verschillende beleidsinstrumenten kunnen dan worden ingezet voor een participatief bepaalde, gezamenlijke, geïntegreerde visie op de aanpak van de relatie tussen natuur, milieu, klimaat en landbouw. De bestaande managementplannen per SBZ-H kunnen als basis dienen om vanuit te vertrekken. Een voorbeeld waartoe dit kan leiden, zien we op het Nederlandse Waddeneiland, 11 Schiermonnikoog, waar melkveehouders de handen in elkaar sloegen om samen tot een oplossing te komen met veel minder dieren (dus preventief en brongericht) in plaats van één bedrijf te sluiten en de rest intensief verder te laten boeren. Dergelijke systeembenadering vergt maatwerk per natuurgebied en zelfs per bedrijf, gebaseerd op de visie die voor elk Natura 2000 gebied ontwikkeld is.

De verkende emissiereductiescenario's gaven duidelijk aan dat een generieke, Vlaanderen-brede aanpak, aangevuld met maatwerk voor vijf SBZ-H gebieden, nodig is om de tegen 2030 vooropgestelde vermindering van stikstofdepositie te realiseren. De Vlaamse Regering houdt vast aan deze aanpak.

Dit staat evenwel een aanpak op maat van een specifiek Natura 2000-gebied, waarbij gebiedsontwikkelingen met oog op realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen (met zichtjaar 2045–2050) maximaal afgestemd worden op (door)ontwikkelkansen voor landbouwactiviteiten in en rond het gebied, niet in de weg.

Verschillende beleidsinstrumenten kunnen dan worden ingezet voor een participatief bepaalde, gezamenlijke, geïntegreerde visie op de aanpak van de relatie tussen natuur, milieu, klimaat en landbouw. De bestaande managementplannen per SBZ-H kunnen als basis dienen om vanuit te vertrekken.

Zie ook antwoord V-20-022 voor gebiedsgerichte en geïntegreerde aanpak van het stikstofsaneringsplan.

V-05-044

Gevolgen van een kleinere veestapel voor de verwerking van afvalstromen (draf, bietenpulp, aardappelsnippers, ...)?

Hebben jullie er ook al eens aan gedacht hoeveel afvalproducten door de veestapel verwerkt wordt, hoe dieren onbruikbaar voedsel kunnen omzetten tot lekkere zuivelproducten en vlees? Denk maar aan draf (bier), pulp van suikerbieten,

aardappelsnippers, pulp van soja na persing? Hoe gaan jullie straks dit afvalprobleem oplossen?

De principes van circulariteit en valorisatie van reststromen vinden steeds meer doorgang in de productie- en consumptieprocessen. Er zijn momenteel op verschillende niveaus (gewest, nationaal, internationaal) grote transitieopgaven (klimaat, energie, ...) waardoor heel wat bestaande structuren uitgedaagd worden om toekomstbestendig te zijn. Vanuit beleid worden die evoluties waar mogelijk en nodig ondersteund.

De PAS bevat enkel een afbouw-opgave qua dierenaantallen voor de varkenssector in z'n totaliteit.

Voor varkens- en pluimveebedrijven gaat het om een reductie van -60% voor varkens en pluimvee die nog in niet-AEA stallen gehuisvest zijn. Het G8-scenario doet op zich geen uitspraak over hoe deze reducties bekomen moeten worden. De scope van deze reducties (-60% bovenop Luchtbeleidsplan, te bereiken tegen 2030) richt zich op dieren die nog niet in AEA-stallen zitten en dus op bestaande exploitaties. Deze reducties kunnen op verschillende manieren bereikt worden: (1) minder dieren, (2) staltechnieken of andere technieken (opgenomen in Ministerieel Besluit AEA-stalsystemen of op de PAS-lijst), of (3) een combinatie van de twee voorgaande. Voor uitbreidingen en nieuwe bedrijven geldt de AEA-verplichting en het beoordelingskader ammoniak. Bedrijven die deze inspanningen tussen 2015 en nu al hebben geleverd, hoeven dit uiteraard niet nogmaals te doen.

Voor rundveebedrijven betreft het volgende reducties t.o.v. 2015:

-15% voor vleesvee en melkvee

-20% voor mestkalveren

Dit vertaalt zich in een globaal emissievolume van 6.500 ton NH₃ voor rundvee (-16% t.o.v. 2015) op sectorniveau dat tegen 2030 bereikt moet worden. Het G8-scenario doet op zich geen uitspraak over hoe deze reducties bekomen moeten worden. De scope van deze reducties (-15/-20% tegen 2030) geldt voor bestaande exploitaties. Deze reducties kunnen op verschillende manieren bereikt worden: (1) minder dieren, (2) maatregelen van de PAS-lijst runderen (deze lijst wordt vastgesteld na advies van het wetenschappelijk comité en bevat staltechnieken en managementmaatregelen zoals beweiden), of (3) een combinatie van beide. Voor uitbreidingen en nieuwe bedrijven geldt het beoordelingskader ammoniak.

V-05-046

Waarom moet enkel landbouw inkrimpen en mag industrie nog blijven uitbreiden? Dit terwijl industrie meerdere malen meer stikstof uitstoot dan landbouw.

Beide stellingen zijn onjuist. De sector industrie stoot niet meer stikstof uit dan landbouw. In het referentiejaar 2015 stootte de sector industrie 8.584 ton N uit, de sector energie 2.673 ton N en de sector landbouw 37.504 ton N uit. In het scenario G8 dalen deze emissievolumes tegen 2030 tot respectievelijk 6.156 ton N voor industrie, 2.409 ton N voor energie en 22.511 ton N voor landbouw.

V-05-047

Evolutie van emissies door vrachtverkeer: effect van toename van aantal gereden kilometers?

De transport is volgens de regering erop vooruit gegaan. Dat is juist per vrachtwagen gezien er veel vooruitgang geboekt, maar men schrijft niet dat de transport in Vlaanderen op 10 jaar meer dan verdubbeld is.

De emissies van wegtransport zijn de laatste jaren sterk afgenomen, ondanks een toename van het aantal gereden kilometers. Zie hiervoor o.a. de emissierapporteringen door de VMM (<https://www.vmm.be/data/internationale-rapporteringen>; UNECE, LRTAP-rapportering). De emissies van de sector 'F_RoadTransport' bedroegen hierbij in 2010, 2015, 2019 en 2020 respectievelijk 21,4, 17,5, 14,6 en 8,5 kton N/jaar. De opvallend lagere emissies in 2020 zijn mede het gevolg van sterke afname van het wegtransport tijdens de COVID-19 pandemie.

Ook luchtkwaliteitsmetingen op verkeersgevoelig tonen de voorbije jaren een structurele afname van de concentraties van NO₂. Zie bijvoorbeeld de evolutie van de luchtkwaliteit in stations 42R802, 41B001, 42R804 en 42R801 op <https://www.irceline.be/nl/luchtkwaliteit/metingen/stikstofdioxide/overschrijdingen>.

V-05-048

Bindende maatregelen en doelstellingen opleggen aan natuurherstel. Sanctionering in geval van niet-naleving.

Ook aan natuurherstel moeten bindende maatregelen en doelstellingen opgelegd worden. Gezien de doelstelling in 2050 en de tussentijdse richtdatum in 2030 is het niet meer dan logisch dat natuurherstel voor een bepaalde datum voltooid moet worden. Gelijkaardig aan de landbouwsector, moeten er bepaalde voorwaarden en termijnen gerespecteerd worden met sanctionering in geval van niet-naleving. Op deze manier zorgt het beleid ervoor dat voor alle actoren een uitgewerkte taakstelling met duidelijke verwachtingen voorzien wordt. De landbouwdoelstellingen moeten in combinatie met de natuurdoelstellingen voor een bepaalde garantie zorgen om de goede staat van instandhouding te bereiken. Het is in geen geval de bedoeling dat er een beleid uitgetekend wordt waarbij achteraf opnieuw de landbouw geïnviseerd zou worden. Reken de land- en tuinbouwsector af op zijn inspanningen op het vlak van emissiereductie, maar snoei niet verder op de emissies van de sector als blijkt dat de totale deposities onvoldoende dalen als gevolg van de emissies van andere actoren die niet meegenomen werden in de modelleringen.

Zie antwoord V-21-002.

V-05-049

Waarom wordt er in Vlaanderen niet urgent werk gemaakt van gescheiden riolering? Teveel vervuild afvalwater van huishoudens vloeit nog steeds via de natuurgebieden naar de grote rivieren, voor onze regio.

Deze vraagstelling houdt geen direct verband met de scope van de PAS, meer bepaald het terugdringen van atmosferische stikstofdeposities via de lucht.

Er wordt sinds tientallen jaren in Vlaanderen zwaar en onafgebroken geïnvesteerd in de openbare riolering. Vanuit een grote achterstand werden reuzestappen gezet voor de sanering van de huishoudens, dewelke zich vertalen in de riolerings- en zuiveringsgraad.

Zo nam de zuiveringsgraad van 26% in 1992 over 45% in 2000 toe tot 86% nu. De snelheid van die toename vertraagt omdat de meerkost voor sanering van de afgelegen woningen oploopt en de exploitatiekost van het bestaande patrimonium toeneemt. Indien mogelijk

wordt enkel een afvalwaterriolering voorzien. Dit gaat verdroging tegen, en kan tegelijk de rioleringskost doen dalen. In het Zoneringsplan is vastgelegd welke ver af gelegen woningen hun afvalwater zelf en ter plaatse moeten zuiveren. De stroomgebiedsbeheerplannen bepalen wat Vlaanderen zal doen om de toestand van het oppervlaktewater en het grondwater nog te verbeteren. Naast algemene maatregelen kan dit sterk verschillen per gebied of waterlichaam. Zo kan er absolute prioriteit gelden voor de sanering van een cluster woningen in de nabijheid van een gevoelig gebied, en blijkt voor een andere rivier de investering in een verhoogde nutriëntverwijdering op de zuiveringsinstallatie de beste maatregel.

Zie ook antwoord V-20-002.

V-05-050

Voorkom lock-ins door stikstof en klimaat

De dubbele stikstofdoelstelling gecombineerd met de uitdaging om de landbouw tegen 2050 klimaatneutraal te maken, brengt een risico op dure lock in's met zich mee. Het risico op lock ins en stranded assets stelt twee zaken op scherp. Vooreerst de keuze tussen krimpen of emissiereducerende maatregelen. Het zal in bepaalde gevallen goedkoper zijn vandaag te krimpen dan eerst te investeren in stikstof reducerende technieken om in een later stadium toch te krimpen. Daarnaast ook de keuze tussen de stikstof reducerende maatregelen. Maatregelen als voedertechnieken en het opdrijven van beweiding zijn relatief goedkoop en flexibel in vergelijking met langlopende investeringen in luchtwassers en emissiearme stalsystemen. Deze keuzes worden onvoldoende meegenomen in de ontwerp-PAS.

De PAS voorziet in het terugdringen van de ammoniakuitstoot door de veehouderij via een vooropgestelde emissiereductie per (sub)sector bovenop de evoluties en maatregelen vervat in het Luchtbeleidsplan. Bij de doorrekening van het emissiereductiescenario G8 werd die inspanning verdeeld over alle bestaande bedrijven, vertrekkende van het referentiejaar 2015.

Het scenario G8 op zich doet geen uitspraak over hoe deze reducties dienen gerealiseerd. Deze reducties kunnen op verschillende manieren bereikt worden: (1) minder dieren, (2) staltechnieken of andere technieken, of (3) een combinatie van de twee voorgaanden.

De mogelijkheid wordt bijgevolg voorzien om te voldoen aan de reductiedoelstelling door om te schakelen naar een kleinschaliger bedrijf, door in te zetten op emissie-reducerende technieken of door beide te combineren. Bovendien zijn de emissie-reducerende

technieken van de AEA/PAS-lijst heel divers, van end-of-pipe tot brongerichte maatregelen, maar ook heel wat managementmaatregelen (beweiden, periodieke leegstand, enz.) zijn voorzien.

Ook is het zo dat er nieuwe technieken en managementmaatregelen op de zogenaamde PAS- en AEA-lijst kunnen komen, indien hun effectiviteit is aangetoond en gevalideerd door het WeComV. In die zin is een aanscherping van het stikstofbeleid net ook een stimulans voor innovatie naar emissiebeperkende technieken en maatregelen. Het WeComV kijkt overigens niet enkel naar ammoniakemissies, maar neemt ook andere luchtmissies mee zoals fijn stof, geur, biologische agentia en broeikasgassen. Dit ook om probleemverschuivingen te vermijden en maximaal in te zetten op maatregelen die een synergie met andere duurzaamheidskwesties inhouden.

V-05-051

Waarom melkveebedrijven sluiten? Kan men deze bedrijven niet inschakelen in een keten van decentrale stroomproductie?

Zou het dan niet interessanter zijn om bijvoorbeeld een monovergistings-installatie te installeren op een melkveebedrijf waardoor uitstoot wordt gereduceerd en tegelijkertijd hernieuwbare energie op bedrijfsniveau produceren? Deze klimaatgunstige investeringen zouden geld moeten krijgen.

De PAS bevat de maatregel waarbij piekbelasters, met name bedrijven met een impactscore >50%, uiterlijk tegen 2030 hun emissies met 100% dienen te reduceren. Als melkveebedrijven onder deze criteria vallen zal deze regeling ook van toepassing zijn op deze bedrijven. De PAS verhindert als dusdanig de installatie van vergistingsinstallaties op melkveebedrijven niet.

6. G8-SCENARIO

V-06-001

Ongelijke behandeling sectoren

- “De landbouwsector wordt geïsoleerd: er is geen gelijke behandeling van alle sectoren die stikstofverbindingen uitstoten. Dit is een schending van het gelijkheidsbeginsel.”
- “Alle maatregelen voor landbouwbedrijven, waaronder de melkleveraars van de leden van BCZ, zijn gebaseerd op het “EmissieModel Ammoniak Vlaanderen” (EMAV) waarmee tot in groot detail kan worden gerekend, zowel voor het stallen van dieren tot beweiden en bemesten. Voor de andere sectoren is de reële situatie niet zo in detail in kaart gebracht en is de berekende emissiereductie onderhevig aan veel meer onnauwkeurigheid en onzekerheid. Voor de andere sectoren wordt doorverwezen naar de zeer algemene acties van het Luchtbeleidsplan waarvan de uitvoering onzeker is. Zo moet de Vlaamse overheid aan Greenpeace een dwangsom betalen van 850.000 euro wegens een falend Luchtbeleidsplan. Dit heeft het Hof van Beroep in Brussel eind mei 2021 vastgesteld. De nauwkeurige berekening voor landbouw enerzijds en de verwijzing naar de zeer algemene acties van het Luchtbeleidsplan voor de andere sectoren dan landbouw anderzijds resulteren in een ongelijke behandeling van sectoren. Zorg voor een eerlijke verdeling van de lasten. Van mobiliteit en industrie worden minder ingrijpende aanpassingen verwacht dan van de landbouw. Deze sectoren beschikken echter over meer kapitaal en mogelijkheden dan de landbouw om de uitstoot sneller en sterker te laten dalen. Ook op Europees niveau moet gezorgd worden dat er een ‘equal level playing field’ ontstaat.”
- Ongelijke behandeling van de mestverwerking en de zuiveringsinstallaties bij de huishoudens.
- “Er moet evenredig rekening gehouden worden met de stikstofemissies afkomstig van het buitenland en de andere sectoren.”
- “Landbouw kan en mag niet als enige opdraaien voor het stikstofprobleem. M8 is het alternatief dat de basis vormt de Programmatische Aanpak Stikstof zoals ze beschreven wordt in de PAS. Bij de alternatieven M1 en M2 worden emissiereducties voorzien bij industrie, binnenvaart en wegverkeer, maar dit wordt niet voorzien bij alternatief M8. Men opteert voor een scenario waar enkel gekeken wordt naar de landbouwers. Dit is niet redelijk t.o.v. andere stikstofproducenten. Daarom zou de doelstelling voor de totale N vastgelegd moeten worden om dan voor elke sector pro rata een reductie te bepalen die elke sector moet reduceren. Zo zou elke sector voor zijn eigen aandeel opdraaien en niet alleen de landbouw voor het ganse probleem. Nergens worden maatregelen benoemd voor de emissies van transport, industrie, ... Hoe kan dat verantwoord worden naar gelijkheidsbeginsel toe? De aanpak van de doelstellingen moeten in zijn geheel: binnenland versus buitenland, en alle

stikstofbronnen in zijn geheel bekeken te worden om tot een oplossing te komen die rechtszekerheid biedt voor alle ondernemers in de buurt.”

De analyse in hoofdstuk 2 van de PAS wijst op uitgesproken verschillen tussen NOx en ammoniak (NH₃). Die verschillen leiden tot een grote ruimtelijke variatie in deposities en in de impact op SBZ's.

Belangrijke vaststellingen (cijfers 2019) daarbij zijn dat:

- de jaaremissie van ammoniak is groter dan de jaaremissie van NOx. In 2019: 32,2 kton NOx-N versus 34,3 kton NH₃-N. NOx is voor 55% afkomstig van transport en 19% van industrie. Ammoniak is voor 95% afkomstig van de land- en tuinbouw;
- de ammoniakemissie uit de landbouw gemiddeld over Vlaanderen zorgt voor 75% van de stikstofdepositie afkomstig uit Vlaamse bronnen (9,3 kg N/ha op totaal van 12,4 kg N/ha);
- 37% van de Vlaamse ammoniakuitstoot in Vlaanderen wordt afgezet. Voor NOx bedraagt dit slechts 9%. Ammoniak verdwijnt sneller dan NOx uit de atmosfeer via droge depositie en omzetting naar fijn stof en zo draagt de Vlaamse uitstoot van ammoniak meer bij tot de depositie van stikstof in Vlaanderen dan de Vlaamse NOx-emissie.

Verder in de PAS wordt het onderscheid tussen ammoniak en NOx verder uitgediept. Er wordt gerefereerd naar de evoluties van de emissie, de atmosferische concentraties en de depositie sinds 2014, het jaar waarin de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen voor de SBZ-H goedkeurde en besliste om het stikstofprobleem programmatisch aan te pakken. Die evoluties verschillen sterk tussen NOx en ammoniak. De beoordelingskaders van de PAS enten zich op die vaststelling Hoofdstuk 4 van de PAS).

Met de invoering van de voorlopige significantiekaders voor de impactbeoordeling van NOx- en NH₃- deposities in 2014 en 2016 (zie o.m. Omzendbrief OMG/2017/01) werd onder meer een daling van de stikstofdepositie in de Habitatrictlijngebieden vooropgesteld. Die doelstelling wordt bereikt voor de depositie van NOx afkomstig van binnenlandse bronnen, maar niet voor de depositie van ammoniak.

De continue daling van de NOx-emissies in Vlaanderen is onder meer het gevolg van eerder beslist beleid over emissiereducties voor NOx, van technologische en maatschappelijke evoluties (o.a. hogere normen voor verbrandingsemisies bij wagens, proces- en productinnovatie, implementatie van Europese best beschikbare technologie (BBT) voor de industrie, strengere energieprestatienormen, de elektrificatie van het wagenpark) en wordt de komende jaren bestendig door deze evoluties en door recent beslist beleid (o.a. Vlaams Luchtbeleidsplan 2030).

Voor NOx is gebleken dat de werkwijze vooropgesteld in onder meer de Omzendbrief OMG/2017/01 de blijvende afname van de NOx-deposities niet heeft gehypothekeerd en dat

deze het bereiken van de 2030-doelstelling voor de PAS (toets 1 in de passende beoordeling/plan-MER) niet verhindert. Sinds 2014 neemt de jaaremissie van NOx immers sterker en sneller af dan gemiddeld vereist voor het behalen van de 2030-doelstelling. Recente beslissingen van de Vlaamse Regering, o.a. in het kader van het Luchtbeleidsplan 2030 (waarvan de maatregelen integraal deel uitmaken van de PAS), verzekeren een verdere afname van de NOx-uitstoot in Vlaanderen met 45% tegen 2030 in vergelijking met 2015.

Voor de emissies en depositie van NH₃ blijkt dat er sinds de instelling door de Vlaamse regering in 2014 van een (voorlopige) programmatische aanpak stikstof, tot op heden géén structurele en substantiële daling is ingezet. De emissies nemen weliswaar licht af, maar onvoldoende om de emissies tegen 2030 in lijn te brengen met de emissie-opgave uit het G8-scenario. De deposities vertonen geen structurele afname, maar namen integendeel zelfs licht toe sinds 2014. De verdere toepassing van de werkwijze in onder meer de Omzendbrief OMG/2017/01 is onvoldoende voor het bereiken van de 2030-doelstelling voor de PAS (toets 1 in het plan-MER/de passende beoordeling). Het (verder) toepassen van de werkwijze uit Omzendbrief OMG/2017/1 op bedrijven met ammoniakuitstoot zou tegen 2030 niet kunnen leiden tot de vereiste afname van de ammoniakemissies (Hoofdstuk 4 van de PAS).

Hoewel zowel stikstofoxiden (NOx) en ammoniak (NH₃) globaal gezien onder de noemer stikstof vallen en het voor een bepaald habitattype niet uitmaakt of de stikstofdepositie uit NOx dan wel NH₃ bestaat, verantwoordt het sterke verschil in evoluties tussen NOx en ammoniak een verschillende aanpak. Door het effect van lokale emissiebronnen, in het bijzonder van ammoniak, is de depositie zeer ongelijk gespreid in Vlaanderen. In 2018 situeren de hogere deposities zich voornamelijk in landbouw intensieve gebieden in West-Vlaanderen, het noorden van Antwerpen en in beperktere mate het noorden van Oost-Vlaanderen. Wanneer wordt ingezoomd op de stikstofdepositie in de Habitatrichtlijngebieden, blijkt dat ook de grote bijdrage van ammoniak tot de depositie en tot de overschrijding van kritische depositiewaarden (KDW) in deze gebieden

Bovendien heeft het INBO op 23 december 2022 een advies uitgebracht over de impactverschillen tussen stikstof in gereduceerde (NH_y) versus geoxideerde vorm (NOx), waarin het volgende werd besloten:

“1 kg gereduceerde stikstof (NH_y) draagt verhoudingsgewijs meer bij aan natuurschade dan 1 kg geoxideerde stikstof (NOx). Voor het herstel van de natuurkwaliteit heeft reductie van de depositie van gereduceerde N dus de hoogste prioriteit” (advies INBO.A.4550).

In zoverre er al sprake zou zijn van een verschil in behandeling tussen vergelijkbare categorieën van personen, moet worden vastgesteld dat dit verschil een geoorloofd doel nastreeft, steunt op een feitelijke vaststelling en op een redelijke verantwoording berust. Er is dan ook geen sprake van een schending van het gelijkheidsbeginsel.

Voor wat betreft de verschillen tussen de beoordelingskaders voor NH₃ (veeteelt) en NOx (stationaire bronnen) zie antwoorden V-18-003 en V-19-036.

regelmatige basis aan de reductiedoelstelling via een voorgangsrapportering. Aanvullend wordt voorzien in een bepaling die stelt dat als uit deze toetsing blijkt dat de emissieplafonds zullen worden overschreden of als het risico bestaat dat deze plafonds dreigen te worden overschreden en dus de reductiedoelstellingen (mogelijks) niet zullen worden gehaald, de Vlaamse Regering bijkomende maatregelen zal vaststellen.

- Deze verankering in het decreet maakt dat er voldoende garanties zijn dat de vooropgestelde NOx doelstelling in 2030 zal gerealiseerd worden.
- Zie ook het antwoord V-08-001.
- Zie ook het antwoord V-06-006 met betrekking realisatie reducties NOx van transport.

V-06-004

Afbakening sector transport

Er zijn verschillende omschrijvingen van wat er onder transport valt. Het is niet altijd duidelijk welke afbakening wordt gehanteerd voor de cijfers die in het Luchtbeleidsplan/PAS staan en of scheepvaart er wel/niet onder valt.

Zie antwoord V-01-006.

V-06-005

Dwingende redenen van groot openbaar belang

Voor infrastructuurprojecten kunnen ook afwijkingen toegestaan worden als de voorwaarden zijn vervuld (o.a. dwingende redenen van groot openbaar belang). Vergunningen worden niet noodzakelijk altijd geweigerd bij een ongunstige passende beoordeling.

Dit klopt. De Vlaamse PAS vormt een onderdeel van het instandhoudingsbeleid. Het gaat om een programmatische aanpak ter vermindering van een specifieke milieudruk, in de zin van

artikel 50ter, § 4 van het Decreet Natuurbehoud. Op zich genomen vormt het Vlaamse PAS, en de daarin vervatte maatregelen, dan ook een maatregel in de zin van artikel 6, lid 1 van de Habitatrictlijn. De bepaling waar in de vraagstelling naar verwezen wordt, heeft betrekking op de toepassing van artikel 6, lid 4 van de Habitatrictlijn, omgezet in artikel 36ter, §5 van het Natuurdecreet, en de mogelijkheid die deze bepalingen bevatten om af te wijken van de verplichting om een plan of project te weigeren indien deze een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een SBZ veroorzaakt. Daartoe moeten wel, bondig samengevat, de volgende voorwaarden worden vervuld: 1) er mogen voor de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszone geen minder schadelijke alternatieve oplossingen zijn; 2) het plan of project moet omwille van dwingende redenen van groot openbaar belang doorgang kunnen vinden; 3) de nodige compenserende maatregelen moeten genomen worden.

V-06-006

Onderzoek mogelijke pistes om NOx-emissies afkomstig van transport te reduceren

- Naast de land- en tuinbouw is transport met 28% de tweede grootste bron van stikstofemissie. Nochtans worden in de Programmatische Aanpak Stikstof geen maatregelen aangehaald met betrekking tot de reductie van de NOx-emissies van transport. In Nederland werd recent een maximumsnelheid van 100 kilometer per uur ingevoerd (van 06u00 tot 19u00) omwille van de lagere luchtverontreinigende emissies, zowel NOx als CO₂. Volgens recente studies zouden rekeningrijden en een verlaging van de maximumsnelheid op de autosnelwegen beide afzonderlijk een reductie van 10% van de NOx-emissies kunnen bewerkstelligen. De Programmatische Aanpak Stikstof lijkt dan toch ook de opportuniteit te zijn om concrete maatregelen voor te stellen om reducties van transportemissies te verwezenlijken.
- Er dient onderzocht te worden welke mogelijke pistes bewandeld kunnen worden om de NOx-emissies afkomstig van transport te reduceren. Ondanks dat NOx-emissies een groter verspreidingsgebied kennen dan NH₃-emissies lijkt de situatie dusdanig te zijn dat beide stikstofbronnen aangepakt dienen te worden. Hierbij is het belangrijk om alternatieve vervoersmethoden, zoals het openbaar vervoer, als volwaardig alternatief voor de auto in de markt te zetten zodat de mobiliteit van mensen niet gefnuikt wordt. Mijn inziens moet er sprake zijn van rekeningrijden, het creëren van ultra lage emissiezones, het aantrekkelijker maken van het openbaar vervoer en het verbieden van stationair draaiende (wachtende) motoren. Dit laatste is in het Waalse Gewest al regel.
- In de ontwerp MER komen de gevoeligheden van stikstof rond scheepvaart meermaals ter sprake, voornamelijk rond het Albertkanaal. Dit vooral in de scenario's M1 en M2

waarvoor uiteindelijk niet geopteerd werd, maar dit duidt wel op het belang om van de vergroening van de binnenvaart werk te maken.

Het G8-scenario, dat de basis vormt voor de PAS, gaat uit van de volledige realisatie van het beleidsscenario van het Vlaams Luchtbeleidsplan tegen 2030. De Vlaamse Regering heeft in dat opzicht herbevestigd dat alle maatregelen uit het beleidsscenario tijdig en volledig zullen worden uitgevoerd om de vooropgestelde emissiereductie te kunnen realiseren. Gezamenlijk resulteren de maatregelen uit het beleidsscenario van het Luchtbeleidsplan tegen 2030 in een emissiereductie van 56,5 kton NO_x (-43,3%) en 7,3 kton NH₃ (-16,8%) ten opzichte van het PAS-referentiejaar 2015.

Voor de concretisering van de maatregelen van het Luchtbeleidsplan wordt verwezen naar het antwoord V-08-001.

Verder blijkt uit recente prognoseberekeningen (die in maart 2023 officieel zullen gerapporteerd worden aan Europa) dat de emissies van NO_x door reeds beslist beleid (het zogenaamde BAU scenario) lager uitvallen dan eerder begroot in het luchtbeleidsplan 2030 (d.d. 2019).

Door autonome evoluties en door beleidskeuzes buiten de Vlaamse bevoegdheden wordt de emissie voor het jaar 2030 bij ongewijzigd beleid nu begroot op 21,9 kton NO_x-N (uitgedrukt in N), waardoor de 2030-doelstelling van de PAS (21,7 kton) bijna reeds bereikt wordt. Als er rekening gehouden met de reducties die ingeschat zijn voor de geplande maatregelen, dan wordt de emissie in 2030 momenteel geraamd op 18,8 kton N (BEL scenario).

Deze BAU en BEL prognoses houden onder andere rekening met de lage emissie van wegvoertuigen wat bereikt wordt door de impact van de EU-euronormering. De werkelijke emissies van wegverkeer moeten evenwel goed opgevolgd worden (via de aanpak van "verhoogde emissies" = "aanpak emissiefraude") teneinde dit ook te garanderen in het reële verkeer. Een maatregelenpakket is hiervoor voorzien in het luchtbeleidsplan én een bijsturingsmechanisme (het invoeren van bijkomende maatregelen) wordt verankerd in het PAS decreet. Zie hiervoor antwoord V-06-003.

V-06-007

Doelstellingen voor industrie en mobiliteit moeten worden aangescherpt.

- Op dit moment blijft het huidige voorstel tot reductie in de mobiliteitssector beperkt tot het formuleren van een engagement: een daling van 2,2 kton NO_x in 2030. Gezien

In de tekst van het plan-MER stond het uitgelegd, maar hier niet en later zal vooral de tekst van de PAS geraadpleegd worden en niet het plan-MER.

De daling van de emissies voor het wegverkeer met 2,2 kt NOx/jaar komt uit de vernieuwde prognoses voor wegverkeer die in 2021 gemaakt zijn in het kader van het luchtkwaliteits- en klimaatbeleid van de Vlaamse Overheid. De set waarmee oorspronkelijk gerekend werd, was de set uit de periode 2018-2019. Met deze actualisatie kunnen de volgende trends die momenteel in de transportsector zichtbaar zijn, meegenomen worden:

- Er worden relatief iets minder kilometers gereden met oudere voertuigen.
- Er is een sterkere verschuiving bezig van dieselwagens naar andere brandstofcategorieën.
- De emissiefactoren voor de nieuwste dieselwagens zijn lager dan eerder ingeschat.

Dit verklaart de emissiedaling voor wegverkeer van 2,2 kt NOx/jaar tegen 2030.

Het is overigens zo dat niet alle informatie uit het plan-MER wordt opgeladen in het PAS-document, precies om dit document leesbaar te houden.

V-06-009

Bijkomende NOx door industrie en vrachtverkeer

Ik zou moeten inkrimpen en aan de andere kant van de gemeente Kluisbergen en Ronse wordt er industrie en industriegebied bijgemaakt. Men is ook bezig aan de "missing link van de N60". Als deze wordt gerealiseerd gaan er nog meer auto's en vrachtverkeer in de streek komen. Deze zullen de uitstoot van NOx en andere stoffen enkel maar doen stijgen. Maar dat kan blijikbaar.

In het kader van de PAS werden drie beoordelingskaders ontwikkeld, met elke een specifiek toepassingsgebied inzake onderscheiden types van vergunningsplichtige activiteiten:

- Stationaire bronnen (sectoren industrie, energie, handel & diensten, landbouw) | NOx
- Mobiliteitsgerelateerde infrastructuur | NOx
- Veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties | ammoniak

Deze beoordelingskaders gaan uit van drempelwaarden, waarbij onder een bepaalde drempelwaarde een 'voortoets' kan volstaan. Voor projecten die een hogere bijdrage aan de kritische depositiewaarde (KDW) kunnen veroorzaken, moet een 'passende beoordeling' worden opgemaakt volgens een aantal principes en richtlijnen. Als aan deze principes (en randvoorwaarden) is voldaan, kan het project gunstig worden geadviseerd voor wat de gevolgen van de stikstofemissie en -depositie betreft.

Alle voorgestelde de minimisdrempels zijn opgezet als relatieve drempels, waarbij de depositie van een project of activiteit vergeleken wordt met de stikstofgevoeligheid van de habitattypes in de invloedssfeer van het project of activiteit. Met die werkwijze houden de beoordelingskaders rekening met de specifieke milieukeurmerken en omstandigheden van de betrokken SBZ-H.

Hoewel een passende beoordeling op projectniveau in beginsel steeds (wettelijk) verplicht is, kan het resultaat van deze beoordeling - althans voor wat de impact van de atmosferische NOx- en NH₃-emissies betreft - in principe gunstig zijn voor zover het strookt met de inhoud van de beoordelingskaders

Voor een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan dat een infrastructuurproject mogelijk maakt zullen de effecten inzake stikstofdepositie die het plan veroorzaakt in kaart moeten worden gebracht en worden beoordeeld in het licht van de vooropgestelde beoordelingskaders.

Het beoordelingskader NOX - infrastructuurprojecten mobiliteit bepaalt immers dat wanneer er een passende beoordeling is vereist er, vanwege de grote diversiteit en complexiteit van mobiliteitsgerelateerde infrastructuurprojecten, de beoordeling steeds geval per geval gebeurt.

Indien uit die beoordeling blijkt dat een betekenisvolle aantasting niet kan worden uitgesloten, kan in bepaalde gevallen de uitzonderingsprocedure zoals vervat in artikel 6, lid 4 Habitatrichtlijn, omgezet in artikel 36ter, § 5 Decreet Natuurbehoud, worden gevolgd.

V-06-010

Ruimtelijke strategie: vragen naar meer generieke versus meer gebiedsspecifieke aanpak

Voorstanders gebiedsspecifieke maatregelen:

- Niet akkoord met generieke aanpak. In de PAS wil men lineaire maatregelen doorvoeren over gans de sector terwijl men net zeer lokaal een benadering dient te voeren in functie van de impact op SBZ-gebieden. Nu worden landbouwbedrijven getroffen die geen impact hebben op een SBZ-gebied. Het principe "vervuiler betaalt"

wordt totaal niet gehanteerd. Er dient voorzien te worden in een gebiedsgerichte benadering voor bedrijven in regio's waar de habitatdoelstelling behaald moeten worden. Voorstel van een gedifferentieerd percentage (i.p.v. 30%) op basis van de draagkracht van een gebied.

- Emissies zijn een lokaal gegeven. Het invoeren van generieke maatregelen benadeelt alle bedrijven. Niet al deze bedrijven hebben daadwerkelijk een impact op de habitatgebieden waar de doelstellingen nog niet bereikt zijn. Bedrijven die geen negatieve impact hebben op habitatgebieden waar de doelstellingen bereikt zijn moeten vrijgesteld worden van PAS-maatregelen binnen hun huidige bedrijfsvoering. Generieke maatregelen zullen er voor zorgen dat deze bedrijven hun toekomst ontnomen wordt. Het principe "de vervuiler betaalt" wordt hier totaal niet gehanteerd. Er dient voorzien te worden in een gebiedsgerichte benadering voor bedrijven in regio's waar de habitatdoelstellingen behaald zijn/worden.

Voorstanders generieke maatregelen:

- In G8 zien we een enorm zwaar generiek luik dat leidt tot slechts 5 deelgebieden waar de doelstellingen niet gehaald worden. De vraag is of er geen haalbaar generiek luik mogelijk is, dat reeds in vele andere gebieden zou voldoen.
- Om de neveneffecten van schaalvergroting te vermijden, pleiten we er ook hier nogmaals voor, om de N-reductie te spreiden onder alle bedrijven (ook de grote die momenteel niet worden getroffen wegens een gunstiger ligging) eerder dan te gaan naar een tendens van uitdoven (of verkleinen) op de ene plaats en vergroten op de andere plaats.
- Ook veel voorstanders voor generieke maatregelen om "stikstofdeken" weg te werken. De basis moet een werkbaar generiek beleid zijn.

In het kader van de opmaak van de PAS werden verschillende emissiereductiescenario's ontwikkeld, doorgerekend en afgetoetst aan de 2030-doelstelling. De resultaten staan uitvoerig beschreven in het PAS-scenariorapport (Lefebvre & Deutsch, 2021) ([Ref 6.10.1]). Het PAS-scenariorapport toont duidelijk dat er scenario's zijn doorgerekend:

- met emissiereducties via maatregelen op het volledige Vlaams grondgebied (Generieke of G-scenario's);
- scenario's met maatregelen rondom de Vlaamse Habitatrichtlijngebieden (gebiedsspecifieke of S- scenario's);
- en scenario's die extra gebiedsgerichte maatregelen bovenop een G- of S-scenario (maatwerk of M-scenario's).

In de passende beoordeling van het (ontwerp) plan-MER werden verschillende scenario's onderzocht. Enkel voor de scenario M1, M2 en M8 kon op voldoende wijze worden aangetoond dat zij geen belemmering vormen voor het bereiken van een gunstige staat van

instandhouding voor de habitats. Deze drie scenario's kunnen als gunstig worden beoordeeld.

Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenario-berekeningen, uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse 'landbouw', heeft de Vlaamse Regering op 23 februari 2022 geopteerd voor het zgn. MER-alternatief 'M8' als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. Dit alternatief reduceert de uitstoot van NOx tegen 2030 met 45,1% en de uitstoot van ammoniak met 40,6%.

Het M8-alternatief is een combinatie van generieke maatregelen en maatwerk. Uit de analyses blijkt duidelijk dat deze aanpak performant en noodzakelijk is. De stikstofdepositie afkomstig van niet-lokale bronnen is dermate groot, dat generieke inspanningen vereist zijn. Het M2-scenario, dat verder bouwt op het S2-scenario werd als weinig realistisch en realiseerbaar beschouwd.

V-06-011

De overheid pleegt contractbreuk

Piekbelaasters die moeten stoppen, nulbestedingsmaatregel, etc. ... De overheid kan nu niet zo drastisch ingrijpen. Als ondernemers die investeren zijn wij extra gevoelig aan het naleven van afspraken en contracten. Ook door de overheid. Het intrekken van vergunningen en ontheffingen vooraleer de afgesproken looptijd verstreken is, kunnen wij niet aanvaarden. De Vlaamse overheid moet haar afspraken nakomen. De sector heeft nood aan een betrouwbare overheid als partner.

Zie antwoord V-06-017.

V-06-012

Mestverwerker in gemengd regionaal bedrijventerrein, natuurgebied en buffer, is planologisch toegestaan en valt dus buiten de voor de sector landbouw voorgestelde maatregelen

Eventuele discussies over de planologische inpasbaarheid van mestverwerkingsinstallaties vallen buiten de scope van de PAS.

V-06-013

Rekening houden met bedrijfseigen en lokale context bij de uitwerking van de PAS

Bij de uitwerking van de PAS moet rekening gehouden worden met bedrijfseigen en lokale context. Bovendien wordt generiek gewerkt en wordt geen oplossing op maat geboden voor elk individueel bedrijf ten opzichte van de nabijgelegen Europese Natuur.

De aanpak van het verdelingsvraagstuk waarover de PAS zich buigt, blijft ongewijzigd. Bij de operationalisering van de PAS, waar nodig door verankering ervan in regelgeving, wordt werk gemaakt van duidelijke criteria waarbij meer maatwerk kan geboden worden.

Zie ook antwoord op V-06-010.

V-06-014

Vraag naar stikstoffonds om de uitvoering van PAS te financieren

Er is niet (afdoende) onderzocht of er voorziene budget beschikbaar is voor het uitvoeren van de PAS. Sommigen stellen vast dat het vastgelegde budget van 3,65 miljard ontoereikend zal zijn voor datgene dat allemaal voorgesteld wordt. Oprichten van een fonds dat wordt gevuld door een bijdrage van bedrijven, woongebieden en andere instanties die een stikstofuitstoot met zich meebrengen die een nieuwe vergunning aanvragen. Op deze manier kunnen bestaande bedrijven met meer realistische middelen uitgekocht worden en de stikstofdruk op de natuur verminderen en kan er een meer menselijk flankerend beleid naar voor geschoven worden. Dit op een vrijwillige basis zodat er opnieuw ruimte gecreëerd wordt voor bedrijven op andere locaties. We stellen vast dat het vastgelegde budget van 3,65 miljard ontoereikend zal zijn voor datgene dat allemaal voorgesteld wordt. Anderen vinden dat er niet (afdoende) onderzocht is of er voorziene budget beschikbaar is voor het uitvoeren van al de generieke maatregelen, vrijwillige en gedwongen stopzettingen. Het is niet duidelijk uit welke budgetten dit geld komt. Er was

nooit een PAS-budget opgenomen in de begroting, dus werd het genomen uit andere budgetposten. Het daar verminderde budget zal ongetwijfeld een impact hebben op andere doelstellingen naar klimaat en milieu, en dit moet in beeld gebracht worden. Bijkomend is het budget voor voorliggend akkoord op dit moment nog niet geblokkeerd. Het is belangrijk dat dit toch al verankerd wordt en dat hier niet meer op teruggekomen kan worden ondanks het feit dat het voorziene budget onvoldoende zal zijn. Bovendien worden er tegenover de verregaande maatregelen en de vermeende schade aan het natuurgebied gigantische budgetten overheidsgeld gesteld voor de landbouwers én de natuureigenaars. De uitgave van ons belastinggeld voor het opleggen van beperkingen aan de voedselproductie is niet verantwoord. De belastingbetaler zal minstens 3 keer de dupe zijn. Vooreerst is er het uitkopen van de boeren zelf. Daarvoor is het budget al ontoereikend. Daar komt bij dat die boeren dan zonder inkomen vallen dus daar moet ook iets voorzien worden. Psychologische begeleiding zal ook nodig zijn. Daar komt nog bij dat de al dure voeding nog duurder zal worden door afnemend aanbod, de consument zal dus nog dieper in de buidel moeten tasten.

Op 23 februari 2022 heeft de Vlaamse Regering een budget van 3,65 miljard euro tussen 2022 en 2030 goedgekeurd. De besteding hiervan wordt geconcretiseerd bij de verdere implementatie van de PAS.

V-06-015

Meer aandacht voor de socio-culturele impact van de reductiedoelen

Er zijn vragen bij de grondigheid van het onderzoek naar de gevolgen, welke zich geenszins beperken tot de financiële.

Het is niet duidelijk wat precies bedoeld wordt met de socio-culturele impact, maar de socio-economische impact werd wel onderzocht. Voor antwoorden op vragen i.v.m. socio-economische impact wordt verwezen naar thema 24 (Socio-economische impact) en thema 23 (Visie landbouw). Zie ook antwoord V-06-033 wat betreft de gemaakte landbouwimpactstudies.

Twijfels m.b.t. reële stikstofreducties van technologische maatregelen

Recent onderzoek van Wageningen Universiteit heeft aangetoond dat de inschattingen van verminderde stikstofuitstoot door technische ingrepen (emissiearme staltypes, eiwitarm voeder) niet overeenkomen met de realiteit: in werkelijkheid blijft de stikstofuitstoot tot dubbel zo hoog als de modelmatige berekeningen aangeven: men 'rekenen zich rijk'. Daarom worden verschillende voorstellen gedaan.

- De enige maatregel die een effectieve en duurzame oplossing biedt aan het stikstofprobleem in habitatrichtlijngebieden is een zeer drastische afbouw van de veestapel in Vlaanderen, in het bijzonder in de zones met een te hoge depositie. De illusie dat we het stikstofprobleem kunnen oplossen met wat technische ingrepen is door de realiteit achterhaald, en is een piste die niet langer houdbaar is.
- Onderzoek beide opties op toekomstbestendigheid: het PAS-flexibiliteitsinstrument enerzijds en het generiek verplichten van technologische maatregelen anderzijds.
- Er worden onvoldoende maatregelen aangeboden. Doelstellingen kunnen soms enkel behaald worden met een daling van de veestapel.
- Om de vooropgestelde transitie te bereiken, zet men best in op meerdere sporen die het volledige systeem omvormen: naast technologische ingrepen zijn dat bijvoorbeeld ook brongerichte maatregelen.
- Meer grondgebonden veeteelt nastreven. Uit cijfers blijkt dat in Vlaanderen te veel dieren gekweekt worden in verhouding tot de globale oppervlakte. Om toch één en andere op elkaar af te stemmen is het aangewezen dat er enerzijds meer prijszetting gebeurt, rekening houdend met de negatieve invloed van de veehouderij; anderzijds is het nodig dat volwaardig omgezet wordt naar grondgebonden veeteelt, waarbij dat wel terdege rekening wordt gehouden met de draagkracht van de bodem.
- Een brongerichte aanpak en indien nodig versterkt in functie van aankomend Europees beleid moet ervoor zorgen een langdurige daling van de stikstofuitstoot te bekomen.
- Om verdere ontbossing en stijging van de veestapel tegen te gaan moet export en import van vlees en voedergewassen drastisch verminderen. Lokale afzetmarkt moet meer gepromoot worden.
- Sterkere concurrentie met buitenlandse markten mogelijk maken door taksen op primair geïmporteerde voedergewassen te plaatsen.
- Er moeten alternatieven zijn voor rode en oranje bedrijven om naar duurzame teelten om te vormen.

- Het wetgevend kader rond nieuwe landbouwwormen/teelten moet worden verduidelijkt en toegankelijk zijn.
- Insecten vormen een duurzame teelt wat tot een perfecte vleesvervanger gebruikt kan worden. Deze teelt moet meer ingeburgerd raken zowel bij producenten als consumenten. Voor dezelfde hoeveelheid product zijn er minder grondstoffen nodig en resulteert in een lagere uitstoot.
- De landbouwer moet meer als natuurbeheerder worden ingeschakeld. Bio winkels, hoevewinkels, agro-forestry moet worden gepromoot en toegejuicht.
- Daarnaast moet de bevolking beter worden geïnformeerd over het belang van lokale producten en duurzame voeding.
- Streven naar meer variatie en klimaat robuustere teelten.
- Er moet verder gekeken worden dan stikstof. Landbouwers moeten steun krijgen om hun bedrijf te vergroenen waarvan de investeringstijd minstens even rendabel is met de wetgeving.
- Er moet meer gecontroleerd worden op het naleven van de bestaande maatregelen op meterstroken en de verplichte afmetingen tot waterlopen.
- Natuurlijke afvloeiing =>stoppers hun NER-D niet laten verplaatsen naar andere bedrijven
- Heel grote bedrijven waarvan de stallen zijn afgeschreven doen verminderen tot een gemiddeld bedrijf.
- Geen VLIF steun voor uitbreiding van dierenaantallen.
- Geen VLIF-steun voor melkrobots die het uitbreiden van dieren stimuleren.

Om zo goed als mogelijk te kunnen borgen dat emissie-reducerende technieken daadwerkelijk de reducties realiseren waarmee in de vergunningverlening en bij beoordeling van de stikstofimpact gerekend wordt, hanteert de Vlaamse overheid volgende aanpak inzake het vaststellen van het stikstofverwijderingsrendement van technieken en maatregelen van de AEA- en PAS-lijst:

- Biologische luchtwassers, chemische luchtwassers en biobedden geplaatst vanaf oktober 2021 moeten wettelijk voorzien worden van een elektronisch monitoringssysteem die de effectieve werking moet garanderen.
- Daarnaast voorziet het ministerieel besluit van 16 juli 2021 (B.S. 20.20.21) in een aanpak waarbij elk type van luchtwasser of biobed dat op de Vlaamse markt komt, eerst wordt doorgemeten. Deze meetrappporten zullen voor advies voorgelegd worden aan het WeComV en het AT (Administratief Team). De minister beslist op basis van de adviezen van WeComV en AT of het systeem al dan niet op de AEA-lijst

(lijst van ammoniak-emissiearme stalsystemen) komt. Enkel de systemen die op de AEA-lijst staan, garanderen de emissiereductie en kunnen door de landbouwer gekozen worden voor opname in de omgevingsvergunning. Op deze manier wordt de effectiviteit van de luchtwassers en biobedden gegarandeerd.

- In opdracht van het Beleidsdomein Omgeving voert ILVO ook emissie-meetcampagnes uit om de emissies van veestallen uitgerust met emissie-reducerende technieken of van traditionele stallen te bemeten in Vlaamse praktijkomstandigheden. Ondertussen werden twee meetcampagnes afgerond nl. Meetcampagne 1: Luchtwassers en biobedden bij varkensstallen en Meetcampagne 2: Vleeskippenstallen met warmtewisselaars; een derde meetcampagne (Traditionele melkveestal) loopt volop.
- De meetrapporten worden gepubliceerd op de ILVO website: [ILVO Referentietaken ten behoeve van het beleidsdomein Omgeving - ILVO Vlaanderen](#)

Wat de bestaande AEA stalsystemen en de bestaande luchtzuiveringstechnieken betreft heeft de bevoegd minister van Omgeving het WeComV de opdracht gegeven om de performantie en effectiviteit van alle reeds eerder erkende PAS- en AEA-technieken ten gronde te herevalueren.

Zie ook antwoorden in thema 11 (AEA).

In het algemeen kan nog opgemerkt worden dat voor het behalen van de in de PAS bepaalde reductiedoelstellingen er meerdere mogelijkheden zijn. Het toepassen van emissie-reducerende (technische) maatregelen is er daar één van, naast onder meer het houden van minder dieren. De PAS spreekt zich ook niet uit over welke emissie-reducerende technieken ingezet moeten worden, maar legt dus enkel reductiepercentages op. Het is aan de betrokken landbouwers om te bepalen hoe ze de voor hun bedrijf geldende reductieverplichting zullen realiseren.

V-06-017

Voorstel druist in tegen verschillende beginselen van behoorlijk bestuur

Er ontbreekt duidelijkheid, gelijkheid, rechtvaardigheid, betrouwbaarheid en geen garantie dat de beoogde doelstellingen zullen gehaald worden terwijl ze een gigantische hypotheek leggen op de hele samenleving.

- Gelijkheidsbeginsel: In het voorliggende voorstel wordt een verschil gemaakt tussen landbouw en industrie. Waar in de industrie vooral kan ingezet worden op ammoniak reductie door de toepassing van innovatieve technieken, wordt deze mogelijkheid niet of onvoldoende geboden aan bepaalde landbouw (deel) sectoren.

- Rechtzekerheidsbeginsel: Bij invoering van de nulbemesting komt de overheid duidelijk terug op in het verleden gemaakte afspraken. Hetzelfde geldt ook voor de rode bedrijven die ondanks een geldige milieuvergunning toch vervroegd moeten stoppen. Een beleid gestoeld op continue bijsturen van uitscheidingscijfers, achtergrondkaarten van impactscoretools, ... zorgt voor geen enkele rechtszekerheid meer voor de landbouwer. Continu veranderende wetgeving. Vandaag voldoe ik aan het beleid, en morgen niet meer. Hoe kan ik dan nog verder mijn bedrijf uitbouwen?
- Zorgvuldigheidsbeginsel: de overheid moet een besluit zorgvuldig voorbereiden en nemen, met zorgvuldig onderzoek naar de feiten en belangen. Hier kunnen we vooral vaststellen dat enkel de effecten op de kritische depositie waarden (KDW) zijn onderzocht. De KDW is zelfs een begrip dat niet in de habitatrichtlijn voor komt.

Gelijkheidsbeginsel. Dit beginsel verbiedt om personen die zich in een zelfde situatie bevinden op verschillende wijze te behandelen, net zoals het verbiedt om personen die zich in een essentieel verschillende situatie bevinden op gelijke wijze behandelen.

Wat de ammoniakemissies betreft ingevolge industriële processen wordt in het ontwerp-PAS gemotiveerd dat er essentiële verschillen bestaan tussen industrie en landbouw (vnl. veehouderijen). Er wordt bij de toelichting van de beoordelingskaders verwezen naar de aard en omvang van de procesemissies ammoniak in Vlaanderen:

- Sectoremissie: periode 2015–2019: 790–830 ton NH₃/j, waarvan >60% door 1 bedrijf met uitstoot van 470–525 ton NH₃/j.
- Luchtbeleidsplan 2030 (en dus PAS) voorziet het structureel terugdringen van sectoremissie tot zo'n 350 ton NH₃/j in 2030. Die afname is gegarandeerd omdat de nodige reductiemaatregel al werd verankerd in de vergunning.
- Het aantal bedrijven met procesemissies van ammoniak is zeer beperkt: vnl. 7–8 bedrijven met jaaremissie >10 ton N per jaar, met complexe chemische productieprocessen. Alle bedrijven met wezenlijke procesemissie van ammoniak (= hoge uitstoot of hoge impactscore) hebben ook NO_x uitstoot.

Vervolgens werd bij de afweging bij het beoordelingskader rekening gehouden met de volgende zaken:

- De uitstoot van de sector is integraal gevat door vergunningen.
- De sector heeft slechts een beperkte uitstoot (1% (NO_x + NH₃)).
- De kans op (autonoom) verhogen procesemissies bij reeds vergunde bedrijven is beperkt, aangezien dit structurele aanpassingen vergt aan veelal complexe procesinfrastructuur. Er is te verwachten dat het aantal nieuwe bedrijven dat zich in periode tot 2030 vestigt zeer beperkt zal zijn.

- Er is geen afzonderlijke drempel nodig om cumulatieve bijdragen van sector onder controle te houden of te beperken. Die drempel is wel nodig om grote individuele bronnen passend te kunnen beoordelen (betekenisvolle impact + mogelijkheden om impact te verkleinen).

Op basis van de aard van de procesemissies en van bovenstaande afwegingen is geoordeeld dat ammoniakemissie als gevolg van industriële processen gezamenlijk kan worden beoordeeld met de NOx-emissie conform het beoordelingskaders voor NOx.

Wat betreft de toepassing door de industrie van de NOx-technieken waarbij ammoniak vrijkomt, moeten een aantal voorwaarden vervuld worden opdat het NOx-kader kan worden toegepast. Zo niet moet het beoordelingskader voor ammoniak (veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties) worden toegepast. Verder is het zo dat voor het overgrote deel van de industriële NOx/NH₃-emissiebronnen Europese BREF studies beschikbaar zijn. Deze BREF-studies worden vertaald in bindende Europese BBT-conclusies die onder de Europese Richtlijn Industriële Emissies (RIE) de referentie vormen voor het vaststellen van vergunningsvoorwaarden voor industriële installaties. Tenslotte moet nog opgemerkt worden dat wat betreft de emissiereductieverplichtingen die de PAS aan de veehouderijen zal opleggen, ook toegelaten wordt om de beoogde reducties te realiseren met erkende technieken.

Rechtszekerheidsbeginsel

Voor het antwoord op de bemerking dat de maatregel inzake nulbemesting terugkomt op gemaakte afspraken wordt verwezen naar V-12-001.

Wat betreft de verplichte stopzetting emissies van piekbelasters, ook al beschikken ze nog over een niet vervallen vergunning, is het zo dat deze ingrijpende maatregel decretaal verankerd zal worden samen met het nodige flankerend beleid en een vergoedingsregeling.

De PAS hanteert een mathematisch criterium bij de selectie van de piekbelasters, namelijk een impactscore van > 50% (bijdrage aan de KDW van de exploitatie). Deze benadering van de piekbelasters leidt tot een objectieve selectie van de piekbelasters in functie van het doel van de PAS. Op grond van de impactscoreberekening en de voorziene drempel van een impactscore van > 50%, wordt beoordeeld of een exploitatie valt onder het specifieke regime van de piekbelasters. Er is dus sprake van een objectief, pertinent en wettig criterium om uit te maken of een exploitatie al dan niet moet worden beschouwd als een piekbelaster. De aard van het bedrijf of de aard van de emissies (nl. NOx of NH₃) is hierbij irrelevant.

In het algemeen moet nog opgemerkt worden dat wanneer voor de voortzetting van de exploitatie van een installatie een nieuwe vergunning is vereist, de houder van de bestaande vergunning er niet op mag vertrouwen dat hij een nieuwe vergunning verkrijgt, laat staan dat hij er op kan vertrouwen dat in de nieuwe vergunning de inhoud van de bestaande vergunning ongewijzigd wordt overgenomen. Ook een omgevingsvergunning van onbepaalde duur geeft niet het recht om voor altijd aan de vergunde voorwaarden te kunnen blijven exploiteren. Zo voorzien het Omgevingsvergunningendecreet en het Decreet

Algemene Bepalingen Milieubeleid in flankerende maatregelen die de bescherming van de mens en het leefmilieu moeten garanderen. Er is onder meer de mogelijkheid en in sommige gevallen verplichting om de milieuvorwaarden te evalueren en desgevallend bij te stellen en tevens is er om de 20 jaar de mogelijkheid om het voorwerp en de duur van de omgevingsvergunning voor de exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit, in vraag te stellen en onder bepaalde voorwaarden bij te stellen.

Naast die mogelijkheden om in te grijpen via een individuele procedure, kunnen er nieuwe en strengere verplichtingen worden opgelegd aan de exploitanten, onder meer via algemene en sectorale milieuvorwaarden. Nieuwe algemene en sectorale milieuvorwaarden zijn dus in beginsel ook van toepassing op inrichtingen en activiteiten die al (voor bepaalde of onbepaalde duur) waren vergund of waarvoor al een meldingsakte bestaat op datum van inwerkingtreding van de nieuwe milieuvorwaarden. In dit verband kan gewezen worden op het feit dat er ook geen subjectief recht bestaat op het ongewijzigd blijven van reglementering.

Zorgvuldigheidsbeginsel

De totstandkoming van de PAS is wel degelijk het resultaat van zorgvuldig werk en onderzoek. Getuige hiervan de opmaak van een plan-MER (met onderzoek daarbinnen van alternatieven) en van een passende beoordeling voor de PAS. Na goedkeuring van het plan-MER en definitieve vaststelling van de PAS zullen vervolgens nog de nodige maatregelen uit de PAS in regelgeving verankerd worden. Gezien het in art. 50ter, §4, van het Natuurdecreet bepaalde opzet van de programmatische aanpak van milieudrukken, is het vereist dat de PAS gericht is op het reduceren van de milieudruk tot het niveau dat noodzakelijk is voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding van de Europees te beschermen habitats en Europees te beschermen soorten en hun leefgebieden. Wat betreft stikstof wordt algemeen aanvaard dat de effecten op KDW cruciaal is voor de instandhouding van de Europees te beschermen stikstofgevoelige habitats. Dit blijkt ook uit de rechtspraak van bijv. de Raad voor Vergunningsbetwistingen (RvVb) en het Hof van Justitie. Zo heeft de RvVb recent nog geoordeeld dat de overschrijding van de KDW het vermoeden in zich houdt dat de bijkomende depositie schade kan veroorzaken (arrest RvVb dd. 15 december 2022, nr. RvVb-A-2223-0346).

V-06-018

Voor bedrijven met grootste impact strengere normen toepassen

Voor bedrijven met de grootste impact kunnen eventueel strengere normen worden toegepast op vlak van brongerichte maatregelen.

In het kader van de opmaak van de PAS werden verschillende emissiereductiescenario's ontwikkeld, doorgerekend en afgetoetst aan de 2030-doelstelling. De resultaten staan uitvoerig beschreven in het PAS-scenariorapport (Lefebvre & Deutsch, 2021) ([Ref 6.10.1]). Hierbij werden zowel generieke, gebiedsspecifieke als maatwerk scenario's onderzocht. Uit de passende beoordeling volgt dat enkel de scenario's M1, M2 en M8 als mogelijk gunstig werden beoordeeld. De optie om strengere normen op te leggen aan bedrijven met de grootste impact komt deels aan bod in de S-scenario's waar vergaande reducties worden doorgerekend aan bedrijven in een invloedssfeer van 2 km tot 5 km van de SBZ-H's, dus bedrijven met de grootste impact. In elk van de onderzochte scenario's was het uitgangsprincipe steeds dat piekbelasters ten laatste in 2030 hun NH₃- en NOx-emissies hebben gereduceerd met 100%.

Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenario-berekeningen (o.a. de passende beoordeling, discipline MENS uit MER-rapport), uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse 'landbouw', heeft de Vlaamse Regering op 23 februari 2022 geopteerd voor het zgn. MER-alternatief 'M8' als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. De stikstofdepositie afkomstig van niet-lokale bronnen is dermate groot, dat generieke inspanningen onontbeerlijk vereist zijn. Het strenger optreden naar bedrijven met grootste impact wordt deels weerspiegeld in de beoordelingskaders, maar is zeker niet voldoende om de PAS 2030-doelstelling te bereiken.

Een PAS-maatregel die bij uitstek gericht is op de bedrijven met de grootste impact, is de stopzettingsregeling voor bedrijven of emissies van piekbelasters waarvan de uitstoot een disproportioneel grote impact (>50% van de kritische depositiewaarde of KDW van het meest gevoelige habitat) heeft op de SBZ-H in hun nabije omgeving. Zie hiervoor i.h.b. het antwoord V-09-001.

V-06-019

Benader PAS geïntegreerd. Vraag naar systeemaanpak.

Vraag dat PAS geïntegreerd wordt benaderd. Vraag naar systeemaanpak.

- Er is een stevig luik aan natuurherstel maatregelen die breder gaan dan enkel stikstof maar ook verdroging, bemesting en watervervuiling aanpakken. Dit onderdeel van de PAS dient nog meer integraal te worden uitgewerkt in relatie tot water-, lucht- en klimaatdoelstellingen en -beleid. Hier is sprake van een gefragmenteerd beleid.

Telkens wordt een klein puzzelstukje vastgepakt maar de volledige puzzel wordt niet gemaakt.

- Het systeem staat onder druk. Als je het Mestrapport, droogterapporten, evaluatie erosie, socio-economische toestand landbouwers, kwetsbaarheid van de voedselproductie, & bekijkt, merk je dat alles best sterk samenhangt: het model kraakt. De gunstige staat van instandhouding in de A-habitats die we in 2050 willen bereiken, is niet alleen afhankelijk van stikstofdepositie. Natuurgebieden en het leefmilieu in het algemeen ondervinden ook hinder van nitraat, pesticiden, verdroging, enz. Vlaanderen slaagt er nog steeds niet in om al deze problemen vanuit één samenhangend beleid te benaderen. Dergelijke systeembenadering vergt maatwerk per natuurgebied en zelfs per bedrijf, gebaseerd op de visie die voor elk Natura 2000 gebied ontwikkeld is, naast de generieke aanpak.
- Zet maximaal in op de integrale maatregelen, die zo een antwoord bieden op diverse problematieken. In tegenstelling met deze PAS, heeft de Nederlandse Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied wél een integrale aanpak voor ogen.
- De stikstofcrisis en de vele andere (omgevings)crisissen waar de landbouw mee te maken heeft, vergt een visie op de toekomst van de landbouw. Enkel een landbouwsysteem gericht op circulariteit en grondgebondenheid, in samenwerking met de natuur, kan omgaan met de vele uitdagingen die de omgeving oplegt. We zijn van mening dat meer werk moet gemaakt worden om circulaire, agro-ecologische landbouw, zoals biologische productie, te stimuleren omdat dit type landbouw robuust is naar de toekomst toe. Beleid dat dit tegenwerkt, is slecht beleid.
- PAS vertrekt niet van een visie op de toekomstige landbouw.

Zie thema 05 (Scope PAS) en voornamelijk het antwoord V-05-018, evenals het thema 23 (Visie op landbouw).

V-06-020

Bedrijven onder de 2 GVE/ha, blijven door samenwerking met andere boerderijen met andere teelten. Te onderzoeken in MER.

Bedrijven die onder de 2 GVE/ha vallen zouden kunnen blijven door te gaan samenwerken met andere boerderijen met andere teelten. Dit is een alternatief dat in MER moet onderzocht worden.

De PAS legt geen afzonderlijke of specifieke maatregelen op voor bedrijven onder de 2 GVE/ha. Mogelijks relevante elementen uit de PAS voor bedrijfsvoeringen onder de 2 GVE/ha zijn:

- Binnen SBZ-H wordt de nulbemestingsregeling uitgebreid. Op percelen onder nulbemesting is begrazing onder 2 GVE/ha toegelaten
- Kleinschalige bedrijven en bio-bedrijven zijn tot op zeker hoogte vrijgesteld van generieke emissiereducties (zie thema 16 'correctiemechanisme'). De criteria hiervoor enten zich echter niet op een gemiddelde veebezettingen per hectare, maar op jaaremissie aan ammoniak en de impactscore van deze emissie.
- Bij de operationalisering van de PAS wordt voorzien in PAS-maatregel op maat van grondgebonden, circulaire veehouderijen met een maximaal gesloten stikstofhuishouding.

V-06-021

Siertelers: vraag naar correctie m.b.t. emissies gekoppeld aan elektriciteitsproductie

De siertelers dragen slechts zeer minimaal, tot zelfs verwaarloosbaar, bij aan de stikstofdepositie en wij begrijpen dan ook niet waarom wij mee in bad getrokken worden van deze PAS. De sector wil zijn verantwoordelijkheid opnemen en erkent dat een energietransitie blijvend aan de orde is, maar verwacht dat er een correctie komt voor de emissies die gekoppeld zijn aan de elektriciteitsproductie voor niet- tuinbouwdoeleinden. De sector wil ook erkend worden als een betrouwbare en flexibele producent van elektriciteit door de flexibiliteit van de WKK.

Voor de beoordeling van de NOx emissies die vrijkomen uit de stookinstallaties, inclusief WKK-installaties, bij de siertelers kan gebruik gemaakt worden van de het NOx kader voor stationaire bronnen. Het Luchtbeleidsplan 2030, waarvan de uitvoering een integraal onderdeel uitmaakt van het PAS-maatregelenpakket, zijn maatregelen opgenomen voor alle stookinstallaties.

Zie ook antwoord V-24-027.

V-06-022

Onderzoek mogelijkheden extern salderen (verhandelbare emissierechten)

De mogelijkheden van extern salderen (verhandelbare emissierechten) moet onderzocht worden. Het is aangewezen het PAS-flexibiliteitsinstrument op te nemen in de PAS.

- Het expertenpanel PAS had aan de Vlaamse regering een systeem van verhandelbare emissierechten voorgesteld als meest kostenefficiënte manier om de stikstofuitstoot terug te dringen en er toch voor te zorgen dat de landbouwsector zich zou kunnen blijven ontwikkelen. Dit systeem - geïntroduceerd als het PAS-flexibiliteitsinstrument - is gelijkaardig aan het huidige systeem van NER's maar focust zich op de luchtmissies afkomstig van het vee in plaats van op de mestproductie. Beide systemen kunnen volgens het expertenpanel PAS echter wel als één geheel ontwikkeld worden.
- In deze voorliggende teksten van het ontwerp-PAS en ontwerp-plan-MER is er nergens een mogelijkheid voorzien om als landbouwbedrijf nog te kunnen ontwikkelen. Er is bv. nergens onderzocht wat de mogelijkheden zijn naar extern salderen toe. Panel heeft voorgesteld te werken met een systeem van verhandelbare emissierechten. Dit zou enerzijds het meest kostenefficiënt zijn om de uitstoot terug te dringen, maar om er daarnaast ook voor te zorgen dat de landbouw zich kan blijven ontwikkelen. Het expertenpanel heeft dit zeer uitgebreid bestudeerd en de bezorgdheden zoals de ligging ten opzichte van SBZ gebied meegenomen in hun onderzoek en voorgesteld dit op te lossen door met een bepaald coëfficiënt te werken afhankelijk van de ligging ten opzichte van de preciaire natuurgebieden, de emissies en het technologieniveau van het bedrijf. We vinden het dan ook erg betreurenswaardig dat er enkel gekozen wordt voor een sanering van de landbouwsector en nergens in de voorliggende teksten werd bekeken om de overblijvende landbouwers perspectief te bieden. Indien de optie van het extern salderen was mee opgenomen waren hier veel meer opties voor de overblijvende landbouwer om toch nog een economisch rendabel bedrijf te behouden. Dat deze piste zelfs niet onderzocht werd in het MER toont opnieuw het onvolledig onderzoek aan van alle mogelijkheden om de stikstofproblematiek op te lossen. De mogelijkheid van extern salderen geeft daarnaast tegelijkertijd de mogelijkheid om zonevreemde mogelijkheden uit te sluiten, en de vergoeding van de stopzetting van bedrijven te leggen bij de sector zelf: de landbouwer die verder gaat in zijn bedrijfsvoering staat in voor de overname van de vergunning en eventuele aankoop (en sloop) van de

<p>stop te zetten bedrijfszetel. Op die manier hoeft de overheid geen bedrijven aan te kopen en investeert de sector zelf in een gebiedsgerichte sanering.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er moeten bij het PAS-flexibiliteitsinstrument wel de nodige garanties kunnen worden geboden om te vermijden dat een dergelijke handel in emissierechten louter voor een standstill zorgt. <p>Tegenstanders:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een handel in (internationale, Europese) stikstofrechten is geen aanpak van het lokale probleem! De kans is te groot dat het verhandelen van zo'n rechten geen lokaal natuurherstel zal geven. - Het PAS-flexibiliteitsinstrument door het uitkopen en verkopen van de emissierechten kan niet weerhouden worden omdat dit niets doet aan het stikstofresultaat van de depositie in de groengebieden.
Zie antwoord V-10-13.

V-06-023
PAS onvoldoende onderbouwd (socio-economisch, ecologisch, beleidsmatig)
<p>Er is geen degelijke socio-economische impactstudie uitgevoerd. Er werd geen LER (landbouw effecten rapport) uitgewerkt. Er moet voor gezorgd worden dat het beleid uitgaat van een goede onderbouwing. Daarom vragen we om een socio-economische impactanalyse en grondig ecologisch onderzoek te laten uitvoeren. Enkel op basis van wetenschappelijk aangetoonde feiten die transparant, tijdig en duidelijk worden gecommuniceerd naar alle betrokken partijen (landbouwers, besturen, grondeigenaars) kunnen keuzes gemaakt worden. Gelieve rekening te houden met de resultaten van deze impactstudie en ecologische onderbouwing, dit in de geest van artikel 2 van de Habitatrictlijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vraag naar een reguleringsimpactanalyse waarin wordt ingegaan op de maatschappelijke kosten en baten van de voorgestelde beleidsopties, met bijzondere aandacht aan het socio-economische aspect. - Economische (en sociale) impact serieus in kaart brengen, hierbij moet men ook rekening houden met de concurrentiepositie volgens de taalgrens/landgrens. - Vraag eveneens om (meer) rekening te houden met economische belang van toeleveringsbedrijven en afnemers.

- Er ontbreekt grondig ecologisch onderzoek, waardoor het onzeker is of met de huidige aanpak de gunstige staat van instandhouding in 2050 zal worden bereikt. (ook andere vragen V-5-reeks).
- In de systeemanalyse duidt men op het feit dat wegens de beperkte tijd het niet mogelijk was om de impact van het PAS-beleid op de Vlaamse landbouw gedetailleerd door te rekenen. Het is onbegrijpelijk dat er in tussentijd geen verder onderzoek gevraagd naar de kwantitatieve impact.
- In het advies van het PAS-panel lezen we dat de verdeling van de stikstofdoelstellingen over de sectoren heen moet gebeuren in functie van kosteneffectiviteit, sociaal-maatschappelijke en ecologische inpasbaarheid. Ook hier houdt het akkoord enkel rekening met de ecologische doelstelling en worden de andere criteria volgens het PAS-panel naast zich neergelegd.
- Moeten de burgers aanvaarden dat er ongelofelijk veel overheidsgeld zal worden uitgegeven aan het flankerend beleid in het kader van de PAS? Met als gevolg een reductie van voedselzekerheid, tewerkstelling, economische activiteit, in ruil voor enkel wat minder depositie van ammoniak op onze Vlaamse gronden, zonder een degelijke ecologische onderbouwing en verdere garanties voor natuurontwikkeling en behoud?

Alle onderdelen van de PAS zijn tot stand gekomen op basis van uitvoerig en grondig studiewerk, en na zorgvuldige afweging van alternatieven. De voorgestelde emissiereducties zijn het resultaat van een uitgebreid en gedetailleerd alternatieven-onderzoek in de plan-MER, in combinatie een analyse van de kosteneffectiviteit op niveau van individuele maatregelen en de verschillende alternatieven. De beoordelingskaders en de er in gehanteerde *de minimis*-drempels zijn tot stand gekomen vanuit een uitvoerige risicoanalyse, zowel van cumulatieve effecten als van de impact van individuele bronnen op de realiseerbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen. Het stikstofsaneringsbeleid is gebaseerd op een grondig onderzoek door INBO van binnen- en buitenlandse wetenschappelijke kennis over herstel- en inrichtingsmaatregelen in relatie tot nutriëntenbelasting.

In een afzonderlijke systeemanalyse (uitgevoerd door het ILVO) werd de bredere socio-economische impact op de landbouwsector in beeld gebracht. In het plan-MER werd tenslotte ook gebruik gemaakt van Landbouwimpactstudies voor elk habitatrictlijngebied om de impact van de PAS-maatregelen op de landbouwsector te onderzoeken.

Bij de totstandkoming van de PAS werden dan ook alle relevante belangen op een deugdelijke wijze geïnventariseerd en tegen elkaar afgewogen.

Zie ook antwoorden V-020-001 en V-020-008, en meer algemeen, de antwoorden op de vragen in de thema's 01 (emissies), 05 (scope PAS), 24 (socio-economische impact) en 18 (beoordelingskaders).

V-06-024

PAS is noodzakelijke eerste stap, meer is nodig

Dit akkoord is een noodzakelijke eerste stap in de aanpak van het stikstofprobleem en mag zeker niet worden afgezwakt om verdere schade aan natuur en leefmilieu en rechtsonzekerheid te vermijden. Door de verbetering van onze volksgezondheid, versterking van onze biodiversiteit en het schragen van onze klimaatdoelstellingen dient dit akkoord het algemeen belang.

Voor wat betreft de doelstelling van de huidige PAS om tegen 2030 de overschrijding van de KDW minstens te halveren en de daarvoor noodzakelijke maatregelen: zie onder meer de antwoorden V-05-011 en V-06-010.

Voor wat betreft de nood aan bijkomende emissiereducties na 2030 in functie van de 2050 doelstelling: zie de antwoorden V-05-08 en V-05-012.

V-06-025

Maak een analyse van de reductie van de gezondheidseffecten

Maak een analyse van de reductie van de gezondheidseffecten in dit PAS-ontwerp, in het bijzonder m.b.t. fijn stof in gebieden met een bovengemiddelde densiteit van veeteeltbedrijven en neem extra maatregelen waar de luchtkwaliteit (ev. door cumulatieve effecten) onvoldoende is. Op die manier wordt aan draagvlak gewerkt voor PAS in de maatschappij.

De PAS heeft tot doel om bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. Het plan heeft niet tot doel om normen uit te werken in functie van de gezondheid van omwonenden rond veeteeltbedrijven waardoor de vraag buiten de scope van het plan-MER valt. In het plan-MER worden in de discipline Lucht de effecten op luchtkwaliteit wel kwalitatief beoordeeld op basis van een expertenoordeel, rekening houdend met (1) de locatie waar relevante

wijzigingen van emissies kunnen optreden, (2) de grootte van de wijzigingen qua emissies die verwacht worden, (3) de omzettings- en dispersiekenmerken en (4) de wettelijke en beleidsmatige grenswaarden, richtwaarden en doelstellingen. Naast de positieve effecten op NOx en NH₃ maakt het plan-MER melding van een aantal afgeleide positieve effecten. Gelinkt met de NH₃- en NOx emissiereducties wordt melding gemaakt van positieve effecten op het secundair gevormd fijn stof. NOx is tevens een precursor van troposferisch ozon. De effecten hiervan doen zich voor op grotere afstanden. Daarnaast wordt ook melding gemaakt van verlaagde emissies van primair fijn stof, endotoxines en geur vanuit de stallen, en dit in de mate er meer mechanisch geventileerde stallen gekoppeld worden aan gaswassers, en de verwijderingsefficiënties van de wassers verhogen. Ook extra beweiding leidt tot positieve effecten. Aantoonbare effecten van deze maatregelen worden voornamelijk in de onmiddellijke omgeving van de effectieve bronnen verwacht.

Zie eveneens het antwoord V-24-030.

In het plan-MER Bijlage J worden de effecten van de PAS op fijnstofconcentraties gedocumenteerd.

V-06-026

Maak een integraal plan voor stallen die afgebroken worden. Voorzie genoeg capaciteit voor gemeenten

Neemt de Vlaamse overheid maatregelen om deze piek op te vangen naar werklust op gemeentelijk niveau? De instandhoudingsdoelstellingen dienen hier uiteraard centraal te staan. Nieuwe activiteiten op deze vrijgekomen (en duur betaalde) gronden dienen maximaal de habitats positief te beïnvloeden en activiteiten met een mogelijke milieudruk, zoals verderzetting of verhoging grondwaterwinning, verslechtering waterkwaliteit, verharding grond of stikstofdepositie zouden geen optie mogen zijn. Bovendien kunnen deze gronden niet ingezet worden voor ongewenste invullingen van landbouwgrond zoals verpaarding of vertuining. Op korte termijn zal een piek aan omgevingsvergunningen aangevraagd worden. Alleen al het slopen van niet-AEA-stallen zal aanleiding geven tot meer aanvragen voor sloopvergunningen. De meeste van deze vergunningen worden op gemeentelijk niveau behandeld. Neemt de Vlaamse overheid maatregelen om deze piek op te vangen naar werklust op gemeentelijk niveau? In de ontwerp- PAS-nota lezen we op pagina 99 dat de uitvoering van de stikstofsanering de huidige ambtelijke capaciteit overstijgt bij de Vlaamse overheid. Er wordt aangegeven dat de beschikbaarheid van voldoende competent personeel een bijzonder punt van aandacht is. Is het niet zo dat dit ook het geval is op gemeentelijk niveau en dat de nood aan voldoende personeel op lokaal niveau minstens even belangrijk is en de volle aandacht verdient?

Zie antwoord V-10-005.

V-06-027

Werk een plan uit voor de reductie van geïmporteerd veevoeder dat aan de basis ligt voor de ontregeling van de Vlaamse stikstofcyclus en voorzie flankerend beleid

Werk expliciet een plan uit voor een reductie van geïmporteerd veevoeder dat aan de basis ligt voor de ontregeling van de Vlaamse stikstofcyclus, labels m.b.t. ontbossingsvrije soja is onvoldoende. Voorzie bovendien voor de blijvers flankerend beleid opdat de transitie naar diervoedergrondstoffen zonder link met ontbossing en met een hoger aandeel lokaal geteeld eiwit, versneld ingang vindt.

Zie antwoord V-10-004.

V-06-028

Zet in op het bevorderen van een veeteelt gebaseerd op permanente graslanden

Zet in op het bevorderen van een veeteelt gebaseerd op permanente graslanden zodat de klimaat-, en biodiversiteitsvoordelen van deze vorm van veeteelt ten volle kunnen worden meegenomen.

Zie antwoord V-10-028.

50% te verminderen ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015. Deze aanpak is noodzakelijk om te komen tot een goede staat van instandhouding. Door het louter verminderen van de overschrijding van de KDW, zullen de instandhoudingsdoelen niet bereikt worden, doch het betreft een noodzakelijk voorwaarde om ervoor te zorgen dat zij *kunnen* bereikt worden.

De aanpak van deze milieudruk draagt dan ook finaal bij tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Dat neemt niet weg dat zij slechts een onderdeel vormt van het breder instandhoudingsbeleid, waarin enkel wordt gefocust op één milieudruk, waarbij het bereiken van de KDW een belangrijke rol speelt.

De passende beoordeling en het plan-MER dat in het kader van de PAS werden opgemaakt, brengen de milieueffecten van het maatregelenpakket dat vervat zit in de PAS in beeld in functie van de verdere besluitvorming. Overige milieudrukken of andere gunstige invloeden van de landbouwsector op het breder instandhoudingsbeleid worden om die reden niet uitvoerig gedocumenteerd.

V-06-031

Stel de grenzen open voor dierlijke mest

In Europa waar er een vrij verkeer van goederen zou moeten zijn moet mest eerst bewerkt worden alvorens het over de grens mag. Aangezien mest als het correct wordt toegepast een perfecte bodemverbeteraar is, zou het openstellen van de grenzen al een middel zijn om een groot deel van de overschotten te doen verdwijnen uit Vlaanderen. Dit zou ook een aanzienlijke daling van de uitstoot van stikstof in Vlaanderen teweeg brengen. Waarom staat deze eenvoudige beslissing niet in dit akkoord?

In Vlaanderen wordt al veel mest geëxporteerd buiten Vlaanderen al dan niet verwerkt. Cijfers zijn terug te vinden in het Mestrapport van de Mestbank. De export buiten Vlaanderen is gebonden aan bepaalde Europese richtlijnen zoals sanitaire aspecten die uiteraard gevolgd moeten worden. Dit valt buiten de scope van de PAS.

V-06-032

Het ontwerp-PAS is in strijd met de grondwet

Het ontwerp-PAS is in strijd met de grondwet.

Elke burger heeft recht een menswaardig leven te leiden, recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid, recht op de bescherming van een gezond leefmilieu. De verantwoordelijke bevoegdheden dienen een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten tot doelstelling te hebben. In dit ontwerp-PAS worden deze rechten en doelstellingen onvoldoende gerespecteerd en daarmee is Dit ontwerp-PAS in strijd met de grondwet. Dit wetvoorstel ongrondwettelijk is omdat ze één specifieke sector viseert en dus in tegenspraak is met het gelijkheidsprincipe.

Zie antwoord V-06-017.

Aanvullend wordt er op gewezen dat de PAS ook beoordelingskaders voor vergunningverlening omvat die, wat betreft atmosferische depositie van stikstof, invulling geven aan de habitattoets van artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn, omgezet in artikel 36ter, §§ 3 en 4, van het Natuurdecreet, met het oog op het verlenen van robuuste vergunningen. Over deze habitattoets heeft de Raad voor Vergunningsbetwistingen in het zgn. Broeklin-arrest van 15 december 2022 (RvVb-A-2223-0346) gesteld dat deze “het voor eenieder geldend grondrecht op de bescherming van een gezond leefmilieu waarborgt”.

V-06-033

Er worden verplichte maatregelen vooropgesteld met amper effect op het behalen van de Europese natuurdoelstellingen maar wel enorme gevolgen hebben op onze bedrijven

Er worden verplichte maatregelen voorop gesteld die amper effect zullen hebben op het behalen van de Europese natuurdoelstellingen maar wel enorme gevolgen hebben op onze bedrijven (opheffen nulbemesting, vergroten van het areaal nulbemesting en vroegtijdig sluiten van bedrijven van zogenaamde piekbelasters).

In het kader van de opmaak van de PAS werden verschillende emissiereductiescenario's ontwikkeld, doorgerekend en afgetoetst aan de 2030-doelstelling. De resultaten staan uitvoerig beschreven in het PAS-scenariorapport (Lefebvre & Deutsch, 2021) (IRef 6.10.11). De PAS baseert zich op een gebiedsgerichte analyse van de emissies en de depositie van

stikstofoxiden en ammoniak. Hiervoor werd vertrokken van het grondig ecologisch onderzoek gevoerd door INBO (zie antwoord V-20-001). Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenario-berekeningen i.f.v.de passende beoordeling, uit het plan-MER, uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse 'landbouw', heeft de Vlaamse Regering op 23 februari 2022 geopteerd voor het zgn. MER-alternatief 'M8' als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. Het M8-alternatief is een combinatie van generieke maatregelen en maatwerk. Er werd geen landbouw effect rapport (LER) gemaakt, maar in de discipline MENS van het plan-MER werd wel gebruik gemaakt van Landbouwimpactstudies die het departement Landbouw en Visserij voor elk habitatrichtlijngebied heeft opgesteld.

Uit de analyses is duidelijk dat deze aanpak performant en noodzakelijk is. De stikstofdepositie afkomstig van niet-lokale bronnen is dermate groot, dat generieke inspanningen vereist zijn. In de monitoring die volop wordt uitgewerkt zal de effectiviteit van de PAS opgevolgd en gerapporteerd worden.

V-06-034

Vraag om een transitiefase

Geef de jonge boeren meer tijd om zich aan te passen. Het zal al heel wat moeite kosten om dit tegen 2040 te realiseren. Het kostenplaatje is te hoog. Vraag om een transitiefase. De termijn waarbinnen aanpassingen nu moeten doorgevoerd worden is onhaalbaar en onrealistisch. Er wordt te snel geschakeld, na een lange periode van besluiteloosheid. We vragen om een overgangperiode, een transitiefase die aanvaardbaar is. Door de strakke deadlines die de regering stelt krijgt de sector geen tijd om nieuwe, innovatieve technieken en maatregelen te ontwikkelen die de opdracht wel haalbaar maken.

Er is ook inspraak met vraag om snel te schakelen.

Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitattypen in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015.

De 2030-doelstelling voor emissie- en depositiereductie wordt in de PAS onderbouwd (zie hoofdstuk 2 van de PAS,). Deze tijdshorizon ligt ook in lijn met andere beleidsplannen van de Vlaamse regering rond lucht- en klimaatbeleid (Luchtbeleidsplan 2030; Vlaams Energie-

en Klimaatplan 2030) en spoort overigens met de stikstofaanpak in Nederland. 2030 is halfweg de beschikbare tijdspanne (van referentiejaar 2015 tot 2045/2050) van 30 jaar om de stikstofdepositie onder de kritische drempelwaarden te laten dalen, wat voor de A-habitats cruciaal is. Er wordt aan deze termijn vastgehouden o.m. omdat een robuust PAS kader vereist is om een vergunningenstop in Vlaanderen te vermijden. Op basis van monitoring en borging zal in de tijd geëvalueerd worden, waar eventuele bijstellingen van de PAS nog vereist zijn.

V-06-035

Het stikstofakkoord is onvoldoende streng en de burger draait op voor de kosten van wanbeleid uit het verleden

Ik maak bezwaar tegen het feit dat het stikstofakkoord - op alle vlakken - onvoldoende streng is en de burger weer opdraait voor de kosten van wanbeleid uit het verleden. Moet de vervuiler niet betalen?

Elke besliste maatregel gaat gepaard met sociaal flankerend beleid. Het principe “vervuiler betaalt” ligt aan de grondslag van dit akkoord. Immers de PAS baseert zich op een gebiedsgerichte analyse van de emissies en de deposities van stikstofdioxide en ammoniak. Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenario-berekeningen i.f.v. de passende beoordeling, uit het plan-MER, uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse ‘landbouw’, heeft de Vlaamse Regering op 23 februari 2022 geopteerd voor het MER-alternatief ‘M8’ als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. Uit de analyses is duidelijk dat dit maatregelenpakket performant en noodzakelijk is. Op basis van monitoring en borging zal in de tijd geëvalueerd worden, waar eventuele bijstellingen van de PAS nog vereist zijn.

V-06-036

De afbouw van de varkensstapel is niet opgenomen in de berekening van het G8-scenario

In het ontwerp wordt de afbouw van de varkensstapel omschreven als een bijkomende maatregel voor de realisatie van het G8-scenario. De afbouw van de varkensstapel is echter

niet opgenomen in de berekening van het G8-scenario. Deze afbouw zou dus in rekening moeten worden gebracht bij de generieke reductie van de varkensstapel.

In het G8-scenario bedraagt de emissiereductieopgave bij varkens 60% in alle niet-ammoniak emissiearme (AEA) stallen tegen 2030. De scope van deze reductieopgave van 60% richt zich op dieren die nog niet gehuisvest zijn in AEA-stallen en kunnen op verschillende manieren bereikt worden: (1) minder dieren, (2) staltechnieken of andere technieken (opgenomen in Ministerieel Besluit AEA-stallen of de PAS-lijst), of (3) een combinatie van de twee voorgaande. Binnen het G8-scenario kunnen varkenshouders dus kiezen voor afbouw van de veestapel. De maatregel om de varkensstapel met 30% te realiseren tegen 2030 zal bijdragen tot de globale vermindering van de ammoniakemissie in Vlaanderen en zit indirect in het G8- scenario.

Zie tevens pagina 29 van het ontwerp van plan-MER.

V-06-037

Stikstofdeposities in grensregio's nopen tot een gezamenlijke aanpak

Stikstofdeposities in grensregio's nopen tot een gezamenlijke aanpak. Haven van Antwerpen-Brugge ondersteunt hierdoor de opgestarte samenwerkingsinitiatieven met Nederland. Haven van Antwerpen- Brugge wil graag actief participeren in de pilootprojecten die Vlaanderen opstart met de Nederlandse provincies Zeeland en Noord-Brabant om een oplossing te bieden aan de grensoverschrijdende stikstofproblematiek. Haven van Antwerpen-Brugge kan hiertoe de nodige expertise aanbieden.

Vlaanderen en Nederland werken grensoverschrijdend samen aan onderling afgestemde oplossingen voor de stikstofproblematiek. Zie hiervoor o.a. antwoorden V-05-002 en V-15-010.

Schending van de rechten die het publiek ontleent aan de kennisgeving

Artikel 4.2.8, § 1, van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen milieubeleid (DABM) bepaalt dat “*de initiatiefnemer [...] de administratie door betekening of door afgifte tegen ontvangsbewijs in kennis [stelt] van de reikwijdte, het detailleringsniveau en de aanpak van het plan-MER*”. Die kennisgeving bevat, onder meer, overeenkomstig punt 1° van de voormelde bepaling, “*een beschrijving en verduidelijking van de intenties inzake het voorgenomen plan of programma en een afbakening van het gebied waarop het plan of programma betrekking heeft*”.

De Conceptnota van de Vlaamse Regering geeft een eerste beschrijving van het PAS-programma. Dit “basisprogramma” werd in de kennisgeving voor het plan-MER (2018) voorgesteld als te onderzoeken voorgenomen programma. Naar aanleiding van de terinzagelegging van de kennisgeving hebben burgers, organisaties en overheden voorstellen geformuleerd voor alternatieven voor het PAS-programma. Deze voorstellen werden geëvalueerd en getoetst aan een aantal criteria, wat resulteerde in de definitie van twee bijkomende alternatieven die in het plan-MER zouden onderzocht worden. De keuze om het basisprogramma en de twee bijkomende alternatieven te onderzoeken in het plan-MER werd geformaliseerd in de richtlijnen van het Team MER, die werden gepubliceerd op 18 januari 2019.

Op basis van een passende beoordeling van voormelde alternatieven werd duidelijk dat geen van de drie onderzochte alternatieven zou volstaan om de vooropgestelde 2030-doelstelling met betrekking tot het verminderen van de stikstofdruk in de SBZ-H's te behalen. Daarom werd een reeks bijkomende emissiereductiescenario's geformuleerd en op basis van emissie-, verspreidings- en depositiemodellering de effectiviteit ervan nagegaan. Drie van die scenario's voldoen aan de vooropgestelde doelstelling (M1, M2 en M8).

In het plan-MER worden, zoals eerder aangegeven, drie alternatieven onderzocht. De drie alternatieven zijn gebaseerd op zogenaamde “maatwerkscenario's”, wat betekent dat ze een verfijning inhouden van andere, eerder onderzochte scenario's (NTS, p. 7).

Alle scenario's en redelijke alternatieven (M1, M2 en M8) vertrekken immers van het Luchtbeleidsplan en het Luchtbeleidsplan is de bouwsteen van de alternatieven die onderzocht moesten worden volgens de MER-richtlijnen (18 januari 2019), die een verwerking inhielden van de inspraak van het publiek naar aanleiding van de kennisgeving.

Deze aanpak noopt niet tot een nieuwe terinzagelegging van een aangepaste kennisgevingsnota, aangezien de maatwerkscenario's verder bouwen op de drie oorspronkelijke alternatieven en de effecten ervan zich binnen de bandbreedte van de reeds onderzochte en vastgestelde effecten bevinden.

Een dergelijke handelwijze strookt ook met principes inzake milieueffectrapportage en de relevante bepalingen van het DABM. Zo wordt in de Handleiding Alternatieven in het MER er immers op gewezen dat milieueffectrapportage bij voorkeur een interactief en iteratief proces is, waarbij de bestaande alternatieven gaandeweg worden verbeterd of nieuwe alternatieven (of varianten) worden ontwikkeld op basis van voortschrijdend inzicht. Een proces dat bestaat uit opeenvolgende benaderingen resulteert in een alternatief dat in milieutermen geoptimaliseerd is. Deze werkwijze heeft ontegensprekelijk voordelen en komt de besluitvorming ten goede (Handleiding Alternatieven, p. 24-25).

Een dergelijke werkwijze is evenmin strijdig met de verplichtingen onder het Verdrag van Aarhus en/of de Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's. Voormelde verplichtingen stellen enkel dat het publiek daadwerkelijk de mogelijkheid moet krijgen om vóór de vaststelling (en bij voorkeur in een zo vroeg mogelijk stadium) hun mening te geven over het plan of programma en de bevoegde overheid ook rekening moet houden met de inspraak.

Het publiek heeft zijn rol gespeeld in de fase van de kennisgeving. De rechten die het publiek ontleent aan de fase van de kennisgeving zijn niet geschonden.

V-06-041

Leg de doelen op een plaats waar ze wel realistisch zijn (bv. De Maten)

Leg de doelen op een plaats waar ze wel realistisch zijn. De Maten is een natuurgebied waar 3110 voorkomt met een overschrijding van stikstof na 2030 van 0.17 kg/ha. In dit gebied kan men deze overschrijding wegwerken door natuurherstellende en inrichtingsmaatregelen. De invloed van de landbouwsector is hier vele malen minder. Is het in de Maten dan niet mogelijk om extra doelen te realiseren? Dit moet herbekeken kunnen worden.

Zie antwoord V-15-007.

V-06-042

Enkel voor landbouw worden maatregelen in detail doorgerekend. Dit resulteert in ongelijke behandeling.

Alle maatregelen voor landbouwbedrijven zijn gebaseerd op het "EmissieModel Ammoniak Vlaanderen" (EMAV) waarmee tot in groot detail kan worden gerekend. Voor de andere sectoren is de reële situatie niet zo in detail in kaart gebracht en is de berekende emissiereductie onderhevig aan veel meer onnauwkeurigheid en onzekerheid. Voor de andere sectoren wordt doorverwezen naar de zeer algemene acties van het Luchtbeleidsplan waarvan de uitvoering onzeker is. Dit resulteert in een ongelijke behandeling van sectoren.

Ook de emissiegegevens van de industrie werden op een voldoende gedetailleerde wijze in kaart gebracht. Zo is er een opsplitsing gemaakt tussen grote bedrijven (IMJV-plichtig) en kleine(re) bedrijven. Bij landbouw is een gelijkaardige aanpak gevolgd met een opsplitsing tussen bedrijven die al of niet een mestbankaangifte moeten indienen. De grote bedrijven worden dus in een detail doorgerekend dat minstens zo groot is als dat van de landbouwbedrijven (in werkelijkheid zelfs meer detail omdat er meer gegevens bekend zijn over de exacte locatie van de emissiepunten en de eigenschappen van de gassen die de schouw verlaten). Voor wat betreft de emissiegegevens van de kleinere bedrijven is het detail minder groot. Binnen deze bedrijven bevatten de emissiepunten vooral uitlaatpunten van stookinstallaties. Van dergelijke kleine(re) stookinstallaties kan relatief gemakkelijk ingeschat worden welke emissies er vrijkomen op basis van de hoeveelheid brandstof die wordt verbruikt. Deze data worden ingeschat via de energiebalans. De onzekerheden op de emissies van de niet-IMJV-bedrijven zijn uiteraard groter (in relatieve zin) dan de onzekerheden op de emissies van de IMJV-bedrijven, maar de totaalvrachten zijn relatief klein waardoor de absolute onzekerheid op deze emissies beperkt is. Het is dan ook niet zo dat deze onzekerheden het algehele beeld van de depositiebronnen kan verstoren.

Voor wat betreft de industrie in het buitenland wordt gebruik gemaakt van de E-PRTR bronnen waar een hoge drempel voor rapportage heerst. Dit is echter niet de enige bron van emissies die meegenomen wordt uit het buitenland. Ook de totaalemissies die de verschillende buurlanden rapporteren voor de verschillende sectoren en gaan dan de emissies die niet vervat zijn in de E-PRTR bronnen ook spreiden in het buitenland, worden meegenomen (voor alle sectoren). In het andere geval zou de bijdrage van het buitenland voor alle sectoren immers ernstig onderschat worden (industrie en landbouw) of zelfs gewoon verdwijnen (zoals bv. voor wegverkeer).

Het gegeven dat er verschillende beoordelingskaders zijn opgenomen voor NO_x en NH₃, vindt zijn oorsprong niet in de mate van detail waarin de emissiegegevens van de betrokken sectoren werden begroot, maar wel in het gegeven dat er een sterk verschil in evoluties bestaat tussen NO_x en NH₃. Zie ook het antwoord op V-06-001.

Depositie is onderschatting. In werkelijkheid zijn de pieken van de stikstof- en ammoniakconcentratie nog veel groter door bemesting op aanliggende of nabijgelegen akkers of graslanden, rechtstreekse of onrechtstreekse mestuitspoeling, nitraten die via overstromingen of kwelwater onze gebieden overspoelen, enz. Deze worden hier niet eens meegerekend.

Zie antwoord V-06-051.

V-06-045

De socio-economische impact van het stikstofsaneringsbeleid is niet in beeld

De socio-economische impact van het stikstofsaneringsbeleid is niet in beeld. De impact van het stikstofsaneringsplan en de hydrologische maatregelen kunnen zeer groot zijn op landbouwbedrijven en uitbating van landbouwgronden. Dit moet worden onderzocht en duidelijk worden gemaakt. Dit is noodzakelijk voor een daadwerkelijk flankerend beleid.

Zie antwoord V-20-002

V-06-046

Aantasting van eigendomsrechten (gedeeltelijke tot volledige kapitaalsvernietiging)

Er worden veel eigendomsrechten aangetast, zoals bv. opkopen van actieve landbouwbedrijven, verbieden van bemesten en beregenen in sommige gebieden, afnemen van nutriëntenemissierechten (NER), ... Er moet verder onderzocht worden of het juridisch mogelijk is om deze rechten in te pikken. In al deze gevallen gaat het over gedeeltelijke tot volledige kapitaalsvernietiging.

Het eigendomsbegrip in de zin van art. 1 van het Eerste Aanvullend Protocol van het EVRM wordt in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) ruim

opgevat: alles wat een waarde vertegenwoordigt in het vermogen van een persoon (elk toebehoren) is beschermd. Ook onlichamelijke goederen vallen binnen het toepassingsgebied. Uit de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof blijkt evenzeer dat een regelmatig uitgereikte stedenbouwkundige vergunning voor de houder ervan een eigendom uitmaakt in de zin van artikel 1 van het EAP EVRM (Grondwettelijk Hof 19 april 2012, nr. 55/2012). Het inbreken op, bijstellen van of opheffen van vergunningen maakt echter geen onteigening uit, maar is wel een vorm van eigendomsregulering (vergelijk EHRM 24 september 2002, Posti en Rahko t. Finland). Een eigendomsbeperkende of -regulerende maatregel moet niet automatisch gepaard gaan met een vergoeding. Enkel bij onevenredige aantastingen moet voorzien worden in een vergoeding. Hierbij gaat het niet noodzakelijk om een integrale vergoeding, maar enkel om het deel van de last dat het normale maatschappelijke of bedrijfsrisico overschrijdt.

De PAS voorziet in alle nodige flankerende maatregelen en vergoedingsregelingen. Wanneer krachtens het nationale recht voor de voortzetting van de exploitatie van een installatie een nieuwe vergunning is vereist, kan de houder van de bestaande vergunning er overigens niet op vertrouwen dat in die nieuwe vergunning de inhoud van de bestaande vergunning ongewijzigd wordt overgenomen. Evenmin bestaat er een subjectief recht op het ongewijzigd blijven van reglementering. Een bezwaarindiener kan zich dan ook niet beroepen op een recht op het ongewijzigd blijven van een reglementering.

Specifiek wat betreft de stopzetting van emissies van piekbelasters en het flankerend beleid met vergoedingsregeling hiervoor: zie antwoorden V-09-001 en V-17-051.

Voor wat betreft de ruimere problematiek van vergunningen: zie ook antwoord V-19-001.

V-06-047

20% reduceren op een bestaande kalverhouderij is onmogelijk en wordt niet verantwoord in de MER

20% reduceren op een bestaande kalverhouderij is onmogelijk, zowel technisch, financieel als in de tijd. 20% is een getal dat niet verantwoord wordt in de MER-studie. Waarom 20% op sectorniveau, waarom 20% op elk kalverbedrijf? Welke impact heeft dit op de sector? Welke habitats worden hiermee beschermd?

Zie antwoord V-10-030.

V-06-048

Minder waardevolle natuur wordt niet in rekening gebracht

Er wordt steeds gekeken naar de stikstofarme natuur, de impact op de andere, niet minder waardevolle, natuur wordt niet in rekening gebracht, dit zowel in positieve als negatieve zin.

In de PAS en het (ontwerp)plan-MER en bijhorende passende beoordeling wordt gekeken naar alle actueel voorkomende en alle in de S-IHD tot doel gestelde habitats. Concreet zijn in het (ontwerp)plan-MER de scenario's gemodelleerd en beoordeeld voor alle habitats op basis van hun respectievelijke KDW's. Het is logisch dat de habitats die het meest gevoelig zijn voor de eutrofiërende en verzurende effecten afkomstig van stikstofdepositie (de habitats met de laagste kritische depositiewaarde) doorslaggevend zijn in de effectbeoordeling van de scenario's. Dit neemt niet weg dat in het (ontwerp)plan-MER en passende beoordeling ook de minder gevoelige habitats mee werden beoordeeld.

V-06-049

Doelen zijn onvoldoende onderbouwd met metingen

Is er wel voldoende onderzoek gedaan omtrent de effectieve uitstoot van bedrijven? Is het niet nuttiger dergelijk cijfermateriaal uit praktijkonderzoek te hebben alvorens maatregelen te nemen? Effectieve metingen hebben niet plaatsgevonden. Doelen zijn onvoldoende onderbouwd. Wanneer beschikken we over de correcte meetgegevens met uitsluiting van andere invloeden? Welke invloeden hebben een rol, waar we geen invloed op hebben? Vraag of men een keer op een eenvoudige manier in begrijpbare taal kan uitleggen hoe men aan al die uitstootcijfers komt of is dit maar natte vingerwerk. De hele ontwerp PAS is op teveel veronderstellingen en aannames gedaan en er zijn geen nulmetingen van in het begin.

De methodologie van de emissieberekening wordt per sector uitvoerig beschreven in het Informative Inventory Report zoals gepubliceerd door IRCEL
www.irceline.be/nl/luchtkwaliteit/emissies/IIR2022.pdf. Als ook samengevat op

akkers of graslanden, rechtstreekse of onrechtstreekse mestuitspoeling, nitraten die via overstromingen of kwelwater onze gebieden overspoelen, enz. Deze worden hier niet eens meegerekend.

Zie antwoord V-02-005 voor de methodiek waarmee stikstofdepositie in Vlaanderen bepaald wordt.

Het is belangrijk te noteren dat:

1. de PAS zich niet richt op de integrale stikstofkringloop in het bodem-water-lucht systeem, maar zich toespitst op stikstofdepositie via de lucht in relatie tot de gevoeligheid van Europees te beschermen habitats aan atmosferische stikstofdepositie.
2. De impactbeoordeling zich baseert op een aftoetsing van de jaarlijkse depositiehoeveelheid aan stikstof aan de kritische depositiewaarde van een habitatype. Dit is een internationaal gangbare benadering die opgezet is om de chronische langere termijn effecten van stikstof kwantitatief te evalueren. Binnen het opzet van de PAS is dit een afdoende, coherente en systematische werkwijze. Dit neemt niet weg dat ook (kortstondige) blootstelling aan hoge ammoniakconcentraties kan leiden tot acute, zelfs toxische effecten in zeer stikstofgevoelige habitattypen. Met de huidige stand van kennis en monitoring is het niet mogelijk om dergelijke elementen op een correcte, systematische manier te integreren in een beoordelingskader.

V-06-052

Degelijke onderbouwde (wetenschappelijke) informatie over het effect van de genomen maatregelen en de te bekomen doelstellingen ontbreekt

De 2030 doelstelling om tegen 2030 de overschrijding van de KDW minstens te halveren is een resultaatsverbintenis. De PAS baseert zich op een gebiedsgerichte analyse van de emissies en de depositie van stikstofoxiden en ammoniak. Hiervoor werd vertrokken van het grondig ecologisch onderzoek gevoerd door INBO (zie antwoord V-20-001). Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenario-berekeningen in functie van de passende beoordeling, uit het plan-MER, uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse 'landbouw', heeft de Vlaamse Regering op 23 februari 2022 geopteerd voor het MER-alternatief 'M8' als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. De maatregelen uit de scenarioberekeningen werden dus niet één op één naar beleidsmaatregelen doorvertaald,

aangezien deze modelmatige simulaties indicatief zijn en geen rekening houden met bepaalde beleidsoverwegingen (zoals socio-economische overwegingen). De scenario's zijn van belang om de milieueffecten van de PAS te beoordelen. In het plan-MER wordt aangegeven dat de term 'scenario's' wordt gebruikt voor het modelmatig opbouwen en doorrekenen van verschillende manieren om de stikstofemissies en -deposities te reduceren. Dergelijke emissiereductiescenario's vormen de basis van de alternatieven die in het MER onderzocht worden. Een alternatief gaat echter verder dan een emissiereductiescenario; het bevat daarnaast ook generieke (en eventueel gebiedsspecifieke) stikstofsaneringsmaatregelen, en beoordelingskaders die worden ingezet bij de vergunningverlening. Bij het nemen van concrete maatregelen om voormelde reducties te bewerkstelligen, is wel degelijk rekening gehouden met beleidsoverwegingen, binnen de marge die de conclusies en voorgestelde maatregelen uit het plan-MER daarvoor bieden. Op basis van monitoring en borging zal in de tijd geëvalueerd worden, waar eventuele bijstellingen van de PAS nog vereist zijn.

V-06-053

Te grote foutenmarge op de modellen

Zie antwoord V-02-001.

V-06-054

De stijging van ammoniak concentratie in de lucht geeft aan dat het probleem veel ernstiger is dan voorgesteld

Ook de stijging van de ammoniak concentratie in de lucht geeft aan dat het probleem veel ernstiger is dan voorgesteld. Gezondheid onder druk.

De jaargemiddelde concentraties van ammoniak (NH₃) op de meetplaatsen van VMM variëren doorheen de tijd (2008-2021), zie ook www.vmm.be/lucht/stikstof/concentratie-ammoniak. Over deze periode van 13 jaar is er voor de VMM-metplaatsen geen duidelijke stijging of daling van NH₃. De variatie over de jaren kan niet verklaard worden door de berekende uitstoot, want deze was vrij stabiel in 2008- 2020. In deze periode daalde de uitstoot

geleidelijk met 5%. De gemeten variatie kwam waarschijnlijk door wisselende weersomstandigheden. In warme, zonnige en droge jaren is er minder uitwassing uit de lucht. Ammoniak zorgt voor de vorming van secundair fijn stof en draagt zo bij aan mogelijke gezondheidsschade. Voor de bescherming van de vegetatie zijn er kritieke niveaus gedefinieerd. Zie wat dat betreft hoofdstuk 4 over de kritische depositiewaarde (KDW) als gangbare en internationaal erkende maat voor de gevoeligheid van een habitatype aan externe aanvoer van stikstof in het algemeen, en stikstofdepositie in het bijzonder (zie antwoord V-04-001).

V-06-055

Strijdigheid met de habitatrictlijn (cumulatie niet meegenomen)

Ons inziens is het beleid strijdig met de habitatrictlijn. Die vraagt om plannen en projecten te bezien in cumulatie met bestaande plannen en projecten. Bij werken met percentages, zoals wordt voorgesteld, wordt deze cumulatietoets niet gedaan; immers alle projecten kunnen eigenstandig uitbreiden met een percentage. Daarmee is dus niet op voorhand, en op basis van de beste wetenschappelijke kennis, uit te sluiten dat er significante negatieve effecten optreden.

De PAS, waaronder ook de beoordelingskaders werden onderwerpen aan een passende beoordeling in de zin van artikel 6, lid 3 van de Habitatrictlijn (omgezet in artikel 36ter, §§ 3 en 4, Natuurdecreet).

In de passende beoordeling, die deel uitmaakt van het plan-MER, is de cumulatieve impact van alle bedrijven onder de drempels voor de voortoets in kaart gebracht. Hierbij wordt zowel gekeken naar de bedrijven die reeds vergund werden in het verleden als naar een mogelijke worst-case toekomstige situatie. Deze twee situaties zijn vervolgens ecologisch afgetoetst. Samenvattend wordt in de passende beoordeling besloten dat de geringe bijdrage van bedrijven onder de drempelwaarde voor de voortoets geen aanleiding kan geven tot een overschrijding van de KDW op zich en dat deze bijdrage ook de dalende trend omwille van de maatregelen in de alternatieven of het behalen van de gunstige staat van instandhouding tegen 2050 niet zal hypothekeren.

Verder worden in het plan-MER de beoordelingskaders toegelicht in § 2.3:

- De definitie van impactscore en IIOA geeft aan dat met cumulatie wordt rekening gehouden. De achtergronddepositie wordt immers mee in rekening gebracht. In functie van de depositiebijdrage van het project (percentage van de totale

overschrijding van meest kritische habitat) is wel of niet individuele passende beoordeling vereist.

- Voor IIOA die een impactscore hebben onder de minimis-drempel: zie passende beoordeling op de voortoets.
- Voor IIOA met een impactscore boven de minimis-drempel: moet een individuele passende beoordeling gebeuren. Voor beoordelingskader NOx stationaire bronnen zal het kader nog aangepast worden.

V-06-056

Er wordt niet (afdoende) gewerkt met actuele, op het terrein geverifieerde gegevens. Hierdoor ligt een theoretisch kader voor dat gigantisch afwijkt van de realiteit.

In het thans voorliggende PAS, het bijhorende plan-MER en passende beoordeling wordt niet (afdoende) gewerkt met actuele, op het terrein geverifieerde gegevens. In de plaats daarvan heeft men er voor geopteerd om zich te baseren op allerlei theoretische aannames, modellen die onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd zijn en verouderde gegevens. De vaststelling van voornoemde data gebeurde bovendien buiten elk decretaal kader, zo bijvoorbeeld de zoekzones die in het verleden te groot werden afgebakend en inmiddels niet langer de actuele situatie op het terrein weergeven (bv. omdat ze reeds zijn verplaatst). Het gevolg van deze onzorgvuldige keuze(s) is evenwel dat de fouten die in het MER zitten nog worden geëxtrapoleerd en dat er thans een theoretisch kader voorligt dat gigantisch afwijkt van de realiteit op het terrein. Het verder werken met de thans voorliggende PAS, het bijhorende plan-MER en passende beoordeling zou dan ook getuigen van een overheidshandelen dat manifest in strijd is met meerdere beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder het rechtszekerheidsbeginsel (gelet op de in het (zelfs recente) verleden verleende vergunningen).

De keuze om gegevens te gebruiken van het referentiejaar 2015 vindt zijn grondslag in het beoordelingskader voor de passende beoordeling van de PAS. Het beoordelingskader in de kennisgevingsnota werd in 2018 op basis van inspraakreacties tijdens de terinzagelegging (periode 16/8/2018 – 16/10/2018) aangepast en vastgelegd in de MER-richtlijnen (gepubliceerd op 24/01/2019) en herbevestigd in de aanvullende MER-richtlijnen (gepubliceerd op 23/12/2021).

“Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitatype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde

(KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015'.

Deze doelstelling wordt verder aangeduid als de 2030-doelstelling voor emissie- en depositiereductie en is een resultaatverbintenis in de PAS.

Bij de doorrekeningen wordt gebruik gemaakt van modellen (VLOPS, IFDM). Voor antwoord op de vragen i.v.m. de betrouwbaarheid van de gebruikte modellen, externe validatiestudies, meetcampagnes om modelresultaten af te toetsen, wordt verwezen naar antwoord V02-001. Belangrijk is te onderstrepen dat de overeenkomst tussen meting-model zeer goed is. De onzekerheid op modellen werkt in beide richtingen, onderschatting of overschatting. Wanneer modelresultaten van verschillende toekomstscenario's (cf. plan-MER) ten opzichte van elkaar worden vergeleken, moeten de conclusies niet in vraag gesteld worden aangezien de systematische onzekerheden in elke doorrekening op zelfde manier doorwerkt en scenario's dus met elkaar kunnen vergeleken worden.

Voor wat betreft de gebruikte zoekzones: zie antwoorden V-21-017 en V-21-019.

V-06-057

Geen inzicht in de effectiviteit en de efficiëntie van de afzonderlijke maatregelen in de scenarioberekeningen. Geen socio-economische afweging mogelijk.

De methodiek van het PAS-model geeft onvoldoende en onvolledig beeld van alle mogelijkheden. Geen inzicht in de effectiviteit en de efficiëntie van de afzonderlijke maatregelen die worden opgenomen in de scenarioberekeningen waardoor de noodzaak en de socio-economische afweging ervan niet kan worden ingeschat.

Er zijn diverse opmerkingen te maken inzake de opbouw van de scenario's en de wijze waarop scenarioberekeningen werden uitgevoerd. Dit leidt ertoe dat de scenarioberekeningen op gebrekkige wijze werden onderzocht en beoordeeld, zodat de Vlaamse Regering bij de vaststelling van het ontwerp PAS niet beschikte over voldoende inzichten om zich met kennis van zaken over de effecten van deze scenarioberekeningen uit te spreken. Opeenstapeling van maatregelen geeft onvoldoende inzicht in de scenario's zelf. Samenstelling van maatregelenpakketten en procesopbouw van de scenario's worden niet verantwoord. Verschil in detailleringsgraad bij modellering in het nadeel van landbouw.

Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitatype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde

(KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015.

De 2030 doelstelling om tegen 2030 de overschrijding van de KDW minstens te halveren betreft een resultaatsverbintenis. In het kader van de opmaak van de PAS werden daartoe verschillende emissie-reductiescenario's ontwikkeld, doorgerekend en afgetoetst aan de 2030-doelstelling.

De scenario's zijn van belang om de milieueffecten van de PAS te beoordelen. In het plan-MER wordt aangegeven dat de term 'scenario's' wordt gebruikt voor het modelmatig opbouwen en doorrekenen van verschillende manieren om de stikstofemissies en -deposities te reduceren. Dergelijke emissiereductiescenario's vormen de basis van de alternatieven die in het MER onderzocht worden. Een alternatief gaat echter verder dan een emissiereductiescenario; het bevat daarnaast ook generieke (en eventueel gebiedsspecifieke) stikstofsaneringsmaatregelen, en beoordelingskaders die worden ingezet bij de vergunningverlening (plan-MER, §3.2).

De wijze waarop de emissiereductiescenario's tot stand zijn gekomen, is reeds eerder toegelicht (zie *supra*). Het G8-scenario, dat de basis vormt voor de PAS omvat volgende emissiereducties:

- Luchtbeleidsplan 2030
- Alle piekbelasters (= veeteeltbedrijven, mestverwerkers, industriële puntbronnen, enz. met impactscore >50% in referentiejaar 2015) emissiereductie van 100% tegen 2030
 - Industrie: geen installaties gevat (toestand 2015)
 - Landbouw: 58 veehouderijen en 2 mestverwerkers gevat (toestand 2015)
- Varkens en pluimvee: emissiereductie van 60% in alle niet-AEA stallen tegen 2030 (bovenop generieke emissiereductie van ca. 10% tegen 2030 uit Luchtbeleidsplan)
- Rundvee
 - Vleesvee: emissiereductie van 15% tegen 2030
 - Melkvee: emissiereductie van 15% tegen 2030
 - Mestkalveren: emissiereductie van 20% tegen 2030

Emissiereductiemaatregelen die een individueel bedrijf al neemt op grond van de PAS-lijst worden in mindering gebracht bij het realiseren van deze emissiereducties.

- In SBZ-H geldt daadwerkelijke nulbemesting (max. 2 grootvee-eenheden) in alle groene bestemmingen.
- De emissie van mestverwerkingsinstallaties met de grootste impactscore vermindert met 30% (op basis van referentiejaar 2015: 18 van de 118 mestverwerkers gevat).
- Wegverkeer: versnelling afname NOx-uitstoot per gereden voertuigkilometer (-2,2 kton NOx in 2030).

Wat de generieke bronmaatregelen betreft voor varkens en pluimvee en de generieke bronmaatregelen voor rundvee wordt in de PAS aangegeven dat het G8-scenario op zich geen uitspraak doet over hoe deze reducties bekomen moeten worden (zie de PAS, Hoofdstuk 2).

De maatregelen uit de scenarioberekeningen werden dus niet één op één naar beleidsmaatregelen doorvertaald, aangezien deze modelmatige simulaties indicatief zijn en geen rekening houden met bepaalde beleidsoverwegingen (zoals socio-economische overwegingen). De scenario's zijn van belang om de milieueffecten van de PAS te beoordelen. In het plan-MER wordt aangegeven dat de term 'scenario's' wordt gebruikt voor het modelmatig opbouwen en doorrekenen van verschillende manieren om de stikstofemissies en -deposities te reduceren. Enkel deze scenario's die voldoen aan toets 1 van de passende beoordeling worden als onderdeel van redelijke alternatieven in het plan-MER volledig uitgewerkt. In het plan-MER wordt het maatregelenpakket van elk alternatief duidelijk beschreven. Elk alternatief gaat verder dan een emissiereductiescenario; het bevat daarnaast ook generieke (en eventueel gebiedsspecifieke) stikstofsaneringsmaatregelen, en beoordelingskaders die worden ingezet bij de vergunningverlening.

Bij het nemen van concrete maatregelen om voormelde reducties te bewerkstelligen, is wel degelijk rekening gehouden met beleidsoverwegingen, binnen de marge die de conclusies en voorgestelde maatregelen uit het plan-MER daarvoor bieden (zie ook antwoorden V-24-001 en V-24-024). Er werd rekening werd gehouden met de inzichten en conclusies uit het rapport waarin de maatschappelijk en socio-economische impact van de verschillende scenario's en maatregelen in kaart werd gebracht. In dit rapport werd in de mate van het mogelijke een inschatting gemaakt van de kosten, de baten en de maatschappelijke en socio-economische impact van de verschillende scenario's en maatregelen. In deze studie lag vooral de focus op de kosten en effecten van maatregelen. Daarnaast werden ook een aantal neveneffecten en de bredere socio-economische impact op de landbouwsector op basis van een systeemanalyse bekeken. Hoofdstuk 7 Monitoring en borging, illustreert op welke manier de effectiviteit van de PAS wordt opgevolgd en waar nodig bijgestuurd. Indien uit de evaluatie blijkt dat (onderdelen van) het maatregelenpakket er onvoldoende in slaagt om de vooropgestelde reducties in emissies of deposities te realiseren, zal de Vlaamse regering de nodige maatregelen nemen om de realisatie van de doelstellingen op koers te brengen. Indien blijkt uit de rapportering dat bepaalde doelstellingen niet gehaald worden, kan overgestapt worden op fijnmazige monitoring.

Bij de totstandkoming van de PAS werden dan ook alle relevante belangen op een deugdelijke wijze geïnventariseerd en tegen elkaar afgewogen.

Wat het verschil in detailleringsgraad betreft: zie antwoord V-06-001.

V-06-058

De PAS is niet juridisch robuust door de wijzigende methodieken/parameters

Juridisch robuust is de PAS allerminst gelet op de steeds wijzigende berekeningsmethodiek, parameters, emissiecijfers, aanpassingen BWK habitatkaarten. Een bedrijf kan van de ene dag op de andere als piekbelaster worden aanzien door wijzigingen van de parameters, de waarderingskaarten, emissiecijfers, etc.

Voor impactonderzoek en brontoewijzing inzake stikstofdepositie vormt het gebruik van emissie-, dispersie- en depositiemodellen de best beschikbare en algemeen toegepaste gangbare praktijk. De in het kader van het plan-MER en PAS gebruikte modellen en gegevens zijn bovendien state-of-the-art. Ze integreren alle best beschikbare informatie, gebaseerd op voortschrijdende wetenschappelijke inzichten binnen het brede kennisdomein van emissies, luchtverontreiniging en atmosferische dispersie- en depositieprocessen.

De gebruikte datalagen (BWK versie 2018, zoekzones versie 0.2 (2015)) en modelversies (VLOPS-versie 2.1) waren de meest recent beschikbare versies bij de start van het MER-onderzoek. Het gebruik ervan werd doorheen het ganse onderzoek gehandhaafd om rechtstreekse vergelijking tussen varianten en alternatieven (die gaandeweg ontwikkeld en voorgesteld werden door de Vlaamse Regering) mogelijk te maken, en om doorheen het ganse proces conform de MER-richtlijnen te blijven werken. De keuze voor het jaar 2015 als referentiejaar vindt eveneens zijn grondslag in de MER-richtlijnen. Zoals aangehaald in het plan-MER impliceert de keuze voor het referentiejaar 2015 niet automatisch dat er geen rekening zou zijn gehouden met tussentijdse evoluties in de data, maar dat de vergelijking voor de beoordeling van de milieueffecten dient te gebeuren ten opzichte van de emissietoestand van het originele jaar (2015). Er kan overigens nog gewezen worden op het strategisch karakter van het onderzoek op planniveau dat er in de eerste plaats op gericht is een afweging te kunnen maken tussen de verschillende te bestuderen alternatieven. De nadruk ligt op effecten die hetzij in hoge mate onderscheidend zijn tussen de alternatieven, hetzij aanzienlijk zijn (of beide). De gebruikte modelmatige aanpak is daarvoor uitermate geschikt. Modellen laten toe om in het stikstofvraagstuk op een systematische en transparante wijze aan brontoewijzing te doen, om (relatieve) verschillen in de impact van verschillende maatregelen te detecteren, en om op systematische en ruimtelijk-expliciete wijze te toetsen aan de instandhoudingsdoelstellingen van elke SBZ-H. Met louter metingen van bron- of effectvariabelen is het onmogelijk om de achterliggende ruimtelijk-temporele complexiteit voldoende accuraat te vatten, te analyseren en aan effectbeoordeling te doen. Een alternatievenonderzoek en -afweging die zich op dergelijke aanpak zou beroepen houdt methodologisch geen steek.

Voor wat betreft de identificatie van piekbelasters: zie thema 9 (Piekbelasters) en i.h.b. de antwoorden V-09-001 en V-09-006.

Wat de berekening van de impactscore betreft, kan er op worden gewezen dat de impactscoretool deze berekent op basis van de toetszone. De toetszone bestaat uit het geheel van de actueel aanwezige habitats, de tot doel gestelde habitats op terreinen onder passend beheer en de zoekzones voor het realiseren van de openstaande IHD, alle gelegen binnen SBZ-H en binnen 20-km afstand tot de emissiebron(nen). Deze vormen samen de ruimtelijke vertaling van de S-IHD's voor elke SBZ-H. De parameters van de impactscoretool zullen steeds actueel worden gehouden, aangezien de berekeningen (die kaderen in een voortoets resp. passende beoordeling) steeds moeten geschieden aan de hand van de best beschikbare wetenschappelijke kennis en elk risico op een betekenisvolle aantasting met voldoende zekerheid kan worden uitgesloten. Voormelde aanpak laat zich inpassen in het voorzorgsbeginsel dat vervat zit in artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn.

7. SCENARIO'S

V-07-001

De natuurlijke uitstroom en de inspanningen die na de eerste PAS in 2014 geleverd zijn, werden niet in rekening gebracht

- Er werd onvoldoende rekening gehouden met inspanningen die landbouwers geleverd hebben om de stikstof op hun bedrijf te doen dalen na de eerste PAS in 2014.
- De reducties van N-emissies afkomstig van de natuurlijke en de vrijwillige stopzetting van landbouwbedrijven wordt niet mee in rekening genomen bij de aan de landbouw opgelegde maatregelen. Het probleem lost zich op zijn eigen op want eens 10 jaar verder en er zullen al gigantisch veel landbouwers weggevallen zijn omdat er nu nog veel 60-70 jarigen nog aan het boeren zijn. Als de overheid een projectie zou willen maken van de hierdoor bijkomende reductie over 5 tot 10 jaar, zou blijken dat de "stikstofemissie gedecimeerd" zal zijn. De gemiddelde leeftijd van de huidige landbouwers is 56 jaar en slechts 12% hiervan heeft een opvolger. De natuurlijke afvloe van landbouwbedrijven gaat in de komende 10 jaar dus zeer groot zijn. Geef deze 12% opvolgers alle kansen om te boeren en ondernemen want een generatie die men kwijt, is komt nooit meer terug. Er is reeds gepeild bij landbouwers in hoeverre zij menen een opvolger te hebben, door het Departement Landbouw en Visserij? Neem deze cijfers mee in de modellering. En richt een objectief wetenschappelijk comité op om deze berekeningen te begeleiden. Waarom is er geen rekening gehouden met de natuurlijke afvloe uit de landbouw (en op een natuurlijke wijze verkleinen van het probleem) in plaats van zich te baseren op een lijst van bijna 10 jaar geleden? Industrie mag toch ook zijn uitstoot compenseren door in een ander werelddeel emissierechten te kopen.

Kan het aandeel van deze stopgezette bedrijven dan niet mee opgenomen worden binnen die 60% stikstofreductie? Een andere bedenking is dat bijvoorbeeld kleine, middelgrote en grote bedrijven binnen één sector niet samen aan die 60% stikstofreductie kunnen werken? Dit is toch veel economischer haalbaar? Er is geen verschil tussen impact stikstofuitstoot van koeien, varkens of pluimvee.

Er wordt bij de maatregelen geen rekening gehouden met: (te sterke) groei van de bedrijven in de laatste 10 jaar, grootte van de bedrijven, duurzaamheid, of het aantal dieren in verhouding staat met het aantal ha landbouwgrond ter beschikking, reeds genomen emissie-reducerende maatregelen en uiteindelijk zelfs ook niet met de grootte van de impactscore zelf.

De conceptnota stelt voor de varkenshouderij een krimp van 30% voorop. Logischerwijze valt de ammoniakuitstoot voor deze dieren op 0. De gebruiksruimte die vrijkomt bij het inkrimpen van de varkensstapel via de stoppers hoort in rekening gebracht te worden in het generieke reductiepercentage van 60% bij de blijvers. We tekenen dan ook bezwaar aan tegen het feit dat de gebruiksruimte (i.e. 30% van 18.000.000 kg NH₃ * = 5.400.000 kg NH₃)

die vrijkomt, niet verrekend wordt in de inspanningen die de verder boerende varkenshouders moeten nemen. In cijfers betekent dit dat de blijvers dan nog slechts 45% moeten dalen i.p.v. 60%. De ammoniakuitstoot afkomstig van varkens moet namelijk dalen naar een uitstoot van 7.200.000 kg (= 40% van 18.000.000 kg). Als er reeds 30% gerealiseerd werd door de stoppers dan hoort de sector nog een weg af te leggen van 12.600.000 kg naar 7.200.000 kg of dus met andere woorden een daling van < 45%. De vleesveesector is sinds 2015 tot 2021 reeds 20% gedaald in dieraantal. M.a.w. netto -20% emissiereductie. De openstaande doelstelling die geschetst wordt in het openbaar onderzoek duidt een actuele doelstelling van nog 7,7% reductie vanaf 2021 tegen 2030. De emissies van de rundveesector stemmen niet overeen met de realiteit in dieraantal van Vlaanderen (-20% t.o.v. - 7,3%) en toont aan dat de grondslag van deze berekening op foutieve gegevens of databank is gestoeld. Hier dient verduidelijking gebracht te worden naar ons als landbouwers en vraagt ook de nodige aandacht bij de evaluatie van 2025 en 2030. Een zeer duidelijk beeld van de afbouw van de veestapel ten gevolge van natuurlijke afvloei dient dus zeker mee genomen te worden bij diverse toekomstige berekeningen en modelleringen, willen we nog (jonge) dynamische agrarische ondernemers de kans geven aan innovatie en bedrijfsontwikkeling te doen. Want de mogelijke bijkomende behaalde emissiereducties bovenop de gestelde doelen dienen zeker ten gunste van de sector geëvalueerd te worden.

- In de PAS-maatregelen wordt uitgegaan van een constante veestapel en uitstoot als uitgangspunt. Dat is niet correct. Waarom wordt er geen rekening gehouden met de afname van de veestapel in de berekeningen? Bij het bepalen van de reductiedoelstellingen moet men uitgaan van doelstellingen op sectoraal niveau en daarbij ook het aandeel van de stoppende bedrijven mee in rekening nemen zodat de reductiedoelstellingen voor de blijvende landbouwers naar beneden kunnen en er ontwikkelruimte voor de blijvers komt.

Zoals toegelicht in het plan-MER en de teksten van de PAS, werd verkend welke inspanning inzake emissiereductie nodig is tegen 2030, vertrekkende vanuit het referentiejaar 2015. Het gebruik van dat referentiejaar verhindert niet dat emissiereducties die specifieke bedrijven sinds 2015 reeds gerealiseerd hebben of dat de evolutie in de emissies die op (sub)sectorniveau hebben plaatsgevonden, bv. door het stoppen of uitbreiden van bedrijven sinds 2015, mee in rekening worden gebracht voor het realiseren van de 2030-emissiedoelen op (sub-)sector- of op bedrijfsniveau. Bij de operationalisering van de PAS naar regelgeving zal dit principe aangehouden worden. Een stal die in 2015 nog niet was uitgerust met erkende AEA-technieken, maar dit ondertussen wel is (en hierdoor de vereiste reducties realiseert), moet ingevolge de PAS niet nogmaals ingrijpen. Ook voor rundveebedrijven geldt het principe dat inspanningen die sinds 2015 reeds gerealiseerd in rekening gebracht worden voor het bepalen van de resterende inspanningen op bedrijfsniveau. Voor de rundveehouderij zullen bij de operationalisering van de PAS recente evoluties op sub-sectorniveau in rekening gebracht worden om de (rest)inspanning richting 2030 te bepalen.

- In het G8- scenario bedraagt de emissiereductieopgave bij varkens en pluimvee 60% in alle niet-ammoniak emissiearme (AEA) stallen tegen 2030. Deze reductieopgave van 60% richt zich op dieren die nog niet gehuisvest zijn in AEA-stallen. De PAS doet geen uitspraak over de wijze waarop die emissiereductie op bedrijfsniveau gerealiseerd moet worden. Wel bevat de PAS op sectorniveau de aanvullende doelstelling om tegen 2030 de varkensstapel met 30% te verminderen.

V-07-002

De regionale impact van stikstofemissies van vliegtuigen wordt onderschat.

- In het Vlaams luchtbeleidsplan 2030 staan er geen maatregelen voor de luchtvaartsector.
- Uit een zeer recente studie van september 2021 van de faculteit lucht- en ruimtevaart op de Technische Universiteit van Delft blijkt dat de regionale impact van stikstofemissies van vliegtuigen zwaar onderschat wordt, gezien niet de volledige uitstoot wordt meegenomen bij de berekeningen. Uit de berekeningen voor de luchthaven van Schiphol blijkt dat de regionale impact van stikstofemissies van vliegtuigen kan oplopen tot 30 % van de het totaal. (ref: Quantifying the impact of aviation emissions on global nitrogen emissions, door Marijn van Loo, TU Delft, 21 september 2021, <https://repository.tudelft.nl/islandora/object/uuid%3Aabb8aef34-3fbf-4eab-b1bb-fb8f76259f9f>).
- Gezien de aanwezigheid van grote verkeersinfrastructuur op het grondgebied en het beperkt aantal veehouders, zullen de opgelegde maatregelen geen betekenisvolle impact hebben op de stikstofdepositie op de speciale beschermingszone (SBZ). De maatregelen zullen daarentegen wel een gigantische impact hebben op de economische leefbaarheid van de landbouwbedrijven. Wanneer men het aandeel van de landbouw op de stikstofdepositie op SBZ specifiek voor zou berekenen, dan zou het aandeel van landbouw t.o.v. de transportsector (inclusief luchtvaart) er heel anders uitzien dan het Vlaamse gemiddelde waarmee gewerkt wordt. Bijgevolg zal de verwachte winst die te boeken valt door de zeer strenge maatregelen veel beperkter zijn. De sociale en economische gevolgen zijn echter zeer ingrijpend en niet in verhouding tot het resultaat. Er wordt ten onrechte abstractie gemaakt van de concrete context en de reële situatie ter plaatse door enkel rekening te houden met de impactscoreberekening.

De nabijheid van grote infrastructuur, vooral wegen nabij natuurgebieden, hebben een specifieke lokale impact die door het systeem nu generiek ten laste van landbouw worden gelegd. Dit vereist een correctiefactor.

Zie ook antwoord V-01-008.

Bij de luchtvaart moet een onderscheid gemaakt worden tussen vier bronnen van emissies:

- 1) de emissie van de vliegtuigen op lagere hoogte (onder 3000 voet);
- 2) de emissie van de vliegtuigen op hogere hoogte (boven 3000 voet);
- 3) de grondgebonden emissies;
- 4) de emissies van het verkeer van en naar de luchthaven.

In de Vlaamse emissie-inventaris lucht (VMM) en in de depositieberekeningen met het VLOPS-model worden emissiebronnen 1, 3 en 4 als dusdanig opgenomen. Set 3 als onderdeel van de sector Handel & Diensten, subsector 'off-road luchthavens'. Set 4 als onderdeel van de emissies door wegverkeer.

De VLOPS-berekeningen van vliegtuigemissies onder 3000 voet gebeuren aan de hand van oppervlaktebronnen, net als voor wegverkeer en scheepvaart. Die oppervlaktebronnen hebben een diameter van 1000 m (resolutie van het VLOPS-grid), een hoogte van 50m en geen warmte-inhoud. Deze bronnen worden dus relatief dicht bij de grond gelegd zonder thermische pluimstijging en kunnen dus als een redelijke worst-case meegenomen worden.

Emissies in het luchtruim boven 3000 voet worden om model-technische redenen niet als emissiebron meegenomen in VLOPS.

Dit betekent evenwel niet de depositiebijdrage van die emissies niet ingeschat kan worden en niet mee verrat zit in de depositiehoeveelheden die in het kader van de PAS gebruikt worden. Een recente Nederlandse studie (<https://open.overheid.nl/repository/ronl-a71fc0c4-e37c-4f01-84ce-6f8b55d2f1d2/1/pdf/advies-van-het-adviescollege-stikstofproblematiek-15-januari-2020.pdf>) begroot die bijdrage tussen 8 en 15 mol N/ha/jaar. Diezelfde studie geeft aan dat deze depositiebijdrage op basis van de momenteel beschikbare informatie voor het grootste deel te relateren is aan de luchtvaart. Door het grote verspreidingsgebied van deze emissies, is de bijdrage van de emissies boven 3.000 voet aan alle Natura 2000-gebieden ongeveer hetzelfde.

Er is geen reden om aan te nemen waarom in een Vlaamse context tot andere conclusies zou moeten worden gekomen. 8-15 mol komt overeen met een depositiebijdrage van 0,1 tot 0,2 kg N/ha/jaar. Modelmatig maakt deze bijdrage deel uit van de achtergronddepositie (zonder brontoewijzing), die meegenomen wordt door kalibratie van de totale gemodelleerde depositie aan meetgegevens.

De kalibratiefactor voor de depositie van NOx is nagenoeg één, wat er op wijst dat er geen belangrijke of betekenisvolle emissiebronnen ontbreken in het (Vlaamse) VLOPS-model.

Samengevat: de emissies die eenduidig toe te schrijven zijn aan activiteiten op Vlaamse luchthavens zijn rechtstreeks meegenomen in het depositiemodel. Via kalibratie wordt de beperkte depositiebijdrage van vliegverkeer boven Vlaanderen boven 3000 voet uniform

meegenomen in de totale depositiehoeveelheid. Deze aanpak is technisch-wetenschappelijk solide en berust op de best beschikbare wetenschappelijke informatie. Er worden met deze aanpak geen emissies noch deposities onterecht toegewezen aan landbouwactiviteiten.

V-07-003

Er wordt in de berekeningsmodellen geen rekening gehouden met de N-captatie van de (voeder)gewassen rond het veeteeltbedrijf. Door dit te berekenen zal de landbouw hoogstwaarschijnlijk geen grote impact meer hebben op de natuur. Er ontbreken ook andere emissiebronnen in de berekeningen. Modellen moeten aangepast worden.

- “Bij de reductie van de uitstoot wordt geen rekening gehouden met het feit hoe grondgebonden uw bedrijf is. De stikstof die mijn dieren uitstoten zijn eigenlijk het jaar voordien opgenomen door de planten die ze hebben opgegeten.”
- “Impact van klimaat in de modellen?”
- “Daarnaast zal het aantal wilde dieren in deze gebieden ook zijn toegenomen, zijn er daar tellingen over en worden deze dan ook opgenomen in de computermodellen?”
- “Er wordt geen rekening wordt gehouden met de stikstof-emissie en -depositie van de natuur zelf (bv. bladval in bossen in het najaar). Graag wens ik dan ook te verzoeken om de stikstofuitstoot en -depositie van de natuur zelf na te gaan, de impact na te gaan en deze in rekening te brengen in de Programmatische aanpak stikstof (PAS) en het bijhorend ontwerp plan-MER.”
- “Pluimvee, varkens, rundvee, konijnen, geiten, schapen worden opgenomen in de emissie-berekening voor de KDW. Echter de particuliere paarden, honden, katten, alpaca's, ... worden niet opgenomen in Sanitel, krijgen geen aandeel in NH₃-emissie en bijgevolg krijgen ze ook geen reducerende maatregelen toegewezen. Het evenredigheidsprincipe dient hier ook doorgetrokken te worden, gezien dit geen verwaarloosbare groep dieren bevat.” “De particuliere paardenhouderijen, kippen, ... in de omgeving van natuurgebieden en dat ook in landbouwgebied (zonevreemde activiteiten).”
- “Ook wilde zoogdieren en (trek)vogels zoals ganzen zitten niet vervat in deze studie. Dergelijke excretie en NH₃-emissies zorgen voor een niet-verwaarloosbare bijdrage op de KDW van een habitat.”
- “Verder stellen wij ons de vraag of volgende lokale stikstofdeposities niet moeten meegenomen worden in het debat: de puntbelastingen in het natuurgebied zelf door

begrazing door schapen en runderen, de (over)recreatie met paarden en wandelaars met honden, ... Ook daar bestaan studies over."

- "Impact van de té beperkte rioleringsgraad met afvoer van afvalwater naar RWZI's en dat ook rond natuurgebieden?"
- "Ontbrekende NH₃-bronnen zijn: Humane excretie: 6,693 miljoen mensen (bron: Belstat) produceren ± 3.948.863 TON excrementen met een stikstof (N) inhoud van 30.540 TON. Ter indicatie: de stikstof (N) inhoud van de mest uit de veeteelt in Vlaanderen wordt door de VMM berekend op 128.000 ton N . Wildfauna, katten en honden (1,5 miljoen), Industrie. Ontbrekende N-bronnen: Stuifmeel- depositie: er kunnen tot 1 miljard pollenkorrels neervallen per m². Stikstof-depositie kan oplopen tot 30 kg N /hectare, Industrie, Sahara-zand. NH₃-emissies uit niet meegenomen bronnen komen op het conto van de veeteelt. De werkelijke NH₃-emissie door veeteelt ligt dus wellicht 20% lager dan de vooropgestelde 95%, met verstreckende gevolgen voor de veehouders. Deze onjuiste berekeningswijze is een ernstig wetenschapper onwaardig en roept heel wat vragen op. Of dit met opzet gebeurde of gewoon weg vergeten, werd laten we nu nog in het midden. De PAS rekenmodellen moeten aangepast worden en de impact-scores van de bedrijven moeten opnieuw berekend worden!"
- "Waar in de berekeningen voor de pragmatische aanpak van stikstof is de fixatie door de landbouw gecompenseerd? Vaak wordt geargumenteed dat we in Vlaanderen meer produceren aan dierlijk producten dan de zelfvoorziening. Planten en dieren zijn ook de enige vorm van export van N, dit onder de vorm van eiwit. Nergens ter wereld is de omzetting zo efficiënt als bij ons. Er wordt inderdaad onder de 'vorm van graan import, bijproducten als diervoeding aangevoerd. Enkel stel ik vast dat we er niet inslagen om, de stikstof voldoende te capteren en te exporteren. Zijn hier studies en mogelijkheden onderzocht?"

Stikstofemissies komen van verschillende bronnen (grootvee, kleinvee, wilde dieren, ...), maar leveren niet allemaal een netto input aan reactieve stikstof in de speciale beschermingszones (SBZ). Stikstof afkomstig van landbouw is in het overgrote deel van de gevallen een gevolg van toediening van kunstmest en krachtvoeder afkomstig van buiten de grenzen van Vlaanderen. Netto wordt er dus in Vlaanderen veel stikstof ingevoerd. Die stikstof valt na emissie vanuit de lucht neer op zowel voedergewassen als beschermd habitats. Voor voedergewassen is die extra stikstof gunstig en wordt ze tot een bepaald drempelniveau opgenomen door de gewassen, voor beschermd (stikstofgevoelige) habitats is deze extra stikstof ongunstig. Bij voedergewassen wordt de opgenomen stikstof jaarlijks geoogst, voor beschermd habitats stapelt deze zich jarenlang op met verruiging en verlies van habitat tot gevolg.

Het reactieve stikstof dat uitgestoten wordt door gedomesticeerde dieren is uiteraard afkomstig van hun voedsel. Maar om dit voedsel te kweken is er dus kunstmatig extra

stikstof aangevoerd (bv kunstmest). Het resultaat is dat er stikstof van buiten Vlaanderen in de richting van het SBZ-habitat gaat, en daar dan niet weggehaald wordt. Ook wordt het gros van het voedsel vaak ingevoerd van buiten het gebied (krachtvoer, eiwittoevoegingen, ...). Voor wilde dieren en natuurbegrazing met vee is de zaak anders. Wilde zoogdieren en (trek)vogels worden niet bijkomend gevoederd. Zij nemen voedingstoffen op die al in het ecosysteem aanwezig zijn, en scheiden die er ook weer uit. Netto komt er dus niets bij aan voedingsstoffen. Andere kleinere huisdieren worden ook niet meegenomen in het model wegens een verwaarloosbaar aandeel.

Bovendien worden enkel landbouwexploitaties meegenomen in het model die voldoen aan één van volgende voorwaarden: een productie van dierlijke mest hebben die groter of gelijk is aan 300 kg fosfaat; en meer dan 2 hectare landbouwgebruik hebben. De emissieberekening gebeurt namelijk op basis van de mestbankaangiften van de VLM.

Zie aanvullend ook de antwoorden op gelijkaardige vragen in thema's 'emissies' (V-01) en 'deposities' (V-02). Meteorologische variabelen (temperatuur, windrichting, neerslaghoeveelheden), eerder dan klimatologische variabelen, zijn als factor meegenomen in de modelberekeningen.

V-07-004

Graag evenredig rekening houden met stikstofemissies afkomstig van het buitenland. Landbouw kan en mag niet als enige opdraaien voor het stikstofprobleem.

- De emissies van het buitenland zijn vrij bondig omschreven in de PAS-nota. Men zegt wel dat er rekening mee te houden, maar het had handig geweest om deze impact en reductie ook in grafieken mee te berekenen (eventueel worst case en best case scenario). Heel wat gebieden hebben immers grotendeels te lijden onder de buitenlandse impact, vraag is of vergunningen die hiermee verweven zijn, dit niet in rekening zouden mogen brengen.
- Specifiek Voeren: Lokale landbouw slechts kleine bijdrage, buitenland is hier belangrijkste bron.

Zie antwoorden V-05-005, V-05-041 en V-06-001.

V-07-005

Alle landbouwers worden over dezelfde kam geschoren. Niet alle soorten landbouw zorgen voor dezelfde stikstofuitstoot en belasting voor het milieu.

Het is erg onlogisch dat alle landbouwers over dezelfde kam worden geschoren en er niet per landbouwbedrijf wordt gekeken. Niet alle soorten van landbouw zorgen voor dezelfde stikstofuitstoot en belasting voor het milieu. 'Het' landbouwbedrijf bestaat niet gezien er zoveel diverse soorten bedrijven zijn.

Onder meer op basis van de inzichten verkregen uit de scenario-berekeningen in het plan-MER en bijhorende passende beoordeling, de kosteneffectiviteitsstudie en bijhorende systeemanalyse 'landbouw', en het advies van het PAS-expertenpanel, heeft de Vlaamse Regering geopteerd voor een generieke aanpak van de emissie-opgave 2030, met per (sub)sector een bijhorend maatregelenpakket. Individuele bedrijven hebben de keuzevrijheid hoe ze bijdragen aan het realiseren van de reductie-opgave waar ze door gevat zijn. Voor kleinschalige en biologische bedrijven wordt voorzien in een zgn. vrijstellingsregeling dat hen integraal of deels vrijstelt van generieke emissiereducties. Bij het uitwerken en ontwikkelen van nieuwe PAS-maatregelen zal voldoende aandacht gaan naar maatregelen op maat van specifieke bedrijfstypes. Zie ook antwoord V-11-001.

V-07-006

Vraag dat de reductie op bedrijfsniveau berekend wordt daar de geleverde inspanningen ook rechtstreeks invloed hebben op de omliggende natuur.

Bij de uitwerking van de nodige PAS-regelgeving en bij de operationalisering van de PAS zal voorzien worden in duidelijke criteria op welk niveau (stal, exploitatie, bedrijf, ...) emissiereducties moeten gerealiseerd worden. Zie ook antwoord V-19-023.

V-07-007

Evolutie van de emissies van NOx en de ervan afgeleide conclusies.

De trendlijn in figuur 4.1 is waarschijnlijk te steil voor NOx. De stelling dat de afname van de NOx-emissie sneller loopt dan het tempo dat vereist is om de PAS-doelstelling voor 2030 te realiseren, is mogelijk te optimistisch.

Transport is een belangrijke emissiebron voor NOx in Vlaanderen en door de maatregelen om de pandemie te bestrijden, was er in 2020 veel minder verkeer, en emissies. Te verwachten is dat dit lagere niveau niet zal aangehouden blijven bij het lossen van de maatregelen en de heropleving van de economie. De trendlijn in de figuur is daarom waarschijnlijk te steil voor NOx en is de stelling dat de afname van NOx -emissie sneller loopt dan het tempo dat vereist is om de PAS-doelstelling voor 2030 te realiseren wat te optimistisch. Mogelijk (en hopelijk) is het eerder een gelijke tred (waarmee de daling nog steeds snel genoeg verloopt).

De trendlijn van transport voor de periode 2014–2020 wordt inderdaad beïnvloed door de opmerkelijk lagere emissies in 2020. Die zijn het gevolg van o.a. de lockdowns en andere corona-maatregelen tijdens de COVID-19 pandemie. Daarom werd in de achterliggende analyse ook gekeken naar de evolutie tijdens de periode tot en met 2019. Voor alle deelsectoren van transport, op de luchtvaart na, is er zowel in 2014–2019 als in de periode 2014-2020 een significant dalende trend te vinden. Eenzelfde trend geldt voor transport in zijn geheel. Als de trend voor de totale NOx-emissie tijdens de periode 2014-2019 geëxtrapoleerd wordt richting 2030 komt de geprojecteerde emissie van 66,9 kton/jaar [61,4–73,0 kton/j] lager uit dan de tot doel gestelde emissie van 71,6 kton/jaar (binnen de onzekerheidsband). Voor transport levert dit een geëxtrapoleerde emissie van 31,0 kton/j [27,5 -34,9 kton/j] in 2030, wat niet significant hoger is dan het 2030-doel van 29,3 kton/j. Met de momenteel gekende evoluties in wagenpark en verkeersdichtheden, aangevuld met de maatregelen van Luchtbeleidsplan, ligt het 2030-doel binnen bereik. Zie ook antwoorden in thema 8 (Luchtbeleidsplan).

Deze conclusie, en de structureel afnemende trend, wordt ook bevestigd in de BEL-prognose van het Luchtbeleidsplan 2030, die onder meer rekening houdt met de daling van de NOx-emissies door de continue vervanging van het wagenpark met voertuigen met lagere emissies per gereden kilometer. Zie ook antwoord V-08-001.

Besluit: het tempo dat de PAS oplegt voor reductie van NOx-emissies richting PAS-doelstelling 2030 is realistisch en haalbaar.

V-07-008

Brandweer die wekelijks een vuurtje stookt als blusoefening naast SBZ.

worden. De uiteindelijke keuze van de Vlaamse Regering voor het reductiescenario M8 is aanvullend gebaseerd op technologische en socio-economische afwegingen, onder meer wat betreft verschillen in de kosteneffectiviteit en technische haalbaarheid van emissiereducties, en in macro-economische evoluties tussen (sub)sectoren van dierlijke productie.

Wat de vergrijzing betreft en de onzekerheid of bepaalde bedrijven in de toekomst verder zullen worden geëxploiteerd, moet er op worden gewezen dat het in rekening brengen van natuurlijke afvloeï binnen de sector niet zomaar kan worden meegenomen in de PAS (als maatregel) nu niet met de vereiste zekerheid kan worden gegarandeerd of dit effectief zal gebeuren, over welke bedrijven het gaat en wat het precieze effect van die (mogelijke) stopzetting(en) zal zijn.

Uit de rechtspraak van het Hof van Justitie volgt dat de positieve gevolgen van autonome ontwikkelingen enkel in de passende beoordeling van de PAS mogen worden betrokken indien de verwachte voordelen ervan vaststaan ten tijde van de passende beoordeling. De passende beoordeling moet steeds definitieve bevindingen bevatten over de verwachte voordelen en de doeltreffendheid van de maatregel of autonome ontwikkeling. Zie ook antwoord V-07-001.

V-07-010

De referentiepositie moet bepaald worden aan de hand van correcte en recente gegevens.

Cijfers van 2015 gebruiken is fout, er is ondertussen al veel tijd verstreken tot nu als 2022 waarbij de bedrijven al veel veranderd/ geëvolueerd zijn.

- “Juridisch is een referentiejaar 2015 niet te onderbouwen. Bij een referentiejaar te ver in het verleden vertrekt de beleidsmaker van een situatie die verkeerd is, want in de loop der jaren verstreken sedert het referentiejaar is de situatie aanzienlijk gewijzigd. Door zich te baseren op de situatie van het jaar 2015, dat op het ogenblik van de in voege treding in 2023 inmiddels 8 jaar terug in de tijd gaat (= X-8), ontstaat er een groot risico dat het voorgestelde plan haar doelstellingen niet bereikt. Tevens wordt een aantal bedrijven onrecht gedaan omdat hun meest actuele situatie niet in rekening wordt gebracht. De mestbankaangifte van 2015 is als basis gebruikt, terwijl de PAS-maatregelen pas vanaf 2016 verplicht aangegeven moesten worden. Deze PAS-maatregelen werden dus niet systematisch geregistreerd. Wetenschappelijke modellen moeten kijken naar de meest recente, accurate en volledige data.”

- “Sinds 2015 is ruim 20% van de melkveehouders gestopt met hun bedrijf, terwijl andere bedrijven zijn uitgebreid of verplaatst. Gezien het feit dat het aantal koeien en de melkproductie in deze periode niet zijn afgenomen, betekent dit dat de emissie van stikstof uit stallen sterk moet zijn veranderd. Op de ene plek sterk gereduceerd of gestopt, op de andere plek toegenomen. Daarnaast zijn nieuwe technieken toegepast in nieuwe stallen en is er per kilogram geproduceerde melk sprake van een lagere emissie van stikstof en fosfor, cijfers hiervan zijn ook beschikbaar bij de overheid. Een datum in het recente verleden ligt daarmee veel meer voor de hand.”
- “Uit de voorliggende stukken blijkt namelijk dat de voorgelegde cijfers dateren uit 2015. Derhalve beantwoorden zij niet aan de actuele stand van zaken: zo is het aantal voertuigen aanzienlijk toegenomen; er werd geen rekening gehouden met de best beschikbare technieken die aan bestaande landbouwbedrijven werden opgelegd; er werd geen rekening gehouden met actuele uitstoten van industrie; het percentage van luchtvervuiling veroorzaakt door het vliegverkeer is toegenomen. De voorliggende cijfers zijn thans dan ook niet actueel. Een beslissing die genomen wordt op basis van cijfers die niet beantwoorden aan de thans voorliggende werkelijkheid miskent dan ook het zorgvuldigheidsprincipe.”
- “De gebruikte PAS technieken worden ook maar sinds 2016 geregistreerd en combinaties ervan sinds 2018.”
- “Dat betekent dat er een overschatting kan zijn van de emissies op de bedrijven en de gevolgen daarvan kunnen voor een veehouderij zeer groot zijn. Bedrijven worden daardoor mogelijks ook onterecht aangeduid als piekbelaster.”
- In een plan-MER dient gebruik te worden gemaakt van de meest actuele gegevens. Het ontwerp PAS baseert zich evenwel op de scenarioberekeningen met emissie- en depositiecijfers van 2015 en neemt dat jaar als “referentiejaar”, dit terwijl het ontwerp PAS elders vermeldt dat het jaar 2019 “het meest recente” jaar is waarvoor volledige emissie- en depositiecijfers beschikbaar zijn. Luidens de rechtspraak van de Raad van State moeten in het kader van een milieueffectrapportage echter de meest actuele gegevens worden meegenomen. Het ontwerp van plan-MER stelt bovendien: “Bij de beschrijving van de gebruikte modellen kan nog melding gemaakt worden van de onzekerheden die gepaard gaan met (model)berekeningen. Deze onzekerheden nemen in elk geval toe met de tijdshorizon”. Er kan dan ook niet worden begrepen om welke reden in 2022 emissiegegevens van 2015 die dus inmiddels 7 jaar oud zijn, als vertrekpunt worden genomen voor de modelleringen en berekeningen die in het kader van de plan-MER werden uitgevoerd, dit terwijl bij de start van de scenarioberekeningen recentere emissiegegevens, nl. deze van 2019, voorhanden zijn. Uiteraard zijn er sedert 2015 feitelijke evoluties m.b.t. de emissies (onder andere ingevolge de stopzetting van bedrijven, het verlenen van vergunningen en het toepassen van emissie-reducerende maatregelen en technieken). Deze feitelijke evoluties inzake emissies op microniveau kunnen een

grote impact hebben op de verdere berekeningen en modelleringen, maar deze blijven door de gehanteerde werkwijze, buiten het vizier.

Zie antwoord V-06-056.

De berekeningen gebeuren op basis van de toestand in het 'PAS-referentiejaar' van 2015. Zoals aangehaald in het plan-MER impliceert de keuze voor het referentiejaar 2015 niet automatisch dat er geen rekening zou zijn gehouden met tussentijdse evoluties in de data, maar dat de vergelijking voor de beoordeling van de milieueffecten dient te gebeuren ten opzichte van de emissietoestand van het originele jaar (2015). Daarnaast wordt er verwezen naar enkele parameters die zouden verouderd zijn, met name de BWK (versie 2018), de zoekzonekaart versie 0.2 (versie 2015) en de VLOPS-versie 2.1 (versie 2019). Deze parameters waren de meest recente ten tijde van de start van de metingen. De verschillende scenario's zijn dan ook doorgerekend met deze parameters.

Het strategisch karakter van het onderzoek op planniveau is er in de eerste plaats op gericht een afweging te kunnen maken tussen de verschillende te bestuderen alternatieven. De nadruk ligt op effecten die óf in hoge mate onderscheidend zijn tussen de alternatieven, óf die aanzienlijk zijn (of beide). Op kleine, tijdelijke of gemakkelijk te milderen effecten wordt in het onderzoek dus niet of niet gedetailleerd ingegaan.

Bij de individuele vergunningsaanvraag, dus bij de berekening van de impactscore, wordt sowieso gerekend met de meest recente gegevens.

V-07-011

Alle berekeningen die in deze stikstofproblematiek gebruikt worden zijn gebaseerd op een theoretisch model dat geschikt is voor gebruik op macroschaal.

De modellen zijn gemaakt om de stikstofdepositie of neerslag te berekenen op macroschaal. Echter voor de berekening van de depositie van een bedrijf wordt het model dat gemaakt is voor macroschaal gebruikt voor microschaal. Dit vergroot de onnauwkeurigheid enorm. De berekening van de impactscore heeft zijn beperkingen in die zin dat er een grote foutenmarge op zit. Nederlandse professoren spreken van een foutenmarge tot 30% (zowel positief als negatief). Dit kan leiden tot een foutieve beoordeling. De foutenmarges gehanteerd in de modellen om tot dit PAS-akkoord te komen zijn vele malen groter dan de marges waarbinnen gesteld wordt dat er nog enig effect is van een landbouwbedrijf en zelfs industrieel bedrijf op een SBZ en die in de ministeriële instructie en in het huidige voorstel worden opgelegd aan landbouwbedrijven (0,025%).

Deze foutenmarges in de modellen worden niet meegenomen in het huidige voorstel. Dit is wetenschappelijk niet correct.

De huidige modellen en berekeningsmethododes kunnen enkel uitspraak doen over de depositie van grote stikstofstromen over grote gebieden en niet over de individuele stikstofstroom van 1 bedrijf op een bepaald gebied, SBZ of niet.

“Ondanks het feit dat er geen 1 op 1 relatie kan aangetoond worden tussen 1 bepaalde lozer van stikstof en 1 bepaald SBZ-gebied, worden met dit PAS-akkoord sommige bedrijven keihard geraakt en sommigen niet zonder dat daarvoor een gefundeerd en tegenstelbaar bewijs wordt geleverd. Ik wens hierbij de vergelijking te maken met een afvalwaterlozing, emissie van zware metalen bij afvalverbrandings-processen, overdreven bemesting van land of het in het milieu brengen van PFOS waarbij het telkens eenduidig aan te tonen is, wie verantwoordelijk is voor de emissie en de daaropvolgende depositie of verkeerde lozing met de bijhorende effecten.”

De Vlaamse overheid spiegelt zich aan onze noorderburen in dit PAS-verhaal en neemt de Nederlandse methodiek van landbouwvernieuwing over. De achterliggende rekenmodules en algoritmen zijn dezelfde als degene die in Vlaanderen worden gebruikt en waarop het huidige PAS-voorstel is gebaseerd. Er wordt gerekend met eenzelfde lage overschrijdingspercentage van 0,025% en het model blijkt in staat te zijn om te beslissen dat een bedrijf een overdreven impact zou hebben op een SBZ op 50km van het bedrijf gelegen. In het echte leven komt de stikstof van een bedrijf niet verder dan een paar kilometer verder van de uitstoot neer, met het meeste op enkele honderden meters. Elke jogger, wandelaar, fietser, hond, ruiter, ... die kort een plasje doet in de gebieden op een paar kilometer van een door u geïdentificeerd landbouwbedrijf laat meer stikstof achter dan de stikstof afkomstig van dit bedrijf.

De beleidskeuzes in de PAS gebeuren op macroniveau. De gebruikte modellen en aannames zijn voldoende accuraat om de gemaakte keuzes te onderbouwen en berusten op de best beschikbare wetenschappelijke informatie. Dit wordt toegelicht op p. 84-85 van het (ontwerp) plan MER.

Verdere elementen van antwoord zijn opgenomen in thema's 1 (Emissies), 2 (Deposities) en 3 (Impactscore).

V-07-012

Uit het BAU-scenario blijkt dat er anno 2030 geen overschrijdingen zijn voor de Zuunbeekvallei (alsook voor het Hallerbos). Waarom moet de rundveestapel dan zo drastisch en snel afgebouwd worden?

Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenario-berekeningen, uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse 'landbouw', heeft de Vlaamse Regering geopteerd voor het MER-alternatief 'M8' als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. Het M8-alternatief is een combinatie van generieke maatregelen en maatwerk. Dit alternatief reduceert de uitstoot van NOx tegen 2030 met 45,1% en de uitstoot van ammoniak met 40,6%.

Uit de gevoerde analyses blijkt dat een dergelijke generieke emissiebeperkende aanpak noodzakelijk is om tegen 2030 de deposities van stikstof afdoende te verminderen. De stikstofdepositie afkomstig van niet-lokale emissiebronnen is dermate groot, dat generieke inspanningen vereist zijn.

Het gegeven dat er zich in een nabijgelegen SBZ-H actueel of in 2030 niet langer overschrijdingen van de KDW voordoen, werkt uiteraard wel door in de (toekomstige) vergunningverlening aan bedrijven in de nabijheid van dat SBZ-H. Immers, de impactscore wordt enkel berekend ten aanzien van habitats die op het ogenblik van de vergunningsaanvraag in overschrijding zijn. De impactscore van bedrijven in de onmiddellijke omgeving van zo'n SBZ-H zal in dat geval verlagen.

V-07-013

Onnauwkeurige modellering van mestverwerkingsinstallaties.

- Het is niet duidelijk hoe de verwerkingsinstallaties gemodelleerd werden o.b.v. de mestbankaangiften. Als verwerkingsinstallaties moeten worden gemodelleerd in de vergunningsprocedures wordt er gewerkt met maximale uitstootnormen, ventilatiedebieten, uitstoothoogtes, luchtbehandelingssystemen, ... Deze informatie is niet beschikbaar in de mestbankaangifte, wat doet vermoeden dat ook hier zeer onnauwkeurig werd gemodelleerd. Het is bepaald zorgwekkend dat o.b.v. dergelijke zeer grove aannames en zonder enige communicatie omtrent de modelleringen wordt bepaald of er gigantische investeringen nodig zijn en/of dat een bedrijf in zijn geheel moet worden gestopt.
- Het is dan ook zeer zorgwekkend dat de overheid de impact van de verwerkingsinstallaties apart heeft gemodelleerd in de MER en aldus de impact apart heeft bepaald. Er wordt dan ook een vertekend beeld geschept, aangezien bij de vergunningverlening impact bekeken wordt binnen de milieutechnische eenheid.

Zie antwoord V-13-001 en antwoorden in thema 1 (Emissies).

Belangrijk om op te merken is dat de beleidskeuzes die zijn opgenomen in de ontwerp PAS op macroniveau gebeuren en dat de modellen voldoende accuraat zijn om de keuzes te onderbouwen. Dit wordt toegelicht op p. 84-85 van het (ontwerp) plan MER.

V-07-014

Vraag naar regio-gebonden salderen

De impact op natuurgebieden zou regio-gebonden bekeken moeten worden. Steeds meer stoppende boeren binnen een bepaalde regio realiseren een afname van de belasting op dit natuurgebied maar desondanks biedt deze afname geen mogelijkheden voor andere landbouwers om een deel van, mits reductie van impact zoals bij hervergunning, deze vergunning over te nemen. Door de mogelijkheid toe te staan van extern salderen (eventueel mits afnemen van een vast percentage 'emissierechten') kunnen deze stoppende landbouwers de oplossing bieden aan de beperkte groep van jonge landbouwers, die er in de toekomst zullen resten, om hun droom te realiseren en hun bedrijf dus verder uit te bouwen. Iets wat met het huidige stikstofakkoord onmogelijk is. Is er nog toekomst voor opvolging op een bedrijf met een oranje score als er in de dichte nabijheid een 10-tal andere bedrijven stoppen wegens leeftijd, de emissie van de andere bedrijven valt weg, kan daar rekening mee gehouden worden voor dat ene bedrijf met opvolging?

Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenario-berekeningen, uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse 'landbouw', heeft de Vlaamse Regering geopteerd voor het MER-alternatief 'M8' als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. Het M8-alternatief is een combinatie van generieke maatregelen en maatwerk. Uit de gevoerde analyses is duidelijk dat deze aanpak performant en noodzakelijk is. De stikstofdepositie afkomstig van niet-lokale bronnen is dermate groot, dat generieke inspanningen vereist zijn. Regio-gebonden salderen vraagt een sluitende emissieboekhouding en een adequaat berekenings-, opvolgings- en controlemechanisme voor alle transacties. De Vlaamse Regering opteert voor een reductie-aanpak op niveau van individuele exploitaties, wat zorgvuldiger en rechtszekerder geïmplementeerd, geborgd en gehandhaafd kan worden. De Vlaamse Regering heeft beslist dat, los van de PAS, een milieueffectrapport opgestart wordt om concrete varianten van salderingssystemen te onderzoeken.

Wat betreft het in rekening brengen van de gevolgen van stoppende landbouwers (natuurlijke afvloe) zie antwoorden V-07-001 en V-07-009.

V-07-015

De kleine bedrijven met een geringe uitstoot (-500kg) blijven buiten schot.

Hoofdzakelijk hobbyisten die geen winstmodel op hun bedrijf hebben en met een reducering zouden kunnen blijven bestaan, blijven buiten schot. Hoewel ook deze bedrijven stikstof uitstoten, zijn er voor hen geen maatregelen. Waarom is hun stikstof niet schadelijk?

Zie antwoord V-10-023 en antwoorden in het thema 16 (Correctiemechanisme).

V-07-016

De PAS vertrekt niet van doelstellingen maar vanuit maatregelen.

We stellen vast dat alle scenario's op een dusdanige wijze zijn doorgerekend waardoor het niet duidelijk is welke maatregel tot welke emissiereductie leidt. G8 is een conceptmatige berekening die niet één op één naar maatregelen mag worden doorvertaald. Er is weinig wetenschappelijk bewijs dat dit ontwerp de stikstof echt gaat reduceren.

Vooreerst moet op gewezen worden dat de milieueffectbeoordeling deel uitmaakt van een strategisch onderzoek, dat er in de eerste plaats op gericht is een afweging te kunnen maken tussen de verschillende te bestuderen alternatieven. Daarnaast wordt ook de effectiviteit van de Programmatische Aanpak Stikstof beoordeeld. In het geïntegreerd onderzoek worden de drie alternatieven op gelijkwaardige manier bestudeerd en beoordeeld, zodat een evenwichtige vergelijking mogelijk is. Het strategisch karakter van het onderzoek betekent niet dat het onderzoek niet rigoureuus zou gebeuren. Het betekent wel dat op dit moment niet alles onderzocht wordt; de nadruk ligt immers op effecten die óf in hoge mate onderscheidend zijn tussen de alternatieven, óf die aanzienlijk zijn (of beide). Op kleine, tijdelijke of gemakkelijk te milderen effecten wordt in het onderzoek dus niet of niet gedetailleerd ingegaan. De diepgang van dit onderzoek hangt ook samen met

het detailniveau van de kennis die beschikbaar is, met name voor wat de definitie en uitwerking van de verschillende alternatieven betreft.

De 2030 doelstelling om tegen 2030 de overschrijding van de KDW minstens te halveren is een resultaatverbintenis. In het kader van de opmaak van de PAS werden daartoe verschillende emissiereductiescenario's ontwikkeld, doorgerekend en afgetoetst aan de 2030-doelstelling.

De maatregelen uit de scenarioberekeningen worden doorvertaald naar beleidsmaatregelen doorvertaald. De scenario's zijn van belang om de milieueffecten van het ontwerp-PAS te beoordelen. Dergelijke emissiereductiescenario's vormen de basis van de alternatieven die in het MER onderzocht worden. Een alternatief gaat echter verder dan een emissiereductiescenario; het bevat daarnaast ook generieke (en eventueel gebiedsspecifieke) stikstofsaneringsmaatregelen, en beoordelingskaders die worden ingezet bij de vergunningverlening.

In de ontwerp PAS staat het maatregelenpakket van het G8-scenario duidelijk beschreven.

Bij het nemen van concrete maatregelen om voormelde reducties te bewerkstelligen, is rekening gehouden met beleidsoverwegingen, binnen de marge die de conclusies en voorgestelde maatregelen uit het plan-MER daarvoor bieden. Belangrijk om op te merken is dat de beleidskeuzes die zijn opgenomen in de ontwerp PAS op macroniveau gebeuren en dat de modellen voldoende accuraat zijn om de keuzes te onderbouwen. Bovendien is mechanisme voorzien van monitoring, evaluatie en bijsturing van de PAS.

V-07-017

De verdere verkleining van de zoekzones en de impact hiervan, is niet mee opgenomen in de berekeningen/het plan-MER.

De zoekzones zijn ruim afgebakend om aan de taakstelling te voldoen. Indien habitats onder passend beheer geplaatst worden, moeten de zoekzones in verhouding in grotere mate afnemen. Het verkleinen van deze zoekzones, en dus de toetszone bij vergunningverlening, is niet mee opgenomen in de te verwachten toekomstige ontwikkelingen. Hierdoor wordt de taakstelling van de algemene stikstofreductie te hoog ingeschat. Het is van belang om natuur effectief onder beheer te plaatsen, zodat de zoekzones verkleind worden. De openstaande taakstelling moet zo snel mogelijk afgebouwd worden.

Zie antwoord V-21-017.

V-07-018

In de ontwerp PAS en het ontwerp plan-MER wordt het ECA-project en de gevolgen op N-uitstoot vanaf de vermoedelijke realisatie vanaf 2030 niet vermeld.

Het complex project ECA wordt in geen enkele nota vermeld en is bijgevolg nog niet meegenomen in de PAS. De voorgestelde reducties op havengebied door scheepvaart, weg- en spoortransport en industrie moeten vergeleken worden met de verhoogde uitstoot door het complex project-ECA. Het ECA-project mag de gevraagde inspanningen van landbouwbedrijven niet ongedaan maken.

Binnen het Luchtbeleidsplan worden individuele projecten niet behandeld maar beleidsmaatregelen doorgerekend en aannames gemaakt over groei. Binnen deze groeiprognoses worden gekende/geplande (strategische) projecten opgenomen.

Voor het ECA-project is een voorkeurbesluit genomen, wat geen rechtstreekse rechtsgevolgen heeft. In dat opzicht kan dit project niet beschouwd worden als een bestaand of reeds goedgekeurd project. In het kader van de concrete projectbesluiten voor het ECA project zal steeds een passende beoordeling resp. milieueffectbeoordeling moeten worden opgemaakt, waarin een beoordeling van de stikstofdepositie zal moeten worden gemaakt. Er zal moeten worden aangetoond dat het project (in zijn totaliteit) geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een SBZ kan veroorzaken.

V-07-019

Foute voorstelling van de feiten. Er wordt geconcludeerd dat de landbouwsector sinds 2008 niet meer zou bijgedragen hebben aan de reductie.

- Per productie eenheid is er ook in de landbouw sinds 2008 een verdere daling van de ammoniakuitstoot door toepassing van emissiearme stalsystemen en technieken. Alleen is die voor een stuk teniet gedaan door het feit dat de overheid nog nieuwe landbouwbedrijven (vaak aan niet familiale landbouwers, maar industriëlen) vergund heeft en nog massaal uitbreidingen heeft toegestaan waarbij de reductie door die stalsystemen terug werd opgevuld door meer dierplaatsen. Indien daar iemand schuld aan treft is het de overheid die die vergunningen heeft toegestaan en niet de individuele landbouwer. In die zin is het huidige PAS-voorstel incorrect, daar

structureel dalende trend van de depositie van NOx (- 3,8%/jaar) tenietgedaan wordt door een significante toename van de depositie van ammoniak (+1,6%/jaar).

Met de invoering van de voorlopige significantiekaders voor de impactbeoordeling van NOx- en NH₃- deposities in 2014 en 2016 (zie o.m. Omzendbrief OMG/2017/01) werd onder meer een daling van de stikstofdepositie in de Habitatrictlijngebieden vooropgesteld. Die doelstelling wordt bereikt voor de depositie van NOx afkomstig van binnenlandse bronnen, maar niet voor de depositie van ammoniak.

Voor de emissies en depositie van NH₃ blijkt dat er sinds de instelling door de Vlaamse Regering in 2014 van een (voorlopige) programmatische aanpak stikstof, tot op heden géén structurele en substantiële daling is ingezet. De emissies nemen weliswaar licht af, maar onvoldoende om de emissies tegen 2030 in lijn te brengen met de emissie-opgave uit het G8-scenario. De deposities vertonen geen structurele afname, maar namen integendeel zelfs licht toe sinds 2014. De verdere toepassing van de werkwijze in onder meer de Omzendbrief OMG/2017/01 is onvoldoende voor het bereiken van de 2030-doelstelling voor de PAS (toets 1 in het plan-MER / de passende beoordeling). Het (verder) toepassen van de werkwijze uit Omzendbrief OMG/2017/1 op bedrijven met ammoniakuitstoot zou tegen 2030 niet kunnen leiden tot de vereiste afname van de ammoniakemissies.

Deze vaststellingen zijn nodig om op een zorgvuldige en juiste wijze een beleid uit te werken inzake stikstofdepositie. Zij doen geen uitspraak over de inspanningen die de landbouw in het verleden al dan niet heeft geleverd.

V-07-020

In het ontwerp PAS wordt er geen duidelijkheid geboden over de berekening van de reductie van de emissies.

Wordt de emissiereductie berekend op basis van de vergunning of op basis van het aantal dieren?

Logischerwijs wordt de vergunning als vertrekbasis genomen. Zo niet worden bedrijven die hun vergunning niet volledig hebben ingevuld bijkomend benadeeld. De scenarioberekeningen zijn echter uitgevoerd op het aantal dieren. De discrepantie tussen beiden roept juridische vraagtekens op. Hierover dient verduidelijking gegeven te worden.

In de PAS werd in de scenario-berekeningen gerekend met de werkelijke veebezetting (referentiejaar 2015). In het kader van vergunningsaanvragen wordt steeds gerekend met vergunde dieraantallen.

V-07-021

Gebruik van absolute waarde, zonder boven en ondergrens. Wetenschappelijk gezien een moeilijk punt.

De Vlaamse overheid baseert zich op modellen om de impactscores van de veehouderijen op de SBZ-gebieden te berekenen. Een model gaat uit van een aantal aannames, maar het uiteindelijke resultaat wordt nu uitgedrukt in een absolute waarde, zonder een boven en een ondergrens. Dit is wetenschappelijk gezien een moeilijk punt.

Zie antwoord V-03-006.

V-07-022

Discutabele aannames in BAU2030-scenario.

“Om de potentiële scenario’s van de Vlaamse PAS af te toetsen wordt gebruik gemaakt van het BAU2030-scenario.” “Zoals opgenomen in het plan-MER vertrekt dit scenario van een aantal aannames (punt 3.2.4 deel 3 plan-MER p27) die ik graag kritisch benader:

- Er wordt uitgegaan van een constante veestapel. Volgens de evoluties van het aantal varkens, pluimvee en rundvee is er een daling in aantal stuks varkens en rundvee en een stijging in pluimvee. Dit wijst op een eerder discutabele aanname.
- “Er wordt uitgegaan van toename in ammoniak-emissie-arme stallen voor varkens en pluimvee. De mate van implementatie van deze systemen is duidelijk verschillend voor varkens (lagere implementatie) dan voor pluimvee (merkelijk hogere implementatie). Er wordt echter nergens gestaafd op basis van welke redenering deze aanname gedaan wordt. Temeer omdat de percentages in die plan-MER afwijken van de aannames die gedaan werden voor het BAU-scenario zoals berekend in het Luchtbeleidsplan 2030. Om onderstaande redenen zijn de gehanteerde cijfers een zware onderschatting van het probleem en zouden deze moeten aangepast worden.”
- “De cijfers betreffende de emissies zijn te optimistisch en komen niet overeen met de realiteit en dit om volgende redenen: 1. Er wordt geen rekening gehouden met de uitstoters die niet verplicht zijn om aangifte te doen. 2. Het ontwerp-PAS mikt sterk

op technische ingrepen om de stikstofemissies te verminderen door de bouw van emissiearme (AEA) stallen. Deze oplossing wordt al jaren naar voren geschoven maar is onvoldoende. Wetenschappelijke studies (o.a. van Wageningen Universiteit) en controles bewijzen dat moderne emissiearme stallen in de praktijk gemiddeld twee keer zoveel ammoniak uitstoten als op papier wordt geclaimd. 3. Onderzoek leert ook dat de emissienormen (hoeveel er uitgestoten mag worden) 15-25% lager liggen in Vlaanderen dan in Nederland, Duitsland of Frankrijk. Heden (juni 2022) werden de emissienormen van runderen verhoogd met ongeveer 20% hoewel het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek reeds in 2018 wist dat de aangenomen normen in Vlaanderen te laag waren. Ook voor varkens zien we dat in de naburige landen hogere emissienormen gelden. 4. Waarom hanteert het plan dat nu voorligt de emissies van 2015 terwijl die van 2020 beschikbaar zijn?"

De aannames in BAU 2030-scenario zijn gebaseerd op de best beschikbare wetenschappelijk informatie, worden uitgebreid gedocumenteerd in het plan-MER en zijn in overeenstemming met de MER-richtlijnen. Zie ook antwoord V-07-026.

V-07-023

Berekeningen uitstoot en impact moeten op Europees niveau gestroomlijnd worden.

Voorstel om berekeningen te maken met de juiste wetenschappelijk onderbouwde cijfers, zowel voor uitstoot als impact. Die zijn er op dit moment niet. Europa moet met cijfers komen die gebruikt moeten worden in de lidstaten. Op die manier wordt de uitstoot van de producenten en de impact op natuur op 1 manier berekend in Europa. Gemakkelijk te verdedigen door alle lidstaten en eerlijk voor iedereen. Maar binnen België worden al andere cijfers gebruikt in Vlaanderen en Wallonië. Het is zelfs zo erg dat in Vlaanderen al andere cijfers gehanteerd worden tussen de landbouwsector en de industriële sector. Eén rechtlijnige lijn is er zichtbaar nog niet dus is er rechtshalve nog geen zekerheid.

Voor het berekenen van de emissies baseert de VMM zich op de internationale richtlijnen (<https://www.eea.europa.eu/publications/emep-eea-guidebook-2019>). Dit geldt ook voor de andere Europese lidstaten. Deze richtlijnen beschrijven onder andere de activiteiten en sectoren waarvoor emissies dienen ingeschat te worden, als ook methodieken en rekenfactoren waarop de lidstaten beroep kunnen doen. De lidstaten dienen over zowel de berekende emissies als de gehanteerde methodieken en rekenfactoren op jaarlijkse basis te rapporteren. Indien er meer accurate methodes voor handen zijn dan deze opgenomen in de richtlijnen, kunnen de lidstaten voor de inschatting van hun emissies zich hierop baseren

('landspecifieke factoren'). Dit laatste hangt o.m. af van de beschikbare middelen om bijkomend wetenschappelijk onderzoek te verrichten. Bijkomend worden lidstaten jaarlijks onderworpen aan internationale reviews. De bevindingen van deze reviews worden door de lidstaten geïmplementeerd wat aanleiding geeft tot continue verbeteringen van de inventarissen.

V-07-024

De sector melkveehouderij wordt harder getroffen door keuze referentiejaar 2015 want de voorbije 30 jaar kon sector niet meer groeien in vergelijking met andere sectoren

Vlaamse overheid houdt geen rekening met het Europees beleid dat melkveehouderij gedurende 30 jaar heeft beperkt in zijn ontwikkelingsruimte. Tussen 1984 en 2015 heeft de EU voor de melkproductie een quotabeleid gevoerd dat de maximale melkproductie voor elk land en ook voor Vlaanderen heeft vastgelegd. Dit productieplafond werd 30 jaar aangehouden en heeft het volume melk dat in Vlaanderen kon geproduceerd worden bevroren. In tegenstelling tot andere subsectoren van de landbouw kon de totale productie van melk in die periode niet toenemen. In 2015 werd het quotaregime afgeschaft. De melkveehouderij in Vlaanderen, die net als in Nederland, Denemarken en het westen van Frankrijk over comparatieve voordelen beschikte tegenover andere lidstaten in de EU voerde een herstelbeweging uit (verhoging van melkproductie in 2015-2020). In 2021 trad een stabilisatie op. Door de keuze voor het referentiejaar 2015 wordt de melkveehouderij, die 30 jaar niet kon groeien als sector, ongemeen zwaar getroffen. Dit is niet correct aangezien andere sectoren zich al die tijd onbeperkt konden ontwikkelen.

Zie antwoord V-19-035.

V-07-025

Gebrek aan transparantie over de gebruikte EF in de scenarioberekeningen

- "Onduidelijkheid over de gebruikte emissiefactoren bij de scenarioberekeningen. In Tabel 4-2 uit het ontwerp van plan-MER wordt gesteld dat men in de scenarioberekeningen gebruik maakt van EMAV2.1 enerzijds, en de emissiefactoren

uit het richtlijnenboek landbouwdieren versie 20/03/2015 anderzijds. Zoals reeds wordt toegelicht in hoofdstuk [4.2.5]#_bookmark29] en te zien in Tabel 1, gebruikt men in EMAV2.1, naar gelang het jaar in de tijdsreeks, ook verschillende emissiefactoren die men vervolgens corrigeert. Echter, geen van de gecorrigeerde emissiefactoren die gebruikt worden in EMAV2.1 gaan uit van de emissiefactoren uit het MER RLB van 2015. Er kan bijgevolg niet begrepen worden hoe in de scenario-berekeningen zowel met EMAV2.1 als met de emissiefactoren uit het richtlijnenboek landbouwdieren versie 20/03/2015 gewerkt kan worden.”

- “Gebrek aan transparantie bij de gebruikte emissiefactoren bij de berekeningen van de piekbelasters. De scenario-berekeningen G8 vertrekken van referentiejaar 2015. Wanneer men gebruik maakt van EMAV2.1 kan dan worden verwacht dat men heeft gerekend met de emissiefactoren van jaar 2015 (kolom EMAV2.1, 2015), die gebaseerd zijn op de emissiefactoren uit het MER RLB, versie februari 2021 (en dus niet versie 20/03/2015 zoals aangegeven in Tabel 4-2 uit het ontwerp van plan-MER). Echter uit recente briefwisseling van VLM aan de piekbelasters aangaande het detail van de berekening van hun impactscore, wordt aangegeven dat de berekening van de stalemissies gebeurde met de emissiefactoren uit Zwertvaegher et al. (2018). Wetenschappelijk advies inzake actualisatie van de emissiefactoren voor ammoniak, geur en fijn stof zoals opgenomen in het MER Richtlijnenboek Landbouwdieren. (Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek ILVO, april 2018). Uit de opgegeven emissies en dieraantallen uit de brief, komt men echter niet op dezelfde emissiefactoren als deze uit het advies van ILVO. Bijkomend is ook af te leiden dat de gebruikte emissiefactoren (op basis van de opgegeven emissies en dieraantallen in de brief) niet overeenkomen met de emissiefactoren kolom EMAV2.1, jaar 2015 uit Tabel 1 maar met de emissiefactoren kolom EMAV2.1, jaar 2019 uit Tabel 1, gebaseerd op dezelfde emissiefactoren als MER RLB versie 1/06/2022 (en dus óók niet versie 20/03/2015 zoals aangegeven in Tabel 4-2 uit het ontwerp van plan-MER). Bijgevolg is er geen transparantie over welke emissiefactoren gebruikt zijn in de scenario-berekeningen.”

Wat betreft gebrek aan transparantie over de gebruikte EF in de scenario-berekeningen, kan worden verwezen naar het ontwerp van plan-MER, waarin in § 4. het versiebeheer van de gehanteerde modellen (en daarin gebruikte brondata) wordt opgelijst.

Zie antwoorden V-01-005 en V-09-004.

BAUmax-emissieprognose achterhaald en niet onderbouwd

- “Het uitgangspunt van het ontwerp plan-MER is dat op het vlak van emissies één referentiesituatie wordt gehanteerd, die voor alle disciplines in principe gelijk is, aldus de kennisgevingsnota 2018. Het BAUmax- scenario uit het Luchtbeleidsplan 2030 wordt gebruikt als referentie voor de effectbeoordeling. Dit scenario is opgebouwd vertrekkende vanuit het referentiejaar 2015 en gebruikmakend van diverse, verouderde parameters. De richtlijnen d.d. 18/01/2019 stellen terecht dat de BAU-2030-emissieprognoses voor NH₃ en NO_x die in de kennisgeving zijn weergegeven en besproken inmiddels zijn achterhaald en dat deze BAU-emissieprognoses daarom zouden moeten worden geactualiseerd. Hierbij zou maximaal rekening moeten worden gehouden met de meest actuele gegevens, aldus deze richtlijnen. Ondertussen, meer dan drie jaar na het publiceren van de richtlijnen, dient te worden vastgesteld dat dit “niet” is gebeurd. De BAU-2030-emissieprognoses die worden gebruikt als toetsingskader van de scenarioberekeningen zijn bijgevolg nog steeds achterhaald.”
- “In de aanvullende richtlijnen d.d. 21/12/2021 wordt gesteld dat de keuze van referentie in het plan-MER goed onderbouwd dient te worden en dat per discipline de referentiesituatie duidelijk moet worden beschreven. Evenwel dient te worden vastgesteld dat de keuze van de referentie “niet” wordt onderbouwd in het ontwerp van plan-MER. De Vlaamse overheid hanteert in het ontwerp plan-MER een achterhaald referentiekader en blijft in gebreke om de keuze voor dit kader te onderbouwen.”

De MER-richtlijnen (van 23/12/2022) bevestigen dat de situatie in 2030 zoals vastgesteld in de kennisgeving de referentiesituatie is en dat het BAUmax-scenario uit het Luchtbeleidsplan 2030 wordt gebruikt als referentie voor de effectbeoordeling.

In het ontwerp plan-MER wordt de keuze voor BAU-max duidelijk gemotiveerd: zie § 4.2. Verder komt het plan-MER tegemoet aan de bepalingen van de MER-richtlijnen en kennisgeving. Wetende dat het Luchtbeleidsplan 2030 vandaag ‘beslist beleid is’ zou in principe het Luchtbeleidsplan 2030 zelf deel moeten uitmaken van de referentiesituatie (BAU2030). Aangezien het Luchtbeleidsplan 2030 onderdeel uitmaakt van alle redelijke alternatieven die in het plan-MER bestudeerd worden, staat dit feit de vergelijking tussen de verschillende alternatieven niet in de weg en kan BAU 2030 als referentie behouden blijven. Wel moet er rekening mee gehouden worden dat een deel van de effecten die met de verschillende alternatieven gerealiseerd worden niet aan het PAS-programma sensu stricto toe te wijzen zijn, maar mede aan het Luchtbeleidsplan, dat ook in een situatie zonder PAS zou gerealiseerd worden. Om die reden worden in de overzichtstabellen in het plan-MER waarin de effecten op emissie en deposities worden samengevat ook de effecten

van de implementatie van het Luchtbeleidsplan apart opgenomen. Dit geeft een beeld van het belang van de bijkomende reducties die door de verschillende scenario's en alternatieven gerealiseerd worden, bovenop de effecten van het Luchtbeleidsplan die nodig zijn om aan de PAS 2030 doelstelling te voldoen.

V-07-027

Gebruik van verouderde parameters bij bepalen van piekbelasters

- Verschillende Vlaamse administraties gaven tijdens de hoorzitting in het Vlaams Parlement d.d. 18/05/2022 meer tekst en uitleg bij de gebruikte parameters bij het bepalen van de lijst van piekbelasters. Bij de start van de berekeningen werd vastgeklit welke parameters en kaarten zouden worden gebruikt. Uit deze toelichting blijkt dat bij de bepaling van de lijst van piekbelasters, en bijgevolg dus ook in de scenarioberekeningen en het bepalen van het referentiekader, gebruik werd gemaakt van emissiegegevens van 2015, de biologische waarderingskaart (BWK) van 2018, de zoekzonekaart versie 0.2 van 2015, VLOPS 2.1 (2019) en meteo-gegevens van 2015. Dit wordt ook bevestigd in het ontwerp van het plan-MER. Er werd eveneens toegelicht dat de zoekzonekaart sinds 2015 niet meer werd aangepast en dat nog steeds met versie 0.2. wordt gewerkt. Van de BWK is er in 2020 een actualisatie gebeurd. Er kan dus worden geconcludeerd dat in de scenarioberekeningen en bij het bepalen van het referentiekader gebruik werd gemaakt van verouderde parameters waarbij vooral de gedateerde emissiegegevens in het oog springen. Evenwel is het inmiddels vaste rechtspraak van de Raad van State dat in het kader van een milieueffectrapportage wél rekening dient te worden gehouden met de feitelijke context die in de loop der jaren uiteraard ook kan wijzigen.
- Het rekenen met verouderde parameters kan tot grote verschillen leiden in impactscores van individuele bedrijven waaronder ook de piekbelasters. Hieruit blijkt duidelijk dat rekenen met verouderde parameters gevolgen heeft op microniveau. Dit zal ook implicaties hebben op macroniveau vermits de conclusies op macroniveau de som zijn van deze op microniveau. Van een zorgvuldig handelende overheid kan worden verwacht dat ze in het kader van een plan-MER de meest actuele gegevens en parameters hanteert als input voor modelleringen en berekeningen. Er wordt geen verantwoording geven voor het gebruik van verouderde emissiecijfers, zijnde deze van 2015, en van verouderde parameters in het kader van voormelde modelleringen en berekeningen. Het is niet voor redelijke betwisting vatbaar dat de Vlaamse overheid door gebruik te maken van deze

verouderde inputgegevens in het kader van de plan-MER, is tekort gekomen aan haar zorgvuldigheidsverplichting.

Zie antwoord V-09-004.

V-07-028

Niet alle bronnen meegenomen in de modelleringen.

Er kan niet worden gegarandeerd dat elke sector daadwerkelijk verantwoordelijk is voor het depositieaandeel dat haar door het model wordt toegewezen.

- “Een recente studie van UGent toonde aan dat honden via hun uitwerpselen elk jaar gemiddeld 11 kg stikstof en 5 kg fosfor per hectare toevoegen aan vier Gentse natuurgebieden. Dat is een aanzienlijke bemesting (zeker gelet op de voortoetsdrempel van ammoniak die overeenkomt met 1,5 gram stikstof per hectare per jaar !) die tot hiertoe werd genegeerd, maar die schadelijk kan zijn voor de biodiversiteit en de werking van het ecosysteem.”
- “In de ontwerp PAS wordt ook aangegeven dat er aandacht moet zijn voor zomerganzen die ook een bron van eutrofiëring zijn in natuurgebieden aangezien ze externe nutriënten in de natuurgebieden kunnen aanbrengen.”
- “Er is ook heel wat hobbymatig gebruik dat niet wordt meegenomen. Bijvoorbeeld het houden van één of meer paarden op een weide die kleiner is dan 2 ha. Immers worden niet alle dieren die stikstof uitscheiden, meegenomen in de modellen. De vraag rijst bijgevolg hoe met zekerheid kan worden gesteld dat alle stikstofdepositie effectief afkomstig is van de gemodelleerde sectoren. Ondanks het feit dat validatiestudies aantonen dat de depositiemetingen dichtbij de gemodelleerde resultaten liggen, kan de verdeling van de overeenkomstige emissies/deposities onder de actoren nog wel verkeerd zijn. Men kan immers niet meten van welke bron de depositie uit de lucht afkomstig is, en rechtstreekse uitscheiding van nutriënten worden niet meegenomen in het model maar hebben uiteraard wel een effect. Er kunnen dus fundamentele vraagtekens worden gezet bij de gehanteerde werkwijze in het PAS-dossier.”

Antwoord te lezen in samenhang met het antwoord V-07-003.

Zie antwoorden in thema's 01 (Emissies) en 02 (Deposities) voor de bepaling van de gehanteerde emissies en de deposities.

In de emissiemodellering werden de emissies van volgende sectoren actief begroot en meegenomen: afval, energie, handel en diensten, huishoudens, industrie, landbouw, offroad voertuigen en machines, en transport.

Dit zijn alle sectoren en waarvan de Vlaamse Milieumaatschappij jaarlijks de emissies inschat als onderdeel van de Vlaamse emissie-inventaris lucht (www.vmm.be/lucht). De VMM baseert zich voor de inschatting van de emissies van de luchtverontreinigende stoffen op de internationale richtlijnen voor wat betreft op te nemen sectoren en activiteiten (<https://www.eea.europa.eu/publications/emep-eea-guidebook-2019>). De emissie-inventaris lucht wordt jaarlijks onderworpen aan internationale reviews.

Voor wat betreft de aangehaalde stikstofbronnen die geen deel uitmaken van de gebruikte emissie-inventaris, het volgende:

De bronnen die meegenomen worden zijn deze die depositie via de lucht die geven en vergeleken worden met de KDW. De KDW probeert met name te bepalen wat de maximale depositie is die het habitat aankan via aanvoer via de lucht, in afwezigheid van aanvoer via andere bronnen. Het is duidelijk dat als een natuurgebied rechtstreeks bemest wordt via bv. toedienen van mest, het importeren van nutriënten via het water, ... dat het halen van de KDW voor de depositie via de lucht niet voldoende is. Met andere woorden, het halen van de KDW is wel een noodzakelijke maar geen voldoende voorwaarde voor het brengen van de natuur naar een goede instandhouding. De eerste twee voorbeelden van ontbrekende bronnen in het model zijn bronnen die niet van de pathway 'depositie via de lucht' gaan. Hondendrollen en de effecten van zomerganzen zijn voorbeelden van rechtstreekse bemesting van bepaalde habitats. Het derde voorbeeld geeft wel een voorbeeld van een mogelijk ontbreken van een factor in de depositie via de lucht, met name het ontbreken van bepaalde hobbymatig houden van dieren. Er zijn echter goede redenen om aan te nemen dat dit slechts een heel beperkte factor is. Via EMAV zijn alle exploitaties vervat die voldoen aan één van volgende voorwaarden:

- Een productie van dierlijke mest hebben die groter of gelijk is aan 300 kg fosfaat
- Meer dan 2 ha landbouwgebruik hebben

Om een emissie te hebben via paarden naar de lucht die slechts 5% is van de emissies uit stallen van alle dieren samen zou het aantal paarden in de aangifte moeten vermenigvuldigen met een factor 8 à 9. Het lijkt onmogelijk dat er dus 7 à 8 keer meer paarden zijn in hobbyexploitaties die niet onder de vergunningenplicht vallen dan dat er zijn die wel onder de vergunningenplicht vallen.

Dit betekent ook dat het toevoegen van deze beperkte bronnen aan het model slechts een beperkte bijdrage aan de deposities zouden geven. Dit betekent ook dat de grote lijnen van de brontoewijzing amper zouden veranderen en de conclusies over welke sectoren verantwoordelijk zijn voor de depositie via de lucht niet zouden veranderen. Het

strategisch karakter van het onderzoek op planniveau is er in de eerste plaats op gericht een afweging te kunnen maken tussen de verschillende te bestuderen alternatieven. De nadruk ligt op effecten die óf in hoge mate onderscheidend zijn tussen de alternatieven, óf die aanzienlijk zijn (of beide). Op kleine, tijdelijke of gemakkelijk te milderen effecten wordt in het onderzoek dus niet of niet gedetailleerd ingegaan.

V-07-029

Gegevens verkeer en industrie niet in detail in beeld. Dit leidt tot onzorgvuldige besluitvorming.

Aangezien emissies afkomstig van de Vlaamse transportsector (waar verkeer het grootste aandeel in heeft), industrie en het buitenland een significant aandeel omvatten van de Vlaamse deposities en hier geen detailinfo over beschikbaar is, kan worden geconcludeerd dat de graad van detail van deze emissiegegevens beperkt is. Er zal frictie zijn tussen de werkelijke en de gemodelleerde realiteit wat leidt tot onzorgvuldige besluitvorming. De emissiegegevens voor landbouw zijn tot in detail gekend, terwijl dat niet geldt voor andere sectoren (verkeer en industrie) waardoor het PAS-model niet evenwichtig is.

- De verzamelde emissiegegevens voor landbouw zijn gedetailleerd. Het EmissieModel Ammoniak Vlaanderen (EMAV-model) dat gebruikt wordt om landbouwemissies te simuleren kan immers rekenen op brondata afkomstig van de mestbankaangifte die de inputgegevens op bedrijfsniveau beschikbaar maakt. De emissiegegevens van de andere sectoren zijn niet op een dergelijk detailniveau beschikbaar. Voor verkeer rekent men met modellen via activiteitsdata en emissiefactoren. Aan de hand van metingen werden deze emissiefactoren recent nog aangepast aangezien er een "NOx-gate" bleek te zijn. Na de aanpassingen van de rekenfactoren schatte het model de metingen wel beter in, maar van een verzameling van gedetailleerde emissiegegevens is geen sprake.
- Voor industrie rekent men op basis van de Integrale Milieu Jaarverslagen (IMJV) en een "generieke inschatting" voor bedrijven die niet onder de verplichting vallen van het opmaken van een IMJV. Deze generieke inschatting gebeurt voor een groot aantal van de industriële bedrijven. Van deze bedrijven zijn dus geen exacte emissiecijfers bekend. Dit deel van de emissies wordt ook niet geverifieerd met behulp van metingen. Bijlage 1 bij het Luchtbeleidsplan geeft een beschrijving van de voornaamste aannames voor de scenario's van het Luchtbeleidsplan voor industrie. De graad van detail van deze emissiecijfers is bijgevolg relatief laag. Ook wordt beroep gedaan op eigen prognoses van de sector. Voor emissies die afkomstig zijn van buiten Vlaanderen rekent men met gegevens afkomstig uit Europese

databanken (EMEP, E-PRTR). Ook hier dient te worden gesteld dat zeker niet alle emissiebronnen in deze databanken worden meegenomen, laat staan in grote mate van detail (voor E-PRTR is bijvoorbeeld pas meldingsplicht vanaf 10 ton ammoniak per jaar en 100 ton NOx voor E-PRTR).

- Daarnaast wensen we te benadrukken dat - ondanks de habitattypes Europees zijn aangemeld en ook in andere landen (voornamelijk in West-Europa) gerealiseerd zullen worden – de rekenmodellen gelijk getrokken dienen te worden met de buurlanden. Aangezien de impact in beide richtingen werkt. Eenzelfde veebedrijf in Vlaanderen wordt op een hele andere manier beoordeeld in Duitsland.

Zie antwoord V-1-007. Er kan weliswaar worden besloten dat de emissiegegevens van alle sectoren op een gelijkaardige manier in beeld zijn gebracht. Wat betreft het stroomlijnen van rekenmodellen op Europees niveau, zie antwoord V-07-023.

V-07-030

Niet akkoord met de berekening van kleurcode rood, oranje en groen.

De berekening van kleurcode rood, oranje en groen is gebaseerd op gegevens die dateren uit periode 2014 - 2015. Er is een actualisatie nodig.

- De kleurcode rood, oranje, groen is gebaseerd op de wetenschappelijke analyse en verwerking van gegevens die dateren uit de periode 2014 - 2015. Vandaag, 2022, zijn deze gedateerd. Er zijn al verschillende landbouwbedrijven die, bewust van de problematiek en vooruitlopend op mogelijke consequenties, reeds verschillende maatregelen hebben getroffen. Dit heeft mogelijke gevolgen voor de toekenning van een kleurcode en de op te leggen maatregelen. Er is een “actualisatie” nodig van de data waarop de evaluatie van de bedrijven is gebeurd, en waarop de kleurcodes werden toegekend. De op te leggen maatregelen dienen dan ook eerst gerevalueerd te worden in functie van de huidige emissiescore van de landbouwbedrijven, in bijzonder de oranje en donker oranje landbouwbedrijven, waar mogelijks gepaste maatregelen werden getroffen. De actualisatie geeft een meer faire kans aan die bedrijven die reeds zelf oprecht diverse maatregelen uitgewerkt hebben, of aan bedrijven die een jongere generatie wenste over te nemen.
- Bedrijven die tussen het referentiejaar 2015 en nu inspanningen geleverd hebben om hun impactscore te reduceren onder de 50% moeten herbekeken worden te

<p>achterhalen of dergelijke bedrijven nog steeds onder de term 'piekbelasters' gedefinieerd zijn.</p>
<p>Zie antwoorden V-07-001, V-09-001 en V-09-004.</p>

<p>V-07-031</p>
<p>Generieke reductiemaatregelen rundvee: Niet duidelijk t.o.v. welke referentie moet gerekend worden.</p>
<p>Niet duidelijk t.o.v. welke referentie moet gerekend worden: vergunde toestand vandaag of deze van 2015? Wordt de emissiereductie van 15%-20% op sectorniveau, dan wel op individueel niveau worden genomen? Het referentiejaar 2015 is onaanvaardbaar.</p>
<p>Zie antwoord V-19-035.</p>

<p>V-07-032</p>
<p>Verzoek om extra scenario door te rekenen in het plan-MER.</p>
<p>Gelieve extra scenario door te rekenen waarbij de implementatie van de generieke maatregel op alle varkens- en pluimveebedrijven die ook een piekbelaster zijn, wordt doorgerekend. Wat zou betekenen voor het bereiken van de doelstellingen van de ontwerp-PAS?</p>
<p>Het uitgangsprincipe bij elke scenario-doorrekening was (en blijft) dat bedrijven waarvan de uitstoot een disproportioneel grote impact hebben (>50% van de KDW van het meest gevoelige habitat) op het SBZ-H in de nabije omgeving is tegen 2030 (referentiejaar waarop effecten beoordeeld worden) gestopt zijn met emissie-emitterende activiteiten.</p> <p>Een scenario doorrekenen waarbij de generieke maatregelen op deze piekbelasters wordt toegepast, zal er toe leiden dat de PAS-doelstelling niet wordt gehaald, aangezien de 100%</p>

reductie van deze piekbelasters door een andere maatregel zal moeten gebeuren. Het reduceren van de emissies met 100% van de piekbelasters is een zeer efficiënte en effectieve maatregel omdat hiermee al minstens 50% van de overschrijding op de meest gevoelige habitat wordt gereduceerd. De generieke maatregel is vooral bedoeld om stikstofdeken in Vlaanderen aan te pakken, reductie opgave wordt door hele groep gedragen en komt neer om minder hoge emissiereducties. Het beleidsscenario S2 scoorde goed, maar is lastiger in de praktijk te brengen (zie bespreking van alternatief M2 in het plan-MER).

V-07-033

Het is wetenschappelijk gezien niet ernstig te noemen om een lineaire reductie van stikstofdepositie te bepalen op basis van emissiereductie.

Het is wetenschappelijk niet ernstig te noemen dat men een depositiedoelstelling, waarvan men de fysische, chemische en biologische processen en hun onderlinge interacties verre van volledig heeft doorgrond, waarvoor men bij gebrek aan meetresultaten en bijgevolg onmogelijk de orde van grootte van deze depositie kan bepalen, een lineaire reductie van de stikstofdepositie op basis van een emissiereductie (vooral dan vanuit de landbouwsector) kan bepalen. Dit getuigt voor de zoveelste maal dat het opgemaakte MER-rapport onvolledig is, en de houding van de overheid in dit dossier als onzorgvuldig kan worden beschouwd.

Het beoordelingskader van de passende beoordeling werd in de kennisgevingsnota in 2018 op basis van inspraakreacties tijdens de terinzagelegging (periode 16/8/2018 - 16/10/2018) aangepast en vastgelegd in de MER-richtlijnen (gepubliceerd op 24/01/2019), en herbevestigd in de aanvullende MER-richtlijnen (gepubliceerd op 23/12 2021). De PAS doelstelling werd beslist en op basis van verschillende beleidsscenario's wordt ruimtelijk doorgerekend of hieraan voldaan werd. Deze methode is wetenschappelijk gezien verdedigbaar.

V-07-034

Het is niet mogelijke om te spreken over aanhoudende blootstelling aan stikstofdepositie.

“Men laat uitschijnen dat er gebieden zijn met een hoge stikstofdepositie terwijl de depositie nergens wordt gemeten. Het is bijgevolg niet mogelijk om te spreken over een aanhoudende blootstelling aan stikstofdepositie boven de KDW simpelweg omdat men dit onmogelijk kan weten. Op basis van vermoedens kan men onmogelijk een wetenschappelijk onderbouwd en juridisch robuust PAS uitwerken. Stel dat er in deze gebieden een zeer hoge stikstofdepositie zou zijn, dan nog kan men niet besluiten welk effect deze depositie heeft op de daar in stand te houden habitats en soorten, dit gelet op de complexiteit van de stikstofcyclus want een groot deel van de gedeponeerde stikstof zou kunnen geïmmobiliseerd worden in de bodem waardoor deze niet beschikbaar is voor de plant en bijgevolg ook niet kan leiden tot een vermesting of een vermindering in biodiversiteit, of de ammoniakale stikstof kan omgezet worden naar nitraat en doorspoelen naar diepere grondlagen en daardoor onbereikbaar voor de ongewenste stikstofminnende vegetatie, of de ammoniakale stikstof kan omgezet worden naar het inerte stikstofgas en terugkeren naar het stikstofgas in de atmosfeer dan 80% vormt van onze dampkring.”

Er gebeuren wel degelijk metingen van stikstofdepositie in Vlaanderen: Zie antwoord V-02-010.

Aan de hand van bovenstaande metingen en modelresultaten kunnen we wel degelijk spreken van een aanhoudende blootstelling aan een hoge stikstofdepositie in Vlaanderen (zie ook onderwerp ‘KDW’ (nr. 4). De stikstofcyclus is inderdaad complex, maar er is algemene consensus over het feit dat menselijke activiteiten de natuurlijke stikstofcyclus sterk verstoord hebben, zowel globaal als lokaal. De beschikbaarheid van nutriënten is een van de belangrijkste abiotische factoren die het voorkomen van plantensoorten in (half)natuurlijke ecosystemen bepalen.

Hoewel (half)natuurlijke ecosystemen inderdaad over een bepaalde capaciteit beschikken om stikstof te immobiliseren, is er een overtuigende internationale evidentie voor de vermestende en verzurende effecten van stikstofdepositie.

V-07-035

Er is geen wetenschappelijk bewijs voor de nood van een dergelijk plan zoals de PAS.

Zie antwoord V-07-037.

V-07-036

Nood aan een goed doordachte eiwitpolitiek in Vlaanderen.

Een te strenge VLAREM-regelgeving, die bepaalt dat mest een afvalproduct is in plaats van een nutriëntenrijke grondstof, verhindert dat de mestverwerking voor runder- en varkensmest goed op gang komt en het bijgevolg niet mogelijk is de nutriëntenkringloop te sluiten. Indien verwerkte mest massaal zou kunnen worden uitgevoerd zou dit zeer zeker tot compensatie leiden van nutriënten uit eiwitten die worden ingevoerd om onze veredelingslandbouw in stand te kunnen houden en minimaal ons eigen voedselsoevereiniteit te kunnen blijven handhaven. Zelf met een sterk verminderde varkens- en rundveestapel en eiwittransitie zal het noodzakelijke blijven eiwitten blijven in te voeren, daar Vlaanderen met de huidige productiemethoden en beperkte beteeltbare oppervlakte, wellicht onvoldoende eigen eiwit kan produceren. Een goed doordachte eiwitpolitiek heeft hoe dan ook ruime invloed op het stikstofverhaal.

Zie antwoord op V-10-004.

V-07-037

Moeten we zoveel miljarden belastinggeld gebruiken om alleen enkele plantensoorten te redden?

Moeten we zoveel miljarden belastinggeld van onze bevolking gebruiken om landbouwbedrijven (veeteeltbedrijven) uit te kopen en te laten verdwijnen en ook zoveel sociale drama's bij landbouwersgezinnen te veroorzaken om enkel en alleen enkele plantensoorten te redden (en dit is zelfs niet eens wetenschappelijk bewezen of onderzoek op gebeurd is?

De PAS is gebaseerd op de best beschikbare wetenschappelijke informatie. Verdere toelichting hieromtrent is te vinden in het PAS-document, het plan-MER en deze Antwoordnota PAS. In de PAS wordt in H1 en H2 gemotiveerd en gedocumenteerd waarom de PAS noodzakelijk is in het licht van het Vlaamse instandhoudingsbeleid.

Voor de socio-economische aspecten wordt verwezen naar thema 24 (Socio-economische impact).

V-07-038

Geen gebiedsgerichte maatregelen zonder veelvuldig en langdurig praktijkonderzoek.

Het is totaal onverantwoord dat er zonder deftige onderbouwing gebiedsgerichte maatregelen worden opgelegd. De wetenschappelijke berekeningsmethoden van de stikstofdepositie gaat men uit van aannames en veronderstellingen en zijn niet onderbouwd door praktijk onderzoek. De overheid weet maar al te goed dat er een grote foutenmarge in deze berekeningsmethode zit. Vooraleer er gebiedsgerichte maatregelen worden opgelegd zal er toch veelvuldig en langdurig praktijkonderzoek moeten gebeuren. Het is totaal onverantwoord dat er zonder deftige onderbouwing gebiedsgerichte maatregelen worden opgelegd.

Zie antwoord V-07-034.

V-07-039

Door het PAS-akkoord (nulbemestingsregel) komt er een enorme transportbeweging op gang: mestafzet en aanvoer ruwvoerders. Werd impact hiervan bekeken?

De oppervlakte aan landbouwgebruikspercelen dat als gevolg van de PAS gevat wordt door de generieke nulbemestingsmaatregel, bevindt zich integraal in SBZ-H en op gronden die qua planologische bestemming bij uitstek geschikt zijn voor het realiseren van natuurdoelen. Het daadwerkelijk invoeren van nulbemesting op groene bestemmingen in het G8-scenario is qua impact tegelijk relatief. Het gaat over nog slechts ongeveer 5% van de groene bestemmingen in SBZ-H gebieden in Vlaanderen waar nu nog op bemest mag worden (ca. 35 km²)

De ruimtelijke verschuivingen die zullen optreden in ruwvoederproductie en mestafzet zijn moeilijk kwantitatief in te schatten. Maar gezien de beperkte oppervlakte valt niet te verwachten dat dit tot een dermate toename zal leiden van transportbewegingen, dat er een netto negatief stikstof-effect ontstaat. Bovendien is het aannemelijk dat de (nieuwe) transportemissies verder weg van SBZ-H plaatsvinden dan de (wegvallende) transportemissies die voortkwamen uit het oorspronkelijk terreingebruik binnen SBZ-H.

V-07-040

Er werd onvoldoende rekening gehouden met inspanningen die landbouwers geleverd hebben om de stikstof op hun bedrijf hebben doen dalen na het eerste PAS in 2014.

Zie antwoord V-07-001.

V-07-041

Er werden gedateerde data gebruikt, emissiebeperkende maatregelen werden niet meegeteld, andere emissies werden niet berekend, emissiepunten zijn niet correct...

Zie antwoord in thema's 01 (Emissies), 02 (Deposities), 03 (Impactscoretool) en 04 (KDW).

V-07-042

Vraag om lokale stikstofkringloop op te nemen in de impactscore berekening.

Vraag om bij de berekening van de impactscore rekening te houden met de zelfvoorzieningsgraad van het bedrijf en met het uit de lucht nemen van stikstof door onze gewassen. Onderzoek naar deze lokale kringloop kan ertoe leiden dat dergelijke aanpak wordt meegeteld in de modellen om de impactscore te berekenen.

- Niet akkoord dat de impactscore berekend wordt met algemene formule voor alle bedrijven. Zeker in de rundveehouderij is er geen enkel bedrijf hetzelfde, daarom moet men naar ieder bedrijf apart kijken, individuele berekeningen maken en zelfs nog betere individuele metingen in plaats van zich te baseren op berekeningen.
- Bedrijf dat aan natuurbeheer doet (schapen op heide) stoot stikstof uit die in natuurgebied terecht komt maar door onze manier van werken halen we jaarlijks duizenden kilo's stikstof uit natuurgebied door middel van verschillende werkzaamheden zoals maaien, begrazen, schoppen, branden enz.
- Door in te zetten op veevoerders verkregen via de eigen akkers –en dus nauwelijks geïmporteerd voeder, waarvoor geen of nauwelijks stikstofkunstmest in het lokale systeem werd geïmporteerd, zou een "min"-belasting gerealiseerd kunnen worden

omdat stikstof het bedrijf uiteindelijk via de dieren of de melk verlaat. Onderzoek naar deze lokale kringloop kan ertoe leiden dat dergelijke aanpak wordt meegeteld in de modellen om de impactscore te berekenen.

Zie antwoord V-03-006.

V-07-043

De plaatsen waar gestopt of verminderd moet worden in het houden van dieren, mag niet vervangen worden door bijvoorbeeld schapen of runderen voor natuurbeheer. Deze dieren stoten immers ook stikstof uit.

Het inzetten van schapen of runderen voor natuurbeheer is, net als reguliere vormen van landbouw, op groene bestemmingen gevat door de nulbemestingsnorm van 2 grootvee-eenheden per hectare. De PAS noch de bestaande mestwetgeving maken hierbij een onderscheid tussen verschillende types gebruikers of gebruiksdoelen. De Mestbank ziet toe op een correcte naleving van deze regels.

Zie ook antwoord V-12-002.

V-07-044

Voor vergunningverlening wordt een toetszone gehanteerd van 20 km. Hoe verhoudt zich deze toetszone met grensoverschrijdende effecten? Zijnde in het ontwerp-PAS opgenomen maatregelen wel verder doorgerekend dan 20 km?

De effecten op Nederland van de verschillende emissiereductiescenario's in de PAS werden berekend met het VLOPS-model, ook voor afstanden groter dan 20 km. De methodiek en rekenresultaten staan beschreven in Lefebvre & Deutsch (2021) ([Ref 7.44.1]).

Grensoverschrijdende effecten richting Nederland werden dus wel degelijk beschouwd op afstanden groter dan 20 km van individuele emissiebronnen.

M.b.t. deze opmerking kan ook verwezen worden naar het antwoord V-03-012.

V-07-045

In de mestbankaangifte moeten dieren in een emissiearme stal met luchtwasser aangegeven worden als dieren in een traditionele stal en wordt de luchtwasser in een apart vak in de aangifte aangegeven. In hoeverre werden de effecten van de luchtwasser in de conceptnota meegenomen?

Informatie m.b.t. aanwezigheid van ammoniakemissiearme stallen en de luchtwassers en het gebruik van PAS-technieken, werd meegenomen in de scenario-analysen van de PAS. Het EmissieModel Ammoniak Vlaanderen (EMAV), versie 2.1, gebruikt hiertoe de gegevens die door landbouwers/exploitanten worden aangemeld in de jaarlijkse Mestbankaangifte. Hierbij worden de emissiereducties toegepast die opgenomen zijn in het MER richtlijnenboek landbouwdieren.

Zie antwoorden V-01-001 en V-01-002.

V-07-046

Methodiek passende beoordeling voor effecten op Nederlandse SBZ ook in omgekeerde zin toepassen.

In het ontwerp van de passende beoordeling toetst men niet enkel de effecten van Vlaamse emissies op de SBZ-H gebieden in Vlaanderen, maar toetst men ook of er effecten optreden ten opzichte van de SBZ-H gebieden buiten Vlaanderen, nl. Nederland. Om na te gaan of de daling van de Vlaamse emissies voldoende groot is, bekijkt men of het aandeel van de overschrijding van de KDW's die veroorzaakt wordt door Vlaamse emissies eveneens in Nederland wordt gehalveerd ten opzichte van de situatie in 2015. De omgekeerde redenering wordt echter niet gemaakt.

De omgekeerde redenering wordt niet gemaakt omdat de reductie van Nederlandse emissiebronnen buiten de scope van de Vlaamse PAS valt. De scenario-berekeningen in de plan-MER houden rekening met de door Nederland gerapporteerde emissietoestand en 2030-prognose in het kader van de Europese NEC-richtlijn.

Zie aanvullend ook antwoord V-05-005.

V-07-047

Waarom maakt men onderscheid tussen NOx en ammoniak?

Elke molecule NOx of ammoniak bevat evenveel stikstof, verschil in benadering is niet duidelijk. Deze tweespalt zorgt voor ergernis en onbegrip bij vele mensen. De door de Vlaamse Regering gehanteerde verantwoording voor het verschil in behandeling tussen NOx en NH₃ is onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd. Het plan-MER zoals dit werd opgemaakt bij de PAS biedt onvoldoende wetenschappelijke onderbouwing voor de stelling dat de NOx in absolute termen minder snel zou neerslaan dan NH₃. Wetenschappelijke literatuur spreekt dit overigens ook tegen.

Zie antwoord V-02-005 en antwoorden op vragen in thema's 18 (Beoordelingskaders) en 19 (Vergunningen).

V-07-048

Waarom is de 60% reductie op dit cijfer gezet?

Zie antwoord V-07-009.

V-07-049

Een deel van de maatregelen van M8 gaan uit van de basis zoals opgenomen in het Vlaams luchtkwaliteitsplan 2030. Is er, en zo ja, in hoeverre is er in dit plan ook rekening gehouden met productieverhoging/uitbreiding van bedrijven?

"Een deel van de maatregelen van M8 gaan uit van de basis zoals opgenomen in het Vlaams luchtkwaliteitsplan 2030. Is er, en zo ja, in hoeverre is er in dit plan ook rekening gehouden met productieverhoging/uitbreiding van bedrijven? Dit vragen wij ook omdat beschreven staat dat een industrieel bedrijf in de passende beoordeling bij een aanvraag om

vergunning rekening mag houden met maatregelen uit dit luchtkwaliteitsplan. Kan ondanks de maatregelen in dit plan de NOx-emissie en de hierbij behorende grensoverschrijdende depositie van industriële bedrijven niet juist toenemen? Graag zouden wij dit in het plan nader uitgewerkt zien.”

In de prognoses van het Luchtbeleidsplan wordt rekening gehouden met de groei van bedrijven en sectoren. Voor meer informatie wordt verwezen naar bijlage 1 van het Luchtbeleidsplan (<https://www.vmm.be/lucht/evolutie-luchtkwaliteit/beleidsplannen/luchtbeleidsplan-2030/2-vr-2019-2510-doc-1118-3bis-bijlage-1-aannames.pdf/view>).

Zie ook antwoord V-06-002.

V-07-050

De PAS houdt geen rekening met de overschrijding van de KDW's die momenteel in een aangeduid SBZ-H aanwezig zijn. Ook dit zou mee moeten verrekend worden.

In de passende beoordeling van de PAS worden de effecten onderzocht voor de zones waar habitat al aanwezig is (actueel habitats), voor de zones waar reeds engagementen genomen zijn om het habitat uit te breiden (percelen onder passend beheer) én voor de zoekzones. De percelen onder passend beheer en de zoekzones vormen samen de 'voorlopige zoekzones'.

In het (ontwerp) plan-MER en bijhorende passende beoordeling (opgemaakt conform de MER-richtlijnen) wordt, in tegenstelling tot wat de bezwaarindiener aangeeft, wel degelijk rekening gehouden met de overschrijding (of mate van overschrijding) van de kritische depositiewaarde in ieder SBZ-H (actueel habitat, passend beheer en zoekzones).

8. LUCHTBELEIDSPLAN

V-08-001

Concretisering maatregelen Luchtbeleidsplan.

Het luchtbeleidsplan dient doorvertaald te worden in concrete, effectieve maatregelen. Vertaal de inzichten van het voortgangsrapport van het luchtbeleidsplan in een vernieuwd plan dat sterker focust op bronmaatregelen.

In het plan-MER wordt gesteld dat het Luchtbeleidsplan 2030 aan de basis ligt van elk van de in dit MER onderzochte alternatieven. Dit wil zeggen dat relevante (stikstofreducerende) maatregelen uit Luchtbeleidsplan 2030 integraal deel uitmaken van deze alternatieven, en dat de effecten ervan meegerekend worden bij de begroting van de impact van die alternatieven.

Gelet op het grote aandeel dat het Luchtbeleidsplan 2030 heeft op de via de PAS-alternatieven te realiseren emissiereducties, worden op pagina's 16-19 van het ontwerp-plan-MER de belangrijkste elementen uit dit plan weergegeven voor de verschillende sectoren.

De Vlaamse Regering besliste eerder om aan het Luchtbeleidsplan een addendum toe te voegen met een verdere concretisering van het tijdschema voor invoering van de maatregelen van het plan. (https://www.vmm.be/lucht/evolutie-luchtkwaliteit/beleidsplannen/luchtbeleidsplan-2030/vr20221103-addendum_tw.pdf/view).

Zoals beschreven in het Luchtbeleidsplan 2030 en in lijn met de Europese regelgeving wordt het Luchtbeleidsplan om de vier jaar grondig geëvalueerd. Het Luchtbeleidsplan bepaalt ook dat er extra maatregelen worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering, indien uit die evaluatie blijkt dat bijsturing nodig is om de plandoelstellingen te realiseren.

Een eerste voortgangsrapport werd opgemaakt in 2021. Daarnaast was er een "Met Redenen Omkleed Advies" van de Europese Commissie op 18 februari 2021 over onder meer de aanhoudende overschrijding van de NO₂-jaargrenswaarde in bepaalde stedelijke gebieden en de vaststelling dat de maatregelen uit het Vlaams Luchtbeleidsplan 2030 om de NO_x-uitstoot van het wegverkeer en om het aantal gereden voertuigkilometers terug te dringen, nog onvoldoende geïmplementeerd waren. In dit kader en ter voorbereiding van de herziening van het Luchtbeleidsplan heeft de Vlaamse minister van leefmilieu in 2021 de adviesraden, betrokken beleidsdomeinen en centrumsteden verzocht om een advies te formuleren over mogelijke bijkomende maatregelen om luchtverontreinigende emissies, in het bijzonder NO_x en fijn stof, verder te verminderen.

In 2023 zal een geactualiseerd luchtbeleidsplan aan de Vlaamse Regering voorgelegd worden dat rekening houdt met de conclusies van het voortgangsrapport en bovenvermelde bevraging, maar tevens ook met de ontvangen adviezen in het kader van

het openbaar onderzoek van de PAS en waarbij dus bijkomende maatregelen voor NOx zullen overwogen worden.

V-08-002

Een ambitieuzer beleid voor andere sectoren dan landbouw is noodzakelijk.

Een ambitieuzer beleid voor andere stikstofbronnen dan landbouw is noodzakelijk: de globale emissiereductiedoelstellingen dienen verhoogd te worden voor alle NOx sectoren.

Aanbevelingen:

- Voer een kilometerheffing door. Het Departement Mobiliteit en Openbare werken liet de impact van een slimme kilometerheffing voor personenwagens berekenen. Uit deze studie bleek dat een invoering van de kilometerheffing een reductie van 10% NOx realiseert.
- Reduceer de maximumsnelheid op de Vlaamse snelwegen. Het reduceren van de maximale snelheid tot 100km/u op onze snelwegen zorgt voor een aanzienlijke vermindering van stikstofuitstoot. Het Agentschap Wegen en Verkeer berekende in 2019 dat deze maatregel op zich staand een stikstofreductie van 10% realiseert.
- Inzake mobiliteit dient de afhankelijkheid van de fossiele brandstoffen versneld afgebouwd te worden en de transitie naar een waterstof gedreven verkeer te primeren. Deze versnelde transitie is trouwens positief voor andere klimaatproblemen (vermindering N, CO₂, fijn stof) Inzake industrie moeten stikstof uitstoten of stikstofverbonden uitstoten sterk verminderd worden, beter gemonitord en gecommuniceerd worden.

Zie antwoord V-08-001.

V-08-003

Versterk het emissiereductiebeleid voor de industrie.

Versterk het kosteneffectieve beleid en BBT beleid voor industrie:

- Maatregelen van het luchtbeleidsplan moeten in de milieuvergunningen verankerd worden.
- Bij bestaande industriële installaties moeten dezelfde kosteneffectieve richtwaarden gehanteerd worden als bij nieuwe installaties.
- De onderste waarde van de BAT-range moet steeds opgelegd worden.
- Maak een periodieke evaluatie van het kosteneffectieve reductiepotentieel van individuele bedrijven.
- Een verder verstrenging van de kosteneffectieve criteria post 2030 is nodig.
- Voer een milieugebruiksruimte in voor NOx uitstoot.
- Voor bedrijven die niet gevat zijn door een BREF-studie moeten kosteneffectieve studies opgemaakt worden.

Kosteneffectieve reductiemaatregelen worden zoveel mogelijk verankerd in VLAREM II, VLAREM III, de sectorale regelgeving of de vergunning. Dit gebeurt desgevallend op grond van BBT-conclusie die worden opgemaakt conform de Richtlijn Industriële Emissies (voor wat betreft de GPBV-installaties) of op grond van Vlaamse BBT-studies. Dat is ook zo voorzien in het luchtbeleidsplan en wordt ook in praktijk toegepast. Bij de vergunningverlening worden verschillende elementen naast elkaar in rekening gebracht om te beoordelen of een bedrijf bijkomende maatregelen moet nemen:

- De VLAREM regelgeving (o.a. emissienormen)
- De Europese BBT regelgeving
- Het kosteneffectieve reductiebeleid uit het luchtbeleidsplan
- De lokale of regionale milieu-impact van de te vergunnen uitstoot

Het Luchtbeleidsplan 2030 bevat maatregelenpakketten voor de periode tot 2030. Het plan wordt vierjaarlijks herzien waarbij ook de noodzaak tot bijkomend beleid om de doelstellingen te halen, onderzocht wordt. Om de lange-termijndoelstellingen van het Luchtbeleidsplan te realiseren zullen in de periode 2030–2050 bijkomende maatregelen aan de orde zijn. In 2023 start de Vlaamse Milieumaatschappij een studie op die beter inzicht moet geven in de verwachte evoluties van de industriële emissies na 2030.

Het gebruik van milieugebruiksruimte zit verweven in het huidige Europese en Vlaamse instrumentarium. De EU legt aan elke lidstaat bindende emissieplafonds én luchtkwaliteitsnormen op. Om deze verplichtingen na te kunnen leven worden reductieprogramma's opgesteld (cf. luchtbeleidsplan 2030). Daarnaast worden vergunningen ook getoetst aan de luchtkwaliteitsnormen. Het periodiek evalueren van de het kosteneffectieve reductiepotentieel wordt waar nodig grotendeels opgevangen door het Europese BBT-proces en de vergunningsprocedures waarbij steeds kosteneffectief

reductiepotentieel wordt onderzocht. Daarnaast wordt ook ingezet op bijstelling van de lopende vergunningen, onder meer in functie van de evaluatie van de GPBV-installaties. Aldus geïdentificeerde maatregelen worden ook in kaart gebracht in het luchtbeleidsplan 2030 en de geplande actualisatie daarvan. In verschillende vergunningen werden of worden bijkomend studiewerk opgelegd om dit reductiepotentieel verder in kaart te brengen.

9. PIEKBELASTERS

V-09-001

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

De verplichte vroegtijdige stopzetting van bedrijven met een geldige vergunning en het uit landbouwgebruik nemen van percelen door het versneld terugdraaien van de ontheffing van de nulbemesting in groene bestemmingen, is "contractbreuk" vanwege de overheid. Het komt neer op een schending van het gelijkheidsbeginsel t.o.v. andere vergunde bedrijven die niet moeten stopzetten. Het getuigt van totale rechtsonzekerheid die gecreëerd wordt. Een bedrijfsspecifieke oplossing is hier aangewezen die een redelijke termijn voorziet voor die bedrijven.

De Minaraad vraagt dat de Vlaamse Regering op basis van de informatie uit het openbaar onderzoek nagaat of de decretale intrekking van de vergunningen van de piekbelasters voldoet aan de Habitatrichtlijn en aan de jurisprudentie van het Hof van Justitie.

De bedrijven die vroegtijdig moeten stoppen zijn bedrijven of piekbelasters waarvan de uitstoot een disproportioneel grote impact (>50% van de kritische depositiewaarde (KDW) van het meest gevoelige habitat) heeft op het SBZ-H in hun nabije omgeving. Deze bedrijven worden geïdentificeerd aan de hand van een dubbele parameter: (1) de hoeveelheid stikstof die zij jaargemiddeld afzetten in een SBZ-H, en (2) de KDW voor de beïnvloede habitats. De KDW is een op wetenschappelijke gronden berekende indicator, die aangeeft dat bij hogere depositiewaarden de kwaliteit van het habitatype significant kan worden aangetast. Deze bedrijven of piekbelasters hoeven daarom geen disproportioneel hoge emissies van stikstof te hebben, maar hebben een grote impact omwille van hun specifieke ligging.

De gedwongen stopzetting van piekbelasters met een impactscore van >50% als maatregel voldoet aan de criteria van het gelijkheidsbeginsel:

- De maatregel beantwoordt vooreerst aan een wettig doel, namelijk het reduceren van de actuele, ernstige overschrijding van de KDW's met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) voor speciale beschermingszones. Hierbij wordt rekening gehouden met de mate waarin deze natuur gevoelig is voor stikstofdeposities. Bijgevolg kan tevens, specifiek in antwoord op de vraag van de Minaraad, gesteld worden dat de maatregel tot stopzetting van piekbelasters, te beschouwen is als een passende maatregel in de zin van artikel 6, lid 2, van de Habitatrichtlijn (zie hierover o.m. volgende richtsnoeren: Europese Commissie, *Beheer van Natura 2000-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (92/43/EEG)*, 2019/C, 33/01, p.18). Zie ook antwoord V-09-078 en de daar vermelde jurisprudentie. Zie eveneens antwoord V-04-001 en V-04-004 waar

het verband geduid wordt tussen de overschrijding van de KDW enerzijds en de S-IHD en het risico op een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ anderzijds.

- De vroegtijdige stopzetting van de activiteiten van sommige piekbelasters kadert als brongerichte maatregel in de realisatie van de tussentijdse 2030-doelstelling, en steunt op een objectief, pertinent en wettig criterium, namelijk de mate waarin de stikstofuitstoot een disproportioneel grote impact heeft (>50% van de KDW van het meest gevoelige habitat) op Europees beschermde natuur. De gedwongen stopzetting van deze bedrijven is een maatregel die ertoe bijdraagt om de beleidsdoelstelling te realiseren.
- De impact en de draagwijdte van de regeling staat in verhouding tot de disproportionele impact van de piekbelasters op de realisatie van de IHD's voor Europees beschermde natuur. Dit weliswaar in functie van het wettig doel. Aan de hand van de impactscore wordt de emissiereductie gezocht bij de exploitaties met de verhoudingsgewijs grootste impact op SBZ. Er is geen sprake van een onevenredig zware maatregel, zodat ook in dit opzicht het gelijkheidsbeginsel niet geschonden blijkt. De piekbelasters zijn immers de bedrijven die de zwaarste stikstofimpact hebben ten aanzien van de beschermde natuurgebieden. In dit verband wordt ook flankerend beleid gevoerd om te waarborgen dat de betrokkenen kunnen aanspraak maken op een billijke vergoeding. In die zin is voldaan aan de evenredigheidsvereiste.

Er zijn ook dwingende redenen van algemeen belang die de vroegtijdige stopzetting van de vergunde activiteiten verantwoord maken. Hierbij wordt gewezen op het PAS-arrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen van 25 februari 2021 en de noodzaak om een oplossing te zoeken voor de stikstofproblematiek zodat Vlaanderen de verplichtingen op grond van de Habitatrictlijn nakomt en bovendien een algemene vergunningenstop vermeden kan worden.

Zoals hierboven geschetst, moet in het kader van het gelijkheidsbeginsel een verschil in behandeling niet alleen een wettig doel dienen (a), maar moet de maatregel op basis waarvan het toepassingsgebied wordt afgebakend steunen op objectieve, pertinente en wettige criteria (b). Opdat het onderscheidingscriterium (de berekende impactscore) als pertinent kan worden beoordeeld, zal in de nieuwe berekeningen voor de finale aanduiding als piekbelaster, gebruik gemaakt worden van de gekende meest actuele gegevens. Het is immers de actuele impactscore die relevant is om de bedrijven aan te duiden die actueel de zwaarste impact hebben op de beschermde natuur. Het gegeven dat bepaalde bedrijven ook na 2015 nog een vergunning hebben bekomen of milderende maatregelen hebben genomen is niet relevant. Het enige criterium is de vraag of het gaat om een bedrijf met een actuele impactscore van meer dan 50%.

In de passende beoordeling bij het ontwerp plan-MER werd de maatregel mee begroot in de scenario's voor het bereiken van de reductiedoelstellingen. Bedrijfspecifieke oplossingen zijn hier dus niet aan de orde. Dit is bovendien een bevestiging dat de stopzetting van

In V-12-001 wordt geantwoord op de vraag: "Het uit landbouwgebruik nemen van percelen door het versneld terugdraaien van de ontheffing van de nulbemesting in groene bestemmingen is "contractbreuk" vanwege de overheid."

V-09-002

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom wordt bij de berekening van de impactscore in functie van de identificatie als mogelijke piekbelaster, geen rekening gehouden met de huidige situatie en worden mogelijke verbeteringen die nog kunnen gerealiseerd worden buiten beschouwing gelaten?

Zie antwoord op V-09-001, waarin aangegeven wordt:

- dat er zal rekening gehouden worden met de actuele situatie;
- en dat de aanduiding als piekbelaster op basis van de actuele impactscore een objectief, pertinent en wettig criterium is.

V-09-003

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom werd aan bedrijven die vroeger nooit als 'rood' bestempeld werden, een onderbouwde berekening van de gecommuniceerde impactscore geweigerd? Dit schendt de rechten van verdediging en het gelijkheidsbeginsel.

De lijst met de piekbelasters uit de PAS is anders dan de lijst die in 2014/2015 werd opgemaakt, en waarbij de betrokken landbouwbedrijven toenmalig werden gecontacteerd, met onder meer het aanbod van bedrijfsbezoeken. De impactscoreberekening uit de lijst van 2014/2015 was minder nauwkeurig dan de berekeningen in het kader van de lijst met de

V-09-005

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom worden de mogelijkheden uit het voorlopig PAS om van rood naar oranje te gaan niet weerhouden (inkrimpen zoekzones, PAS-maatregelen, inkrimpen veestapel)? Indien de huidige VR met deze mogelijkheden geen rekening wil of kan houden, dan moet de datum van 2015 voor het vaststellen van de rode lijst ook verdwijnen, in 7 jaar is er veel gebeurd. Een nieuwe rode lijst kan slechts opgemaakt worden na goedkeuring van het definitieve PAS, het evalueren van de zoekzones, en na controle van de reële toestand op de bedrijven.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-006

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

- a. Het feit dat een reeks bedrijven telefonisch zouden benaderd zijn met de info dat hun bedrijf op de rode lijst staat is juridisch op geen enkele manier te verantwoorden.
- b. Bedrijven met nog langlopende vergunningen op korte termijn verplichten om te stoppen, behoort in een behoorlijk bestuurd land niet thuis. Een afbouwscenario gekoppeld aan aflopende vergunningen is een acceptabel initiatief.

De regeling inzake de piekbelasters beantwoordt aan dwingende redenen van openbaar belang, namelijk binnen een redelijke termijn (2030- doelstelling) een oplossing bewerkstelligen voor de overbelasting van beschermde natuurgebieden door stikstofdeposities, en het vermijden van een algemene vergunningenstop ingevolge de recente rechtspraak van het Hof van Justitie en de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Binnen het kader van de PAS-maatregelen is een ingreep ten aanzien van de piekbelasters zoals gedefinieerd in de PAS noodzakelijk. Van 'contractbreuk' is hier geen sprake. Bovendien worden de effecten van de ingreep ten aanzien van de piekbelasters zoveel als mogelijk gemilderd, door het voorzien in een overgangperiode en door te voorzien in een billijke vergoedingsregeling.

Op basis van een herberekening in 2015 werden 'nieuwe' bedrijven met een berekende impactscore op basis van de veebezetting volgens de Mestbankaangifte van meer dan 50%,

telefonisch benaderd en in kennis gesteld van hun berekende impactscore met als doel dat de landbouwer kon inschatten welke mogelijke beleidsmaatregelen bij de vergunningverlening (dus bij aanvraag van een vergunning) in het kader van de voorlopige PAS van toepassing waren. Bij aanvraag van een vergunning moeten bedrijven eerst met de online impactscoretool een impactscore berekenen op basis van detailgegevens van het bedrijf en de nog lopende vergunning. VLM bood toen tijdens het telefonisch contact ook een bedrijfsbezoek aan. Bedrijven met een impactscore van meer dan 50% kregen immers toegang tot het flankerend beleid dat beslist werd op 30 januari 2015 voor de rode bedrijven.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-007

Waarom worden sectoren ongelijk behandeld?

Ongelijke behandeling tussen industrie, transport en landbouw is juridisch niet te verantwoorden.

Zie antwoord V-06-001.

V-09-008

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Het is logisch dat bedrijven met grote impact op natuur op termijn geen vergunning meer krijgen. Niet zo zeer de stopzetting op termijn maar wel het plan van aanpak is een breekpunt: lijst met rode bedrijven werd uitgebreid ten opzichte van de lijst van 2015; landbouwers worden schriftelijk op de hoogte gebracht en krijgen geen inzicht in achterliggende berekeningen; sommige bedrijven hebben emissies al gereduceerd; sommige bedrijven hebben enkel impact op zoekzones, die ondertussen al verkleind hadden moeten worden; bedrijven krijgen plots te horen dat ze (veel) vroeger moeten stoppen.

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-003.

Voor wat betreft het bezwaar dat een bedrijf enkel een piekbelaster is omwille van hun impact op de voorlopige zoekzones, terwijl zij geen impact hebben op actuele habitat, wordt verwezen naar antwoord V-21-019.

V-09-009

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

- a. Waarom gebeurt de aanwijzing als 'piekbelaster' enkel op basis van een impactscore (aannames en theoretische modellen, VLOPS20 is bovendien niet geschikt voor micro schaal).
- b. Waarom wordt er abstractie gemaakt van de concrete context (werkelijke natuurwaarde, oppervlakte van het geïmpacteerde gebied, statuut van het getroffen gebied, impact op actuele habitat (en is dit dan habitatwaardig op basis van oppervlaktecriterium) of op zoekzone (die veel te ruim zijn afgebakend), andere niet agrarische piek in de stikstofuitstoot)?
- c. Kan er met zekerheid gesteld worden dat het weghalen van het bedrijf een verbetering zal veroorzaken voor het natuurgebied?
- d. De effectieve berekening van de impactscore van de piekbelasters moet voorgelegd worden en verder onderwerp van discussie blijven.

- a. Zie antwoord V-09-001.
Over de geschiktheid van de modellen wordt ingegaan in het antwoord V-02-001.

b, c, d. Voor de antwoorden op deze deelvragen: zie V- 09-001 en V-09-008.

V-09-010

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom werden piekbelasters met 2 tegenstrijdige (louter informatieve) beslissingen geconfronteerd: in 2014 waarbij sluiting afhankelijk werd gemaakt van al dan niet verminderen van negatieve impact en in 2022 waarbij de exploitatie ten laatste in 2025 dient te sluiten? Piekbelasters worden bepaald op basis van cijfers uit 2015. Verschillende bedrijven hebben in tussentijd aanpassingen uitgevoerd aan hun bedrijfsvoering. Nulmeting blijkt hier m.a.w. dus niet correct te zijn. Juridisch geen correcte handelswijze.

De resultaten van de impactscoreberekeningen die gemaakt werden in 2014 voor het aanduiden van piekbelasters waren indicatief zoals ook zo aangegeven in de toenmalig verstuurde brieven. De brieven die de landbouwers ontvingen hadden een signaalfunctie om landbouwers een indicatie te geven van hun impactscore zodat de landbouwer kon inschatten welke mogelijke beleidsmaatregelen bij de vergunningverlening (dus bij aanvraag van een vergunning) in het kader van de PAS van toepassing waren. Bij aanvraag van een vergunning moeten bedrijven eerst met de impactscoretool een impactscore berekenen op basis van detailgegevens van het bedrijf en de nog lopende vergunning.

Het kader van de voorlopige PAS was van toepassing bij de beoordeling van de vergunningsaanvraag, maar werd onwettig bevonden door het Stikstofarrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen van 25 februari 2021.

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-002.

V-09-011

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

- a. Wat is nog de zin van het afleveren van een vergunning (nu ondertussen van onbepaalde duur)? Wat met het gelijkheidsbeginsel als men vergunningen vervroegd stopzet? Het valt m.a.w. niet te verdedigen dat de overheid vergunningen vervroegd stopzet. Het valt immers aan te nemen dat de exploitanten hun investeringen hebben afgestemd op vergunningstermijnen.
- b. De flankerende maatregelen zijn niet van die grootteorde dat exploitaties hiervoor kunnen vergoed worden.

a. Zie antwoorden V-09-001, V-09-006, V-19-001 en V-19-002.

b. Zie antwoord V-17-051 (flankerend beleid).

V-09-012

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

Hoe is het mogelijk dat in een rechtszeker land een afgeleverde vergunning zonder meer vroegtijdig kan ingetrokken worden als men zich niet in de gevallen van artikel 99§2 van het omgevingsvergunningsdecreet bevindt (van rechtswege vervallen of het niet naleven van algemene, sectorale of bijzondere milieuvoorwaarden)?

Zie antwoorden V-09-001 en V-09.006.

V-09-013

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom worden bedrijven die inspanningen hebben gedaan om hun impactscore onder de 50% te laten zakken (en hiervoor desgevallend na 2015 een omgevingsvergunning hebben bekomen) en bedrijven die eerder niet als 'rood' bestempeld werden (of bedrijven die niet 'rood' waren bij de initiële lijst in 2014), nu toch als piekbelaster aangeduid? Waarom worden genomen maatregelen ter reductie van stikstof sinds 2015 niet gevaloriseerd in de impactscore en de passende beoordeling?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-014

Kan de impact en het feit dat piekbelasters de natuur bedreigen, bewezen worden?

V-09-017

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Hoe kan een bedrijf dat begin dit jaar nog een nieuwe omgevingsvergunning heeft gekregen, na gunstig advies van ANB (dat eerder als donkeroranje was ingekleurd) nu een piekbelaster zijn?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-018

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

Een overheid mag aan de rechtsonderhorigen geen onevenredige lasten of beperkingen opleggen. Er is sprake van een schending van het redelijkheidsbeginsel (expliciet vervat in het DABM Art. 4.1.4) (milieubelangen zijn evenwaardig als sociale, economische en andere maatschappelijke belangen).

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-006.

V-09-019

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom mogen piekbelasters niet meer remediëren?

functie van het nagestreefde doel (emissiereductie). Er is discriminatie van piekbelasters met een lagere impact op de SBZ dan de cumulatieve impact van niet-piekbelasters.

Zie antwoorden V-09-001, V-09-002 en V-09-004.

V-09-022

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Door een systematisch foutieve, tendentieuze en verwarrende communicatie over de vraag of 'rode bedrijven' nog een vergunning konden bekomen is de conceptnota PAS op onherstelbare wijze aangetast. Een voorstel tot Programmatische Aanpak dat gebaseerd is op een foutieve lezing van de geldende wetgeving kan onmogelijk "juridisch robuust" zijn. Conclusie: het is foutief te stellen dat "rode bedrijven" niet vergund konden of kunnen worden. Het valt zeker niet uit te sluiten dat een aantal van deze bedrijven een vergunningsaanvraag niet overwogen hebben op basis van deze foutieve informatie. Zij worden nu dan ook tot stopzetting gedwongen op basis van foutieve informatie.

Zie antwoord V-09-010.

V-09-023/024

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Hoe kan men verklaren dat de ene landbouwer met een klein aantal runderen en alle grond dichtbij een piekbelaster is. Terwijl zijn buurman een groter aantal runderen heeft en grond heeft gespreid over verschillende gemeentes geen piekbelaster is?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-025

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Wat is de (juridische) waarde van eerdere beslissingen (of afspraken) die de Vlaamse Regering heeft genomen? In het document "Eindvoorstel Landinrichting Zwinpolders Hazegras polderdijk en Cantelmolinie", vastgesteld door de VR op 17/12/2021 (dus na het stikstofarrest van 25/02/2021) lezen we dat er lokaal 25 ha zoekzone in agrarisch gebied zou kunnen verdwijnen, zodat er bij een vergunningsprocedure voor het aanpalende landbouwbedrijf een duurzame oplossing zou kunnen gevonden worden en het bedrijf niet meer onder de maatregelen van "rode" PAS-bedrijven zou vallen. Dit staat tegenover het ontwerp PAS waarin het betrokken landbouwbedrijf toch als rood wordt aangeduid. De gemeente acht het belangrijk dat er met correcte cijfers wordt gewerkt en dat telkens de relevante referentie jaren worden gebruikt. Het is belangrijk om rekening te houden met de ontwikkelingen die de bedrijven doorgemaakt hebben en inspanningen die ze gedaan hebben in de voorbije jaren. De gemeente vraagt ook naar uitwisseling van gegevens.

Voor de vraag over de zoekzones wordt verwezen naar antwoord V-21-019

Voor de vraag naar uitwisseling van gegevens wordt verwezen naar de antwoorden V-25-001 en V-26-005.

V-09-026

Kan de impact en het feit dat piekbelasters de natuur bedreigen, bewezen worden?

Graag uitleg of bewijs dat piekbelasters de natuur bedreigen.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-027

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

- a. Schending van het rechtzekerheids- en vertrouwensbeginsel. De kwalificatie als piekbelaster is op onjuiste gegevens gebaseerd. In 2015 werd door VLM een nazicht uitgevoerd van de berekening van de impactscore. Bij deze berekening werd vastgesteld dat de gehanteerde werkwijze niet correct was, aangezien met onvoldoende concrete factoren rekening gehouden werd. Hierdoor is in hoofde van cliënte het gerechtvaardigde vertrouwen ontstaan dat zij effectief een oranje bedrijf is. En er is meer. Cliënte heeft het bedrijf recent overgenomen in 2020 en een volledige hernieuwing van de vergunning aangevraagd (geen wijzigingen in dieraantallen). Voor de hernieuwingsaanvraag werd de impactscore herberekend (oranje). Advies van ANB was volledig gunstig. Opnieuw bevestiging dat cliënte geenszins als piekbelaster kon worden gekwalificeerd. De overname omvat een grote investering. Op basis van de afgeleverde vergunning (tot 2029) werd de lening door de bank goedgekeurd. Cliënte kwam ook niet in aanmerking voor het flankerend beleid.
- b. Schending van het gelijkheids- en niet-discriminatiebeginsel (artikel 10 en 11 GW). Er wordt geen rekening gehouden met de herberekening van de impactscore van 2015, hetgeen onredelijk is aangezien 2015 als referentiejaar wordt aangeduid. Er is geen enkele gerechtvaardigde verantwoording voor handen die zou kunnen motiveren waarom dit onderscheid zou gemaakt worden. Evenwel is een dergelijke verantwoording vereist om bedrijven in een gelijke situatie (namelijk bedrijven met impactscore < 50%) op ongelijke wijze te behandelen. Dit klemt des te meer nu binnen het PAS rekening wordt gehouden met cijfergegevens die na 2015 dateren.

Zie de antwoorden in V-09-001, V-09-002 en V-09-004.

V-09-028

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Ongelijke toepassing van maatregelen in verschillende sectoren - ongelijke behandeling rode en oranje bedrijven - schending gelijkheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel - schending legaliteit en artikel 10 & 11 GW.

- a. Er wordt geen rekening gehouden met de buitenlandse emissies, de invloed van de Belgische industriesector en de transportsector wordt niet aangepakt, het ontwerp PAS neemt enkel maatregelen ten aanzien van de landbouwsector op, er is onevenredigheid tussen de maatregelen die genomen worden ten aanzien van de landbouwsector tegenover de andere sectoren.
- b. Verschil in behandeling rode en oranje bedrijven bij toepassing flankerend beleid. Op basis van berekening van impactscore, is er geen mogelijkheid voor een bedrijf op de rode lijst, om haar stikstofuitstoot te verminderen. Daarentegen kunnen de zogenaamde oranje bedrijven nog steeds gebruik maken van een aangepast flankerend beleid. De oranje en rode bedrijven zijn vergelijkbaar gezien op basis van hun impactscore vaststaat dat deze bedrijven enige stikstofuitstoot hebben. Het verschil zou voornamelijk zitten in de afstand van zoekzones die willekeurig (en vooral enkel voorlopig zonder enige actualisatie) door de overheid werden bepaald. Hierdoor is het verschil tussen beide niet objectief. Om onderscheid te maken op basis van willekeurig vastgestelde impactscores (gezien de set aan basiscriteria zoals niet geactualiseerde zoekzones) en de berekening los van concrete emissiepunten, gaat dan ook niet op. Waarom kunnen rode bedrijven niet deelnemen aan het aangepast flankerend beleid?

- a. Ongelijke behandeling sectoren - zie antwoorden V-6-001 en V-5-002.
- b. Zie antwoorden V-09-001, V-09-004 en V-21-019 (zoekzones).

V-09-029

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom worden bedrijven die inspanningen hebben gedaan om hun impactscore onder de 50% te laten zakken (en hiervoor desgevallend na 2015 een omgevingsvergunning hebben bekomen) en bedrijven die eerder niet als 'rood' bestempeld werden (of bedrijven die niet 'rood' waren bij de initiële lijst in 2014), nu toch als piekbelaster aangeduid? Waarom worden genomen maatregelen ter reductie van stikstof sinds 2015 niet gevaloriseerd in de impactscore en de passende beoordeling?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-030

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

- a. Waarom gebeurt de aanwijzing als 'piekbelaster' enkel op basis van een impactscore (aannames en theoretische modellen, VLOPS20 is bovendien niet geschikt voor microschaal).
- b. Waarom wordt er abstractie gemaakt van de concrete context (werkelijke natuurwaarde, oppervlakte van het geïmpacteerde gebied, statuut van het getroffen gebied, impact op actuele habitat (en is dit dan habitatwaardig op basis van oppervlaktecriterium) of op zoekzone (die veel te ruim zijn afgebakend), andere niet agrarische piek in de stikstofuitstoot)?
- c. Kan er met zekerheid gesteld worden dat het weghalen van het bedrijf een verbetering zal veroorzaken voor het natuurgebied?
- d. De effectieve berekening van de impactscore van de piekbelasters moet voorgelegd worden en verder onderwerp van discussie blijven.

Zie antwoord V-09-009.

V-09-031

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

Op basis van welke gegevens (correct?) en inputparameters is de lijst van de 'piekbelasters' tot stand gekomen en waarom zijn deze gegevens en inputparameters gebruikt. Zo zit er bijvoorbeeld al een groot verschil op een vergunning (standplaatsen) versus mestbankaangifte (werkelijke veebezetting). Bovendien worden alle emissies van een bedrijf centraal op één punt genomen, terwijl de exacte coördinaten van de ventilatieopeningen ook een rol spelen. Er is ook geen transparantie op welke berekeningen het sluiten van bepaalde bedrijven gebaseerd is en of er rekening gehouden is met AEA-systemen. Deze gegevens werden niet meegegeven in de brieven die verstuurd werden.

Deze vraag wordt beantwoord in V-09-004.

V-09-032

Waarom worden sectoren ongelijk behandeld?

Waarom moeten bedrijven, ondanks enorme inspanningen die deze bedrijven gedaan hebben op milieuvlak, gesloten worden? Zullen de autosnelwegen in groene zones ook gesloten worden?

Deze vraag wordt beantwoord in V-09-001. In het G8-scenario is bepaald dat piekbelasters (veehouderijen, mestverwerkers, industriële puntbronnen, enz.) met impactscore > 50% van de KDW stoppen ten laatste in 2030.

Wat betreft de beweerde ongelijke behandeling van sectoren: zie ook antwoord V-06-001. Wat betreft borging van de doelstellingen voor transport van het Luchtbeleidsplan 2030: zie antwoord V-06-003; wat betreft de reductie van NOx-emissies van transport: zie antwoord V-06-005.

V-09-033

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom is er geen rekening gehouden met de natuurlijke afvloeit uit de landbouw (en op een natuurlijke wijze verkleinen van het probleem) in plaats van zich te baseren op een lijst van bijna 10 jaar geleden? Industrie mag toch ook zijn uitstoot compenseren door in een ander werelddeel emissierechten te kopen.

Zie antwoord V-07-001.

V-09-034

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Hoe kan een lokaal bestuur de impact inschatten als de impact op de bedrijven niet gekend is omdat het lokaal bestuur geen inzage krijgt in de lijsten (ook die van 2014)? Het is moeilijk voor gemeenten om te weten in hoeverre zij eventueel extra begeleiding kunnen bieden. Het lijkt aangewezen om ook voor gemeentebesturen een aanspreekpunt te voorzien.

Zie antwoord V-26-001.

V-09-035

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

Gezien de grondgebondenheid en het belang van grasland voor de melkveebedrijven liggen melkvee- en rundveebedrijven in de praktijk vaak dicht tegen de afgebakende SBZ-H gebieden, waardoor een heel aantal melkveebedrijven in Vlaanderen als piekbelaster wordt beschouwd. De bedrijven zijn op zich daarom geen grote producenten van NH₃, maar hebben een grote impact omwille van hun specifieke ligging. Dat de overheid terugkomt op gemaakte afspraken is onaanvaardbaar.

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-006.

V-09-036

Kunnen keuzes (zowel inhoudelijk als naar communicatie) in de aanpak bij mestverwerkingsbedrijven gemotiveerd worden?

Mestverwerkingsbedrijf: Waarom staat de wijze van selectie en het meetprotocol hoe precies de impactscore wordt berekend niet in het ontwerp PAS, noch de methodiek, noch

de gebruikte parameters. Hierdoor kan het bedrijf niet verifiëren tot welke risicoklasse het behoort en welke maatregelen zouden kunnen genomen worden. En waarom heeft dit mestverwerkingsbedrijf in het verleden geen PAS-schrijven ontvangen waarbij de vaststellingen van bijdrage aan stikstofdeposities t.a.v. nabijgelegen beschermd habitatgebied van dat moment a.d.h.v. stukken wordt gestaafd. Hierdoor kan de overheid onmogelijk correct weten wat de referentie stikstofdepositie is van het betrokken bedrijf.

Zie antwoord op V-09-001. Ook voor mestverwerkingsinstallaties geldt dat er voorzien wordt in een rechtszekere procedure voor de identificatie en aanduiding als piekbelaster.

V-09-037

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Waarom is stopzetting slechts één van de mogelijke oplossingen. Piekbelasters dienen op individuele basis bekeken worden.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-038

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

Waarom gebruikt men andere normen dan onze buurlanden? De normen die men hier hanteert zijn niet correct.

Zie antwoord V-05-003.

V-09-039

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom moeten bedrijven die rood zijn omwille van de ligging aan een zoekzone, en op dit moment niet altijd schadelijk zijn voor de natuur, nu al sluiten? Zolang er geen zekerheid is over de allocatie van de zoekzones kunnen bedrijven niet stopgezet worden.

Zie antwoord V-09-008.

V-09-040

Kan de impact en het feit dat piekbelasters de natuur bedreigen, bewezen worden?

Hoe kunnen bedrijven zo een zware impact hebben op het nabije natuurgebied als Sahara zand van 3000 km ver op ons land valt en stikstof zoveel lichter is? Wetenschappelijk nog nooit bewezen.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-041

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom wordt in de media steeds een industrieel mammoetbedrijf met 6 stallen als voorbeeld van een piekbelaster getoond? Dit klopt niet. De 58 bedrijven zijn allemaal kleinere bedrijven, aangeduid als rood bedrijf, gewoon omdat ze historisch dicht gelegen zijn bij een aangeduid natuurgebied.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-042

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom zouden de melkvee uitbating op de hoeve van de Abdij van Averbode en het rundveebedrijf van Marcel Van Diest te Lubbeek moeten sluiten? De oorspronkelijke bouwaanvraag door de paters voor een melkveestal met nokhoogte van 12 meter werd afgekeurd (dominante impact op het geheel van de historische gebouwen). De nieuwe bouwaanvraag met nokhoogte van 10 meter werd wel vergund met als gevolg dat de N-emissie nu te hoog is. Waarom wordt de toepassing van de AEA staltechnieken niet mee verrekend in het berekeningsmodel?

Zie antwoord V-09-004.

V-09-043

Waarom wordt het voorkeurrecht aan VLM toegewezen?

Waarom wordt het voorkeurrecht aan VLM toegewezen voor de opkoop van de gronden van piekbelasters zowel binnen als buiten SBZ-H gebieden. Dit zorgt voor belangenvermenging.

Het voorkeurrecht is aan VLM toegewezen voor alle goederen binnen SBZ-H met als doel het faciliteren van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, al dan niet na ruil.

V-09-044

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom worden piekbelasters niet allemaal berekend op eenzelfde tijdstip en manier en met eenzelfde eenduidige tool en dezelfde criteria (correct, juridisch en onderbouwd)? Er moet duidelijkheid komen voor rode bedrijven die in 2015 oranje zijn geworden, bedrijven die niet degelijk op de hoogte zijn gesteld en bedrijven die sindsdien een rechtsgeldige nieuwe vergunning hebben bekomen. Extra ondersteuning en begeleiding voor piekbelasters die in 2014 oranje waren. Aanduiding tot piekbelasters moet gebaseerd zijn op duidelijke, correcte en reproduceerbare criteria, rekening houdende met de reeds gedane inspanningen.

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-004.

V-09-045

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Waarom vroegtijdige stopzetting niet alleen op vrijwillige basis? Verplichte stopzetting is te vergaande alhoewel dat bedrijven wel maatregelen kunnen nemen.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-046

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom werd de lijst met rode bedrijven uitgebreid ten opzichte van de lijst van 2015 en waarom werden landbouwers schriftelijk op de hoogte gebracht op een zakelijke en beknopte manier en kregen geen inzage in de achterliggende berekeningen?

Zie antwoord V-09-003.

V-09-047

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom werden landbouwers als piekbelasters bestempeld? Dit is onbegrijpelijk. Er werden al veel beperkingen opgelegd en deze bedrijven passen zich steeds aan. Maar met deze maatregel is er geen toekomst meer. Piekbelasters willen mee nadenken over oplossingen. Graag een algemeen kader waarbij niet beoogd wordt over te gaan tot sluiten, maar net een oplossing biedt aan landbouwbedrijven.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-048

Kunnen keuzes (zowel inhoudelijk als naar communicatie) in de aanpak bij mestverwerkingsbedrijven gemotiveerd worden?

Waarom is de lijst met de verplicht stoppende mestverwerkende bedrijven tot op heden nog niet bekend. Deze bedrijven kunnen zich niet wapenen.

Zie antwoord V-09-036.

V-09-049

Kan het effect van de maatregel bewezen worden en zijn er ongewenste neveneffecten?

Waarom moeten bedrijven stoppen als er geen zekerheid is dat voorgestelde maatregelen effectief zullen resulteren in het realiseren van de IHD's (o.a. op Knoks grondgebied)?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-050

Kan de impact en het feit dat piekbelasters de natuur bedreigen, bewezen worden?

Waarom houdt men geen rekening met het BAU-scenario dat er anno 2030 geen overschrijdingen zijn voor de Zuunbeekvallei (alsook voor het Hallerbos) in de beoordeling van het bedrijf Van Heffen?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-051

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Waarom zijn de mogelijkheden om te evolueren naar een oranje bedrijf uit het voorlopig PAS niet weerhouden, zijnde inkrimpen van de zoekzones door effectieve natuur te creëren, PAS-maatregelen toepassen of veestapel inkrimpen?

Zie antwoord V-09-002.

Waarom wordt er geen extra begeleiding voorzien voor bedrijven die nu voor de eerste keer als piekbelaster beschouwd worden? Bekijk welke investeringen in de afgelopen 7 jaar deze bedrijven hebben gedaan en bekijk de mogelijkheden die deze bedrijven hebben, samen met hen.

In de PAS is voorzien dat landbouwers die verplicht worden om te stoppen of er zelf voor kiezen om dat te doen, via een intensieve begeleiding geheroriënteerd worden op de arbeidsmarkt. Die begeleiding kan opleiding, begeleiding, sollicitatietraining en sociale begeleiding omvatten. Bij het Departement Landbouw en Visserij werd ondertussen een transitie-manager aangesteld die de landbouwbedrijven zo goed mogelijk begeleidt.

V-09-055

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Is er onderzocht wat de gevolgen zijn als bedrijven actief blijven tot einde vergunning? Hypothekeren ze dan de goede staat van instandhouding? Neem dan ook zeker de effecten van de generieke maatregelen mee (achtergronddepositie daalt) bij het bepalen van de impact en herbekijk alvast het tijdspad richting 2030 voor deze bedrijven en de financiële vergoedingsmogelijkheden nadat hun vergunningstermijn erop zit.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-056

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Waarom kunnen piekbelasters niet genieten van een uitdoofscenario (tot pensioenleeftijd)? Bij hervergunning moet het bedrijf maatregelen nemen om hun stikstofdepositie te verminderen.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-057

Kan de impact en het feit dat piekbelasters de natuur bedreigen, bewezen worden?

Waarom is er geen duidelijke ecologische onderbouwing terug te vinden waarom deze bedrijven wegmoeten (het is niet duidelijk welke gegevens achter de berekening van de piekbelasters zitten) en ook geen socio-economische impactanalyse die verantwoordt dat het haalbaar is om deze bedrijven te sluiten?

Zie antwoorden V-09-001 en in V-09-004 (gegevens achter de berekening).

Voor de socio-economische impact wordt verwezen naar de antwoorden in thema 24 'socio-economische impact'.

V-09-058

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom is er niet voorzien in een bezwaarprocedure waarin piekbelasters duidelijke fouten die in de berekening voorkomen kunnen rechtzetten?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-059

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Hoe komt het dat bedrijven geen PAS brief hebben gekregen (nieuwe stal in 2014) en dat ze niet ingelicht worden tot welke categorie ze behoren?

In het najaar van 2014 werden alle landbouwbedrijven/-exploitaties die in het productiejaar 2012 emissies hadden, via de zgn. PAS-brief geïnformeerd over hun impactscore. Die impactscore was berekend op basis van de jaargemiddelde veebezetting op het bedrijf/exploitatie in het productiejaar 2012. De in 2014 verstuurde brieven waren louter informatief en vormden geen definitieve categorisering van het bedrijf/exploitatie.

V-09-060

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Worden bezwaren van piekbelasters individueel behandeld?

Alle relevante elementen uit ieder bezwaar (zowel van een piekbelasters als een niet-piekbelaster) worden behandeld.

V-09-061

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom wordt de extra maatregel 'het gebruik van ammoniak reducerende bacteriën aan de mest' niet mee genomen in de berekening van de impactscore?

Waarom werden uitscheidingsnormen van dieren veranderd tijdens het openbaar onderzoek en waarom liggen de kwetsbare gebieden nu nog niet vast (moest al in 2020)? Hierdoor kunnen bedrijven onterecht piekbelaster zijn.

Zie antwoorden V-09-004 en V-21-019.

V-09-065

Kan het effect van de maatregel bewezen worden en zijn er ongewenste neveneffecten?

Waarom worden gemengde 'circulaire' bedrijven (akkerbouw-veeteelt) niet in zijn geheel beoordeeld? Stopzetten van veeteelt houdt in dat graslanden omgezet worden tot akkerbouw en dat komt de biodiversiteit niet ten goede.

Zie antwoord V-09-001. De impact van de luchtmissies van een piekbelaster is doorslaggevend in de beoordeling.

V-09-066

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom geen individuele aanpak voor elk gebied die leidt tot de heroriëntatie van de rode en de oranje bedrijven?

In de PAS is zowel gekozen voor een generieke aanpak (stopzetting piekbelasters, vrijwillige stopzetting bedrijven met impactscore >20% en de vrijwillige stopzetting van varkensstallen met impactscore >0,5%) als voor een gebiedsgerichte aanpak, zoals in het Turnhouts Vennengebied. Ook in het kader van de uitvoering van het stikstofsaneringsplan komt er via landinrichting en natuurinrichting een gebiedsgerichte aanpak waarbij reconversievoorstellen aan bedrijven kunnen worden voorgelegd.

herbevestigd worden op grond van actuele criteria, ongeacht of ze al dan niet over emissiearme stallen beschikken. De bedrijven die o.b.v. de actuele criteria bijkomend zouden worden geïdentificeerd als piekbelaster (en die in 2015 niet als piekbelaster werden geïdentificeerd) behouden de mogelijkheid tot het verderzetten van hun exploitatie, maar het bedrijf moet de emissiereducties van G8 realiseren tegen 2030, waarbij de impactscore wordt verminderd tot onder de 50% (zie antwoord V-09-001).

Voor alle andere bedrijven geldt het generiek kader.

V-09-070

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom wordt de impact voor het flankerend beleid en voor aanduiding piekbelaster (MER) niet bekeken op niveau van de MTE, terwijl dit wel het geval is in de vergunningverlening. Dit brengt bedrijven in juridische onzekerheid.

Er wordt voorzien in een rechtszekere procedure voor de identificatie en finale aanduiding als piekbelaster: zie antwoord V-09-001.

De identificatie als piekbelaster zal gebeuren op niveau van de ingedeelde inrichting, net zoals dat ook bij de vergunningverlening de praktijk is. Indien de ingedeelde inrichting deel uitmaakt van een ruimere milieutechnische eenheid, dan zal overeenkomstig de bestaande regelgeving de MTE als basis gebruikt worden.

V-09-071

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

Wat is nog de zin van het afleveren van een vergunning (nu ondertussen van onbepaalde duur)? Wat is de waarde nog van geldig uitgeschreven omgevingsvergunningen? Wat met het gelijkheidsbeginsel als men vergunningen vervroegd stopzet? Het valt m.a.w. niet te verdedigen dat de overheid vergunningen vervroegd stopzet. Het valt immers aan te nemen dat de exploitanten hun investeringen hebben afgestemd op vergunningstermijnen. De

flankerende maatregelen zijn niet van die grootteorde dat exploitaties hiervoor kunnen vergoed worden.

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-006.

V-09-072

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

De bedrijfsactiviteit moet op zijn minst lopen tot de termijn van de vergunning. Verplichte stopzetting van de vergunning en het versneld terugdraaien van de ontheffing van de nulbemesting in groene bestemmingen, ondermijnt iedere rechtszekerheid tot ondernemen en is contractbreuk door de overheid. Dit kan in andere sectoren ook niet.

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-006.

V-09-073/074

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

De verplichte vroegtijdige stopzetting van bedrijven met een geldige vergunning en het uit landbouwgebruik nemen van percelen door het versneld terugdraaien van de ontheffing van de nulbemesting in groene bestemmingen, is "contractbreuk" vanwege de overheid. Het komt neer op een schending van het gelijkheidsbeginsel t.o.v. andere vergunde bedrijven die niet moeten stopzetten. Het getuigt van totale rechtsonzekerheid die gecreëerd wordt. Een bedrijfsspecifieke oplossing is hier aangewezen die een redelijke termijn voorziet voor die bedrijven.

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-006.

V-09-075

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Het lijkt ook logisch dat geen extra piekbelasters worden gedefinieerd ten opzichte van de bedrijven die werden aangeschreven in het voorlopige PAS in het zuiden van Oost-Vlaanderen daar de kritische depositiewaarden niet worden overschreden in de SBZ-gebieden in de buurt.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-076

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

Gezien de enorme impact op bedrijven en gezinnen is het aangewezen om een fase van ijking te voorzien (validatie van het model) waarbij in detail de situatie wordt bekeken.

Zie antwoord V-02-001.

V-09-077

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom wordt de impact van het bedrijf niet berekend zoals het ook gebeurt bij een vergunningstraject en op het niveau van de Milieu Technische Eenheid?

Zie antwoord V-09-070.

genomen worden door andere veeteeltbedrijven die hierdoor hun bedrijfsuitbating meer circulair kunnen maken. Wel zal er op de gronden gelegen binnen SBZ, voorkooprecht zijn voor VLM zodat deze gronden indien wenselijk of noodzakelijk, kunnen worden ingezet in functie van het realiseren van de IHD of het stikstofsaneringsplan.

V-09-080

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

De impactscores zijn indicatief (communicatie). De werkelijke beoordeling van de impact kan maar gebeuren op basis van de werkelijke gegevens en na overleg met ANB (beoordeling habitat, zoekzone,...).

Zie antwoord V-09-001.

V-09-081

Waarom worden sectoren ongelijk behandeld?

Ongelijke behandeling tussen industrie, transport en landbouw is juridisch niet te verantwoorden. (zie ook bij vraag 7. Rechtsgeldigheid)

Zie antwoord V-06-001.

V-09-082

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

De lijst van de piekbelasters is arbitrair samengesteld en is voor discussie vatbaar.

Zie antwoord V-09-004.

V-09-083

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Indien bedrijven een grote impact zouden hebben (bewezen met cijfers), dan moeten die bedrijven nog kunnen omschakelen naar andere teelten.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-084

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

Kan gemotiveerd worden waarom de vergunningsaanvraag van een natuurvereniging om middenin een gevoelig SBZ-gebied een niet-vergunde en door hen illegaal opgerichte schapenstal voor vele 100-en schapen geregulariseerd zal worden, en dit aan de hand van een cijfermatige impactberekening?

Zie antwoord V-21-032.

V-09-085

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Variatie in tijd van emissiereductiepercentages in PAS-lijsten, van gemodelleerde emissie per dier of de emissiegevoeligheid in een SBZ, en de gevolgen die daaraan verbonden kunnen worden ("rood" of "oranje") voor een vergund bedrijf, zorgen voor rechtsonzekerheid. Dergelijke wijzigingen zouden tegensprekelijk moeten kunnen zijn.

Zie antwoord V-09-004.

V-09-086

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

De abdijs werd in 2015 niet ingelicht anders hadden ze nooit de enorme investeringen gedaan of hadden ze de mededeling aangevochten.

Zie hiervoor het antwoord op de schriftelijke vraag nr. 751 van 29 april 2022 gesteld in het Vlaams Parlement aan minister Demir (<https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1845364>).

V-09-087

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Krijgen gemeentes een overzicht van de verplichte maatregelen per bedrijf alsook een overzicht van de rode (verplicht te stoppen)/(donker)oranje en groene bedrijven?

Zie antwoorden V-25-001 en V-26-005.

V-09-088

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom werd tijdens het openbaar onderzoek de stikstof uitscheiding van runderen verhoogd? Hierdoor zijn er bedrijven die eerst donker oranje waren, nu opeens rood worden en zullen moeten sluiten.

Zie antwoord V-09-004.

V-09-089

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

- a. De impactscore berekening (voor het aanduiden van piekbelasters) is alles behalve wetenschappelijk onderbouwd en gaat uit van verkeerde veronderstellingen:
 - a. berekening op basis van natuurlijke ventilatie, terwijl op verschillende bedrijven mechanische ventilatie wordt toegepast;
 - b. er wordt gebruik gemaakt van de hoofdwindrichting om te bepalen waar de stikstofwolk heen drijft;
 - c. één (soms slecht gekozen) emissiepunt per exploitatie, terwijl de afzonderlijke emissiepunten per stal doorslaggevend zijn in de impact. Laatste 5 à 10 jaar is dit niet meer enkel uit ZW maar heel veel uit N(O). De berekende impactscores wijzigen doorheen de tijd (2014, 2015, 2022).
- b. Daarnaast is het niet wetenschappelijk bewezen dat de NH₃ geproduceerd door deze bedrijven effectief die impact hebben op de SBZ-gebieden.

- a. Hoe de berekening in het kader van PAS is gebeurd om te komen tot de lijst van de piekbelaster is opgenomen in het antwoord in V-09-004.

Antwoorden over de verdere onderbouwing van de impactscoreberekening zijn terug te vinden in de vragen in thema 3 'Impactscoretool'.

- b. Deze vraag wordt beantwoord in V-09-001.

V-09-090

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

De aanwijzing als 'piekbelaster' gebeurt enkel op basis van impactscoreberekening. Waarom wordt er geen rekening gehouden met de concrete context (werkelijke natuurwaarde (er wordt vaak rekening gehouden met bepaalde gebieden die aangeduid zijn op kaart maar er niet liggen), de oppervlakte van het geïmpacteerd gebied, het statuut van het getroffen gebied, impact of actuele habitat op zoekzone (die nog kan wegvallen,...)?)

Zie antwoorden V-09-009 en V-21-019.

V-09-091

Kan het effect van de maatregel bewezen worden en zijn er ongewenste neveneffecten?

Wat is het effect van deze maatregel in het grote stikstofprobleem?

Zie antwoord V-09-001.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-095

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

Graag duidelijkheid of alle gegevens die beschikbaar waren in 2015 daadwerkelijk correct gebruikt zijn in de berekening.

Zie antwoord V-09-004.

V-09-096

Kan de impact en het feit dat piekbelasters de natuur bedreigen, bewezen worden?

Wie kan de neerslaande stikstof toewijzen aan piekbelasters, dit kan evengoed een nabijgelegen autoweg of industrieterrein zijn?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-097

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Is er onderzocht wat de gevolgen zijn als bedrijven actief blijven tot einde vergunning? Hypothekeren ze dan de goede staat van instandhouding? Neem dan ook zeker de effecten

V-09-100
Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?
Waarom wordt de impact van het bedrijf niet berekend zoals het ook gebeurt bij een vergunningstraject en op het niveau van de Milieu Technische Eenheid?
Zie antwoord V-09-070.

V-09-101
Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?
Waarom worden bedrijven die inspanningen hebben gedaan om hun impactscore onder de 50% te laten zakken (en hiervoor desgevallend na 2015 een omgevingsvergunning hebben bekomen) en bedrijven die eerder niet als 'rood' bestempeld werden (of bedrijven die niet 'rood' waren bij de initiële lijst in 2014), nu toch als piekbelaster aangeduid? Waarom worden genomen maatregelen ter reductie van stikstof sinds 2015 niet gevaloriseerd in de impactscore en de passende beoordeling?
Zie antwoord V-09-002.

V-09-102
Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?
Waarom staat specifiek bedrijf niet op lijst van de rode bedrijven?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-103

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Er wordt geen gebiedsspecifieke verantwoording voor de generieke stopzetting van piekbelaster gegeven, dit omwille van het feit dat de desktopstudie en de modeltrein EMAV/IFDM/VLPOS abstractie maakt van de gebiedsspecifieke context.

Het mathematisch criterium (berekende impactscore) is op zich zelf gebiedsgericht, aangezien de impactscore berekend wordt op basis van de toetszone. De toetszone bestaat immers uit het geheel van de actueel aanwezige habitats, de tot doel gestelde habitats op terreinen onder passend beheer en de zoekzones voor het realiseren van de openstaande IHD, alle gelegen binnen SBZ-H en binnen 20 km afstand tot de emissiebronnen. Deze vormen samen de ruimtelijke vertaling van de IHD's voor elke SBZ-H. De selectie van de piekbelasters gebeurt dus mede met het oog op de ligging van de SBZ-H's en de wijze waarom de IHD's (geografisch) uitwerking moet krijgen.

V-09-104

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

Precieze informatie over het hanteren van de "wetenschappelijke" modellen ontbreekt. De rechtvaardiging voor het gebruik van bepaalde modellen en gegevens van bepaalde periodes ontbreekt. De keuze voor modellen van 2018 en 2019 en de emissiegegevens van 2015 gekoppeld aan een feeks forfaitaire aannames, om te beoordelen of een uitbating zijn veehoudende activiteiten definitief moet sluiten, is hoogst merkwaardig en kan juridisch niet stand houden.

Hoe de berekening van de impactscore gebeurd is in het kader van de PAS wordt toegelicht in antwoord V-09-004.

De gehanteerde modellen worden besproken in de antwoorden in thema 3 'Impactscoretool'.

V-09-105

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

Er is geen consistentie aanwezig in het gebruik van kaarten (BWK 2018?) en de toepassing van modellen. Arbitrair gebruik en naargelang het dossier. Bij berekening van impactscore werd een foutief emissiepunt gehanteerd.

Hoe de berekening van de impactscore gebeurd is in het kader van de PAS wordt toegelicht in antwoord V-09-004.

V-09-106

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom worden bedrijven die inspanningen hebben gedaan om hun impactscore onder de 50% te laten zakken (en hiervoor desgevallend na 2015 een omgevingsvergunning hebben bekomen) en bedrijven die eerder niet als 'rood' bestempeld werden (of bedrijven die niet 'rood' waren bij de initiële lijst in 2014), nu toch als piekbelaster aangeduid? Waarom worden genomen maatregelen ter reductie van stikstof sinds 2015 niet gevaloriseerd in de impactscore en de passende beoordeling?

Zie antwoord V-09-001.

Moeten er voor dieren die jaarrond buiten lopen deposities mee in rekening gebracht worden?

Hoe de berekening in het kader van PAS is gebeurd om te komen tot de lijst van de piekbelasters is opgenomen in het antwoord V-09-004. Er wordt voorzien in een rechtszekere procedure voor de identificatie en finale aanduiding als piekbelaster (zie antwoord V-09-001).

V-09-110

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

De lijst is niet wetenschappelijk onderbouwd. Zoekzones zijn voorlopig vastgesteld en gegevens zijn verouderd. De samenstelling gebeurde onzorgvuldig. Doorheen de jaren verschillen het aantal bedrijven. Bovendien ontbreekt elk wettelijk kader voor de rekenmodellen die gebruikt worden voor de berekening van de impactscore.

Zie antwoord V-09-004.

V-09-111

Waarom overweegt het kleine rendement van de maatregel?

Waarom investeren in zo'n dure maatregel (stopzetten van piekbelasters) met een zeer klein rendement? Financiële middelen kunnen veel efficiënter ingezet worden onder de vorm van extra investeringssteun voor landbouwers.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-114

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Wat is het effect als de bedrijven nu, morgen, volgend jaar weg zijn (met hogere vergoedingen), in het kader van het plan tegen 2030?

Zie antwoord V-09-001.

V-09-115

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

De beoordeling moet op basis van berekeningen gebeuren die met 110% zekerheid correct zijn en gestoeld zijn op de effectieve situatie in de praktijk. Deze zekerheid wordt op vandaag onvoldoende geboden.

Zie antwoord V-06-052.

V-09-116

Zijn de modellen geschikt en gegevens en aannames correct in de impactscore berekening voor aanduiden van piekbelasters?

De impactscore is berekend met verouderde gegevens waarbij een stal met een luchtwasser nog moest aangegeven worden onder het staltype "traditionele stal". Ook werd in de berekening gewerkt met standaard parameters en niet met correcte gegevens (hoogtes, diameter, temperatuur, mechanische ventilatie, hokoppervlakte,...). De gebruikte emissiefactoren per dier stemmen niet overeen met het MER richtlijnenboek landbouwdieren.

Zie antwoorden V-09-001 en V-09-004.

V-09-117

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

De bedrijfsactiviteit moet op zijn minst lopen tot de termijn van de vergunning. Verplichte stopzetting van de vergunning en het versneld terugdraaien van de ontheffing van de nulbemesting in groene bestemmingen, ondermijnt iedere rechtszekerheid tot ondernemen en is contractbreuk door de overheid. Dit kan in andere sectoren ook niet.

Deze vraag wordt beantwoord in V-09-001 en V-09-006.

V-09-118

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Waarom werden piekbelasters met 2 tegenstrijdige (louter informatieve) beslissingen geconfronteerd: in 2014 waarbij sluiting afhankelijk werd gemaakt van al dan niet verminderen van negatieve impact en in 2022 waarbij de exploitatie ten laatste in 2025 dient te sluiten? Piekbelasters worden bepaald op basis van cijfers uit 2015. Verschillende bedrijven hebben in tussentijd aanpassingen uitgevoerd aan hun bedrijfsvoering. Nulmeting blijkt hier m.a.w. dus niet correct te zijn. Juridisch geen correcte handelswijze.

Zie antwoord in V-09-010.

V-09-119

Waarom pleegt de VO door de vroegtijdige stopzetting van piekbelasters contractbreuk?

Wat is nog de zin van het afleveren van een vergunning (nu ondertussen van onbepaalde duur)? Wat is de waarde nog van geldig uitgeschreven omgevingsvergunningen? Wat met het gelijkheidsbeginsel als men vergunningen vervroegd stopzet? Het valt m.a.w. niet te verdedigen dat de overheid vergunningen vervroegd stopzet. Het valt immers aan te nemen dat de exploitanten hun investeringen hebben afgestemd op vergunningstermijnen. De flankerende maatregelen zijn niet van die grootteorde dat exploitaties hiervoor kunnen vergoed worden.

Deze vraag wordt beantwoord in V-09-001 en V-09-006.

V-09-120

Kan de impact en het feit dat piekbelasters de natuur bedreigen, bewezen worden?

Een onteigening van een bedrijf kan enkel op basis van een duidelijke en rechtszekere onderbouwing. Er zijn bedenkingen bij de impactscoretool. Een meer grondige analyse en onderbouwing is noodzakelijk.

Zie antwoord V-09-001. De vragen over de impactscoretool worden beantwoord in thema 3 'Impactscoretool'.

V-09-121

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Is onderzocht of piekbelasters, wanneer ze hun vergunningstermijn uitdoen, de uiteindelijke doelstelling in de naburige SBZ-H hypothekeren, namelijk het behalen van de goede staat van instandhouding? Indien uit een dergelijke studie blijkt dat er geen of verwaarloosbare

V-09-124

Zal ook van andere (oranje) bedrijven vergunningen worden stopgezet?

De maatregel leidt tot wantrouwen en dit wantrouwen ondermijnt de varkenshouderij nu al. Er wordt van de varkenshouder verwacht dat alle stallen AEA worden gemaakt, maar er wordt hierbij geen enkele garantie gegeven dat die bedrijven de AEA-stallen nog voldoende lang zullen mogen uitbaten om de gedane investeringen te kunnen terugverdienen. Mogelijks zijn deze bedrijven na 2030 de nieuwe piekbelasters.

Zie antwoord V-09-001.

V-09-125

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Kan er op korte termijn (eind september) duidelijkheid komen zodat piekbelasters snel keuzes kunnen maken?

Het is de bedoeling dat de Vlaamse Regering zo snel als mogelijk tot een definitieve PAS komt.

V-09-126

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Waarom wordt de verplichte stopzetting opgelegd binnen een wel zeer korte termijn (2025), terwijl in het G8-scenario een emissiereductie van 100% voor de piekbelasters voorzien is

V-09-129

Wat zijn de gevolgen als de maatregel niet volledig of iets anders wordt uitgevoerd als nu ingeschreven in de PAS?

Waarom mogen piekbelasters niet meer remediëren?

Zie antwoord V-09-002.

V-09-130

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

Het is logisch dat bedrijven met grote impact op natuur op termijn geen vergunning meer krijgen. Niet zo zeer de stopzetting op termijn maar wel het plan van aanpak is een breekpunt: lijst met rode bedrijven werd uitgebreid ten opzichte van de lijst van 2015; landbouwers worden schriftelijk op de hoogte gebracht en krijgen geen inzicht in achterliggende berekeningen; sommige bedrijven hebben emissies al gereduceerd; sommige bedrijven hebben enkel impact op zoekzones, die ondertussen al verkleind hadden moeten worden; bedrijven krijgen plots te horen dat ze (veel) vroeger moeten stoppen.

Zie antwoord V-09-003.

V-09-131

Kunnen keuzes (zowel naar inhoud als naar communicatie) die gemaakt werden bij de totstandkoming van de lijst gemotiveerd worden?

- a. Waarom gebeurt de aanwijzing als 'piekbelaster' enkel op basis van een impactscore (aannames en theoretische modellen, VLOPS20 is bovendien niet geschikt voor micro schaal)
- b. Waarom wordt er abstractie gemaakt van de concrete context (werkelijke natuurwaarde, oppervlakte van het geïmpacteerde gebied, statuut van het getroffen gebied, impact op

10. MAATREGELLEN VEEHOUDERIJ

V-10-001

Impact veehouderij-maatregelen op (kleine) familiale bedrijven:

- Treffen de (kleinere) familiale bedrijven en de gezinnen die erachter staan vermits de voorgestelde maatregelen vaak financieel niet haalbaar zijn. Recente investeringen in stallen moeten plots op een veel kortere tijd afgeschreven worden.
- Zorgen voor veel onzekerheid en stress (inclusief mentale problemen) zowel bij familiale bedrijven, bij jonge starters als bij boeren die binnen enkele jaren op pensioen gaan en door de strenge regelgeving geen opvolger meer hebben/vinden.
- Kleine familiale bedrijven zullen verdwijnen. Bedrijfszetels/gronden zullen opgekocht door grootschalige bedrijven en op die manier zullen de voorgestelde veehouderijmaatregelen aanleiding geven tot schaalvergroting.
- Ook bedrijven die reeds sterk reduceerden en bewust niet kozen voor schaalvergroting maar wel voor duurzaamheid, welzijn en een gesloten mestkringloop worden zwaar getroffen, terwijl dit misschien net de toekomst moet zijn.
- Heel wat familiale landbouwbedrijven zijn vaak heel goed bezig op ecologisch vlak, veroorzaken geen overproductie aan ammoniak en telen op natuurvriendelijke wijze hun gewassen. Toch worden deze meegesleurd door een generieke aanpak.
- Vraag om als klein bedrijf toch te kunnen groeien tot een leefbare grootte voor 1 persoon. Een te klein veebedrijf combineren met een job is praktisch gezien niet haalbaar.
- Niet haalbaar voor boeren zonder opvolging op korte/middellange termijn van hun pensioen. Een tijdelijke vergunning tot aan pensioen zonder bijkomende verbouwingen in AEA-systemen moet mogelijk zijn voor oudere landbouwers.
- Gezien het feit dat het aantal landbouwbedrijven en het aantal dieren blijft dalen en ook rekening houden met het bijkomend element dat men hier het landschapspark "BOERENLANDSCHAP PAJOTTENLAND" wil oprichten, dient er voor onze regio een uitzondering gemaakt voor wat betreft de generieke stalemissiereducties. Zoals de naam "Boerenlandschap Pajottenland" al vermeldt, wordt het landschap in deze regio gekenmerkt door kleine gemengde familiale land- en tuinbouwbedrijven: de koeien grazen nog buiten omdat er nog veel blijvend grasland is en de grootte van de bedrijven is in verhouding met het areaal dat bewerkt wordt. Als men het boerenlandschap van vandaag met zijn gemengde rundveebedrijven wil behouden, is het noodzakelijk dat deze landbouwbedrijven nog toekomstgericht kunnen blijven investeren/moderniseren zodat deze kleine familiale bedrijven rendabel blijven en kunnen worden verdergezet door de volgende generatie! De gemiddelde leeftijd van de landbouwers is 55+, als deze bedrijven niet kunnen blijven moderniseren en

rendabel blijven, kan of wil de volgende generatie het bedrijf niet overnemen. Hiermee zal ook de kennis, ervaring en passie voor de landbouw (die al generaties lang wordt doorgegeven!) verloren gaan!

- Vlaamse Ardennen: vergelijkbare situatie als in Pajottenland.

Kleinschalige bedrijven die een jaaremisse hebben van minder dan 500 kg ammoniak én een impactscore hebben die lager is dan 0,025% (= de minimis-drempel beoordelingskader) worden vrijgesteld van de verplichte generieke stikstofreductiepercentages. Deze bedrijven moeten wel bijdragen aan de ambitie betreffende stikstofreductie door aangepaste maatregelen te nemen die ook binnen de specifieke bedrijfsrealiteit toepasbaar zijn. Ze komen hiervoor dan ook in aanmerking voor het flankerend beleid. Op deze manier krijgen de kleinere, familiale bedrijven ademruimte binnen het beleid. Biologische bedrijven met een impactscore tussen 0,025% en 1% vallen eveneens onder deze vrijstellingsregeling, maar dienen wel de maatregelen van de PAS-lijst voor de desbetreffende sector door te voeren die inpasbaar zijn in het "lastenboek bio".

In de sectorale regelgeving voor varkens en pluimvee wordt verankerd dat alle bestaande bedrijven uiterlijk tegen 2030, of al eerder bij de uitvoering van een nieuwe vergunning van onbepaalde duur, een reductie van 60% moeten realiseren op de emissies van de dieren die in niet-AEA-stallen worden gehouden. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat een landbouwbedrijf een tijdelijke vergunning aanvraagt tot 2030. Een bedrijf wordt er niet toe verplicht om deze reductiedoelstelling te bereiken met investeringen in een AEA-systeem. Dit kan ook bereikt worden door een reductie van het aantal dieren.

Er is geen apart beleidsscenario voorzien voor het landschapspark "boerenlandschap Pajottenland" of voor de Vlaamse Ardennen. In de PAS zijn vijf maatwerkgebieden aangeduid, waar tegen 2030 bijkomende maatregelen bovenop het G8-emissiereductiescenario moeten gerealiseerd worden: Kalmthoutse Heide, De Maten, de Mechelse Heide, de Voerstreek en het Turnhouts Vennengebied.

Betreffende de mentale aspecten is het belangrijk om behandelaars in te lichten en hen te wijzen op de verschillende soorten aanvullende ondersteuning die kan geboden worden. Bijvoorbeeld: vzw Boeren op een Kruispunt beschikt over een groot team van vaste medewerkers en vrijwilligers, die de gezinnen kunnen bezoeken ter ondersteuning. Voor de sociale begeleiding van landbouwers wordt 1,1 miljoen euro per jaar voorzien. Er is ook een transitie-manager aangesteld die de landbouwbedrijven begeleidt, in samenwerking met het departement Landbouw & Visserij en de VLM.

V-10-002

Inzetten op grondgebonden veehouderij

Er is een duidelijk verband tussen de aanwezigheid van niet-grondgebonden intensieve veehouderij en het ontstaan van reactieve stikstofverbindingen.

Conclusie: zet in op meer grondgebonden veehouderij.

Reactieve stikstofverbindingen, en in het bijzonder ammoniak, ontstaan in de veehouderij uit opslag en behandeling van dierlijke mest. Het ontstaan van reactieve stikstofverbindingen hangt niet samen met het al dan niet grondgebonden zijn van de veehouderij. Wel stellen we vast in Vlaanderen dat de regio's met de hoogste dichtheid aan ammoniakemissies ook die regio's zijn met een grote dichtheid aan dierlijke productie, en dat die in belangrijke mate niet-grondgebonden is.

De voornaamste grondgebonden veehouders in Vlaanderen zijn doorgaans melk- en vleesveehouderijen. De reductie-opgave voor deze veehouderijtak is in de PAS aanzienlijk kleiner dan de opgave voor de doorgaans meer intensieve varkens- en pluimveehouderij. Bovendien kan de rundveehouderij inzetten op meer beweiding, een grondgebonden maatregel bij uitstek, als emissiereducerende maatregel.

Tenslotte zal een PAS-maatregel ontwikkeld worden op maat van grondgebonden, circulaire veehouderijen met een maximaal gesloten stikstofhuishouding. Deze PAS-maatregel bouwt verder op reeds bestaande managementmaatregelen in de veehouderij, en breidt die uit met criteria inzake eigen ruwvoederproductie, het gebruik van lokale reststromen, een maximale veebezetting per hectare beschikbare grond en het niet-gebruik van kunstmest.

V-10-003

Reductie van de veestapel

Emissiearme technieken en stalsystemen dienen ingezet om de emissies terug te dringen. Dat kan alleen als er geen uitbreiding (met extra dieren) meer wordt toegestaan van een veehouderij. De 'innovatieve' toepassingen om de ammoniakemissies te reduceren bieden geen garantie voor emissiereductie. De meest effectieve maatregel is een reductie van de veestapel.

Het door de Vlaamse Regering weerhouden emissiereductiescenario G8 vormt de basis van de PAS. Dit scenario omvat een sterke reductie van de ammoniakemissies uit stallen en bij bemesting. Met uitzondering van het stopzetten van piekbelasters en de globale doelstelling tot 30% afname van de varkensstapel tegen 2030, bevat de PAS geen verplichting tot het verminderen van dieren aantallen om de vooropgestelde emissiereducties te realiseren. Om te verhinderen dat de dieren aantallen in Vlaanderen verder toenemen, omvat de PAS ook een bijstelling van het NER-systeem.

In het G8-scenario zijn volgende maatregelen opgenomen met een mogelijke impact op de veestapel:

- De verplichte stopzetting van de piekbelasters tegen eind 2030;
- De vrijwillige stopzetting van bedrijven met een impactscore >20% (en bij uitbreiding voor bedrijven met een impactscore >5%);
- De vrijwillige stoppersregeling voor varkenshouders met impactscore >0.5%;
- Het opstellen van een ontwikkelingsplan voor het Turnhouts Vennengebied binnen een termijn van 2 jaar. In afwachting van dit ontwikkelingsplan wordt door de VR een bewarend beleid inzake bedrijfsontwikkeling voorzien in het werkingsgebied (geen vergunningen voor nieuwe of uitbreiding van landbouwbedrijven, geen omzetting naar vergunningen onbepaalde duur, aflopende vergunningen kunnen worden verlengd tot maximaal 2 jaar na afronding van het ontwikkelplan.)

Elk landbouwbedrijf heeft de keuze om de reductiedoelstellingen te realiseren door: (1) minder dieren te houden, (2) staltechnieken of andere technieken (opgenomen in MB AEA-stallen of de PAS-lijst) toe te passen, of (3) te opteren voor een combinatie van beide.

V-10-004

Plan uitwerken voor een reductie van geïmporteerd veevoeder

Werk expliciet een plan uit voor een reductie van geïmporteerd veevoeder dat aan de basis ligt van de ontregeling van de Vlaamse stikstofcyclus. Labels m.b.t. ontbossingsvrije soja brengen geen verlaging van de stikstofimport met zich mee. Voorzie bovendien voor de blijvers flankerend beleid opdat de transitie naar diervoedergrondstoffen zonder link met ontbossing en met een hoger aandeel lokaal geteeld eiwit, versneld ingang vindt.

De Vlaamse minister van Landbouw heeft in 2021 samen met een breed partnerschap de Vlaamse eiwitstrategie opgestart. Centraal doel is om tegen 2030 in Vlaanderen tot een meer

duurzame, diverse en toekomstgerichte eiwitvoorziening te komen én om bij te dragen tot het verhogen van de Europese zelfvoorziening in eiwitten.

Twee van de zes doelstellingen van deze eiwitstrategie spelen in op de reductie van geïmporteerd veevoeder: duurzaam diervoeder en duurzame dierlijke consumptie. Binnen de doelstelling 'duurzaam diervoeder' is het de bedoeling om de soja import ten behoeve van diervoeder te verlagen en de lokale eiwitvoorziening richting veevoeder te verhogen. Dit moet extra winst opleveren voor klimaat en milieu. Daarnaast worden binnen de doelstelling 'duurzame dierlijke productie' extra acties en doelstellingen uitgewerkt om de milieu- en klimaatimpact van de veehouderij, ook los van voeder, te reduceren en hierrond verdienmodellen uit te werken.

Er is in 2022 een actieprogramma opgesteld om uitvoering te geven aan de strategie. Elk van de partners levert hieraan een concrete bijdrage. De voorbereiding van de acties gebeurt in negen ploegen rond de thema's: teelt plantaardige eiwitbronnen, emissies veehouderij, nieuwe eiwitten - knelpunten, consumptie plantaardige eiwitbronnen, verdienmodel veehouderij, insecten, opbouw eiwitketen, lokaal veevoeder en valorisatie nevenstromen.

De Vlaamse minister van Landbouw heeft in het kader van het plan Vlaamse Veerkracht bovendien 3,5 miljoen euro vrijgemaakt om de productie en consumptie van eiwitten in Vlaanderen te stimuleren. In het voorjaar van 2022 werden 19 projecten goedgekeurd die het aanbod van eiwitten voor dierlijke en menselijke consumptie in Vlaanderen versterken.

Meer info: <https://lv.vlaanderen.be/beleid/vlaamse-kost/eiwitstrategie>.

Zie antwoorden V-23

V-10-005

Maak een integraal plan voor stallen die afgebroken worden

Maak een integraal plan voor stallen die afgebroken worden. De instandhoudingsdoelstellingen dienen hier uiteraard centraal te staan. Nieuwe activiteiten op deze vrijgekomen (en duur betaalde) gronden dienen maximaal de habitats positief te beïnvloeden en activiteiten met een mogelijke milieudruk, zoals verderzetting of verhoging grondwaterwinning, verslechtering waterkwaliteit, bodemafdicting via verharding of stikstofdepositie zouden geen optie mogen zijn. Bovendien kunnen deze gronden niet ingezet worden voor ongewenste invullingen van landbouwgrond zoals verpaarding of vertuining.

De PAS voorziet in een ruim pakket stimulerende en compenserende maatregelen, zowel voor landbouwers die emissiereductiemaatregelen toepassen, als om de omschakeling naar landbouwactiviteiten met een verminderde stikstofimpact te faciliteren. Hierbij wordt maximaal gezocht naar het mee koppelen van andere omgevingsdoelstellingen (klimaat, water, bodem, landschap, biodiversiteit ...).

Indien een nieuwe functie wordt gegeven aan leegstaande gebouwen moet worden voldaan aan het wettelijke kader, waarbij desgevallend een omgevingsvergunningsaanvraag tot functiewijziging moet worden ingediend. Die vergunningsaanvraag zal door de bevoegde overheid behandeld worden, waarbij alle gebruikelijke omgevingstoetsen toegepast worden om onwenselijke evoluties een halt toe te roepen.

V-10-006

Kleinschaligheid in de veehouderij wordt een vereiste

Industriële pluimveekwekerijen, varkenskwekerijen en grootschalige rundveehouderijen (>200 stuks) dienen afgebouwd te worden en kleinschaligheid wordt een vereiste.

De PAS stelt een generieke emissiereductie voorop, met differentiatie tussen de belangrijkste (sub)sectoren, en met afzonderlijke bepalingen voor bedrijven met een disproportioneel grote impact (zgn. piekbelasters; zie antwoorden V-09) en voor bedrijven met een geringe uitstoot en impact (zgn. correctiemechanisme; zie antwoorden V-16).

De PAS bevat geen bepalingen over hoe landbouwbedrijven hun emissiereductie moeten realiseren. Evenmin bevat de PAS verplichtingen ten aanzien van de schaalgrootte van bedrijven.

V-10-007

Technische ingrepen illusie, enige effectieve maatregel afbouw veestapel

De Europese wetgeving (Habitatrichtlijn) stelt heel expliciet dat geen vergunningen kunnen worden verleend aan potentieel belastende activiteiten indien niet kan worden gegarandeerd dat deze de beschermde habitats niet negatief zullen beïnvloeden of bedreigen.

De juridische uitspraken, zowel van de Nederlandse, Europese als Belgische rechtspraak (stikstofarrest) bevestigen allemaal dat de huidige PAS, met zijn vergunningstelsel en mitigerende maatregelen geen garanties biedt voor een goede bescherming van de aanwezige habitats en dat een drastische vermindering van de stikstofuitstoot noodzakelijk is.

Recent onderzoek van Wageningen Universiteit heeft aangetoond dat de inschattingen van verminderde stikstofuitstoot door technische ingrepen (emissiearme staltypes, eiwitarm voeder) niet overeenkomen met de realiteit: in werkelijkheid blijft de stikstofuitstoot tot dubbel zo hoog als de modelmatige berekeningen aangeven.

De illusie dat we het stikstofprobleem kunnen oplossen met wat technische ingrepen (een idee dat door bepaalde landbouworganisaties en politici nog steeds wordt geponeerd) is door de realiteit achterhaald, en is een piste die niet langer houdbaar is.

De enige maatregel die een effectieve en duurzame oplossing biedt aan het stikstofprobleem in habitatrichtlijngebieden is een zeer drastische afbouw van de veestapel, in het bijzonder in de zones met een te hoge depositie. Een grondige reconversie van de veeteeltsector, in het bijzonder de concentratie varkens en pluimvee, dringt zich dan ook op, gepaard met correcte vergoedingen en flankerende maatregelen.

De veelheid aan rechtspraak over het Nederlandse stikstofbeleid en alle recente rechtspraak over de beoordeling van stikstofimpact bij vergunningverlening in Vlaanderen worden ter harte genomen bij de uitwerking van de PAS.

Hierbij moet alvast opgemerkt worden dat het PAS-arrest van het Hof van Justitie stelt dat het hanteren van vooraf bepaalde beoordelingskaders in het kader van een programmatische aanpak wel degelijk toegelaten is door art. 6, derde lid, Habitatrichtlijn “wanneer na een grondige en volledige toetsing van de wetenschappelijke deugdelijkheid van die beoordeling kan worden gegarandeerd dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat geen van de plannen of projecten schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied (...)” (Hof van Justitie 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, Coöperatie Mobilisation for the Environment UA, overweging 97).

De PAS biedt deze wetenschappelijke onderbouwing, ook voor het gebruik van de minimalisere drempels in de beoordelingskaders voor de vergunningverlening. Dit wordt gewaarborgd door de in het plan-MER van de PAS opgenomen passende beoordeling die de gehele PAS onderzoekt, inclusief de beoordelingskaders voor vergunningverlening.

Wat de kritiek betreft dat de gunstige effecten van bepaalde technische maatregelen voor de reductie van de emissies overdreven gunstig begroot zouden worden, wordt verwezen naar antwoord V-06-016.

V-10-009

Reductiedoelstellingen op sectorniveau

- Veehouderijdoelstellingen dienen geformuleerd op sectorniveau zodat er ontwikkelruimte kan komen door het aandeel van de stoppende bedrijven in rekening te brengen. Op deze wijze kan de haalbaarheid van het PAS-beleid voor de blijvers worden verhoogd zonder in te boeten op vlak van het behalen van de emissiedoelstellingen.
- Nood aan interne sectordoelstellingen. Deze doelstellingen per subsector moeten leiden tot brede maatregelenpakketten per subsector zodat elke landbouwer, ongeacht bedrijfsgrootte, vorm of verdienmodel, de mogelijkheid krijgt oplossingen te kiezen die passen binnen zijn bedrijfsvoering, bedrijfsmodel en toekomstvisie. Het ontwerp-PAS focust enkel op te realiseren bronmaatregelen op bedrijfs- en stalniveau. Het is raadzaam om concrete doch realistische doelstellingen per subsector te bepalen maar de invulling ervan aan de subsectoren over te laten. Ook het PAS-expertenpanel stelt dit voor zijnde om de keuze voor kosteneffectieve maatregelen max. te stimuleren via een beleidskader dat de sector responsabiliseert in het bereiken van de doelstelling, maar niet oplegt hoe deze doelstelling moet worden bereikt.
- Veehouderijdoelstellingen verschillen heel sterk tussen de subsectoren (van 15% reductie op sectorniveau tot 60% reductie op stalniveau). Deze verschillen zijn niet te verantwoorden.

Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenarioberekeningen, uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse 'landbouw', heeft de Vlaamse Regering op 23 februari 2022 geopteerd voor het zgn. MER-alternatief 'M8' als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. Dit MER-alternatief omvat een geheel aan generieke emissiereducties, het zgn. 'G8-scenario', en een pakket bijkomende maatregelen in vijf maatwerkgebieden.

De reductiemaatregelen worden toegepast op exploitatieniveau (zie ook antwoord V-10-008), weliswaar met verschillen tussen (sub)sectoren, en met de mogelijkheid tot intern salderen op exploitatieniveau. Emissiereductie door stoppers werkt door in de vergunningverlening aan andere bedrijven via het principe van de variabele drempel in het beoordelingskader ammoniak. Zie antwoord V-18-001.

V-10-010

Rem op bedrijfsoptimalisaties

- Huidige situatie/toepassen Richtsnoer sinds stikstofarrest februari 2021: allerhande bedrijfsoptimalisaties zoals ook vervangen oude stallen door nieuwe stallen (zonder uitbreiding dieren maar met betere omstandigheden inzake dierenwelzijn) worden niet meer aangevraagd; regeling is onwerkbaar/onduidelijk en is niet op democratische manier tot stand gekomen: nieuwe voorlopige regeling nodig (in afwachting van definitieve PAS) die wel gedragen wordt door alle partijen
- Toekomstige situatie/ontwerp-PAS: biedt quasi geen ontwikkelruimte en perspectief (ook niet voor bedrijfsoptimalisaties). Ontwikkelruimte is noodzakelijk om de dynamiek in de sector te houden. Zonder perspectief voor bedrijven zijn investeringen in potentiële reductiemaatregelen economisch moeilijk haalbaar. Ook investeringen gericht op bedrijfsoptimalisaties inzake andere duurzame thema's (klimaat, water, energie, dierenwelzijn, enz.) dreigen stil te vallen door het ontbreken van ontwikkelruimte.

Naar aanleiding van het stikstofarrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen van 25 februari 2021 kon deel 4 van de Omzendbrief/OMG/2017/01 van 6 september 2017 niet verder worden toegepast. Ook de Voortoets die voorheen toegepast werd, kon niet verder gebruikt worden.

De PAS die nu voorligt, heeft als doel een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader te bieden voor vergunning- en toestemmingverlening.

Voor investeringen in emissiereductiemaatregelen voorziet de Vlaamse overheid in investeringssteun via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). In het kader van de PAS worden de steunpercentages voor zowel AEA-stallen als voor ammoniakemissie-reducerende investeringen uit de PAS-lijst verhoogd van 30 naar 40%. Specifiek voor jonge boeren zelfs van 40 naar 65%.

Voor de punten m.b.t. ontwikkelruimte en onzekerheid wordt verwezen naar de antwoorden in V-24.

V-10-011

Intern salderen

- Moet mogelijk zijn om de vrijheid van ondernemen en investeren te kunnen vrijwaren.
- Kan op drie verschillende manieren geïnterpreteerd worden:
 - Intern salderen tussen verschillende diersoorten
 - Intern salderen door extra emissiereductie en uitbreiding in dieraantallen
 - Intern salderen leidt tot gevraagde emissiereductie op bedrijfsniveau

Het is onduidelijk welke interpretatie bedoeld wordt in de concept-PAS en of er combinaties van de drie mogelijk zijn.

- Is negatief voor de melkveesector: door het omzetten van varkens naar koeien wordt de vereiste doelstelling op sectorniveau voor de melkveesector nog moeilijker te behalen.

In de PAS kan het uitwisselen van emissiereducties ('intern salderen') tussen bedrijfsonderdelen op eenzelfde ruimtelijke locatie en gevat door één (omgevings)vergunning toegestaan worden op voorwaarde dat dit afdoende juridisch en wetenschappelijk wordt geborgd. Dit wordt thans al toegepast in het kader van de vergunningverlening.

V-10-012

Extern salderen tussen vestigingen van dezelfde bedrijfsleider

Extern salderen tussen vestigingen van dezelfde bedrijfsleider moet mogelijk worden gemaakt want:

- biedt kansen voor het realiseren van de vooropgestelde doelstellingen;
- kan aanleiding geven tot nog andere voordelen: minder transportbewegingen (minder CO₂-uitstoot), positieve impact op dierenwelzijn, enz.

Nog in 2023 wordt gestart met de opmaak van een milieueffectenrapport (los van de PAS) inzake concrete varianten van externe salderingssystemen. In functie van het resultaat van deze MER, de inspraak en de haalbaarheid van de systemen beslist de Vlaamse regering desgevallend het systeem van extern salderen te introduceren. Momenteel wordt extern salderen niet voorzien in de PAS.

V-10-013

Extern salderen tussen verschillende vestigingen

- Mogelijkheden zijn niet onderzocht in het MER: toont het onvolledig onderzoek aan van alle mogelijkheden om de stikstofproblematiek op te lossen.
- Nochtans meegegeven als sluitstuk door het expertenpanel. Met deze input van expertenpanel is niets gedaan en optie is niet onderzocht.
- Nochtans is die optie broodnodig om ontwikkelingsmogelijkheden te behouden voor de overblijvende bedrijven.
- Geeft de mogelijkheid om zonevreemde mogelijkheden uit te sluiten, en de vergoeding van de stopzetting van bedrijven te leggen bij de sector zelf: de landbouwer die verder doet, staat in voor de kosten van de overname van de vergunning en eventuele aankoop (en sloop) van deze bedrijfszetel. Op die manier hoeft de overheid geen bedrijven over te kopen en investeert de sector zelf in een sanering.
- Toch ook voldoende veiligheidsmechanismen inbouwen om te verhinderen dat er toch een feitelijke toename is van de depositie indien men mitigeert met stikstof die in de praktijk niet werd uitgestoten.

Aanbevelingen:

- Voorzie garanties dat in de stopgezette locaties geen activiteiten kunnen plaatsvinden die een negatieve impact zouden kunnen hebben op milieudrukken gerelateerd aan de Habitatrichtlijn.
- Voorzie garanties dat stoppers die met publiek geld (al dan niet vrijwillig) uitgekocht worden niet in de praktijk aan extern salderen doen door op een andere plaats milieubelastende activiteiten op te starten.
- Voorzie garanties dat er enkel gesaldeerd mag worden met gerealiseerde projecten, en niet met niet-gerealiseerde vergunde projecten (zogenoeten latente ruimte). Het extern salderen mag in de praktijk bijgevolg niet leiden tot feitelijke toename van stikstof (wat per definitie gebeurt wanneer op basis van vergunningen en niet feitelijke stikstofuitstoot gesaldeerd wordt).

Nog in 2023 wordt gestart met de opmaak van een milieueffectenrapport (los van de PAS) inzake concrete varianten van externe salderingssystemen. In functie van het resultaat van deze MER, de inspraak en de haalbaarheid van de systemen beslist de Vlaamse regering desgevallend het systeem van extern salderen te introduceren. Momenteel wordt extern

salderen niet voorzien in de PAS.

V-10-014

Contractbreuk door de overheid

- Schending beginselen van behoorlijk bestuur (rechtszekerheid- en vertrouwensbeginsel, gelijkheidsbeginsel, zorgvuldigheidsbeginsel, motiveringsbeginsel, evenredigheidsbeginsel, enz.).
- Schending van eigendomsrecht als vergunning onbepaalde duur wordt ingetrokken met sluiting als gevolg.
- Overheid toont zich onverantwoordelijk (eerst vergunning verlenen, VLIF-steun uitkeren en nadien veehouder verplichten om investering/bedrijf stop te zetten?), onbetrouwbaar (als alles met terugwerkende kracht kan worden herzien?) en vernietigt het investeringsklimaat in Vlaanderen.
- Gebrek aan toekomstperspectief en gevolgen voor rechtszekerheid door frequente wijziging van regelgeving. Bijgevolg is exploitatie conform geldende vergunning niet langer mogelijk zonder financiële gevolgen.
- Gebrek aan toekomstperspectief en gevolgen voor rechtszekerheid aangezien voorgestelde veehouderijmaatregelen moeten gerealiseerd zijn tegen 2030 (en stopzetten piekbelasters tegen 2025) ongeacht de termijn van de nog geldende omgevingsvergunning.
- Hof van Justitie bevestigt dat intrekking van omgevingsvergunning de laatste optie is, enkel indien er geen andere manier is om de verdere verslechtering van de natuur te verhinderen kan overgegaan worden tot intrekking van de exploitatievergunning.
- Wie kan en wil nog het risico nemen om als (jonge) landbouwer een bedrijf op te starten of over te nemen als je zelfs niet meer kunt rekenen op de rechtszekerheid van een vergunning (ook al is deze definitief verleend)? Op die manier is er geen bedrijfszekerheid meer.
- Beleid (en de vereiste inspanningen) wijzigt frequent maar investeringen vergen een afbetaaltermijn van minstens 20 jaar.
- Zonder rechtszekerheid inzake de vergunning, zullen de banken niet geneigd zijn om financiering toe te kennen.
- De concreet uitgewerkte PAS moet een werkbaar en toekomstgericht instrument zijn dat bovendien voldoende stevig juridisch onderbouwd is.

Zie antwoord V-19-001.

V-10-015

Generieke veehouderijdoelstellingen

- Bieden geen ruimte (in tijd, in financiële middelen, in vergunningenbeleid) om emissies te reduceren door ontwikkeling van nieuwe technieken; te weinig focus op innovatie
- Houden geen rekening met de emissiereductie door natuurlijke afvloeï
- Geven geen kansen aan bedrijven met opvolging en jonge landbouwers om te innoveren en te groeien
- Te weinig haalbare maatregelen (zonder afbreuk te doen op dierenwelzijn, arbeidsefficiëntie en financiële resultaten) die erkend en aanvaard zijn om de doelstellingen te behalen. Hierdoor wordt hen de kans ontnomen om op een economisch en ecologisch verantwoorde wijze tegemoet te kunnen komen aan zeer hoge emissiereductiedoelstellingen. Dit is geen zorgvuldige besluitvorming en strookt niet met het gegeven dat het Vlaamse Gewest bij de keuze van maatregelen die uitvoering moeten geven aan artikel 6 Habitatrictlijn rekening moet houden met sociale en economische randvoorwaarden.
- Niet mogelijk om momenteel zinvol te investeren door gebrek aan technisch en economisch haalbare en goedgekeurde maatregelen
- Focus op afbouw van de veestapel; met zware gevolgen: het inkomen uit het bedrijf zakt, het opgemaakte verdienmodel klopt niet meer, de leningen kunnen niet meer afbetaald worden, bedrijf is niet meer interessant om over te nemen
- Veel bedrijven hebben de voorbije jaren al geïnvesteerd waardoor er momenteel nog hoge schuldenlasten lopen. De voorgestelde generieke doelstellingen (bv. investering in AEA systemen en andere) zorgen er voor dat die bedrijven die bijkomende financiële lasten niet kunnen dragen. De veehouders kunnen de meerprijs immers niet doorrekenen naar de afnemers.
- Financieel niet langer haalbaar om als koppel in het bedrijf te blijven en één van beide moet buitenshuis gaan werken. Dit heeft gevolgen voor de arbeidsdruk, er wordt niet meer voldoen aan VLIF voorwaarden wanneer dat inkomen buitenshuis een bepaalde drempel overschrijdt, het heeft implicaties op vlak van statuut en deelname aan de bedrijfsvoering.

Met uitzondering van de piekbelasters en de globale doelstelling tot 30% afname van de

varkenstapel bevat de PAS geen verplichting tot het verminderen van dieraantallen om de vooropgestelde emissiereducties te realiseren. De generieke emissiepercentages zijn onder meer gebaseerd op technische haalbaarheid, op het potentieel van gangbare technieken die momenteel op de AEA- en PAS-lijst staan, en op afwegingen inzake kosteneffectiviteit.

Vandaar dat de vooropgestelde emissiereductie tegen 2030 voor varkens en pluimvee (niet-AEA) op 60% ligt, en het percentage bij runderen een stuk lager is (15% op sectorniveau voor vleesvee en melkvee, 20% voor mestkalveren; beide ten opzichte van 2015). De studie van Broekx et al. (2021) naar de kosteneffectiviteit van de PAS-maatregelen wijst erop dat emissiereductie door technische en management-gerichte maatregelen kosten-effectiever is dan afbouw (IRef 10.15.1). Een uitzondering daarop zijn bedrijven met een lage rendabiliteit. In die bedrijven is het verlagen van het aantal dieren kosten-effectiever dan investeren in bijkomende technieken of nieuwe stalsystemen. In die weinig rendabele bedrijven stelt zich derhalve de vraag of zware investeringen, die een lange terugverdientijd van 20 jaar hebben, de goede optie zijn om aan de verplichte emissiereductie te voldoen (zie ook antwoord V-24-004).

Uitbreidingen en nieuwe bedrijven zijn in principe mogelijk, ofwel mits in overeenstemming met de PAS referentie 2030 ofwel mits in overeenstemming met de nieuwe beoordelingskaders die eveneens deel uitmaken van de PAS.

Ook is het zo dat er nieuwe technieken en managementmaatregelen op de zogenaamde PAS- en AEA-lijst kunnen komen, indien hun effectiviteit is aangetoond en gevalideerd door het WeComV (Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt). In die zin is een aanscherping van het stikstofbeleid net ook een stimulans voor innovatie naar emissiebeperkende technieken en maatregelen. Het WeComV kijkt overigens niet enkel naar ammoniakemissies, maar neemt ook andere luchtemissies mee zoals fijn stof, geur, biologische agentia en broeikasgassen. Dit ook om probleemverschuivingen te vermijden en maximaal in te zetten op maatregelen die een synergie met andere duurzaamheidskwesties inhouden.

Voor jonge boeren wordt er in het flankerend beleid bijkomende VLIF-investeringssteun voorzien voor de constructie van AEA-stallen. De 30%/40%-steunpercentages die heden gelden worden verhoogd tot 40%/65% voor jonge boeren. Dezelfde steunpercentages worden eveneens voorzien voor investeringen in PAS-maatregelen bij runderen.

Landbouwers die verplicht worden om te stoppen of zelf die keuze maken om dat te doen worden via een intensieve begeleiding geheroriënteerd op de arbeidsmarkt. Dit kan opleiding, begeleiding, sollicitatietraining en sociale begeleiding omvatten.

V-10-016

Tekort dierlijke mest

Door de sterke inkrimping van de veestapel dreigt een tekort aan dierlijke mest en zal de prijs van kunstmest verder stijgen.

De ingesproken redenering is niet correct: de PAS zal niet leiden tot een tekort aan dierlijke mest en de (internationale) prijszetting van kunstmest wordt niet bepaald door het stikstofbeleid in Vlaanderen. Er is momenteel een overschot aan dierlijke mest in Vlaanderen, de bemestingsnormen voor dierlijke mest worden maximaal ingevuld en Vlaanderen is netto uitvoerder van dierlijke mest. Globaal wordt 70% van de totale stikstofproductie (in dierlijke mest) en 65% van de totale fosfaatproductie afgezet op landbouwgrond, met grote verschillen tussen de diersoorten. De rundmestproductie wordt vrijwel volledig aangewend op landbouwgrond, in tegenstelling tot de pluimveemestproductie waarvan slechts een minieme fractie op grond wordt geplaatst. De pluimveemestproductie wordt haast volledig verwerkt en afgevoerd uit Vlaanderen. Ruim de helft van de varkensmestproductie wordt op Vlaamse landbouwgrond geplaatst. De overige helft wordt verwerkt en geëxporteerd uit Vlaanderen.

V-10-017

Veehouderijen met een impactscore >20% ('donkeroranje' bedrijven)

- De aanwijzing gebeurt enkel op basis van een impactscoreberekening. Er wordt ten onrechte abstractie gemaakt van de concrete context (werkelijke natuurwaarde, oppervlakte van het geïmpacteerd gebied, statuut van het getroffen gebied, impact op actuele habitat of op zoekzone (die nog kan wegvallen), andere niet agrarische pieken in de stikstofuitstoot, ...).
- Het is niet duidelijk op welke manier de Vlaamse Regering tot de 116 donkeroranje exploitaties komt.
- De effectieve berekening van de impactscore moet voorgelegd worden en verder onderwerp van discussie blijven.
- Deze bedrijven krijgen toegang tot hetzelfde flankerend beleid als piekbelasters. Door in het flankerend beleid de optie 'bedrijfsverplaatsing' en 'reconversie met vermindering van stalemissies' te schrappen, biedt het flankerend beleid onvoldoende mogelijkheden.

- Genomen maatregelen ter reductie van stikstof sinds 2015 dienen gevaloriseerd te worden in de impactscore en passende beoordeling.
- Ze dienen op individuele basis bekeken te worden, waarbij stopzetting slechts één van de mogelijke oplossingen is.
- Er moet voldoende begeleiding voorzien worden.

'Donkeroranje' bedrijven zijn bedrijven met een (actuele) impactscore >20%. Deze bedrijven vallen onder het generiek kader en zijn, net zoals de andere bedrijven die niet worden aangeduid als piekbelaster, niet verplicht om te stoppen. Gezien hun hoge depositiebijdrage op nabijgelegen SBZ-H, wordt voorzien in een vrijwillige stopzettingsregeling. Het verdwijnen van de depositiebijdrage van deze categorie bedrijven draagt immers bovengemiddeld bij tot het realiseren van de 2030-doelstelling.

Bij het opzetten van de vrijwillige stoppersregeling voor deze categorie bedrijven wordt niet gewerkt met een 'gesloten' lijst. Het in de PAS vermelde aantal van 116 donkeroranje bedrijven betreft een indicatief aantal, berekend op basis van de emissies in het PAS-referentiejaar 2015. Bij de op te zetten regeling zullen bedrijven toegang kunnen vragen o.b.v. een bedrijfseigen, actuele impactscoreberekening.

Aangezien meer bedrijven toegang willen tot deze vrijwillige uitkoopregeling, wordt dit aanbod uitgebreid naar alle oranje bedrijven (met impactscore >5%). De regeling voorziet in een gesloten call systeem, waarbij de bedrijven worden gerangschikt in functie van hun impactscore. De bedrijven met de hoogste impact worden het eerst geselecteerd.

De opties bedrijfsverplaatsing en reconversie met vermindering van stalemissies zijn geschrapt omwille van de keuze die gemaakt is om investeringen via VLIF te subsidiëren. De stopzettingsvergoeding moet het theoretisch mogelijk maken dat een gelijkwaardig bedrijf kan worden aangekocht.

V-10-018

Referentie 2015

- Ontwerp PAS loopt achter de feiten aan door zich te baseren op cijfers van 2015, en dit terwijl PAS ten vroegste in 2023 van start zal gaan.
- Wat is referentie 2015: milieuvergunning, mestbalans, NER's?
- Communicatie uit 2015 (groene PAS-brief) moet geldig blijven, m.a.w. er mogen geen reductievereisten opgelegd worden aan veehouderijen met een impactscore <3%.
- Inspanningen om de emissies te reduceren die zijn uitgevoerd voor 2015 worden ten onrechte niet gehonoreerd.

De keuze van het referentiejaar 2015 is onderdeel van het beoordelingskader voor de passende beoordeling. Het beoordelingskader in de kennisgevingsnota werd in 2018 op basis van inspraakreacties tijdens de terinzagelegging (periode 16/8/2018 - 16/10/2018) aangepast en vastgelegd in de MER-richtlijnen (gepubliceerd op 24/01/2019), en herbevestigd in de aanvullende MER-richtlijnen (gepubliceerd op 23/12 2021). In het kader van de passende beoordeling van de PAS, die een onderdeel vormt van de plan-MER, werd de doelstelling om "de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen" als volgt geoperationaliseerd tot een concrete, meetbare doelstelling: "Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitatype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015". Deze doelstelling wordt verder aangeduid als de 2030-doelstelling voor emissie- en depositiereductie en is een resultaatverbintenis in de PAS.

De Mestbankgegevens van 2015 zijn gebruikt voor de modellering die aanleiding heeft gegeven tot het G8-scenario en de diverse reductiedoelstellingen voor de veehouderijsector.

Zie ook antwoorden V-10-025 en V-10-041.

V-10-019

Nature-based oplossingen

- Er moet sterker worden ingezet op "nature-based oplossingen", zoals bv. het onderhoud van houtige landschapselementen die, aanvullend op andere emissie-reducerende maatregelen, een bijdrage kunnen leveren in het terugdringen van de verspreiding van ammoniakemissies. Meer natuurgerichte vormen van landbouw

kunnen mee het antwoord bieden op het stikstofvraagstuk: biolandbouw, korte keten, agro-ecologie, landbouwverbreding,... brengen ook landbouw en burger dichterbij elkaar. Natuurgerichte ontwikkelingen kunnen bv. ook gaan om het ontwikkelen van machines om gras-klaver technieken toe te passen in poldergraslanden zodat stikstof beter kan worden opgenomen.

- Er wordt momenteel geen rekening gehouden met teelt van vlinderbloemigen die stikstof uit de lucht haalt en die dient als voeder voor rundvee.

Voor wat betreft een integrale, op de lange termijn gerichte systeemaanpak: zie antwoorden V-05-043 en V-05-050.

ILVO heeft in 2019 onderzoek gedaan naar het potentieel van houtige landschapselementen als emissie-capterende maatregel voor ammoniak. Deze studie stelde vast dat deze maatregel geen hoog emissiereductiepotentieel heeft, en dus weinig geschikt is als emissiebeperkende PAS-maatregel.

Vlinderbloemigen zijn zgn. stikstoffixeerders die atmosferisch N₂ omzetten naar plant-beschikbaar, reactief stikstof. Onder goede omstandigheden kunnen stikstoffixeerders 50 tot 150 kg N/ha omzetten en vastleggen.

Er wordt voorzien in de ontwikkeling van een PAS-maatregel op maat van grondgebonden, circulaire veehouderijen met een maximaal gesloten stikstofhuishouding. Deze PAS-maatregel bouwt verder op reeds bestaande managementmaatregelen in de veehouderij, en breidt die uit met criteria inzake eigen ruwvoederproductie, het gebruik van lokale reststromen, een maximale veebezetting per hectare beschikbare grond en het niet-gebruik van kunstmest.

PAS-maatregelen hebben tot op heden betrekking op stalemissies en maatregelen op dierniveau daar deze het grootste aandeel vormen in de ammoniakemissies op het bedrijf en deze onderdeel vormen van vergunningsplichtige activiteiten. Maatregelen die een voldoende reducerend effect hebben op de ammoniakemissies kunnen via een aanvraagprocedure en beoordeling opgenomen worden als emissie-reducerende maatregel op de PAS-lijst. Zie ook antwoord V-11-001.

V-10-020

Progressief maatregelensysteem in te voeren i.p.v. generieke maatregelen

Voorstel om een progressief maatregelensysteem in te voeren i.p.v. generieke maatregelen die op elk bedrijf van toepassing zijn.

- Voorbeeld rundveesector: 5% reductie als generieke maatregel op bedrijfsniveau: beter progressief invoeren zodat bv. een bedrijf met 1000 dieren 7% moet reduceren en bedrijven met 100 dieren slechts 3%.
- Regio's waar voorbij de decennia onoordeelkundig vergunningen werden toegekend en waarbij de ruimtelijke- of omgevingsdraagkracht werd overschreden, moeten nu progressief een grotere inspanning leveren.
- Dit zet historische inspanningen en beperkingen recht waar de nabijheid van 'groene afbakeningen' al gezorgd heeft voor een beperking van de groei en/of de omschakeling naar kleinere, grondgebonden bedrijven (die reeds voldoen aan strenge bemestingsnormen). Deze bedrijven moeten niet 2 keer een inspanning leveren.

De Vlaamse Regering opteert voor de periode tot 2030 voor een emissiereductie die uniform is over Vlaanderen, met onderscheid tussen (sub)sectoren van de veehouderij en waarbij inspanningen na 2015 op bedrijfsniveau in rekening genomen worden. Bedrijven met geringe emissies en met een zeer geringe impact op nabijgelegen natuur, zijn vrijgesteld van generieke reducties.

Voor de periode na 2030 wenst de Vlaamse Regering maximaal in te zetten op een gebiedsgerichte en -specifieke aanpak in functie van de resterende taakstelling. Om, waar nodig, bijkomende reducties van landbouwemissies te realiseren zal daarbij zo veel als mogelijk ingezet worden op innovatie technieken, een hervorming van het NER-instrumentarium (cf. advies expertenpanel) en op een afstemming met het mestbeleid. Wie investeerde in moderne staltechnieken zal hierbij principieel en maximaal worden gevrijwaard van nieuwe ingrijpende investeringen.

V-10-021

Onterechte focus op veehouderijen

- Land- en tuinbouw kan problematiek niet oplossen vermits ze slechts voor 29% de oorzaak is. Ook buitenland en andere sectoren zijn van belang.
- De landbouwsector wordt geïsoleerd.
- Ammoniakemissies uit stallen worden gecompenseerd door het areaal akkerbouw, maïs en grasland. Dure maatregelen om stallen aan te passen hebben geen nut.
- Waarom moet een veehouderij, die niet dichtbij een beschermingszone Natuur ligt, zijn ammoniakuitstoot verminderen?

- Een generieke maatregel opleggen aan bedrijven met een lage impactscore kan niet. De impactscore moet beduidend hoger zijn om zinvolle maatregelen te kunnen opleggen.
- Voorgestelde veehouderijmaatregelen dragen amper bij aan de realisatie van de natuurdoelen maar hebben enorme gevolgen voor de veehouderijen.
- Voorgestelde veehouderijmaatregelen zijn veel te verregaand. Een afgezwakt akkoord zal er ook voor zorgen dat de doelstellingen op termijn worden gehaald en de socio-economische impact zal veel beperkter zijn.
- Problematiek van stikstofemissies wordt opgevangen door het MAP. Geen bijkomende maatregelen vereist.

Zowel hoofdstuk 2 van de PAS als het plan-MER argumenteren en motiveren uitvoerig en op kwantitatieve wijze waarom de PAS, aanvullend op de maatregelen voor emissiereductie van NOx en NH₃ vervat in het Luchtbeleidsplan 2030, bijkomend inzet op onder meer extra emissiereductie van ammoniak uit de landbouwsector.

Ook de antwoorden op vragen in thema's Emissies (V-01), Deposities (V-02), Scope (V-05) en Scenario's (V-07) gaan in op de onderbouwing van de PAS-emissiereducties in Vlaanderen en van de opgave van de veehouderij hierin.

V-10-022

Veehouderijmaatregelen Vlaanderen versus Europa/wereld

- Veel strenger in Vlaanderen dan in rest Europa (behalve NL)/wereld. De rest van Europa/wereld ligt niet wakker van ammoniakproblematiek.
- Verplicht stoppen van bedrijven enkel voorzien in Vlaanderen en Nederland.
- In Vlaanderen/Nl bedrijven sluiten en over de grens zonder maatregelen ammoniak laten produceren: is dat de oplossing? En daarbovenop ontstaan er nog NOx emissies als gevolg van het transport van voedsel.
- Het viseren van de lokale landbouw zal geen verbetering betekenen voor dier(enwelzijn), mens (o.a. voedselveiligheid) of milieu.

Zie antwoorden V-05-002, V-05-003, V-05-006 en V-05-007.

V-10-023

Houden van gezelschapsdieren, hobbybedrijven

- In de ontwerp-PAS zijn deze niet meegenomen in de emissieberekeningen (scenario-analyse) en er wordt aangenomen dat ze ook geen maatregelen dienen te nemen. Dit zorgt voor een ongelijke behandeling t.o.v. veehouderijen vermits ze in totaliteit niet verwaarloosbaar zijn.
- Onduidelijk of er maatregelen moeten genomen worden. Moeten de dieren aantallen worden verminderd?
- Hoe wordt een onderscheid gemaakt tussen een hobbybedrijf en een kleine veehouderij? Voor beide is de economische kost van voorgestelde veehouderijmaatregelen niet te verantwoorden.
- Indien rode bedrijven na 2025 hobbymatig geen landbouwhuisdieren (paarden, schapen, konijnen, dwerggeiten, enz.) mogen houden is dit een schending van het gelijkheidsbeginsel.

Voor wat betreft de veehouderij, werden in de emissie- en depositieberekeningen en in de onderzochte reductiescenario's in het plan-MER de veebezettingen van alle Mestbank-aangifteplichtige exploitaties meegenomen. In het EMAV2.1 model worden de dieren aantallen opgegeven volgens de diersubcategorieën van de Mestbank.

De generieke emissiereductiemaatregelen en de bijhorende doelstellingen, bronmaatregelen en beoordelingskaders zijn enkel van toepassing op vergunningsplichtige activiteiten. Voor het houden van dieren wordt hierbij gekeken naar rubriek 9 van de indelingslijst in bijlage 1 van titel II van het VLAREM. Er wordt hierbij geen onderscheid gemaakt tussen een hobbybedrijf en een kleine veehouderij.

Kleinschalige vergunningsplichtige bedrijven die een jaaremisse hebben van minder dan 500 kg NH₃ én een impactscore hebben die lager is dan 0,025% (= de minimis-drempel beoordelingskader) worden ook vrijgesteld van de verplichte generieke stikstofreductiepercentages. Zie antwoorden op vragen in thema 'correctiemechanisme' (V-16)

Piekbelasters die emissies hebben stopgezet mogen nadien geen vergunningsplichtige veeteeltactiviteiten uitvoeren. Zij kunnen wel hobbymatig landbouwhuisdieren houden zolang de indelingsdrempel (cf. rubriek 9) niet wordt overschreden.

Rundvee: evaluatiemoment begin 2026 is niet realistisch/komt te snel

- Rundvee: evaluatiemoment begin 2026 is niet realistisch/komt te snel: vraag tot schrapping tussentijdse evaluatie en 5% verplichte reductie op bedrijfsniveau.
- PAS zal maar in de loop van 2023 definitief zijn, dan kan niet gevraagd worden om helft van de inspanning te realiseren tegen eind 2025.
- Hoe zal tussentijdse evaluatie gebeuren? Cijfers uit mestbankaangifte zijn maar beschikbaar in daaropvolgende jaar.
- Te weinig haalbare maatregelen (zonder afbreuk te doen op dierenwelzijn, arbeidsefficiëntie en financiële resultaten) die erkend en aanvaard zijn om de doelstellingen te behalen.
- Sector heeft te weinig tijd om voldoende innovatieve technieken/maatregelen te implementeren vermits het financieel niet mogelijk is om op dergelijk korte termijn nieuwe investeringen uit te voeren. Ook minder dieren aanhouden is niet mogelijk, de lopende investeringen vereisen dat de beschikbare ruimte optimaal wordt benut om rendabel te zijn en te blijven.
- Niet mogelijk om bv. luchtwasser operationeel te hebben tegen begin 2026: opmaak bouwplannen, vergunningsaanvragen opmaken, vergunning verkrijgen, bouw installatie.
- Evaluatiemoment begin 2028 is wel realistisch vermits tegen dan een reductie zal worden gerealiseerd door natuurlijke afvloei en verjonging van de stallen. Op dat moment kan de sector geïnformeerd worden over de stand van zaken op sectorniveau en zij die nog niet voldoen aan de 15%-reductie een waarschuwing bezorgen dat ze zich in orde dienen te stellen tegen eind 2030. Indien er in 2030 niet voldaan wordt, kan wel overgegaan worden tot afroming van NER's, mits het voorzien van voldoende open communicatie.
- De tussentijdse evaluatie gaat uit van een lineair verloop (50% tegen 2026). Om de doelstelling in 2030 te halen is een lineair verloop van de emissiereductie geen vereiste, laat staan een geldige reden om een sector te sanctioneren in de vorm van afroming van actieve NER. De doelstelling op sectorniveau laat bovendien toe dat de emissiereductie voor stoppende landbouwers doorgerekend kan worden aan blijvende landbouwers. Door de kenmerkende aanhoudende vergrijzing in de landbouwsector, is het een plausibele aanname dat er tegen 2030 heel wat landbouwers hun activiteiten neergelegd zullen hebben. De tussentijdse doelstelling in 2026 heeft echter als gevolg dat het effect van deze uitstroom grotendeels verloren zal gaan.

- Vraag om termijn voor melkveehouderij te verschuiven naar 2030: vereiste sectorreductie tegen 2026 bedraagt 11,85%. De enige maatregel die melkveehouders kunnen nemen is om zelf reeds reducerende technieken ter waarde van minimaal 11,85% te nemen. De termijn is érg kort, wetende dat de tweede reductieschijf reeds tegen 2030 behaald dient te worden. Om doordachte bedrijfskeuzes te kunnen maken richting 2030, wordt beter geen tussentijds evaluatiemoment voorzien (met dergelijke consequenties).
- Melkveehouderij: maatregelen zijn mogelijk maar beleid geeft geen garantie dat genomen maatregelen afdoende zullen zijn. Als stallen moeten worden omgebouwd, moeten ze bedrijfszekerheid bekomen voor een periode van min. 15 jaar.
- Als individueel bedrijf kan je enkel verantwoordelijk gesteld worden voor je eigen daden en waartoe je verplicht bent geworden. De evaluatie van de helft van de 15% reductie op sectorniveau in 2026 is incorrect. - De interpretatie van "halfweg" is niet duidelijk: is dit een vermindering met 7,5% of een vermindering met de helft van 23,7% voor het melkvee? Wanneer weten we of de reductie van 15% op sectorniveau gehaald is? Krijgen we dan nog de kans om aanpassingen te doen alvorens men gaat ingrijpen op actieve NER's?
- Zorgt voor enorme onzekerheid. Het verdienmodel van vele (jonge) landbouwers kan van de ene dag op de andere in duigen vallen. Als de sectordoelstelling in 2026 niet voor minstens de helft gehaald is, dreigt alsnog een generieke veestapelreductie op elk bedrijf af te komen.

Bij de vaststelling van de PAS zullen de tegen 2026 en 2030 te realiseren reductiepercentages op subsector-niveau herijkt worden in functie van het bereiken van de 2030-doelstelling en de actuele emissies van elk van de subsectoren.

Daarnaast wordt voor rundveehouders de mogelijkheid voorzien om een tijdelijke vergunning te verkrijgen tot 2026 (evaluatiemoment) indien geen extra reducties worden gerealiseerd. Rundveebedrijven waarvan de vergunning afloopt vóór 2026, kunnen een verlenging van hun vergunning tot 2030 bekomen, mits een minimale emissiereductie van 5% uiterlijk in 2025 (waarbij wel wordt gegarandeerd dat de G8-reductiemaatregelen op sectorniveau (i.c. 15/20%) uiterlijk eind 2030 gerealiseerd zijn).

Een rundveebedrijf kan voor langere termijn worden hervergunnd indien de reductiemaatregelen van het generieke scenario G8 (en/of van de bijkomende reductiemaatregelen) worden geïmplementeerd.

V-10-025

Rundvee: Duidelijkheid voorzien tegenover welke situatie er dient gereduceerd te worden: reductie tegenover de vergunde situatie in 2015, de effectieve bezetting in 2015, de huidige vergunning of de effectieve bezetting op vandaag?

- Melkveesector: door wegvallen van melkquotum heeft sector zich vanaf 2015 na lange tijd kunnen ontwikkelen bijgevolg niet logisch/opportuun om 2015 als referentiejaar te nemen. Men dient een actueel referentiejaar te nemen en van daaruit sectordoelstellingen opleggen.
- Vlaamse overheid houdt geen rekening met Europees beleid dat melkveehouderij gedurende 30 jaar heeft beperkt in zijn ontwikkelingsruimte. In tegenstelling tot andere subsectoren van de landbouw kon de totale productie van melk in die periode niet toenemen. Sinds 2015 is er een herstelbeweging uitgevoerd en is de melkproductie verhoogd in periode 2015-2020. Sinds 2021 treedt een stabilisatie op.
- Vleesveesector: akkoord om 2015 als referentiejaar te nemen om de reductiedoelstelling te formuleren, sinds 2015 is vleesveestapel significant afgenomen bijgevolg is reeds belangrijke reductie gerealiseerd.
- Grote impact reductie tegenover de vergunde situatie in 2015 of reductie tegenover de effectieve bezetting in 2015: voorbeeld: in 2015 werd een nieuwe melkveestal vergund en in gebruik genomen (onderbezette stal bij de start). De volledige dierbezetting werd pas gerealiseerd tegen 2017. Vraag om reductie te bepalen t.o.v. vergunde situatie in 2015.
- Vraag om meest recent gekende uitgangssituatie te gebruiken als referentie om reducties te bepalen: als bedrijf uitgebreid is na 2015 is het niet realistisch om 15% te reduceren t.o.v. toestand in 2015; dit betekent een veel grotere reductieverplichting.
- Vraag om deelsectoren (vleesvee, melkvee, mestkalveren) apart te beschouwen om de resterende inspanning te bepalen.

Zoals vermeld in de PAS is 2015 het referentiejaar. De Mestbankgegevens van 2015 zijn gebruikt voor de modellering die aanleiding heeft gegeven tot het G8-scenario en de diverse reductiedoelstellingen voor de veehouderijsector.

Bij de vaststelling van de PAS zullen de tegen 2026 en 2030 te realiseren reductiepercentages op subsector-niveau melkvee, vleesvee en mestkalveren herijkt worden in functie van het bereiken van de 2030-doelstelling en de actuele emissies van elk van de subsectoren.

Zie antwoord V-10-041.

V-10-026

Tijdelijke vergunning tot 2030 ook voor rundveehouders

Een tijdelijke vergunning tot 2030 moet ook mogelijk zijn voor rundveehouders indien (nog) niet aan de generieke eisen voldaan kan worden (bv. bereiken pensioenleeftijd tegen 31/12/2030). Het gebrek aan deze optie voor de rundveesector is een discriminatie binnen het PAS akkoord.

In de PAS wordt voorzien in de mogelijkheid voor rundveehouders om tot 2026 een tijdelijke vergunning te krijgen, het moment van de tussentijdse evaluatie van de rundveesector, indien geen extra reducties worden gerealiseerd. Rundveebedrijven waarvan de vergunning afloopt vóór 2026, kunnen een verlenging van hun vergunning tot 2030 bekomen, mits een minimale emissiereductie van 5% uiterlijk in 2025 (waarbij wel wordt gegarandeerd dat de G8-reductiemaatregelen op sectorniveau (i.c. 15/20%) uiterlijk eind 2030 gerealiseerd zijn).

Een rundveebedrijf kan voor langere termijn worden hervergund indien het reducties realiseert conform het 2030-resultaat van het generieke emissiescenario G8. Dit wordt niet gewijzigd.

V-10-027

PAS-lijst technieken voor rundvee

- Aanbod is te beperkt: geen maatregelen voor vleesstieren/jongvee, beperkt aantal maatregelen voor melkvee indien men geen grote verbouwingen wil/kan uitvoeren, luchtwasser is enige maatregel voor mestkalveren (kan enkel op nieuwbouwstal of bij grondige renovatie).
- Beweiden: onduidelijk opgesteld, uitvoeringsvereisten niet realistisch, houden te weinig rekening met dierenwelzijn (wat voor de rundveehouder wel op de eerste plaats komt), veel administratieve verplichtingen, verplichting tot gebruik registratie-apparatuur (duur), houdt geen rekening met weersinvloeden, enz.
- Potstal (runderen liggen in grote ingestrooide open ruimte waar dagelijks een laag vers stro aangebracht wordt) niet opgenomen: biedt heel wat voordelen, nl. zeer comfortabel voor de dieren en de stalmest die eruit voortkomt heeft een zeer hoge humus-aanbrengende waarde.

- Te weinig technieken inzetbaar op bestaande stallen: bestaande stallen kunnen niet zomaar worden omgebouwd vermits de indeling bepaald wordt door bv. melkinstallatie (robot, visgraat, carrousel), type aanwezige vloer (roostervloer, volle vloer, ingestrooide stal), aanwezige rundveeras (optimale omstandigheden creëren voor bv. Belgisch Witblauw); bijgevolg worden veehouders verplicht tot bouw nieuwe stallen.
- Luchtwater op melkveestal genereert heel wat nadelen: schaalvergroting (pas rendabel vanaf 600 melkkoeien), koeien zitten 24/7 in afgesloten stal, gebruik van zwavelzuur, hoog energieverbruik.

Zie antwoord V-11-001 over de werking van het WeComV en het uitbreiden van de PAS-lijst.

V-10-028

Rundvee heeft als grazer een bijkomende functie

Habitatrichtlijngebieden en omgeving beslaan vaak valleien die veel (natte) weiden bevatten. Hier de grazers wegnemen betekent het vrijkomen van vele weiden die een akkerbouwfunctie zullen moeten krijgen. Dit heeft niet alleen gevolgen voor het landschap, maar ook voor bijkomende erosie-risico en de koolstofopslag. In deze context zou het totaal verkeerd zijn om grazers te verbannen uit deze regio's.

Rundvee heeft als grazer een bijkomende functie om weiden te onderhouden en in stand te houden. In heuvelachtige streken is dat belangrijk omdat weiden naast de koolstofopbouw en -reserve tevens een belangrijke erosiebestrijdende werking hebben met een grote waterinfiltrerende capaciteit.

Grasland is doorgaans niet geschikt voor akkerbouw. Gras is ongeschikt voor menselijke voeding en koeien zijn uniek door niet-buikbare biomassa om te zetten tot hoogwaardige menselijke voeding. Weidende koeien zijn bovendien goed voor het ecosysteem en zorgen voor een verbetering van de bodemvruchtbaarheid, biodiversiteit, bestuiving door insecten en biologische ongediertebestrijding.

Permanent grasland fixeert enorme hoeveelheden koolstof, zorgt voor een zuivering van het water en regelt de erosie. Tenslotte zijn steeds meer melkveehouders producenten van hernieuwbare energie uit zon, wind en biogas.

De PAS bevat geen maatregelen die grazers 'verbannen' uit Habitatrichtlijngebieden (SBZ-H) of

valleigebieden. Wel beoogt de PAS inzake rundveehouderij op hoofdlijnen twee zaken: het terugdringen van stal- en uitrij-emissies, en het verruimen van de huidige nulbestedingsregeling. De PAS doet geen uitspraak over de manier waarop de stalemissies verminderd moeten worden. Managementtechnieken zoals beweiden bij melkvee, jongvee en vleesvee zijn voorzien als een emissie-reducerende techniek.

De nulbesteding in de habitatgebieden laat een begrazing van 2GVE/ha toe zodat beweiding in deze gebieden mogelijk blijft.

V-10-029

Melkveehouders van Arla Foods

Melkveehouders van Arla Foods willen de volgende jaren ruim 1/3 van de emissiedoelstelling (-30% tegen 2030) halen door in te zetten op volgende vijf factoren:

1. Voerefficiëntie: dit betekent meer melk per voedereenheid;
2. Eiwitefficiëntie: dit betekent eiwitoverschot in het rantsoen op 0 brengen; dit heeft een directe impact op de N-emissie;
3. Koeien die langer leven en gezond blijven;
4. Beperking van stikstofoverschot uit de voerproductie;
5. Beter grondgebruik.

Daarnaast voeren Arla melkveehouders een plan uit om de volgende jaren steeds meer duurzaam voer in te zetten, groene stroom te produceren en koolstof in de bodem op te slaan. Ook is er op dit ogenblik binnen Arla een project gestart om bij 10000 koeien door het inzetten van voederadditieven de directe uitstoot van methaan te verminderen. De eerste resultaten zijn hiervan veelbelovend. Tenslotte komt er vanaf 1 januari 2023 een incentivesysteem om de klimaat voetafdruk op elk melkveebedrijf te verbeteren. Een verlaging van de stikstof emissie is hiervan een onderdeel.

Met al deze initiatieven zijn we zeker de doelstelling van 30% minder uitstoot te kunnen halen in 2030. Door de voorliggende plannen worden tal van melkveeouders echter gedwongen om hun activiteiten stop te zetten of wordt de rentabiliteit onvoldoende, waardoor een melkbedrijf niet meer geschikt is om er een familiaal inkomen uit te halen.

Het is belangrijk dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de sectordoelstellingen om de enterische emissies (vnl. methaan) te reduceren als onderdeel van het Vlaams klimaatbeleid en

de doelstelling om de ammoniakemissie in de melkveesector te reduceren (op sectorniveau en bedrijfsniveau). De rundveesector heeft zich geëngageerd om de enterische methaanemissies met 19% te verminderen ten opzichte van 2005. De maatregelen die de veehouders kunnen nemen om de enterische emissies te reduceren zijn onder meer aanpassingen van het voederrantsoen, bedrijfsmanagement gericht op langleefbaarheid en het aandeel jongvee en genetica en selectie (zie ook: <https://rundveeloket.be/CEER/maatregelen>).

De maatregelen die ingezet worden om de emissies van methaan te verminderen hebben weinig tot geen invloed op de ammoniakemissie uit stallen. Voedermaatregelen voor rundvee die een impact hebben op de ammoniakemissie (bv. verlagen van eiwitgehalte) zijn nog niet opgenomen als PAS-maatregel. Enkel de maatregelen die op de PAS-lijst vermeld staan kunnen ingezet worden om de ammoniakemissiedoelstellingen te realiseren. Nieuwe maatregelen kunnen altijd via een aanvraagprocedure ter goedkeuring voorgesteld worden voor opname op de PAS-lijst. Zie antwoord V-11-001.

V-10-030

Mestkalveren: doelstelling 20% reductie

- Dient gerealiseerd op sectorniveau en niet op bedrijfsniveau.
- Niet haalbaar op bedrijfsniveau: slechts 1 techniek op PAS-lijst, zijnde luchtwasser. Luchtwasser kan enkel worden voorzien op nieuwbouwstal of bij grondige renovatie.
- Financieel niet haalbaar op bedrijfsniveau: luchtwasser of 20% minder dieren houden: bedrijven werken allen onder contracten, tenzij ze contractbreuk plegen hebben ze niet de mogelijkheid om veestapel te verlagen; ook financieel niet haalbaar om minder dieren te houden want alle vaste kosten (afbetaling leningen, energiekosten, enz.) blijven dezelfde.
- 20% reduceren als sector is niet haalbaar, aanpassing noodzakelijk tot 15% naar analogie met melk- en vleesveesector: Het zijn de stierkalveren die niet kunnen gebruikt worden in de melkveehouderij, die terechtkomen in de mestkalverhouderij. Als de reductiedoelstelling hoger ligt in de mestkalversector dan in de melkveesector zullen er niet genoeg stalplaatsen meer beschikbaar zijn. Gevolg: export, lange ritten naar bedrijven waar dierenwelzijn niet zo hoog in het vaandel wordt gedragen als in Vlaanderen of euthanasie vlak na geboorte?
- Niet duidelijk waarom reductie hoger ligt dan bij andere rundveecategorieën; is ook niet besproken in de MER-studie.

De generieke emissiereductie voor de mestkalversector om de 2030-doelstelling te realiseren is vastgesteld als een reductie met 20% ten opzichte van de emissies in 2015. Bij de vaststelling van de PAS zullen de tegen 2026 en 2030 te realiseren reductiepercentages op subsector-niveau herijkt worden in functie van het bereiken van de 2030-doelstelling en de actuele emissies van elk van de subsectoren.

Daarnaast wordt voor rundveehouders de mogelijkheid voorzien om een tijdelijke vergunning te verkrijgen tot 2026 (evaluatiemoment) indien geen extra reducties worden gerealiseerd. Rundveebedrijven waarvan de vergunning afloopt vóór 2026, kunnen een verlenging van hun vergunning tot 2030 bekomen, mits een minimale emissiereductie van 5% uiterlijk in 2025 (waarbij wel wordt gegarandeerd dat de G8-reductiemaatregelen op sectorniveau (i.c. 15/20%) uiterlijk eind 2030 gerealiseerd zijn).

Een rundveebedrijf kan voor langere termijn worden hervergund indien de reductiemaatregelen van het generieke scenario G8 (en/of van de bijkomende reductiemaatregelen) worden geïmplementeerd.

V-10-031

Reductiedoelstellingen varkens/pluimvee: 60% reductie op stalniveau

- Beter formuleren op bedrijfsniveau i.p.v. op stalniveau; dit is financieel beter haalbaar en ook gemakkelijker toepasbaar.
- Beter formuleren op sectorniveau i.p.v. op stalniveau.
- Beter omgevingsafhankelijk bekijken waarbij rekening wordt gehouden met bedrijvenscluster in de omgeving van SBZ-H.
- Praktisch niet haalbaar: indien de reductie op stalniveau dient gerealiseerd door een daling van dieren met 60% betekent dit dat per stal slechts 40% van de voorziene dieren mogen gehuisvest worden: economisch onverantwoord (onverantwoord hoge stookkosten en CO₂-uitstoot; komt milieu/klimaat niet ten goede).
- Investeren in AEA-stallen (zowel ombouw als nieuwbouw) is financieel niet haalbaar vermits de investering niet kan worden terugverdiend (zeker niet bij landbouwers die al zekere leeftijd hebben en er onduidelijkheid is inzake opvolging).
- Gebrek aan technisch en economisch haalbare en goedgekeurde maatregelen (vraag naar PAS-lijst technieken zoals management- of voedertechnieken die kunnen ingezet worden op bestaande stallen).

- Meeste AEA-technieken kunnen niet geïmplementeerd worden op bestaande stallen: dit beperkt de keuzevrijheid voor bepaalde bedrijfsmodellen en is daarnaast ook bouwkundig onhaalbaar tegen 2030.
- De huidig beschikbare AEA-stalsystemen genereren een emissiereductie van max. 50%, enkel met luchtwassers kan de vereiste reductie van 60% worden gerealiseerd. Dit resulteert in een zware aanpassing van de bestaande stal of zelfs de bouw van een nieuwe stal. Luchtwassers verbruiken daarenboven veel water en elektriciteit. De extra kosten (investering en exploitatie) kunnen niet doorgerekend worden.
- De inspanningen van de stoppers helpen niet om de taakstelling van de blijvers te verlagen. Het is belangrijk om het aandeel van de stoppende bedrijven mee in rekening te nemen zodat de reductiedoelstellingen voor de blijvende landbouwers beperkt worden en er ontwikkelruimte voor de blijvers ontstaat. Blijvers moeten kunnen groeien weliswaar binnen een strikt kader en zonder dat de impact op omliggende natuur stijgt boven de vastgestelde normen.
- Er wordt geen rekening gehouden met jonge landbouwers die nog niet geïnvesteerd hebben. Zij zijn de dupe. Zij zullen moeten reduceren wanneer ze hun bedrijf willen optimaliseren. Grote landbouwbedrijven hebben hun investeringen (incl. groei) kunnen realiseren en hebben mee het probleem gecreëerd maar moeten nu geen verdere maatregelen nemen. Dit zorgt voor ongelijkheid.
- Groot quasi industrieel bedrijf met AEA- stallen (impactscore > 20%), kan probleemloos verder uitgebaat worden terwijl een nabijgelegen klein familiaal bedrijf met traditionele stal (impactscore 0,5%) een emissiereductie van 60% moet reduceren: probleem is grotendeels gecreëerd door groot bedrijf, maar klein bedrijf moet zorgen voor oplossing (die niet financieel niet te verantwoorden is)!
- Beoordeling mag niet beperkt worden tot AEA zijn van stallen, de volledige bedrijfsvoering dient meegenomen in beoordeling van potentieel negatieve effecten van bedrijf op SBZ-H. Grote bedrijven moeten meer mest uitvoeren op gronden of afvoeren naar de verwerking. Zowel bij opbrenging op de grond (bv. door breedwerpig uitrijden van drijfmest) of tijdens het verwerkingsproces (bv. mestscheiding) ontstaan ammoniakemissies. Op deze emissies heeft het AEA-systeem geen invloed. Bijgevolg hoe meer dieren (ook als ze in AEA-stallen gehuisvest zijn) hoe meer emissies er ontstaan.
- Geeft aanleiding tot schaalvergroting van bedrijven vermits financieel/praktisch niet haalbaar voor kleinere veehouderijen.
- In het belang van de landbouwers zélf en wetenschappelijk verantwoord om reductiedoelstelling te formuleren op stalniveau. Indien doelstelling op bedrijfs-of sectorniveau wordt gelegd, wordt ten onrechte geeist van een landbouwer met een AEA-stal dat hij de uitstoot van die relatief propere stal ook nog eens met -X% vermindert.
- Niet realiseerbaar voor huurders van stallen.

Volgende verduidelijking wordt voorzien in de PAS m.b.t. de vooropgestelde reductiedoelstellingen in de varkens- en pluimveesector:

- De generieke emissiereducties op varkens – en pluimveebedrijven dienen gerealiseerd op exploitatieniveau en niet op stalniveau. Dit houdt in dat intern salderen tussen verschillende bedrijfsonderdelen (vnl. stallen) op eenzelfde ruimtelijke locatie en gevat door één (omgevings)vergunning mogelijk is om de vereiste emissiereductie te realiseren.

Zie ook antwoorden V-10-008, V-10-015 en V-19-022.

V-10-032

Traditionele stallen na 2030

In de huidige adviespraktijk is de verplichte omzetting van traditionele stallen naar AEA-stallen (voor varkens en pluimvee) een maatregel die algemeen wordt toegepast: tegen 2030 moeten alle traditionele stallen voor pluimvee en varkens AEA worden met reductie van minstens 50%. Op basis van het dossier lijken, in het G8 scenario, traditionele stallen nog te kunnen na 2030? Aangezien er wordt verwezen naar een keuze in hoe de reductie wordt bekomen, wordt dit best verduidelijkt.

Exploitaties met varkens- en pluimveestallen die nog niet AEA zijn, dienen uiterlijk tegen 2030, of al eerder bij de uitvoering van een nieuwe vergunning van onbepaalde duur, een reductie van 60% te realiseren gebaseerd op de emissies afkomstig van niet-AEA stalsystemen.

De PAS voorziet dat deze reducties gerealiseerd kunnen worden met investeringen in de meest moderne technieken, met een vermindering van het aantal dieren, of een combinatie van beide. Op niveau van de ganse varkenssector dient evenwel het aantal dieren met 30% af te nemen tegen 2030. Op deze manier kunnen traditionele stallen na 2030 in exploitatie blijven indien er voldaan wordt aan de vooropgestelde emissiereducties.

Er wordt periodiek voorzien in evaluaties van de PAS. Indien uit de evaluatie blijkt dat (onderdelen van) het maatregelenpakket er onvoldoende in slaagt om de vooropgestelde reducties in emissies of deposities te realiseren, zal de Vlaamse Regering de nodige maatregelen nemen om de realisatie van de doelstellingen op koers te brengen. Inzake (verdere) emissiereducties na 2030, lijkt het aangewezen om na realisatie van de generieke emissiereducties tegen 2030, maximaal in te zetten op een gebiedsgerichte en -specifieke

aanpak in functie van de resterende taakstelling. Daarbij zal zoveel als mogelijk ingezet worden op innovatieve technieken, een hervorming van het NER-instrumentarium (cf. advies expertenpanel) en op een afstemming met het mestbeleid. Wie investeerde in moderne staltechnieken zal principieel en maximaal worden gevrijwaard van verdere (technische) verplichtingen bovenop hun vergunningen.

V-10-033

Nieuw kwaliteitslabel pluimvee

Het nieuwe kwaliteitslabel voor pluimvee eist dat er meer buitenloop wordt voorzien en dat er een overschakeling komt van kooien naar scharrelsystemen. Deze aanpassingen zijn gericht op het comfort van de dieren maar zorgen voor een verhoogde ammoniakuitstoot. Pluimveehouders zijn bezorgd en weten niet hoe ze aan beide doelstellingen kunnen voldoen.

Exploitaties voor pluimvee zullen moeten voldoen aan de toepasselijke reductiemaatregelen van de PAS én aan de wetgeving inzake dierenwelzijn. Zie ook antwoord V-10-053.

V-10-034

Screenen en bijstellen van vergunningen

- Vergunningen moeten de toegepaste PAS-maatregelen, AEA-stalsystemen en maatregelen inzake stalmanagement vermelden. Deze moeten worden opgenomen als één van de verplichte vermeldingen zoals bepaald door het Omgevingsvergunningsbesluit. Indien de vereiste systemen nog moeten worden gerealiseerd en de vergunning op die voorwaarde wordt verleend, dient op die realisatie ook effectief te worden toegezien.
- We verwachten dat de in het verleden uitgereikte vergunningen gescreend worden. Sommige veeteeltbedrijven werden vergund o.b.v. emissie-reducerende maatregelen die uiteindelijk de PAS- of AEA-lijst niet haalden omdat ze niet voldoende werkzaam zijn of niet geborgd kunnen worden. Andere veeteeltbedrijven werden vergund o.b.v.

emissie-reducerende maatregelen die bij nader inzien niet de beoogde reductie haalden. Deze vergunningen moeten ambtshalve gescreend en bijgesteld worden.

- Gezien het belang van de impactscore in het kader van de verlening van omgevingsvergunningen is een herziening essentieel. Ook in het verleden verleende vergunningen moeten bijgesteld worden o.b.v. de herberekende impactscore. Gezien het significantiekader en tal van drempels m.b.t. vergunningverlening en uitkoopregeling gebaseerd zijn op de impactscore moeten ook op dit punt de vergunningen worden gescreend en bijgesteld. Bij elke wijziging van de parameters van de impactscoretool dienen de in het verleden uitgereikte vergunningen gescreend en geactualiseerd.

Als een vergunning wordt aangevraagd, worden de emissie-reducerende maatregelen en stalsystemen vermeld in de aanvraag. Een vergunning wordt al dan niet verleend op basis van de gegevens in de aanvraag (inclusief de milderende maatregelen). In die zin zijn de emissie-reducerende maatregelen die voorzien zijn, onderdeel van het vergund project. Anderzijds kan een vergunningverlenende overheid oordelen om de concrete toepassing van een bepaalde maatregel te verduidelijken in een bijzondere voorwaarde. Dit is de bevoegdheid van de vergunningverlenende overheid.

Als een vergunning wordt verleend voor een bepaald AEA-stalsysteem behoort het type systeem ook tot het voorwerp van de aanvraag, zoals blijkt uit rechtspraak van de Raad van State.

Het toezicht op de naleving van de vergunning en de voorwaarden is de bevoegdheid van de toezichthouder.

Voor bestaande bedrijven met lopende vergunningen geldt hoe dan ook dat de nodige reductiemaatregelen conform het G8 scenario moeten geïmplementeerd worden tegen 2030.

V-10-035

Biologische bedrijven

- Onduidelijk hoe doelstelling (-60% reductie) kan behaald worden in biologische varkens/pluimveestal.
- Momenteel geen AEA-systemen/PAS-maatregelen beschikbaar voor biobedrijven. Heel moeilijk/onmogelijk om biostallen aan te passen conform de omschrijvingen van PAS/AEA-technieken. Bovendien is er discussie over de reductiepercentages die ze opleveren onder bio-omstandigheden.

Zie antwoorden V-11-001 en V-16-001.

V-10-036

Geur/dierenwelzijn

Geur:

- Er wordt sinds juni 2021 een verstrengde beoordeling van het geurkader gehanteerd. Bedrijven die voldoen aan het G8-scenario en dus niet moeten reduceren, omdat ze bv. volledig AEA uitgevoerd zijn, zullen belemmerd worden op vlak van geur. Een tijdelijke vergunning tot 2030 zal voor bedrijven met traditionele stallen dan ook niet mogelijk zijn. Voor ammoniak krijgt men dus wel tijd om technieken uit te zoeken, terwijl voor geur onmiddellijk actie moet ondernomen worden. Beide hangen wel aan elkaar en de meeste technieken brengen een reductie van beide parameters met zich mee. Daarom vragen we dat beide kaders, voor zowel ammoniak als geur, op elkaar afgestemd worden en ook landbouwers op vlak van geur zich voldoende kunnen informeren en innoveren tegen 2030.
- Geurnormen worden steeds strenger tot bijna onwerkbaar.
- Er is een gebrek aan onderzoek naar innovatieve systemen om NH₃ en geur op elkaar af te stemmen.
- Geef bewoners van landelijk gebied (platteland) voldoende bescherming tegen geurhinder door een maximum van 5 OU/m³ te hanteren. Op die manier krijgen zij ook recht op een gezond leven.

Dierenwelzijn:

- Strengere normen te verwachten die tegenstrijdig zijn met vereisten PAS; veehouder dient aan beide te voldoen en staat bijgevolg met de rug tegen de muur.
- Ook combinatie (geurkader, strengere normen dierenwelzijn en vereisten PAS) van verplichtingen wordt aangekaart vermits dit onhaalbaar is in de praktijk.

De PAS richt zich op het terugdringen van de stikstofemissies, niet op aspecten m.b.t. geurhinder. Hoewel geur(hinder) en ammoniak(emissies) onderling verbonden zijn, en reductiemaatregelen voor de ene parameter in de praktijk ook meestal leiden tot reducties van de andere, is er geen één-op-één relatie om kaders op elkaar af te stemmen. De

beoordeling van de geurhinder is onderdeel van een ruimere beoordeling van de hinderaspecten conform de bepalingen van het DABM en de VCRO. De PAS biedt geen vrijstelling op die decretale bepalingen.

Hetzelfde geldt voor de bepalingen die gelden voor dierenwelzijn. Ook aan deze bepalingen moet worden voldaan en kan er in kader van de PAS geen vrijstelling gegeven worden. Zie ook vraag V-10-53.

V-10-037

Varkens/pluimveesector wordt geïmplementeerd

De varkens/pluimveesector moet zwaardere inspanningen doen dan andere veesectoren, oneerlijke situatie. De varkens/pluimveesector wordt geïmplementeerd.

Het globale ambitieniveau van de PAS wordt bepaald door de gehanteerde doelstellingen inzake stikstofreductie (zie de 2030-doelstelling). Bij de verdeling van de te leveren inspanningen wordt rekening gehouden met de eigenheden van elke sector, inzonderheid de bijdrage aan de deposities en de haalbaarheid van de beoogde emissiereducties. Het G8 scenario steunt dus op een afweging van een aantal objectieve factoren.

Voor zowel de varkens- als de pluimveesector zijn technieken voorhanden om deze reducties te kunnen realiseren. Bovendien geldt voor beide sectoren reeds sinds 2003 de verplichting om nieuwe stallen te bouwen conform de systemen opgenomen in het Ministerieel Besluit ammoniakemissiearme-stalsystemen. Deze AEA-stallen realiseren gemiddeld een emissiereductie van 50%. Daarnaast kan ook voor een luchtwasser of biobed gekozen worden. Mits goede dimensionering, opvolging en onderhoud realiseren deze end-of-pipe technieken een emissiereductie van 70%. Luchtwassers en biobedden worden al geruime tijd frequent toegepast in varkenshouderijen.

V-10-038

Afschaffing van de verplichte reductie van 5% op bedrijfsniveau voor de vleesveehouderij

Een afschaffing van de verplichte reductie van 5% op bedrijfsniveau voor de vleesveehouderij wanneer blijkt dat:

- een reductie op sectorniveau van 5% daling tegen 2025 gehaald wordt o.b.v. recentere cijfers (aantal dieren in 2022 of nog later). Alle reducties moeten op sectorniveau gebeuren, want dan kan de ganse sector eraan werken. Nu vallen de slachtoffers voornamelijk bij de te vernieuwen vergunningen, wat totaal onrechtvaardig en gemakzuchtig is.
- de doelstelling van 15% daling tegen 2030 gehaald wordt.

Bij de vaststelling van de PAS zullen de tegen 2025 en 2030 te realiseren reductiepercentages op subsector-niveau (melkvee, vleesvee en mestkalveren) herijkt worden in functie van het bereiken van de 2030-doelstelling en de actuele emissies van elk van de subsectoren.

Daarnaast wordt voor rundveehouders de mogelijkheid voorzien om een tijdelijke vergunning te verkrijgen tot 2026 (evaluatiemoment) indien geen extra reducties worden gerealiseerd. Een rundveebedrijf kan voor langere termijn worden hervergund indien de reductiemaatregelen van het generieke scenario G8 (en/of van de bijkomende reductiemaatregelen) worden geïmplementeerd.

V-10-039

Financiële haalbaarheid in rundveesector

- Focus op afbouw van de veestapel; met zware gevolgen: het inkomen uit het bedrijf zakt, het opgemaakte verdienmodel klopt niet meer, de leningen kunnen niet meer afbetaald worden, bedrijf is niet meer interessant om over te nemen.
- Veel bedrijven hebben de voorbije jaren al geïnvesteerd waardoor er momenteel nog hoge schuldenlasten lopen. De voorgestelde generieke doelstellingen (bv. investering in nieuwbouwstallen) zorgen ervoor dat die bedrijven die bijkomende financiële lasten niet kunnen dragen. De veehouders kunnen de meerprijs immers niet doorrekenen naar de afnemers.
- Financieel niet langer haalbaar om als koppel in het bedrijf te blijven en één van beide moet buitenshuis gaan werken. Dit heeft gevolgen voor de arbeidsdruk, er wordt niet meer voldoen aan VLIF voorwaarden wanneer dat inkomen buitenshuis een bepaalde drempel overschrijdt, het heeft implicaties op vlak van statuut en deelname aan de bedrijfsvoering.

- Om bedrijf in de toekomst leefbaar te houden moet je als jonge landbouwer kunnen uitbreiden. Bereidheid om PAS-maatregelen toe te passen (incl. nieuwbouwstal) maar een uitbreiding in dierenaantal is vereist om investering te kunnen dragen.

Zie antwoord V-10-015.

V-10-040

Correctiemechanisme voor rundveesector

- Kleinschalig bedrijf: max. jaaremissie en impactscore moeten verhoogd worden vermits het zinloos is om generieke maatregelen op te leggen aan bedrijven met beperkte impact.
- ABS: ook correctiemechanisme voorzien voor jonge landbouwers en landbouwers die recent bedrijf hebben overgenomen.

Zie antwoorden in thema 'correctiemechanisme' (V-16).

V-10-041

Behoud van tussenschoten tussen melkvee en vleesvee + vraag extra type voorzien

- Evolutie tussen 2015 en nu is duidelijk verschillend tussen melkvee en vleesvee; dit heeft gevolgen inzake nog te realiseren reductie (indien 2015 = referentiejaar).
- Een landbouworganisatie dringt er op aan om meer dan twee types runderen te beschrijven. Het gemengd type hoort vandaag in de berekeningen rond reducties bij het vleesveetype. Het gemengde type moet een aparte categorie worden. Bij verdere berekeningen zou dan blijken dat het vleesvee al bijna zijn doelstellingen zou gehaald hebben.

De keuze van het referentiejaar 2015 is onderdeel van het beoordelingskader voor de

passende beoordeling. Het beoordelingskader in de kennisgevingsnota werd in 2018 op basis van inspraakreacties tijdens de terinzagelegging (periode 16/8/2018 - 16/10/2018) aangepast en vastgelegd in de MER-richtlijnen (gepubliceerd op 24/01/2019), en herbevestigd in de aanvullende MER-richtlijnen (gepubliceerd op 23/12 2021). In het kader van de passende beoordeling van de PAS, die een onderdeel vormt van de plan-MER, werd de doelstelling om “de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen” als volgt geoperationaliseerd tot een concrete, meetbare doelstelling: “Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitatype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015”. Deze doelstelling wordt verder aangeduid als de 2030-doelstelling voor emissie- en depositiereductie en is een resultaatverbintenis in de PAS.

De Mestbankgegevens van 2015 zijn gebruikt voor de modellering die aanleiding heeft gegeven tot het G8-scenario en de diverse reductiedoelstellingen voor de veehouderijsector. Bij de modellering die aan de grondslag ligt van het G8-scenario is een onderscheid gemaakt tussen vleesvee en melkvee. Bij het aftoetsen of de reductiedoelstelling is gehaald zal dezelfde opdeling worden gemaakt.

Het opnemen van een extra type rundvee, zijnde het gemengde type, is niet voorzien.

Zie ook antwoord V-10-025.

V-10-042

De vrijgekomen ruimte in het zogenaamde stikstofbad mag absoluut niet gaan naar de industrie

De vrijgekomen ruimte in het zogenaamde stikstofbad mag absoluut niet gaan naar de industrie. Door stopzettingen gaat men extra ruimte maken voor jonge landbouwers die nog willen investeren.

De programmatische aanpak stikstof heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones, aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H), structureel en planmatig terug te dringen. De PAS moet ook een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader bieden voor vergunning- en toestemmingverlening, rekening houdend met ecologische, sociale en economische

- Tweejaarlijkse evaluatie van de *de minimis*-drempels NOx: de gecumuleerde effecten van projecten onder de *de minimis*-drempel worden begroot en mogen er niet voor zorgen dat de daling van de emissie door de emissiereducerende maatregelen gehypothekeerd wordt. Een eerste evaluatie van de *de minimis*-drempels op basis van de monitoring is voorzien in 2025.
- Jaarlijkse evaluatie van de *de minimis*-drempels NH₃: de gecumuleerde effecten van projecten onder de *de minimis*-drempel worden begroot en mogen er niet voor zorgen dat de daling van de emissie door de emissiereducerende maatregelen gehypothekeerd wordt.
- Jaarlijkse bijstelling van de variabele ammoniakdrempel: de evaluatie gebeurt door (gerealiseerde emissiereductie) metingen en er wordt een overeenkomstige dynamische drempel vastgesteld. Als de NH₃-reductiedoelstelling van de PAS voor 2030 wordt gehaald, komt de variabele drempel te liggen op 0,8%. Zodra de variabele drempel 0,8% bedraagt, wordt hij afgeschaft.

V-10-043

Doelstelling 30% reductie varkensstapel tegen 2030

- Is geen doelstelling an sich/is eerder een ambitie: stikstofprobleem aanpakken via beperken N-depositie in SBZ-H en mag niet verengd worden tot verminderen dieraantallen.
- Kan geen harde doelstelling zijn vermits opkoopregeling vrijwillig is, met beperkt budget en met stringente rand- en instapvoorwaarden;
- Ontwerp-PAS laat daling emissies door inzetten van innovatieve technieken niet toe en focust op verminderen dieraantallen.
- Waarom is doelstelling 30% reductie varkensstapel niet ingeschreven in opkoopregeling varkens (met impactscore > 0,5%)?
- Opkoopregeling varkens (impactscore > 0,5%): doelstelling blijvers dient bijgesteld en mag geen aanleiding zijn tot harde doelstelling: 30% afbouw varkensstapel.
- Kan niet onmiddellijk worden gerealiseerd vermits varkensbedrijven nog een tijdelijke vergunning tot 2030 kunnen bekomen.
- Datum (2030) moet per bedrijf worden bekeken: op bedrijfsniveau plan opstellen vermits investeringen worden gepland over verschillende jaren.

- Als dit betekent dat bedrijf verplicht moet stoppen, kunnen leningen niet meer worden afbetaald, is m.a.w. koude sanering van varkensstapel.
- Voorstander om maatregel snel uit te rollen.
- Bedrijven die omwille van dierenwelzijn (labels Beter leven kip of Beter leven varken) al hun stalbezetting met 30% hebben verminderd, mogen door dit PAS besluit niet opnieuw verplicht worden om in te krimpen.
- Het algemene vooropgesteld percentage vermindering van 30% gaat voorbij aan de gigantische absolute aantallen vee in bepaalde concentratiegebied, zoals Roeselare-Tielt. Er moet daarom gewerkt worden aan een gedifferentieerd percentage op basis van de draagkracht van een gebied.
- De overheid zou best zorgen voor een warme sanering van de varkensbedrijven, ook voor deze gehuisvest in AEA stallen. Dit zou het stikstofprobleem in Vlaanderen al kunnen oplossen.

De Vlaamse Regering heeft er voor geopteerd dat de generieke emissiereductie in de varkenshouderij minstens deels gerealiseerd moet worden door het structureel verminderen van de dieraantallen. Tegen 2030 moet het aantal varkens met 30% verminderd zijn. Deels zal dit bewerkstelligd worden door het stoppen van de piekbelasters, de generieke bronmaatregelen en de vrijwillige stopzettingsregeling voor veehouderijen met een impactscore >20% (en bij uitbreiding voor bedrijven met impactscore >5%). Aanvullend komt er een gerichte oproep naar de varkensbedrijven met een impactscore >0,5% op nabijgelegen SBZ-H. Deze stopzettingsregeling wordt opgezet in het kader van de afbouw van de varkensstapel, maar gebeurt op vrijwillige basis. Doordat deze stopzettingsregeling afhankelijk is van de impactscore, is deze maatregel ook toegespitst op de draagkracht van het gebied.

Zowel de vrijwillige stopzettingsregeling voor veehouderijen met een impactscore >20% (en bij uitbreiding voor bedrijven met impactscore >5%) als deze met een impactscore >0,5% betreffen geen verplichte maatregelen, maar zijn bijkomende maatregelen die op korte termijn kunnen bijdragen tot een versnelde afname van de ammoniakemissie in Vlaanderen.

V-10-044

Correctiemechanisme: diercategorieën en productiesystemen waarvoor geen erkende maatregelen

De principes van deze regeling (correctiemechanisme) gelden ook voor diercategorieën en productiesystemen waarvoor geen erkende maatregelen voorhanden zijn of die niet vervat

zijn in de generieke reductiemaatregelen, zoals geiten, schapen en konijnen. Voor deze categorieën wordt een PAS- lijst opgesteld, die dan wel als standaardpraktijk bij managementkeuzes en/of bouw toegepast moet worden.

- Voor diercategorieën zoals beren, stiertjes, kalkoenen, melkschapen, geiten, paarden bestaan er weinig tot zelfs geen erkende maatregelen waardoor de doelstellingen enkel met een daling van de veestapel behaald kunnen worden.
- Vraag om te bevestigen dat lijst van opgesomde diercategorieën (geiten, schapen en konijnen) een niet-limitatieve lijst is. Andere diercategorieën die hieronder dienen te vallen: beren, kalkoenen, eenden, loopvogels, kwartels, parelhoenderen, ganzen, fazanten, ander pluimvee, vleesduiven, paarden.
- Belangrijk om zo snel mogelijk te voorzien in een PAS-lijst met praktische en economisch haalbare oplossingen voor elke diercategorie, gebaseerd op BBT.
- Door het ontbreken van PAS-lijst voor deze diercategorieën is er veel onduidelijkheid en onzekerheid, er wordt gevreesd voor maatregelen die in de praktijk helemaal niet standaard toepasbaar zijn zonder grote investeringen, met nadelige effecten op de dieren, die niet betaalbaar zijn, enz. MER is bijgevolg onvolledig.
- Het ontbreken van deze PAS-lijst zorgt voor ongelijke behandeling tussen sectoren - door het ontbreken van deze PAS-lijst twijfelen boeren om over te schakelen van de klassieke veehouderij (rundvee, pluimvee, varkens) naar deze kleinere dieren, er is veel onzekerheid.
- Oproep om proefstalregeling mogelijk te maken.

In de PAS wordt voorzien dat een nieuwe techniek op expliciete vraag van het WeComV onder praktijkomstandigheden en onder wetenschappelijke begeleiding getest kan worden via een proefvergunning. Hiervoor wordt een kader uitgewerkt.

Zie antwoorden thema 'Correctiemechanisme' (V-16).

V-10-045

Geen sectorale doelstelling in varkenssector

Het is goed dat er in de varkenssector geen sectorale doelstelling is.

De reductiedoelstelling voor de varkenssector wordt in de PAS inderdaad geformuleerd op

exploitatie niveau en richt zich op het terugdringen van de emissies uit de niet-emissiearme onderdelen van de exploitatie.

V-10-046

Correctiemechanisme biologische veehouderijen

- Ook bedrijven met impactscore >1% dienen bio lastenboek te volgen maar kunnen evenmin de meeste maatregelen uit PAS- en AEA-lijst niet toepassen.
- Bedrijven met impactscore >1%: kunnen enkel voldoen aan generieke reductiedoelstelling door daling veestapel waardoor enerzijds nog minder bio dierlijke mest beschikbaar is (nu reeds een tekort) en anderzijds bedrijven niet meer rendabel zijn.
- Vraag tot volledige vrijstelling voor biologische sector: situatieschets: voorbije jaren hebben sommige varkens- of pluimveehouders gekozen voor omschakeling naar bio (met minder dieren) om hun impactscore te verminderen. Indien impactscore nog steeds > 1%, dienen ze nu door gebrek aan maatregelen nog eens het aantal dieren te verminderen met 60%. Ze hadden destijds ook kunnen kiezen om een AEA-stal te bouwen, ook al was hun impactscore dan hoger uitgekomen dan met de biologische stal. In dat geval zouden ze nu geen verdere reductie moeten doen.
- Vergelijking met correctiemechanisme dat betrekking heeft op “diercategorieën en productiesystemen waarvoor geen erkende maatregelen voorhanden zijn of die niet vervat zijn in de generieke reductiemaatregelen, zoals geiten, schapen en konijnen.”: geen beperking tot impactscore 1%: is logisch aangezien er geen erkende maatregelen voorhanden zijn, kunnen ze ook niet worden toegepast. Die zelfde logica geldt voor de biobedrijven met impactscore >1%. Deze discriminatie is niet juridisch sluitend en ook beleidsmatig te betreuren gelet op het beperkte aandeel bio in Vlaanderen en de ambitieuze doelstellingen van de Europese Commissie inzake bio.
- Indien er 1 PAS-maatregel wordt voorzien voor biobedrijven: onduidelijk of alle biobedrijven met impactscore <1% deze verplicht moeten invoeren; maatregel moet inpasbaar zijn in bestaand bedrijf.

Zie antwoorden V-16-001 en V-16-002.

V-10-047

Sectoren onder zelfvoorzieningsgraad

Voor de sectoren die onder de zelfvoorzieningsgraad zitten (konijnenhouderij, leghennensector,...) dienen bijkomende mogelijkheden voorzien te worden.

De PAS maakt geen onderscheid tussen sectoren die wel of niet onder de zelfvoorzieningsgraad zitten. Zie ook antwoord V-11-001 m.b.t. het onderzoek van het WeComV naar maatregelen en technieken voor emissiereductie in specifieke (niche-)sectoren.

V-10-048

Geen enkele gegronde reden om biologische landbouwbedrijven vrij te stellen

- Stikstofdeposities afkomstig van biologische landbouwbedrijven hebben dezelfde impact op habitatrichtlijngebieden als stikstofdeposities afkomstig van conventionele landbouwbedrijven.
- Biologische landbouw bemest ook niet noodzakelijk minder dan gangbare landbouw.
- Biologische landbouw: veel meer oogstmislukkingen en veel lagere opbrengst. Op die manier is er zeven maal meer grond nodig voor dezelfde voedselproductie: geen efficiënte en duurzame voedselproductie.

Zie antwoord V-16-001.

V-10-049

Paarden

- Geen generieke maatregelen voorgesteld. Hierdoor lijkt het alsof paardenhouders niet gevat zijn door de PAS. Maar als een paardenhouderij een vergunning dient aan te vragen, is het niet duidelijk of een vergunning kan bekomen worden gezien een stijging in ammoniak niet meer mogelijk zal zijn de eerstkomende jaren.
- Dringend nood aan PAS-maatregelen.
- Huidige situatie brengt toekomst van paardensport/paardensector in gevaar.
- Paardenhouderijen mogen niet als landbouwbedrijven worden beschouwd.
- Hoe zijn de emissieberekeningen gebeurd in het kader van scenario-analyse? In de Mestbankaangifte worden de paarden aangegeven volgens het gewicht van de dieren, terwijl de emissiecijfers volgens het richtlijnenboek een indeling maken o.b.v. soort en leeftijd.
- Waarom wordt deze sector buiten schot gehouden? Van zodra ze vergunningsplichtig zijn, moet immers het beoordelingskader gevolgd worden.
- Paardenhouders zijn in vele gevallen niet op de hoogte van wat op hen afkomt. Vraag om betrokken partijen te informeren omtrent mogelijke impact.

De emissies afkomstig van paarden werden meegenomen in de emissie- en depositieberekeningen en in de verkende reductiescenario's in het plan-MER. In het EMAV2.1 model worden de dieraantallen opgegeven volgens de diersubcategorieën van de Mestbank. De koppeling met de emissiefactoren uit het richtlijnenboek landbouwdieren gebeurde als volgt: voor de paarden (> 600kg) zijn de emissiefactoren van volwassen paarden (3 jaar en ouder) genomen, voor pony's (200-600kg) de emissiefactoren voor volwassen pony's (3 jaar en ouder) en voor pony's (<200kg) de emissiefactoren van pony's in opfok (jonger dan 3 jaar).

De PAS voorziet niet in generieke emissiereducties voor paarden. Echter voor uitbreidingen en nieuwe inplantingen, die vergunningsplichtig zijn en met een stijging van de emissies tot gevolg, moet de aanvraag worden beoordeeld overeenkomstig het generieke beoordelingskader NH₃. Aan het WeComV werd gevraagd om ook voor paardenhouderijen mogelijke maatregelen en technieken voor te stellen. Zie antwoord V-11-001.

In agrarisch gebied is een paardenhouderij vergunningsplichtig vanaf 20 paarden, in woongebied met landelijk karakter vanaf 10 paarden en in andere gebieden vanaf 5 paarden. In de toekomst is het mogelijk dat er wel PAS-maatregelen voorhanden zullen zijn voor paarden. In dat geval zullen deze moeten toegepast worden als standaardpraktijk bij managementkeuzes en/of bouw. In 2026 wordt geëvalueerd of er door de technologieproducenten voldoende technieken ontwikkeld werden die door WeComV erkend werden.

Circulaire agro-ecologische landbouw

- Moet gestimuleerd worden.
- PAS maakt geen onderscheid tussen circulaire grondgebonden systemen en systemen met veel kunstmest en overzeese soja als veevoer. Deze stikstofimport in het landbouwsysteem is de oorzaak van het stikstofprobleem maar de PAS biedt geen oplossing.
- Geitensector speelt hierop maar wordt toch beoordeeld volgens algemeen beoordelingskader (te strikt en te beperkend). Geitenhouderij zet in op gesloten kringlopen met inzet van eigen voederwinning of voederwinning in samenwerking met andere landbouwers, produceert vrijwel geen drijfmest maar stalmest met heel wat voordelen naar bodemvruchtbaarheid en koolstofvastlegging.
- De evolutie naar een meer circulaire, zelfvoorzienende vorm van landbouw en landbouwgrondstoffen in de toekomst, gaat samen met een focus op familiale veehouderijen.
- Te weinig voorkeur/aandacht voor circulaire sectoren zoals lokale melkproductie: voeder voor melkkoeien (gras, mais, voederbieten, ...) wordt grotendeels op de melkveebedrijven zelf geteeld. Ook worden nevenstromen uit de voedingsindustrie (bierdrif, suikerbietenpulp, restproduct uit de productie van bio-ethanol.) gebruikt en tot producten voor menselijke consumptie omgezet. Daarnaast is de melkveehouderij sterk grondgebonden.
- Door lokaal de stikstofkringloop te sluiten, kan stikstof aan het lokale systeem worden onttrokken. Door in te zetten op veevoerders verkregen via de eigen akkers en geen of nauwelijks veevoerders noch stikstofkunstmest in het lokale systeem te importeren, kan zelfs een "min"-belasting gerealiseerd worden omdat de stikstof het bedrijf uiteindelijk via de dieren (in de vorm van dierlijk eiwit) verlaat. Dergelijk onderzoek moet enerzijds ertoe leiden dat dergelijke aanpak wordt meegeteld in de modellen om de impactscore te berekenen en anderzijds toelaten om beter de verdiensten van dergelijke landbouw in het stikstofdossier in kaart te brengen. Een interessant voorbeeld is geconcretiseerd in een handreiking natuurinclusieve melkveehouderij. Dit gaat uit van puntensysteem met maatregelen waaruit boer kan kiezen.

[\[https://www.landbouwenvoedselbrabant.nl/documenten+landbouw+en+voedsel+brabant/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2075346\]](https://www.landbouwenvoedselbrabant.nl/documenten+landbouw+en+voedsel+brabant/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2075346)

- Maatschappelijk debat over de concurrentie tussen voeder voor dieren en voedsel voor mensen. Een nieuwe studie van het ILVO, berekent hoe efficiënt dieren omspringen met plantaardige eiwitten, die ook voor menselijke consumptie geschikt zijn. De koe blijkt de kampioen van de voederconversie. Door te grazen en te herkauwen valoriseren

runderen de eiwitten in gras die niet door de mens gegeten kunnen worden. Melkvee met een extensief grasrijk rantsoen, maar ook melkvee met een intensief grasrijk of maisrijk rantsoen scoren positief op het vlak van eetbaar eiwit efficiëntie en scoren beter dan andere intensieve veeteeltsectoren. Deze positieve kenmerken op het vlak van duurzaamheid zijn niet meegenomen in het PAS.

- PAS maakt niet de connectie tussen veehouders die stoppen (en de landbouwgronden die hierbij vrijkomen) en de vraag naar geschikte landbouwgrond vanuit de circulaire agro-ecologische landbouw. Het juiste kader moet worden opgemaakt om de landbouw en het landschap richting duurzaamheid te duwen.

Bij de operationalisering van de PAS wordt voorzien in een PAS-maatregel die ontwikkeld zal worden op maat van grondgebonden, circulaire veehouderijen met een maximaal gesloten stikstofhuishouding. Deze PAS-maatregel bouwt verder op reeds bestaande managementmaatregelen in de veehouderij, en breidt die uit met criteria inzake eigen ruwvoederproductie, het gebruik van lokale reststromen, een maximale veebezetting per hectare beschikbare grond en het niet-gebruik van kunstmest.

Voor geitenhouderijen: zie antwoord V-10-054.

V-10-051

Kenmerken bio-veehouderij versus ammoniakreductie

- Normen biolastenboek vaak strijdig met randvoorwaarden van technologieën in AEA- of PAS-lijst.
- Luchtwasser en AEA stallen zijn niet compatibel met biostallen vermits ze natuurlijk moeten geventileerd worden.
- Biovarkensstallen (natuurlijk geventileerd) zijn vergelijkbaar met natuurlijk geventileerde rundveestallen: waarom worden generieke reductiedoelstellingen niet gelijkgesteld, nl. 15% reductie i.p.v. 60%.
- Biostallen: dieren hebben meer ruimte waardoor de besmeurde oppervlakte per dier groter is.
- Het gebruik van stro in biostal is moeilijk te combineren met een AEA-maatregel.
- Er is een maximaal percentage roosters toegestaan in biostallen.
- Synthetische aminozuren zijn niet toegelaten.

- In biostallen is temperatuur lager: zal zorgen voor minder vervluchtiging van ammoniak; wordt niet in rekening gebracht; verder onderzoek nodig om te kwantificeren.
- Gebruik stro in biostal beperkt de ammoniakuitstoot; verder onderzoek nodig om te kwantificeren.
- Vraag om bijkomend in te zetten op de ontwikkeling en erkenning van nieuwe (management)maatregelen en technieken inpasbaar in de biologische bedrijfsvoering.
- Vraag om bioveehouderij niet op dezelfde manier te behandelen als gangbare veehouderij, nl. reducties op stalniveau ipv een systeemgerichte aanpak (agro-ecologie, sluiten kringlopen, enz.).

Zie antwoorden V-11-001 en V-16-001.

V-10-052

PAS en fokkerijverordening

Hoe zijn de voorgestelde PAS-maatregelen of zelfs de tijdelijke regeling te verenigen met de Europese Fokkerijverordening zoals met uitsterven bedreigde rassen (Vlaamse geit, Mergellanders of Dama herten). Wij werken volledig volgens strenge stamboekregels en tot op vandaag wordt ongeveer 15% van de overlevende populatie Vlaamse geiten door ons verzorgd. Dit zijn geen staldieren en ook geen graasdieren. De overheid heeft stamboekerkenning in het verleden ook als eis gesteld bij subsidies voor met uitsterven bedreigde zeldzame rassen.

Het streven naar een sterkere concurrentiepositie in de fokkerijsector mag niet leiden tot het verdwijnen van rassen met kenmerken die aangepast zijn aan bijzondere biofysische omstandigheden. Lokale rassen kunnen in het gedrang komen indien hun populatie te klein is, waardoor er genetische biodiversiteit verloren zou gaan. Dierlijke genetische rijkdommen vormen een belangrijk onderdeel van de biodiversiteit in de landbouw en dus een essentiële basis voor de duurzame ontwikkeling van de veeteelt, en bieden mogelijkheden om dieren aan te passen aan veranderende omgevingen en productieomstandigheden en aan de veranderende vraag van de markt en de consument. De rechtshandelingen van de Unie inzake het fokken van dieren moeten dan ook bijdragen tot het behoud van dierlijke genetische rijkdommen, de bescherming van biodiversiteit en de productie van typische regionale kwaliteitsproducten die zijn gebaseerd op de specifieke erfelijke eigenschappen van als landbouwhuisdier gehouden lokale rassen. Unierechtshandelingen moeten ook haalbare

De emissies afkomstig van geiten werden meegenomen in de emissie- en depositieberekeningen en in de verkende reductiescenario's in het plan-MER.

De PAS voorziet niet in generieke emissiereducties voor geitenhouderijen. Echter voor uitbreidingen en nieuwe inplantingen, die vergunningsplichtig zijn en met een stijging van de emissies tot gevolg, moet de aanvraag worden beoordeeld overeenkomstig het generieke beoordelingskader NH₃. Aan het WeComV werd gevraagd om voor geitenhouderijen mogelijke maatregelen en technieken voor te stellen. Zie antwoord V-11-001.

In de toekomst is het mogelijk dat er wel PAS-maatregelen voorhanden zullen zijn voor geiten. In dat geval zullen deze moeten toegepast worden als standaardpraktijk bij managementkeuzes en/of bouw. In 2026 wordt geëvalueerd of er door de technologieproducenten voldoende technieken ontwikkeld werden die door WeComV erkend werden.

11. AMMONIAK EMISSIEARME (STAL)TECHNIEKEN (AEA)

V-11-001
Emissiefactoren actualiseren naar uitstoot in praktijk
<p>De technieken die op de AEA-lijst/PAS lijst staan, moeten zeker werken en de beoogde reducties halen. De EF (Emissiefactoren) van de AEA/PAS-staltechnieken moeten geactualiseerd worden rekening houdend met praktijkomstandigheden en daarnaast met de recente uitspraken van de rechtbank en rapporten. De werkelijke uitstoot van AEA/PAS staltechnieken is hoger dan in theorie (zie studie WUR).</p>
<p>Het Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt (WeComV) werd in november 2022 geïnstalleerd. De bevoegde minister van Omgeving heeft het WeComV bij de start een werkagenda met volgende opdrachten gegeven:</p> <p>Nagaan of de huidige technieken en maatregelen van de PAS/AEA lijst al dan niet op de PAS/AEA lijst kunnen blijven staan.</p> <p>Vraag tot actualisatie van de EF van de AEA/PAS-staltechnieken rekening houdend met praktijkomstandigheden en rekening houdend met de recente uitspraken van de rechtbanken en rapporten.</p> <p>Vraag naar maatregelen en technieken op de AEA/PAS-lijst voor de biologische sector, kalkoenen, jongvee, schapen, geiten, konijnen en systemen voor oudere en kleinere stallen.</p> <p>Vraag om effectiviteit van luchtwassers te onderzoeken en de toepasbaarheid in de biosector.</p> <p>Vraag om de duurzaamheid van de technieken op de AEA/PAS-lijst te bekijken voor wat betreft waterverbruik, energieverbruik, brandveiligheid en dierenwelzijn.</p> <p>Vraag naar staltechnieken voor varkens met hogere reductie dan 40%.</p> <p>In opdracht van het Departement Landbouw & Visserij loopt er een onderzoeksproject naar maatregelen voor de biologische sector, bij voorkeur brongericht, die passen in een systeemaanpak. De resultaten van dit project zullen gevalideerd worden volgens de procedure voor opname van technieken op de geïntegreerde PAS/AEA-lijst met emissie-reducerende technieken.</p>

V-11-002

Effectiviteit wassers en AEA wordt overschat

Uit studies blijkt dat de effectiviteit van luchtwassers en AEA stalsystemen overschat wordt.

Zie antwoord op V-11-001.

Onder de huidige wetgeving moeten biologische luchtwassers, chemische luchtwassers en biobedden geplaatst vanaf oktober 2021 voorzien worden van een elektronisch monitoringsysteem die de effectieve werking moet garanderen. Bestaande luchtwassers moeten, zoals bepaald in het Luchtbeleidsplan, uiterlijk tegen eind 2025 voorzien zijn van een elektronisch monitoringsysteem. Daarnaast voorziet het ministerieel besluit van 16 juli 2021 in een aanpak waarbij elk type van luchtwasser of biobed dat op de Vlaamse markt komt, eerst wordt doorgemeten.

Deze meetrapporten zullen voor advies voorgelegd worden aan het WeComV en het AT (Administratief Team Luchtemissies Veeteelt). De minister beslist binnen een zo kort mogelijke termijn (circa 2 maanden) op basis van de adviezen van WeComV en AT of het systeem al dan niet wordt erkend. Enkel de erkende systemen kunnen door de landbouwer gekozen worden voor opname in de omgevingsvergunning. De naleving van de vergunning en vergunningsvoorwaarden is een taak van handhavend optreden, waarbij ook dient te worden nagegaan of de emissie-reducerende technieken naar behoren werken opdat de vooropgestelde emissiereducties worden behaald.

In opdracht van het Beleidsdomein Omgeving voert ILVO ook emissie-meetcampagnes uit om de emissies van veestallen uitgerust met emissie-reducerende technieken of van traditionele stallen te bemeten in Vlaamse praktijkomstandigheden. Ondertussen werden twee meetcampagnes afgerond nl. Meetcampagne 1: Luchtwassers en biobedden bij varkensstallen en Meetcampagne 2: Vleeskippenstallen met warmtewisselaars; een derde meetcampagne (Traditionele melkveestal) loopt volop. De meetrapporten worden gepubliceerd op de ILVO website: ILVO Referentietaken ten behoeve van het beleidsdomein Omgeving - ILVO Vlaanderen [<https://ilvo.vlaanderen.be/nl/refmil#meetploeg>].

Deze meetrapporten worden door het AT en het WeComV in het dossier opgenomen bij de adviesverlening over de technieken Wat de bestaande AEA stalsystemen en de bestaande luchtzuiveringstechnieken betreft heeft de minister aan het WeComV de opdracht gegeven om de effectiviteit te onderzoeken.

V-11-003

Naast NH₃-reductie ook andere effecten van technieken in rekening brengen

De duurzaamheid van de technieken op de AEA/PAS-lijst moet bekeken worden wat betreft volgende aspecten: het water- en energieverbruik, brandveiligheid, groot verbruik zwavelzuur bij luchtwassers en dierenwelzijn. Er moet ook rekening gehouden worden met de beschikbaarheid van de resources. Wat is het effect op de waterkwaliteit, grondwaterstand en luchtkwaliteit ? Wat is het effect van het waterverbruik bij luchtwassers op de drinkwatervoorziening (droogteproblematiek)? De productie en het gebruik van water heeft immers een belangrijke impact op de omgeving (drinkwatervoorziening). Bij AEA staltechnieken geldt: hoe beter de stallen gesloten zijn, hoe beter de reductie van de emissies. Maar dit geeft wel een beperking van de verse luchttoevoer en een beperking van de grootte van de dierplaatsen wat niet goed is voor dierenwelzijn. Doordat de stallen niet gecompartmenteerd worden bij het gebruik van luchtwassers, werkt dit brandversnellend.

Zie antwoord V-11-001.

V-11-004

Controle op systemen

Controle op a) correcte installatie van het AEA/PAS-systeem door de fabrikant en b) het correct gebruik van de AEA/PAS-systemen door de exploitant.

De toezichthoudende architect of ingenieur moet na de bouw van de emissiearme stal een attest afleveren waaruit blijkt dat de stal conform de voorschriften gebouwd is. Dit attest moet de veehouder kunnen voorleggen aan de toezichthoudende overheid. Controles op bouwtechnische en gebruiksvoorwaarden van de emissiearme staltechnieken worden uitgevoerd door de toezichthoudende overheid.

Zie ook antwoord V-11-002.

V-11-005

Bijkomende maatregelen of uitzonderingen voorzien

Er staan te weinig maatregelen en technieken op de AEA/PAS-lijst. Er zijn geen (bijkomende) maatregelen voor:

- a) landbouwers die gekozen hebben voor het meest performante systeem met de laagste EF (vb. P-3.4);
- b) voor diercategorieën/sectoren (biosector) waar er zijn geen PAS maatregelen voorhanden zijn (vb. jongvee);
- c) het uitbaten van een biobedrijf met buitenloop voor de dieren;
- d) financieel haalbare systemen voor oudere en kleinere stallen;
- e) kalkoenen.

Voorstel van oplossing: Extern salderen mogelijk maken voor bedrijven of een uitzondering voorzien.

Zie antwoord V11-001. In 2026 gebeurt er een evaluatie om na te gaan of er door de fabrikanten voldoende technieken ontwikkeld werden welke ook opgenomen werden op ER-lijst. Daarnaast voorziet de PAS

- dat emissiereducties kunnen gerealiseerd worden door intern salderen (emissiereducties inwisselen tussen bedrijfsonderdelen) op eenzelfde ruimtelijke locatie en gevat door één omgevingsvergunning;
- in een uitzonderingsregeling van generieke emissiereducties, voor bedrijven die voldoen aan een aantal voorwaarden (zie antwoorden in thema 16 'correctiemechanisme').

De voorgestelde oplossing van extern salderen wordt momenteel niet voorzien in de PAS. Nog in 2023 wordt gestart met de opmaak van een milieueffectenrapport (los van de PAS) inzake concrete varianten van externe salderingssystemen. In functie van het resultaat van deze MER, de inspraak en de haalbaarheid van de systemen beslist de Vlaamse regering desgevallend het systeem van extern salderen te introduceren.

V-11-006
Proefstal
Proefstalregeling mogelijk maken.
Zie antwoord V-10-44. Op expliciete vraag van WeComV kan een nieuwe techniek onder praktijkomstandigheden en onder wetenschappelijke begeleiding getest worden via een proefvergunning. Hiervoor wordt een kader uitgewerkt.

V-11-007
WeComV oprichten
Een wetenschappelijk comite (WeComV) oprichten zodat innovatieve technieken goedgekeurd kunnen worden. De leden van het WeComV moeten onafhankelijk zijn en geen banden hebben met fabrikanten.
Het WeComV werd in november 2022 geïnstalleerd. Het WeComV verleent onafhankelijk wetenschappelijk advies over alle aangelegenheden inzake luchtemissies door veehouderijen en mestverwerking, inclusief de luchtemissies ammoniak, fijn stof, geur, biologische agentia en broeikasgassen. Het ministerieel besluit tot bepaling van nadere regels voor de samenstelling van werking van het WeComV (B.S. 01.09.22) stelt dat de leden van het WeComV onafhankelijk en onpartijdig moeten zijn.

V-11-008
Luchtwassers niet aangepast aan biosector
De luchtwassers zijn niet aangepast aan de biosector (biologisch lastenboek, minder dieren per oppervlak in het kader van dierenwelzijn, geen buitenloop).
Zie antwoord V-11-001.

V-11-009

Buitenlandse technieken toelaten

In het buitenland doorgelichte en goedgekeurde technieken in Vlaanderen laten goedkeuren zonder nieuwe doorlichtingsprocedure.

De in het buitenland goedgekeurde technieken moeten door de fabrikanten opnieuw aangemeld worden bij het Administratief Team (AT; secretariaat bij de Vlaamse Landmaatschappij) waarna de volledige aanvraagprocedure wordt gevolgd. Deze technieken worden dus niet zonder beoordeling door het WeComV en het AT aan de Minister voorgelegd voor beslissing om al dan niet op te nemen op de ER-lijst. Voor technieken en innovaties die erkend zijn in Nederland, zal een 'fast lane' behandeling worden geïnstalleerd binnen de werking van het AT/WeComV.

Zie ook antwoord V-11-019.

V-11-010

Evaluatie maatregelen in 2026 is te vroeg

De tijdspanne tussen de ontwikkeling en goedkeuring van andere innovatieve technieken voor rundvee en de uitvoering ervan in de praktijk is te klein (evaluatie maatregelen in 2026).

Zie antwoord op vraag V-11-001 en de antwoorden in thema 10 'veehouderij'. Het WeComV onderzoekt welke bijkomende maatregelen en technieken desgevallend bijkomend in aanmerking kunnen genomen worden voor opname op de AEA/PAS-lijst voor de verschillende categorieën rundvee.

V-11-011

Erkenning producenten veevoeder en technieken

Producenten van veevoeders en de installateurs van luchtwassers en emissie-reducerende stalsystemen moeten gevalideerd en erkend worden.

Zie antwoord op V-11-019.

V-11-012

Technieken moeten financieel haalbaar zijn

De technieken die op de AEA-lijst/PAS lijst staan, moeten financieel haalbaar zijn. Landbouwers worden gedwongen tot grote investeringen wat leidt tot schaalvergroting (nog meer dieren).

Het is belangrijk dat er meerdere stalsystemen en maatregelen op de ER-lijst worden opgenomen zodat de landbouwer de keuze heeft en kan nagaan of een techniek of maatregel inpasbaar en haalbaar is voor zijn eigen bedrijfsvoering.

V-11-013

Reductie niet haalbaar via end-of-pipe

Veehouders worden teveel richting end-of-pipe technieken gestuurd. Voor varkens zijn er bijna geen technieken die 60% halen.

Zie antwoorden V-11-001 en V-11-019.

V-11-014

Transparantie over beoordelingskader rond VLIF-steun

Vraag naar totale transparantie over het beoordelingskader rond VLIF-steun en de gebruikte methodologie om de milieu-impact te kwantificeren en te ranken. De attesten die uitgeschreven worden door ingenieurs of architecten zijn niet altijd gebaseerd op de

werkelijke toestand. Voor het uitschrijven van deze attesten is geen erkenning vereist. De toekenning van de investeringssteun zou niet gebaseerd zijn op een onderzoek ter plaatse, maar op een loutere kennisname van het attest.

De vraag tot herziening van het beoordelingskader en van wie de attesten kan afleveren zal worden meegenomen in de regelgevende implementatie van de PAS.

V-11-015

Onderzoek financieren

Onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek financieren zodat nieuwe maatregelen sneller in de PAS-lijst opgenomen worden. Ook financiële tussenkomst voorzien voor de ontwikkeling en de goedkeuringsprocedure van innovatieve technieken.

Het ILVO voert onderzoek naar innovatieve technieken, systemen en maatregelen voor emissiereductie van ammoniak. Bijkomende financiering vanuit de Vlaamse overheid loopt momenteel hetzij projectmatig hetzij via de referentiewerking met onderzoeksinstellingen. Bij de operationalisering van de PAS wordt voorzien in een meer structurele aanpak van alle PAS-gerelateerd onderzoek.

V-11-016

Wie minder dieren houdt, moet ook VLIF-steun krijgen

De verplichting om te investeren in nieuwe AEA stallen, met verhoogde VLIF steun, zal leiden tot een stijging van de veestapel. Wie kiest voor een ander verdienmodel dat resulteert in een transitie op het bedrijf met het houden van minder dieren, komt niet in aanmerking voor een dergelijke grote financiële aanmoediging.

Zie antwoord V-17-016.

V-11-017

Omschakelijk naar bio creëert emissie

Omschakeling naar bio is moeilijk aangezien dit gepaard gaat met een stijging van ammoniakemissies.

Zie antwoord V-11-001.

V-11-018

Alternatieven tov AEA-technieken

Emissiereductie beter bekomen door inkrimping van de veestapel, gesloten N kringloop dan door toepassen van emissiearme technieken. Dit leidt tot een goedkopere en meer rechtszekere aanpak van het stikstofprobleem.

Aanpak aan de bron zoals het inkrimpen van de veestapel of het maximaal sluiten van de stikstofkringloop zijn benaderingen om de emissies van ammoniak terug te dringen. Er zijn ook staltechnieken van de AEA/PAS-lijst die het ontstaan van ammoniakemissie aan de bron aanpakken en leiden tot een beter stalklimaat.

V-11-019

Beoordelingskader technieken

Vraag naar een helder en transparant beoordelingskader voor technieken en maatregelen.

In de op te maken PAS-regelgeving zal de procedure verankerd worden voor de opname van technieken of maatregelen op de geïntegreerde PAS/AEA-lijst.

De nieuwe procedure zal zich baseren op de huidige AEA-procedure. Een fabrikant een aanvraag moeten indienen bij het Administratief Team (AT) om de maatregel te laten erkennen. Het AT zal hierbij een advies aan het Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt (WeComV) vragen. Zowel het AT als het WeComV brengen hierover een advies uit aan de bevoegde minister voor Omgeving. Op basis hiervan zal de minister binnen een zo kort mogelijke termijn (circa 2 maanden) een beslissing nemen over het al dan niet opnemen van de maatregel op de lijst.

V-11-020

Omschakeltermijn te kort voor biosector

De omschakeltijd is te kort voor de biosector aangezien er nog geen AEA technieken zijn.

Zie antwoord V-11-001.

V-11-021

Alternatieve managementvormen ook opnemen in PAS-lijst

Maatregelen uit de agro-ecologie, koolstoflandbouw en biologische teeltmethode (beweiding, grondgebonden veeteelt, gebruik van biostimulanten, zeoliet, stro en ruwe vezels, houtige landschapselementen, gebruik stro, N bindende gewassen, ...) bijkomend opnemen in de PAS-lijst.

Zie antwoorden V-11-001 en V-11-019.

Bij de operationalisering van de PAS wordt voorzien in een PAS-maatregel ontwikkeld op maat van grondgebonden, circulaire veehouderijen met een maximaal gesloten stikstofhuishouding. Deze PAS-maatregel bouwt verder op reeds bestaande managementmaatregelen in de veehouderij, en breidt die uit met criteria inzake eigen ruwvoederproductie, het gebruik van lokale reststromen, een maximale veebezetting per hectare beschikbare grond en het niet-gebruik van kunstmest.

12. NULBEMESTING

V-12-001
Contractbreuk en rechtszekerheid
<p>Kan de Vlaamse overheid eerder gemaakte afspraken over ontheffingen en de overdracht ervan aan de volgende generatie zomaar herroepen? Het uitdovend effect werkt! De Vlaamse overheid gebruikte de optie van ontheffing en huiskavel zelf als pasmunt bij bestemmingswijzigingen naar groene bestemmingen. Veel van deze gronden werden in de jaren '70 op de gewestplannen afgebakend zonder enige planschadevergoeding en zonder beperkingen op landbouwgebruik en bemesting. Veel van die gronden zijn altijd in landbouwgebruik geweest en hebben geen enkele natuurwaarde. Hoe rechtszeker blijven de bepalingen na de definitieve PAS? De PAS dient een nulpunt te bepalen dat in de toekomst rechtszekerheid biedt aan de landbouwers. Uitbreidingen van groene bestemmingen mogen geen aanleiding geven tot bijkomende nulbemesting. Zullen in de toekomst aangrenzende percelen niet ook onderwerp worden van de nulbemestingsregeling? Zal de nulbemesting niet ook nog in andere gebieden van toepassing worden, zoals het SIGMAplan? Zal de vrijstelling voor de huiskavel op termijn niet ook herzien worden als blijkt dat de doelen niet gehaald worden?</p>
<p>Zie antwoord op V-19-001 voor aspecten m.b.t. de zgn. contractbreuk.</p> <p>De wettelijke bepalingen inzake nulbemesting kennen al een lange geschiedenis met verschillende aanpassingen. Bij de invoering van de nulbemesting op 1 januari 1998 in de gewestplanbestemmingen natuurgebieden, -ontwikkelingsgebieden, -reservaten en bosgebieden zijn er in het toenmalige Meststoffendecreet regels vastgelegd over ontheffingsmogelijkheden van de nulbemesting en het verlies of behoud van de ontheffing bij overdracht van het gebruik van de percelen (artikel 15ter van het Meststoffendecreet, later omgezet naar artikel 41ter van het Mestdecreet). Met de decreetswijziging van 11 mei 1999 is onder meer het bemestingsverbod op de intensieve graslanden en akkers in de bosgebieden volgens het gewestplan uit de nulbemestingsregeling gehaald. Nadien zijn er nog aanpassingen gebeurd waardoor de einddatum van de ontheffingen stelselmatig verlaatte, en finaal werd verlaten en vervangen werd door overdrachtsregels via het wijzigingsdecreet van 19 december 2008. Met die wijziging werd de nulbemesting ook ingevoerd in gelijkaardige natuur- en bosbestemmingen van de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (artikel 41bis van het Mestdecreet).</p> <p>Regelgeving wordt opgemaakt vanuit een bestaande maatschappelijke context voor het bereiken van bepaalde doelen (nationaal of internationaal opgelegd). Als de maatschappelijke context wijzigt of als op basis van evaluaties de gestelde doelen niet bereikt worden met de bestaande regelgeving dan moet die bijgesteld worden.</p>

De opmaak van de PAS moet in dit geval bovendien gezien worden tegen de achtergrond van dwingende redenen van algemeen belang, voortvloeiend uit de stikstofrechtspraak van het Hof van Justitie (in een Nederlandse context) en van de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Om een algemene vergunningenstop te vermijden en een einde te stellen aan de chronische overbelasting van beschermde natuurgebieden door stikstofdeposities is de opmaak van de PAS niet alleen opportuun, maar zelfs absoluut vereist. De maatregelen die daarbij geïmplementeerd worden steunen op wetenschappelijk onderzoek en gaan zo ver als nodig om de gestelde emissiereducties te bereiken. Het voorgaande heeft dus niets te maken met contractbreuk.

Er kan ook maar rechtszekerheid gegeven worden binnen de bestaande wettelijke kaders en in overeenstemming met de bindende bepalingen van het Europees recht, zoals geïnterpreteerd door het Hof van Justitie. Als er beleidsmatig andere keuzes moeten gemaakt worden dan wijzigt ook de rechtszekerheid. Vlaanderen kent een grote stikstofproblematiek; zowel inzake rechtstreekse bemesting als inzake emissies/deposities. Het uitdovend effect van de ontheffing naar aanleiding van overdracht werkt maar het gaat (oa omwille van vernoemde decreetsaanpassingen) te traag om de natuurdoelen in de Habitatrictlijngebieden te halen. Daarom is de PAS uitgewerkt. In de passende beoordeling bij het ontwerp plan-MER werd de maatregel van nulbemesting in SBZ-H mee begroot in de scenario's en als afdoende beoordeeld. Dat is één van de maatregelen om de deposities in de Habitatrictlijngebieden sterk te verminderen. In V-05-12 is meer te lezen over de evaluatie en de tijdshorizon van de PAS.

V-12-002

Bemesting bij nulbemesting

- Is beweiding nog mogelijk op percelen met nulbemesting? De norm van 2GVE zou immers van toepassing moeten blijven op alle percelen. Het beweiden is vaak een vereiste met de melkfabriek. De dieren kunnen niet meer op de weide nochtans heeft dat een landschappelijke waarde. Vermits de dieren minder lang op de weide mogen, moeten ze vroeger op stal en zijn er meer emissies.
- Is de nulbemesting niet in strijd met de AEA-maatregel beweiden en met het natuurherstelplan? Natuurverenigingen hebben zelf dieren lopen in de gebieden. Natuurverenigingen mogen blijkbaar wel kunstmest gebruiken terwijl landbouwers dat niet mogen.
- Geldt de norm van 2 GVE ook voor groentetuinen en gazons die in de gebieden liggen?

De nulbestedingsnorm houdt in dat er op jaarbasis maximum 2 grootvee-eenheden (GVE) per hectare mogen grazen. 2 GVE/ha op jaarbasis komt overeen met een norm van 170 kg stikstof en 60 kg fosfaat maar die mag enkel via rechtstreekse uitscheiding op het perceel gebracht worden. De stikstofnorm uit dierlijke mest is in geval van nulbesteding even hoog als de maximale stikstofnorm uit dierlijke mest die de Europese Nitraatrichtlijn oplegt in heel Vlaanderen (aangezien het gehele grondgebied van het Vlaamse Gewest als kwetsbare zone water is aangeduid), uitgezonderd de desgevallende toepassing van de zgn. 'derogatie'. Het verschil zit hem in de wijze van toediening, namelijk enkel begrazing én er mogen geen kunstmest of andere meststoffen toegediend worden, m.a.w. de norm werkzame stikstof is beperkt tot de werkzame stikstof overeenkomstig de 2GVE-norm.

De nulbesteding is niet in strijd met de PAS-maatregel 'beweiden' of met het natuurherstelplan. De PAS-maatregel zorgt voor een reductie op de emissies op exploitatieniveau, en wordt verankerd in de vergunning. De maatregel 'nulbesteding' is van toepassing op specifieke landbouwgebruikspcelen en betreft een decretaal vastgestelde bestedingsnorm en -mogelijkheden.

De regelgeving inzake nulbesteding maakt geen onderscheid tussen type gebruikers. Ook natuurverenigingen of andere houders van dieren moeten de norm van 2 GVE/ha op jaarbasis respecteren als zij hun vee inzetten op pcelen gevat door nulbesteding. Evenmin mogen zij op 2 GVE-pcelen meststoffen uitrijden of kunstmest of andere meststoffen toedienen. De Mestbank ziet toe op een correcte naleving (terreincontroles, meldingen) en verbaliseert inbreuken.

Groententuinen en grasperken zijn geen landbouwgronden. Het gebruik van meststoffen in tuinen, parken en plantsoenen is geregeld in artikel 12 van het Mestdecreet. Er gelden beperkingen m.b.t. het type meststof en de hoeveelheid die mag toegediend worden.

V-12-003

Gebieden met nulbesteding

Waarom wordt de nulbesteding niet ingevoerd in vogelrichtlijngebieden die eveneens voor Europese doelen vastgelegd zijn? Hoe is het mogelijk dat landbouwgrond uit een ander gebied dan het Turnhouts Vennengebied meer besteding mag hebben dan de gronden in de perimeter van het Turnhouts Vennengebied? Waarom wordt de ontheffing op de nulbesteding opgeheven in groene bestemmingen in VEN gebieden die niets te maken hebben met de IHD en de Europese doelen? Niet alle VEN gebieden zijn afgebakend vanuit een visie om specifieke natuurdoelen te realiseren maar ze zijn een conservering

van de bestaande toestand waarin het aanwezige landbouwgebruik een beheersaspect is (beweiding, maaien, akkerranden, reliëf, ...). Waarom wordt de nulbemesting ook van toepassing in de bestemming 'overig groen'? De bestemming 'overig groen' is geen exclusieve groene bestemming. Voor wat betreft de subcategorie Gemengd openruimtegebied luiden de typevoorschriften voor gewestelijke RUP's dat landbouw en natuur in deze gebieden nevensgeschikte functies zijn. Dit betreft dus geen exclusief groene bestemming. Waarom wil de overheid landbouw weren uit de gemengd openruimtegebieden, hetgeen strijdig is met het typevoorschrift? Waarom wordt de nulbemesting ingevoerd in gebieden waar de KDW gehaald wordt? En buiten de zoekzones? Waarom is er niet voor gekozen om de situatie gebiedsgewijs te bekijken i.p.v. de nulbemesting generiek door te voeren? Waarom is er geen rekening gehouden met het feit dat bepaalde habitattypes wel een zekere bemesting nodig hebben (bv herstel poldercomplex) of dat dierlijke mest wenselijk is om vogels aan te trekken of andere natuurdoelen te bereiken? En waarom wordt de nulbemesting niet van toepassing in de groene bestemmingen buiten SBZ-H en VEN?

Landbouwgronden in gele bestemmingen moeten in de toekomst beter beschermd worden en bedoeld zijn voor agrarisch gebruik zodat landbouwers hun activiteiten in agrarisch gebied kunnen verder zetten.

De uitgangspunten van de PAS zijn om de stikstofdepositie binnen de Habitatrichtlijngebieden structureel en stelselmatig te verminderen, en om via herstelbeheer een voortschrijdende verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu van de Europees te beschermen habitats en soorten te voorkomen. Op basis van scenarioberekeningen heeft de Vlaamse Regering geopteerd voor een generiek emissiereductiescenario G8, in combinatie met een bijkomende opgave in vijf maatwerkgebieden.

Het generieke emissiereductiescenario wordt gerealiseerd door een set generieke maatregelen, die overal in Vlaanderen van toepassing zijn, waaronder de versnelde invoering van de nulbemesting in habitatrichtlijngebieden (SBZ-H). Aanvullend is er in vijf gebieden maatwerk nodig, waarbij in één van de vijf gebieden (Turnhouts vennengebied) een aangepaste bemestingsregeling nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren. Uit het plan-MER en de passende beoordeling blijkt dat deze aanpak performant en noodzakelijk is. Voor meer duiding wordt verwezen naar V-06-010.

In de passende beoordeling bij het ontwerp plan-MER werd de maatregel van nulbemesting in SBZ-H mee begroot in de scenario's en als afdoende beoordeeld. De invoering van nulbemesting in Vogelrichtlijngebieden is niet noodzakelijk voor het bereiken van de PAS-reductiedoelstelling.

'Overig groen' is geen exclusief groene bestemming maar om de kwetsbare Europese SBZ-H gebieden maximaal te beschermen wordt de nulbemesting ook daar versneld ingevoerd. In 'Overig groen' buiten de SBZ-H gebieden gebeurt dat niet.

Het Turnhouts Vennengebied is één van de meest waardevolle heidegebieden in Vlaanderen met zijn kenmerkende vennen, heide en graslanden. Het is dan ook een zeer kwetsbaar Europees beschermd gebied dat uiterst gevoelig is voor zowel aanrijking met nutriënten (atmosferische depositie van stikstof, inspoeling van nutriënten via uit oppervlakte- en grondwater, rechtstreekse bemesting, ...) als verstoringen in de waterhuishouding.

De bestaande nulbemestingregeling is van toepassing in de natuur- en bosbestemmingen van de gewestplannen en van de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen, ongeacht hun ligging in SBZ-H, SBZ-V of VEN. De verruiming van de nulbemesting in de PAS (versneld stopzetten ontheffingen + uitbreiden bestemmingen waarop nulbemesting van toepassing wordt) richt zich uitsluitend op de habitatrictlijngebieden (SBZ-H). Gebieden die deel uitmaken van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), én niet in SBZ-H gelegen zijn, zijn niet gevat door de generieke nulbemestingsmaatregelen in de PAS. Daarbuiten doven de toegekende ontheffingen niet versneld uit maar blijven de overdrachtsregels van toepassing. Mogelijke uitzondering hierop vormt het Turnhouts Vennengebied, waar het ontwikkelplan ook aangepaste bemestingsregimes binnen en buiten SBZ-H kan omvatten.

V-12-004

Impact op bedrijven is niet in kaart gebracht en is niet te verantwoorden tegenover de emissiereductie

Waarom is er geen socio-economische impactstudie opgemaakt? Waarom is de impact op de bedrijven niet in kaart gebracht via LER's? De impact op de bedrijven is niet te verantwoorden tegenover de beperkte bijdrage aan de totale emissiereductie. De impact is immers heel groot: verminderde afzetruimte, meer mestverwerking, verminderde ruwvoederproductie, inscharingscontracten zijn niet meer mogelijk, verminderde gewasproductie, belangrijkste economische sectoren worden onmogelijk zoals groenten-, aardappelen- fruitteelt (zoals op Wijngaardberg), boomkweek, niet meer kunnen voldoen aan gewasdiversificatie ikv GLB, waardevermindering van de gronden, toename van de druk op landbouwgronden want er zijn te weinig ruilgronden waardoor de grondprijzen nog zal toenemen, daling van de rentabiliteit van de bedrijven, bedrijfsvoering moet aangepast worden, ... Percelen moeten opgesplitst worden als er een grens van SBZ-H of VEN doorloopt waardoor er kosten zijn voor afpalingen en de percelen nog in waarde dalen omwille van kleinschaligheid en moeilijke bereikbaarheid? Wat moet er gebeuren met de overeenkomsten die bijvoorbeeld met provinciale domeinen opgemaakt zijn waarbij duidelijke afspraken naar langdurig landbouwgebruik werden vooropgesteld? Kunnen BO bufferstroken blijven bestaan?

oppervlakte in cultuurgronden in Vlaanderen. Zie ook antwoorden V-12-003 en in thema's 23 'visie landbouw' en 24 'socio-economische impact'.

V-12-006

Herziening huiskavel

Kan de huiskavel in het Mestdecreet herzien worden? Ook in de bijkomende groene bestemmingen moet de huiskavelregeling van toepassing worden. De definitie van de huiskavel moet herzien worden zodat de hele huiskavel vrijgesteld is van de nulbemesting. Kavels aan de andere kant van de weg of de gracht moet kunnen meetellen als huiskavel. Worden vergroeningselementen en kleine landschapselementen beschouwd als fysische grenzen volgens de definitie van de huiskavel? De huiskavel mag niet statisch zijn en moet kunnen wijzigen als de bedrijfssituatie verandert.

De definitie van de huiskavel is bepaald in artikel 3, §6, 13° van het Mestdecreet. De huiskavels zijn eenduidig vastgelegd op het moment van de definitieve vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan.

In de groene bestemmingen waar de nulbemestingsregeling reeds van toepassing is, zijn de huiskavels afgebakend conform die bepalingen. In de bijkomende groene bestemmingen waar overeenkomstig de PAS nulbemesting ingevoerd wordt, zullen ook huiskavels afgebakend worden conform deze definitie.

V-12-007

Innovatie en alternatieve teelten

Waarom zijn innovatieve technieken of andere alternatieven niet overwogen i.p.v. de drastische maatregel nulbemesting? Waarom is niet overwogen om dierlijke mest emissiearm aan te brengen? Of op basis van precisielandbouw? Of op basis van bodemanalyses? Of het gebruik van dierlijke mest met een hogere werkingscoëfficiënt? Waarom is niet gedacht aan technieken die meststoffen sneller of trager opneembaar maken? Waarom is niet overwogen om toch nog bepaalde (alternatieve) teelten toe te laten die weinig of geen bemesting nodig hebben (en dus geen emissies) zoals granen of

stikstofuitstoot toeneemt? Hoe verantwoord je dat landbouwers in geval van grondenruil vaak verder weg van het erf grond moet bewerken waardoor er meer transporten voor bemesting, grondbewerking, oogstactiviteiten, ... nodig zijn en er op die manier een stikstofuitstoot optreedt? Zal de biodiversiteit niet achteruitgaan als er geen dierlijke mest meer mag opgebracht worden? Minder akker- en weidevogel? Verminderd bodemleven? Betekent nulbemesting niet dat er minder CO2 zal opgeslagen worden in de bodem waardoor het klimaat er zal op achteruit gaan?

Zie antwoord V-12-003.

Via begrazing wordt ook in deze gebieden nog dierlijke mest opgebracht. Extensivering van de landbouwactiviteiten in de groene bestemmingen van de SBZ-H zal leiden tot sterke vermindering van nutriëntenverliezen naar water en lucht, en komt globaal gezien de biodiversiteit ten goede. Blijvende graslanden leggen bovendien heel wat koolstof vast en vormen een goede buffer voor de klimaatopwarming en spelen een belangrijke rol in de lokale waterhuishouding.

V-12-010

Berekeningen emissies

Hoe groot is de impact van bemestingsbeperkingen in VEN-gebied? En op de Europese natuurdoelen? Noch in de MER, noch in de PB wordt een deugdelijke onderbouwing gegeven van de negatieve effecten van bemesting op SBZ's, op fauna en bodemleven. Met betrekking tot de VEN-gebieden geldt de verscherpte natuurtoets. Dit impliceert dat er gebiedsspecifiek op een wetenschappelijke manier moet beoordeeld worden of de bestaande bemestingspraktijken schade aanbrengen en of deze schade onherstelbaar is. Is er op een wetenschappelijke manier onderzocht of in VEN gebieden de huidige bemestingspraktijken schade toebrengen aan de natuurwaarden (biodiversiteit, bodemleven, ...) en deze onherstelbaar is? Is er op een wetenschappelijk manier onderzocht of in VEN gebieden bemestingsbeperkingen geen negatieve effecten heeft op de natuurwaarden? Kan er aangetoond worden dat de huidige bemestingsnormen een emissie-uitstoot met zich meebrengt die er met nulbemesting niet is? Waarom wordt er bij de berekening van het effect van deze maatregel enkel rekening gehouden met de uitstoot en niet met de opname van N door gewassen? Ook de op grotere afstand gelegen bemeste agrarische percelen veroorzaken tezamen tientallen procenten van de totale ammoniakemissies. Die emissies buiten de beoordeling plaatsen zal onvermijdelijk stuiten op een beoordelingsgebrek. Wordt de bemesting van de natuurverenigingen ook

meegeteld in de 'cijfertjes'? Een transparante voorlegging van alle berekeningen is nodig, zowel van de gebruikte rekenmodules als hoe de berekeningen zijn uitgevoerd. Het is immers geweten dat er grote fouten zitten in de programma's. Ook dient men de berekeningen te controleren met juiste en objectieve metingen. Dit is noodzakelijk om te kunnen aantonen dat de berekeningen zouden (kunnen) kloppen.

Door denitrificatie blijven er emissies. Is er rekening gehouden met bemestingsinput door wilde dieren (ganzen, everzwijnen, ander wild, ...) en door recreatieve activiteiten andere dan landbouw? Wordt dat aandeel ook op de rug van de landbouw geschoven? De KDW's zijn overgenomen van Nederland, waar men deze waarden heeft bekomen uit onderzoek in een labo. In natuurlijke omstandigheden gedragen NO_x en NH₃ zich anders dan in een labo. In Vlaanderen heeft men met een zekere marge de laagste KDW aangenomen, zonder dat er iets van praktijkonderzoek aan vooraf is gegaan. In Denemarken is wel praktijkonderzoek gedaan. Daar werd er vastgesteld dat voor habitatype 3 110 een KDW kan liggen tussen de 5 tot 10 kg/ha/jaar. Conclusie van dit onderzoek was dat er meer praktijkonderzoek moest gebeuren, ook in andere landen vooraleer er een wetenschappelijke onderbouwing aan kan worden gegeven. De KDW bepaling is niet goed genoeg onderbouwd en kan dus niet toegepast worden in het Turnhouts Vennengebied. De norm van 6 kg N/ha/jaar als KDW in het Turnhouts Vennengebied is niet realistisch.

Nooit kan die gehaald worden omdat alleen uit het buitenland reeds 11 kg N/ha/jaar komt, exclusief de N uitstoot van verkeer en industrie bij.

Zie antwoorden in thema's 1 'Emissies', 2 'Deposities' en 4 'KDW'.

V-12-011

Informatie

Hoe ga je na of je grond in het toepassingsgebied van nulbemesting valt. Tijdens het openbaar onderzoek waren er geen gegevens, GIS-lagen, ... beschikbaar. Er is gebrek aan transparantie. Er is grote onduidelijkheid over de afbakening van de percelen bij de uitvoering van de ruimtelijke uitvoeringsplannen? Er treedt verlies van ontheffing op zonder dat de landbouwer op de hoogte gebracht wordt door de Mestbank. De Mestbank maakt zelf fouten waardoor ontheffing verloren gaat.

Eens de PAS definitief goedgekeurd is, zal de Mestbank de nieuwe groene bestemmingen waar de nulbemesting op 1 januari 2028 ingevoerd wordt, inbouwen in de mestbankdatabank. De bestaande ontheffingen die vervallen op 1 januari 2028 zijn gekend. De betrokken landbouwers kunnen die sinds augustus 2022 raadplegen in hun overzicht op hun Mestbankloket onder de rubriek Gronden. Alle betrokken landbouwers zullen individueel aangeschreven worden over de percelen die vanaf 1 januari 2028 op nulbemesting komen en het daaraan gekoppeld flankerend beleid. In die fase zullen ook de huiskavels in de nieuwe groene bestemmingen geïnventariseerd worden (zie ook antwoord op V-12-006).

De procedure om de landbouwers in kennis te stellen over de nulbemestingsregeling nadat een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan definitief vastgesteld is door de Vlaamse Regering, is eveneens bepaald in artikel 41bis van het Mestdecreet en het betreffend uitvoeringsbesluit. Elke betrokken landbouwer wordt individueel in kennis gesteld van de percelen die onder de regeling komen te vallen. De bemestingsregimes van de percelen worden jaarlijks gecommuniceerd met de landbouwers via de bemestingsprognoses na het indienen van de verzamelaanvraag en de overzichten "Berekening bedrijfsafzetruimte". Daarin is opgenomen of het perceel al dan niet in een natuur- of bosbestemming ligt en of de ontheffing, huiskavelregeling of de norm van 2GVE van toepassing is. De berekening van de ontheffing is een procedure gebaseerd op de gegevens die de landbouwer aangeeft. Als de landbouwer een fout zou vaststellen op de rapporten dan kan de landbouwer dat uiteraard melden waarna er, indien nodig, een rechtzetting volgt.

13. MESTVERWERKING

V-13-001

Hoe worden de emissies berekend?

- Hoe worden de emissies van de mestverwerkers berekend?
- Grote overschatting emissies mestverwerkers met EMAV: enkel o.b.v. toegepaste verwerkingstechniek en aangevoerde hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest, zeer hoge EF voor compostering, luchtwassers niet in rekening gebracht. Op basis van welke precieze criteria, gebruikte berekeningsmodellen en bedrijfsspecifieke gegevens werd de lijst van enerzijds twee en anderzijds achttien mestverwerkingsbedrijven opgemaakt?

In de emissie- en depositieberekeningen en in de onderzochte reductiescenario's in het plan-MER werd gewerkt met door het EMAV 2.1-model berekende ammoniakemissies. De scenarioberekeningen in het plan-MER werden uitgevoerd om op niveau Vlaanderen en op niveau van individuele SBZ-H de depositiebijdragen van alle relevante emissiebronnen rechtstreeks onderling met elkaar te kunnen vergelijken en afwegen. De scenarioberekeningen gebeurden aan de hand van gegevens m.b.t. verwerkte hoeveelheden mest en de gebruikte verwerkingstechniek waarover de Vlaamse overheid op gestructureerde, systematische wijze beschikt (via de Mestbankaangifte). Via het EMAV-model worden emissies berekend voor die mestverwerkers die de activiteiten biologie, composteren, vergisten, fysicochemie en drogen opgeven in de mestbankaangifte.

De gebruikte rekenmethode is voldoende accuraat om de beleidskeuzes voor de sector mestverwerking te onderbouwen en te toetsen in het kader van het plan-MER en de passende beoordeling.

Zie ook antwoorden V-01-001, V-01-002 en V-01-003 voor aspecten m.b.t. de inzet van het EMAV-model in het kader van de PAS.

V-13-002

Worden emissie-reducerende maatregelen meegenomen?

In hoeverre worden emissie-reducerende maatregelen bij de mestverwerkers in rekening gebracht?

De decretale procedure die voorzien wordt voor de identificatie en aanduiding van piekbelasters zal gebaseerd zijn op een gestandaardiseerde berekening van de emissies en de

impactscore, met eenduidige, objectieveerbare criteria. Gebruikte emissiereducerende maatregelen zullen daarbij in rekening genomen op basis van hun aangetoonde prestatiekenmerken.

V-13-003

Op welke emissiepunten is reductie mogelijk?

Hoe en op welke emissiepunten kunnen emissies gereduceerd worden?

Mestverwerkingsinstallaties tonen grote verschillen in gebruikte verwerkingstechnieken, processtappen en complexiteit. Emissies van ammoniak zijn mogelijk bij elke processtap waar mest of eventuele andere stromen worden verplaatst of bewerkt, vanaf het lossen, de vooropslag, de mest(na)behandeling (waaronder drogen, mestscheiding, indampen, effluentbekken, beluchten, nitrificatie-denitrificatie,...), de eindopslag, tot het laden van het eindproduct.

Emissiereductie bij mestverwerkers vergt maatwerk. Op elk van de processtappen ('emissiepunten') kunnen immers reducties worden gerealiseerd, enerzijds door de processtappen maximaal uit te voeren in een ruimte die in onderdruk staat en vervolgens de afgezogen lucht over een goed werkende nageschakelde luchtzuiveringsinstallatie te sturen en anderzijds door bij bepaalde processtappen specifieke emissie-reducerende parameterwaarden na te streven en te monitoren. Door een maximale opvolging van alle potentiële emissiepunten, zowel geleid als diffuus, kunnen de totale milieuprestaties verbeteren. Het aantal diffuse emissiepunten moet tot een absoluut minimum beperkt worden.

V-13-004

Modellen versus metingen

Waarom worden geen gegevens van metingen gebruikt? Deze zijn toch correcter?

Zie antwoord V-13-001.

V-13-008

Reductie op LB door MV

Worden de effecten van mestverwerking op de N-uitstoot bij opslag en eventueel uitrijden op het land in rekening gebracht?

Onder meer door de mest te verwerken in de winterperiode. Wanneer de mest niet op het land wordt uitgereden, kan de opslagperiode ingekort worden: waardoor er minder stikstofemissies optreden. Ook het verwerken van mest levert emissiereductie op ten opzichte van bepaalde mestuitrijtechnieken.

In de emissie- en depositieberekeningen en in de onderzochte reductiescenario's in het plan-MER werden de hoeveelheden mest die de exploitatie verlaten richting mestverwerker in mindering gebracht voor de bepaling van de ammoniakemissie door uitrijden van dierlijke mest op het land. Omgekeerd worden mesthoeveelheden die op een exploitatie toekomen, meegerekend bij het bepalen van de opslagemissies op die exploitatie.

V-13-009

Berekening impactscore MV

Hoe wordt de impactscore van de mestverwerkers bepaald?

In de emissie- en depositieberekeningen en in de onderzochte reductiescenario's in het plan-MER werden impactscores bepaald op basis van het EMAV 2.1 model en VLOPS-IFDM. Die rekenmethode is voldoende accuraat om de beleidskeuzes voor de sector mestverwerking te onderbouwen en te toetsen in het kader van het plan-MER en de passende beoordeling. Zie ook antwoord V-13-001.

In het kader van (toekomstige) vergunningverlening dient de aanvrager te voorzien in een zo accuraat mogelijke raming van de emissies en van de impact die ze hebben op nabijgelegen SBZ-H.

14. NUTRIËNTENEMISSIERECHTEN (NER)

V-14-001

NER-afroting is kapitaalsverlaging

Het afromen van NER zorgt voor kapitaalsverlaging (o.a. gebouwen hebben geen economische waarde meer) en inkomensverlies. Het werd niet bestudeerd in het MER. Landbouwers komen in financiële problemen.

In functie van het algemeen belang (en in het kader van het stikstofbeleid is dit het onder controle houden en afbouwen van de stikstofemissies van de landbouw naar de lucht om de instandhoudingsdoelstellingen in SBZ-H te realiseren) kan de overheid ingrijpen in de toegekende NER. Om het risico van groei van de veestapel te beperken door invulling van slapende NER op de bedrijven worden de slapende NER deels afgeroomd. Ook het systeem groei mits mestverwerking is in het Mestdecreet geschrapt opdat de veestapel en de bijhorende stikstofemissies niet kunnen toenemen. Deze regeling beantwoordt aldus aan dwingende eisen van algemeen belang.

Met de maatregel 'afromen van slapende NER' is het de bedoeling dat NER die op 1 januari 2022 de voorgaande drie jaar (conform systeem bestaande definitie Mestdecreet) niet ingevuld waren (= gemiddeld aantal van de drie laatste jaren) geannuleerd worden. Hiermee wil de Vlaamse overheid de totale hoeveelheid NER beter laten aansluiten op de werkelijke omvang van de veestapel in Vlaanderen in de periode 2019-2021. Er wordt daarbij per landbouwer rekening gehouden met een reserve van 10% van de actieve NER onder de voorwaarde dat het totaal aantal NER in het bezit van de landbouwer niet wordt overschreden, dit in functie van fluctuatie in de stalbezetting doorheen het jaar. Op dit basisprincipe wordt ook volgende uitzondering voorzien: de slapende NER die zich binnen een vergunning bevinden, en waarvoor geïnvesteerd is in stallen (dierplaatsen) sinds 2017 worden niet ingekort.

Het saldo aan NER na afroting zal er niet voor zorgen dat er minder dieren kunnen gehouden worden dan het gemiddelde aantal tijdens de drie jaar vóór 1 januari 2022.

In afwijking van voorgaande gebeurt de bepaling van het aantal slapende NER voor legkippen op een andere manier. Hierbij worden de slapende NER gedefinieerd als de NER die op 1 januari 2023 de voorgaande 3 jaar niet geactiveerd zijn (= maximum aantal van de drie laatste jaren).

Zie ook antwoord op V-14-002 en, wat de vraag naar de vergoeding en de repercussies op het eigendomsrecht betreft, de antwoorden op V-14-003 en V-14-007.

V-14-002
Installatie NER-plafond
Stel het aantal NER vast dat gewenst is in Vlaanderen zodat een doel kan gezet worden.
Het doel van de hervorming van het instrument van nutriëntenemissierechten is het beter afstemmen van de beschikbare hoeveelheid NER op het gemiddelde aantal dieren in productie. Er wordt hierbij verwezen naar het Vlaamse Regeerakkoord voor de bestuursperiode 2019-2024 waarin staat "Na evaluatie hervormen we het systeem van nutriënten-emissierechten, zodat het meer bijdraagt aan het realiseren van de doelstellingen op vlak van waterkwaliteit, klimaat en luchtkwaliteit". In 2020 waren in totaal 311,9 miljoen NER beschikbaar in Vlaanderen. Van de 311,9 miljoen NER in 2020 zijn er 269,0 miljoen NER-D, 42,3 miljoen NER-MVW en 0,6 miljoen TNER-D. Er werden in totaal 46,7 miljoen dieren gehouden in 2020, wat op basis van de omrekeningswaarden van het Mestdecreet, overeenkomt met 245,3 miljoen NER. Er is dus een marge van ongeveer 66,6 miljoen NER in Vlaanderen die onbenut is, wat overeenkomt met 21% van de beschikbare NER.

V-14-003
Vergoeding niet marktconform
De vergoeding voor slapende NER is niet conform de marktprijs.
Het Mestdecreet bepaalt dat bij overname van NER tussen derden de slapende NER worden afgeroomd. Er wordt bijgevolg bij overname tussen derden geen prijs bepaald voor slapende NER. Door het afromen van de slapende NER wordt vermeden dat de veestapel kan uitbreiden en gebeurt er dus een regulering van de wijze waarop een landbouwer zijn landbouwactiviteiten naar de toekomst kan ontplooiën. Deze regulering is noodzakelijk gelet op de doelstellingen van het algemeen belang (en in het kader van het stikstofbeleid is dit het onder controle houden en afbouwen van de stikstofemissies van de landbouw naar de lucht om de instandhoudingsdoelstellingen in SBZ-H te realiseren) die met de PAS gerealiseerd moeten worden. In de voorziene afroming wordt daarnaast een uitzondering gemaakt voor landbouwers die investeringen gedaan hebben in stallen, waarvoor er geen afroming van de slapende NER zal gebeuren. Bovendien wordt voor slapende NER die later

(via verhandeling) bekomen werden, een vergoeding van 1 euro per slapende NER voorzien. Deze vergoeding van 1 euro is afdoende gelet op het feit dat slapende NER geen (of slechts een beperkte) marktwaarde hebben, het noodzakelijke ingrijpen in de NER regeling ter verwezenlijking van de doelstellingen van algemeen belang die door de PAS gerealiseerd moeten worden, en de voorziene uitzondering op de afroaming voor landbouwers die recent geïnvesteerd hebben in stallen.

Er is verder geen vaste marktprijs voor actieve NER. NER worden in veel gevallen overgenomen in het kader van een volledige bedrijfsovername, waarbij de prijs voor de volledige bedrijfsovername wordt vastgelegd.

De vergoeding van 1 euro per slapende NER is een beleidskeuze en gebaseerd op de boete die men moet betalen per overschreden NER. Deze boete bedraagt ook 1 euro per NER.

Zie ook antwoord V-14-001.

V-14-004

Investing niet meer mogelijk door stijging NER-prijs

De voorgestelde NER-aanpassingen (NER en NER-MVW) zullen zorgen voor een stijging van de prijs van de NER op de markt, dus dit betekent extra kosten voor bedrijven die willen uitbreiden of starten. Deze investering kan enkel nog door grote industriële bedrijven gedragen worden en niet meer door familiale bedrijven of jonge landbouwers.

De voorgestelde aanpassingen aan de nutriëntenemissierechten zorgen ervoor dat de beschikbare hoeveelheid NER in de landbouw beter afgestemd wordt op het aantal gehouden dieren in de landbouw. Dit kan zorgen voor een stijging van de marktwaarde van de overblijvende NER.

V-14-005

Gekochte nutriëntenhalte ook vergoeden

Aangekochte nutriëntenhalte (2006) voor de uitbreiding wordt niet vergoed.

De verhandelde nutriëntenhalte wordt niet vergoed. De nutriëntenhalte bestond tot en met 2006. Op 1 januari 2007 werd de nutriëntenhalte omgezet naar nutriëntenemissierechten.

Nutriëntenhaltes waren veel minder verhandelbaar dan NER en konden enkel overgenomen worden samen met een overname van de (milieu)vergunning. Bij de omvorming van het systeem van de nutriëntenhalte naar NER zijn de NER vrij verhandelbaar geworden, los van een locatie en vergunning. Hier zit dus een belangrijk verschil tussen beide systemen.

Het verschil in behandeling tussen de annulering van slapende NER die reeds vanaf 2007 toegekend werden versus slapende NER die later (via verhandeling) bekomen werden, is enerzijds de erkenning van het feit dat een verhandeling van NER vaak gepaard ging met betaling van een geldsom. Anderzijds is het zo dat wie reeds in 2007 over de NER beschikte, deze NER ook al die tijd heeft kunnen gebruiken en gedurende al die tijd ook zijn veestapel heeft kunnen op peil brengen.

V-14-006

Vrijwillige NER-afroaming

Systeem opzetten van vrijwillige afroaming van NER

Er zal geen systeem opgezet worden van vrijwillige afroaming van NER aangezien niet zeker is of er hierdoor voldoende slapende NER zullen afgeroomd worden. Het is immers de bedoeling door de afroaming van de slapende NER om de beschikbare hoeveelheid NER beter af te stemmen op het aantal gehouden dieren.

V-14-007

Eigendomsrecht NER

NER is verworven goed waar eigendomsrechten op van toepassing is. Landbouwer heeft recht om verworven NER niet te gebruiken zonder het risico te lopen dat ze door de

overheid afgenomen worden. Dit schendt het principe van behoorlijk bestuur en rechtszekerheid en is contractbreuk van de overheid.

De voorliggende regeling beantwoordt aan dwingende vereisten van het algemeen belang. In functie van het algemeen belang en mits eerbiediging van het evenredigheidsbeginsel kan de overheid ingrijpen in de toegekende NER. Om het risico van groei van de veestapel te beperken door invulling van slapende NER op de bedrijven worden de slapende NER deels afgeroomd. Bovendien wordt ook voorzien in een vergoedingsregeling en in uitzonderingen om het evenwicht tussen de eisen van het algemeen belang en de rechten van de betrokken landbouwers te bewaken.

Ten slotte is het voor alle duidelijkheid niet zo dat het beschikken over NER aan de betrokken landbouwers een subjectief recht verschaft om een welbepaald aantal dieren te houden. Voor het houden van deze dieren is eveneens een omgevingsvergunning voor IIOA vereist, waarbij in de omgevingsvergunning een toetsing plaatsvindt aan de sectorale milieuvoorwaarden en waarbij ook de andere omgevingstoetsen uitgevoerd worden (goede ruimtelijke ordening, natuurtoets, VEN-toets, Habitattoets, watertoets, enzovoort). Het is in deze omgevingsvergunning dat het toegelaten aantal dieren vastgelegd wordt.

Dat bepaalde rechtsonderhorigen hier teleurgesteld worden omdat zij gehoopt hadden de veestapel verder te kunnen uitbouwen, betekent om de aangehaalde redenen niet dat de beginselen van behoorlijk bestuur geschonden zouden worden, of dat hier sprake zou zijn van een 'contractbreuk'.

Zie ook antwoord V-14-001.

V-14-008

Keuzevrijheid soort NER bij NER-annulatie

Landbouwer moet de keuze hebben welke soort NER/NER-MVW er moet geannuleerd worden.

Bij de afroaming van de slapende NER, zal de landbouwer de keuze hebben welke soort NER er geannuleerd worden.

V-14-009

Vraag om uitzonderingen op afroaming slapende NER

Afromen slapende NER rekening houden met:

1) Uitzonderlijke situatie tijdens de referentiejaar

- a. Depop-repop voor gezondere varkensstapel
- b. Vogelgriep, IRB en andere dierziektes
- c. Varkenssector en vleesveesector in crisis
- d. Slechte gezondheidstoestand van de landbouwer waardoor hij minder dieren kan houden
- e. Onteigeningsprocedure lopende
- f. Tijdelijk minder dieren door aanpassingen van de stallen
- g. Door de slechte conjunctuur kiest men om minder te produceren. Als deze NER worden afgeroomd, kan men geen dieren meer houden in de toekomst bij een betere marktsituatie.
- h. NER gekocht, omgevingsvergunningsaanvraag stopgezet omwille N arrest zodat de gekochte NER slapend worden.
- i. NER gekocht, omgevingsvergunning nog te bekomen.
- j. Door een bedrijfsbrand is de veebezetting gedaald.
- k. Gesloten runderbedrijf heeft tegenslag wegens weinig geboortes of vruchtbaarheidsproblemen.
- l. Pluimvee: landbouwer moet wachten op de dieren van de broeierijen.
- m. Vorig jaar NER bijgekocht maar geen aanpassingen of investeringen aan de stallen.
- n. Door de droogte (erkend door rampenfonds), minder voeder en dus minder dieren gehouden.
- o. Lopende omschakeling van varkens naar rundvee wegens varkenscrisis waardoor er minder dieren worden gehouden.
- p. Bedrijfsverplaatsing op til waardoor al voldoende NER werd aangekocht
- q. Slapende NER bij overlaters: rekening houden met overnames 2022.

2) Probleem met de marge. Dit is een terugkerend probleem.

- a. Periodieke reiniging (om 1,5 jaar) bij pluimvee

- b. Sanitaire redenen
- c. Ruien bij pluimvee
- d. Bedrijven met enkel opfokzeugen
- e. Verplichting om pasgeboren kalveren 28 dagen op het bedrijf te houden.
- f. Op een veebedrijf zijn de jaarlijkse fluctuaties in dierbezetting groter dan de marge.
- g. Leegstand tussen de rondes bij pluimvee

3) Probleem door een alternatief management

- a. Door 'Beter Leven 1 ster' worden minder dieren gehouden met meer afroming van slapende NER tot gevolg. Wanneer de landbouwer terug overstapt van 'Beter leven 1 ster' naar gewoon meststelsel (tekort aan NER).
- b. Omschakeling van vleesvee naar melkvee omdat vleesvee onder kostprijs werd geproduceerd.
- c. Leeftijd van de landbouwer (jonge landbouwers)
- d. Familiale en kleinschalige bedrijven
- e. NER gekocht, niet alle NER werden onmiddellijk met dieren ingevuld o.a. omdat de uitbreiding in fases gebeurt om dierziektes te vermijden of om het financieel haalbaar te houden of voor omschakeling naar bio in de toekomst.
- f. NER overgenomen in het kader van eerste installatie, familie, een derde; deze NER zullen nu afgeroomd worden. Spaarpotje aan NER voor navolgende generatie gaat verloren.
- g. NER gekocht met 25% waarbij slapende NER al werden afgeroomd, vraag om deze niet opnieuw te annuleren.
- h. Minder dieren door het volgen van het dierenwelzijnslastenboek
- i. Geen afroming bij grondgebonden bedrijven
- j. Omschakeling van melkvee wegens niet rendabel naar vleesvee (ras met enkel natuurlijke kalvingen en zonder import van soja)
- k. Geïnvesteed in NER om bestaande vergunning op te vullen; er moet rekening gehouden worden met de bestaande omgevingsvergunning.
- l. Verkregen NER (geen NER gekocht) werden behouden in het kader van uitbreiding in de toekomst.
- m. Geiten, SKOD en mestkalveren willen meer marge.

De PAS voorziet reeds in uitzonderingen waar rekening mee zal gehouden worden bij de afroming van de slapende NER. Slapende NER zullen niet afgeroomd worden bij overmachtssituaties en wanneer er binnen een vergunning sinds 2017 geïnvesteerd is in stallen (dierplaatsen). Er worden geen bijkomende uitzonderingen voorzien, aangezien deze een potentiële stijging van het aantal dieren in de toekomst inhouden. Met deze maatregelen worden de beschikbare NER in evenwicht gebracht met het aantal dieren dat in de referentiejaar gehouden werd, en dit op een manier zodat iedere landbouwer zijn bedrijfsvoering kan verderzetten.

V-14-010

Emissiereductie rundveesector niet haalbaar en te snel

NER worden geannuleerd bij rundvee bij onvoldoende reductie in 2026. De annulatie van de NER bij onvoldoende reductie in de rundveesector in 2026 tast de financiële draagkracht en rentabiliteit van rundveebedrijven aan. De evaluatie in 2025 is te vroeg. Er is te weinig tijd om de emissiereducties te implementeren.

Reductie-inspanningen volgens het voorziene tijdsplan zijn noodzakelijk in de rundveesector om de doelstellingen van de PAS te realiseren en om de nodige ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in de periode vóór 2030 te genereren. De PAS voorziet ook dat desgevallend actieve NER vrijwillig worden opgekocht en dit tot eind 2027. Bedrijven die reeds inspanningen hebben gedaan ten belope van minstens 15/20% worden hierop vrijgesteld. Zie ook antwoord V-10-24.

V-14-011

Omzetting diersoort NER

NER moeten omgezet kunnen worden van diersoort.

De bijkomende mogelijkheid om NER om te zetten naar een andere diersoort wordt niet voorzien in de PAS. De regels omtrent het inzetten van NER blijven behouden.

V-14-012

Vraag om uitzonderingen op evaluatie NER-MVW

Bij de jaarlijkse evaluatie van de NER-MVW moet:

1. het niet produceren ook beschouwd worden als mestverwerking;
2. er een uitzondering voorzien worden bij opfokbedrijven omdat er te weinig mest kan verwerkt worden als de ronde eindigt in het begin van het jaar;
3. er rekening gehouden worden met overmachtsituaties (ziekte landbouwer). Zo niet zal er verlies zijn van NER-MVW en dus ook productieverlies.

Dit bezwaar betreft een bestaande wettelijke regeling in het Mestdecreet. Als de landbouwer tijdens het jaar waarin de mestverwerking moet gebeuren gevoelig minder dieren houdt en daardoor te weinig bedrijfseigen mest heeft geproduceerd om te kunnen voldoen aan de verwerkingsvoorwaarden van de aangevraagde NER-MVW, kan hij een tijdelijke schorsing aanvragen van de toegekende NER-MVW. Op die manier worden de NER-MVW niet geannuleerd maar tijdelijk geschorst. Bij de evaluatie van de NER-MVW wordt ook in bezwaar rekening gehouden met overmachtssituaties mits toevoeging van de nodige bewijsstukken hiervoor.

V-14-013

Affromen o.b.v. gemiddelde laatste drie jaren i.p.v. maximum

De bepaling van het aantal te annuleren slapende NER moet gebeuren

1. op basis van het maximum van 3 laatste jaren i.p.v. het gemiddelde van de laatste 3 jaren.

2. dezelfde jaren als de scenario's en het MER rapport (2015 - 2021). Bovendien is het onduidelijk over welke 3 jaren het precies gaat.

Het aantal slapende nutriëntenemissierechten wordt bepaald op grond van het gemiddelde van de invulling van het aantal nutriëntenemissierechten tijdens de kalenderjaren 2019, 2020 en 2021, uitgedrukt in aantal NER-D (met uitzondering van de legkippen, zie verder). Het is immers de bedoeling door de afroming van de slapende NER om de beschikbare hoeveelheid NER beter af te stemmen op de gehouden aantallen dieren. Deze doelstelling wordt niet gehaald indien het maximum van de 3 jaren wordt genomen. Een uitzondering wordt wel voorzien voor de diercategorie van de legkippen waarbij het aantal slapende NER wel bepaald wordt op basis van het maximum van de invulling van het aantal nutriëntenemissierechten en dit voor de kalenderjaren 2020, 2021 en 2022. Door de laatste 3 jaren te bekijken, zal het aantal slapende NER correcter ingeschat kunnen worden dan door de jaren 2015 tot en met 2022 te nemen.

V-14-014

Uitzonderingen NER-overname moeten blijven

Uitzonderingen op afroming bij overnames van NER moeten behouden blijven (eerste installatie, familiale overdrachten en faillissementen) en uitgebreid worden (familie tot 2de graad, niet getrouwde samenwonenden,...).

In de PAS werd het aantal uitzonderingen op een standaard overname van NER beperkt. Er wordt een uitzondering voorzien voor een overname van NER tussen eerste graadsfamilieleden en bij een overname van NER van een natuurlijke persoon naar een bedrijfsvorm met deze natuurlijke persoon (vervennootschappelijking).

V-14-015

Verlies flexibiliteit bij NER op exploitatie

V-14-018

Herinvoering NER-MVW

Kan het systeem van NER-MVW terug toegestaan worden voor:

- 1) kleinere bedrijven;
- 2) jonge bedrijven;
- 3) groene bedrijven conform oud significantiekader vergunningen;
- 4) landbouwers die recent een (uitbreiding van een) omgevingsvergunning bekomen hebben;
- 5) landbouwers die zwaar geïnvesteerd hebben in mestverwerking;
- 6) elke landbouwer want NER-MVW moedigt de mestverwerking en het exporteren van nutriënten aan zodat de problematiek verbetert.

Het systeem van groei mits mestverwerking werd definitief gestopt middels een decretale regeling. Het is immers de bedoeling om de beschikbare hoeveelheid NER beter af te stemmen op de gehouden aantallen dieren. Een van de maatregelen om dit te bereiken is voorkomen dat er nieuwe NER(-MVW) bijkomen.

Zie ook antwoord V-14-001.

V-14-019

Geen afroaming maar onverhandelbare slapende NER

Slapende NER niet afroemen maar onverhandelbaar maken.

De maatregelen met betrekking tot NER die onderdeel vormen van de PAS hebben tot doel om de hoeveelheid beschikbare productierechten af te stemmen met de gemiddelde dierlijke productie in de referentie jaren 2019-2021. Het is daarom noodzakelijk dat het surplus aan productierechten niet langer geactiveerd kan worden. Indien de rechten onverhandelbaar

V-14-022

Generieke annulering van NER niet nodig

Generieke annulering van NER is niet nodig.

1. Door het afschaffen van NER-MVW en de reductie van NER bij stoppende landbouwers worden er al voldoende NER geannuleerd zodat er geen verdere afroming van slapende NER nodig is.
2. Slapende NER zullen niet structureel door landbouwers geactiveerd worden.
3. Het significantiekader zorgt voor de geborgde emissiereductie.
4. Door het toepassen van hogere reductiepercentages bij overnames worden er al voldoende NER geannuleerd zodat er geen verdere afroming van slapende NER nodig is.

Het doel van de hervorming van het instrument van nutriëntenemissierechten is het afstemmen van de beschikbare hoeveelheid NER op de gehouden aantal dieren. Hiervoor werden in de PAS een aantal maatregelen ingeschreven zoals het afschaffen van het systeem van de NER-MVW, afromen van slapende NER en een reductie van 25% bij elke overname van NER behoudens 2 uitzonderingen. De combinatie van deze hierboven beschreven maatregelen is noodzakelijk om de doelstelling te halen.

In parallel zijn er naast de maatregelen rond NER ook bronmaatregelen voor de veehouderij en het significantiekader voor omgevingsvergunningen. De combinatie van al deze maatregelen is noodzakelijk om de doelstelling voor de PAS te bereiken en te borgen.

V-14-023

Evaluatie NER-MVW baseren op recente uitstootcijfers

De evaluatie van de NER-MVW is gebaseerd op de uitstootcijfers van 20 jaar geleden. De N verliezen zijn sindsdien sterk verminderd.

De evaluatie van de NER-MVW is gebaseerd op cijfers die werden vastgelegd in het Mestdecreet. Alhoewel deze cijfers initieel werden gebaseerd op uitscheidingscijfers, zijn deze nu niet meer gekoppeld. Het gebruik van NER-MVW is vrijwillig en bij de toekenning van de NER-MVW is de landbouwer volledig op de hoogte van de voorwaarden waaraan hij moet voldoen, om de NER-MVW te behouden. Indien de landbouwer niet akkoord is met de

V-14-026

Nadelen koppeling NER aan exploitatie

Het koppelen van NER op exploitatieniveau zal:

- 1) de mogelijkheid tot verhandelen van NER verhinderen;
- 2) de mogelijkheid tot verplaatsing van het bedrijf verhinderen.

Zie antwoord V-14-015.

V-14-027

NER regelt NH₃-reductie niet

NER regeling gebruiken om NH₃ te reduceren is niet de correcte manier. Dit is niet de doelstelling van de PAS. Vergunningen regelen het aantal dieren.

Zie antwoord V-14-020.

V-14-028

Alternatieve regeling slapende NER voor specifieke sectoren

Slapende NER tijdelijk bevrozen i.p.v. af te romen bij jonge landbouwers, of mechanisme inbouwen om de vrijgekomen NER (door de beschreven maatregelen van PAS) toe te kennen aan jonge landbouwers, nieuwkomers, biologische, agro-ecologische landbouwers of CSA-boerderijen.

15. MAATWERK

V-15-001

Socio-economische impact maatwerkgebieden

- 1) “De drastische ingrepen door herinrichting op het terrein in 4 van de 5 gebieden zijn dermate groot dat een socio-economische studie over de impact op de landbouwsector noodzakelijk is en er een versterkt flankerend beleid nodig is om te milderen.”
- 2) “Het is onduidelijk welke gevolgen de maatregelen hebben op de landbouwpercelen binnen maar ook buiten de grenzen van SBZ-H. Ook of en hoe de effecten (bv. ernstige vernatting) ingeschat worden, maximaal vermeden worden en, indien onvermijdbaar, vergoed worden is onduidelijk”.
- 3) “De enorme impact van de maatregelen in de maatwerkgebieden én de blijvende onzekerheid in het Turnhouts Vennengebied weegt zeer zwaar.”
- 4) “Het ontwikkelingsplan viseert de lokale landbouw en veroordeelt bedrijven in en rond het Turnhouts Vennengebied tot twee jaar bijkomende onzekerheid. Het plan zal ertoe leiden dat een dynamische landbouwregio volledig ontmanteld wordt. Het bewarend vergunningenbeleid legt elke vorm van bedrijfsontwikkeling in en rond het Turnhouts Vennengebied voor minstens twee jaar stil. Doordat de Vlaamse overheid nagelaten heeft om na de toewijzing van de doelen aan deze gebieden de managementplannen te officialiseren, wordt deze regio geconfronteerd met disproportioneel grote inspanningen. De indicatieve aanduiding van het werkingsgebied van de intendant is een bijkomende bron van onrust. Dit moet beter geformuleerd en zeer scherp afgelijnd worden waarbij er garantie gegeven wordt dat er niet buiten de perimeter gewerkt wordt.”
- 5) “Kan de watervoorziening voor landbouw gegarandeerd worden?”
- 6) “Om tot een goede staat van instandhouding te komen in 2050 moet het ontwikkelingsplan voor dergelijke gebieden dan ook op die termijn bekeken worden. In het Turnhouts Vennengebied zal een Landbouw Effecten Rapportage nodig zijn om een ontwikkelingsplan op te kunnen maken.”
- 7) “Welke garanties dat er geen andere, bijkomende gebieden geviseerd zullen worden?”
- 8) “Voor onze regio is de kandidatuur van het Grenspark Kalmthoutse heide een grote onzekerheid. Dan komt de natuur naar onze bedrijven en zullen wij allemaal invloed hebben op het SBZ.”
- 9) “Denk hierbij aan de ecohydrologische studie van de Maatjes waarbij meer dan 200 ha landbouwgrond dreigt verloren te gaan aan natuur. Wij hebben eigendommen liggen in dit gebied. De leningen voor de aankoop van deze gronden loopt nog 15 jaar. De waarde die wij betaald hebben, zal dalen. Door de beperkte bemestingsmogelijkheden kunnen wij onze eigen mest niet meer kwijt op onze eigen gronden.”

- 10) "We willen niet groeien in dieraantallen, maar eventueel verbreden met korte keten, maar achter elk korte ketenbedrijf staat een volwaardig land- of tuinbouwbedrijf."
- 11) "Als bedrijf vlakbij een gebied onder de noemer 'maatwerkgebied', m.n. De Kalmthoutse Heide, zijn de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden sterk ingekort."
- 12) "De impact van het hydrologisch herstel (indien van toepassing) op de omliggende landbouwpercelen dient onderzocht te worden en als sturende parameter te worden genomen bij de keuze van maatregelen om dit herstel te bewerkstelligen. De allocatie van natuurdoelen dient in eerste instantie te gebeuren op percelen van de sterkste schouders of natuurverenigingen waarbij er rekening wordt gehouden met de impact op landbouw."
- 13) "Het is essentieel dat in deze gebieden geen maatregelen worden opgelegd die blokkerend zouden werken voor de akkerbouw. Meer specifiek gaat het dan over het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, het beschermen van waardevolle landbouwgronden en de beschikbaarheid van water. Er mogen geen aanpassingen gedaan worden aan de globale bodem- of watertoestand die landbouwactiviteiten onmogelijk zouden maken of zwaar zouden hypothekeren."
- 14) "In het plan-MER wordt verwezen naar landbouwers met een bedrijfszetel in Wallonië of Nederland en het verminderde bedrijfsinkomen door het stikstofsaneringsbeleid. Voor Voeren is dit zeker aan de orde en zelfs ook in omgekeerde richting zodat een aantal melkveehouders van Voeren geleidelijk aan hun bedrijf naar Wallonië overbrengen omdat ze daar wel verder kunnen met de bedrijfsvoering die ze voor ogen hadden en het gewenste bedrijfsinkomen kunnen halen."
- 15) "Het maatwerk bestaat uit terreinen die worden opgenomen in een natuurbeheerplan waar geen bemesting, bestrijdingsmiddelen, noch grondbewerkingen zijn toegelaten. In een regio waar de gronddruk enorm is, zijn er geen uitwijkmogelijkheden. Onze vraag is dan ook dat er hiervoor een oplossing wordt geboden. Dit om onze bedrijfsactiviteit zonder verdere negatieve effecten te kunnen blijven verder zetten. Met de voorgestelde vergoeding voor de opheffing van de ontheffing van de nulbemesting kunnen wij geen andere gronden verkrijgen voor gebruik."
- 16) "Noodzaak om de allocatie van maatwerk te realiseren op gronden die niet verpacht/in gebruik zijn voor de landbouwdoeleinden; dit wil zeggen gronden in beheer bij terreinen natuur-beherende organisaties zoals bijvoorbeeld: Natuurpunt en ANB. Zo niet worden zowel de economische gebruikswaarde als de kapitaalwaarde van de eigendommen drastisch aangetast."
- 17) "Gezien er in de Voerstreek sprake is van een verwevenheid van landbouw en bosbouw met natuur en landschap zijn de gevolgen van de maatregelen zeer zwaar wegend op de exploitatie mogelijkheden van zowel gronden verpacht voor landbouwdoeleinden als de exploitatiemogelijkheden van bos in SBH-Z en VEN als grenzend aan SBZ-H en VEN gebieden. De omvang van de economische gevolgen voor een gezonde rentabiliteit maar ook de impact op het onderhoud van natuur en landschap zijn onvoldoende belicht."

- 18) "Al deze speculatie en onzekerheden maken nu reeds landbouwbedrijven en gronden rond het Turnhouts Vennengebied waardeloos. Wordt het niet eens tijd dat er minimumprijzen bepaald worden voor gronden, want anders koopt Natuur alle gronden ver onder de prijs op en blijven de landbouwers met lege handen achter! Wij gaan ervan uit dat wij onze activiteiten verder kunnen zetten, en niet van miserie moeten sluiten. Landbouwbedrijven zijn onverkoopbaar en grond is in waarde gezakt omdat er nog maar twee kopers zijn, nl. ANB en Natuurpunt. Door de waarde vernietiging worden het sukkelaars die heel hun leven hard gewerkt hebben en nu hun opgebouwd vermogen door de overheid zien afgepakt worden."
- 19) "Of stikstofreductie in het Turnhouts Vennengebied wel het ECHTE doel is van het huidige PAS. Het lijkt meer dat het een middel is voor grondroof van de boeren naar natuurorganisaties toe. ...dit is een enorme kapitaalsvernietiging waar geen enkele vergoeding tegenover blijkt te staan. Dit vindt natuurpunt of ANB natuurlijk wel een leuk gegeven, want zo kunnen ze gronden gaan opkopen aan zeer lage prijzen. Enkel landbouw is hier de verliezer."
- 20) "Daar het gebied onder een stolp wordt geplaatst, dienen de subsidiëringen van de grondaankopen door ANB en Natuurpunt, die momenteel 80% bedragen, eveneens onder een stolp te worden geplaatst. Zolang de heer Vanthemsche bezig is met een ontwikkelingsplan voor het Turnhouts Vennengebied zouden er geen gronden meer mogen aangekocht worden door bijvoorbeeld ANB, VLM of natuurpunt. Ook het aankopen van landbouwgronden door bijvoorbeeld Coca Cola om die dan in beheer te geven aan Natuurpunt zou niet mogen gebeuren. In de ruilverkavelingsgebieden zou zonder mankeren alle landbouwgrond voorbehouden moeten blijven voor de actieve landbouw. Met dit wil ik duidelijk maken dat als de ontwikkeling van landbouw 'on hold' wordt gezet er ook een aankoopstop door de natuursector moet gelden ... Er is geen rechtsgrond waarom deze gronden aan natuur zouden toegeëigend worden, want de onderliggende bestemming is landbouw. 50% van de oppervlakte van het Turnhouts Vennengebied heeft een landbouwbestemming!"
- 21) "De invoering van een nulbemesting op cultuurgronden gelegen in het Turnhouts Vennengebied zal leiden tot minderwaarde door een gebruikswijziging die terug te vinden is in een kapitaalschade, als compensatie voor de eigenaar van de landbouwgronden. Het gaat hier over de opname van deze gronden in een plan van overdruk die de economische aanwending van de landbouwgrond beïnvloedt. De geraamde kapitaalschade in het Turnhouts Vennengebied is 4,8 €/m² of 48.000 €/ha. Naast de kapitaalschade voor de eigenaar is er op deze geviseerde cultuurgronden ook een gebruikersschade, als compensatie voor de gebruiker van de landbouwgronden. De gebruikersschade is terug te vinden in jaarlijks verlies aan voedergewassen of marktbaar teelten en verlies mestafzet die is geraamd op 3.335 €/ha/jaar. De invoering van een bemestingsbeperking op cultuurgronden gelegen in de perimeter van het Turnhouts Vennengebied zal leiden tot minderwaarde door een gebruikswijziging die terug te vinden is in een kapitaalschade, als compensatie voor de eigenaar van de landbouwgronden. Het gaat hier over de opname van deze gronden in een plan van

overdruk die de economische aanwending van de landbouwgrond beïnvloedt. De geraamde kapitaalschade voor cultuurgronden in de perimeter van het Turnhouts Vennengebied is 3,2 €/m² of 32.000 €/ha. Naast de kapitaalschade voor de eigenaar is er op deze geïsoleerde cultuurgronden ook een gebruikersschade, als compensatie voor de gebruiker van de landbouwgronden. De gebruikersschade is terug te vinden in jaarlijks verlies aan voedergewassen of marktbaar teelten en verlies mestafzet die is geraamd op 1.720 €/ha/jaar.”

22) “Deze economische gevolgen, maar ook de gevolgen van een mogelijke afhankelijkheid van voedselvoorziening, werden niet bestudeerd in het MER en zijn bijgevolg een tekort aan het ontwerp-PAS.”

1) Deze vraag gaat over de vier maatwerkgebieden waar - in tegenstelling tot het Turnhouts Vennengebied - geen bijkomende emissiereductie wordt gevraagd bovenop de reductie-opgave van het G8-scenario: de Kalmthoutse Heide, De Maten, Mechelse Heide en de Voerstreek.

In die vier gebieden omvat het maatwerk een combinatie van ruimtelijk alloceren van instandhoudingsdoelstellingen en het uitvoeren van inrichtings- en herstelmaatregelen. In elk van de gebieden gaat het om een beperkte oppervlakte habitat die nog gealloceerd moet worden en/of waar bijkomende maatregelen genomen moeten worden. In De Maten en in de Kalmthoutse heide zullen de te nemen maatregelen (respectievelijk allocatie van de 2 hectare natuurdoel en de lokale vernatting) geen impact hebben op landbouwactiviteiten buiten het betrokken SBZ.

Er wordt flankerend beleid voorzien voor landbouwers die nadeel ondervinden van de maatregelen in deze maatwerkgebieden (zie o.a. de PAS, p. 41 en 105). De volgende mogelijke flankerende maatregelen worden daarbij vermeld (Hoofdstuk 6, §1.8): vrijwillige bedrijfsstopzetting, vrijwillige bedrijfsreconversie, koopplicht, grondenbank met stimuli, grondenruil, recht van voorkoop, dienstenvergoeding (voor omvormingsbeheer), beheerovereenkomsten, en compenserende vergoedingen voor gebruikersrechten.

Om de bijkomende daling van de ammoniakemissie te realiseren stelt de intendant voor om alle veehouders uit het Turnhouts vennengebied tijdelijk toegang te verlenen tot een flankerend beleid voor vrijwillige bedrijfsbeëindiging of -reconversie ongeacht hun impactscore. Uit analyse is namelijk gebleken dat bedrijven met een hoge ammoniakuitstoot soms een lage impactscore hebben en omgekeerd. Samen met de inspanning aan de Nederlandse kant zal een vrijwillige uitstapregeling waarschijnlijk voldoende zijn om de doelafstand met het scenario G8 voor het Turnhouts vennengebied weg te werken. Met de screeningtool van het VITO kan de impact van nabij opgevolgd worden.

Zie ook antwoord V-20-002.

2) De gevolgen van de implementatie van de PAS voor de economische inzetbaarheid van landbouwpercelen binnen het werkingsgebied van de intendant voor het Turnhouts

Vennengebied, zullen deel uitmaken van de opdracht van de intendant, in samenwerking met een interdisciplinaire werkgroep van experts uit verschillende overheids- en onderzoeksorganisaties. Meer concreet zal er ook een ecohydrologische studie lopen in functie van de doelgerichte realisatie van de noodzakelijke maatregelen. In het ontwikkelplan dat de intendant van de Vlaamse Regering opmaakt zal wordt gezocht naar een compromis van ecologische en socio-economische doelstellingen waarbinnen weliswaar de vooropgestelde doelen worden gerealiseerd.

- 3) De intendant heeft voor de uitvoering van het ontwikkelplan toegang tot een ruim pakket flankerende maatregelen. Er worden flankerende maatregelen voorzien voor landbouwbedrijven die nadeel zouden ondervinden van de noodzakelijke maatregelen in het maatwerkgebied. Mogelijke flankerende maatregelen zijn compenserende vergoedingen voor gebruiksbeperkingen. In het kader van natuurherstel zullen natuurherstelmaatregelen (hydrologische ingrepen, herstel in waterhuishouding, aangepaste bemesting (buiten groene bestemmingen), natuur- en inrichtingswerken) in het maatwerkgebied genomen worden. Voor deze maatregelen zullen zowel gebruikers als eigenaars voor het waardeverlies van gronden of de afname van de gebruikswaarde vergoed kunnen worden.
- 4) Het is één van de doelstellingen van de intendant om, via een duidelijk en concreet ontwikkelplan, duidelijkheid te verschaffen over de te nemen maatregelen. Hij kijkt hiervoor voorbij de termijn van 2030 die de PAS voor ogen heeft, maar naar 2045/2050 als deadline voor het finaal realiseren van de volledige instandhoudingsdoelstellingen. Dit zonder afbreuk te doen aan het tegen 2030 realiseren van de 2030-reductiedoelstelling van de PAS. Deze keuze is gemaakt vanuit het oogpunt van (rechts)zekerheid voor de in het gebied aanwezige ondernemers.

Het bewarend vergunningenbeleid in het Turnhouts Vennengebied legt op korte termijn niet alle bedrijfsontwikkeling stil, maar inderdaad wel de ontwikkelingen die gerelateerd zijn aan nieuw te vergunnen (of te hervergunnen) aspecten met (bijkomende) stikstofimpact. Het bewarend vergunningenbeleid laat zo toe om een ontwikkelplan op te stellen dat op lange termijn rechtszekerheid moet bieden voor de in het gebied aanwezige landbouwers. Zo wordt vermeden dat vergunningen worden uitgereikt waar men achteraf op terug moet komen, wat zowel vanuit het standpunt van de ondernemer als vanuit het standpunt van de vergunningverlenende overheid niet wenselijk is. De contouren, de doelstelling en de timing van het ontwikkelplan zijn duidelijk en de opdracht van intendant ligt enkel binnen het werkingsgebied beschreven in de PAS. Het maatwerkgebied zal ook holistisch behandeld worden, zodat de impact in zijn geheel in beeld gebracht kan worden.

De omvang van het werkingsgebied van de intendant is gebaseerd op de noodzakelijke omvang waarbinnen de nodige en voldoende maatregelen kunnen genomen worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor de betrokken delen van de SBZ-H te realiseren. De effecten op de lokale landbouw van noodzakelijke maatregelen kunnen hiervoor gespreid worden. De intendant kan tevens oordelen dat noodzakelijke maatregelen zich beperken tot

deelzones of tot een kleinere perimeter binnen het werkingsgebied, mits de reductiedoelstellingen worden behaald met de maatregelen in de kleinere perimeter.

- 5) Aangezien voldoende water van hoge kwaliteit een belangrijke randvoorwaarde is voor de te realiseren instandhoudingsdoelstellingen in het Turnhouts Vennengebied, wordt er een ecohydrologische studie uitgevoerd door INBO. De wetenschappelijke kennis vergaard in deze studie zal leiden tot gepaste implementatiemaatregelen. Er zal ook worden gekeken naar de relatie tussen de ecohydrologie van het gebied en waterwinningen. De studie zal dan ook duidelijk maken in welke mate agrarisch grondwatergebruik op specifieke locaties (verder) mogelijk is. Daarnaast kan het zijn dat – in het kader van het ontwikkelplan – ook wordt gekeken naar andere opties om de watervoorziening voor landbouw te verzekeren, zoals het aanleggen van opvangbekkens waar landbouwers water uit kunnen capteren.
- 6) De intendant heeft 2045/2050 vooropgesteld als kijkhorizon voor het ontwikkelplan te hanteren, precies om lange termijn zekerheid, voorbij de deadline van 2030 uit de PAS, te kunnen kijken.
- 7) De vijf maatwerkgebieden zijn de vijf SBZ-H waarbij het gekozen G8-scenario voor generieke emissiereducties niet voldoende is om de doelstelling van halvering van de KDW-overschrijding te bereiken. Doordat wordt vastgehouden aan het G8 scenario zal de lijst van maatwerkgebieden niet worden uitgebreid.
- 8) Een erkenning van een gebied als Nationaal Park heeft geen gevolgen voor de eigenaars of gebruikers van percelen hierin gelegen bovenop de al bestaande regels. Er zijn geen verplichtingen die doorwerken in de vergunningverlening verbonden aan het keurmerk 'Nationaal Park Vlaanderen'. De masterplannen voor de Nationale Parken en Landschapsparken zijn géén juridisch verordenende beleidsplannen.
- 9) Bij de uitvoering van maatregelen in de maatwerkgebieden wordt voorzien in een gelijkaardig pakket flankerende maatregelen als bij de stikstofsanering. Zie antwoord V-20-002.
- 10) Het ontwikkelplan zet sterk in op sociale en bedrijfseconomische begeleiding van de betrokken landbouwers, afgestemd op de ontwikkelmogelijkheden van de lokale landbouw. Hiervoor wordt onder andere gekeken naar de heroriëntering of verbreding van activiteiten, wijzigingen in de bedrijfsvoering en samenwerkingsverbanden tussen landbouwers en dergelijke. Specifieke wensen van landbouwers in het gebied rond bijvoorbeeld korte ketenverkoop kunnen in die zin zeker passen binnen het ontwikkelplan.
- 11) In de PAS staat dat bijkomende emissie-reducerende maatregelen in de maatwerkgebieden tegen 2030 bovenop het G8-scenario beperkt zijn tot het SBZ-H Turnhouts vennengebied. In en rond de SBZ-H Kalmthoutse heide worden er dus geen bijkomende emissie-reducerende maatregelen opgelegd. Eveneens in de PAS staat dat de stikstofsanering in de Kalmthoutse heide zal bestaan uit lokale vernatting, zonder effect buiten SBZ.

12) Een goede waterhuishouding (voldoende water van hoge kwaliteit) vormt een cruciale randvoorwaarde voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in het Turnhouts Vennengebied. In opdracht van de intendant, voert het INBO momenteel een ecohydrologische studie uit naar het lokale watersysteem, naar knelpunten inzake waterkwantiteit en -kwaliteit, en naar de relatie tussen de ecohydrologie van het gebied, drainage en bemesting.

Wat betreft de allocatie van de resterende instandhoudingsdoelstellingen voor habitats en soorten werken de intendant en de interdisciplinaire werkgroep aan een gedetailleerd stappenplan. Actuele eigendom van percelen wordt hierbij in rekening gebracht. De allocatiescenario's worden ook getoetst via participatie van landbouwers, natuurbeheerders en landeigenaars.

Er is flankerend beleid voorzien voor landbouwers die nadeel ondervinden van de specifieke maatregelen in maatwerkgebieden.

Het INBO maakte in 2018 reeds de algemene herstelstrategieën en gebiedsanalyses op. Daaruit blijkt dat hydrologische herstelmaatregelen in een grote meerderheid van de SBZ's, waaronder ook in het Turnhouts Vennengebied, essentieel zijn om te komen tot een duurzaam PAS-herstelbeheer of stikstofsanering, als bijdrage aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Duurzaam hydrologisch herstel vereist een benadering op systeemniveau, niet op perceelsniveau. Afhankelijk van het type hydrologisch systeem en het type probleem dat zich voordoet, zal het hersteltraject op korte of langere termijn van start kunnen gaan, al dan niet gefaseerd moeten gebeuren, en relatief veel of weinig tijd in beslag nemen (dit zonder rekening te houden met de technische complexiteit van het hydrologisch herstel).

13) Eén van de doelstellingen van het ontwikkelplan is het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in het Turnhouts Vennengebied. Waar bemesting, gewasbescherming, waterwinning of waterbeheer op agrarische gronden het behalen ervan hypothekeren, kan worden gekeken naar maatregelen die voorwaarden opleggen voor het huidige agrarische gebruik van die gronden. Dit zal uiteraard enkel gebeuren als er de nodige wetenschappelijke onderbouwing voor bestaat, onder meer via een ecohydrologische studie die INBO op dit ogenblik uitvoert. Ook is het zo dat er flankerend beleid is voorzien voor specifieke maatregelen in maatwerkgebieden, zoals aangegeven in de PAS op pagina 41 en pagina 105.

14) Bij de uitvoering van maatregelen in de maatwerkgebieden wordt voorzien in een gelijkaardig pakket flankerende maatregelen als bij de stikstofsanering. Zie antwoord V-20-002.

15) Er is specifiek flankerend beleid voorzien voor landbouwers die nadeel ondervinden van maatregelen in maatwerkgebieden. Dit flankerend beleid staat los van de compensatievergoeding voor nulbemesting van gronden in groene bestemmingen in SBZ-H- en VEN-gebieden. De flankerende maatregelen omvatten onder andere een grondenbank met stimuli en grondenruil, als ook compenserende vergoedingen voor

18) Grondverwerving door de Vlaamse overheid (ANB, VLM) gebeurt steeds op basis van een actuele waardebeoordeling van het terrein. De aankoopprijs die de overheid betaalt, wordt bepaald door de normale, venale waarde. Hieronder wordt de prijs verstaan die men kan bekomen bij een normale verkoop onder normale omstandigheden en rekening houdend met de objectieve factoren die de waarde van het goed kunnen beïnvloeden, op basis van de beschikbare vergelijkingspunten en van andere criteria zoals de gebruikte materialen en de staat van onderhoud. Zodoende wordt er in functie van de waardebeoordeling gecompenseerd voor een eventuele marktverstoring t.g.v. de PAS en de aanduiding als maatwerkgebied.

De concrete werkwijze kan als volgt toegelicht worden. De afdeling Vastgoedtransacties (AVT) van de Vlaamse Overheid verzorgt in opdracht van andere openbare besturen de verwerving van onroerende goederen. Zij verlijdt daarvoor ook zelf de authentieke akten. De dienst doet dit in eerste instantie voor de entiteiten van het Vlaams Gewest en in bijkomende orde ook voor lokale overheden.

Voorafgaand aan elke aankoop is er een schatting nodig over de waarde van het goed. Waardebeoordeling door AVT gebeurt op basis van recente gelijkaardige verkopen qua aard en ligging in dezelfde regio. De aankoopprijs kan in principe de geschatte waarde niet overschrijden (<https://www.vlaanderen.be/uw-overheid/werking-en-structuur/hoe-werkt-de-vlaamse-overheid/vastgoedtransacties>).

19) Zie hoger m.b.t. flankerende maatregelen in het kader van het ontwikkelplan.

20) De stolp waarnaar de bezwaarindiener verwijst, ic. het bewarend vergunningenbeleid in het Turnhouts Vennengebied, legt op korte termijn niet alle bedrijfsontwikkeling stil, maar inderdaad wel de ontwikkelingen die gerelateerd zijn aan te vergunnen aspecten met stikstofimpact op de IHD.

De overheid kan gronden verwerven als ruilgronden of als gronden waarop natuurdoelen of natuurherstelmaatregelen gealloceerd worden. Een aankoop- en ruilbeleid faciliteert de mogelijkheid om natuurdoelen en natuurherstelmaatregelen op eigendommen van de overheid te realiseren.

21) Nulbemesting en socio-economische impact: Zie antwoorden in thema's 12 'nulbemesting' en 17 'flankerend beleid'.

22) Zie antwoord V-24-001.

V-15-002

Ongelijke behandeling maatwerkgebieden

- 1) Het ontwikkelplan m.b.t. de landbouwers in het Turnhouts vennengebied is niet eerlijk ten opzichte de landbouwers elders. Ook al worden elders al absurde maatregelen opgelegd door de regering.
- 2) Er kan niet worden begrepen dat van de landbouwsector in het algemeen én de lokale landbouw in het Turnhouts Vennengebied in het bijzonder dergelijk verregaande emissiereductiemaatregelen geëist worden terwijl stationaire NOx-bronnen deze inspanningen als gevolg van een aangepast beoordelingskader kunnen teniet doen.
- 3) De regio van het Turnhouts Vennengebied is zo in bepaalde alternatieven zeer zwaar belast. Het kan niet zijn dat men de last tracht te schuiven in enkele geselecteerde regio's.
- 4) Verder zijn de habitattypes 3110 en 3130 ook in andere regio's terug te vinden en daar worden niet zo'n strenge maatregelen vooropgesteld dan in het Turnhouts Vennengebied. Dit geeft ons wel een benadeelde concurrentiepositie t.o.v. andere bedrijven.
- 5) De Antwerpse haven is niet ver van de Kalmthoutse Heide gelegen. Onvermijdelijk hebben de bedrijven en de transportsector, in en naar de haven, een enorme impact op het heidegebied en dat gezien de overheersende ZW-wind, maar zij blijven wel zeer opvallend buiten schot als het over mogelijke bijkomende maatregelen gaat (bijkomende expansies worden zelfs volop ondersteund, ...) en dat door zeer expliciet de focus op NH₃ te leggen. De druk van het havengebied op de Kalmthoutse heide blijkt ook uit de studie van VITO over de grenstoets met onder meer zeer grote effecten op Nederlandse deel van het Grenspark, terwijl de N- depositie vanuit landbouw tussen 2014 en 2017 gedaald is.
- 6) Wij willen zeker bezwaar opmaken tegen de aangepaste bemesting voor het Turnhouts Vennengebied. Dit heeft grote gevolgen voor de landbouwers die gronden hebben in dit gebied. Zo wordt het onmogelijk om kwalitatief goede voeders of groenten te telen. M.a.w. die gronden worden waardeloos, landbouwers worden door dit soort maatregelen het faillissement ingejaagd! Welke vergoeding wil men daar tegenover zetten?
- 7) Een goede onderbouwing m.b.t. tot de gebiedsgerichte maatregelen in het Turnhouts Vennengebied is ver te zoeken, het lijkt er sterk op dat grondinname de werkelijke reden is.
- 8) Ongelijkmatige behandeling in hetzelfde Vlaanderen en onrealistische stikstofdoelstelling wil men hier opleggen enkel in het Turnhouts Vennengebied.
- 9) Er is geen reden om in het Turnhouts Vennengebied bijkomende maatregelen op te leggen wanneer in een nabijgelegen habitat gebied met ook de habitats 3110 en 3130 geen bijkomende maatregelen nodig zijn.
- 10) Dezelfde Habitatgebieden liggen ook in de Kalmthoutse Heide en zes andere gebieden en toch worden er in het Turnhouts Vennengebied ander drempelwaarden opgelegd.

Waarom wordt het Turnhouts Vennengebied extra geïsoleerd? Dit is dus een heel oneerlijke concurrentie! Hoewel de generieke maatregelen de balans tussen de ecologische, economische en maatschappelijke verwachtingen al niet in evenwicht kunnen houden, wordt het bestaan van alle boeren uit alle sectoren in het Turnhouts Vennengebied nog meer bedreigd. De kans dat welke landbouwvorm dan ook in het Turnhouts Vennengebied nog een toekomst kan hebben, lijkt zo goed als onbestaande. Zonder voldoende rekening te houden met stikstofdepositie veroorzaakt door het buitenland streeft men hier een ongelooflijk lage stikstofdepositiewaarde na in dit gebied. De landbouw dreigt volledig te verdwijnen terwijl het gebied geïsoleerd zit tussen twee wereldhavens die wel stikstof blijven uitstoten. En waardoor het probleem op deze manier nooit opgelost zal geraken. Het viseren van de landbouwsector kan onmogelijk de bedoeling zijn van de Habitatrichtlijn of een oplossing zijn voor deze problematiek.

De PAS gaat uit van het halveren van de overschrijding van de KDW van de A-habitats in elk Vlaams SBZ-H tegen 2030. In het G8-emissiereductiescenario zijn er vijf SBZ-H gebieden waarin voor minstens één habitatype deze doelstelling niet bereikt wordt. Het gaat hierbij om de Kalmthoutse Heide (habitatype 3130), het Turnhouts Vennengebied (habitatypes 3110 en 3130), De Maten (habitatype 3110), Mechelse Heide en Vallei van de Ziepbeek (habitatypes 3110, 3130 en 7110) en de Voerstreek (habitatype 6230). In de plan-MER en in de passende beoordeling werd in detail onderzocht welke bijkomende maatregelen minimaal genomen moeten worden om de programma-doelstelling te realiseren.

Volgende aspecten stonden in die analyse aan de orde:

Ten eerste is de verschillende doelafstand in 2030, na het nemen van de generieke emissiereducties uit scenario G8, van belang die nodig is om te voldoen aan de doelstellingen van de PAS (Tabel 3.5 uit de PAS). Deze kunnen ingedeeld worden in twee categorieën. In drie van de vijf SBZ-H (Kalmthoutse Heide, De Maten, Voerstreek) is de doelafstand voor alle habitatypes kleiner dan 0,25 kg N/ha/jaar. Voor de twee andere SBZ-H ligt de maximale doelafstand rond of boven de 1 kg N/ha/jaar.

Ten tweede is voor al deze gebieden gekeken of bepaalde maatregelen voldoende kunnen helpen om het probleem (het niet halen van de nodige reducties na scenario G8 tegen 2030) aan te pakken. Het gaat hierbij om het ruimtelijk alloceren van instandhoudingsdoelstellingen en om het uitvoeren van inrichtings- en herstelmaatregelen die gebiedsspecifieke knelpunten voor het realiseren van de gunstige staat van instandhouding wegwerken. Het ruimtelijk alloceren van de openstaande instandhoudingsdoelstellingen kan bijvoorbeeld helpen als de doelstelling wel bereikt wordt op de actueel aanwezige habitats, maar niet op (delen van de) zoekzones.

Ten derde is gekeken naar de herkomst over de verschillende sectoren heen van de stikstofdepositie in de situatie 2030 na het uitvoeren van het generieke scenario 2030-G8. De

emissies, als allocaties van natuurdoelen en ingrepen in het abiotisch herstel nodig zijn om de plandoelstellingen te kunnen realiseren. Het verschil in behandeling voor dit gebied is aldus gebaseerd op zuiver objectieve maatstaven, namelijk de vereiste emissiereducties om de doelstellingen van de PAS te kunnen realiseren. De maatregelen zijn bovendien proportioneel ten opzichte van de gestelde doelstellingen.

Wanneer naar het meest kritische stikstofgevoelige habitat in het Turnhouts Vennengebied gekeken wordt, dan blijkt dat de deposities ten gevolge de Vlaamse landbouw vele malen groter zijn dan de deposities door de andere sectoren samen. Wanneer enkel de bijdrage van lokale bronnen beschouwd wordt, is het aandeel van de landbouw nog groter. Binnen het werkingsgebied van de intendant is het effect op de depositie op het gevoeligste habitat van de emissies van de landbouw meer dan 10 maal groter dan het effect van de emissies van de andere sectoren samen.

V-15-003

Wetenschappelijke onderbouwing maatwerk

- 1) Alle berekeningen zijn gebeurd o.b.v. computermodellen en aannames, met zeer grote foutmarges. Metingen zijn zeer schaars. Op basis daarvan is het totaal onverantwoord om bedrijven te sluiten of om extra maatregelen op te leggen voor het Turnhouts Vennengebied. Niemand heeft ook maar enige garantie dat de opgelegde doelen daardoor gehaald zullen worden. Ook andere emissiebronnen aanwezig in maatwerkgebieden (industrie, etc.).
- 2) Men streeft naar het behalen van een ongelofelijk lage stikstofdepositie in deze gebieden terwijl dit niet de doelstelling is die de habitatrictlijn stelt.
- 3) De maatregelen die men naar voor schuift zouden bijdragen aan het behalen van te bereiken doelstellingen maar elke ecologische onderbouwing hiertoe ontbreekt.
- 4) Er wordt geen ecologische onderbouwing gegeven voor de voorgestelde perimeter rond het Turnhouts Vennengebied. We missen grondige argumenten waarom er een perimeter van 2 km rondom drie deelgebieden van het Turnhouts Vennengebied wordt getrokken. Er wordt geen ecologische onderbouwing gegeven voor de voorgestelde perimeter. Nochtans heeft deze enorme socio-economische impact op heel wat bedrijven en gezinnen. Het vastleggen van de perimeter kan pas na allocatie van de doelen. Om dit te staven met een voorbeeld hebben we de exacte afstand gemeten tussen het verst gelegen bedrijf t.o.v. de dichtstbijzijnde plaats waar dit habitat moet gerealiseerd worden en het habitat zelf. Zo kwamen we uit op meer dan 6 km. Bovendien ligt dit bedrijf ten noorden van het te realiseren habitat wat maakt dat het in de 'foute'

windrichting ligt en geen uitstoot van dit bedrijf richting de te realiseren natuur geblazen wordt. Het kan niet zijn dat dit bedrijf, zonder impact op de te realiseren natuur, de deuren moet sluiten zonder grondige onderbouwing. Het feit dat dergelijk bedrijf nu al de stempel 'vervuilend' krijgt zorgt ervoor dat het daalt in waarde.

- 5) In het Turnhouts Vennengebied wordt het grondwater opgepompt op een diepte die door klei- en leemlagen gescheiden is van het freatisch grondwater. Waardoor een beperking voor het oppompen van grondwater niet te verantwoorden is. Aangezien het grondwater in het Turnhouts Vennengebied wordt opgepompt uit een diepere grondlaag die door klei- en leemlagen is afgescheiden van de bovenste grondlagen is het dan ook absurd om hier strengere maatregelen gaan op te leggen naar het oppompen van grondwater toe. Ook captatieverbod uit waterlopen is onaanvaardbaar.
- 6) In het vooropgestelde akkoord wordt de Kalmthoutse Heide als maatwerkgebied aangeduid, hierbij geeft men echter weinig tot geen onderbouwing.
- 7) We vragen de VR om ervoor te zorgen dat het beleid uitgaat van een goede onderbouwing en also keuzes kunnen worden gemaakt op basis van wetenschappelijk aangetoonde feiten.
- 8) Geeft weer dat in bepaalde maatwerkgebieden (De maten) geïnvesteerd moet worden in hernieuwing/herstel rioleringen. Dit terwijl over heel Vlaanderen vandaag de dag nog ruim 400.000 woningen niet aangesloten zijn op een riolering, waar dus rechtstreekse lozing in een beek plaatsvindt. Dit terwijl verderop in de conceptnota te lezen is dat de landbouw verantwoordelijk is voor het uitspoelen van de N naar het oppervlaktewater. Het lijkt mij dweilen met de kraan open en vooral de schuld onterecht in andermans schoenen schuiven.
- 9) Het is onduidelijk op welke manier de (herstel)maatregelen in de maatwerkgebieden zorgen voor het behalen van de 2030 doelstelling (50% reductie overschrijding van de KDW).
- 10) In het natuurgebied De Maten komt 3110 ook voor met een overschrijding van stikstof na 2030 van 0.17kg/ha, maar daar kan deze overschrijding blijkbaar gewoon worden weggewerkt door natuurinrichtingsmaatregelen. Waarom kan dit in het Turnhouts Vennengebied niet worden toegepast? Dan zijn bijkomende gebiedsgerichte maatregelen voor de landbouw ook hier niet meer nodig.
- 11) Er wordt continu gegoocheld met cijfers en geschoven het habitats. Deze zijn altijd in het nadeel van de landbouwsector en creëren zeer veel onzekerheden. Zo heeft men ten tijden van de IHD's rond 2015 in rapport 33 besloten dat men in de regio van het Vennengebied in Turnhout nog 4,6 ha habitat 3110 zou willen bijmaken. Nu spreekt men opeens terug over 11 hectare! Als men zich niet kan houden aan gemaakte afspraken of aan goedgekeurde rapporten, dienen er ook geen bijkomende gebiedsgerichte maatregelen genomen te worden in het Turnhouts Vennengebied.

- 1) Zie antwoord V-02-001.
- 2) Zie antwoord V-04-004.
- 3) Zie antwoord V-15-002 voor ecologische onderbouwing maatregelen. Zie antwoord V-04-001 voor definitie KDW. Maatregelen ter vermindering van stikstofdepositie hangen samen met het op termijn niet meer overschrijden van de KDW's. Er is een grondig wetenschappelijk inzicht in de effecten van stikstofdepositie op natuurkwaliteit (zie o.a. [Ref 15.3.1], [Ref 15.3.2], [Ref 15.3.3], [Ref 15.3.4], [Ref 15.3.5], [Ref 15.3.6], [Ref 15.3.7], [Ref 15.3.8], [Ref 15.3.9] en [Ref 15.3.10]). Vanuit die kennis en inzichten is er brede wetenschappelijke consensus over de vermindering van de stikstofdepositie als noodzakelijke voorwaarde voor het behouden of bereiken van de gunstige staat van instandhouding van habitattypes en soorten in een Speciale Beschermingszone.
- 4) De omvang van het werkingsgebied van de intendant is gebaseerd op de noodzakelijke omvang waarbinnen voldoende geschikte maatregelen kunnen genomen worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor de betrokken delen van de SBZ-H te realiseren. De effecten op de lokale landbouw van noodzakelijke maatregelen kunnen hiervoor gespreid worden. De intendant kan tevens oordelen dat noodzakelijke maatregelen zich beperken tot deelzones of tot een kleinere perimeter binnen het werkingsgebied.

Eén van de redenen voor het werken met een afdoende ruime perimeter is de nood aan ecohydrologisch herstel met het oog op voldoende water van goede kwaliteit in het Turnhouts vennengebied. Dit is een absolute noodzaak om tot een duurzame gunstige staat van instandhouding van de waterafhankelijke habitats te komen. Daarbij is het optrekken van het drainageniveau (i.e. het wegwerken/dempen van drainagesystemen) in het gebied cruciaal, maar ook de aanpak van de problematiek van nutriënten (o.a. nitraat en fosfaat) in het grond- en oppervlaktewater.

Anderzijds is de omvang van de perimeter ingegeven vanuit het feit dat bijkomende emissie-reducerende maatregelen tegen 2030 bovenop het G8-scenario vereist zijn. Het aanduiden en onderbouwen van de zones waar al dan niet concrete maatregelen genomen moeten worden zal gebeuren in het ontwikkelplan zelf.

- 5) Meer dan de helft van de habitattypes in Vlaanderen is afhankelijk van grond- of oppervlaktewater en ruim 80% van de habitatdeelgebieden bevatten een aanzienlijke oppervlakte habitat dat afhankelijk is van grond- of oppervlaktewater ([Ref 15.3.11]). De beschikbaarheid van nutriënten en de mate van verzuring worden in deze habitattypes sterk bepaald door hydrologische processen. In die mate zelfs dat andere herstelmaatregelen tegen de effecten van atmosferische stikstofdepositie nauwelijks zin hebben als niet eerst de hydrologie wordt hersteld. Hydrologisch herstel is daarom prioritair in de herstelstrategie voor waterafhankelijke habitats ([Ref 15.3.12]).

Door hydrologisch herstel kunnen grondwaterkenmerken in een gunstig bereik worden gebracht, zodat de beschikbaarheid van stikstof beperkt wordt, en het bufferende vermogen van de bodem tegen verzuring verhoogt. Omgekeerd geldt dat hydrologisch

herstel een belangrijke randvoorwaarde is vooraleer er kwaliteitsverbetering kan optreden in deze habitat(sub)typen ([Ref 15.3.13]).

Ten aanzien van de grondwaterafhankelijke habitats in het Turnhouts Vennengebied is er in nagenoeg alle deelgebieden een betekenisvol cumulatief effect van (veel vergunde) kleine winningen (hoofdzakelijk voor beregening van landbouwgewassen) door verdroging, vooral in de drogere (zomer)maanden ([Ref 15.3.13]).

Eerder ecohydrologisch onderzoek in het Turnhouts vennengebied ([Ref 15.3.14]) toonde overigens aan dat dat er wel degelijk interactie is tussen het diepere en het freatische grondwater, en er dus een sterkere infiltratie van het freatisch grondwater optreedt wanneer er onttrekking van het diepere grondwater is. Het gaat dus niet om een absoluut scheidende kleilaag.

In de provincie Antwerpen gelden droogtemaatregelen. Sinds 1 januari 2022 is het verboden om water te onttrekken uit kleine, ecologisch zeer kwetsbare beken en grachten. Het verbod geldt het hele jaar rond. Onttrekkingen hebben een grote impact op waterlopen met een klein debiet. Ze kunnen onherstelbare schade aan de natuur veroorzaken, bijvoorbeeld aan zeldzame, kwetsbare vissoorten als biermpje en de Europees beschermde vissoorten kleine en grote modderkruiper.

Waar welk onttrekkingsverbod geldt, kan geraadpleegd worden in het E-loket

Wateronttrekking of op de kaart met de onttrekkingsverboden

(<https://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dlm/dienst-integraal-waterbeleid/droogte/onttrekkingsverbod.html> en

<https://www.vlaanderen.be/droogtemaatregelen/droogtemaatregelen-in-provincie-antwerpen>).

6) Zie antwoord V-15-008.

7) Zie antwoord V-06-023.

8) Zie antwoord V-05-049.

9) De herstelmaatregelen of zgn. stikstofsaneringsmaatregelen zijn er op gericht om de negatieve effecten van de overmatige stikstofdepositie te milderen of weg te werken. Deze dragen dus op zich niet bij aan het reduceren van de overschrijding. Daarvoor zijn in de PAS emissie-reducerende bronmaatregelen en beoordelingskaders voor vergunningverlening opgenomen.

10) Zie antwoord V-15-002.

11) Er wordt in het S-IHD-besluit bovenop de actuele oppervlakte van 0,5 ha en het voorziene herstel van 7,3 ha een toename voorzien met 4,5 ha, wat dus een totaal doel is van 12,3 ha voor habitat 3110. Het is het doel van 12,3 ha 3110 in het S-IHD-besluit dat vastligt. Wat hiervan nog te realiseren is, is afhankelijk van wat in de praktijk reeds gerealiseerd of gepland is in natuurbeheerplannen of gelijkgestelde instrumenten.

Wanneer dit laatste wijzigt, bv. achteruit gaat of lager uitkomt dan eerst voorzien, verandert ook de nog te realiseren oppervlakte om hetzelfde doel te kunnen halen.

De habitatoppervlaktes die in het S-IHD-besluit van 2014 worden vermeld, zijn afgeleid uit de Habitatkaart versie 5.2 (lRef 15.3.15). De oppervlakte aan actueel 3110 habitat was toen 0,5 ha en was op dat moment enkel aanwezig in het Zwart Water. Verder werd er ingeschat dat het toen op stapel staande herstelproject (Life en Natuurinrichting) van de Grote Klotteraard en Haverven een oppervlakte 3110 habitat zou creëren van 7,3 ha. Uiteindelijk bleek het aandeel herstelde 3110 habitats na het herstel minder groot. De duurzaamheid van dit herstel bleek ook al snel een uitdaging gezien het habitat onder druk van eutrofiëring niet verder uitbreidde maar eerder in habitatoppervlakte slonk.

De meest actuele informatie m.b.t. de openstaande taakstelling is ter beschikking op de Natura2000-website van de Vlaamse overheid:

<https://natura2000.vlaanderen.be/voortgangsdokument>. Die cijfers worden jaarlijks geactualiseerd in functie van nieuwe of herziene natuurbeheerplannen.

De rapporten opgesteld voor elke Speciale Beschermingszone bij de voorbereiding van de vaststelling van de S-IHD-besluiten door de Vlaamse regering, hebben een louter informatief karakter. Enkel de S-IHD-besluiten hebben juridische kracht.

V-15-004

Betrokkenheid sectoren

- 1) Land- en tuinbouwers zijn al jarenlang bezig met waterbeheer op hun gronden. Zij kennen hun land, hun velden, de waterlopen als geen ander. Als hierop maatregelen genomen dienen te worden moet dit in samenspraak met landbouwers gebeuren.
- 2) Ik hoop dat deze PAS de focus op het Turnhouts Vennengebied laat vallen. Men heeft nu onrealistische doelen opgesteld. Ik ben ervan overtuigd dat men dit probleem enkel kan oplossen in dialoog met de sector en de getroffen.
- 3) Maatregelen rond grondwater(winning) moeten in consensus met landbouw - Aangezien dit maatwerkgebied gedeeltelijk op het grondgebied van Oud-Turnhout ligt, vraagt het college tijdig betrokken te worden bij de besprekingen met betrekking tot de opmaak van dit ontwikkelingsplan.
- 4) Daarnaast is het Turnhouts vennengebied gelegen aan de grens met Nederland. In heel het MER is nergens te lezen hoe de stikstofuitstoot van Nederland, verkeer of industrie een impact heeft op het Turnhouts Vennengebied. Nochtans wordt erkend dat ook deze deposities vanuit het buitenland (waarvan 47% NH₃ betreft) nefast zijn voor sommige

stikstofgevoelige habitats en het bereiken van een gunstige staat van instandhouding ervan. Hoewel deze impact bijgevolg relevant is, is er geen enkel zicht op "de inspanningen" die daadwerkelijk zullen worden geleverd door Nederland. Nochtans is dit essentieel om een totaalbeeld en plan van aanpak te kunnen opmaken. Het stikstofverhaal, zeker ter hoogte van het Turnhouts vennengebied kan enkel in onderling overleg en gelijktijdig met Nederland worden aangepakt. Pas op deze manier kan men tot een transparante, gedragen - en belangrijker nog - wetenschappelijk onderbouwde aanpak komen.

- 5) In het maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied stelt een landbouworganisatie dat het ongezien is dat de sector in een regio meteen onder bewarend beleid komt te zitten. Doordat de Vlaamse overheid nagelaten heeft om na de toewijzing van de doelen aan deze gebieden de managementplannen te officialiseren, wordt deze regio geconfronteerd met disproportioneel grote inspanningen. Om tot een goede staat van instandhouding te komen in 2050 moet het ontwikkelingsplan voor dergelijke gebieden dan ook op die termijn bekeken worden. In het Turnhouts Vennengebied zal een Landbouw Effecten Rapportage nodig zijn om een ontwikkelingsplan op te kunnen maken.
- 6) De indicatieve aanduiding van het werkingsgebied van de intendant is een bijkomende bron van onrust. Dit moet beter geformuleerd en zeer scherp afgelijnd worden waarbij er garantie gegeven wordt dat er niet buiten de perimeter gewerkt wordt.
- 7) Een landbouworganisatie stelt voor dat prioriteit gegeven wordt aan dit gebied om de onduidelijkheden zo snel als mogelijk weg te werken. Tevens zal ook hier moeten gekeken worden of met intensief en gericht natuurbeheer de stikstofreductie van die aard moet zijn zoals vandaag voorligt in het openbaar onderzoek. Dit geldt overigens ook voor andere SBZ-H gebieden.
- 8) Ik heb een ernstig probleem met het feit dat er zo'n aanslag op het buitengebied plaatsheeft. Plaatselijke natuurgebruikers (jagers, beheerders, landbouw) zijn de reden dat er een waardevol buitengebied bestaat. Een duurzaam milieu en klimaat moet gedragen worden door de (lokale) bevolking en een situatie waar er geen plaats is voor de lokale bevolking is geen oplossing en lijkt enkel te ontspruiten uit een visie waar het buitengebied wordt 'geconsumeerd' door mensen die geen "skin in the game" hebben en voor wie het Turnhouts Vennengebied gewoon een attractie is. Een kortzichtige visie waar de mens geen plaats meer heeft in de natuur en het enkel consumeert is geen duurzame mens& milieuvisie.
- 9) Hiervoor werd volgens mij van geen enkele landbouwer ooit persoonlijk advies geraadpleegd. Er zijn zeer onduidelijke kaarten meegedeeld via de conceptnota's met welke bedrijven en gronden er nu precies in dit gebied vallen. Op deze kaarten staan geen referentiepunten, je weet niet of je bedrijf of grond nu wel of niet in het Turnhouts Vennengebied valt of niet.

10) Betrek de SALV bij de opmaak van het ontwikkelingsplan voor het Turnhouts Vennengebied als klankbord om strategische keuzes af te toetsen en met het oog op wisselwerking tussen de verschillende schaalniveaus (lokaal versus Vlaams).

Voor het Turnhouts Vennengebied is aanvullend maatwerk nodig om de reductiedoelstelling in de PAS, het halveren van de overschrijding van de KDW (uitgemiddeld per habitatype/SBZ-H-combinatie) van de A-habitats tegen 2030, te kunnen halen. Daartoe werd een intendant aangesteld om het ontwikkelplan vorm te geven uiterlijk ten laatste 2 jaar na de definitieve vaststelling van de PAS. Voor de uitwerking van het ontwikkelplan werd een werkgebied afgebakend dat 14 SBZ-H deelgebieden omvat en een perimeter van 2 km rond de 3 deelgebieden relevant voor het habitatype 3110.

De maatregelen vervat in het ontwikkelplan kunnen zich beperken tot deelgebieden of tot een kleinere perimeter binnen het werkingsgebied.

De intendant startte met zijn opdracht op 1 april 2022. Hij verrichtte voorbereidend werk die geen voorafname inhoudt op de afhandeling van het openbaar onderzoek en de definitieve vaststelling van de PAS.

De intendant zette een interdisciplinaire en participatieve aanpak op, gebaseerd op volgende elementen:

Een interdisciplinaire ambtelijke werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van het DOMG, het DLV, het ANB, de VLM, de VMM, het INBO, het ILVO en het VITO.

Lokale overlegstructuren met vertegenwoordigers van landbouwers, landeigenaars en natuurbeheerders, evenals lokale (gemeentelijke) overheden. Deze worden op regelmatige basis betrokken bij de voorbereiding van het ontwikkelplan.

Een grensoverschrijdende samenwerking in het kader van een pilootproject opgezet door het departement Omgeving (zie ook antwoord V-15-010).

De voorbije maanden werd een gedetailleerde inventaris opgemaakt van de veehouderijen actief in het gebied, van de bestaande vergunningen (zowel veehouderij als waterwinning) en er werd een aanzet gegeven van een inventaris van het bodemgebruik en de eigendomsstructuur.

Een aantal concrete acties ter ondersteuning voor de opmaak van het ontwikkelplan werden opgestart:

- De uitwerking van een screeningtool door het VITO.
- De uitvoering van een omvattend ecohydrologisch onderzoek door het INBO in samenwerking met het ILVO. De lokale belanghebbenden worden daar nauw bij betrokken.
- De uitwerking van een 'evidence based' en participatieve methodologie voor de allocatie van de opstaande doelen in de SBZ-H.

- De SALV zal als klankbordgroep bij de opmaak van het ontwikkelplan fungeren.

De intendant kiest daarbij voor een omvattende gebiedsgerichte aanpak van de verschillende ruimtelijke processen die zich in het gebied afspelen en mikt op de horizon 2045 teneinde voldoende rechtszekerheid te garanderen.

De rapporten van de intendant zijn beschikbaar op de website van de VLM.

Tijdens het voorbereidend traject werd veel aandacht besteed aan het verschaffen van informatie aan de landbouwsector, zowel individueel als in groep. Elke veehouder die een bedrijf heeft binnen het maatwerkgebied werd individueel geïnformeerd aan de hand van een bedrijfsfiche en kreeg ook de kans om individueel in gesprek te gaan met de intendant.

Op 15 december 2022 werd een plenaire vergadering georganiseerd ten behoeve van deze groep veehouders.

Voor de gesprekken met de individuele landbouwers werd ook een overzicht van de bestaande vergunningen (zowel stallen als waterwinning) aan de betrokken bedrijven bezorgd.

Vertegenwoordigers van landbouwers en landeigenaars werden tevens uitgenodigd om veldwerkzaamheden bij te wonen.

V-15-005

Onduidelijkheid na 2030

- 1) Men stelt dat er tegen 2030 voor dit gebied geen bijkomende lokale emissiereducties worden beoogd bovenop de G8. Wat na 2030? Wij vrezen in 2030 een verstrenging die misschien zelfs zo verregaand kan gaan als wat men momenteel voorop stelt in het Turnhouts Vennengebied. Hoe kan de Vlaamse Overheid verwachten dat wij ons schikken naar de generieke maatregelen (die voor veel bedrijven onhaalbaar zijn en de landbouwsector volledig vast zet) terwijl wij geen zekerheid hebben dat we in 2030 geen verstrengingen zullen krijgen. Dit is geen rechtszekerheid bieden maar net rechtsonzekerheid.
- 2) Het PAS geeft geen inzicht in de perspectieven voor de landbouw en landbouwbedrijven na 2030, al zeker niet in de maatwerkgebieden. Deze PAS moet ook toekomstperspectieven bieden op lange termijn, voor onze jonge boeren en potentiële bedrijfsovernemers.

3) Maak versneld werk van het verduidelijken van toekomstmogelijkheden. Zorg er voor dat bij de maatwerkgebieden 2050 de horizon is om de instandhoudingsdoelen te behalen, ook wanneer ecohydrologische maatregelen zich opdringen.

Zie antwoord V-15-004.

V-15-006

Allocatie doelen in maatwerkgebieden

- 1) Wij stellen vast dat in de plan MER mogelijke locaties worden voorzien voor uitbreiding van natuurtype 3130 in de Kalmthoutse heide. Frappant genoeg zijn alle drie de zoekzones gesitueerd aan de rand van het habitatrichtlijngebied, wat de kans enkel maar vergroot dat de stikstofdepositie ongeacht de bron te hoog zal blijven. Bovendien stellen wij vast dat deze zoekzones niet overeen komen met de zoekzones zoals ze afgebakend zijn voor het habitat 3130 in de voorlopige zoekzones 0.2. Daarnaast zorgt het plaatsen van deze natuur aan de randen er ook voor dat de impactscores van onze landbouwbedrijven hoger zullen zijn, dan wanneer deze in het midden van het SBZ-H geplaatst zou worden. Correkter zou zijn om het Diane model van VLM toe te passen waarbij de oefening gemaakt kan worden wat de impact op landbouw is. Op die manier kunnen de meest optimale zones beoogd worden die de landbouwsector het minst negatief beïnvloedt. Wij vragen om de natuurdoelen te alloceren ter hoogte van bv. de Antwerpse haven, dan is er geen enkel probleem. De haven heeft volgens de PAS toch nagenoeg geen impact op natuur, en dan hebben de omwonenden daar ook mooi natuurgebied bij.
- 2) Maatwerkgebied De Maten: In het kader van scenario M8 wordt bijhorende allocatie van 2 ha natuurdoelen voorzien. De locatiekeuze hiervoor wordt gebaseerd op de bestaande ecohydrologische studie (UA/VITO/INBO 2014) en mag geen aanleiding geven tot een bijkomende impact op landbouwactiviteiten buiten de SBZ.
- 3) Alvorens de habitatdoelen worden gealloceerd dient er duidelijkheid te komen over de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen de afgelopen jaren. De invulling van de sterkste schouders, de realisatie van de natuurbeheerplannen en het openstaand saldo per habitat dient beschikbaar te zijn om zo te kunnen opvolgen op welke manier de overheid werkt aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.
- 4) Een maximale inzet op allocatie van natuurdoelen kan vermoedelijk in alle andere gebieden ook een significante bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen op

lange termijn. Door vervolgens een regelmatige tussentijdse beoordeling van de staat van instandhouding van de gebieden uit te voeren kunnen nieuwe allocaties bijdragen aan het behalen van de doelstellingen in functie van de specifieke lokale ontwikkelingen in dat gebied.

- 5) Voeren: het PBBB Limburg wil er op wijzen dat er al 31 ha 6230 opgenomen is in natuurbeheerplannen (zie kaart in bijlage 4 met aanduiding van 3 gebieden van respectievelijk 11,7, 11,1 en 8,2 ha) waar er geen bemesting (uitgezonderd 2 GVE's/ha), geen bestrijdingsmiddelen en geen grondbewerking is. De zoekzones voor 6230 kunnen dus geschrapt worden.

- 1) De allocatie van de 0,9 hectare van het habitat 3130 is gebeurd op basis van de abiotische geschiktheid om het habitat uit te breiden. Het betreffen allemaal locaties waar het habitat in het verleden voorkwam en waar door middel van het herstel van de waterhuishouding, gecombineerd met inrichtingswerken, het habitat hersteld kan worden (zie passende beoordeling in ontwerp MER pagina's 226 t.e.m. 228). Het DIAN-model van VLM kan zelf geen allocatie bepalen van natuurdoelen, het kan enkel de impactscore van landbouwbedrijven van een voorgestelde allocatie doorrekenen.
- 2) Het maatwerk in De Maten zorgt niet voor bijkomende impact op landbouwactiviteiten buiten SBZ.
- 3) Zie antwoorden V-21-003 en V-21-017.
- 4) Zie antwoorden V-15-003 en V-15-008.
- 5) De doelstelling voor habitat 6230 heischraal grasland in de Voerstreek is conform het S-IHD besluit een totale oppervlakte van 17 hectare. De oppervlakte onder passend beheer voor dit habitat in de Voerstreek bedraagt 8,1 ha en de openstaande taakstelling bijgevolg 8,9 ha. De kaart waarnaar de bezwaarindiener verwijst geeft de percelen weer waar het habitat momenteel onder passend beheer valt. De totale oppervlakte van deze percelen is inderdaad zoals de bezwaarindiener aangeeft. Echter, om de oppervlakte van een specifiek habitat onder passend beheer te berekenen moet rekening gehouden worden met het aandeel van dat specifiek habitat binnen ieder perceel. Binnen ieder perceel komen immers meerdere, verschillende habitats voor of worden meerdere habitats tot doel gesteld. De methodiek voor het berekenen van de oppervlakte van ieder habitat binnen een perceel is dezelfde als voor de BWK-habitatkaart (zie <https://pureportal.inbo.be/nl/publications/bwk-en-habitatkartering-een-praktische-handleiding-deel-1-methodo>). Concreet moet er rekening worden gehouden met het oppervlaktaandeel van ieder habitat binnen elk perceel.

V-15-007

G-IHD en S-IHD

In de Kalmthoutse heide is er met doelen van de G-IHD geschoven. Waarom kan dit niet in het Turnhouts Vennengebied? Wat is de reden hiervoor?

De instandhoudingsdoelstellingen zijn voor elke Speciale Beschermingszone, aangeduid met toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H), vastgesteld door de Vlaamse regering op 23 april 2014 in de S-IHD- besluiten. Deze vormen op zich geen voorwerp van de PAS.

V-15-008

Noodzaak maatregelen maatwerkgebieden

- 1) Omdat specifiek voor De Maten heel wat uitdagingen liggen inzake natuurdoelen en natuurherstel en dit al jaren geweten is, staan we achter deze aanpak. Natuurherstel (in functie van bereiken natuurdoelen en PAS) kan ons inzien best door reactivering van de plannen voor een natuurinrichtingsproject, geïnitieerd door ANB en VLM.
- 2) In vier van de vijf maatwerkgebieden (Kalmthoutse heide, Mechelse heide, Voerstreek en De Maten) omvat het maatwerk enkel een combinatie van het ruimtelijk alloceren van natuurdoelen en het uitvoeren van inrichtings- en herstelmaatregelen die gebiedsspecifieke knelpunten voor het realiseren van een gunstige staat van instandhouding zouden moeten wegwerken. Vooreerst is onduidelijk of dit inrichtings- en herstelbeheer kan kaderen in dit ontwerp PAS, of deze maatregelen dienen te kaderen in het Vlaamse instandhoudingsbeleid.

- 1) Zie antwoorden V-20-002 en V-20-007.
- 2) Zie antwoord V-15-002 voor onderbouwing maatwerk. Zie antwoord V-21-001 voor PAS in relatie tot IHD.

aantal pilots waar de samenwerking vooral gericht is op generieke thema's zoals informatie en kennisdelen wat betreft nieuwe inzichten, onderzoek, innovaties van reducerende bronmaatregelen en natuurherstelmaatregelen, afstemmen i.v.m. toestemmingsverlening en advisering van grensoverschrijdende dossiers en afspraken maken over gegevensuitwisseling in het kader van de monitoring van stikstof en natuur en uitwisseling van kennis inzake methodieken en criteria van evaluatie en bijsturing, aanbrengen van verbeteringen aan meet- en rekensystemen. Daarnaast zijn er vijf grensoverschrijdende (provinciale) pilots gestart met als doel de knelpunten in beeld te krijgen die een krachtige grensoverschrijdende aanpak van stikstofreductie en natuurherstel hinderen en om toe te werken naar oplossingen voor deze punten. De pilots verschillen qua thematiek en organisatie. In deze pilots is veel aandacht voor het documenteren van het gemeenschappelijk feitenbeeld en duidelijkheid over de stikstofbijdragen uit Nederland en de Nederlandse bronaanpak, en vice versa, en er zullen scenario's van mogelijke maatregelen worden doorgerekend. Er is één specifieke piloot die onderzoek gaat doen naar de aard en omvang van de stikstofuitstoot door de zeescheepvaart in relatie tot de havengebieden en het in kaart brengen van mogelijkheden om deze te verminderen. In deze piloot gaat het dus niet concreet om het treffen van maatregelen om de uitstoot (en depositie) te verminderen, dat is pas aan de orde in een eventueel vervolg.

Voor het Turnhouts vennengebied werd een concrete bilaterale aanpak opgezet rond een aantal actiepunten:

De doelen aan beide zijden zullen worden opgelijst en vergeleken met elkaar. Het is belangrijk om gelijkaardige inspanningen te leveren.

Er komt een afzonderlijke sessie om het opzet van de ecohydrologische studie meer in detail toe te lichten en het grensoverschrijdend karakter te onderzoeken.

Ten behoeve van de opbouw van de screeningtool zullen de emissiegegevens worden uitgewisseld.

Er wordt nagedacht over de communicatie over het pilootproject om de bilaterale samenwerking onder de aandacht te brengen.

Goede (landbouw)praktijken aan beide zijden worden opgelijst.

Met betrekking tot vergunningverlening wordt nagegaan wat de verplichtingen zijn en hoe we daar wederzijds in de praktijk mee omgaan.

Indien nodig worden voorstellen voor remediëring geformuleerd.

Vlaanderen zal ook stappen nemen om met de andere buurregio's concrete afstemming en afspraken te maken.

Door een grensoverschrijdende samenwerking op te zetten, wil Vlaanderen bewerkstelligen dat de impact vanuit het buitenland daalt en voldoende inzichtelijk opgevolgd wordt. Het is dus niet uitgesloten dat de extra inspanningen die buurregio's die in uitvoering en voldoende geborgd zijn, in rekening kunnen worden gebracht. Indien blijkt dat de deposities

sneller dalen dankzij inspanningen in onze buurlanden, zou dit een verlichting van het werk in de tweede planperiode (tot 2045/2050) kunnen betekenen.

V-15-011

Gericht natuurbeheer als maatwerk

Er wordt gevraagd om prioriteit te geven aan het Turnhouts vennengebied om de onduidelijkheden zo snel als mogelijk weg te werken. Tevens zal ook hier moeten gekeken worden of met intensief en gericht natuurbeheer de stikstofreductie van die aard moet zijn zoals voorligt in het openbaar onderzoek. Dit geldt overigens ook voor andere SBZ-H gebieden.

Ter voorbereiding van de PAS, heeft het INBO per habitatrictlijngebied (SBZ-H) een gebiedsanalyse gemaakt, waarin noodzakelijk geachte herstel- en inrichtingsmaatregelen beschreven worden vanuit een bredere herstelstrategie. De herstelstrategieën bevatten zowel maatregelen die de lokale stikstofvoorraad in het systeem verkleinen, als ook alle nodige maatregelen die ingrijpen op de complexe verstoringen die stikstofdepositie veroorzaakt.

Stikstofsanering (PAS-herstelbeheer) betreft intensieve, gerichte maatregelen, bedoeld om ecosysteemschade door stikstofeffecten te beperken ([Ref 15.11.1]).

In een situatie van overschrijding van de KDW worden hiermee niet zomaar de negatieve effecten van stikstof gecompenseerd. Ieder habitat(sub)type wordt gekenmerkt door een specifieke KDW. Niet ieder natuurtype is immers even gevoelig voor vermisting en verzuring. Op die manier kan ieder habitat nauwgezet worden opgevolgd. Bij verschillende habitattypes is onder hoge stikstofbelasting gebleken dat PAS-herstelbeheer onvoldoende werkt of niet duurzaam blijft werken ([Ref 15.11.2]). PAS-herstelbeheer zorgt in het algemeen alleen voor een mildering van de effecten, maar niet voor een duurzame oplossing: een habitatlocatie komt hierdoor veelal nog niet in een gunstige staat, maar in een minder slechte staat; afhankelijk van de maatregel en van het habitatype heeft een herstelmaatregel negatieve neveneffecten op het ecosysteem (cf. [Ref 15.11.3]). het geval van ingrijpende herstelmaatregelen om stikstof uit het systeem te verwijderen, kan het herstelbeheer niet gezien worden als recurrent, duurzaam beheer wegens de verstoringseffecten. In al deze gevallen gaat het dus alleen om het overbruggen van een periode tot wanneer de stikstofdepositie beneden de KDW komt, om zodoende meer soorten te laten overleven en het systeem minder ver te laten afwijken van zijn gunstige toestand dan zonder het herstelbeheer.

V-15-012

Maatwerk onduidelijk

- 1) Er worden geen concrete acties vormgegeven, noch wordt uitgewerkt wie deze acties zal uitvoeren of via welke instrumenten dit zal gebeuren.
- 2) Ook op vlak van timing en wat betreft de benodigde budgetten voor dit alles worden er geen uitspraken gedaan.
- 3) Het is bijgevolg allerminst zeker dat dit herstel- en inrichtingsbeheer naar behoren wordt uitgevoerd waardoor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet gegarandeerd wordt.
- 4) Er wordt derhalve ook in de passende beoordeling geanticipeerd op maatregelen die vaag en niet concreet in het vooruitzicht zijn gesteld, laat staan dat er al zekerheid is over de gunstige effecten ervan. Het vaag karakter van de vooropgestelde maatwerkmaatregelen en het gebrek aan concrete doorvertaling ervan in het ontwerp PAS tasten derhalve de wettigheid van het voorliggende ontwerp van passende beoordeling fundamenteel aan.
- 5) Het maatwerk voor Voeren is nog niet helemaal duidelijk. De teksten blijven vaag over de gevolgen voor mijn bedrijf en de omgeving.
- 6) In Voeren zijn we als landbouwer medebeheerder van het landschap, ons jongvee gaat in de zomer dag en nacht buiten in de wei, onze koeien komen in de zomerperiode binnen om te eten en te melken. Voor de rest kunnen ze vrij buiten lopen. Hierdoor hebben we voldoende huiskavel, wat we in de toekomst ook zo willen behouden.

Zie antwoord op V-15-004.

V-15-013

Ruimtelijke processen

- 1) In een zo groot gebied de landbouwers hun kansen ontnemen is niet realistisch. Waar blijft de 750.000 ha voor de landbouwers?

- 2) Daardoor zouden die gronden bijna waardeloos worden voor de landbouwers. Het gevolg zou zijn dat de enige overblijvende mogelijkheid voor die gronden zou zijn: natuur. In die regels zien we de bedoeling van de natuurliefhebbers, namelijk de landbouwers verdrijven en hun gronden innemen voor natuur.
- 3) Vanuit de landbouwers rijst het idee dat het enkel gaat om grondinname in functie van het nationaal park. De plaats waar men de 'stolp' opgezet heeft, is bij benadering de plaats die men wil voor het Nationaal Park.
- 4) Momenteel lopen in het Turnhouts Vennengebied heel wat ruimtelijke processen die invloed kunnen hebben op het ontwikkelingsplan. Hierbij denken we aan o.a. de natuurinrichting en het raamakkoord de Liereman, het nationaal park Taxandria. Dit soort processen geven mogelijks beperkingen op het landbouwgebied. Deze processen moeten gepauzeerd worden tot we weten wat de gevolgen van het ontwikkelingsplan zijn voor de landbouwsector.
- 5) Afspraken gemaakt met de natuur. Deze willen jullie nu tenietdoen, terwijl de landbouwers grote offers hebben moeten doen om tot dit Raamakkoord te komen. Waarom nog afspraken maken dan!
- 6) In deze streek hebben we twee overgangsruiilverkavelingen gehad, waarbij men ook natuur meer in de aandacht bracht. Nadien volgden nog vijf andere projecten, nu in "nieuwe stijl", met veel aandacht voor natuur: natuurbouwzones, houtkanten, waterretentiebekkens. Telkens moesten we landbouwgronden afgeven om meer natuur en recreatie te voorzien. Door het voorliggende stikstofakkoord zouden die projecten voor een groot deel teniet gedaan worden.
- 7) Er is geen rechtsgrond waarom deze gronden aan natuur zouden toegeëigend worden, want de onderliggende bestemming is landbouw. 50% van de oppervlakte van het Turnhouts Vennengebied heeft een landbouwbestemming! Daarnaast is het aantal te realiseren doelen in SBZ Turnhouts Vennengebied 1326,15 ha, dit terwijl er 1523 ha groene bestemming is. Het is dus niet nodig om extra landbouwoppervlakte om te zetten in natuur.
- 8) Als het landbouwbedrijf van mijn ouders zou moeten sluiten zou onze woning zonevreemd verklaard worden wat maakt dat we zouden moeten verhuizen. Dit met de huidige woningmarkt is absurd. Er is momenteel al een woningnood in Vlaanderen. Nu gaan we deze nog vergroten door goede woningen af te breken omdat ze dicht bij een natuurgebied gelegen zijn. Het merendeel van deze woningen stond hier eerder dan het natuurgebied.

Deze vragen raken aan verschillende topics en elementen:

- De intendant wordt geconsulteerd in het kader van andere beleidsprocessen binnen het Turnhouts Vennengebied, waardoor deze in de mate van het mogelijke op elkaar kunnen worden afgestemd.
- Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) wou de open ruimte in het buitengebied maximaal vrijwaren voor landbouw, natuur en bos, waarbij zou worden geëvolueerd naar 750.000 ha agrarisch gebied, 150.000 ha natuurgebied en 53.000 ha bosgebied. Dat was een toename met 38.000 ha natuurgebied en 10.000 ha bosgebied en een afname van 56.000 ha landbouwgebied. Het Departement Omgeving monitort de evolutie van deze bestemmingen in een ruimteboekhouding. In 2001 besliste de regering de afbakening van deze landbouw-, natuur- en bosgebieden aan te pakken in twee fasen. In een eerste fase werd in 2003 ca. 86.500 ha bestaand natuurgebied aangeduid als onderdeel van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). In de tweede fase worden sinds 2004 de landbouwgebieden en de resterende natuur- en bosgebieden afgebakend.
- Grondverwerving ten behoeve van natuur: zie antwoord V-15-001
- Nationale parken: zie antwoord V-15-001.
- In 2011 kwam een raamakkoord tot stand tussen natuur en landbouw. In het raamakkoord werden ruimtelijke afspraken vastgelegd over welke gebieden in de toekomst voor landbouw gebruikt zullen worden en welke gebieden naar natuur evolueren. In 2014 gaf de toenmalig bevoegde minister de opdracht om te starten met het natuurinrichtingsproject 'De Liereman'. Bijkomend uitvoerig overleg resulteerde in het projectrapport, dat onderhevig was aan een openbaar onderzoek en een uitgebreide bezwaarbehandeling. Het projectrapport werd in 2020 goedgekeurd door de bevoegde minister. Een volgende fase is de opmaak van projectuitvoeringsplannen per deelgebied. Heden zijn er nog geen maatregelen in uitvoering. Lopend studiewerk focust op zogenoemde 'no regret'-maatregelen.

Bijkomende informatie:

https://www.natuurenbos.be/sites/default/files/inserted-files/faq_vlaamse_parken.pdf

<https://emis.vito.be/sites/emis/files/legislation/91/2020/sb070820-1.pdf>

https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Liereman/Liereman%202019/Infobrochure_LR.pdf

- Er wordt verwezen naar het raamakkoord uit 2011 voor De Liereman tussen de natuur- en landbouwsectoren. Het raamakkoord bevat ruimtelijke afspraken over de zones die in de toekomst voor landbouw gebruikt zullen worden en over de gebieden die naar natuur evolueren. Op het terrein wordt het raamakkoord gerealiseerd via de lopende natuurinrichting en het gewestelijk RUP de Liereman (in voorbereiding)
(<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/rup-de-liereman>;
https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Liereman/Liereman%202019/Infobrochure_LR.pdf).

- Allocatie instandhoudingsdoelstellingen en flankerende maatregelen: zie antwoord V-15-001.
- Een woning, bedrijf of andere bebouwing is zonevreemd als het volgens het geldende plan niet in de juiste bestemming ligt. Een zonevreemde constructie is legaal als ze vergund is of 'vergund geacht wordt'. Voor deze constructies gelden specifieke decretale verbouw- en soms zelfs herbouwmogelijkheden (<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/woning-zonevreemd>).

V-15-014

Meer natuur zorgt voor overlast

Als er meer Vennengebied komt, komen er meer vijvers dus meer insectenplagen en roofdieren bv, vossen, wolven, everzwijnen, muggen... Als er meer Vennen dus meer schrale heide komt komen er meer branden dus ook meer vervuiling. Zoals ik al zei fietsen en wandelen wij vaak in het TVG, het hindert inderdaad dat er veel meer muggen, dazen zitten, ...

Deze inspraak betreft een generieke opmerking inzake overlast en heeft geen betrekking op een onderdeel van de PAS. De PAS geeft uitvoering aan de in 2014 door de Vlaamse Regering vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen.

V-15-015

Invloed op de toegankelijkheid van het Turnhouts Vennengebied?

- 1) Verder maak ik me ook zorgen over de toegankelijkheid van dit gebied voor ons. Ik ga op zondag maar al te graag met mijn hond wandelen in de natuur in Turnhout. Met alles wat ik lees, vrees ik ervoor dat dit nog kan in de toekomst. Men doet zelfs moeilijk over urine van een hond. In mijn ogen gaat dit veel te ver. Onze eigen natuur wordt ons gewoon ontnomen door de overheid en hun belangen.
- 2) Men zou als burger niet meer gebruik mogen maken van het natuurgebied voor wandelen/fietsen/paardrijden, etc.

Waar het kan, stellen het Agentschap voor Natuur en Bos en Natuurpunt Beheer vzw gebieden open voor bezoekers en recreatie, altijd met respect voor de natuur en in evenwicht met de natuurwaarden, in het bijzonder de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. De toegankelijkheid van natuurterreinen wordt geregeld via een toegankelijkheidsregeling. Voor het erkend natuurreservaat en de bossen in het Turnhouts Vennengebied, gelegen op het grondgebied van Turnhout en Merksplas, is een regeling goedgekeurd. Het ontoegankelijk stellen van openbare bossen is slechts toegestaan na een machtiging van Natuur en Bos. Voor natuurreservaten moet de ontoegankelijkheid vastgelegd worden via het natuurbeheerplan. Zie ook https://natuurenbos.vlaanderen.be/sites/default/files/documenten/tr_turnhouts_vennengebied_2021.pdf.

De PAS heeft dan ook geen rechtstreekse invloed op de toegankelijkheid van natuurgebieden van de terreinbeheerders in het Turnhouts Vennengebied. Een privéboseigenaar heeft echter wel de mogelijkheid om z'n privé-eigendom onvoorwaardelijk af te sluiten voor bezoekers. Anderzijds kan de privébeheerder subsidies voor openstelling ontvangen van Natuur en Bos. Zie ook <https://natuurenbos.vlaanderen.be/toegankelijkheid-en-activiteiten>.

In bossen en natuurgebieden moeten honden altijd aan de leiband én op de paden blijven. Dit is noodzakelijk om de rust in de natuur te bewaren. In sommige omstandigheden zijn honden, zelfs aan de leiband, niet toegelaten. Dat is onder andere het geval in zones waar dieren grazen. In veel van onze natuurgebieden vind je speciaal afgebakende hondenloopzones waar honden onder toezicht vrij kunnen rondlopen. Er is géén relatie tussen honden, hun urine en de PAS. Zie ook (<https://www.natuurenbos.be/hondenaandleiband>).

V-15-016

Voeren - vraag tot uitzondering op generieke reducties

- 1) Aangezien Voeren is aangeduid als maatwerkgebied wensen de lokale melkveehouders gebruik te maken van deze aanduiding om een uitzondering te krijgen op de generieke reductiemaatregelen aangezien hier al een flinke reductie gerealiseerd is. De impact van dit plan is groter dan de veesector alleen en zal zich ook weerspiegelen in het gebruik van het landschap.
- 2) We vragen om te onderzoeken of er voor Voeren een mogelijkheid is om uitzondering voor de daling van emissies te voorzien, gezien de samenhang van de landbouw en het

landschap. We hebben veel graslanden die niet te ploegen zijn, waar er best koeien blijven lopen.

De Vlaamse regering heeft met de PAS beslist om de stikstofproblematiek aan te pakken door op een generieke manier, Vlaanderen breed en over de verschillende sectoren heen, de stikstofemissies te reduceren (= het G8-scenario). Voor 5 SBZ's – de maatwerkgebieden - zijn nog bijkomende maatregelen nodig.

De generieke reducties zijn nodig om de achtergronddepositie in de speciale beschermingszones te reduceren. Zoals immers op Figuur 1-1 van de ontwerp plan-MER af te lezen valt, is het aandeel van niet-lokale bronnen in de stikstofdepositie in ieder SBZ groot. In de ontwerp plan-MER werden ook scenario's met louter gebiedsgerichte reducties onderzocht. Van de gebiedsgerichte scenario's bleken echter enkel deze met sterk doorgedreven reducties te voldoen aan het doel van de PAS, namelijk een reductie van 50% van de overschrijding tegen 2030 op alle A-habitats in alle SBZ's. Die sterk doorgedreven gebiedsgerichte reducties zouden echter leiden tot een veel grotere socio-economische impact dan het generieke G8-scenario, wat de keuze van de Vlaamse regering voor het generieke G8-scenario mee verklaart.

De vooropgestelde generieke emissiereductiedoelstelling voor de veehouderijtak is conform de PAS (G8 scenario) veel beperkter dan deze voor de meer intensieve varkens- en pluimveehouderij. Aan alle veeteeltsectoren worden inspanningen gevraagd om de vooropgestelde reducties te bekomen. Het scenario G8 doet geen uitspraak over de manier waarop deze reducties dienen gerealiseerd.

Het realiseren van de generieke emissiereducties binnen de Voerstreek is mogelijk met behoud van de aanwezige grasland- en landschapswaarden.

V-15-017

Opmerkingen op gebiedsanalyse

- 1) Aanplanting van schermen om insijpeling van nutriënten te voorkomen: De bedrijfsgilde kan dit begrijpen maar vraagt om de realisatie van de schermen in natuurgebied te doen en de inname van landbouwgronden maximaal te beperken. Een onderzoek dringt zich verder op: over welke afstand en diameter gaat het? Welke vergoeding wordt hiervoor voorzien? Gaat men hiervoor stroken onteigenen? Op welke termijn wenst men dit te realiseren? Hoe ziet het onderhoud hiervan eruit?
- 2) Grondwaterafhankelijke habitats en habitats in contact met grond - en oppervlaktewater: Vanuit de bedrijfsgilde hebben we verschillende jaren waterstalen genomen van het oppervlaktewater in Voeren. Hieruit bleek dat het water uit de Voer, Gulp, ... zuiverder was bij het verlaten van Voeren dan voor het Voeren binnen kwam. Hetzelfde geldt voor de kwaliteit van het grondwater: doordat Voeren op zo'n klein eiland ligt, moet ook de impact van buiten onze gemeente mee in rekening gebracht worden.

De gebiedsanalyse Voeren dateert van 2018. Bij de implementatie van de maatregelen die kaderen in het maatwerk en het natuurherstel zal uiteraard rekening worden gehouden met de specifieke ecohydrologie. Zie ook <http://geoloket.vmm.be/geoviews/> voor gegevens van de VMM.

V-15-018

Impact maatwerk op landschap en omgeving is onvoldoende onderzocht.

Zie antwoorden V-21-030 en V-20-012.

V-15-019

Voeren - invloed buitenland.

De invloed van Nederland en Wallonië speelt een belangrijke rol in de Voerstreek: de maatregelen die Nederland en Wallonië nemen om de emissie en depositie te verkleinen moeten mee onderzocht, opgevolgd en verwerkt te worden.

Zie antwoord op V-15-010.

16. CORRECTIEMECHANISME

V-16-001

Waarom is er een verschil in behandeling tussen type bedrijfsvoering in de landbouw (bio versus traditioneel versus kleinschalig)?

“Waarom kan niet elke sector gelijkwaardig behandeld worden. Hoewel het principe goed zit, zal zelfs biologische landbouw door de opgelegde maatregelen niet gestimuleerd worden. Hierdoor dreigt een algemene industrialisering van de landbouw in de hand gewerkt te worden.”

“Waarom gelden voor biologische bedrijven andere regels (hogere impactscore) dan voor gangbare bedrijven? Stikstof is stikstof, van welk type of soort bedrijf deze ook afkomstig is.”

“Het correctiemechanisme voor kleinschalige en biologische bedrijven dient volledig gelijkgeschakeld te worden o.b.v. de 0,025% de minimis-drempel van het beoordelingskader: er is geen enkel objectief, wetenschappelijk, milieukundig verschil tussen een N afkomstig van een kleinschalig standaard bedrijf en een kleinschalig biologisch bedrijf. Bijgevolg hebben beiden exact dezelfde milieukundige impact. Elke onderscheid tussen beide types kleinschalige bedrijven is dus een loutere uiting van preferentiële ideologische voorkeur die op geen enkele wijze enige meerwaarde biedt in het realiseren van de beoogde PAS-doelstellingen.”

“Trouwens wordt het verschil in behandeling niet wetenschappelijk en ecologisch verantwoord. Het verschil in behandeling is te wijten aan beleid dat in gebreke is gebleven (gebrek aan technieken, PAS-lijst)”.

De landbouwsector omvat een breed gamma van bedrijfsconcepten en landbouwproductiesystemen: zowel kleine als grote familiale bedrijven, maar ook bedrijven op een meer industriële schaal en anderzijds ook veelal kleinere bio-bedrijven. Emissie-reducerende technieken van de PAS-lijst en van het ministerieel besluit AEA-stalsystemen zijn niet altijd eenvoudig toepasbaar in sommige landbouwproductiesystemen. Door hun specifieke productiesysteem kunnen dergelijke bedrijven vaak wel op een andere manier dan met de ‘klassieke’ technieken bijdragen tot verminderde ammoniakemissies naar de lucht. Vanuit die optiek is onderzocht welke afwijkingen kunnen worden toegestaan en onder welke voorwaarden er toch maximaal emissiereducties gerealiseerd worden.

In het huidige ministerieel besluit AEA-stalsystemen is reeds een uitzondering opgenomen voor biologische varkens- en pluimveebedrijven (zie hoofdstuk 6 van bijlage I bij het MB, inzonderheid art. 6.3). De PAS voorziet een uitzonderingsregeling voor onderstaande types bedrijven. Deze bedrijven worden, tot op zeker hoogte, vrijgesteld van het integraal toepassen van de generieke emissiereductie-maatregelen:

Kleinschalige bedrijven die een jaaremissie hebben van minder dan 500 kg ammoniak én een impactscore hebben die lager is dan 0,025% (= de minimis-drempel beoordelingskader) worden vrijgesteld van de verplichte generieke stikstofreductiepercentages uit het G8-scenario. Deze bedrijven moeten wel bijdragen aan de ambitie betreffende stikstofreductie door aangepaste maatregelen te nemen die ook binnen de specifieke bedrijfsrealiteit toepasbaar zijn. Ze komen hiervoor dan ook in aanmerking voor het flankerend beleid.

Biologische bedrijven met een impactscore tussen 0,025% en 1% worden vrijgesteld van de verplichte reductiepercentages uit het G8-scenario, maar moeten wel de, voor de betreffende sector, maatregelen van de PAS-lijst uitvoeren die inpasbaar zijn in het "lastenboek bio".

Biologische bedrijven met een impactscore van meer dan 1% dienen te reduceren volgens de algemene reductiepercentages opgelegd via de maatregelen van het G8-scenario.

De principes van deze regeling gelden ook voor diercategorieën en productiesystemen waarvoor geen erkende maatregelen voorhanden zijn of die niet vervat zijn in de generieke reductiemaatregelen, zoals geiten, schapen en konijnen. Voor deze categorieën wordt een PAS-lijst opgesteld, die dan wel als standaardpraktijk bij managementkeuzes en/of bouw toegepast moet worden.

De vrijstelling die aldus bij wijze van correctiemechanisme voorzien is ten aanzien van de generieke bronmaatregelen inzake emissiereductie, steunt op pertinente en proportionele criteria in verband met de schaal van de bedrijfsvoering, de bijdrage aan de deposities in beschermde natuurgebieden en de wijze van bedrijfsvoering en de technische mogelijkheid om bepaalde maatregelen te implementeren.

In tegenstelling tot wat de inspraak lijkt te suggereren, houdt dit vrijstellingsmechanisme niet in dat vergunningsaanvragen voor deze bedrijven voor uitbreidingen, omvorming van de bedrijfsvoering en nieuwe inplantingen met een stijging van de emissies tot gevolg, niet beoordeeld zullen worden volgens de principes van het PAS-beoordelingskader. De stikstofimpact van dergelijke aanvragen zal worden beoordeeld op basis van identiek hetzelfde kader, en dus dezelfde *de minimis* drempel, als van toepassing is voor bedrijven die niet onder het vrijstellingsmechanisme vallen.

De reden waarom er met vrijstellingen gewerkt wordt, wordt geduid in het antwoord V-24-022.

V-16-002

De biologische bedrijven willen een volledige vrijstelling van generieke emissiereducties

- “Het correctiemechanisme voor biologische landbouw is positief maar beperkt zich helaas tot biologische bedrijven met een impactscore lager dan 1%. Biologische bedrijven met een hogere impactscore moeten ook voldoen aan het biologische lastenboek. Het rest niets anders dan de dierenaantallen te verminderen. Veelal hebben deze bedrijven destijds, bij de omschakeling, al de dierenaantallen ingeperkt. Men vraagt dat ook de biologische bedrijven met een impactscore hoger dan 1% vrij te stellen van de reductiepercentages, net zoals het geval is met:
 1. de bedrijven die al geïnvesteerd hebben in een ammoniakemissiearme stal (in het geval van varkens- en pluimveebedrijven)
 2. bedrijven met de diercategorieën en productiesystemen waarvoor geen erkende maatregelen voorhanden zijn of niet vervat zijn in de generieke reductiemaatregelen.

Zo niet, is er duidelijk sprake van discriminatie ten aanzien van de biologische sector.”

- “Voor biologische bedrijven zijn er bijna geen maatregelen en technieken die matchen met het lastenboek bio waardoor daling van de veestapel de enige optie is.”
- “Het is positief dat er een correctiemechanisme is voor de biologische sector, Biologische landbouw vertrekt immers van een systeembenadering waarbij meerdere problematieken tegelijkertijd bekeken worden, in tegenstelling tot het stikstofbeleid dat enkel en alleen focust op ammoniak (en NOx bij industrie en transport). Maar gezien dit beleid gebaseerd is op de kenmerken en mogelijkheden van de gangbare landbouwsector, is het logisch dat de biosector in de problemen komt. Die moet om duurzaamheidsredenen immers voldoen aan een reeks bijkomende normen uit een wettelijk vastgelegd lastenboek. De normen zijn vaak strijdig zijn met de randvoorwaarden van de technologieën die opgenomen zijn in de AEA- of PAS-lijst.
- “Het correctiemechanisme voor bio volstaat niet: We vragen een volledige vrijstelling voor de biosector.”
- “Het correctiemechanisme voor bio beperkt zich tot de bedrijven met een impactscore kleiner dan 1%. Biobedrijven die een hogere impactscore hebben, moeten evengoed voldoen aan de regels uit het biologische lastenboek en trachten zich bovendien zo goed mogelijk te houden aan de achterliggende biologische basisprincipes. In dat verband willen we ook verwijzen naar het vierde punt onder het correctiemechanisme dat betrekking heeft op “diercategorieën en productiesystemen waarvoor geen erkende maatregelen voorhanden zijn of die niet vervat zijn in de generieke reductiemaatregelen, zoals geiten!” Daar lijkt geen beperking te zijn tot een impactscore van 1%. Op zich is dit logisch: aangezien er geen erkende maatregelen voorhanden zijn, kunnen ze ook niet worden toegepast. Die logica geldt echter evengoed voor de biologische sector, ook voor biobedrijven

met een impactscore van meer dan 1%. Bio wordt daardoor nogmaals gediscrimineerd.”

- “Wij pleiten ervoor om dit percentage op te trekken tot 2,5% en om het niet te beperken tot de officieel gecertificeerde labels, maar om een specifiek lastenboek op te stellen. Er zijn immers ook bedrijven in omschakeling of boeren die om specifieke redenen geen label willen. Die hoeven niet uitgesloten te worden.”
- “Voor biologische bedrijven met een impactscore tussen 0,025% en 1% wordt gesteld dat maatregelen van de PAS-lijst uitgevoerd dienen te worden die inpasbaar zijn in het lastenboek bio. Momenteel is het onduidelijk over welke maatregelen het dan gaat en hoever een bedrijf moet gaan in het toepassen van deze maatregelen.”

De technieken van de PAS-lijst en van het ministerieel besluit AEA-stalsystemen voor de gangbare landbouw zullen in overleg met de sector gescreend worden om na te gaan welke aanpassingen nodig zijn om ze te kunnen toepassen in de bio-landbouw. Combineerbaarheid met het lastenboek bio staat hierbij centraal. Daarnaast kunnen bio-bedrijven, technologie-ontwikkelaars of producenten steeds mogelijke maatregelen aanmelden voor erkenning als PAS/AEA-maatregel.

Zie ook antwoorden V-11-001 en V-16-001.

V-16-003

Er wordt onvoldoende rekening gehouden met andere manieren waarop bepaalde specifieke bedrijfsvoeringen binnen de landbouw de stikstofuitstoot verminderen

- “Biostallen hebben kenmerken die de ammoniakuitstoot inperken (bv. de lagere temperatuur), maar daar houdt het PAS geen rekening mee.”
- “Het PAS maakt ook geen onderscheid tussen circulaire en grondgebonden systemen enerzijds en anderzijds systemen met veel import van stikstof via kunstmest en overzeese soja (veevoer). Die stikstofimport in het landbouwsysteem is dé oorzaak van het stikstofprobleem. Daar maakt het PAS geen enkele melding van, laat staan dat het oplossingen biedt.”
- “Met een hoge waarschijnlijkheid kan aangenomen worden dat de biologische varkenssector al beduidend minder ammoniakemissie uitstoot, gezien de door de Europese biologische wetgeving opgelegde verplichtingen.”

Er zijn veel inspraakreacties van bedrijven die er voor pleiten om ook alternatieve bedrijfstvormen uit te zonderen van de generieke reductiedoelstellingen:

- Grondgebonden bedrijven
- Circulaire agro-ecologische bedrijven
- Veevoeder verbouwen op eigen gronden, geen gebruik van overzees geïmporteerde voeders
- Korte ketenbedrijven die quasi werken conform de uitgangspunten van het bio-lastenboek, maar die niet gecertificeerd zijn.

Deze opmerkingen nopen niet tot een technische of juridische aanpassing.

Het Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt (WeComV) is recentelijk samengesteld en de werking is opgestart. Via de AT/WeComV werking zullen technische en managementmaatregelen worden gescreend. Op advies van AT/WeComV kunnen deze maatregelen door de Minister worden bekrachtigd en bijgevolg toegepast om de reductiedoelstellingen te realiseren. Op expliciete vraag van de WeComV kan een nieuwe techniek onder praktijkomstandigheden en onder wetenschappelijke begeleiding getest worden via een proefvergunning. Hiervoor wordt een kader uitgewerkt.

V-16-004

Bedrijven die extensief en agro-ecologisch boeren, maar niet biologisch gecertificeerd zijn en een impactscore hebben van meer dan 0.025%, kunnen geen beroep doen op het correctiemechanisme. Vraag om deze bedrijven te ontzien.

- “Gezien de manier waarop het PAS is vormgegeven, met een zwaar accent op (end-of-pipe) technologie, is het logisch dat agro-ecologisch werkende bedrijven in de problemen dreigen te komen. Er wordt immers nog onvoldoende rekening gehouden met de manier waarop deze bedrijven werken en tot een lagere reële stikstofuitstoot komen (bv. door lokaal de stikstofkringloop te sluiten, geen import van externe stikstof en stikstof via de dieren af te voeren). Correcties voor kleinschalige gemengde familiale bedrijven die werken volgens agro-ecologische principes. Bedrijven die extensief en agro-ecologisch boeren, maar niet biologisch gecertificeerd zijn en een impactscore hebben van meer dan 0.025%, kunnen eveneens geen beroep doen op het correctiemechanisme. Het rest niets anders dan de - vaak kleine - dieren aantallen nog te verminderen, aangezien de huidige AEA- en PAS-lijsten vooral gericht zijn op intensieve stalsystemen met veel dieren. Dit is bijzonder onrechtvaardig. We vragen om ook deze bedrijven te ontzien.

Argumenten en randvoorwaarden werden eerder opgesomd o.a. bij punt 4. PAS-lijst.”

- “Het correctiemechanisme voor de PAS-maatregelen beperkt zich daarenboven helaas tot de biologische bedrijven met een impactscore kleiner dan 1%. Bedrijven die extensief en agro- ecologisch boeren, maar niet biologisch gecertificeerd zijn, kunnen eveneens geen beroep doen op het correctiemechanisme, hoewel het net die bedrijven zijn die als eerste de kringloop sluiten in eigen gebied. Het rest niets anders dan de - vaak kleine - dierenaantallen nog te verminderen, aangezien de huidige AEA- en PAS-lijsten vooral gericht zijn op intensieve stalsystemen met veel dieren.”
- “Biologische dierhouders werken mee aan het onderhoud van natuurgebieden door gerichte begrazing toe te passen. Hiervoor zijn in de nabijheid ook stallen nodig om de dieren gedurende de winter onderdak en beschutting te bieden. Indien er geen mogelijkheid blijft bestaan om in deze omgevingen stallen te hebben, dan kan er ook geen onderhoud van natuurgebieden meer gedaan worden. Uiteraard moeten deze stallen voldoen aan normen en mogen zij geen extra stikstof uitstoot realiseren. Deze maatregel heeft specifieke implicaties op bedrijven die dieren houden voor het onderhoud van de natuurgebieden nl. bedrijven met schapen en runderen voor begrazingsprojecten.”
- “Correcties voor kleinschalige gemengde familiale bedrijven die werken volgens agro- ecologische principes. Bedrijven die extensief en agro-ecologisch boeren, maar niet biologisch gecertificeerd zijn en een impactscore hebben van meer dan 0.025%, kunnen eveneens geen beroep doen op het correctiemechanisme. Het rest niets anders dan de - vaak kleine - dierenaantallen nog te verminderen, aangezien de huidige AEA- en PAS-lijsten vooral gericht zijn op intensieve stalsystemen met veel dieren. Dit is bijzonder onrechtvaardig. We vragen om ook deze bedrijven te ontzien.”
- Vraag om uitbreiden correctiemechanisme (‘verregaand correctiemechanisme’) en meer stimulerende maatregelen voor biologische, circulaire en agro-ecologische landbouw. Bijkomend vraagt het VABS specifiek voor jonge bedrijfsleiders om een correctiemechanisme toe te passen waarbij er voldoende tijd gegeven wordt om zich aan te passen aan de PAS, zelfs voorbij 2030.
- “Vraag tot uitbreiden van correctiemechanisme”

Zie antwoord V-16-003.

V-16-005

Op Europees niveau wil men de biologische productie laten groeien tot 25% van het landbouwareaal. Hoe te realiseren wetende dat omschakeling naar biologische bedrijfsvoering vaak gepaard met een stijging van ammoniakemissies?

Omschakeling naar biologische bedrijfsvoering gaat niet zelden gepaard met een stijging van ammoniakemissies (aangezien er bijna geen reducerende maatregelen voor handen zijn). Dit bemoeilijkt de overstap naar bio.

Zie antwoorden V-16-001, V-16-002 en V-10-051.

V-16-006

Waarom worden kleinschalige bedrijven die meer dan 500 kg ammoniak uitstoten, maar een impactscore hebben die lager ligt dan 0,025% uitgesloten uit het correctiemechanisme, of bedrijven die minder dan 500 kg ammoniak uitstoten maar een impactscore hebben van meer dan 0,025%?

"Er moet bekeken worden of het haalbaar en wenselijk is om voor bedrijven met een uitstoot van minder dan 500 kg ammoniak per jaar een hogere impactscore toe te laten in kader van de voorziene correctiemechanismen. Het gaat hier immers veelal over bedrijven die bewust op kleinere schaal zijn blijven werken. Momenteel is voorzien dat de impactscore lager moet zijn dan 0,025% om te worden vrijgesteld van de verplichte generieke stikstofreductiepercentages, waarbij het belangrijk is dat het om meetbare gegevens moet gaan."

Het correctiemechanisme voor kleinschalige bedrijven zoals opgenomen in de PAS wordt niet aangepast. Er wordt gewerkt met een dubbele voorwaarde, namelijk max. 500 kg/j ammoniakuitstoot en een impactscore van max. 0,025%. Deze drempelwaarden zijn redelijk verantwoord en blijven behouden.

Het verruimen van het correctiemechanisme, zodat meer bedrijven vrijgesteld worden van generieke inspanningen, vergroot de te leveren inspanningen door de andere bedrijven.

Kan er een correctiemechanisme voorzien worden voor familiale bedrijven? De impact op het milieu door transport (aanvoer van ruwvoer en afvoer van mest) op een familiaal bedrijf is zeer klein.

- “De familiale bedrijven zouden nog om een andere reden enorm moeten gekoesterd worden nl.: de impact op het milieu door transport zijnde aanvoer van ruwvoer en afvoer van mest op een familiaal bedrijf is zeer klein. Alle landbouwpercelen liggen rond de bestaande bedrijven. Er zou daarom een correctiemechanisme op de maatregelen moeten voorzien worden in het voordeel van de familiale bedrijven.”
- “Het akkoord claimt om de familiale landbouw te willen beschermen door een afwijking voor te stellen voor bedrijven met een uitstoot van minder dan 500 kg ammoniak en een impactscore lager dan 0,025%. Dat zijn echter absoluut geen indicatoren voor een familiaal bedrijf met een aanvaardbaar arbeidsinkomen. Deze grenzen moeten duidelijk herbekeken worden om te zorgen dat familiale landbouw zoals op een bedrijf als dat van ons in Vlaanderen een toekomst heeft, en we niet volledig evolueren naar een sociaal ongewenste integratiestructuur op basis van megastallen. Voor ons betekent deze regelgeving de doodssteek voor de hoop om op ons bedrijf nog een rendabel bedrijf op te bouwen voor de toekomst.”
- “Wil men het PAS doorvoeren zoals deze nu op tafel ligt, schakelt men de familiale landbouw uit. Mevrouw Demir wilt de familiale landbouw steunen, maar door de maatregelen wordt de omzet van familiale boerderijen te klein om een goed inkomen te halen. Het gevolg hiervan is dat grotere bedrijven de kleinere overnemen. Zo bekommt de overheid het omgekeerde van wat ze willen promoten.”
- “In de huidige tekst wordt er niets voorzien voor de kleine familiale bedrijven. Hier moet zeker rond gewerkt worden en aparte regelingen treffen voor deze familiale bedrijven en ook voor de jonge landbouwers die in deze bedrijven willen Hier wordt veel te weinig op ingezet.”
- “In voorliggend PAS-dossier is ons geen correctiemechanisme bekend om voldoende runderen het blijvend grasland te kunnen beweiden, dat wij verplicht zijn aan te houden. Wij tekenen hiervoor bezwaar aan, met de vraag om minstens een voldoende aantal groot-rundvee-eenheden te voorzien, een vangnet, volgens de oppervlakte blijvend grasland van de exploitatie, met bijkomend het noodzakelijke vervangings-vee.
- “Een uitzonderingsmaatregel voor de familiale landbouwbedrijven dringt zich op.”
- “Voorzie aangepaste reducties voor kleine familiale bedrijven en biolandbouw”
- “Mijn vraag is dan ook of er via de correctiemechanismen er voor kleine familiale bedrijven geen uitzondering kan gemaakt worden op het inkorten van slapende NER's.”

- “Volgens mijn cliënte is het voor het voortbestaan van de Vlaamse familiale landbouw een vergissing dat er enkel een correctiemechanisme zijn voor uiterst kleinschalige bedrijven en voor de biologische bedrijven met een impactscore van 0,025% en 1%. Nergens in de ontwerp-PAS valt enige correctie terug te vinden voor de jonge landbouwers, terwijl het precies deze jonge landbouwers zijn die de toekomst en de ontwikkeling van de Vlaamse landbouw uitmaken. Het zijn immers precies deze jonge landbouwers die op hun bedrijven verder zullen investeren in PAS-maatregelen. Mijn cliënte dringt daarom aan op een correctiemechanisme voor jonge landbouwers (dit zijn landbouwers die op 01/01/2022 geen 40 jaar oud waren) zodat de generieke bronmaatregelen op hen niet van toepassing zijn.

Zie antwoorden V-16-001 en V-16-003. De vrijstelling die bij wijze van correctiemechanisme voorzien is ten aanzien van de generieke bronmaatregelen inzake emissiereductie, steunt op pertinente en proportionele criteria in verband met de schaal van de bedrijfsvoering, de bijdrage aan de deposities in beschermde natuurgebieden en de wijze van bedrijfsvoering en de technische mogelijkheid om bepaalde maatregelen te implementeren. Een vrijstelling die louter zou steunen op het familiaal karakter van de bedrijfsvoering is beleidsmatig niet wenselijk, uiterst moeilijk af te bakenen of te definiëren en zou afbreuk doen aan de gelijke behandeling.

V-16-008

Kunnen de grenzen van ammoniakuitstoot en de impactscore voor kleinschalige bedrijven verhoogd worden? Een impactscore van 0,025 is niet haalbaar en een bedrijf dat minder dan 500 kg ammoniak uitstoot is dit ook niet.

- “Kleine bedrijven die een uitstoot hebben van 500 Kg stikstof worden vrijgesteld van de reductie maar mogen maar een impactscore hebben van 0.025 Deze impactscore is bijna niet haalbaar voor de meeste van die kleine bedrijven daarom stellen wij dat moet kunnen op een impactscore van 0.6. De reden is simpel om te kunnen reduceren moet je ook een bepaalde schaal grote hebben, en die klein wil blijven moet ook kansen krijgen daar om neem een impactscore van 0.6.”
- “Er moet bekeken worden of het haalbaar en wenselijk is om voor bedrijven met een uitstoot van minder dan 500 kg ammoniak per jaar een hogere impactscore toe te laten in kader van de voorziene correctiemechanismen. Het gaat hier immers veelal over familiale bedrijven die bewust op kleinere schaal zijn blijven werken of die bewust kiezen voor biolandbouw. Momenteel is voorzien dat de impactscore

lager moet zijn dan 0,025% om te worden vrijgesteld van de verplichte generieke stikstofreductiepercentages, waarbij het belangrijk is dat het om meetbare gegevens moet gaan.”

- “Er is in het akkoord een correctiemechanisme ingeschreven die ervoor zorgt dat kleine bedrijven (minder dan 500 kg NH₃ produceren) niet onder de generieke maatregelen vallen. Deze drempel om bestempeld te worden als klein bedrijf ligt te laag want een bedrijf van minder dan 500 kg NH₃ is geen leefbaar modern landbouwbedrijf.”
- “Wij willen kleinschalig, biologisch opstarten en voldoen aan de vraag voor biologisch varkensvlees vanuit de consument, maar omdat er geen emissiestijging zou mogen plaatsvinden en er biologisch weinig maatregelen getroffen kunnen worden is dit momenteel niet haalbaar. Het is in onze optiek dus zeker noodzakelijk dat de variabele drempel stijgt, de huidige impactscore is totaal niet haalbaar en tevens oneerlijk als je het vergelijkt met de industrie.”
- “Een stijging niet toelaten is één ding, maar de huidige ammoniakbenutting moet toch zeker behouden blijven totdat er de komende 10 jaar nog een groot deel van de landbouwers gaat stoppen vanwege pensioenleeftijd, geen opvolging etc.”
- “Dit moet ook zeker worden meegenomen in de plannen van de overheid en de toegestane impactscore moet worden verhoogd.”
- “Er moet bekeken worden of het haalbaar en wenselijk is om voor bedrijven met een uitstoot van minder dan 500 kg ammoniak per jaar een hogere impactscore toe te laten in kader van de voorziene correctiemechanismen. Het gaat hier immers veelal over bedrijven die bewust op kleinere schaal zijn blijven werken. Momenteel is voorzien dat de impactscore lager moet zijn dan 0,025% om te worden vrijgesteld van de verplichte generieke stikstofreductiepercentages, waarbij het belangrijk is dat het om meetbare gegevens moet gaan. De kleine bedrijven die vrijgesteld worden van reductie van hun uitstoot is toch ook te beperkt, is er een zicht op hoeveel bedrijven hiervoor in aanmerking komen.”

Zie antwoord op V-16-006.

Kleinschalige bedrijven nog verder laten reduceren is financieel niet haalbaar. Zij komen hierdoor onder de leefbaarheidsdrempel terecht. Ook het investeren in AEA-technieken is niet mogelijk.

- “We zijn een kleinschalig bedrijf, en het is niet fair om kleinere bedrijven nog te doen reduceren. Het klopt niet dat alle veehouderijen, zowel kleinschalige als megabedrijven over dezelfde kam worden geschoren. Als kleinschalige bedrijven nog moeten reduceren in aantal dieren, komen ze onvermijdelijk onder de leefbaarheidsdrempel en betekent dit het einde van het bedrijf. De bestaande EAE technieken kunnen veelal ook niet worden toegepast in kleinschalige bedrijven of zijn veel te duur t.o.v. het aantal aanwezige dieren.”
- “Het akkoord voorziet een uitzondering op het nemen van AEA technieken voor zeer kleine en/of biologische bedrijven. Ook deze maatregel biedt voor ons geen oplossing. Want inkrimpen tot het vooropgestelde niveau is financieel onrealistisch. Met de omzet van een dergelijk klein productievolume kunnen we onmogelijk onze huidige schuldenlast ooit terug betalen.”
- “Kleinere landbouwbedrijven hebben sowieso al minder kans op een opvolger, maar het ontwerp-PAS zal dit versterken omdat er heel wat investeringen nodig zijn om aan de generieke maatregelen te voldoen.”
- “Familiale landbouwbedrijven die vaak heel goed bezig zijn op ecologisch vlak, geen overproductie aan ammoniak veroorzaken en natuurvriendelijk telen worden toch meegesleurd door een generieke aanpak.”
- “Het ontwerp PAS bevat maatregelen, zoals bijvoorbeeld de stikstofreductie op stalniveau, die technisch en financieel niet of toch minstens moeilijk haalbaar worden geacht. Het is echter niet wenselijk dat een revolutie in de landbouw op het vlak van stikstof schade berokkent aan de Vlaamse landbouwsector, met name aan de familiale landbouwbedrijven. Door de vooropgestelde stikstofreducties (60% en 15 of 20% voor respectievelijk varkens/pluimvee en runderen) kunnen familiale landbouwbedrijven in de problemen komen ten gunste van de agro-industrie.”
- “Familiale landbouw werd hoog in het vaandel gedragen, maar met de huidige plannen, zullen de kleinere familiale bedrijven niet meer leefbaar zijn. Is dit uw bedoeling geweest?”
- “Iedereen maar vooral de kleine bedrijven zouden eigenlijk gesteund moeten worden zodat het voor hen leefbaar blijft. Het is eigenlijk onrealistisch om te deze doelen te kunnen bereiken in de toekomst en het leefbaar te houden voor ons.”
- “Vaak hoor ik dat men wil de kaart trekken van de familiale landbouw, maar met jaarlijks strengere reglementering en verplichtingen zal men het tegenovergestelde

bereiken, want al deze maatregelen zijn te duur voor de kleinere en middelgrote bedrijven.”

- “De volgende generatie heeft rechtszekerheid nodig gelet op de grote risico's die ze nemen en de torenhoge investeringen, die zij verplicht zijn te doen bij overname. Wanneer dergelijke familiale bedrijven niet langer leefbaar zijn, dreigt enkel nog landbouw op industriële schaal over te blijven, wat niet te rijmen valt met het landelijk karakter van onze gemeente, wat wij absoluut willen behouden.”
- “En vergeet de kleinere gemengde familiale boeren niet: hier zitten de grote kansen om tot heroriëntatie te komen. Zij kunnen één bedrijfstak - enkel mits steun en begeleiding - afstoten en zich focussen op een meer duurzame tak en bedrijfsverbreding en zo mee helpen om de reductie generiek te bereiken, zonder dat ze geslachtofferd worden.”
- “Men wil blijkbaar de sector saneren door de kleine bedrijfjes te elimineren door ze, voor hen, onhaalbare wetten op te leggen. Dat men grote bedrijven met grote aantallen dieren viseert voor stikstofuitstoot, kan ik nog begrijpen, maar dat kleine bedrijfjes hiervan de dupe moeten zijn, daar teken ik uitdrukkelijk bezwaar tegen aan. Daarmee zet men een volgende stap waarbij enkel de gigantisch grote bedrijven onder vennootschapsstructuur, nog verantwoord zijn naar toekomstige uitbating, omdat enkel zij nog in staat zullen zijn de investeringskosten te dragen, die er van hen geëist worden. De vrijheid van ondernemen wordt op deze wijze aan de kleine familiale landbouwer ontnomen en ons bedrijf kan niet meer verdergezet worden en is daardoor gedoemd te verdwijnen. Daartegen tekenen wij uitdrukkelijk bezwaar aan.”
- “Ik heb een kleiner familiaal bedrijf en zal minimaal 5% moeten reduceren. Als ik kijk naar de maatregelen die op de paslijst staan voor melkvee, dan zijn er geen maatregelen die toepasbaar zijn op mijn bedrijf en economisch haalbaar zijn. Uiteindelijk moet alles nog rendabel zijn. Er moet meer ingezet worden op onderzoek en innovatie zodat er meerdere technieken komen voor melkvee. Hierbij moet er ook aandacht zijn voor de toepasbaarheid op de kleine familiale bedrijven.”

Er worden vrijstellingen voorzien voor kleinschalige bedrijven. Welke deze zijn en wat de motivering is, wordt geduid in het antwoord V-16-001.

V-16-010

Komen er erkende reductiemaatregelen voor het houden van konijnen, schapen en geiten?

- “Kleinschalige bedrijven met minder dan 500 kg ammoniak en impactscore die lager is dan 0,025% zijn veelal hobbylandbouwbedrijven en geen rendabele bedrijven waaruit een inkomen kan worden gegenereerd. Het is dan ook een verkeerde perceptie te denken dat hiermee “familiale landbouw” zal worden gered. Zoals in de systeemanalyse van ILVO aangehaald wordt, dreigt hierdoor het stikstofprobleem te verschuiven naar hobbylandbouw en de paardenhouderij. De paardenhouderij, die ook bijdraagt tot de overschrijdingen van de KDW, moet op gelijk niveau behandeld worden als alle andere veehouderijen. Voor het houden van konijnen, schapen en geiten zijn geen erkende reductiemaatregelen voorhanden. Dat zorgt ervoor dat deze bedrijven momenteel een periode van grote onzekerheid doormaken. Het risico bestaat dat zij weldra zullen moeten voldoen aan één maatregel waarbij de kostenefficiëntie niet mee in rekening wordt genomen. Ook deze veeteeltbedrijven dreigen een vastgelegd bedrijfsmodel opgedrongen te worden.”
- “Voor de categorieën die niet vervat zijn in de generieke reductiemaatregelen (geiten, schapen, konijnen,..) zal een PAS-lijst opgesteld worden. Omdat deze lijst niet voorhanden is bij het openbaar onderzoek of bij de Plan-MER, is het onduidelijk welke maatregelen voorzien zullen worden of wat de impact is op het milieu. Dit is een essentieel ontbrekend luik waardoor het vandaag niet mogelijk is om een inschatting te maken over de gevolgen of wenselijkheid. De gemeente vraagt dat deze regeling eerst wordt uitgewerkt, zodat duidelijk wordt of dit leidt tot een merkelijke verschuiving in landbouwproductie, bijvoorbeeld naar grootschalige viskweek, pelskweek, en wat de milieugevolgen hiervan zijn. De MER is op dat vlak dan ook onvolledig.”
- “Er zijn voorlopig ook geen technieken voor bepaalde diercategorieën, zoals geiten, schapen, konijnen, maar ook paarden. Er wordt gesteld dat voor deze categorieën een PAS-lijst wordt opgesteld, die dan wel als standaardpraktijk bij managementkeuzes en/of bouw moet worden toegepast. Men kan echter enkel overgaan tot het introduceren van standaardpraktijken indien deze nieuwe technieken BBT zijn. Om te vermijden dat bedrijven in een carcan worden geduwd dienen ook meerdere technieken voor handen te zijn. Naast het ontwikkelen en erkennen van standaardpraktijken, dient men ook werk te maken van het ontwikkelen en technieken die niet BBT zijn, maar wel in specifieke gevallen toepasbaar zijn. Dit soort maatregelen moeten ook voor bedrijven die momenteel nog niet over technieken beschikken ontwikkelingsmogelijkheden creëren, doch kunnen niet als standaardpraktijk op elk bedrijf verplicht worden.”
- “Wij wensen dat kalkoenen ook worden toegevoegd aan de uitzonderingsregeling gezien er voor kalkoenen ook geen erkende emissie reducerende maatregelen voorhanden zijn (net zoals geiten, schapen en konijnen).”

Zie de antwoorden in thema ‘1. Emissies’

V-16-011

Waarom wordt er een onderscheid gemaakt tussen kleinschalige standaard bedrijven en kleinschalige biologische bedrijven? Beiden hebben exact dezelfde milieukundige impact dus dit moet gelijkgetrokken worden

“Het correctiemechanisme voor kleinschalige en biologische bedrijven dient volledig gelijkgeschakeld te worden op basis van de 0,025% de minimis-drempel van het beoordelingskader: er is geen enkel objectief, wetenschappelijk, milieukundig verschil tussen een N afkomstig van een kleinschalig standaard bedrijf en een kleinschalig biologisch bedrijf. Bijgevolg hebben beiden exact dezelfde milieukundige impact. Elke onderscheid tussen beide types kleinschalige bedrijven is dus een loutere uiting van preferentiële ideologische voorkeur die op geen enkele wijze enige meerwaarde biedt in het realiseren van de beoogde PAS-doelstellingen. Financieel gezien beschikt een kleinschalig biologisch bedrijf bovendien zelfs over meer financiële mogelijkheden om bepaalde maatregelen te implementeren dan een kleinschalig standaardbedrijf omwille van een betere prijsvorming. Deze verschillende behandeling voor dergelijke kleine(re) bedrijven is dus een zeer duidelijke schending van het gelijkheidsbeginsel. De PVV vraagt de overheid daarom, middels dit bezwaar, om deze schending van het gelijkheidsbeginsel recht te zetten met het oog op het voorkomen van juridische procedures dienaangaande.”

Zie antwoord V-16-001

V-16-012

Kijkt men voor het meten van de ammoniakuitstoot en de impactscore naar de aanwezige vergunning of het effectief aanwezig aantal dieren op het bedrijf?

“Onduidelijkheid over gebruikte criteria van het correctiemechanisme. In het PAS-ontwerp hanteert men verschillende criteria om aan te geven wie er binnen het correctiemechanisme dient behandeld te worden (500 kg ammoniak; een impactscore die lager is dan 0,025% voor gangbare bedrijven en tussen 0,025% en 1% voor biologische bedrijven). Echter is niet duidelijk of men voor het toetsen van deze criteria kijkt naar de aanwezige vergunning of het effectief aanwezig aantal dieren op het bedrijf. Echter, dient de vergunning als basis te worden genomen om de impactscore te berekenen waarop de toetsing gebeurt. De

vergunning is immers de enige juridisch robuuste parameter die hiervoor geschikt is. Ook is niet duidelijk wie de toetsing van deze criteria zal doen.”

De vrijstelling zal worden toegekend op basis van de vergunde situatie.

V-16-013

Welke aangepaste maatregelen kunnen kleinschalige bedrijven, met minder dan 500kg ammoniak en een impactscore die lager is dan 0,025%, nemen die ook binnen de specifieke bedrijfsrealiteit toepasbaar zijn?

Het ontwerp PAS stelt dat kleinschalige bedrijven met minder dan 500 kg ammoniak én een impactscore die lager is dan 0,025%, geen generieke maatregelen moeten nemen, maar wel nog moeten bijdragen aan de ambitie door aangepaste maatregelen te nemen die ook binnen de specifieke bedrijfsrealiteit toepasbaar zijn. Het is hoogst onduidelijk wat met dit laatste wordt bedoeld. Door dit niet te specificeren kan de impact van deze formulering niet worden ingeschat. Indien er in het wetgevend kader geen concretere invulling gegeven wordt, kan dit willekeur tijdens de vergunningsprocedure in de hand werken.

Zie de antwoorden in thema '1. Emissies'.

17. FLANKEREND BELEID

V-17-001

Flankerend beleid is ontoereikend - verhoogde VLIF-steun ongeacht de leeftijd.

Waarom komt niet iedereen in aanmerking, ongeacht te leeftijd, voor de verhoogde VLIF-steun? Ik kom niet in aanmerking voor de verhoogde VLIF-steun voor jonge boeren omdat ik te oud ben. Ik wens tevens een verhoogde steunpercentage als deze van jonge boeren. Ik voel mij ongelijk behandeld.

In de PAS wordt voorzien dat alle landbouwbedrijven voor zowel AEA-stallen als voor ammoniak-reducerende maatregelen uit de PAS-lijst kunnen beroep doen op een verhoogde VLIF-subsidie. Voor alle landbouwers verhoogt het subsidiepercentage van 30 naar 40%, voor jonge boeren van 40 naar 65%. Het huidig en toekomstig beleid wil prioriteit geven aan jonge landbouwers en heeft er daarom voor gekozen om voor de jongeren een hoger steunpercentage te voorzien. Maar ook voor oudere landbouwers wordt het steunpercentage verhoogd (van 30 naar 40%).

V-17-002

Flankerend beleid is ontoereikend - landbouwers worden om diverse redenen uitgesloten van VLIF-steun.

Veel landbouwers komen om diverse redenen niet in aanmerking voor VLIF-investeringssteun (VLIF reglementering) of worden niet geselecteerd voor de VLIF-investeringssteun. Bijvoorbeeld: landbouwers die nog een gedeelte inkomen verwerven uit niet-landbouwactiviteiten kunnen geen VLIF-steun krijgen, landbouwers die (gedeeltelijk) loonwerkactiviteiten uitoefenen worden ook uitgesloten van VLIF, oudere landbouwers worden vaak niet geselecteerd, oudere landbouwers moeten soms een deel van hun ontvangen steun terugbetalen omdat ze te vroeg hun bedrijf overlaten of wegens pensionering, ziekte...). De maatregel is daardoor ontoereikend. Iedereen moet in aanmerking komen als ze door PAS worden getroffen.

De toekenning van de VLIF-steun in het kader van de PAS, zal gebeuren volgens de voorwaarden van het Strategisch Plan GLB 2023-2027 dat nog definitief moet worden

vastgesteld, en de daaruit volgende Vlaamse regelgeving. Hierdoor zullen meer landbouwers toegang hebben tot de VLIF-steun.

V-17-003

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun vooraf betalen en een systeem van overbrugging en een waarborgsysteem om bancaire financiering van investeringen te faciliteren.

Waarom kan VLIF-steun niet vooraf worden betaald? Het bedrag van de investering moet eerst volledig zelf betaald worden door de landbouwer om dan pas achteraf te hopen dat deze 1 à 2 jaar na het afronden van de investering gedeeltelijk wordt terugbetaald. Men moet de VLIF-steun vooraf betalen.

Via de PAS wordt niet geraakt aan de toegangsvoorwaarden, maximaal subsidiabel investeringsbedrag of uitbetalingsmodaliteiten van het VLIF. Investeringssteun kan enkel betaald worden voor investeringskosten. Investeringssteun kan pas betaald worden als de investeringen uitgevoerd zijn en dit overeenkomstig de vooraf vastgelegde bepalingen. Dit is conform de Europese staatsteunregels, waarbij pas uitbetaald kan worden op basis van facturen die de gemaakte kosten bewijzen. De Europese staatsteunregels bepalen ook voor welke kosten er steun kan gegeven worden. Iedere lidstaat dient zich daaraan te houden.

V-17-004

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun voor bijkomende kosten, werkingskosten en onderhoudskosten of management en voedermaatregelen

Waarom worden bijkomende kosten die nodig zijn om de investering mogelijk te maken uitgesloten van steun waardoor de vooropgestelde 40% of 65% nooit gehaald wordt? In de praktijk blijkt dat door allerlei afstemingsmechanismen in de VLIF-procedure er veel minder wordt uitbetaald dan aanvankelijk gedacht. De vooropgestelde 40% of 65% zal in de praktijk nooit gehaald worden, mede doordat bijkomende kosten die nodig zijn om de investering mogelijk te maken uitgesloten worden van steun. De steun is hierdoor lager dan men laat uitschijnen en te laag.

Zie antwoord V-17-003.

V-17-005

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun voor bijkomende kosten, werkingskosten en onderhoudskosten of management en voedermaatregelen.

Waarom wordt geen steun gegeven voor werkingskosten- en onderhoudskosten achteraf als flankerende maatregel? Er is een eventuele ondersteuningsmogelijkheid via VLIF-investeringssteun. De grootste kosten zijn echter de werkingskosten- en onderhoudskosten achteraf. Een luchtwasser heeft bijvoorbeeld 10.000 euro/jaar of meer aan kosten aankoop zwavelzuur, afzet spui, analysekosten, onderhoud, onderhoudscontract, herstellingen, reinigingskosten, controle, fors extra elektriciteitsverbruik, extra waterverbruikskosten, waterheffing. Het flankerend beleid voorziet enkel VLIF-steun voor de investering.

De steun is daardoor lager dan men doet uitschijnen en te laag. Er moet ook rekening gehouden worden met de werkingskost.

Zie antwoord V-17-003.

V-17-006

Budget - VLIF – transitiefonds.

Zal er nog evenveel budget over zijn voor andere VLIF-investeringen, bv. in de akkerbouw? We vermoeden dat een deel van het gangbare VLIF-budget zal overgeheveld worden voor AEA-staltechnieken en PAS-maatregelen. Hierdoor blijft er minder budget over voor andere VLIF-investeringen bv. in de akkerbouw. De andere sectoren (tuinbouw, akkerbouw...) mogen hiervan niet de dupe worden.

Bij de opmaak van de PAS, is er nagegaan hoeveel dieren reeds worden gehuisvest in een ammoniak emissie reducerende stal om vervolgens de totale kost te berekenen die desgevallend nodig is om binnen het tijds kader alle veehouderijssystemen AEA te maken met de nodige ondersteuning. Hierbij wordt benadrukt dat de PAS geen uitspraak doet over de wijze waarop de generieke reductiemaatregelen van het gekozen scenario moet worden gerealiseerd. Naast de VLIF-budgetten waar een deel van zal worden aangewend, wordt er een aanvullende enveloppe Vlaamse steun voorzien. Via de VLIF-budgetten zal er voldoende selectiebudget voorzien worden zodat alle deelsectoren voor de meest duurzame investeringen in aanmerking kunnen blijven komen.

V-17-007

Vergoedingen zijn ontoereikend of de berekening is onduidelijk - verhoogde VLIF steun voor de volledige investering in de stal.

Zal de verhoogde VLIF-steun ook gelden voor de volledige investering in de stal en niet enkel voor specifieke onderdelen van de stal (AEA/PAS)? Hierover is onduidelijkheid.

De verhoogde VLIF-steun geldt voor de volledige stal indien het om nieuwbouw gaat.

V-17-008/009

Flankerend beleid is ontoereikend - verhoogde VLIF steun ongeacht de leeftijd.

Waarom komt niet iedereen, ongeacht de leeftijd, in aanmerking voor de verhoogde VLIF-steun? Ik kom niet in aanmerking voor de verhoogde VLIF steun voor jonge boeren omdat ik net te oud ben en ik heb nog een loopbaan van 27 jaar. Ik wens tevens een verhoogde steunpercentage als deze van jonge boeren.

Zie antwoord V-17-001.

Waarom komt niet iedereen, ongeacht de leeftijd, in aanmerking voor de verhoogde VLIF-steun? Ik kom niet in aanmerking voor de verhoogde VLIF steun voor jonge boeren omdat ik te oud ben. Ik wens tevens een verhoogde steunpercentage als deze van jonge boeren. Er ontstaat een oneerlijke concurrentie tussen de landbouwers op het vlak van leeftijd.

Zie antwoord V-17-001.

V-17-013

Flankerend beleid ontbreekt - VLIF-steun versus steun bij de transitie naar verbreding en agro-ecologie.

Waarom wordt gekozen voor investeringssteun en niet voor steun van familiale bedrijven bij de transitie naar verbreding en agro-ecologie? Het ontwerp PAS zet zeer sterk in op technologie om te komen tot ammoniakreductie. Wie kiest voor een transitie op het bedrijf met het houden van minder dieren, komt niet noodzakelijk in aanmerking voor dergelijke financiële aanmoediging, tenzij dit zou gepaard gaan met een technologie uit de PAS-lijst. De technologieën die via VLIF-steun sterk naar voor worden geschoven hebben veelal een niet duurzaam karakter. Voor biologische productie is dit problematisch. Zelfs indien luchtwassers inpasbaar zouden zijn in de biologische bedrijfsvoering volgens het biologische lastenboek, indien nodig met een lagere effectiviteit (een biologische stal wordt immers op een natuurlijke manier geventileerd), dan nog zijn ze omwille van deze duurzaamheidsoverwegingen niet complementair met de achterliggende biologische principes. Ondersteun de gemengde familiale bedrijven bij de transitie naar verbreding en agro-ecologie.

De PAS voorziet in een pakket van stimulerende en compenserende maatregelen en begeleiding/ondersteuning voor landbouwers die emissiereductiemaatregelen (of bronmaatregelen) toepassen en ook om de transitie naar landbouwactiviteiten met een verminderde stikstofimpact te faciliteren. Hierbij wordt maximaal gezocht naar het mee koppelen van andere omgevingsdoelstellingen (klimaat, water, bodem, landschap, biodiversiteit, ...).

De PAS voorziet in een verhoogde VLIF-steun voor technieken en maatregelen die opgenomen zijn in de lijst van stalsystemen voor ammoniakemissiereductie (AEA-lijst) en voor de emissie-reducerende maatregelen en technieken uit de PAS-lijst. Een transitiefonds voor steun van familiale bedrijven bij de transitie naar verbreding en agro-ecologie zal aanzien worden als

staatssteun., De oplossing is inzetten op bijkomende mogelijkheden binnen het pakket van bestaande VLIF-steun en bedrijfsadviesing:

- Verhogen steun voor verbreding (30% wordt 40%, +10% jonge landbouwers);
- Verbreding, biologische landbouw, agro-ecologie in de hoogste subsidiepercentages laten komen;
- Nieuwe VLIF-maatregel: "opstart omschakeling naar duurzame bedrijfsstrategie", te combineren met investeringssteun, opstart of overnamesteun, waarbij telkens ook wordt voorzien in een verhoogde steun voor landbouwers;
- Samenwerkingsmaatregel (volledig nieuwe maatregel): steun voor samenwerking met andere ketenspelers en inzetten op nieuwe verdienmodellen. Het KRATOS-advies wordt AKIS als steun voor opmaak van omschakelingsplannen (eventueel gevolgd door investeringssteun).
- Daarnaast komen er ook stimulansen voor zelfrealisatie op grond van de volgende principes:
 - a) Level playing field. Particuliere eigenaars en terreinbeherende verenigingen worden gelijk behandeld. Dat betekent bijvoorbeeld dat bepaalde voorkeuren specifiek voor de verenigingen vervallen. De eigenaar heeft het laatste woord, niet de beheerder.
 - b) Level playing field vanuit de overheid. Wanneer overheden gronden in beheer geven dan is dit niet voorbehouden aan andere overheden of terreinbeherende verenigingen. Gronden in beheer geven gebeurt via een normale aanbesteding.
 - c) Via goed te keuren plannen wordt er in gezet op nieuwe verdienmodellen die mee kunnen helpen zorgen voor een reconversie naar een meer natuurgerichte landbouw waarbij specifieke mogelijkheden worden aangeboden.
 - d) Geïnspireerd op het onteigeningsdecreet voeren we de zelfrealisatie als principe in.
- Voor zelfrealisatie (maar vanuit een level playing field ook voor andere actoren) onderzoekt de Vlaamse overheid op welke manier we bijkomend ecosysteemdiensten kunnen financieren, o.a. via gebruikersschade of kapitaalschadeverlies, maar evengoed via extra ondersteuning voor het uitvoeren of in stand houden van bepaalde ecosysteemdiensten. Uiteraard wordt rekening gehouden met eerdere subsidies of financiering (bv. aankoopsubsidies).

Naast de verhoogde investeringssteun binnen de PAS en de hierboven voorgestelde oplossing wordt binnen de PAS nog voorzien in andere flankerende maatregelen. Het betreft bijvoorbeeld steun voor bedrijfsomvorming of bedrijfsreconversie voor bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan of voor bedrijven die nadeel ondervinden van de maatregelen in maatwerkgebieden en de gebieden uit het stikstofsaneringsplan. Bij hun bedrijfsomvorming kunnen deze bedrijven bijvoorbeeld gebruik maken van een aanbod van landbouwgrond vanuit de grondenbank (indien voorradig) zodat

de bedrijven hun bedrijf verder kunnen extensiveren. Maar evengoed kunnen deze bedrijven gebruik maken van de ecoregelingen en de agromilieu-klimaatmaatregelen zoals voorzien in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Bij hun bedrijfsomvorming kunnen ook alle bedrijven (dus niet alleen bedrijven getroffen door nulbemesting of maatregelen in maatwerkgebieden) beroep doen op gesubsidieerd advies rond verdienmodellen, energie en water en dergelijke. Hiervoor is er een generiek, specifiek en maatwerk aanbod vanuit Departement Landbouw en Visserij. Deze bedrijven kunnen ook steeds terecht bij de deskundigen van ILVO die hiervoor een adviesmodule 'Verdienwijzer' hebben ontwikkeld. Verder zal de Vlaamse overheid versterkt inzetten op onderzoek dat bijdraagt tot het realiseren van de doelstellingen van de PAS.

Voor biolandbouw wordt verwezen naar antwoord V-16-002.

V-17-014

Flankerend beleid is ontoereikend - terugvordering VLIF-steun.

Zal VLIF-steun teruggevorderd worden als bedrijven een reductie moet doorvoeren van het aantal dieren, bij gebrek aan goedgekeurde PAS-maatregelen? Indien landbouwbedrijven, bij gebrek aan goedgekeurde PAS-maatregelen, een reductie moeten doorvoeren van het aantal dieren, heeft dit niet alleen een gevolg op het inkomen en het financieel plan van dat landbouwbedrijf, maar in bepaalde gevallen zal men ook niet meer voldoen aan de voorwaarden voor het bekomen van VLIF steun en zal de Vlaamse overheid deze steun (30% à 40% van het investeringsbedrag) terugvorderen.

Indien er VLIF-steun zou moeten teruggevorderd worden, kan er rekening gehouden worden met uitzonderlijke omstandigheden.

V-17-015

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun vooraf betalen en een systeem van overbrugging en een waarborgsysteem om bancaire financiering van investeringen te faciliteren.

Een waarborgsysteem om bancaire financiering van investeringen te faciliteren is noodzakelijk.

Deze mogelijkheid bestaat reeds binnen de VLIF-wetgeving.

V-17-016

Flankerend beleid ontbreekt - VLIF-steun versus steun bij de transitie naar verbreding en agro-ecologie.

Hervorm de VLIF-steun naar steun voor duurzame toekomstbestendige landbouw.

Zie antwoord V-17-002 en het Strategisch Plan GLB 2023-2027 en de daaruit volgende Vlaamse regelgeving.

V-17-017

Vergoedingen zijn ontoereikend of de berekening is onduidelijk - verhoogde VLIF steun voor de volledige investering in de stal.

Zal de verhoogde investeringssteun ook gelden voor de volledige stal. De investeringssteun (40/65%) moet er komen voor de volledige stallen met nieuwe technieken en dient als pijler in het stikstofbeleid verankerd te worden. Dit is noodzakelijk om een transitie in stalsystemen te kunnen bekomen.

Zie antwoord V-17-007.

V-17-018

Flankerend beleid is ontoereikend - landbouwers worden om diverse redenen uitgesloten van VLIF-steun.

Voorzie versoepelde voorwaarden voor toegang tot VLIF-steun en voor PAS-investeringen. VLIF-investeringssteun werkt op basis van punten die toegekend worden en de jonge bedrijven en meest milieugerichte investeringen krijgen voorrang bij investeringsbudget. Hoe biedt de overheid zekerheid aan een landbouwer van 50 jaar met opvolger binnen 3 jaar dat er voldoende budget aanwezig is voor zijn AEA- investering? Studie, onderzoek en stalontwerp moeten op voorhand zekerheden bieden, en niet achteraf, bij een eventueel afwijzing bij de VLIF-run, ontgoocheling teweegbrengen. Ook bedrijven die niet aan de voorwaarden 'voldoende inkomen verwerven' voldoen, moeten kunnen deelnemen. Een koppel met elk een deel van het bedrijf op hun naam komt zo soms in de moeilijkheden (rekening houdend met de varkenstak die verlieslatend was en is).

Zie antwoord V-17-002.

V-17-019

Flankerend beleid is ontoereikend - innovatiesteun voor technieken.

Verleen Vlaamse innovatiesteun aan initiatieven zoals ammoniakemissiearme stalsystemen, luchtwassers en andere technieken om de stikstofuitstoot van veehouderijen te beperken.

Er is in de toekomst nog steun via VLIF-innovatie voor innovatieve technieken en bijhorende meetkosten om de reductie na te gaan.

V-17-020

Flankerend beleid is ontoereikend - verhoogde VLIF steun ongeacht de leeftijd.

Waarom komt niet iedereen, ongeacht de leeftijd, in aanmerking voor de verhoogde VLIF-steun? Ik kom als landbouwer niet in aanmerking voor de VLIF-steun voor jonge landbouwer omdat ik net te oud ben. Ik vind het verschil in VLIF-steun met de jonge landbouwer, 40% i.p.v. 65% te groot. Kan dit verschil kleiner of kan de leeftijd van 'jonge boer' worden opgetrokken?

Zie antwoord V-17-001.

V-17-021

Flankerend beleid is ontoereikend - verhoogde VLIF steun ongeacht de leeftijd.

Waarom komt niet iedereen, ongeacht de leeftijd, in aanmerking voor de verhoogde VLIF-steun? Om in aanmerking te komen voor het steunpercentage van 65% voor VLIF-steun van een jonge boer moet men 40 jaar of jonger zijn. Daar ga ik niet mee akkoord. Landbouwers ouder dan 40 moeten de investering op een kortere termijn van hun loopbaan afschrijven en krijgen minder steun.

Zie antwoord V-17-001.

V-17-022

Vergoedingen zijn ontoereikend of de berekening is onduidelijk - VLIF 100% subsidie voor bijkomende verplichte maatregelen

Waarom worden investeringen in emissiearme stallen niet 100% gesubsidieerd? Indien bijkomende maatregelen verplicht worden bovenop geldige milieuvergunning, zoals investeren in emissiearme stallen, dan moet de overheid 100% subsidiëren.

In de PAS is gekozen om de VLIF-steun voor investeringen in ammoniakemissie-reducerende technieken en PAS-maatregelen te verhogen van 30% naar 40% en van 40% naar 65% voor jonge landbouwers. Deze verhoogde VLIF-steun geldt voor de volledige stal indien het om nieuwbouw gaat. De VLIF-steunregeling is uitgewerkt conform de Europese regels met betrekking tot het GLB (VO 2021/2115).

V-17-023/024

Budget - VLIF – transitiefonds.

Kan er duidelijkheid komen over het budget van de VLIF-steun? Er is onduidelijkheid over het budget. Komen er extra middelen voor VLIF-steun (via stikstoffonds) of blijft het reguliere systeem van VLIF met dezelfde middelen? Er moeten extra middelen komen anders zullen veel landbouwers niet in aanmerking komen door te veel vragen voor het beperkte budget. Gebruik en vrijwaar de huidige middelen van het VLIF en GLB voor de reguliere duurzame investeringen en voorzien extra steun voor de PAS via een transformatie en/of compensatiefonds. De huidige VLIF-regeling en begunstigden (ook in andere sectoren van de landbouw) mogen geen nadeel ondervinden van de PAS.

Zie antwoord V-17-006.

V-17-025

Toegang flankerend beleid - VLIF jonge landbouwers voorrang geven.

Geef voorrang aan jonge landbouwers bij de steunverlening. Zij moeten in de toekomst ons voedsel produceren.

Er wordt voorrang gegeven aan jonge landbouwers (zie antwoord V-17-001).

V-17-026

Toegang flankerend beleid - VLIF jonge landbouwers voorrang geven.

Voorzie positieve discriminatie voor jonge landbouwers en landbouwers met een opvolger bij de steunverlening.

Zie antwoord V-17-001.

V-17-027

Flankerend beleid is ontoereikend - landbouwers worden om diverse redenen uitgesloten van VLIF-steun.

Waarom worden landbouwers om diverse redenen uitgesloten voor VLIF-steun? Door de PAS verplichte investeringen (generieke maatregelen) moet één van de partners buitenhuis gaan werken. Of, door de PAS zijn we genoodzaakt om beide te gaan werken en enkel nog te boeren in bijberoep. Daardoor komen we niet meer in aanmerking voor VLIF-steun. De steunmaatregel is daartoe ontoereikend.

Zie antwoord V-17-002.

V-17-028

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun vooraf betalen en een systeem van overbrugging en een waarborgsysteem om bancaire financiering van investeringen te faciliteren.

Kan VLIF-steun vlotter betaald worden of kan een systeem van overbrugging worden voorzien? Het bedrag van de investering moet eerst volledig zelf betaald worden door de landbouwer om dan pas achteraf te hopen dat deze 1 à 2 jaar na het afronden van de

investering gedeeltelijk wordt terugbetaald. Men moet de VLIF-steun vlotter betalen of een systeem van overbrugging voorzien.

Zie antwoord V-17-003.

V-17-029

Budget – VLIF.

Voorzie voldoende budget voor de VLIF-steun zodat iedereen de VLIF-steun kan krijgen.

Zie antwoord V-17-006.

V-17-030

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun versus steun voor bedrijfsreconversie die op een ander wijze een bepaalde reductie in emissies reduceert.

Waarom wordt niet voorzien in steun voor een bedrijfsreconversie die op een andere wijze een bepaalde reductie in emissies realiseert? Naast de VLIF-steun die voorzien is voor technieken en maatregelen die opgenomen zijn in de lijst van stalsystemen voor ammoniakemissiereductie (AEA-lijst) of de emissie-reducerende maatregelen en technieken in de PAS-lijst zou deze steun ook voorzien moeten worden voor een bedrijfsreconversie die op andere wijze een bepaalde reductie in emissies beoogt of realiseert.

Zie antwoord V-17-013.

V-17-031

Flankerend beleid is ontoereikend - innovatiesteun voor technieken.

Voorzie middelen, steun, voor niet-landbouw bedrijven die nieuwe emissiearme technieken of technieken op het vlak van rationeel energieverbruik ontwikkelen. Mits subsidiëring kan deze innovatie en ontwikkeling ongetwijfeld versneld worden.

Ook andere sectoren (buiten de landbouw) kunnen voor innovatie gebruik maken van diverse subsidiekanalen (VLAIO).

V-17-032

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun voor bijkomende kosten, werkingskosten en onderhoudskosten of management en voedermaatregelen.

Kunnen ook voeder- en managementmaatregelen ondersteund worden? Door het flankerend beleid van de generieke maatregelen te enten op het VLIF, kunnen enkel investeringskosten worden ondersteund. Dit impliceert dat kosten die niet onder investeringskosten vallen (zoals operationele kosten) niet worden ondersteund vanuit de overheid. Het nemen van bijvoorbeeld voeder- en managementmaatregelen en de kosten die ermee samen hangen komen op die manier dus volledig op de schouders van de landbouwer terecht. Nochtans zal het in vele gevallen veel kostenefficiënter zijn om dit soort maatregelen toe te passen in bestaande stallen, dan om te kiezen voor drastische renovaties of zelfs het platgooien en volledig herbouwen van stallen. De overheid steunt deze duurzame keuze echter niet. Door het zogenaamd flankerend beleid voor investeringen enkel te koppelen aan technieken en maatregelen die zijn opgenomen op de AEA-lijst of de PAS-lijst, kan geen ondersteuning worden geboden voor de afbouw van de veestapel op bedrijfsniveau. Nochtans gaat ook deze keuze gepaard met inkomensverlies (en kapitaalsverlies), maar dit wordt dus niet gedekt door een flankerend beleid.

Zie antwoord V-17-013.

V-17-033

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun voor bijkomende kosten, werkingskosten en onderhoudskosten of management en voedermaatregelen

Waarom worden landbouwers om diverse redenen uitgesloten van VLIF-steun? Omdat door de generiek maatregelen minder dieren kunnen gehouden worden daalt het inkomen afkomstig uit de landbouw en kom ik niet meer in aanmerking voor VLIF-steun. De maatregel is ontoereikend. De VLIF-regels moeten soepeler.

Zie antwoord V-17-002.

V-17-034

Flankerend beleid - VLIF steun - effecten op milieu en klimaat.

Wat zijn de effecten op milieu en klimaat van deze VLIF-steun? Wij vragen een doorrekening van de VLIF- steun. Een investering met publiek geld dient steeds de milieu- en klimaateffecten van het bedrijf op absolute wijze positief te beïnvloeden (lees: verlagen) zodat eventuele negatieve cumulatieve effecten worden vermeden. De beoordeling van investeringsdossiers kan daarom nooit los gezien worden van de totaalcontext van het bedrijf enerzijds en van zowel de onmiddellijke, als ruimere omgeving (cumulatief), alsook het behalen van de duurzaamheidsdoelen op Vlaams niveau. We vragen bovendien totale transparantie over het beoordelingskader van VLIF-steun en de gebruikte methodologie om de milieu impact te kwantificeren en te ranken.

De PAS gaat uit van effecten op stal-niveau en via de duurzaamheidsdatabank VLIF kan nagegaan worden wat de vermeden emissies zijn ten gevolge van de investeringen in reductie. (De vergunningsaanvraag moet nagaan wat de effecten op het bedrijf en de omgeving zijn).

V-17-035

Flankerend beleid ontbreekt - VLIF-steun versus steun bij de transitie naar verbreding en agro-ecologie.

Zet agro-ecologie als waardig alternatief naast de conventionele landbouw in onderwijs, beleid, communicatie, onderzoek en subsidiëring, in het bijzonder via de aangekondigde hervorming van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF).

Zie antwoord in het thema 23 'Visie landbouw'.

V-17-036

Flankerend beleid is ontoereikend - verhoogde VLIF steun ongeacht de leeftijd.

Waarom kan niet iedereen, ongeacht de leeftijd, in aanmerking komen voor de verhoogde VLIF-steun? De Vlaamse overheid maakt bij het toekennen van de subsidies een verschil tussen een landbouwer onder of boven de 40 jaar. Een jonge landbouwer krijgt extra subsidie. Er zijn echter landbouwers die pas op hun 35ste landbouwer zijn geworden en dan 5 jaar later vanzelfsprekend ook nog geen financiële buffer hebben kunnen opbouwen. Wanneer deze landbouwers gelijktijdig hun bedrijfsovername en het AEA maken van hun stallen moeten afbetalen wordt het financieel zeer risicovol. Daarom zouden landbouwers boven de 40 jaar die minder dan 10 jaar landbouwer zijn gelijkgesteld moeten worden met de jonge landbouwers voor dit type van investeringen.

Zie antwoord V-17-001.

V-17-037/038

Flankerend beleid is ontoereikend - terugvordering VLIF-steun.

Kan niet voorzien worden in een regeling dat bij stopzetting, VLIF-steun niet zal worden teruggevorderd? Indien we door de PAS geen andere mogelijkheid zien om ons bedrijf stop te zetten, of we wensen deel te nemen aan de opkoopregeling voor varkensstallen, dan komen we in de problemen met de VLIF regels en moeten we deze terugbetalen. Het is overmacht en niet onze fout dat we de regels niet kunnen volgen en daarom dienen we niet gestraft te worden.

Zie antwoord V-17-014.

V-17-039

Flankerend beleid is ontoereikend - terugvordering VLIF-steun.

Kan niet voorzien worden in een regeling dat bij stopzetting, VLIF-steun niet zal worden teruggevorderd? Donkeroranje bedrijven worden een jaar later belast op de ontvangen uitkoopsom en zijn verplicht alle VLIF steun van de afgelopen 3 jaar voor 100% terug te betalen.

Zie antwoord V-17-014.

V-17-040

Flankerend beleid is ontoereikend - terugvordering VLIF-steun.

Kan niet voorzien worden in een regeling dat bij stopzetting, VLIF-steun niet zal worden teruggevorderd? Als we stoppen moeten we VLIF steun terugbetalen. Dit is onaanvaardbaar.

Zie antwoord V-17-014.

V-17-041

Flankerend beleid is ontoereikend - landbouwers worden om diverse redenen uitgesloten van VLIF-steun.

Waarom worden landbouwers om diverse redenen uitgesloten van VLIF-steun? Door afnemen van NERs kunnen bedrijven niet meer voldoen aan de VLIF-reglementering.

Zie antwoorden V-17-002 en V-14-024.

V-17-042

Flankerend beleid is ontoereikend - VLIF steun met plafond van 1 miljoen euro.

Waarom wordt het plateau van 1 miljoen euro behouden? Als VLIF opnieuw een plateau van 1 miljoen € stelt, dan komen we met de flankerende maatregelen er bijlange niet.

Zie antwoord V-17-003.

V-17-043

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven die niet kunnen voldoen aan de 60% maatregel tegen 2030.

Waarom wordt er geen flankerend beleid voorzien voor bedrijven die niet kunnen voldoen aan de 60% maatregelen tegen 2030?

In de PAS wordt voorzien dat alle landbouwbedrijven voor zowel AEA-stallen als voor ammoniak- reducerende investeringen uit de PAS-lijst kunnen beroep doen op een verhoogde

VLIF-steun. Het is verder aan de landbouwer om de kiezen in welke richting hij zijn bedrijf verder wil laten ontwikkelen.

V-17-044

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven die recent hebben geïnvesteerd om hun stikstof te verlagen.

Hoe kan de economische leefbaarheid van de bedrijven die recent hebben geïnvesteerd om hun stikstof te verlagen en nu geconfronteerd worden met inperkingen van hun ontwikkelingskansen gegarandeerd blijven en welke flankerend maatregelen worden hiervoor genomen? Als deze stikstof verlagende investeringen die we reeds deden niet mee in rekening gebracht worden hebben wij geen mogelijkheden meer om te reduceren behalve in dieraantallen.

In de PAS is een reductie voorzien enkel voor varkens en pluimvee die nog niet in AEA-stallen gehuisvest zijn. Dus bedrijven die reeds geïnvesteerd hebben in AEA-stallen en waarbij alle varkens en pluimvee reeds in AEA-stallen gehuisvest zijn, moeten geen nieuwe investeringen hier bovenop doen. Ook bij rundvee wordt rekening gehouden met de emissiereductiemaatregelen die een individueel bedrijf neemt op grond van de PAS-lijst.

V-17-045

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven die onrechtstreeks gedwongen worden om te stoppen.

Waarom zullen de veehouders die onrechtstreeks gedwongen worden om te stoppen niets krijgen van de overheid?

De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. De PAS baseert zich op een

gebiedsgerichte analyse van de emissies en de depositie van stikstofoxiden en ammoniak en omvat onder andere brongerichte maatregelen om de emissie en depositie van stikstof te verminderen. Daarom zijn de PAS maatregelen en het flankerend beleid binnen het beschikbare budget toegespitst op het verminderen van de emissies die een grote bijdrage hebben aan de depositie in de SBZ-H gebieden en dus de landbouwbedrijven met de hoogste impactscores (>5%). Voor de varkenshouders met een impactscore boven de 0,5% zal er wel een mogelijkheid zijn om een vergoeding voor vrijwillige stopzetting en sloop van varkensstallen aan te vragen. Andere landbouwbedrijven zullen voor investeringen in AEA-stallen en ammoniak-reducerende investeringen uit de PAS-lijst een beroep kunnen doen op de verhoogde VLIF-steun (steunpercentages worden verhoogd van 30 naar 40% en voor jonge boeren van 40 naar 65%). De minst rendabele bedrijven, die de investeringen niet kunnen dragen, zullen de sector verlaten (zie antwoord V-24-004).

Naar aanleiding van de bezwaren wil de Vlaamse overheid nog sterker inzetten op een duurzame omschakeling van de landbouwbedrijven en hiervoor bijkomende mogelijkheden voorzien binnen het pakket van bestaande VLIF-steun en bedrijfsadviesing (zie antwoord in V-17-013). Dit kan een oplossing zijn voor bedrijven die de investeringen niet kunnen dragen en hierdoor onrechtstreeks gedwongen worden om te stoppen.

V-17-046

Budget – PAS.

Waarom is het budget van +/- 3 miljard euro (PAS) zo laag, dit budget is onvoldoende? Bovendien is 2,35 miljard euro van het voorgestelde budget vandaag zelfs nog niet voorzien in de begroting. Daar bovenop is een groot deel van het budget al voorzien voor natuurherstel en gaat dus niet naar landbouw. De details van het budget zijn ook niet gekend. Zijn we zeker dat de volgende regering ook het nodige budget ter beschikking zal stellen? Volgens ons best voorzien in de mogelijkheid om als het uitgetrokken budget opgebruikt is er nog extra budget kan worden vrijgemaakt. Nederland voorziet +/- 25 miljard euro om stikstofplan uit te voeren.

Het budget dat de Vlaamse Regering voorziet voor de uitvoering van de PAS onder de vorm van een provisie omvat twee grote luiken: (1) investeringssteun en flankerend beleid voor de landbouwsector, en (2) stikstofsanering. In haar krokusakkoord legde de Vlaamse Regering afspraken over de lange-termijnfinanciering van deze PAS-provisie.

Bij operationalisering van de PAS zal de toewijzing en besteding van deze provisie aan concrete uitvoeringselementen verder verfijnd worden.

V-17-047

Flankerend beleid ontbreekt - elk bedrijf dat maatregel moet nemen.

Waarom worden niet alle maatregelen die de uitstoot beperken geflankeerd, maar enkel voor bepaalde sectoren en bedrijven? Waarom wordt niet elk bedrijf dat maatregelen moet nemen gecompenseerd?

Het flankerend beleid PAS is uitgewerkt ter ondersteuning van de veehouderijen die direct getroffen worden door de PAS-maatregelen. Veehouderijen kunnen beroep doen op een verhoogde VLIF-steun voor investeringen in AEA-stallen of voor maatregelen uit de PAS-lijst. Via de VLIF-budgetten zal er voldoende selectiebudget voorzien worden zodat alle deelsectoren voor de meest duurzame investeringen in aanmerking kunnen blijven komen.

V-17-048

Flankerend beleid ontbreekt - toeleveranciers/ loonwerkers/ mestverwerkers/ slachthuizen.

Waarom is het flankerend beleid beperkt tot landbouwbedrijven? Waarom wordt er geen flankerend beleid voorzien voor de toeleveranciers/ loonwerkers/ mestverwerkers/ slachthuizen eigenaars van gronden met een diversiteit aan exploitatie vormen (waaronder o.a. verpachten van gronden, bosbouw, natuurbeheer)? Dit betreft een onaanvaardbare discriminatie en een schending van het gelijkheidsbeginsel.

Het flankerend beleid is uitgewerkt ter ondersteuning van de landbouwbedrijven die direct getroffen worden door de PAS-maatregelen.

vrijwillige stopzetting van die veehouderijen met de hoogste impact op SBZ-H. De PAS maatregelen en het flankerend beleid zijn binnen het beschikbare budget dus toegespitst op het verminderen van de emissies die een grote bijdrage hebben aan de depositie in de SBZ-H gebieden en dus de landbouwbedrijven met de hoogste impactscores.

In het flankerend beleid werd de keuze gemaakt om de vergoedingen voor stopzetting te berekenen op basis van de vergoedingsregels die gelden voor de onteigening ten algemene nutte. Eén van de principes van de onteigeningsvergoeding is de billijke schadeloosstelling. In die zin kan een vergoeding voor het verlies van gebruik worden toegekend, zoals bij onteigening. De vergoeding voor het verlies van gebruik bestaat uit een vergoeding voor winstderving, een vergoeding voor verlies van gebouwen en materiaal en een vergoeding voor verlies aan dieren.

Louter indicatief volgt hieronder een toelichting over de principes die daarbij zullen gelden.

De **vergoeding voor winstderving** wordt berekend zoals bij de onteigening ten algemene nutte. De vergoeding voor winstderving is een vergoeding voor winstverlies tijdens de herstelperiode. De vergoeding wordt meestal uitgekeerd voor een periode van 3 jaar. Deze periode dient te volstaan om een nieuwe bron van inkomsten te voorzien ter vervanging van de huidige inkomsten die wegvallen. Men heeft dus 3 jaar de tijd om zijn bedrijf of zijn toekomst te heroriënteren. Hiervoor wordt gekeken naar de meest recente periode na het indienen van de aanvraag tot vergoeding om het verlies tijdens de herstelperiode zo realistisch mogelijk in te schatten. De aanvrager kan immers op dat moment zijn bedrijf nog ten volle exploiteren. De vergoeding wordt bepaald, op basis van de fiscaal aangegeven nettowinsten uit de boekhouding of de belastingaangiften. Deze geven immers de werkelijke aangegeven winsten weer waarop de belastingen worden berekend.

De **vergoeding voor verlies van vergunde gebouwen** is een vergoeding voor gebouwen die niet meer ten volle renderen door de stopzetting (er wordt dus rekening gehouden met de ontwaarding van de gebouwen). In de berekening wordt, zoals de staatsteunregels het opleggen, rekening gehouden met de afschrijvingen van de gebouwen. Concreet wordt deze vergoeding berekend op basis van het verschil tussen de restwaarde van de investering en de toekomstwaarde na beëindiging van de stal. Het vertrekpunt is de investeringswaarde of de nieuwbouwwaarde van een gebouw. Deze investeringswaarde wordt bepaald aan de hand van de geïndexeerde VLIF-normen uit 2011 tot op het moment van de indiening van de aanvraag tot vergoeding. Hierop wordt een sleet toegepast op basis van de afschrijving, staat, onderhoud, materialen, enz. van het gebouw. Indien men geen toekomst meer ziet in zijn bedrijfsgebouwen kunnen deze te koop worden aangeboden. De gebouwen en de bijhorende grond wordt dan aangekocht aan venale waarde en een vergoeding voor wachtintresten en wederbeleg. De venale waarde is de huidige marktwaarde bij een normale verkoop. Bij de berekening wordt geen rekening gehouden met de negatieve impact van de PAS-maatregelen op de waarde van het bedrijf. De stopzettingsvergoeding wordt na de stopzetting in één keer uitbetaald en dient de landbouwer theoretisch in staat te stellen een gelijkwaardig bedrijf te kopen. De aankoopprijs van de onroerende goederen is wel degelijk gebaseerd op de reële marktwaarde.

Ook bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in gedrang komt, kunnen vrijwillig gebruik maken van een zwaarder flankerend beleid, zoals de bedrijfsstopzetting. Ook hier wordt een top-up vergoeding voorzien vergelijkbaar met de regeling voor donkeroranje bedrijven voor wie sneller stopt voorzien. Dat betekent 100% voor wie stopt in 2027, met een hogere vergoeding voor het verlies van gebruik van +20% voor wie stopt in 2025 en +10% voor wie stopt in 2026).

V-17-053

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - al dan niet belastingsvrij.

Waarom zijn de vergoedingen niet belastings- en BTW vrij? De vergoedingen dienen voor 90% uitbetaald te worden binnen de 4 maanden na ondertekening van het akkoord. Waarom dienen donkeroranje bedrijven de VLIF-steun van de laatste 3 jaar voor 100% terug te betalen? EEG leningen voor de investeringen aan intrestvoet 0% over een twintigjarige periode kunnen de landbouwer nog motiveren om een toekomst in de landbouw te plannen. Bovendien bestaat er eveneens een ongelijkheid doordat de landbouwers die geconfronteerd worden met een verplichte stopzetting een belastingvrije vergoeding ontvangen terwijl diegene die vrijwillig stoppen wel belastingen moeten betalen op de ontvangen vergoedingen. Deze ongelijkheid valt niet te verantwoorden temeer omdat de vrijwillige stopzetting voor veel landbouwers de enige mogelijkheid wordt bij gebrek aan financiële middelen om het bedrijf te heroriënteren of te herlokalisieren.

Zie antwoord V-17-51.

V-17-054

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

Waarom houden de vergoedingen er geen rekening mee dat we vergunningen hebben gekregen, bedrijfsopvolging uit den boze is, investeringen hebben gedaan en deze ook moeten afbetalen en dat wij dan liefst ook nog een appeltje voor de dorst hebben voor ons pensioen?

Zie antwoord V-17-051.

V-17-055

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven zonder uitweg.

Waarom worden er geen mogelijkheden voorzien voor bedrijven zonder uitweg? Dit op vlak van oplossingen.

Zie antwoord V-17-045.

V-17-056

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven die "collateral damage" hebben.

Waarom wordt er geen flankerend beleid of uitkoopregeling voorzien voor alle landbouwbedrijven die "collateral damage" hebben?

Zie antwoord V-17-045.

V-17-057

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

Waarom wordt er geen passende vergoeding voorzien voor de bedrijven? De vergoeding die zou uitgekeerd worden moet groot genoeg zijn om daarmee andere gronden te kopen of om een bedrijfsherlocalisatie te realiseren.

- De vergoedingen dienen berekend te worden op de reële marktwaarde en niet volgens de principes van onteigeningen.
- De vergoedingen dienen correct/voldoende/ruim te zijn.
- Flankerend beleid moet de totale financiële waarde van een landbouwbedrijf in rekenschap nemen. Op vandaag wordt jammer genoeg enkel gerekend met het waardeverlies van een bedrijf, maar omwille van de locatie en de rechtsonzekerheid zal het bedrijf nooit meer 'aan de restwaarde' verkocht en overgenomen worden. Ook bestemmingswijziging blijkt vaak niet mogelijk.
- Omdat deze beperkingen rechtstreeks voort zullen vloeien uit de beslissingen van de overheid moeten zij als quasi-onteigeningen worden aanzien. Mijn cliënten kunnen verwijzen naar de rechtsleer waarin de eigendomsbeperkende maatregelen die – zo zwaar uitvallen voor de eigenaar dat zij de facto gelijkstaan met een onteigening in vergelijking met de minder zware beperkingen die aan de andere eigenaars worden opgelegd – quasi-onteigening worden genoemd. (M. DENYS, De la quasi-expropriation ou de l'indemnisation des interdictions de bâtir', J. T. 1983, 405-410.). Evident zijn dergelijke quasi-onteigeningen onaanvaardbaar. Mijn cliënten zijn daarom van oordeel dat voor hun bedrijf ofwel een correcte mogelijkheid tot volledige hervergunning en verdere ontwikkeling moet worden geboden ofwel dat zij correct moeten worden vergoed via een uitkoopregeling.
- De vermelde financiële compensatievergoeding maakt geen onderscheid tussen daling van gebruikswaarde en daling kapitaalwaarde, beide dienen meegenomen te worden in het flankerende beleid en de vergoedingsregeling voor bemestingsbeperkingen.

Zie antwoorden V-17-051 en V-17-071 (vergoedingsregeling voor bemestingsbeperkingen).

V-17-058

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - VLIF - volledige stal of enkel technieken.

Waarom is er geen duidelijkheid of de 65% investeringssteun van toepassing is op de volledige stal of enkel op de technieken?

Zie antwoord V-17-007.

--

V-17-059

Flankerend beleid ontbreekt – sloopregeling.

Waarom ontbreekt er flankering voor achtergebleven gebouwen en de sloop ervan ? Er dient een volwaardige sloopregeling te worden uitgewerkt voor de gebouwen die niet langer agrofunctioneel kunnen worden ingezet.

Binnen de PAS is er bij de stopzetting, een sloopregeling voorzien waarbij de sloop voor 100% wordt vergoed met een maximum van 40 euro/m² voor stallen. In de regelgeving zal deze sloopregeling verder verfijnd worden. Ook in het huidig flankerend beleid is reeds voorzien in een sloopvergoeding (rode en oranje inrichtingsnota). Het is de bedoeling dat net zoals in de stopzettingsregeling van de varkens, ook bij de vrijwillige stopzettingsregeling van de bedrijven met een impactscore van meer dan 5% (donkeroranje bedrijven) er voorzien wordt in een identieke sloopvergoeding als bij de stopzettingsregeling varkens.

V-17-060

Budget - VLIF en transitiefonds.

Waarom wordt het transitiefonds en het VLIF niet volledig gescheiden gehouden? Indien administratief de compensatie via het VLIF georganiseerd wordt, moet er dan ook een duidelijke afbakening (= tussenschot) komen tussen het normale VLIF-budget en het compensatiefonds/ transitiefonds voorzien voor het flankerend PAS-beleid.

Zie antwoord V-17-006.

V-17-061
Flankerend beleid is ontoereikend - steun voor ontwikkeling, vermarkting en toepassing van nieuwe technieken
Waarom wordt de ontwikkeling, vermarkting en toepassing van nieuwe technieken niet gestimuleerd via het flankerend beleid? Een proefstalregeling vormt hierbij een waardevolle omkadering.
Zie antwoord V-17-019.

V-17-062
Toegang flankerend beleid – varkenscall.
Hoe kunnen we intekenen op de call voor varkenshouders indien we nog niet zeker weten of we donkeroranje zijn?
Een landbouwer kan zelf de impactscore berekenen via de online-impactscoretool. Er zal sowieso de mogelijkheid zijn om ook op de oproep 'vrijwillig stopzetting' in te gaan voor bedrijven met een impactscore > 20% (en bij uitbreiding voor bedrijven met een impactscore > 5%). De landbouwer kiest zelf op welke oproep hij ingaat.

V-17-063
Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.
Waarom is er geen aantrekkelijke vergoeding (cf. Nederland)? Boeren zullen dan vrijwillig stoppen.

Het berekenen van de vergoedingen in de stopzettingsregeling van de varkensstallen, is gebeurd op basis van de huidige kosten en kan dus marktconform beschouwd worden. Daarnaast bepalen de Europese richtsnoeren dat niet meer dan 100% steun kan worden toegekend (in bepaalde gevallen 120%).

V-17-064

Flankerend beleid - motivering verplichte stopzetting.

Waarom kiest men voor verplichte stopzetting/afbouw van enkele bedrijven i.p.v. voor vrijwillige stopzetting/warme sanering?

Zie antwoord V-17-045.

V-17-065

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - 100% compensatie voor bijkomende verplichte maatregelen.

Waarom wordt er niet voor de volle 100% gecompenseerd ? Een subsidie volstaat niet indien men verplicht wordt om investeringen te doen. Wanneer bijkomende maatregelen verplicht worden, bovenop een geldig verkregen vergunning moet de regering die volledige rekening betalen.

De landbouwer is niet verplicht om te investeren maar kan er ook voor kiezen de veestapel te reduceren. Voor de landbouwers die wensen te investeren werd het steunpercentage van de VLIF-steun voor investeringen verhoogd. Vergoedingen zijn bovendien ook onderworpen aan de staatsteunregels, waardoor 100% steun niet mogelijk is.

V-17-066

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

Waarom wordt de ontwaarding van onze stallen niet vergoed? Waarom worden de slapende vergunning (door ziekte, verlieslatende periode) niet vergoed?

Zie antwoord V-17-051.

V-17-067

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk – groentesector.

Waarom zijn de vergoedingen onduidelijk? Bijvoorbeeld hoe worden de landbouwpercelen binnen en buiten SBZ-gebied vergoed? Als groentesector tekenen we precies een blanco cheque, zonder te weten wat er op ons afkomt. Dit kan niet! Iedere groenteteler heeft het recht op de beperkingen te kennen die deze PAS als invloed heeft op zijn bedrijfsvoering en zeker op de financiële compensaties. De waterhuishouding voor groententeelt is cruciaal, een wijziging hieraan kan bijzonder grote (financiële) gevolgen hebben. Als er dan toch maatregelen moeten genomen worden op groentepercelen, vragen wij de overheid rekening te houden met de waarde van de teelt i.p.v. met een generieke benadering. Groenteteelt is dermate arbeids- en kapitaalsintensief dat specifieke benaderingen en compensaties noodzakelijk en cruciaal zijn. Een vergoeding voor groentetelers bestaat sowieso uit twee delen, enerzijds een inkomstendervingsvergoeding en anderzijds uit een kapitaalschadevergoeding.

Als in het kader van de uitvoering van het stikstofsaneringplan, de waterhuishouding op groentepercelen zal worden aangepast, dan zullen vergoedingen berekend en uitbetaald worden volgens de methode van de gebruikerscompensatie. Het berekenen van de gebruikerscompensatie is landbouwbedrijfs- en teeltspecifiek. De methodiek voor het berekenen van het gebruikswaardeverlies werd gedetailleerd uitgewerkt door het Departement Landbouw en Visserij en maakt gebruik van de bij de overheid beschikbare gegevens over de teelten en de dieren van de landbouwbedrijven.

V-17-068

Flankerend beleid - motivering recht van voorkoop.

Voorrecht van VLM en ANB voor de opkoop van landbouwgronden jaagt de prijzen de hoogte in, moet de belastingbetaler hiervoor opdraaien? Ook het voorrecht van gronden opkopen door VLM is een concurrentievervalsing naar de landbouw. Daarop nu nog de waardevermindering, dan is het pure diefstal van eigendom. Ik wil dat gronden dan naar een grondenbank gaan tot zolang er garanties zijn en ook landbouwers hiermee gecompenseerd worden.

Het recht van voorkoop met als begunstigde VLM, zorgt ervoor dat de eigenaar voor zijn grond dezelfde prijs en voorwaarden krijgt als bij een normale verkoop van de grond. Gronden die door VLM aangekocht worden zullen ofwel ingezet worden van de realisatie van IHD, ofwel ingezet worden als ruilgrond binnen de grondenbankwerking.

V-17-069

Flankerend beleid is ontoereikend – uitbollersregeling.

Waarom is er geen maatregel voorzien voor rundveehouders die bijvoorbeeld de pensioenleeftijd naderen en hun bedrijf de komende jaren in fases willen afbouwen? Landbouwers die hun laatste jaren nog wensen te doen in hun al iets oudere stallen, ... Er kan toch niet verwacht worden dat zij op het einde van hun carrière nog talloze investeringen zullen doen om minder te gaan verdienen? Er is voor rundvee geen uitbollersregeling tegen 2030 mogelijk terwijl dat wel mogelijk is voor andere sectoren, varkens en pluimvee.

In de PAS is opgenomen dat ieder rundveebedrijf een minimale inspanning moet leveren. Deze generieke inspanning is belangrijk in functie van het bereiken van de 2030-doelstelling. De te realiseren emissiereducties bij rundvee zijn in principe kleiner dan die bij de varkens en pluimvee indien deze worden gevat door reductiemaatregelen. Deze emissiereducties kunnen gerealiseerd worden door een geleidelijke afbouw van de rundveestapel, zonder dat het bedrijf investeringen moet doen in oude stallen.

V-17-070

Flankerend beleid is ontoereikend – blijvers.

Waarom wordt er geen flankerend beleid voorzien voor de blijvers? Is het nog mogelijk om te blijven boeren? Voor welke investeringen zullen ze staan? Welke doelstellingen dienen zij te halen en op welke manier? Tegen wanneer? Hoe wordt dit economisch draagbaar gemaakt?

In de PAS wordt in eerste instantie gekeken naar die bedrijven met de hoogste impactscores, ongeacht de leeftijd van de landbouwer. Naast de piekbelasters die verplicht moeten stoppen, is het logisch dat vooral bedrijven zonder opvolging zullen instappen in een vrijwillige stopzettingsregeling. Door bedrijven stop te zetten, komt er ook ruimte vrij voor bestaande en toekomstgerichte bedrijven (zoals voorzien in de variabele drempel van het beoordelingskader). Voor blijvers is verder voorzien in een verhoogde VLIF-investeringssteun. Verder zal ook in het kader van natuurherstel, via de instrumenten natuur- en landinrichting, flankerende maatregelen aan blijvers worden aangeboden zoals grondenruil, beheerovereenkomsten, dienstenvergoedingen,...

V-17-071

Flankerend beleid ontbreekt - eigenaars

Waarom worden de vergoedingsregelingen niet meer gecombineerd? Hierbij dienen niet enkel de landgebruikers, maar ook de perceeleigenaars betrokken te worden.

In de PAS is voorzien dat in alle groene bestemmingen binnen SBZ-H een nulbemesting wordt ingevoerd tegen 2028. De bestaande ontheffingsmogelijkheden betreffende de nulbemesting worden opgeheven (met uitzondering voor de huiskavels). Er wordt een compensatievergoeding voorzien voor de gebruiker. De compensatievergoeding voor de maatregel nulbemesting wordt als volgt : 15.000 euro per ha voor wie stopt met bemesting op 1/01/2024, geleidelijk afbouwend tot 12.500 euro per ha voor wie stopt vanaf 1/01/2028.

Deze gronden liggen aldus in groene bestemmingen en zouden vroeg of laat onder nulbemesting komen te vallen. Dus in die zin is er geen kapitaalsverlies voor de eigenaar. De vergoeding is een compensatie voor de gebruiker voor de vervroegde intrede van de

nulbemesting op zijn gebruikspcelen. In het kader van natuurherstel zullen natuurherstelmaatregelen (hydrologische ingrepen, herstel in waterhuishouding, natuur- en inrichtingswerken,...) in maatwerkgebieden en in de gebieden uit het stikstofsaneringsplan genomen worden. Via natuur- en landinrichting zullen zowel gebruikers als eigenaars vergoed worden.

V-17-072

Budget - PAS.

Waarom voorziet de Vlaamse overheid niet voldoende budgettaire middelen zodat duurzame investeringen, los van PAS, niet in het gedrang komen?

Zie antwoord V-17-006.

V-17-073

Flankerend beleid is ontoereikend – grondenruil.

Waarom worden er geen gronden geruild? De grondenbank, als onderdeel van het flankerend beleid is een dode letter. Er is er geen. Er zijn geen gronden om te ruilen.

In het kader van natuurherstel, zullen via de instrumenten natuurinrichting, landinrichting, en grondenbank, flankerende maatregelen aan blijvers en jonge landbouwers worden aangeboden zoals grondenruil, beheerovereenkomsten, dienstenvergoedingen,... Ook bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt, zullen kunnen gebruik maken van grondenruil binnen de inzet van een grondenbank in die gebieden.

V-17-074
Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - VLIJF - volledige stal of enkel technieken.
Waarom kan een bedrijf zijn volledige varkenstak omvormen naar 120 melkkoeien en hiervoor 65% steun krijgen op de volledige stal?
Zie antwoord V-17-007.

V-17-075
Flankerend beleid is ontoereikend - structurele maatregelen zoals alternatieve afzetmogelijkheden zoals de korteketenkanalen.
Waarom focust de overheid zich hier vooral op curatieve maatregelen en er worden weinig structurele maatregelen aangereikt voor landbouwbedrijven die bovenop de investeringskosten blijven vastzitten in niet-rendabele traditionele distributiekkanalen i.p.v. alternatieve afzetmogelijkheden zoals de meer rendabele korteketenkanalen?
Vanuit de Vlaamse overheid zal ook sterk worden ingezet op systeembegeleiding (mens, ondernemer, onderneming en impact van omgeving), uitgebreid beschreven door de transitie-manager PAS, die hiermee ondersteuning kan geven aan land- en tuinbouwers of hun adviesdiensten en agrocoachen. Zodra de PAS definitief is beslist en bekend gemaakt, zal dat protocol publiek bekend gemaakt worden.

V-17-076
Toegang flankerend beleid - alle landbouwbedrijven.
Waarom wordt de uitkoopregeling niet uitgebreid naar alle landbouwbedrijven met aangepaste financiering volgens de uitstoot ? Op die manier kan veel meer uitstoot weggehaald worden bij landbouwers die daartoe bereid zijn.

Zie antwoord V-17-045.

V-17-077

Begeleiding is ontoereikend – algemeen.

Waarom laat men de landbouwer, die zijn bedrijfssituatie het best kent, zelf op bedrijfsniveau niet bepalen op welke wijze en met welke middelen of technieken de generiek te bepalen eisen en normen best kunnen worden gehaald?

De landbouwer kan desgevallend kiezen uit de AEA-lijst en de lijst met de PAS-maatregelen.

V-17-078

Flankerend beleid - motivering stopzetting versus technologische aanpak.

Waarom wordt de NH₃-emissie uit de landbouw niet technologisch opgelost? Met het oprot-budget (3,6 miljard) dat voorzien is, kunnen we op alle 12.000 bedrijven een pocket-vergister zetten, de NH₃-emissie met 60% verminderen, groene stroom produceren, als surplus de economie een beetje aanzwengelen en dan nog 1,5 miljard € over houden!

Zie antwoord V-17-045.

V-17-079

Toegang flankerend beleid - donkeroranje bedrijven

- a. Sinds 2017 kunnen alle landbouwbedrijven met een oranje impactscore (5%-50%) beroep doen op het flankerend beleid: bedrijfsreconversie, bedrijfsverplaatsing, bedrijfsbeëindiging of koopplicht. In de ontwerp PAS zou dit enkel nog mogelijk zijn voor bedrijven met een impactscore hoger dan 20%, de zogenaamde donkeroranje bedrijven, en vervalt de optie tot bedrijfsverplaatsing. Het is opmerkelijk dat er voor alle bedrijven met een impactscore lager dan 20% geen alternatief voorzien wordt. Volgens het significantiekader dat voorligt zouden enkel bedrijven met een impactscore lager dan 0,025% nog ruimte voor ontwikkeling krijgen. Alle bedrijven met een impactscore tussen 0,025% en 20% vallen op deze manier uit de boot: ontwikkelingskansen worden hen ontnomen en instappen in het flankerend beleid is geen alternatief. Deze bedrijven moeten bij deze regeling betrokken worden. Aangezien de ontwerp PAS geen duidelijkheid schept na 2030 blijft de kans reëel dat alle oranje bedrijven na 2030 de nieuwe focus van het beleid worden, net zoals nu het geval is met de rode bedrijven.

Door het gebrek aan oplossingen in het huidige akkoord en aan een doordachte langetermijnvisie op landbouw, blijft een grote groep landbouwers achter in een jarenlange onzekerheid zonder zicht op beterschap na 2030.

- b. Donkeroranje bedrijven krijgen toegang tot hetzelfde flankerend beleid als de bedrijven met een impactscore groter dan 50% die verplicht moeten stoppen. Het probleem doet zich voor dat deze stoppersregeling zich beperkt tot een oproep in 2023, terwijl er vooralsnog geen duidelijkheid is omtrent eventuele nieuwe maatregelen op de PAS-lijst. Er wordt gevraagd om de periode om in te stappen in deze stoppersregeling te verlengen.

- a. Zie antwoord V-17-045.

Voor de visie landbouw wordt verwezen naar de antwoorden in thema 23 'Visie landbouw'.

- b. Het is nog niet bepaald hoe lang de oproep voor de donkeroranje bedrijven zal openstaan.

V-17-080

Flankerend beleid - pakket flankerende maatregelen om sectorinspanningen te ondersteunen.

Waarom is er nog zoveel onduidelijkheid rond het "pakket flankerende maatregelen om sectorinspanningen te ondersteunen"?

In de PAS werd een volledig hoofdstuk opgenomen over de principes van het flankerend beleid en de begeleiding. In regelgeving zal het flankerend beleid verder verfijnd worden.

V-17-081

Flankerend beleid ontbreekt – eigenaars.

Waarom is er geen aandacht voor grondeigenaars? De eigenaars van heel wat gronden zijn dus geïmpacteerd en zijn niet rechtstreeks aangeschreven om kennis te nemen van het openbaar onderzoek. Er moet ook over gewaakt worden dat getroffen landbouwers niet enerzijds een vergoeding krijgen voor schade en anderzijds gepachte gronden onder contract blijven houden (problematiek huidige pachtwet).

Er is geen compensatie voor de eigenaars voorzien voor de schade die hier in een aantal gevallen ontstaat. Wanneer men bv. het contract van een huishuur vervroegd stopzet, is men ook geacht een compensatie te geven. Eigenaars die hun grond van bestemming wensen te veranderen (idem extensiever willen inzetten, vb. landbouw voor natuurdoelen), moeten gebruik kunnen maken van de nieuwe regeling die (hopelijk nog) voorzien is in het nieuwe Instrumentendecreet, waarbij zij een vergoeding krijgen bij het wijzigen van de bestemming en niet bij verkoop of weigering van een vergunning. Ofwel moeten eigenaars kunnen instappen in een contractuele regeling, ofwel moeten ze conform de landbouwer een vergoeding krijgen voor hun kapitaalschade. Wanneer landbouwers vragen voor een stopzettingsregeling met uitkoop, zou een regeling uitgewerkt kunnen worden zodat de omliggende eigenaars de mogelijkheid hebben om de gronden aan te kopen. Op dit moment lijkt de enige open gelaten piste die van het decreet Complexe projecten, waarin waardedaling gecompenseerd kan worden en specifieke erfdiensbaarheden kunnen vergoed worden. Echter, van een budget hiervoor staat niets te lezen in de documenten. Hier dient aandacht gegeven te worden voor een billijke vergoeding voor de getroffen/vrijwillig instappende eigenaars.

Bij schenken of erven, worden deze PAS-gronden vandaag de dag te hoog ingeschat qua waarde. Notarissen en schatters houden vandaag geen rekening met de impact van de PAS op de grond bij schenk- of erfverdelingen, wat opnieuw een extra financiële impact genereert voor de eigenaar. Met deze impact is op geen enkele manier rekening gehouden in het flankerend beleid of fiscale regelgeving.

Zie antwoord V-17-071.

De waardebepaling bij erven of schenken gebeurt door onafhankelijke schatters en instanties waarbij rekening wordt gehouden met alle factoren die deze waarde beïnvloeden.

V-17-082

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

Waarom worden er geen begeleidende maatregelen voorzien om deze daling van het inkomen en deze daling van de waarde van het bedrijf te compenseren?

Zie antwoord V-17-051.

V-17-083

Flankerend beleid - motivering budget.

Waarom moeten onze belastingen verhogen om onze eigen landbouwbedrijven uit te kopen? De betaalbaarheid van het PAS akkoord is niet evenredig met het te verwerven resultaat. Ik sta volledig achter het idee van 'de vervuiler betaalt'. Ik maak bezwaar dat nog maar eens overheidsgeld moet gebruikt worden om een economische sector uit het slop te halen van de verkeerde keuzes. Deze bedrijven hebben vanuit de overheid in het verleden vergunningen bekomen, vaak nog niet zo lang geleden. Dit is onmogelijk te beoordelen als behoorlijk bestuur. Ik ben als burger niet gelukkig dat mijn belastinggeld daarvoor wordt gebruikt.

Zie antwoord V-17-045.

V-17-084

Flankerend beleid - motivering leeftijd VLIF.

De verhoogde steun voor jonge landbouwers is zeker positief, maar wat met de grote groep landbouwers tussen 40 en 50 jaar? Zware leninglast, quasi verplicht tot investeren, want "te jong om uit te bollen", jongere gezinnen met opgroeiende/studerende kinderen.

Zie antwoord V-17-001.

V-17-085

Flankerend beleid is ontoereikend - jonge landbouwers.

Waarom wordt er geen flankerend beleid voorzien dat voldoet aan de noden van jonge landbouwers? De extra investeringssteun van 25% is onmisbaar omdat jonge boeren veelal niet voldoende kapitaal opgebouwd hebben om nieuwe zware investeringen aan te gaan.

- Uitstel op de stopzetting van de ontheffing op nulbemesting of equivalente maatregelen die alsnog het gebruik mogelijk maken, gezien jonge en toekomstgerichte boeren de grootste inkomstenderving kennen.
- De uitkoopregeling in de varkenshouderij volstaat niet om lopende leningen af te betalen en de vergoeding voor de stopzetting van de ontheffing is een druppel op een hete plaat.
- Specifieke aandacht voor jongeren in een rechtensysteem zoals het NER-systeem er op dit moment ingeschreven staat.
- Door hen voordelen toe te kennen ten opzichte van stoppende boeren, mildert de impact op hen, wat rechtvaardig is, gezien zij het vaakst zullen kopen, en stoppende boeren het vaakst zullen verkopen.
- De flankerende maatregelen zijn onvoldoende voor de jongere actieve bedrijven.

Het flankerend beleid komt tegemoet aan de noden van jonge boeren als volgt:

- Bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt of voor bedrijven die getroffen worden door natuurherstelmaatregelen kunnen afhankelijk van de beschikbaarheid uitgeruild worden naar verworven gronden van de overheid buiten SBZ-H. Grondenruil is een meer oplossingsgerichte maatregel voor jonge landbouwers dan een uitstel van de nulbemesting.
- Er is een verhoogde VLIF- steun voor zowel AEA-stallen als voor ammoniak-reducerende investeringen uit de PAS-lijst.

- Slapende NER die zich binnen een vergunning bevinden en waarvoor sinds 2017 geïnvesteerd is in stallen (dierplaatsen) worden niet afgeroomd.
- Bedrijven kunnen gesubsidieerd advies ontvangen rond verdienmodellen.
- Toekomstgerichte bedrijven zijn vrij om al dat niet gebruik te maken van de vrijwillige stopzettingsregeling.

Naar aanleiding van de bezwaren wil de Vlaamse Regering nog sterker inzetten op het ondersteunen van jonge landbouwers door de toegang tot grond voor de jonge landbouwers te versterken via de grondenbankwerking waarbij voorrang wordt gegeven aan het uitruilen van jonge landbouwbedrijven in ontwikkeling. Verder wil de Vlaamse Regering volgende nieuwe VLIF-maatregel introduceren: "opstart omschakeling naar duurzame bedrijfsstrategie". Deze VLIF-maatregel is te combineren met investeringssteun, opstart of overnamesteun, waarbij telkens ook wordt voorzien in een verhoogde steun voor jonge landbouwers.

V-17-086

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

Wat is de waarde van een bedrijf dat geen vergunning meer kan krijgen? Hierdoor zal de vergoeding te laag liggen.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-087

Flankerend beleid - extra compensaties voor het versneld halen van de norm.

Europa heeft nog geen einddatum voor de behaalde norm opgelegd. Daarom is het ook logisch dat de overheid voor het versneld halen van de norm ook extra compensaties voorziet. Waarom gebeurt dit niet?

In de stopzettingsregeling van de piekbelasters en de bedrijven met een impactscore > 20% wordt voorzien in extra vergoedingen indien die bedrijven vroeger stoppen.

V-17-088

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - hoge kostprijs voor investeringen op oude stallen.

Wordt er rekening mee gehouden dat de kostprijs van de investering om kleine, oudere stallen emissiearm te maken, veel te hoog ligt door de reductiemaatregelen op stalniveau?

De verhoogde VLIF-steun geldt voor de volledige stal indien het om nieuwbouw gaat. Het is daarom niet verplicht om de oude stallen aan te passen en te behouden.

V-17-089

Flankerend beleid is ontoereikend - algemene koopplicht ontbreekt.

Moet men een bedrijf dat toch zijn activiteit moet verminderen of stopzetten, dan niet kunnen dwingen tot "uitkoop"? Uitkoop is gelijk aan onteigening maar dan niet ten voordele van het algemeen belang maar dan ten voordele van allerlei groeperingen die de gronden dan later weer duur kunnen verkopen.

Het flankerend beleid opgenomen in de PAS voorziet een vrijwillige stopzettingsregeling voor bedrijven met een impactscore > 20% (en bij uitbreiding voor bedrijven met een impactscore > 5%). Hierbij kan de landbouwer gebouwen en gronden vrijwillig te koop aanbieden. Dit is geen koopplicht. De Vlaamse overheid is niet verplicht om in te gaan op deze vrijwillige aanbieding. In het kader van het invoeren van nulbemesting in alle groene bestemmingen in SBZ-H, zullen landbouwers wel kunnen gebruik maken van de koopplicht als de bedrijven meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt.

V-17-090

Flankerend beleid is ontoereikend - verlichten van intrestlasten van lopende bankrekeningen.

Waarom wordt er niet gesproken over het verlichten van intrestlasten van lopende bankrekeningen en hoe de administratieve verplichtingen te vereenvoudigen?

Landbouwbedrijven kunnen een beroep doen op het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF), waarbij de steunpercentages voor zowel AEA-stallen als voor ammoniakreducerende investeringen uit de PAS-lijst verhoogd worden van 30 naar 40% en voor jonge boeren van 40 naar 65%. Daarvoor stelt de Vlaamse Regering 25 miljoen euro per jaar ter beschikking vanuit de bestaande VLIF en de GLB-middelen (inclusief de advisering en de begeleiding). De mogelijkheid van een waarborgsysteem om bancaire financiering van investeringen te faciliteren bestaat reeds binnen het VLIF (zie V-17-015). De Vlaamse administratie streeft continu naar verdere administratieve vereenvoudiging en is onderdeel van de Vlaamse Veerkracht.

V-17-091

Flankerend beleid ontbreekt - steun voor innovatie en nieuwe technologieën.

Waarom is er geen beleidskader dat socio-economische impact op zuivelindustrie beperkt? Indien de Vlaamse overheid daartoe niet bereid is dan vraagt de zuivelindustrie dat de overheid aanzienlijke financiële middelen ter beschikking stelt, alsook het nodige beleidskader, waarin innovatie en nieuwe technologieën sterk worden aangemoedigd en ondersteund. De reductie van de stikstofuitstoot die hiermee gerealiseerd kan worden, moet leiden tot meer ontwikkelingsruimte voor de melkveehouderij waardoor de melkproductie minder hard zal dalen dan in het huidig voorliggende PAS-voorstel. Hiermee worden dan de negatieve economische effecten voor de zuivelindustrie gereduceerd.

Zie antwoord V-17-048. Vervolgens bestaan er binnen verschillende sectoren, diverse subsidiekanalen voor innovatie.

V-17-092

Flankerend beleid is ontoereikend - stijging grondprijs.

Hoe zal men de grondprijs stijging compenseren? Aankopen van grond wordt onbetaalbaar!

De hoogte van grondprijzen valt onder de marktwerking. Stijgende grondprijzen moeten niet gecompenseerd worden door het flankerend beleid. Gronden in natuurgebied die onder de nulbemesting komen te vallen, zouden vroeg of laat onder nulbemesting komen. Uiteraard zal door deze maatregel sneller naar landbouwgrond gezocht worden. Hiertegenover staat echter ook de stopzetting van bedrijven waardoor ook landbouwgrond vrijkomt.

V-17-093

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven die niet kunnen voldoen aan de 60% maatregel tegen 2030 of voor bedrijven die maatregelen moeten nemen.

Wanneer we minder dieren moeten houden of bijkomende investeringen moeten doen, wie gaat dit betalen? Deze zware investeringen zullen niet door iedereen binnen de sector kunnen gedragen worden waardoor dit uiteindelijk zal leiden tot een koude sanering in de sector. Als de overheid onrechtstreeks een sanering wenst, dient hier tegenover de nodige financiële middelen gesteld te worden. Op deze manier wordt de koude sanering omgezet in een warme sanering.

Zie antwoorden V-17-045 en V-24-004.

V-17-094

Flankerend beleid ontbreekt - steun voor een bedrijfsreconversie die op een andere wijze een bepaalde reductie beoogt dan via technieken.

Waarom is er geen steun voorzien voor een bedrijfsreconversie die op andere wijze een bepaalde reductie in emissies beoogt of realiseert en die naast de VLIF-steun die voorzien is voor technieken en maatregelen die opgenomen zijn in de lijst van stalsystemen voor ammoniakemissiereductie (AEA-lijst) of de emissie-reducerende maatregelen en technieken in de PAS-lijst (p. 100 ontwerp-PAS) vallen ?

Zie antwoord V-17-013.

V-17-095

Flankerend beleid is ontoereikend - 100% compensatie voor bijkomende verplichte maatregelen.

Waarom leveren de maatregelen geen economische meerwaarde ? Hierdoor is dit een zuivere, door de maatschappij gevraagde, kost die voor 100% zou moeten worden gecompenseerd.

Op zich leveren de maatregelen niet rechtstreeks een economische meerwaarde, maar deze maatregelen creëren wel een kader waarbinnen landbouw zich kan ontwikkelen. In de PAS is gekozen om de VLIF-steun voor investeringen in ammoniakemissie-reducerende technieken en PAS-maatregelen te verhogen van 30% naar 40% en van 40% naar 65% voor jonge landbouwers. Deze verhoogde VLIF-steun geldt voor de volledige stal indien het om nieuwbouw gaat. De VLIF-steunregeling is uitgewerkt conform de Europese regels met betrekking tot het GLB (VO 2021/2115).

V-17-096

Budget - compensatiefonds

Wat met het compensatiefonds? Als groentesector eisen we dat het flankerend beleid met alle kosten en tussenkomsten die voortvloeien uit de definitieve PAS-reglementering ten laste komen van het compensatiefonds of transformatiefonds.

Zie antwoord V-17-006.

V-17-097/098

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - aankoop gronden.

Waarom worden de gronden niet aan de huidige reële waarde gekocht?

De aankoopprijs wordt bepaald door de normale venale waarde. Hieronder wordt de prijs verstaan die men kan bekomen bij een normale verkoop onder normale omstandigheden en rekening houdend met objectieve factoren die de waarde van het goed kunnen beïnvloeden, op basis van beschikbare vergelijkingspunten en van andere criteria. Zodoende wordt er in functie van de waardebepaling gecompenseerd voor een eventuele marktverstoring t.g.v. de PAS en de eventuele aanduiding als maatwerkgebied.

V-17-099

Flankerend beleid is ontoereikend - 100% compensatie voor bijkomende verplichte maatregelen.

Wie gaat al de reductie -of emissie maatregelen komen betalen als we failliet gaan? Net als in andere sectoren heeft elke productie een minimum nodig om uit de kosten te geraken. Door de procentuele reductie komen heel wat boeren onder dat minimum. Enkel grote industriële bedrijven blijven ver boven deze grens. Dit laatste type past toch net niet in een duurzame sector met aandacht voor milieu, dier en kwaliteit.

Door het nemen van een emissie-reducerende maatregel onder de vorm van een investering hoeft de productiecapaciteit niet te verlagen. In de PAS is gekozen om de VLIF-steun voor investeringen in ammoniakemissie-reducerende technieken en PAS-maatregelen te verhogen van 30% naar 40% en van 40% naar 65% voor jonge landbouwers. Deze verhoogde VLIF-steun geldt voor de volledige stal indien het om nieuwbouw gaat. Deze steun betreft

staatsteun en is in die zin onderworpen aan de Europese regels met betrekking tot de staatsteun.

V-17-100

Flankerend beleid is ontoereikend – blijvers.

Waarom komt de opkoopregeling en de vergoedingen voor stopzetting vooral ten goede van de bedrijven zonder opvolging of bedrijven die hun stopzettingstraject hebben ingezet? Deze vergoedingen hebben geen ondersteunend effect naar de bestaande en toekomstgerichte bedrijven en de financiële middelen verdwijnen uit de landbouwsector.

Zie antwoord V-17-070.

V-17-101

Flankerend beleid is ontoereikend - blijvers

Waarom wordt er geen transformatiefonds opgericht? Een transformatiefonds dat zich richt op de blijvers die generieke bronmaatregelen willen toepassen. Op alle mogelijke manieren moeten bedrijven die hun landbouwactiviteiten willen verderzetten worden ondersteund om hun emissies te reduceren. Socio-economisch heeft deze aanpak ook de minste impact. Voor dit transformatiefonds mag niet verwezen worden naar het bestaande VLIF-systeem en bestaande VLIF- en GLB-middelen. Hiervoor moeten bijkomende budgetten worden uitgetrokken die specifiek worden ingezet voor het verwezenlijken van de generieke maatregelen in het kader van PAS. Wanneer generieke maatregelen niet volstaan op de vooropgestelde doelstellingen te bereiken, is ook gebiedsgericht beleid nodig. Hierdoor zullen sommige bedrijven niet verder kunnen ontwikkelen of zelfs hun activiteiten moeten stopzetten. Ook deze bedrijven hebben recht op ondersteuning. Dat is het zogenaamde flankerend beleid. Er dienen dus gericht middelen te worden ingezet worden om bedrijven die omwille van hun ligging nog moeilijk toekomstgericht kunnen worden uitgebaut te verplaatsen of te vergoeden voor hun stopzetting of reconversie. De procedures moeten sterk vereenvoudigd worden zodat de landbouwers die hierop een beroep willen doen oplossingsgericht benaderd kunnen worden.

Deze vraag wordt deels beantwoord in antwoord V-17-006.

De PAS voorziet ook een flankerend beleid voor de landbouwbedrijven die slecht gelegen zijn en hoge impactscores hebben. Er is de stopzettingsregeling voor piekbelasters, de vrijwillige stopzettingsregeling voor landbouwbedrijven met een impactscore hoger dan 20% (en bij uitbreiding voor landbouwbedrijven met een impactscore hoger dan 5%), de versnelde stopzettingsregeling voor varkenshouders, vergoedingsregeling voor nulbemesting en het flankerend beleid in maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied en de gebieden uit het stikstofsaneringsplan (via de instrumenten natuur- en landinrichting). Bijkomend wordt een begeleidingstraject voor de landbouwers voorzien. Het is een permanent streven van de Vlaamse Overheid om de procedures en administratieve last zo beperkt mogelijk te houden.

V-17-102

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

Als er geen nieuwe milieuvergunning kan komen of komt, gaat de overheid me dan volledig vergoeden als voor een bedrijf in volle exploitatie die van onbepaalde duur is? Of gaan ze me dwingen om een schamelbod te aanvaarden van kippenstallen waarin geen enkele landbouwactiviteit nog mogelijk is? Of gaan ze me toelaten om er industriële activiteiten op te starten die blijkbaar toch amper impact hebben op de natuur?

Zie antwoord V-17-051.

V-17-103

Toegang flankerend beleid - oranje bedrijven.

Waarom wordt er een differentiatie tussen locaties gemaakt? De zogenaamde "oranje" bedrijven zullen in waarde dalen aangezien zij naar overname niet meer interessant zijn. Hier staat geen enkele vergoeding of iets dergelijks tegenover. Eigenlijk komt dit neer op onteigening zonder het vergoeden van de landbouwers.

Zie antwoord V-17-045.

V-17-104

Toegang flankerend beleid - objectieve, voorspelbare en rechtszekere criteria.

Wat met de juridische omkadering? Het vooropgestelde flankerend beleid dient daarenboven sterker juridisch omkaderd worden aan de hand van objectieve, voorspelbare en rechtszekere criteria, die een gelijke toegang tot dit beleid dienen te garanderen.

Na definitieve vaststelling van de PAS, zal er worden voorzien in een regelgevend kader voor het flankerend beleid met toegangscriteria.

V-17-105

Toegang flankerend beleid - enkel voor professionele bedrijven.

Wat met natuurverenigingen die ook veehouder zijn? De compensatievergoeding mag enkel naar professionele bedrijven gaan niet naar natuurverenigingen die ook veehouder zijn.

De landbouwsector behelst een breed gamma van bedrijfsconcepten en landbouwproductiesystemen: zowel kleine als grote familiale bedrijven, maar ook bedrijven op een meer industriële schaal en anderzijds ook veelal kleinere bio-bedrijven. De PAS maakt geen onderscheid tussen het professionele karakter van de landbouwactiviteit omdat de programmatische aanpak stikstof als centraal doel heeft bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. Het flankerend beleid heeft vooral tot doel de professionele landbouw te ondersteunen.

V-17-106

Budget - Europese middelen.

Waarom legt Europa niet bij? Volgens mij is de hoofdschuldige in dit hele verhaal Europa. Eerst worden de boeren aangespoord om uit te breiden, onder meer door het afschaffen van de melkquota en meer lokaal door 'groei mits verwerking'. Vervolgens kondigt men aan dat er te veel stikstofuitstoot is. Dit nadat alle bedrijven fors geïnvesteerd hebben. Dit is een grove fout van Europa en ik vind dat zij financieel verantwoordelijk gesteld moeten worden, voor de fouten die in het verleden gemaakt werden. Zij zouden minstens driemaal de som moeten bijleggen die Vlaanderen uittrekt voor dit hele dossier. Enkel door een hoogwaardige compensatie zullen mensen, waaronder de boeren hun principes laten varen en zal het dossier snel vooruitgaan. Op die manier zouden de minder gemotiveerde landbouwers hun activiteiten stopzetten en ruimte geven voor jonge gemotiveerde landbouwers, die met hen bedrijf toevallig slecht gelegen zijn. Men moet immers eerst ruimte creëren om te kunnen 'schuiven' met de bedrijven. Het flankerend beleid voor deze investeringen is uit Europa ook boerengeld!!!!

De Vlaamse Regering zal voorzien in de nodige budgetten. Waar mogelijk en wenselijk zullen Europese budgetten worden aangewend.

V-17-107

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven die moeten maatregelen nemen.

Waarom worden de generieke maatregelen niet pas opgelegd vanaf een impact van 5%? Voor zo ver dergelijke maatregelen voor de hand liggen en deze geen negatieve impact hebben op de huisvesting en de gezondheid van de dieren, zal dit opnieuw leiden tot extra kosten en inkomensverlies, zeker in het geval waarbij investeringen ontoereikend zouden blijken te zijn en er moet worden beslist in een verminderen van het aantal runderen om de vereiste resultaten van uitstootreductie te halen. Wij hebben er geen problemen mee dat andere sectoren hiervoor financieel worden ondersteund met een opkoopregeling, maar we zijn niet akkoord dat wij voor het realiseren van de reductie deze volledig zelf moeten bekostigen en het inkomensverlies zelf moeten dragen. Zelfs met VLIF-tussenkomst moet er nog steeds deels zelf geïnvesteerd worden zonder kans op extra inkomen. Wij menen dat het nemen van

generieke maatregelen pas kan opgelegd worden aan die bedrijven die een duidelijke impact van minstens 5 % hebben op het habitatgebied.

In het PAS-referentiejaar 2015 is 68% van de totale stalemissies van veehouderijen afkomstig van bedrijven met een impactscore <5%. Deze bedrijven dragen gezamenlijk sterk bij tot de achtergronddepositie in Vlaanderen en op SBZ-H. Een emissiereductiebeleid zonder inspanningen van deze bedrijven leidt tot disproportioneel grote inspanningen voor bedrijven met een impactscore >5%.

V-17-108

Flankerend beleid is ontoereikend - schrapping bedrijfsverplaatsing en reconversie met vermindering stalemissies.

Waarom worden de opties bedrijfsverplaatsing en bedrijfsreconversie met vermindering stalemissies geschrapt? Hierdoor zijn de mogelijkheden te weinig.

De opties bedrijfsverplaatsing en reconversie met vermindering van stalemissies zijn onder meer geschrapt omwille van de keuze die gemaakt is om investeringen via VLIF te subsidiëren. De stopzettingsvergoeding moet het theoretisch mogelijk maken dat een gelijkwaardig bedrijf kan worden aangekocht.

V-17-109

Flankerend beleid is ontoereikend - rundvee versus varkens en pluimvee.

Waarom geen flankerend beleid voor koeien zoals voor de traditionele varkens- en pluimveestallen?

Ook voor de PAS-maatregelen die genomen dienen te worden door de rundveebedrijven geldt eenzelfde verhoogde VLIF-steun net als voor de emissiearme stalsystemen voor varkens- en pluimveestallen.

V-17-110

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - VLIF - volledige stal of enkel technieken.

Krijgen we nu steun op de ganse investering in het transitietraject, of enkel op het deel dat over NH₃ emissie daling gaat?

Deze vraag wordt beantwoord in V-17-007.

V-17-111

Flankerend beleid - motivering leeftijd VLIF.

Waarom speelt leeftijd mee in de toekenning van subsidies? Het bemoeilijken van investeringen voor oudere boeren vertraagt de vermindering in uitstoot alleen maar...

Deze vraag wordt beantwoord in V-17-001.

V-17-112/113

Flankerend beleid is ontoereikend - administratief vriendelijke procedure met snelle uitbetaling van vergoedingen.

Wat met het proces? Deze tijdelijke steun dient administratief vriendelijk te zijn en moet snel kunnen uitgekeerd worden. De investeringen moeten op middellange termijn kunnen afgeschreven worden. Stikstofsaneringen moeten resultaatgericht zijn (monitoren, borgen, emissiedalingen).

De Vlaamse overheid streeft naar minder procedures en regels en meer efficiëntie. Het is een onderdeel van het plan Vlaamse Veerkracht. Ook bij het operationaliseren van de PAS zal deze doelstelling nagestreefd worden.

V-17-114

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

Waarom is er maar 3 jaar inkomstenverlies? De vergunning zou nog lopen tot einde 2029, we spreken dus over vele jaren inkomstenverlies (tot aan pensioenleeftijd) wat niet in verhouding staat tot de 3 jaar waar nu sprake van zou zijn. We stellen ons ook de vraag hoe dit inkomstenverlies berekend gaat worden. U begrijpt dat gezien de moeilijkheden in de varkenssector de afgelopen jaren dit een moeilijke berekening is.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-115

Flankerend beleid ontbreekt - sloopregeling – stallenfonds.

Waarom wordt er geen stallenfonds voorzien? Zorg voor een vorm van "stallenfonds" in functie van ontharding en terug in weide/akker/natuur zetten van stalgronden met middelen uit veevoeder-, verwerkende sector, overheid en uit eventuele "invoering staldering" (bij bouw nieuwe stal 110% oude stal afbreken en omzetten in weide/akker). Voorwaarden om verpaarding en vertuining tegen te gaan zijn uiteraard van belang.

Binnen de PAS is er een sloopregeling voorzien waarbij de sloop voor 100% wordt vergoed met een maximum van 40 euro/m² voor stallen. In de regelgeving zal deze sloopregeling verder verfijnd worden. Deze sloopregeling is gekoppeld aan een stopzettingsregeling in de PAS. De sloopregeling voor de varkenshouders legt op dat na de sloop het terrein geëffend wordt. Een brede sloopregeling uitwerken voor gebouwen die niet langer agro-functioneel kunnen ingezet worden, gekoppeld aan een stallenfonds, valt niet binnen de scope van de PAS.

V-17-116

Flankerend beleid is ontoereikend - schrapping bedrijfsverplaatsing en reconversie met vermindering stalemissie.

Het flankerend beleid biedt onvoldoende mogelijkheden. Waarom werd de optie 'bedrijfsverplaatsing' en 'reconversie met vermindering van stalemissies' geschrapt, waarom wordt er bij de uitkoop louter gefocust op de waardebepaling van de bedrijven (geen waardebepaling in functie van lopende vergunning), en niet op het fiscale en waarom krijgt VLM het voorkeurrecht op de gronden van 'piekbelasters' zowel binnen als buiten SBZ-H gebied? Dit draagt niet bij aan de doelstelling die PAS nastreeft. Integendeel dit geeft mogelijkheid om nog meer gebieden uit de landbouw om te vormen tot natuurgebieden. Hierdoor gaat de waardevermindering onverwijld verder en breder.

Zie antwoorden V-17-051, V-17-108 en V-09-043 (voorkeurrecht).

V-17-117

Flankerend beleid - motivering verplichte stopzetting versus emissie beperkende maatregelen.

Waarom kiest men voor een maatregel met zeer klein rendement? De kostprijs van stopzetting van piekbelasters heeft een zeer klein rendement. De financiële middelen kunnen veel efficiënter ingezet worden onder de vorm van extra investeringssteun voor de landbouwers om emissie beperkende maatregelen toe te passen.

Zie antwoord V-09-001.

V-17-118

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk – piekbelasters.

Waarom zijn de eventuele vergoedingen bij verplichte stopzetting zwaar ondermaats? Volledige compensatie voor bedrijven die recent geïnvesteerd hebben is een utopie. Emotionele schade is nooit vergoedbaar. Bedrijfsgebouwen worden waardeloos, gronden verliezen hun waarde door invoeren van nulbemesting (kleine compensatie).

Zie antwoorden V-17-051 en V-17-071 (vergoeding voor bemestingsbeperkingen).

V-17-119

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk – piekbelasters.

Waarom zijn de eventuele vergoedingen bij verplichte stopzetting zwaar ondermaats? De bedrijfssites worden waardeloos en landbouwers die hun leven gewerkt hebben voor een mooi "pensioen" blijven bedrogen achter.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-120

Flankerend beleid is ontoereikend - faciliteren in het zoeken naar andere inkomsten, herscholing, start nieuw zelfstandig bedrijf,...

Kan de overheid de stoppers afdoende faciliteren in het zoeken naar andere inkomsten, herscholing, start nieuw zelfstandig bedrijf,...?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-121

Flankerend beleid - motivering recht van voorkoop.

Waarom wordt het voorkooprecht aan VLM toegewezen? Het voorkooprecht is niet grondwettelijk.

Zie antwoord V-09-043.

V-17-122

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - financiële steun voor piekbelasters die toch willen verplaatsen.

Kunnen bedrijven die zich toch willen verplaatsen financieel gesteund worden?

Het staat de landbouwer vrij om de vergoeding voor verplichte bedrijfsstopzetting aan te wenden om een ander landbouwbedrijf aan te kopen/nieuw te starten. Op de nieuwe locatie kan de landbouwer bovendien gebruik maken van VLIF-subsidies.

V-17-123

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - al dan niet belastingvrij.

Is de vergoeding belastingvrij of komt dit bedrag gedeeltelijk naar de staat - via belasting en sociale bijdragen?

Zie antwoord V-17-051.

V-17-124

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - meer dan enkel schuldenvrij.

Wat is het doel van het flankerend beleid? Het doel van het flankerend beleid voor verplichte stopzetting mag zich niet beperken tot een situatie waarbij de betrokken landbouwers enkel schuldenvrij zijn.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-125

Budget - onderzoek technieken in bestaande traditionele stallen.

Kan een deel van de financiële middelen voor onderzoek aangewend worden om technieken die gebruikt worden in bestaande 'traditionele' stallen te onderzoeken (kalkoehouderij)?

Zie antwoorden V-11-05 en V-11-015.

V-17-126

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders

Kan een correcte vergoeding gegeven worden voor bedrijven die wensen of moeten stoppen? "Alle" schade dient vergoed te worden voor stopzetting van juridisch correct vergunde bedrijven.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-127

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

- Kunnen de vergoedingen verduidelijkt worden zodat de landbouwers niet meer in onzekerheid verder moeten werken? De verplichte stopzetting is op basis van gegevens van 2015, maar de vergoeding voor verlies van inkomen gebeurt op basis van de laatste 3 jaar? Vergoedingen moeten volledig en integraal zijn. Vergoedingen worden best vlot betaald en niet belast. Bij compensatie van inkomen wordt beter gekeken naar het saldo (en niet arbeidsinkomen).
- Welke oplossing heeft de overheid indien een landbouwer percelen wil afstoten die hij gekocht heeft via recht van voorkoop of percelen die hij nog enkele jaren in eigen beheer moet gebruiken (familietwisten, wet van landbouwcontinuïteit)?

De bedrijven die verplicht moeten stoppen worden vergoed volgens de vergoedingsregels die gelden voor de onteigening ten algemene nutte. De stopzettingsvergoeding omvat zoals voorzien in de toepassing van de regelgeving bij onteigeningen een vergoeding voor alle schadeposten die optreden. Eén van de principes van de onteigeningsvergoeding is immers de billijke schadeloosstelling. (zie ook antwoord V-17-051).

Het is aan de pachter om via de Vrederechter een machtiging te vragen op basis van uitzonderlijke omstandigheden die een verder beheer niet meer mogelijk maken of ernstig moeilijker maken. Die omstandigheden mochten op het ogenblik van de uitoefening van het recht van voorkoop niet zijn gekend.

V-17-128

Flankerend beleid is ontoereikend - extra begeleiding piekbelasters.

Kunnen bedrijven die nu voor de eerste keer als piekbelaster worden beschouwd, extra begeleiding krijgen?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-129

Toegang flankerend beleid - piekbelasters (tweede bedrijf).

Kan een rood bedrijf, zijn tweede bedrijf (van dezelfde landbouwer) stoppen onder dezelfde voorwaarden?

De programmatische aanpak stikstof heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. De PAS baseert zich op een gebiedsgerichte analyse van de emissies en de depositie van stikstofdioxide en ammoniak en omvat onder andere brongerichte maatregelen om de emissie en depositie van stikstof te verminderen. Daarom zijn de PAS- maatregelen en het flankerend beleid toegespitst op het verminderen van de emissies die een grote bijdrage hebben aan de depositie in de SBZ-H gebieden en dus de landbouwbedrijven of de landbouwexploitaties met de hoogste impactscores. Een tweede bedrijf op een andere locatie van dezelfde landbouwer kan aldus niet stoppen onder dezelfde voorwaarden.

V-17-130

Flankerend beleid is ontoereikend – blijvers.

Kunnen zowel vertrekkers als blijvers voldoende aandacht en respect krijgen? Concreet betekent dit, niet enkel vergoeden voor de waarde van het bedrijf, maar ook de mogelijkheid bieden om hiermee een nieuwe richting in te slaan. Naast economische ondersteuning is er nood aan begrip en opvang op het sociale en emotionele niveau. Voor blijvers is er nood aan een duidelijk kader waar er ruimte is om te groeien en te ondernemen.

De PAS voorziet dat landbouwers die verplicht worden om te stoppen of er zelf voor kiezen om dat te doen, via een intensieve begeleiding geheroriënteerd zullen worden op de arbeidsmarkt. De begeleiding kan opleiding, begeleiding, sollicitatietraining en sociale begeleiding omvatten. Bij het Departement Landbouw en Visserij is er een transitie-manager aangesteld die de landbouwbedrijven zo goed mogelijk begeleidt.

Zie ook antwoord V-24-010 (respect voor de boer).

V-17-131

Flankerend beleid ontbreekt - regeling bedrijfswoning en bedrijfsgebouwen.

Kan verduidelijkt worden wat er gebeurt met de waarde van de woningen?

De PAS heeft geen rechtstreekse invloed op de waarde van woningen en bedrijfsgebouwen. De (verkoops)waarde van de bedrijfswoning en bedrijfsgebouwen is afhankelijk van de vrije markt. De Vlaamse overheid voorziet geen actief aankoopbeleid van vrijkomende agrarische gebouwen. Leegkomende en leegstaande landbouwsites kunnen een nieuwe zone-eigen invulling krijgen voor zover de activiteiten passen binnen het beleidskader PAS. Een (voormalige) landbouwsite is ingedeeld in de hoofdfunctie-categorie "land- en tuinbouw in de ruime zin". Het wijzigen van de hoofdcategorie van een bebouwd onroerend goed, de functiewijzigingen, zijn vergunningsplichtig. De hoofdfunctie "land- en tuinbouw in de ruime zin" van de exploitatiewoning vervalt in principe niet automatisch in een zonevreemde woonfunctie bij de stopzetting van de landbouwactiviteiten in het bebouwd onroerend goed. Dit betekent dan ook dat de exploitant zelf, ook na het stopzetten van zijn landbouwbedrijf, de exploitatiewoning kan blijven bewonen zonder dat hij/zij hiervoor voorafgaandelijk een omgevingsvergunning tot functiewijziging moet verkrijgen. De omgevingsvergunning tot functiewijziging is geen basisrecht en zal steeds afgewogen worden op basis van het regelgevend toetsingskader, de principes van de goede ruimtelijke ordening en functionele inpasbaarheid in de onmiddellijke omgeving. De lokale agrarische structuur, de impact op het landbouw functioneren in de onmiddellijke omgeving en de potentie voor agrarisch

hergebruik van het bebouwd onroerend goed zijn belangrijke toetsingscriteria die een invloed hebben op de besluitvorming.

V-17-132

Flankerend beleid ontbreekt - regeling bedrijfswoning en bedrijfsgebouwen.

Kan een regeling voor de bedrijfswoning worden uitgewerkt? Landbouwers vrezen dat ze bij stopzetting ook hun woning zullen verliezen. Door 'regularisaties' te faciliteren kan de landbouwer de zekerheid krijgen dat hij niet zowel zijn bedrijf als zijn woning verliest.

Zie antwoord V-17-131.

Er wordt voorzien in een aanvullend 'woonrecht' voor stoppende landbouwers waarbij geen vergunning (voor een functiewijziging) dient te worden bekomen voor de landbouwers die hun bedrijfsactiviteiten stopzetten. Dit woonrecht geldt eveneens voor de afstammelingen of aangenomen kinderen, maar vervalt bij een vervreemding aan derden. Deze regeling doet geen afbreuk aan de bestaande regelgeving m.b.t. zonevreemde basisrechten en de vergunningverlening inzake (zonevreemde) functiewijzigingen (waaronder 'wonen').

V-17-133

Flankerend beleid ontbreekt - regeling bedrijfswoning en bedrijfsgebouwen.

Kan er een bijkomend flankerend Vlaams beleid ontwikkeld worden rond leegkomende en leegstaande agrarische bedrijfsgebouwen en bedrijfswoningen?

Zie antwoord V-17-132.

V-17-134

Budget - volgende Vlaamse Regering.

Welke garantie is er dat de volgende Vlaamse Regering ook de budgetten voorzien om te vergoeden?

Ook in een volgende legislatuur zal de uitvoering van de PAS een topprioriteit blijven van de Vlaamse Regering.

V-17-135

Flankerend beleid - verhoogde vergoeding voor stopzetting 2023 versus doorlooptijden van procedures.

Gaan de rode bedrijven nog kunnen inspelen op de verhoogde vergoeding voor stopzetting in 2023, gelet op de doorlooptijden van de procedures? En wat met de bedrijfswoning? De landbouwer zal nooit tijdig weten of zijn woning een zonevreemde functiewijziging zal krijgen. En kan hij dan een vergoeding krijgen. Er zou hiervoor een aparte wetgeving moeten komen (NL).

De vergoedingsregeling voor de piekbelasters, zoals opgenomen in de PAS (Programmatische aanpak stikstof, p.101) staat in principe los van vergunningsprocedures voor een eventuele functiewijziging van een (gedeelte van een) bedrijfssite.

V-17-136

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - huidige berekening vergoeding bij bedrijfsverplaatsing.

Kan de vergoeding voor bedrijfsverplaatsing rekening houden met de actuele bouwrijzen en eventueel worden aangepast naar het moment van de effectieve verplaatsing?

//

De maatregel rond bedrijfsverplaatsing kan sinds 1 augustus 2022 niet meer aangevraagd worden. Het staat de landbouwer vrij om met de vergoeding voor bedrijfsstopzetting een bestaand landbouwbedrijf over te nemen of een nieuw landbouwbedrijf op te richten. Voor investeringen op zijn nieuw bedrijf kan de landbouwer beroep doen op de reguliere VLIF-subsidies.

V-17-137

Nabestemming -zonevreemdheid achtergebleven niet-veeteeltactiviteiten bij verplichte stopzetting.

Kan er op korte termijn duidelijkheid komen dat als bij het wegvallen van de dieren, niet-veeteeltactiviteiten blijven bestaan op het bedrijf ze niet zonevreemd komen te liggen? Hier zou op korte termijn 100% duidelijkheid moeten komen. En de landbouwer zou de keuze moeten kunnen krijgen om het mee aan te bieden in de inkoopregeling of om het te behouden tegen wijziging van de wet.

Als er een andere functie dan landbouwfunctie aan de stal in kwestie gegeven wordt, dan dienen de bepalingen nageleefd te worden van de regelgeving over de zonevreemde functiewijzigingen van gebouwen. Verbredingen bij landbouwactiviteiten zijn mogelijke zone-eigen activiteiten. De beoordeling van het al dan niet zonevreemd karakter van de resterende activiteiten na de afbouw van de veestapel op het landbouwbedrijf, kan niet generiek gemaakt worden. Bij veebedrijven met een substantiële akkerbouwtaak bijvoorbeeld, zijn er doorgaans geen problemen te verwachten rond zonevreemdheid wanneer, na de afbouw van de veestapel, de akkerbouwteelten op een beroepsmatige manier verder worden gezet. De beoordeling van de zonevreemdheid vraagt aldus een specifieke afweging die mede is afgestemd op de eigenheid van de resterende (landbouw)activiteiten.

V-17-138

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk – piekbelasters.

Wat zijn de mogelijkheden na de stopzetting van de dieren? Gelijk welke vorm van verbreding van activiteit (functiewijziging) of wijziging van bedrijfsvoering moet mogelijk zijn.

Een landbouwactiviteit zonder stalemissies behoort tot de mogelijkheden (indien de activiteit kan vergund worden).

V-17-142

Toegang flankerend beleid - milieu technische eenheid.

Hoe zal er omgegaan worden met het flankerend beleid bij een Milieutechnische eenheid?

Zie antwoord V-09-070.

V-17-143

Flankerend beleid ontbreekt - regeling bedrijfswoning en bedrijfsgebouwen.

Kan er verduidelijkt worden hoe er zal rekening gehouden worden met het gebouwenpatrimonium (billijke vergoeding voor aankoop, welke functie voor leegstaande gebouwen, met inbegrip van de bedrijfswoning)?

Zie antwoord V-17-131 en V-17-132.

V-17-144

Flankerend beleid – overgangsregeling.

V-17-147

Flankerend beleid ontbreekt - eigenaars van bedrijfsgebouwen.

Waarom val je als eigenaar van de bedrijfsgebouwen uit de boot voor enige tegemoetkoming? Alle compensaties komen toe aan de exploitant.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-148

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders.

- Waarom zijn de vergoedingen ondermaats? Als men op dezelfde manier als in het huidige flankerend beleid vergoedingen gaat geven, dan zal het zeer teleurstellend worden (VLIF-normen van 2015, bij vennootschap wordt er geen rekening gehouden met uitgekeerde lonen aan de zaakvoerder, er wordt geen rekening gehouden met de vermogensopbouw).
- Het voorkooprecht is niet te begrijpen.

Zie antwoorden V-17-051 en V-09-043.

V-17-149

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - investeringen hebben grote invloed op financieel plan.

Investeren in maatregelen zonder optie voor bedrijfsontwikkeling heeft grote invloed op het financieel plan.

Waarom wordt geen rekening gehouden met de mogelijkheid van agrarisch natuurbeheer zoals het laten begrazen door koeien en schapen (reconversie)?

Zie antwoord V-17-045.

V-17-154

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk – nulbemesting.

Waarom is het flankerend beleid voorzien voor de nulbemesting ontoereikend? De vergoeding staat niet tegenover de investeringen met negatief rendement zonder of met beperkte compensatie. Een compensatie kan zeker niet eenmalig zijn, gelet op de langere afschrijfperiode van het materiaal. Deze maatregel maakt gronden waardeloos. De gronden zijn voor sommige bedrijven een voorwaarde geweest om te kunnen lenen. Wie zal deze gronden nog willen kopen en tegen welke prijs (pensioen)? De beperkte vergoeding voor de gronden met nulbemesting staat niet in verhouding met de aankoopprijs voor gronden, daarvoor is deze vergoeding 6 à 7 maal te laag. Het lange termijneffect van het niet meer gebruik kunnen maken van grond wordt niet opgenomen in het flankerend beleid. En wat binnen 5 jaar? Nu vandaag investeren in grond die misschien binnen 5 jaar niets meer waard zijn.

Zie antwoord V-17-213.

V-17-155

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting piekbelasters.

Waarom is de vergoeding niet hoog genoeg voor de rode bedrijven om een gelijkaardig bedrijf elders over te kopen of opnieuw op te bouwen als ze dat nog zien zitten?

Zie antwoord V-17-051.

V-17-156

Flankerend beleid - motivering verplichte stopzetting versus vrijwillige.

Waarom wordt voor de 41 rode bedrijven geen vrijwillige stopzetting overwogen?

Zie antwoord V-09-001.

V-17-157

Flankerend beleid - motivering verplichte stopzetting versus vrijwillige

Waarom spreekt men van vrijwillige stopzetting? Het stoort mij binnen dit gegeven enorm dat men in de context van de PAS durft gebruik te maken van de term "vrijwillig" want over de vrije wil van deze landbouwers is binnen het huidige kader al lang geen sprake meer. Voor hen lijkt de piste duidelijk. Er wordt hen in 2025 in halt toegeroepen aangaande uitstoot van dierlijke emissies. Dit betekent dat ze hun veehouderij activiteiten dienen stop te zetten en zelfs de mogelijkheid niet krijgen om hun emissies te reduceren om zo onder de 50% drempel te geraken. Het feit dat de PAS laat uitschijnen dat hen zelfs deze mogelijkheid ontnomen wordt getuigt van een bijzonder grote willekeur en schandelijke behandeling van deze getroffen actoren.

Voor de piekbelasters, zie antwoord V-09-001.

In de PAS is enkel voor bedrijven met een impactscore > 5%, voor bedrijven in het Turnhouts Vennengebied en de varkenshouders met een impactscore > 0,5% een vrijwillige stopzettingsregeling opgenomen.

V-17-158

Toegang flankerend beleid - donkeroranje bedrijven.

Waarom is de opkoopregeling beperkt tot bedrijven met een impactscore van meer dan 20%, terwijl er ook maatregelen worden opgelegd aan bedrijven met een lagere impactscore dan 20%?

Zie antwoord V-17-045.

V-17-159

Flankerend beleid is ontoereikend - schrapping bedrijfsverplaatsing en reconversie met vermindering stalemissies.

Waarom worden de opties bedrijfsverplaatsing en bedrijfsreconversie met vermindering van de stalemissies geschrapt? Hierdoor biedt het flankerend beleid onvoldoende mogelijkheden.

Zie antwoord V-17-108.

V-17-160

Flankerend beleid is ontoereikend - jonge landbouwers.

Waarom is de opkoopregeling enkel interessant voor verouderde bedrijven zonder opvolgers (al dan niet in loondienst) en zijn ze onvoldoende voor jonge actieve bedrijven?

Zie antwoord V-17-085.

V-17-161
Toegang flankerend beleid - alle landbouwbedrijven
Waarom krijgen niet alle landbouwbedrijven, ongeacht hun impactscore, de kans om vergoed te worden via de stopzetterregeling? Waarom mogen bedrijven niet kiezen of ze willen stoppen of niet?
Zie antwoorden V-17-045 en in V-09-001 (waarom piekbelasters moeten stoppen).

V-17-162
Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders
Waarom worden de stopzetter niet beter vergoed?
Zie antwoord V-17-051.

V-17-163
Toegang flankerend beleid - alle landbouwbedrijven
Waarom wordt er geen alternatief voorzien voor bedrijven met een impactscore tussen 5% en 20%? Waarom wordt er geen alternatief voorzien voor bedrijven met een impactscore tussen 0,025% en 20%?
Zie antwoord V-17-045.

V-17-164

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders

Waarom wordt er geen duidelijkheid gegeven over de vergoedingen bij de vrijwillige uitkoopregeling? Wordt hierbij rekening gehouden met investeringen en afbetalingen en geldt hier hetzelfde fiscale regime als bij de verplichte stopzettingen? Gezien de onduidelijkheid is de termijn om te beslissen te kort.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-165

Flankerend beleid is ontoereikend - enkel stopzetting is mogelijk bij donkeroranje bedrijven

Waarom worden de donkeroranje bedrijven niet op individuele basis bekeken waarbij stopzetting slechts 1 van de mogelijke oplossingen is?

Zie antwoord V-17-045.

V-17-166

Flankerend beleid ontbreekt - regeling bedrijfswoning en bedrijfsgebouwen

Waarom wordt de ruimtelijke impact van in het begin niet meegenomen in flankerend beleid? Waarom wordt de procedure voor de zonevreemde functiewijzigingen van de woningen niet meegenomen in de procedure van het PAS-akkoord?

De PAS doet enkel een uitspraak over N-emitterende activiteiten. Het stellen dat op deze sites geen enkele vorm van landbouw meer mogelijk is klopt dus niet. Zie ook antwoord V-17-131 en V-17-132.

V-17-167

Flankerend beleid is ontoereikend - enkel stopzetting is mogelijk bij donkeroranje bedrijven

Hoe zal er omgegaan worden met donkeroranje bedrijven die niet ingaan op de stopzettingsregeling (o.a. in contact met de overheid)?

De stopzettingsregeling voor de donkeroranje bedrijven betreft een vrijwillige regeling.

V-17-168

Flankerend beleid is ontoereikend - blijvers

Waarom wordt niet eerst gekeken naar de bedrijven met een oudere landbouwer zonder opvolger om te stoppen in plaats van naar jonge dynamische bedrijven?

Zie antwoord V-17-070.

V-17-169

Flankerend beleid ontbreekt - begeleiding en oriëntering van de bedrijven

Waarom worden er geen middelen voorzien voor begeleiding en oriëntering van de bedrijven?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-170
Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - al dan niet belastingsvrij
Waarom zijn de vergoedingen voor stopzettingen niet belastingsvrij?
Zie antwoord V-17-051.

V-17-171
Flankerend beleid is ontoereikend - grondenruil
Waarom worden de vrijgekomen gronden niet via een grondenbank toegewezen aan lokale jonge landbouwers en/of natuur?
Zie antwoord V-17-085.

V-17-172
Flankerend beleid - motivering verplichte stopzetting
Waarom gebeurt er geen herberekening van de uitstoot en depositie na de vrijwillige stopzetting van landbouwers?
Zie antwoord V-22-002.

zal worden uitgekeerd in het jaar dat men de activiteiten stopzet. De termijnen in de procedure worden hier op afgestemd.

V-17-176

Toegang flankerend beleid - biobedrijf

Hoe kan men nu al de beslissing nemen om als biobedrijf in te stappen in de stopzettingsregeling zonder te weten of er haalbare technieken zullen zijn in 2030?

Zie antwoord V-16-002.

V-17-177

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders

Waarom worden de vergoedingen berekend op basis van het waardeverlies van een bedrijf en niet op basis van de totale financiële waarde van een landbouwbedrijf?

Zie antwoord V-17-051.

V-17-178

Budget – PAS

Is er wel voldoende geld aanwezig om de stoppers deftig te vergoeden?

Zie antwoord V-17-046.

V-17-179

Flankerend beleid ontbreekt – mestverwerkers

Waarom is er geen flankerend beleid voor mestverwerkingsinstallaties? Waarom wordt mestverwerking niet meegerekend in de berekening van de impactscore?

Zie antwoord V-17-139 (flankerend beleid voor mestverwerkers).

Voor de mestverwerkingsinstallatie gelegen op de landbouwexploitatie van piekbelasters, zal bij stopzetting van de veehouderij en de mestverwerkingsinstallatie, ook een vergoeding voor de stopzetting van de mestverwerkingsinstallatie worden berekend.

V-17-180

Flankerend beleid is ontoereikend - grondenruil

Wordt er een regeling uitgewerkt waarbij omliggende eigenaars/houders van zakelijke rechten de mogelijkheid krijgen om de gronden van de stoppers te kopen?

In het kader van het flankerend beleid is het logisch dat vrijgekomen gronden die door de overheid werden aangekocht toebedeeld worden aan de toekomstgerichte landbouwbedrijven uit de omgeving die het zwaarst getroffen worden door een maatregel (zoals bijvoorbeeld de nulbemesting).

V-17-181

Flankerend beleid - motivering stopzetting

Worden de emissiedaling van de stoppers gemonitord zodat de vrijgekomen ruimte zo snel mogelijk kan gebruikt worden voor een versoepeling van het beoordelingskader voor de landbouwsector?

Zie antwoord V-22-002.

V-17-182

Flankerend beleid ontbreekt - extern salderen

Waarom wordt de mogelijkheid van extern salderen niet onderzocht?

Deze vraag wordt beantwoord in V-10-012 en V-10-013.

V-17-183

Nabestemming - bedrijven die stoppen

Waarom kunnen bedrijven die stoppen niet overgenomen worden door collega's?

Het doel is om de emissies op de bedrijven te beëindigen. Het is bijgevolg niet de bedoeling dezelfde activiteiten verder te zetten.

V-17-188/189

Flankerend beleid is ontoereikend - blijvers

Met alle respect dat u de stoppers in onze sector een financieel duwtje in de rug wil geven om zo snel mogelijk de oudere stallen te laten verdwijnen. Helaas hebben wij het voorbije jaar maar weinig steun ontvangen van de overheid, dit t.o.v. de buurlanden is een grote teleurstelling!

Zie antwoord V-17-070.

V-17-190/191

Flankerend beleid ontbreekt - extern salderen

Wat gebeurt er met de extra inlevering van de NH₃...? Waarom wordt die extra sanering van de meest impact hebbende intensieve veehouderijbedrijven niet gebruikt om een ander haalbaarder kader te geven aan de intensieve bedrijven die verhoudingsgewijs minder impact hebben?

Zie antwoorden V-10-012 en V-10-013.

V-17-192

Toegang flankerend beleid - varkenscall

- a. Waarom komen varkensbedrijven met een impactscore lager dan 0,5% niet in aanmerking? Er wordt een call tot stopzetting georganiseerd voor varkensbedrijven met een impactscore hoger dan 0,5%. De doelstelling is een reductie van het aantal varkens met 30% tegen 2030. In sommige gebieden in Vlaanderen, dichterbij de SBZ-H gebieden, komt men eerder in aanmerking. Ook grote bedrijven komen eerder in aanmerking dan kleine. Ook varkensbedrijven met een lagere impactscore dan 0,5% en

met niet- ammoniakemissiearme stallen moeten hun emissies reduceren met 60% en komen niet in aanmerking voor de stopzettingsvergoeding. Waarom is de voorwaarde om in aanmerking te komen voor de call tot stopzetting niet gebaseerd op de investeringen die nodig zijn om te voldoen aan de generieke maatregelen voor varkenshouderijen? Elke varkenshouder zou in aanmerking moeten komen voor de call voor stopzetting. Terwijl men bij de vergunningverlening oordeelt dat veehouderijen met een impactscore hoger dan 0,025 procent een impact hebben komen deze veehouderijen niet in aanmerking als de impactscore lager is dan 0,5%. Het is onlogisch dat verschillende drempels worden gebruikt. Waarom komen deze varkenshouderijen niet in aanmerking? Wij voelen ons ongelijk behandeld.

- b. Voor de SALV is het belangrijk dat de opkoopregeling opengesteld wordt voor bedrijven met de grootste milieu-impact, en dus dat de bedrijven met de grootste impactscores eerst aan bod komen, zonder daarbij limitatief te zijn, tenzij het budget beperkend is.” Desondanks is het wel noodzakelijk dat individuele bedrijven, voornamelijk starters en toekomstgerichte bedrijven (blijvers) binnen het globale PAS-kader ontwikkelkansen blijven krijgen. De veestapel op sectorniveau zal echter evolueren volgens het Europees consumptiepatroon, zoals ook gesteld wordt in de visienota aan de Vlaamse Regering in kader van het Vlaams Klimaat en Energieplan (VEKP). De doelstelling om de veestapel met 30% af te bouwen via een vrijwillige opkoopregeling kan nooit een harde doelstelling zijn.

- a. De drempelwaarde van 0,5% is gekozen in functie van de realisatie van een reductie van het aantal varkens met 30% tegen 2030. Hiervoor voorziet de Vlaamse Regering in een gesloten enveloppe. In geval van onderbenutting van het voorziene budget, kan overwogen worden om ook bedrijven met lagere impactscore toe te laten. Andere allicht betere optie is om extra uitkoopmogelijkheden te koppelen aan het MAP, zodat gericht kan ingegrepen worden in gebieden waar de waterkwaliteitsproblematiek structureel problematisch is. Varkenshouders kunnen verder gebruik maken van de verhoogde VLIF-steun voor investeringen in AEA-staltechnieken, om op die manier hun emissies met 60% te reduceren in de niet AEA-stallen.
- b. Varkenshouders die instappen in de varkenscall moeten hun nutriëntenemissierechten inleveren. Bovendien mogen deze varkenshouders niet meer dezelfde activiteit op een andere plaats opstarten. Dit resulteert in een afbouw van de veestapel. Uiteraard kunnen toekomstgerichte bedrijven altijd nog inspelen op het Europees consumptiepatroon en investeren in de varkenshouderij.

V-17-193

Toegang flankerend beleid - varkenscall versus pluimvee

Waarom komen pluimveebedrijven niet in aanmerking voor een call tot stopzetting? Er wordt een call tot stopzetting georganiseerd voor varkensbedrijven met een impactscore hoger dan 0,5%. De doelstelling is een reductie van het aantal varkens met 30% tegen 2030. Pluimveebedrijven moeten net zoals varkensbedrijven hun emissies in niet-ammoniakemissiearme stallen reduceren met 60%. Waarom komen pluimveebedrijven niet in aanmerking voor de call tot stopzetting? Waarom komen niet alle niet-grondgebonden landbouwbedrijven in aanmerking voor de call tot stopzetting? Waarom komen niet alle landbouwbedrijven in aanmerking voor de call tot stopzetting? We voelen ons ongelijk behandeld. Door een drempel in te bouwen worden er bepaalde gebieden bevoordeeld t.o.v. andere gebieden. Zo zal een impactscore > 0,5% veel vaker voorkomen in de Antwerpse regio dan hier in midden West-Vlaanderen. Dit is onrechtvaardig. De call zou moeten opengetrokken worden naar iedere varkenshouder die wenst te stoppen ongeacht de grootte van de impactscore.

Er is vanuit de Vlaamse regering gekozen om harder in te zetten op de sluiting van varkenshouderijen i.p.v. pluimveehouderijen, op basis van twee redenen. Ten eerste heeft de afzet van varkensmest een hogere impact op het milieu dan de afzet van pluimveemest. Ten tweede is de economische situatie van de Vlaamse varkenssector kritiek. Omwille van deze twee redenen heeft de Vlaamse regering gekozen om via een vrijwillige stopzettingsregeling de varkenssector te reduceren i.p.v. de pluimveesector.

V-17-194

Budget – varkenscall

Het budget voor de call tot stopzetting is te laag. Ook indien de Vlaamse Regering 30% afbouw van de varkensstapel wil realiseren. Kan het totale budget voor de call tot stopzetting worden verhoogd of voorzie nu reeds voldoende budget?

Zie antwoord V-17-046.

V-17-197

Toegang flankerend beleid - varkenscall

Waarom komt er geen sanering van de volledige varkenssector? De flankerende maatregelen die genomen worden voor de varkenssector zijn niet voldoende om de toekomst van de varkenshouderij te redden. De varkenshouderij zit in een zware economische crisis. De voorwaarde van minimum 0,5% impactscore om in aanmerking te komen is te hoog om een reductie van 30% te bereiken.

Zie antwoord V-17-192.

V-17-198

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - al dan niet belastingsvrij

Kan er een aangepast fiscaal kader worden uitgewerkt? Vrijwillig uitgekochte bedrijven moeten aan dezelfde fiscale voorwaarden onderworpen worden als de verplichte stopzettingen. Het kan niet de bedoeling zijn om als gevolg van de uitkoop geconfronteerd te worden met een hoge fiscale druk.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-199

Toegang flankerend beleid - varkenscall

Waarom wordt geen voorkeur gegeven aan oudere bedrijfsleiders (ongeacht de impactscore)? In deze oproep worden de bedrijven gerangschikt volgens de impactscore. Hier zou men beter ook de voorkeur geven aan oudere bedrijfsleiders (ongeacht de impactscore) om te vermijden dat deze mensen met meestal oudere stallen gedwongen worden om nog voor slechts enkele jaren grote investeringen te doen betreffende ammoniak/stikstof uitstoot te minderen.

In het advies van de SALV wordt, anders dan hierboven gevraagd, geadviseerd om de opkoopregeling open te stellen voor de varkenshouders met de grootste milieupact.

Er is gekozen om de stopzettingregeling aan te bieden aan de varkenshouders met de grootste impact, ongeacht de leeftijd van de bedrijfsleider.

V-17-200

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk – sloop

De slooppremie is ontoereikend. Wat de slooppremie betreft deze is met 40 euro per m2 echt wel weinig want de meeste stallen zijn met betonnen gegoten kelders met bovenbouw gemetst in beton welke duur zijn om te leveren aan de breekwerf. Er zit in de stallen meestal ook veel isolatie en asbest welke duur zijn om te storten. Ook de betaling hiervan gebeurt pas als de sloop helemaal ten einde is, dus deze som moet door de boer voorgefinancierd worden hier zou men met een voorschot kunnen werken van vb. 50%. Ook de meeste bedrijven hebben vergunde sleufsilo's en erfverharding aan de stallen, tellen deze mee in de berekening van de vierkante meter slooppremie?

Zie antwoord V-17-115.

V-17-201

Flankerend beleid - motivering stopzetting varkenshouders (op stalniveau)

Kan gemotiveerd worden waarom de stopzetting voor de varkenshouders op stalniveau kan gebeuren? Door de doelstelling voor de varkenshouderij op stalniveau te zetten, helpen de inspanningen van de stoppers (bv. via opkoopregelingen) niet om de taakstelling van de blijvers te verlagen. Opnieuw wordt alleen de varkenssector, welke als enige sector reeds heel grote inspanningen heeft geleverd de voorbije 20 jaar, hier gevisieerd. Dit is onaanvaardbaar.

De ontwerperegeling vrijwillige stopzetting van varkensstallen maakt het mogelijk om per stal stop te zetten. Op deze manier kunnen varkenshouders bijvoorbeeld de oudere stallen stopzetten en de modernere emissiearme stallen behouden of kan de varkenshouder de zeugen afbouwen en de mestvarkens behouden. De ingebouwde randvoorwaarden in de ontwerperegeling vereisen dat geen vergunning kan aangevraagd worden waarbij de ammoniakemissies op de exploitatie stijgen ten aanzien van de aangepaste vergunning en dat de nutriëntemissierechten worden geannuleerd. Voor de stallen die niet worden stopgezet blijven de generieke bronmaatregelen voor de varkens, zijnde een 60% reductie op stalniveau bestaan. De ontwerperegeling vrijwillige stopzetting van varkensstallen op stalniveau draagt daardoor bij aan de afbouw van de stikstofemissie op Vlaams niveau en draagt onrechtstreeks bij aan de duurzaamheid van de Vlaamse veehouderij.

V-17-202

Flankerend beleid - motivering stopzetting varkenshouders (op stalniveau)

Waarom worden subsidies gegeven aan bedrijven die sowieso stoppen? Een opkoopregeling voor een varkenshouder die in de eerste jaren toch stopt brengt niks bij aan uw doel, het inkrimpen van de veestapel. Die bedrijven stoppen sowieso. Zorg ervoor dat de bedrijven die opvolging hebben duurzame bedrijven worden en dat bedrijven zonder opvolging niet gaan lopen met alle subsidie. Die stoppen toch.

De intentie van landbouwbedrijven om al dan niet te stoppen is niet gekend bij de Vlaamse overheid en kan niet gebruikt worden. De reglementering kan ook niet gebaseerd zijn op de leeftijd gezien er een opvolger kan zijn of ingeval van vennootschappen. De voorziene vergoedingen in de ontwerperegelingen houden wel rekening met de ouderdom van de stallen. Op die manier worden landbouwers die sowieso zouden stoppen en veelal over oudere stallen beschikken minder vergoed.

V-17-203

Flankerend beleid - snelle varkensregeling

Kan er snel werk gemaakt worden van de regeling en kan snel informatie gegeven worden over de modaliteiten van de regeling? Gezien de economische crisis in de varkenssector ging deze regeling er snel komen in 2022. We zijn echter al halverwege 2022 en nog steeds is hier geen wetgeving voor voorzien. Het is dan nog maar de vraag voor welke landbouwers deze regeling nog soelaas zal brengen. En of vele landbouwers niet noodgedwongen toch verder moeten blijven boeren omdat ze niet op de regeling kunnen instappen.

Wat betreft de oproep tot 'vrijwillige stopzetting van varkensbedrijven' is het momenteel wachten tot de goedkeuring van de Europese Commissie in verband met de staatssteunregeling. Daarna zal de Vlaamse regering het Besluit Vlaamse Regering met betrekking tot de stopzettingsregeling voor varkenshouders definitief goedkeuren. De effectieve oproep zal bijgevolg pas in het voorjaar van 2023 van start gaan onder voorbehoud van goedkeuring door de Europese Commissie.

V-17-204

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting varkens

Kan er bij het berekenen van de vergoeding gewerkt worden met vergunde aantal varkens en niet met de gemiddelde veebezetting. Zo niet is er een financieel nadeel.

De steunregeling voor het vrijwillig stopzetten van varkensstallen moet voldoen aan de richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden. De Commissie zal steun voor de sluiting van capaciteit aanmerken als verenigbaar met de interne markt als die steun aan de gemeenschappelijke beoordelingsbeginselen en de voorwaarden van deze richtsnoeren voldoet. De begunstigde van de steun moet een toereikende tegenprestatie leveren. Uitsluitend ondernemingen die daadwerkelijk hebben geproduceerd, en uitsluitend productiecapaciteit die in de laatste vijf jaar vóór de sluiting van de capaciteit onafgebroken is gebruikt, komen voor steun in aanmerking. In gevallen waarin de productiecapaciteit al definitief is gesloten of waarin een dergelijke sluiting onvermijdelijk lijkt, is er geen tegenprestatie van de begunstigde en mag geen steun worden verleend. De diensten van de Europese Commissie oordeelden dat een steunregeling gebaseerd op het vergunde aantal varkens niet voldoet aan de richtsnoeren en niet kan goedgekeurd worden. De steunregeling is daarom gebaseerd op de werkelijke en meest recent gekende gemiddelde veebezetting van de stop te zetten stallen wat wel in overeenstemming is met de richtsnoeren.

V-17-205/206

Flankerend beleid ontbreekt - slachthuizen/vleesverwerkende bedrijven

Waarom is de financiële compensatie enkel gericht op de landbouwbedrijven? De afbouw van de Vlaamse varkensstapel, ingevolge het voorliggend PAS-akkoord, heeft een zeer ernstige, negatieve impact op onze aanvoer en de continuïteit van slachthuizen en vleesverwerkende bedrijven. Dergelijke ingrijpende daling van de aanvoer, betreft een ernstige bedreiging voor de bedrijfszekerheid, de rendabiliteit en de toekomst van onze bedrijven. De financiële compensaties zijn enkel gericht op de landbouwbedrijven. Dit betreft een schending van het gelijkheidsbeginsel. Er bestaat geen redelijke argument om ons bedrijf uit te sluiten van de financiële compensaties vanuit de Vlaamse Overheid.

Zie antwoord V-17-048.

V-17-207

Toegang flankerend beleid - varkenscall

Waarom is er geen financiële compensatie voor alle varkensbedrijven die niet kunnen voldoen aan de reductie van de 60% tegen 2030?

Zie antwoord V-17-043.

V-17-208

Flankerend beleid is ontoereikend - door korte termijn doelstelling kunnen lopende investeringen niet terug verdiend worden

Kan de korte termijn gemotiveerd worden? De termijn waarop de doelstellingen moeten gehaald worden is bovendien heel kort, zodat reeds lopende investeringen zelfs niet kunnen terugverdiend worden. Dit is financieel een zware dobber.

Zie antwoord V-09-001.

V-17-209

Flankerend beleid - motivering afroaming NER

Waarom worden NER's afgeroomd? Niet alleen zullen NER afgenomen worden, die wij destijds zelf hebben moeten aankopen wat zorgt voor een kapitaalsvernietiging, maar daarbij komt nog dat we ook 10 tot 20% minder dieren in onze stallen zullen kunnen houden wat een blijvend inkomstenverlies van 10-20pc betekent. Hoe moeten wij dit met de lopende investeringen überhaupt kunnen dragen?

Zie antwoord V-14-001.

V-17-210

Toegang flankerend beleid - varkenscall

Kan er snel duidelijkheid komen over deze maatregel? Als we op vandaag stoppen met de zeugenhouderij zullen we dan nog uitbetaald kunnen worden? Welke voorwaarden zullen er vast hangen aan de call? Zullen we wel in aanmerking komen gezien dit wel boven de 0,5 is maar ook niet zo hoog dat we zeker zijn dat we uitbetaald zullen worden? Geef ons alstublieft perspectief wat de call zal inhouden zodat we plannen kunnen maken. DE VARKENSSECTOR BLOEDT DOOD!!!!

De Vlaamse Regering keurde het ontwerp besluit van de Vlaamse Regering betreffende de vrijwillige stopzetting van varkensstallen principieel goed. In dit ontwerp zijn de regels opgenomen. De ontwerpregelgeving moet de goedkeuring krijgen van de Europese Commissie omdat het staatssteun betreft. De regelgeving zal dus nog worden aangepast. Vooraleer er over de definitieve goedkeuring kan gecommuniceerd worden is de goedkeuring van de Europese Commissie nodig. De procedure is lopende.

V-17-211

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting

Waarom is het flankerend beleid dat voor de nulbemesting voorzien is ontoereikend? De vergoeding staat niet tegenover de investeringen met negatief rendement zonder of met beperkte compensatie. Een compensatie kan zeker niet eenmalig zijn, gelet op de langere afschrijfperiode van het materiaal. Deze maatregel maakt gronden waardeloos en moet meer dan voldoende gecompenseerd worden. De gronden zijn voor sommige bedrijven een voorwaarde geweest om te kunnen lenen. Wie zal deze gronden nog willen kopen en tegen welke prijs (pensioen). De beperkte vergoeding voor de gronden met nulbemesting staat niet in verhouding met de aankoopprijs voor gronden, daarvoor is deze vergoeding 6 à 7 maal te laag. Het lange termijneffect van het niet meer gebruik kunnen maken van grond wordt niet opgenomen in het flankerend beleid. En wat binnen 5 jaar? Nu vandaag investeren in grond die misschien binnen 5 jaar niets meer waard zijn.

Zie antwoord V-17-213.

V-17-212

Flankerend beleid is ontoereikend - nulbemesting huiskavelregeling

Kunnen de huiskavels herzien worden? De huiskavelregeling biedt landbouwers slecht een minimum aan bescherming omdat deze regeling niet meer actueel en volledig achterhaald is.

Zie antwoord V-12-006.

V-17-213

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting groentesector

Waarom is het flankerend beleid voor de sector groenten ontoereikend? De voorziene bedragen houden geen rekening met de specificiteit van het bedrijf noch de teelt. Er moet een benadering van schadebedragen komen die rekening houdt met de waarde van een teelt. Groentetelers wordt getroffen via inkomstenderving en via kapitaalvernietiging door ontwaarding van productieve gronden en serres.

De vergoeding nulbemesting voorzien in de PAS is een forfaitaire vergoeding voor de gebruiker voor het opheffen van de bestaande ontheffingsmogelijkheden betreffende de nulbemesting. De compensatie vergoeding voor de maatregel nulbemesting wordt als volgt : 15.000 euro per ha voor wie stopt met bemesting op 1/01/2024, geleidelijk afbouwend tot 12.500 euro per ha voor wie stopt vanaf 1/01/2028.

Het was dus te voorzien dat deze gronden vroeg of laat onder het nulbemestingsregime zouden vallen. De vergoeding is dan ook voor het vervroegd onder de nulbemesting vallen en net zoals bij de gebruikerscompensatie (vergoeding voor nulbemesting als gevolg van een bestemmingswijziging zoals geregeld in het decreet van 27 maart 2009 houdende vaststelling van een kader voor de gebruikerscompensatie bij bestemmingswijzigingen, overdrukken en erfdiensbaarheden tot openbaar nut) betreft dit een éénmalige vergoeding voor het vergoeden van het verlies van de gebruikswaarde. De forfaitaire vergoeding dekt aldus de gemiddelde kosten en de gederfde opbrengsten voor alle teelten. Doordat het kon voorzien worden dat deze gronden vroeg of laat onder het nulbemestingsregime zouden vallen, wordt de eigenaarswaarde op zich niet beïnvloed. Bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt, zullen kunnen gebruik maken van de koopplicht van de gronden door de overheid. De aankoopprijs wordt bepaald door de venale waarde. De venale waarde is de huidige marktwaarde bij een normale verkoop. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de PAS-maatregelen die een eventuele impact hebben op de waarde van de grond. De gronden zullen dus worden aangekocht aan de huidige reële marktwaarde. Met een grondenbankwerking wordt gebiedsgericht ook ingezet op het zoeken naar ruilgronden.

V-17-214

Flankerend beleid is ontoereikend - jonge landbouwers

Waarom is er geen flankerend beleid dat voldoet aan de noden van jonge landbouwers? De uitkoopregeling in de varkenshouderij volstaat niet om lopende leningen af te betalen en de vergoeding voor de stopzetting van de ontheffing is een druppel op een hete plaat. Dure aangekochte grond gaat verloren (=kapitaalvernietiging), terwijl in deze landbouw heel wat koolstof in de bodem kan opgeslagen worden.

Zie antwoord V-17-085.

V-17-215

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting fruitteelt versus akkerbouw, jonge landbouwers versus oude

Waarom zijn de vergoedingen via het flankerend beleid ontoereikend? Vergoedingen zijn in geen geval voldoende om de geleden inkomstenderving te vergoeden. De vergoeding houdt geen rekening met de toegepaste teelten (fruitteelt versus akkerbouw) of met de resterende looptijd van de ontheffing (jonge landbouwers versus 60+ landbouwers). De definitie van huiskavel zou best aangepast worden, anders dreigen we in een situatie te belanden waarbij rundveehouderij de optie ontnomen wordt om beweiding toe te passen als emissiereductie maatregel. Waarom wordt door de overheid ook niet gekeken naar een algemene grondenruil?

Zie antwoord V-17-213.

V-17-216

Flankerend beleid is ontoereikend - nulbemesting onduidelijk bij pachters en eigenaars in VEN gebieden

Kan het flankerend beleid verduidelijkt worden bij pachters en eigenaars in VEN-gebieden? Beide partijen ondervinden immers een belangrijke waardevermindering. Heel wat van die gebieden dateren vanuit een planningsbeleid waar geen vergoeding voorzien was voor bestemmingswijzigingen en komen dus bovenop eerder geleden waardeverlies. Via MAP6+ wil de overheid verdere bemestingsbeperkingen opleggen in VEN- gebieden. Er is geen duidelijkheid m.b.t. het flankerend beleid. Een LER, waarbij men de leefbaarheid van deze bedrijven veel nauwkeuriger in beeld kan brengen, kan een bepalende factor zijn in het al dan niet toelaten van het bedrijf tot het flankerend beleid.

Zie antwoord V-12-003.

V-17-217

Flankerend beleid is ontoereikend - grondenruil

De flankerende maatregel 'grondenruil' zal er alleen maar voor zorgen dat de gronden verder van het bedrijf komen te liggen.

In het kader van natuurherstel, zal via de instrumenten natuurinrichting, landinrichting, en grondenbank, flankerende maatregelen aan blijvers worden aangeboden zoals grondenruil, beheerovereenkomsten, dienstenvergoedingen.... Ook voor bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt, zullen kunnen gebruik maken van grondenruil binnen de inzet van een grondenbank in die gebieden. In het kader van de grondenruil zullen uiteraard alleen gronden aangeboden worden buiten SBZ-H, en die niet onder de nulbemesting vallen, waardoor het kan voorkomen dat de gronden iets verder gelegen zijn.

V-17-218

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting

Waarom zijn de vergoedingen uit het flankerend beleid ontoereikend? Voor gronden waarop een nulbemesting wordt opgelegd dienen integraal vergoed te worden ook indien deze minder dan 20% van het gebruiksareaal uitmaken. Deze vergoedingen moeten marktconform zijn. Grondenruil tegen landbouwgronden die momenteel nog in het bezit zijn van natuurorganisaties moet mogelijk zijn.

Zie antwoord V-17-213.

V-17-219

Flankerend beleid is ontoereikend - nulbemesting onduidelijk bij pachters en eigenaars in Turnhouts Vennengebied

Wordt er voldoende budget voorzien in het Turnhouts Vennengebied. Hoe zullen eigenaars en pachters gecompenseerd worden. Aangepaste bemesting in Turnhouts Vennengebied treft alle land- en tuinbouwers. Als er voor meer dan 20% van je gronden in nulbemesting valt, dan wordt je bedrijf waardeloos.

Zie antwoord V-17-273.

V-17-220

Flankerend beleid is ontoereikend - stijging grondprijs

Enkel landbouwers vergoeden die rechtstreeks getroffen worden door de ontheffing is kortzichtig. De vraag naar landbouwgrond zal stijgen en bijgevolg ook de prijs.

Gronden in natuurgebied die onder de nulbemesting komen te vallen, zouden vroeg of laat onder nulbemesting komen. Uiteraard zal door deze maatregel sneller naar landbouwgrond gezocht worden. Hiertegenover staat de stopzetting van bedrijven waardoor ook landbouwgrond vrijkomt.

V-17-221

Flankerend beleid is ontoereikend - jonge landbouwers

Waarom is er geen flankerend beleid dat voldoet aan de noden van de jonge landbouwers? Als jonge landbouwers die recent het landbouwbedrijf hebben overgenomen verliezen wij alle rechtszekerheid over het voortbestaan van ons bedrijf. Wij hebben onze landbouwgronden nodig voor de productie van onze voedergewassen én voor de afzet van de geproduceerde mest. Bovendien zal de waarde van onze eigen gronden drastisch dalen terwijl de kosten voor afzet en verwerking van de geproduceerde mest spectaculair zullen toenemen. Hiermee werd geen rekening gehouden in het verdienmodel op het moment van de overname waardoor de financiële gevolgen enorm groot zullen zijn.

Zie antwoord V-17-085.

V-17-222

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting

Waarom houdt de vergoeding geen rekening met de totale gederfde inkomsten en de vaste kosten van de landbouwmachines, noch met het verlies aan eigenaarswaarde?

Zie antwoord V-17-213.

V-17-223

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting

Waarom zijn de vergoedingen ontoereikend? Door de maatregel komt een enorme transportbeweging op gang. Gronden zullen elders ver gezocht moeten worden. Het komt erop ware neer dat voor ha's mestafzet op lange afstand moet voorzien worden en dat anderzijds er voor ha's ruwvoerders van ver naar het bedrijf moeten getransporteerd worden om koeien te voederen. Het kan toch nooit de bedoeling zijn om gronden van de toekomstige generatie boeren, gronden die rond bedrijven gelegen zijn te gaan ontnemen en hen daarvan een *borrelnootjes vergoeding te bieden van €10000* om hen daarmee te sussen.

Zie antwoord V-17-213.

V-17-224

Flankerend beleid - motivering nulbemesting

De bijdrage van deze maatregel aan de totale ammoniakemissiereductie is verwaarloosbaar. Dit staat niet in verhouding tot de economische impact ervan.

Zie antwoord V-12-004.

V-17-225

Flankerend beleid ontbreekt - nulbemesting eigenaars

Waarom is voor eigenaars van deze gronden geen vergoeding voorzien? Vaak rusten op deze gronden stichtingen. De opbrengsten van deze gronden dienen om aan de financiële verplichtingen van deze stichtingen te voldoen.

Zie antwoord V-17-071.

V-17-226

Flankerend beleid is ontoereikend - grondenruil

Waarom wordt er in de plaats van een vergoeding geen ruilgrond aangeboden? Zonder uitwijkmogelijkheden moet het gebruik gewoon verder blijven gaan.

Voor bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt (de zwaarst getroffen bedrijven), zullen bij beschikbaarheid van gronden kunnen gebruik maken van grondenruil binnen de inzet van een grondenbank in die gebieden. De andere bedrijven zullen een vergoeding voor de nulbemesting ontvangen.

V-17-227

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting

Waarom zijn de vergoedingen ontoereikend? Wanneer er een nulbemesting komt voor mijn akkerbouwpercelen, zoals voorzien in het voorgelegd plan, betekent dit een aanzienlijke waardevermindering van deze percelen, waarin landbouwers geïnvesteerd hebben door aankoop van deze percelen. Deze investering wordt volledig teniet gedaan door de plannen rond nulbemesting.

Zie antwoord V-17-213.

V-17-228

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting correct vergoeding bij aankoop

Het is onbillijk gronden te ontwaarden en te verwerven door een eenzijdige beslissing van de overheid en de getroffen eigenaar niet correct te vergoeden bij een aankoop door ANB. Indien de overheid deze gronden wil verwerven, wil ik een correcte vergoeding.

Voor bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt, zullen kunnen gebruik maken van de koopplicht van de gronden door de overheid. De aankoopprijs wordt bepaald door de venale waarde. De venale waarde is de huidige marktwaarde bij een normale verkoop. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de PAS- maatregelen die een eventuele impact hebben op de waarde van de grond. De gronden zullen dus worden aangekocht aan de huidige reële marktwaarde.

V-17-229

Flankerend beleid is ontoereikend - waardedaling gronden in Turnhouts Vennengebied

In Turnhouts Vennengebied zal er een grote waardedaling van de landbouwgronden zijn. Waarom geen kleinere (max. 10 km) perimeter rond het Turnhouts vennengebied?

De invloed van het aanduiden van het maatwerkgebied Turnhouts vennengebied en het bijhorend werkingsgebied in de PAS op de waarde van de gronden is niet gekend. De omvang van het gebied is gebaseerd op de noodzakelijke omvang waarbinnen naar verwachting voldoende geschikte maatregelen kunnen genomen worden om de SBZ-H in een goede staat van instandhouding te brengen. Een kleinere perimeter legt meer druk op de bedrijven, een grotere perimeter spreidt de effecten. De intendant kan maatregelen nemen in een beperkt gebied.

Deze drempelwaarde is gekozen op basis van de opgedane ervaringen uit de landbouweffectrapporten die opgemaakt zijn in het kader van inrichtingsprojecten.

V-17-233

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting fruittelers

Waarom zijn de vergoedingen ontoereikend voor fruittelers? Door het vervroegd en onverwacht opheffen van de ontheffing worden de gronden voor fruittelers een ballast aangezien de teelt niet meer rendabel blijkt na een tweetal jaren zonder bemesting, maar kosten blijven doorlopen. De compensatie laat niet toe om de geleden schade te dekken en in een vervangend areaal te zorgen.

Zie antwoord V-17-213.

V-17-234

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting veehouders

- a. Wordt er een billijke vergoeding voorzien voor de aankoop of sloop van de bedrijfsgebouwen (en bedrijfswoning)?
- b. Welke functie kan er (indien niet wordt gesloopt) worden gegeven aan de leegstaande gebouwen (m.i.v. de bedrijfswoning)?

a. Zie antwoorden V-17-051 en V-17-059.

b. Zie antwoord V-17-131.

V-17-235

Budget - compensatiefonds

Komen alle kosten van het flankerend beleid ten laste van het compensatiefonds of transformatiefonds? Als groentensector eisen we dat het flankerend beleid met alle kosten en tussenkomsten die voortvloeien uit de definitieve PAS-reglementering ten laste komen van het compensatiefonds of transformatiefonds. In het geval dit via de administratieve werking van het VLIF geregeld wordt, willen we duidelijk stellen dat er daardoor binnen het VLIF een duidelijke afbakening (tussenschot) moet zijn tussen het normale VLIF-budget en het compensatiefonds of transformatiefonds afkomstig van flankerend PAS-beleid. Het huidige VLIF- budget mag geen enkele negatieve invloed ondervinden van de bijkomende PAS-maatregelen noch een toenemende spanning doen ontstaan tussen verschillende landbouwsectoren. Investerings die gebeuren omwille van de PAS mogen in geen enkel geval worden vergoed met de middelen die de voorbije jaren ook al voorzien waren voor het VLIF, die specifieke investeringen omwille van de PAS moeten integraal worden vergoed uit het daarvoor voorziene fonds, via welke weg dat ook zal georganiseerd worden. De bestaande VLIF-werking en het daarvoor voorziene VLIF-budget voor andere duurzame investeringen dan PAS, mogen absoluut niet in het gedrang komen.

Zie antwoord V-17-006.

V-17-236

Flankerend beleid is ontoereikend - stijging grondprijzen

De waarde van de percelen daalt enorm en de maatregelen uit het flankerend beleid compenseren deze maar een fractie. Bovendien is de druk op de grondenmarkt al bijzonder hoog, wat aankoop van nieuwe gronden onmogelijk maakt. Het zal de prijs van de landbouwgrond de hoogte in jagen.

Gronden in natuurgebied die onder de nulbemesting of natuurherstel komen te vallen, zouden vroeg of laat onder nulbemesting komen. Uiteraard zal door deze maatregel sneller naar landbouwgrond gezocht worden. Hiertegenover staat de stopzetting van bedrijven waardoor ook landbouwgrond vrijkomt die bij voorkeur in gebruik zal worden genomen door jonge landbouwers. Ook de vernieuwde pachtwet zal hiertoe bijdragen.

V-17-237

Flankerend beleid is ontoereikend - nulbemesting

Waarom is het flankerend beleid ontoereikend? Door de nulbemesting wordt de volledige leefbaarheid van het bedrijf bedreigd (melkveebedrijf die voor 90% aan kringloop doet (mest op eigen land, voeder van eigen land), het bedrijf is zo voorzien dat het al zijn gronden nodig heeft voor de mestafzet en de productie van ruwvoerders). Het PAS akkoord voorziet dat hectare grond afgenomen, deze gronden verliezen al hun economische waarde! Het flankerend beleid dat door de overheid voorzien wordt is totaal geen oplossing voor ons bedrijf. Stel dat we onze SBZ- en VEN-gronden verkopen bevindt ons bedrijf zich nog dichterbij natuurgebieden wat de impactscore van ons bedrijf alleen maar zal stijgen (nu op 0.8%). De inzet van de grondenbank is gewoon geen oplossing, nu hebben we mooie, grote, vruchtbare aaneengesloten dichtbij het bedrijf, wat zullen we in de plaats krijgen? Bedrijfsstopzetting: kan het de bedoeling zijn van de overheid om de het handjevol jonge boeren die ze nog hebben hun bedrijf op te kopen, ook al hebben we slechts een impactscore van 0.8%. Bedrijfsomvorming zit er voor ons bedrijf totaal niet in, onze nieuwbouw stallen zijn daar totaal niet op voorzien en er zal tenslotte veel minder melk geproduceerd worden. Instappen in een natuurbeheerplan heeft voor ons bedrijf totaal geen economische waarde, we zijn een gespecialiseerd melkveebedrijf en zijn dag in dag uit bezig met onze boerderij.

De PAS voorziet dat bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan en waar de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt, zullen kunnen gebruikmaken van ieder optie uit het volgend flankerend beleid:

- koopplicht van de gronden door de overheid;
- inzet van grondenbank (om gronden te ruilen);
- bedrijfsstopzetting (conform de regeling voor de donkeroranje bedrijven, waarbij ook hogere vergoedingen worden voorzien);
- bedrijfsomvorming of bedrijfsreconversie;
- instap natuurbeheerplan.

De PAS voorziet eveneens in de nodige begeleiding (zie antwoord V-17-258).

Waarom wordt er geen kapitaalschade voorzien voor de gronden die onder nulbemesting vallen? Het gaat hier over de opname van deze gronden in een plan van overdruk die de economische aanwending van de landbouwgrond beïnvloedt. De geraamde kapitaalschade is 4,5 €/m² ofwel 45.000 €/ha.

Zie antwoord V-17-225.

V-17-241

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting

Wat zit vervat in de huidige forfaitaire vergoeding?

- Betreft het een compensatie voor de waardevermindering van percelen nog maar recentelijk opgenomen in een habitatrichtlijngebied?
- Betreft het een vergoeding voor het onbruik van de percelen aangezien zonder minimum bemesting geen oogst of begrazing mogelijk is? Weides in habitatrichtlijngebied zullen net zoals in VEN slecht 2 GVE per ha mogen dragen.
- Zal bij verkoop onder de voorziene regelingen rekening worden gehouden met de oorspronkelijke waarde? Sommige percelen zijn nog maar recentelijk opgenomen als habitatrichtlijngebied? Wat bij een verplicht natuurherstel? Wat is nog de resterende waarde?

Zie antwoord V-17-213.

V-17-242

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting forfaitaire vergoeding

Waarom is de vergoeding voor nulbemesting forfaitair? Niettegenstaande het opleggen van een nulbemesting een ingrijpende beperking inhoudt aan het eigendomsrecht en een getroffen landbouwer, In toepassing van artikel 16 van de Gecoördineerde Grondwet, aanspraak kan maken op een "billijke en voorafgaandelijke schadeloosstelling" wordt In het ontwerp PAS een forfaitair bedrag bepaald dat geenszins in verhouding staat met de werkelijke financiële gevolgen, verbonden aan de opgelegde beperking. In die zin schendt deze bepaling dan ook artikel 16 van de Gecoördineerde Grondwet en dient, ook in geval van een vergoedingsregeling bij nulbemesting, aan de getroffen landbouwer een vergoeding te worden uitbetaald die overeenstemt met de financiële gevolgen van deze beperking die als gevolg van de nulbemesting door de getroffen landbouwer zat worden geleden d.w.z. een billijke en voorafgaandelijke vergoeding. De in het ontwerp-PAS opgenomen bedragen staan immers totaal niet in verhouding met de investeringen die door landbouwbedrijven in het verleden werden verricht en de inspanningen die, ook werden gedaan om, wat betreft de toekomstige ontwikkeling, nadelige milieueffecten en verstoringen maximaal te beperken.

Zie antwoord V-17-213.

V-17-243

Flankerend beleid is ontoereikend - nulbemesting

Wat met de garanties voor de realisatie van de IHD's? De invoering van nulbemesting houdt geen garanties in voor de realisatie van de IHD's. Zonder deze garanties te voorzien, is stopzetting van de bemesting zinloos. In deze situatie dreigt men ertoe te komen dat de landbouwer getroffen wordt en de natuur wordt ook niet gerealiseerd. De boer is er niet bij gebaat (de landbouw in het algemeen ook niet) en de natuur ook niet.

Zie antwoord V-12-004.

V-17-244

Nabestemming - bedrijven die stoppen

Waarom wordt er in het MER geen rekening gehouden met het gebouwenpatrimonium? In het MER wordt ook nergens rekening gehouden met het gebouwenpatrimonium. De vraag stelt zich dan ook wat hiermee zal gebeuren in de hypothese dat de activiteiten ter plaatse moeten worden stopgezet? Wordt er dan bijvoorbeeld een billijke vergoeding voorzien voor de aankoop of sloop van de bedrijfsgebouwen (en bedrijfswoning)? Welke functie kan er (indien niet wordt gesloopt) worden gegeven aan de leegstaande gebouwen (m.i.v. de bedrijfswoning)? Het is duidelijk dat hieromtrent onvoldoende onderzoek heeft plaatsgevonden en er geen totale aanpak voorligt.

Zie antwoord V-17-131.

V-17-245

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting

Hoe is de vergoeding bepaald? Dat is nergens wetenschappelijk onderbouwd of neergeschreven. Wie krijgt dat, de eigenaar of de pachter? Dat staat niet in verhouding met het werkelijke verlies per hectare. Ik weet het antwoord al op dit bezwaarelement, namelijk dat het flankerend beleid voorziet in aankoopverplichting door de overheid en op die manier verder kan gewerkt worden. Tja, u maakt het de landbouwer zo moeilijk mogelijk, tot men gedwongen uitgenodigd wordt tot een verkoop, men noemt het geen onteigening, maar flankerend beleid. En dan, dan komt de schatter van de Vlaamse overheid en weet je wat die zegt: ah ja, maar 't is VEN, habitat- en vogelrichtlijn en met bemestingsverbod en het perceel is heel erg nat (door het vernattingsproces), kortom de waarde is 1/3 van een perceel 'echte' landbouwgrond. Et voilà, georchestreerde grond- en broodroof. De tekst suggereert het al: lagere grondprijzen!

Zie antwoord V-17-213.

V-17-246/247

Flankerend beleid is ontoereikend - nulbemesting

Is nagedacht over nadelige neveneffecten door de nulbemesting? Specifieke case: het perceel is deels landbouwgrond, deels permanent grasland. Door de toekomstige bestemming "natuurgebied" en de bepaling van het VEN gebied waardoor de nulbemesting van kracht wordt zal dit relatief kleine rechthoekig gebied (ongeveer 2,7 ha) in vier stukken gedeeld worden. Dit brengt praktisch problemen met zich mee inzake bereikbaarheid, plaatsen en verplaatsen weideafsluitingen enz. Onmogelijkheid om het gedeelte van perceel C 314 D verder in pacht te geven. Geen enkele landbouwer zal een perceel pachten dat niet bemest kan worden. Want wanneer zal het ANB of welke overheid dan ook over de nodige middelen beschikken om het gebied te onderhouden of eventueel aan te kopen. Hier kunnen jaren over gaan... met wildgroei tot gevolg. Op dit gebied geldt een voorkeurecht... vanaf wanneer? Quasi onmogelijk om het overblijvende gedeelte van het perceel (gedeelte dat niet binnen de lijnen van het VEN gebied) ligt verder te verpachten ingevolge de kleinschaligheid met als gevolg economisch niet rendabel. De bovenvermelde verliezen worden voor de eigenaar ook niet gecompenseerd in het PAS ontwerp aangezien de compensatievergoeding blijkbaar toegekend wordt aan de gebruiker? De eigenaar blijft in de koude staan? In 2006 werden planbaten betaald aan het Vlaamse Gewest door de bestemmingswijziging in het gewestelijk RUP van agrarisch gebied naar ontginningsgebied. Ik betwijfel sterk of dit inderdaad een planbaten en niet eerder planlasten waren aangezien een perceel dat in twee bestemmingen gesplitst wordt zo wie zo verminderd in waarde. Wat wel vaststaat is dat bij een verkoop er een waardevermindering zal zijn. Niemand gaat me wijsmaken dat een perceel dat niet bemest mag worden geschikt is als (moes)tuin, schapen of paardenweide...Als dit allemaal beperkt wordt, waarvoor zou je het dan nog kopen? Zullen bij bestemmingswijziging naar natuurgebied planlasten betaald worden? Ten belope van de waardevermindering van ontginningsgebied naar natuurgebied? Zal de bestemmingswijziging van ontginningsgebied naar natuurgebied zomaar gebeuren zonder nieuw gewestelijk RUP? Misschien doet de bestemmingswijziging van de gronden hier in het PAS dossier niets ter zake, omdat VEN gebied maar één criterium is maar heeft wel als gevolg dat vanaf de bestemming wijzigt, stilzwijgend of niet, naar de bestemming natuurgebied, de nulbemesting wel van kracht is. Er is niet nagedacht over de uitwerking, (financiële) gevolgen, praktische problemen in het ontwerp-PAS.

Zie antwoorden V-17-225 en V-12-003.

V-17-248

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - NER

De vergoeding van 1 euro per NER, voorzien bij het afnemen van de slapende NER die sinds 2007 zijn verhandeld, is te laag. De huidige prijzen voor de aankoop van NER liggen hoger. De afgeroomde NER moeten vergoed worden tegen marktprijzen.

Zie antwoord V-14-003.

V-17-249

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - NER

Het afnemen van in 2017 gekregen NER zonder vergoeding is niet aanvaardbaar. Het afnemen van in 2017 gekregen NER moet billijk worden vergoed.

Zie antwoord V-14-003.

V-17-250

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - NER

De overheid moet minimaal de nodige financiële compensaties geven opdat de landbouwbedrijven aan hun financiële verplichtingen kunnen blijven voldoen en ook in de toekomst nog een leefbaar inkomen zullen halen uit ons bedrijf. Deze NER hebben een waarde bij verkoop.

Zie antwoord V-14-003.

////////////////////////////////////

V-17-254

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - NER

De vergoeding van 1 euro per NER, voorzien bij het afromen van de slapende NER die sinds 2007 zijn verhandeld, is te laag. De huidige prijzen voor de aankoop van NER liggen hoger. Het is een kapitaalsverlies voor het landbouwbedrijf.

Zie antwoord V-14-003.

V-17-255

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - NER- ook voor NER aangekocht voor 2007

Het ontwerp PAS voorziet ook dat bij een landbouwer met zowel initieel toegekende NER als verhandelde NER de slapende NER verhoudingsgewijs= wordt afgeroomd. Op de initieel toegekende NER gebeurt dit zonder vergoeding, op verhandelde NER met vergoeding. Dit is onaanvaardbaar. Er wordt al een minimumbedrag van slechts 1 euro per NER voorzien en dan nog volgt een pondspandsgewijze afroming. Dit is onaanvaardbaar. Logisch zou zijn dat de afroming gebeurt van de NER die men vergoedt. In die zin dient de afroming dan ook te gebeuren op de laatst verkregen NER.

Zie antwoord V-14-003.

V-17-256

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - NER- ook voor NER aangekocht voor 2007

Waarom wordt er geen rekening gehouden met NER aangekocht voor 2007? Waarom is de vergoeding maar eenmalig, terwijl de gevolgen (inkomstenverlies) voor de rest van mijn leven is?

Zie antwoord V-14-003.

V-17-257

Flankerend beleid - motivering afkomen slapende NER

Waarom 10%? De marge van 10% is te laag om een vrijheid te creëren qua invulling van de bekomen vergunning.

Zie antwoord V-14-009.

V-17-258

Flankerend beleid ontbreekt - begeleiding en oriëntering van de bedrijven

Deze beleidskeuzes zullen voor vele bedrijven een gedwongen reconversie of transitie tot gevolg hebben. Ook bij jonge en dynamische en moderne bedrijven. De noodzaak aan ruimte, tijd en begeleiding in deze verdient de nodige ondersteuning van de Vlaamse overheid.

Binnen het PAS-beleid is een begeleidingstraject voor landbouwers die verplicht worden te stoppen of er zelf voor kiezen om dat te doen. Deze begeleiding kan opleiding, begeleiding, sollicitatietraining en sociale begeleiding omvatten. Bij het Departement Landbouw en Visserij werd er tevens een transitie-manager aangesteld die de landbouwbedrijven zo goed mogelijk begeleidt, in samenwerking met zowel het Departement Landbouw en Visserij als de Vlaamse Landmaatschappij.

Sinds de PAS (februari 2022) is er al een aanbod voor systeembegeleiding: mens, ondernemer, onderneming en impact van de omgeving. Tot op heden is daar nog geen gebruik van gemaakt omdat de kandidaat-transitiebedrijven niet weten met welke middelen (stopzettingsvergoeding) ze nieuwe plannen kunnen maken. Deze systeembegeleiding is uitgebreid beschreven door de Transitie-manager PAS, die hiermee ondersteuning kan geven aan land- en tuinbouwers of hun adviesdiensten en agrocoachen. Zodra de PAS definitief is beslist en bekend gemaakt, zal dat protocol publiek bekend gemaakt worden. De piekbelaster, donkeroranje bedrijven en de vrijwillige stopzetters zijn primair geïnteresseerd, maar alle ondersteuning is ook beschikbaar voor de andere land- en tuinbouwers. Ook de bedrijven in de maatwerkgebieden kunnen deze adviezen opnemen. Er zijn al verschillende modules uitgebouwd:

- Er zijn initiatieven die zich focussen op het welzijn van de betrokkenen. Het actieplan welbevinden is zeer uitgebreid en is al sinds april 2022 uitgerold in al zijn facetten. Het Vlaams Ruraal Netwerk zal dit in 2023 en volgende verder ondersteunen.
- Er is een loopbaanbegeleiding voor ondernemers, die aan de slag willen op, naast of in de plaats van het bedrijf. Hierbij is er aandacht voor verdienmodellen, sollicitatietraining, jobcoaching en bijscholing of herscholing.
- Bedrijfsleiders kunnen bij verschillende adviesdiensten van omgeving en landbouw hun bouwplannen voor functiewijziging aftoetsen aan de haalbaarheid binnen het wettelijk kader.
- Voor gesubsidieerd advies rond verdienmodellen, energie en water en dergelijke kunnen bedrijfsleiders beroep doen op de deskundigen die erkend zijn voor de adviessubsidie. Hiervoor is er een generiek, specifiek en maatwerk aanbod vanuit het Departement Landbouw en Visserij. Zij kunnen ook steeds terecht bij de deskundigen van ILVO die hiervoor een adviesmodule 'Verdienwijzer' hebben ontwikkeld.

De overheid financiert op diverse manieren het begeleidingstraject:

- Via demonstratieprojecten, die individuele begeleiding kan geven. Het LCV, B3W, de provinciale adviesdiensten landbouw en andere zijn hierbij zeker kandidaat om deel te nemen.
- Via de aanbod gestuurde, vraag gestuurde en persoonlijke adviescheques rond bedrijfseconomie, energie, water, bodem en klimaat. Iedere landbouwer krijgt een te besteden portefeuille, die hij/zij bij de best adviseurs van Vlaanderen kan besteden.

- Via de begeleiding voorzien en beschreven in het huidig flankerend beleid rode en oranje bedrijven.
- Via vzw Boeren op een Kruispunt [www.boerenopeenkruispunt.be/], waarvoor de budgetten werden verhoogd. Deze hulporganisatie heeft al 15 jaar ervaring in de psychosociale en bedrijfseconomische begeleiding. Zij doen aan preventie, een anonieme 'landbouwlijn', eerste hulp, crishulp, nazorg en begeleidingen op maat en werken hiervoor samen met 10-tallen bedrijfscoachen.
- Via voorlichting aan de bestaande adviseurs en vertrouwenspersonen, die zelf bij de sectordeskundigen van departement Landbouw & Visserij informatie over lokale voedselstrategieën, klimaat, plantaardige productie en dierlijke productie kunnen inwinnen.
- Met een gunstig investerings- en financieringsplan binnen de land- en tuinbouw kan de ondernemer subsidie krijgen via het VLIF. Voor de advisering rond investeringen en financiering zelf zullen de land- en tuinbouwers wellicht beroep doen op hun bestaande vertrouwenspersonen zoals de boekhouder of de bankier.

Voor initiatieven buiten de landbouw (ss) kunnen Vlaio bedrijfsadviseurs hen ook inspireren en ondersteunen inzake Financiering, Financieel plan, Toegang tot kapitaal, Sterk groeien en Innoveren.

Alle betrokken bedrijven die geïdentificeerd zijn als piekbelaster of donkeroranje bedrijf kunnen met hun vragen bij het secretariaat van de landcommissies terecht. Indien ze niet verder kunnen met hun vertrouwde adviseur, kunnen ze een vast aanspreekpunt krijgen bij vzw Boeren op een Kruispunt. Gezien de complexiteit van de vragen en de veelheid van de wettelijke (Vlaamse, federale en Europese) kaders waarbinnen haalbare oplossingen moeten gevonden worden door de ambachtelijke ondernemer, is het de taak van de Transitie manager PAS iedere persoonlijke vraag te kunnen beantwoorden door een geschikte adviesdienst door te geven.

V-17-259

Flankerend beleid ontbreekt - begeleiding en oriëntering van de bedrijven

Reconversie naar akkerbouw wordt in die gebieden ook in vraag gesteld.

De reconversiemogelijkheden zullen op maat van ieder gebied moeten bekeken worden.

V-17-260

Flankerend beleid ontbreekt - eigenaars

Waarom worden eigenaars niet vergoed? In het flankerend beleid is voor natuurherstel compensatie voorzien voor landbouwers. Maar er is niets voorzien voor de gronden van de eigenaars die in waarde dalen. Hier dient aandacht gegeven te worden voor een billijke vergoeding voor de getroffen/vrijwillig instappende eigenaars.

Zie antwoord V-17-225.

V-17-261

Flankerend beleid ontbreekt - eigenaars

Waarom worden eigenaars niet vergoed? In combinatie met de planschade kan het een optie zijn dat eigenaars nog enige tijd een overgang van beheer kunnen toepassen op de grond, gevolgd door een natuurbeheer dat vaak een netto kost met zich meebrengt voor private beheerders (subsidies dekken onvoldoende de kosten). De beheersubsidies voor bossen zijn steeds verder teruggeschoefd en afgeroomd, waardoor de incentive voor beheerders zeer laag is geworden t.o.v. de subsidiëring van andere natuurdoelen. Opnieuw wordt in de PAS een maatregel voorgesteld, zonder sprake van vergoeding voor de boseigenaar. Bij het herstelbeheer wordt ook geopperd meer dood hout in het beheer te brengen. Deze maatregel is perfect verdedigbaar in combinatie met verhoging van de productiedoelen. Houtproductie cf. de marktvraag leidt tot CO2 opslag en al de bijhorende voordelen van fijnstof reductie, fyto-remediëring van de grond in het kader van de PAS en andere voordelen. Het ontbreekt ook hier aan een brede visie op natuurbeheer.

Zie antwoord V-17-225.

Voor gronden die, door wijziging van de bestemming via een GRUP, onder nulbemesting vallen, ontvangen gebruikers een éénmalige vergoeding. De berekeningswijze van deze vergoeding staat vermeld in het decreet van 27 maart 2009 houdende vaststelling van een kader voor de gebruikerscompensatie bij bestemmingswijzigingen, overdrukken en erfdienstbaarheden tot openbaar nut. Het berekenen van de gebruikerscompensatie is zowel landbouwbedrijfs- als teeltspecifiek. Met deze gebruikerscompensatie wordt het verlies van de gebruikswaarde volledig vergoed.

V-17-265

Flankerend beleid is ontoereikend - houdt geen rekening met de fiscaliteit

Waarom is in het flankerend beleid op geen enkele manier rekening gehouden met de fiscaliteit? Bij schenken of erven, worden deze "PAS-gronden" vandaag de dag te hoog ingeschat qua waarde. Notarissen en schatters houden vandaag geen rekening met de impact van de PAS op de grondwaarde bij schenk- of erfverdelingen, wat opnieuw een extra financiële impact genereert voor de eigenaar. Met deze impact is op geen enkele manier rekening gehouden in het flankerend beleid of fiscale regelgeving.

De invloed van de PAS op de waarde van de gronden is niet gekend. De waardebepaling bij erven of schenken gebeurt door onafhankelijke schatters en instanties waarbij rekening wordt gehouden met alle factoren die deze waarde beïnvloeden.

V-17-266

Flankerend beleid is ontoereikend - meer nodig dan flankerende maatregelen via instrumenten natuur- en landinrichting

Het flankerend beleid is ontoereikend. Voor het flankerend beleid dat de impact die landbouwers ondervinden van het stikstofsaneringsbeleid moet milderen, wordt doorverwezen naar de instrumenten natuur- en landinrichting. Over welke budgetten hiervoor aangewend zouden worden, wordt geen uitspraak gedaan. Ook hiervoor moeten substantiële budgetten worden uitgetrokken.

Zie antwoord V-17-263.

V-17-267

Flankerend beleid is ontoereikend - verplichte zelfrealisatie is onaanvaardbaar

Verplichte zelfrealisatie is onaanvaardbaar. Er kan geen teeltverplichting of zelfrealisatie van natuur worden opgelegd op deze percelen.

De PAS voorziet geen verplichte zelfrealisatie.

V-17-268

Budget - flankerend beleid onbekend of ontoereikend

Waarom is het flankerend beleid onduidelijk en de voorziene middelen onbekend?

Zie antwoord V-17-046.

V-17-269

Budget - flankerend beleid onbekend of ontoereikend

Waarom is het huidig budget onvoldoende? Een landbouwbedrijf is niet te betalen in geld. De landbouwers verliezen ook hun inkomen, ook dat moet gecompenseerd worden. We stellen vast dat het vastgelegde budget van 3,65 miljard ontoereikend zal zijn voor datgene dat allemaal voorgesteld wordt. Vergoeding voor ontheffing nul-bemesting, uitfaseren van

piekbelasters, stopzetting varkens, uitkopen van donkeroranje en varkensbedrijven, innovatieve maatregelen en een oplossingen zoeken voor 149 en meer bedrijven in het Turnhouts Vennengebied. We hebben sterk de indruk dat de overheid ons in de kou laat en dat we zelf moeten opdraaien voor fouten die wij niet gemaakt hebben, maar de overheid zelf via hun jarenlange stikstofbeleid. Dit mag geen koude sanering worden! Het is ook niet duidelijk hoe men aan dit budget komt, welke uitgangspunten liggen aan de grondslag van de berekening?

Zie antwoord V-17-046.

V-17-270

Budget - flankerend beleid onbekend of ontoereikend

Hoe kan men zonder doorgerekende impactstudie (gevolgen maatregelen op landbouwpercelen) inschatten welk flankerend beleid er moet zijn?

Op basis van de opgedane ervaring in natuurinrichtingsprojecten kon een inschatting gedaan worden van welk flankerend beleid er nodig is.

V-17-271

Flankerend beleid ontbreekt - ondersteuning bedrijven in maatwerkgebieden

Waarom voorziet de Vlaamse overheid niet in de nodige ondersteuning voor de bedrijven?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-272

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - groentesector

Waarom wordt voor de groenteteelt geen specifieke benadering en compensaties voorzien?
Een vergoeding voor groentetelers bestaat sowieso uit twee delen, enerzijds een inkomstendervingsvergoeding en anderzijds uit een kapitaalschadevergoeding.

Zie antwoord V-17-067.

V-17-273

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - nulbemesting en grondwaterwinning in het Turnhouts Vennengebied

Waarom is de vergoeding (met betrekking tot nulbemesting en grondwaterwinning) te klein voor de bedrijven die veel gronden in het Turnhouts Vennengebied hebben liggen, maar niet hun bedrijfszetel? Immers deze bedrijven verliezen veel gronden en zijn daardoor niet meer rendabel. In een regio waar de gronddruk enorm is, zijn er geen uitwijkmogelijkheden. Onze vraag is dan ook dat er hiervoor een oplossing wordt geboden. Onze vraag is hier dan ook terecht om uitwijkmogelijkheden te krijgen, zo niet moet het normale gebruik van de landbouwgronden blijven verder gaan.

In het maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied heeft de Vlaamse Regering een intendant de opdracht gegeven om een ontwikkelingsplan uit te werken samen met de actoren op het terrein. Het ontwikkelplan heeft onder meer als doel de sociale en bedrijfseconomische begeleiding van de betrokken landbouwers af te stemmen op de ontwikkelmogelijkheden van de lokale landbouw in functie van heroriëntering of verbreding van activiteiten, of wijzigingen in bedrijfsvoering in overeenstemming met de kwaliteiten en de doelstellingen van het gebied, samenwerkingsverbanden tussen landbouwers enz. De intendant heeft voor de uitvoering van het ontwikkelplan toegang tot een ruim pakket flankerende maatregelen en de inzet van een grondenbank door de VLM. In het Turnhouts Vennengebied zal aldus een flankerend beleid via een inrichtingsnota op maat van het gebied worden uitgewerkt.

V-17-274

Flankerend beleid - ontwikkelplan

Waarom worden er disproportionele maatregelen opgelegd in het Turnhouts Vennengebied? In het maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied stelt het ABS dat het ongezien is dat de sector in een regio meteen onder bewarend beleid komt te zitten. Doordat de Vlaamse overheid nagelaten heeft om na de toewijzing van de doelen aan deze gebieden de managementplannen te officialiseren waardoor nu disproportionele maatregelen worden opgelegd.

In het SBZ-H 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout' leidt het G8-scenario tot onvoldoende emissiereductie om de 2030-doelstelling te behalen, waardoor bijkomende lokale emissiereducties en extra maatregelen noodzakelijk zijn. Het maatwerk in dit gebied richt zich daarnaast op het alloceren van natuurdoelen en ingrepen voor abiotisch herstel. Daarom werd een maatwerkgebied afgebakend met een contour die ruimer is dan de SBZ-H deelgebieden die de knelpunthabitats bevatten. De intendant maakt een ontwikkelingsplan op in samenspraak met de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos, het departement Omgeving en het Departement Landbouw en Visserij, en met alle actoren. Technisch-wetenschappelijke ondersteuning kan geboden worden door het ILVO en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Het ontwikkelplan wordt uitgewerkt met het oog op de doelstelling 2030 en met doorkijk naar 2045.

De intendant heeft voor het uitvoeren van de opdracht toegang tot de flankerende maatregelen voor de maatwerkgebieden. Om de bijkomende daling van de ammoniakemissies te realiseren krijgen alle veehouders uit het Turnhouts Vennengebied tijdelijk toegang tot een flankerend beleid zoals voorzien voor de bedrijven met impactscore > 5%, ongeacht hun impactscore. Dit kan er toe bijdragen dat samen met de inspanning aan de Nederlandse kant, een vrijwillige uitstapregeling voor alle veehouders voldoende kan zijn om de doelafstand met het scenario G8 weg te werken. VLM krijgt de opdracht om een grondreserve aan te leggen. Daarbij kan het principe gehanteerd worden dat de VLM een recht van voorkoop heeft voor gronden binnen de volledige SBZ in het Turnhouts Vennengebied. Voor de andere gronden in het maatwerkgebied kan gebruik gemaakt worden van het bestaand instrumentarium waaronder het recht van voorkeur, bebossing en Blue-Deal. Landbouwers worden niet verplicht om hun gronden noch de bedrijfswoning te koop aan te bieden bij stopzetting (natuurlijk of via opkoopregeling). Dergelijk flankerend beleid, zoals toegang tot flankerend beleid voor alle bedrijven in de perimeter en sterke inzet van een grondenbank door VLM, kan snel opgestart worden via een inrichtingsnota volgens het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting.

Verder wordt ook ingezet op intensieve begeleiding naar stikstofarme teelten en teeltplannen. Een grote oppervlakte van percelen die momenteel in landbouwgebruik zijn, zullen te maken

krijgen met regimes van aangepaste bemesting. Hierbij zal nagegaan worden in welke mate het mogelijk is om, ondanks die beperking, deze gronden toch in landbouwgebruik te houden. Om dit mogelijk te maken zal een omschakeling nodig zijn van de bestaande akkerbouwmodellen naar modellen die meer op agro-ecologische principes gestoeld zijn. DL&V, ILVO en INBO krijgen de opdracht om een intensief begeleidingstraject uit te werken om deze transitie te omkaderen en te faciliteren.

V-17-275

Flankerend beleid - ontwikkelplan

Waarom krijgen we geen transparantie in het onderzoek van de intendant?

Op het moment van het openbaar onderzoek is de intendant pas gestart.

V-17-276

Flankerend beleid is ontoereikend - compensatie huidige stilstand

Waarom wordt de huidige stilstand, die ook financiële gevolgen heeft, niet gecompenseerd?

In het omgevingsbeleid is de overheid vaak genoodzaakt verplichtende maatregelen in het algemeen belang op te leggen die gebruiksbeperkingen inhouden. Hierbij geldt volgens de rechtspraak het principe van niet-vergoeding, omdat de maatregelen vallen onder het normale bedrijfsrisico. De PAS voorziet niet in compensatie ten gevolge van een mogelijke tijdelijke stilstand.

V-17-277

Flankerend beleid - motivering maatregelen in maatwerkgebieden

Waarom speelt landschapskarakterisatie geen rol bij het maken van de afweging over welke maatregelen er worden ingezet?

Zie antwoord V-17-045.

V-17-278

Flankerend beleid is ontoereikend - waardedaling van gronden en gebouwen

Wie durft er nog te investeren in een landbouwbedrijf? Door de onzekerheid worden banken wantrouwig en is de waarde van onze gronden en gebouwen enorm gedaald.

De invloed van de PAS op de waarde van gronden en gebouwen is niet gekend. Het de PAS voorziet in flankerend beleid: VLIF-investeringssteun, stopzettingsregeling voor rode bedrijven, donkeroranje bedrijven en varkenssector, compensaties voor wegvallen ontheffing en voor afkomen van slapende NER.

V-17-279

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - maatwerkgebieden

Wie gaat de waardevermindering van onze bedrijven compenseren? Door dit akkoord zijn deze bedrijven gewoon waardeloos. Tegen welke waarde gaat men dit vergoeden? Op elk bedrijf is de situatie uniek, daarom moet ook elke bedrijf apart worden bekeken. En moet er zeker een onderhandelingsruimte zijn voor de landbouwer zelf. De waardevermindering mag absoluut niet in de boer zijn schoenen worden geschoven, hij is tenslotte geen vragende partij!

de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) tegen 2030 met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015.

V-17-282

Flankerend beleid - ontwikkelplan

Waarom viseert het ontwikkelingsplan voor het Turnhouts Vennengebied de lokale landbouw? Het plan zal ertoe leiden dat een dynamische landbouwregio volledig ontmanteld wordt.

Zie antwoord V-17-274.

V-17-283

Flankerend beleid - maatwerkgebieden

Waarom is het nu nog onduidelijk wat de impact voor de landbouwsector zal zijn voor de maatwerkgebieden? Dit zorgt voor onzekerheid en onrust. De totale impact van het maatwerk kan bijgevolg niet ingeschat worden, zelfs niet indicatief. Nochtans dient een passende beoordeling volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie geen leemten vertonen en moet het volledige, precieze en definitieve constateringen en conclusies bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de geplande werkzaamheden voor het betrokken beschermde gebied kunnen wegnemen. Dat is thans, voor wat het onderzoek van het maatwerk betreft, niet het geval. De passende beoordeling vertoont op dat vlak dus gebreken en verschaft de Vlaamse overheid derhalve geen afdoende inzicht in de effecten van het maatwerk op de betreffende SBZ-H.

Enkel in het maatwerkgebied 'Turnhouts Vennengebied' worden bijkomende inspanningen boven de generieke inspanning aan de landbouwsector gevraagd. Daarom heeft, in het maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied, de Vlaamse Regering een intendant de opdracht gegeven om een ontwikkelingsplan uit te werken samen met de actoren op het terrein (zie antwoord in V-17-274).

--

V-17-284

Flankerend beleid - maatwerkgebieden

Waarom is er nog geen socio-economisch studie over de impact op de landbouwsector gemaakt voor de maatwerkgebieden evenals waarom is er nog geen versterkt flankerend beleid voorzien? Dit ondanks de drastische ingrepen door herinrichting op het terrein in 4 van de 5 gebieden.

Enkel in het maatwerkgebied 'Turnhouts Vennengebied' worden bijkomende inspanningen boven de generieke inspanning aan de landbouwsector gevraagd. Daarom heeft, in het maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied, de Vlaamse Regering een intendant de opdracht gegeven om een ontwikkelingsplan uit te werken samen met de actoren op het terrein (zie antwoord V-17-274). Ook in de andere maatwerkgebieden zal via de instrumenten natuur- en landinrichting een gebiedsgerichte werking worden opstart in overleg met stakeholders en actoren op het terrein. Voor deze gebieden zal aldus een flankerend beleid op maat worden uitgewerkt.

V-17-285

Flankerend beleid – ontwikkelplan

Waarom wordt het ontwikkelingsplan voor de maatwerkgebieden niet op een termijn tot 2050 bekeken? Dit is nodig om tot een goede staat van instandhouding te komen. In het Turnhouts Vennengebied zal een Landbouw Effecten Rapportage nodig zijn om een ontwikkelingsplan op te kunnen maken.

Het is één van de doelstellingen van de intendant om, via een duidelijk en concreet ontwikkelingsplan, de onzekerheid bij de ondernemers in het Turnhouts Vennengebied weg te nemen. Hij kijkt hiervoor voorbij de termijn van 2030, die de PAS voor ogen heeft, maar naar 2045 als deadline voor het finaal realiseren van de goede staat van instandhouding. Deze expliciete keuze is gemaakt vanuit het oogpunt van (rechts)zekerheid voor de in het gebied

aanwezige ondernemers. Via een landbouwimpactstudie (LIS) is er al een eerste inschatting gemaakt van de impact op landbouw, maar dit dient verder verfijnd te worden. Na de allocatie van de doelen zal het duidelijker zijn wat de effecten op bedrijfsniveau zullen zijn en zal de opmaak van een LER nodig zijn.

V-17-286

Flankerend beleid - ontwikkelplan

Waarom wordt het werkingsgebied van de intendant niet beter geformuleerd en scherper afgelijnd? Dit dient een betere garantie te geven dat er niet buiten de perimeter wordt gewerkt. Dit is een bijkomende bron van onrust.

Het werkingsgebied van de intendant wordt in de PAS weergegeven in figuur 3.3 en omvat de 14 meest kwetsbare deelgebieden van de SBZ-H + een buffer van 2km contour rond de SBZ-H (3 SBZ-H deelgebieden met instandhoudingsdoelstellingen voor 3110 en 11 deelgebieden met instandhoudingsdoelstellingen voor 3130 habitat) deelgebieden BE2100024-3, BE2100024-5, BE2100024-7 (met 3110 en 3130 habitatdoelen). De contouren van het ontwikkelingsplan zijn duidelijk en de opdracht van de intendant ligt enkel binnen zijn werkingsgebied. Het maatwerkgebied zal ook holistisch behandeld worden, zodat de impact in zijn geheel in beeld gebracht kan worden. De omvang van het werkingsgebied van de intendant is gebaseerd op de noodzakelijke omvang waarbinnen voldoende geschikte maatregelen kunnen genomen worden om de SBZ-H in een goede staat van instandhouding te brengen. De effecten op de lokale landbouw van noodzakelijke maatregelen kunnen hierdoor gespreid worden. De intendant kan tevens oordelen dat noodzakelijke maatregelen zich beperken tot deelzones of tot een kleinere perimeter binnen het werkingsgebied.

V-17-287

Flankerend beleid - maatwerkgebieden

Waarom wordt er niet gekeken of met intensief en gericht natuurbeheer de stikstofreductie van die aard moet zijn zoals vandaag voorligt in het openbaar onderzoek?

De programmatische aanpak stikstof (PAS) heeft als doel de stikstofdepositie op de Speciale Beschermingszones (SBZ's) planmatig terug te dringen, waaronder ook op de SBZ Turnhouts Vennengebied. Door INBO werden per habitatrictlijngebied (SBZ-H) rapporten met de PAS-gebiedsanalyses opgemaakt. De herstelstrategieën bevat niet alleen maatregelen die de lokale stikstofvoorraad in het systeem verkleinen, maar ook alle mogelijke maatregelen die ingrijpen op de complexe verstoringen die stikstofdepositie veroorzaakt. Stikstofsanering (PAS-herstelbeheer) betreft intensieve, gerichte maatregelen, bedoeld om ecosysteemschade door stikstofeffecten te beperken ([Ref 17.287.1]). In een situatie van overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) worden hiermee niet zomaar de negatieve effecten van stikstof gecompenseerd. De KDW is een grenswaarde waarboven feitelijke, betekenisvolle aantasting te verwachten is. Bij verschillende habitattypes is onder hoge stikstofbelasting gebleken dat PAS-herstelbeheer onvoldoende werkt of niet duurzaam blijft werken ([Ref 17.287.2]). PAS-herstelbeheer zorgt in het algemeen alleen voor een mildering van de effecten, maar niet voor een duurzame oplossing: een habitatlocatie komt hierdoor veelal nog niet in een gunstige staat, maar in een minder slechte staat; afhankelijk van de maatregel en van het habitatype heeft een herstelmaatregel negatieve neveneffecten op het ecosysteem (Cf. [Ref 17.287.3]); in het geval van ingrijpende herstelmaatregelen om stikstof uit het systeem te verwijderen, kan het herstelbeheer niet gezien worden als recurrent, duurzaam beheer wegens de verstoringseffecten. In al deze gevallen gaat het dus alleen om het overbruggen van een periode tot wanneer de stikstofdepositie beneden de KDW komt, om zodoende meer soorten te laten overleven en het systeem minder ver te laten afwijken van zijn gunstige toestand dan zonder het herstelbeheer.

V-17-288

Flankerend beleid is ontoereikend - gronden worden verkocht onder de marktprijs in Turnhouts Vennengebied

Waarom wordt er geen minimumprijs bepaald waaraan natuurverenigingen of overheden gronden kunnen kopen? Uiteraard kunnen aankopen pas na afkloppen van het ontwikkelingsplan. De onzekerheden die de ruimtelijke processen veroorzaken, zaaien paniek in het landbouwgebied. Gronden worden in paniek verkocht ver onder de venale waarde. De twee grootste landbouwbanken lieten ook al weten niet meer te investeren in landbouwbedrijven in de regio van Turnhout.

De aankoopprijs die de overheid betaalt, wordt bepaald door de normale, venale waarde. Hieronder wordt de prijs verstaan die men kan bekomen bij een normale verkoop onder normale omstandigheden en rekening houdend met de objectieve factoren die de waarde van het goed kunnen beïnvloeden, op basis van de beschikbare vergelijkingspunten en van andere criteria zoals de gebruikte materialen en de staat van onderhoud. Zodoende wordt er i.f.v. de waardebepaling gecompenseerd voor een eventuele marktverstoring t.g.v. de PAS en de aanduiding als maatwerkgebied. Voor het maatwerkgebied Turnhouts vennengebied heeft de Vlaamse regering een intendant de opdracht gegeven een ontwikkelingsplan uit te werken samen met de actoren op het terrein. De intendant heeft voor de uitvoering van het ontwikkelingsplan toegang tot een ruim pakket flankerende maatregelen. Mogelijke flankerende maatregel zijn vrijwillige bedrijfsstopzetting, koopplicht en grondenbank met stimuli. In het kader van een vrijwillige bedrijfsstopzetting kan de eigenaar gronden en/of het landbouwbedrijf aan de overheid te koop aanbieden (zie antwoord V-17-274).

V-17-289

Flankerend beleid - ontwikkelplan

Waarom wordt in het Turnhoutse Vennengebied plots een groot concurrentieel nadeel t.o.v. andere landbouwers in Vlaanderen en zeker t.o.v. andere Europese landen opgelegd? Wij worden gedwongen extra investeringen te doen of minder dieren te houden zonder dat wij hiervoor een extra meerprijs kunnen doorrekenen. Dit moet volledig vergoed worden.

Het PAS-programma gaat uit van het halveren van de overschrijding van de KDW (uitgemiddeld per habitatype/SBZ-H-combinatie) tegen 2030. In het generieke scenario (zie ook antwoord op vraag V-06-010) dat gekozen werd bleken er nog 5 gebieden te zijn waarvoor er voor minstens één habitatype deze doelstelling niet bereikt werd. Het gaat hierbij om de Kalmthoutse Heide (habitatype 3130), het Turnhouts Vennengebied (habitatypes 3110 en 3130), De Maten (habitatype 3110), Mechelse Heide en Vallei van de Ziepebeek (habitatypes 3110, 3130 en 7110) en de Voerstreek (habitatype 6230). Deze gebieden werden dan in detail geanalyseerd en er is voor deze gebieden gekeken wat er mogelijk is om toch te voldoen aan de doelstellingen van de PAS. Hiervoor zijn meerdere aspecten van belang.

Ten eerste is de verschillende doelafstand van belang die nodig is om te voldoen aan de doelstellingen van de PAS (Tabel 3.5 uit de PAS- nota). Deze kunnen ingedeeld worden in twee categorieën. Voor drie van de SBZ-H's is de doelafstand voor alle habitatypes kleiner dan 0,25

kg N/ha/jaar. Het gaat hierbij om de Kalmthoutse Heide, De Maten en de Voerstreek. Voor de twee andere ligt de maximale doelafstand rond of boven de 1 kg N/ha/jaar.

Ten tweede is voor al deze gebieden gekeken of bepaalde maatregelen voldoende kunnen helpen om het probleem aan te pakken. Het gaat hierbij om het ruimtelijk alloceren van natuurdoelen en om het uitvoeren van inrichtings- en herstelmaatregelen die gebiedsspecifieke knelpunten voor het realiseren van de gunstige staat van instandhouding wegwerken. Het ruimtelijk alloceren van natuurdoelen kan bijvoorbeeld helpen als de doelstelling wel bereikt wordt op de actueel aanwezige habitat, maar niet op delen van de zoekzones en als deze laatste te ruim werden ingetekend voor de gevoelige habitats.

Ten derde is gekeken naar de opbouw van de stikstofdepositie in de situatie 2030 na het uitvoeren van het generieke scenario 2030G8. Het is belangrijk om te benadrukken dat deze cijfers enkel gelden na het volledig toepassen van het generieke scenario G8, dus inclusief de reeds belangrijke reducties in emissies van bv. de sector landbouw en het uitvoeren van het Luchtbeleidsplan (met bijvoorbeeld effect op industrie en wegverkeer). Dan blijkt dat in het Turnhouts Vennengebied iets meer dan de helft van de stikstofdeposities een bron hebben buiten Vlaanderen. In de Kalmthoutse Heide loopt dit op naar 64%, in De Maten naar 68%. Voor de twee resterende gebieden is het respectievelijk ongeveer drie kwart (Mechelse Heide) en 87% (Voerstreek).

Voor wat betreft de deposities die dan wel nog uit Vlaanderen komen vallen direct de deposities door landbouw op in het Turnhouts Vennengebied (aangeduid in het groen). Deze sector overheerst de som van alle andere Vlaamse sectoren (HH, IN, EN, TP, H&D) die samen meer dan viermaal kleiner zijn dan de Vlaamse landbouw qua depositie-Invloed op dit gebied. Ook is de landbouw duidelijk veel belangrijker in het Turnhouts Vennengebied (deposities na generieke maatregelen van 5,67/6.15 kg N/ha/jaar) dan in alle andere maatwerkgebieden (deposities na generieke maatregelen van 1.75-3.02 kg N/ja/jaar). Uit al deze informatie is dan gebleken dat in het Turnhouts Vennengebied zowel reducties in emissies, als allocaties van natuurdoelen als ingrepen in het abiotisch herstel nodig zijn.

Het verschil in behandeling vloeit met andere woorden voort uit objectieve verschillen. Om de gehanteerde doelstellingen te bereiken is een bijzondere regeling voor bepaalde 'maatwerkgebieden' vereist, met in het bijzonder specifieke ingrepen voor het Turnhoutse Vennengebied.

V-17-290

Flankerend beleid - maatwerkgebieden

Waarom wordt er nergens in het MER of stikstofakkoord gesproken over een financiële vergoeding voor de getroffen land- en tuinbouwers? Het kan toch niet dat de plaatselijke land- en tuinbouwers deze meer kost alleen moeten dragen?

In de maatwerkgebieden zal via de instrumenten natuur- en landinrichting een flankerend beleid op maat van ieder gebied worden uitgewerkt.

V-17-291

Flankerend beleid is ontoereikend - bedrijven die noodgedwongen moeten stoppen

Waarom moeten bedrijven die financieel gezond zijn nu noodgedwongen stoppen? Bedrijven die financieel gezond waren zullen door de opgelegde maatregelen zoals de grote investeringen in AEA-systemen of het houden van minder dieren, in financiële problemen komen. Bedrijven die recent geïnvesteerd hebben kunnen deze extra kosten niet dragen en minder dieren houden is vaak ook geen mogelijkheid omdat het hele financiële bedrijfsmodel op de betreffende dieren aantallen is berekend. De vaste kosten en leningen blijven gewoon doorlopen en moeten ook afbetaald geraken. De marges in de landbouw zijn momenteel al zeer miniem, met minder dieren is het vaak onmogelijk nog rendabel te zijn omdat de totale kosten dan hoger worden dan de opbrengsten. Dit kan toch nooit de bedoeling zijn?! Ook hier wordt de rechtszekerheid van de land- en tuinbouwers totaal weggemaaid.

Om landbouwers financieel te ondersteunen is in de PAS gekozen voor een verhoogde investeringssteun voor AEA-systemen. Bedrijven die recent geïnvesteerd hebben in AEA-systemen, zullen dit uiteraard niet meer moeten opnieuw doen in de AEA-stallen.

V-17-292

Flankerend beleid is ontoereikend - blijvers

Wie durft de opgelegde investeringen nog aan na de verschillende contractbreuken die deze regering heeft gepleegd, zoals ook nu in deze PAS door het vervroegd sluiten van bedrijven.

Wie durft nog op lange termijn plannen maken na de regels die men in deze PAS aan de landbouw oplegt? Veel investeringen hebben een looptijd van minimaal 20 jaar. Deze regering past om de 4 jaar haar beleid aan en veegt alle vorige beslissingen en vergunningen van tafel. Hoe kan of durf je dan nog een bedrijf uitbouwen? Stil staan is achteruitgaan. Zo ook in de landbouw. Deze PAS zorgt voor een grote achteruitgang van de landbouw en dat gaan we allemaal voelen.

Zie antwoord V-17-070.

V-17-293

Flankerend beleid - maatwerkgebieden

Waarom ontbreekt de ecologische onderbouwing van de maatregelen die men naar voor schuift en die zouden bijdragen aan het behalen van te bereiken doelstellingen?

Zie antwoord V-15-003.

V-17-294

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - sierteelt

Waarom houdt het flankerend beleid geen rekening met de waarde van de teelt in plaats van met een generieke benadering? Bijvoorbeeld in de sierteelt, deze is dermate arbeids- en kapitaalsintensief dat specifieke benaderingen en compensaties noodzakelijk en cruciaal zijn. Ook binnen de sierteeltsector kunnen er grote verschillen zijn tussen de productiewaardes per oppervlakte-eenheid. Ook zijn er in de sector grotendeels meerjarige teelten waarbij de waarde van de teelt jaar na jaar opstapelt. Een vergoeding voor siertelers bestaat sowieso uit twee delen, enerzijds een inkomstendervingsvergoeding en anderzijds uit een kapitaalschadevergoeding.

Zie antwoord V-17-213.

V-17-295

Flankerend beleid ontbreekt - beperkende maatregelen voor akkerbouw in Turnhouts Vennengebied

Waarom worden er bezwarende maatregelen opgelegd voor de akkerbouw? Meer specifiek gaat het dan over het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, het beschermen van waardevolle landbouwgronden en de beschikbaarheid van water. Er mogen geen aanpassingen gedaan worden aan de globale bodem- of watertoestand die landbouwactiviteiten onmogelijk zouden maken of zwaar zouden hypothekeren.

Zie antwoord V-17-273.

V-17-296

Flankerend beleid ontbreekt - compensatie voor aangepaste vergunningenbeleid rond Grondwaterwinning in Turnhouts Vennengebied

Waarom is er geen financiële compensatie voor het aangepaste vergunningenbeleid rond grondwaterwinning?

Zie antwoord V-17-273.

V-17-297

Flankerend beleid - verbod op recreatieve handelingen in maatwerkgebieden

Waarom mogen er zelf geen recreatieve handelingen meer gebeuren in natuurgebied?

In maatwerkgebieden en de gebieden uit het stikstofsaneringsplan zullen zal er via de instrumenten natuur- en landinrichting uitvoering gegeven worden aan de maatregelen (inclusief recreatieve maatregelen).

V-17-298

Flankerend beleid ontbreekt - eigenaars (planschade)

Waarom wordt er geen planschade uitbetaald? Voor de Vlaamse Overheid is er zogenaamd maar sprake van een overdruk, maar in realiteit als er sprake is van gebruiksbeperkingen die niet gelden voor het gehele Vlaamse grondgebied met dezelfde bodemgesteldheid is er ons inziens wel sprake van planschade, zo niet van discriminatie. Is het de bedoeling van de overheid om op deze manier "een koude sanering" door te voeren en vervolgens zelf of door de gesubsidieerde natuurorganisaties de gronden tegen een prikje op te kopen? Wij leven in een democratie en zouden dan toch ten minste verwachten dat de betrokken gronden tegen de huidige landbouwprijzen (tussen 80 000 en 100 000 euro/ha) opgekocht of onteigend worden. De schade moet begroot worden ten opzichte van het referentiejaar januari 2022 en de planschade moet betaald worden door de overheid.

Zie antwoord V-17-240.

V-17-299/300/301

Flankerend beleid ontbreekt - eigenaars

Het is onduidelijk wie in aanmerking komt voor de maatregelen uit het flankerend beleid? Hiermee wordt bedoeld dat het niet duidelijk is of eigenaars van gronden met een diversiteit aan exploitatie vormen (waaronder o.a. verpachten van gronden, bosbouw, natuurbeheer) op de gronden ook in aanmerking komt voor het flankerend beleid en de compenserende maatregelen.

Zie antwoord V-17-240.

V-17-302

Begeleiding is ontoereikend - steun bij reconversie en transitie

Waarom financiert de overheid geen transitie- en begeleidingstraject voor de getroffen bedrijven? Op die manier kunnen veehouders een verplichte transitie op bedrijfsniveau uitvoeren.

Zie antwoord V-17-258.

V-17-303

Begeleiding is ontoereikend - steun bij reconversie en transitie

Waarom worden landbouwers niet ondersteunt met oplossingen?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-304

Begeleiding is ontoereikend - mentale/psychische begeleiding

Waarom wordt er geen mentale/psychische begeleiding voorzien voor landbouwers bij de afbouw van hun bedrijf? Ook voor de blijvende bedrijven dient de nodige sociale en psychische ondersteuning voorzien te worden.

Zie antwoord V-17-258.

V-17-305

Begeleiding is ontoereikend - steun bij reconversie en transitie

Waarom wordt er niet voorzien in de nodige ondersteuning bij de reconversie of transitie van de bedrijven?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-306

Begeleiding is ontoereikend - steun bij heroriëntatie of herscholing

Waarom wordt er niets voorzien rond heroriëntatie of herscholing?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-307

Begeleiding is ontoereikend - steun bij reconversie en transitie

Waarom wordt er geen begeleiding voorzien voor het afsluiten van financieringscontracten om de noodzakelijke aanpassingen mogelijk te maken?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-308

Begeleiding is ontoereikend - steun aan gemeenten die landbouwers ondersteunen bij hun transitie/omschakeling

Waarom is er geen duidelijke begeleiding in wat een gemeente kan doen om landbouwers te ondersteunen bij hun transitie/omschakeling inzake stikstofuitstoot of in verdere mate naar een natuurinclusieve landbouw? Waarom is er geen gepaste begeleiding en een duidelijk richtlijnenkader over hoe lokale besturen hiermee om moeten gaan? Waarom wordt er geen aanspreekpunt voor de gemeenten voorzien?

Zie antwoord V-26-001.

V-17-309

Begeleiding is ontoereikend - steun bij reconversie en transitie

Waarom is er geen duidelijke individuele begeleiding van elk (landbouw)bedrijf dat betrokken of getroffen is door PAS?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-310/311

Begeleiding is ontoereikend - begeleiding berekening impactscore

V-17-314

Begeleiding is ontoereikend - steun aan gemeenten bij behandeling vergunningsaanvragen

Kan er ondersteuning (bv advies mestbank) of een vorming/handleiding worden voorzien voor de gemeenten bij vergunningsaanvragen?

Zie antwoord V-26-001.

V-17-315

Flankerend beleid ontbreekt - instrumenten om radicale omvorming van landbouwbedrijven te ondersteunen

Waarom wordt er geen bruikbare instrumentenkoffer om radicale omvorming van landbouwbedrijven te ondersteunen uitgewerkt?

De PAS voorziet naast een verhoogde VLIF-steun voor technieken en maatregelen die opgenomen zijn in de lijst van stalsystemen voor ammoniakemissiereductie (AEA-lijst) of de emissie-reducerende maatregelen en technieken in de PAS-lijst, nog in andere steun. Het betreft steun voor bedrijfsomvorming of bedrijfsreconversie voor bedrijven die meer dan 20% van hun gebruiksareaal onder nulbemesting zien gaan of voor bedrijven die nadeel ondervinden van de maatregelen in maatwerkgebieden en de gebieden uit het stikstofsaneringsplan.

Naar aanleiding van de bezwaren zal de Vlaamse Regering inzetten op bijkomende mogelijkheden binnen het pakket van bestaande VLIF-steun en bedrijfsadvisering in functie de ondersteuning van landbouwbedrijven in hun transitie (zie antwoord V-17-013).

V-17-316

Begeleiding is ontoereikend - algemeen

Waarom wordt er niet voldoende personeel voorzien om de landbouwers kwalitatief te begeleiden?

Zodra alle aspecten van de PAS duidelijk zijn vastgelegd (vergoedingen), zullen de vragen komen van de veehouders. Uitgaande van alle initiatieven die al werden genomen, is er voldoende aanbod om de land- en tuinbouwers te begeleiden. Dit kan via de overheid (departementen LV en Omgeving) en de gangbare (syndicale en commerciële) adviesdiensten: de zelfstandig ondernemer heeft hier het initiatief en keuzerecht.

V-17-317

Begeleiding is ontoereikend - steun bij reconversie en transitie

Waarom wordt er nu nog geen begeleiding voorzien?

Zie antwoord V-17-316.

V-17-318

Begeleiding is ontoereikend - sensibilisering rond maatregelen

Waarom komt er geen sensibilisering rond de maatregelen? Een praktijkcentrum als het LCV met werking over gans Vlaanderen is de geknipte partij om deze via praktijkonderzoek, demonstraties en voorlichting tot bij de boer te brengen.

De overheid financiert op diverse manieren begeleidingstrajecten (zie V-17-258). Onder andere via demonstratieprojecten, die individuele begeleiding kan geven. Het LCV, B3W, de provinciale adviesdiensten landbouw en andere zijn hierbij zeker kandidaat om deel te nemen.

V-17-319

Begeleiding is ontoereikend - systemisch coachen

Waarom wordt er geen systemisch coachen (familie - bedrijf - herkomst - ...) voorzien voor deze bedrijven?

Zie antwoord V-17-258.

V-17-320

Begeleiding is ontoereikend - emigratiebegeleiding

Waarom wordt er geen emigratiebegeleiding voorzien voor landbouwers die elders in de wereld wel een toekomst zien?

Voor wijkers is er informatie beschikbaar om te alloceren naar het buitenland bij de transitie manager.

V-17-321

Begeleiding is ontoereikend - steun bij reconversie en transitie

Waarom wordt er geen individuele begeleiding van landbouwers richting toekomstbestendige landbouwpraktijken voorzien?

Zie antwoord V-17-258.

vergunningenregister op te maken en dit specifiek voor de emissies van ammoniak van alle veebedrijven. Dit vraagt eveneens veel tijd, opvolging en middelen. Dit is een opdracht die grotendeels manueel moet gebeuren.

Zie antwoord V-26-001.

V-17-325/326

Flankerend beleid is ontoereikend - Limburgse landbouwers die harder getroffen worden

Zal het flankerend beleid aandacht besteden aan het feit dat Limburgse landbouwers harder getroffen worden, waardoor marktverstoring kan ontstaan?

Landbouwers die harder getroffen worden door de nulbemesting of door natuurherstelmaatregelen zullen toegang krijgen tot een ruimer pakket aan flankerende maatregelen.

V-17-327

Begeleiding is ontoereikend - begeleiding alle oranje bedrijven

Waarom worden er geen begeleidende maatregelen voorzien voor alle oranje bedrijven? Dus niet enkel de rode en de donkeroranje bedrijven.

Zie antwoord V-17-258.

Zie antwoord in thema 23 'Visie landbouw'.

V-17-331

Flankerend beleid voor omschakeling naar agro-ecologie is ontoereikend - algemeen

Landbouwbedrijven die kunnen aantonen dat ze stikstof uit de natuur halen, zouden moeten ondersteund worden in plaats van ze een code oranje te geven en stilletjes aan dood te gaan.

Zie antwoorden V-17-013 en V-17-258.

V-17-332

Flankerend beleid voor omschakeling naar agro-ecologie is ontoereikend - maatwerk, begeleiding, rechtszekerheid en steun voor erkenning van de agro-ecologische principes en technieken

Om landbouwers te stimuleren om meer agro-ecologische principes toe te passen, is er nood aan maatwerk en (financiële) begeleiding, maar ook rechtszekerheid en steun voor erkenning van de agro-ecologische principes en technieken. Vele landbouwers tonen dagelijks dat deze manier van werken productief en economisch interessant kan zijn.

Zie antwoord in thema 23 'Visie landbouw'.

V-17-333

Flankerend beleid voor omschakeling naar agro-ecologie is ontoereikend - onderwijs en promotie

- Zet in op onderwijs over agro ecologische technieken en de impact van agro ecologie, zowel bij kenniscentra (bv. Inagro), maar ook in opleidingen. Investeer meer geld in alternatieve opleidingscentra (bv. Landwijzer) en stimuleer universiteiten en hogescholen om agro ecologie een prominente rol te laten spelen in relevante richtingen.
- Zet in op promotie van agro ecologie doorheen de hele keten via samenwerkingen met VLAM en sectorspecifieke initiatieven. Creëer ook draagvlak voor agro ecologische producten door transparantie te verhogen.
- Neem fiscale drempels weg, bijvoorbeeld door versnelde afschrijving van bestaande technieken en bedrijfsbeëindiging fiscaal mogelijk te maken.

Zie antwoord in thema 23 'Visie landbouw'.

V-17-334/335

Flankerend beleid is ontoereikend - verhoogde VLIF steun

Ik wens dat de opgelegde investeringen in AEA-vloeren in de melkveehouderij gesubsidieerd worden aan het hoogste mogelijke steunpercentage conform de strategische planverordening namelijk 80% voor groene investeringen en dit met 100% bijkomende nationale financiering.

Er zal bekeken worden of deelinvesteringen die dezelfde reductie beogen in bestaande stallen, aan een verhoogd steunpercentage kunnen worden vergoed.

V-17-336

Flankerend beleid ontbreekt - VLIF-steun voor alle sectoren in maatwerkgebied

Waarom voorziet de PAS niet in (extra) VLIF steun voor tuinbouwbedrijven die extra maatregelen zullen moeten nemen om de stikstofuitstoot te doen dalen (in het Turnhouts Vennengebied). Het kan toch niet zijn dat wij als tuinbouwers dan in de koude blijven staan en onze investeringen die wij extra moeten doen volledig zelf moeten dragen?

Zie antwoord V-17-006.

V-17-337

Toegang flankerend beleid - varkenscall waarom verschillende drempels

De PAS werkt met verschillende drempels van impactscores. Voor landbouwers geldt de variabele drempel van 0,025% tot 0,8%. Voor de industrie is dit 1% tot 5%. Voor stoppende varkensbedrijven geldt dan weer een impactscore van 0,5%. Hoe kan je dit verantwoorden?

De drempels van 0,025% en 0,8% worden gehanteerd in het kader van vergunningverlening en worden gehanteerd in het beoordelingskader NH₃ – veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties. Deze drempels worden verder geduid in het antwoord V-18-003. M.b.t. het gebruik van een impactscore van 0,5% wordt verwezen naar het antwoord V-17-192.

V-17-338

Toegang flankerend beleid - varkenscall waarom verschillende drempels

Kan de instapvoorwaarde van 0,5% voor de warme sanering in de varkenssector verlaagd worden en dit in lijn met de beoordelingskaders? Dit draagt bij aan het verminderen van de uitstoot en het halen van het doel.

Zie antwoord V-17-192.

V-17-342

Nabestemming - bedrijven die stoppen

De landbouwer moet na de stopzettingsregeling kunnen blijven wonen in zijn bedrijfswoning en kunnen kiezen of hij de stallen al dan niet wenst af te breken.

Zie antwoord V-17-131.

V-17-343

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - stopzetting varkens verhoog vergoeding voor jonge landbouwers met recentere stallen

Voor jonge landbouwers, met recente investeringen, zijn de steunbedragen per dier te laag om te kunnen stoppen. Kan het steunbedrag worden verhoogd voor jonge landbouwers? Bijvoorbeeld verdubbelen? Een andere mogelijkheid is om jonge landbouwers aan de voorgestelde steunbedragen op het einde van hun loopbaan, nadat investeringen verder zijn afgeschreven, bv. 2030 te laten stoppen.

De vergoedingen voor stopzetting binnen de varkenssector is gebaseerd op de leeftijd van de stallen en de bijhorende afschrijving van deze stallen, met een maximumvergoeding volgens de leeftijd van de stal van 29 jaar. De vergoedingen zijn conform de staatsteunregels.

V-17-344

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven die niet kunnen voldoen aan de 60% reductie tegen 2030 of voor bedrijven die maatregelen moeten nemen

V-17-347

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - meer dan schuldenvrij

De vergoedingen voor verplichte stopzetting mogen zich niet beperken tot een situatie waarbij de betrokken landbouwers enkel schuldenvrij zijn.

Zie antwoord V-17-051.

V-17-348

Toegang flankerend beleid - donkeroranje bedrijven

Waarom worden oranje bedrijven niet vergoed? Deze bedrijven zijn niet meer interessant om over te nemen waardoor ze waardeloos worden. Wie zal dit vergoeden?

Oranje bedrijven kunnen net zoals de andere bedrijven gebruik maken van de verhoogde VLIF-steun voor investeringen in AEA-technieken en PAS maatregelen.

V-17-349

Flankerend beleid ontbreekt - bedrijven die niet kunnen voldoen aan de 60% reductie tegen 2030 of voor bedrijven die maatregelen moeten nemen

Waarom wordt er geen uitkoopregeling voorzien voor de bedrijven die moeten voldoen aan de generieke maatregelen?

Zie antwoord V-17-045.

Zie antwoord V-03-021.

V-17-353

Toegang flankerend beleid - gebrek aan begeleiding bij keuze tot instapping

Te korte termijn en gebrek aan begeleiding bij keuze tot instapping in het nieuwe flankerend beleid. Het keuzemoment komt te vroeg gezien de concrete invulling van de opkoopregeling nog niet gekend is.

Het gewijzigd huidig flankerend beleid geeft de richting aan van het toekomstig flankerend beleid. Landbouwers kunnen nog altijd gebruik maken van de begeleiding door de adviesbureaus uit het huidig flankerend beleid.

V-17-354/355

Vergoedingen zijn ontoereikend of berekening is onduidelijk - hoogst mogelijk steunpercentage, 80% voor groene investeringen

Ik wens dat de opgelegde investeringen in AEA-vloeren in de melkveehouderij gesubsidieerd worden aan het hoogste mogelijke steunpercentage conform de strategische planverordening namelijk 80% voor groene investeringen en dit met 100% bijkomende nationale financiering.

Zie antwoord V-17-002.

V-17-360

Toegang flankerend beleid - stopzettingsregelingen via impactscore berekeningen

Stopzettingsregelingen zijn onvoldoende concreet om de mogelijkheden ervan in te schatten. De mogelijkheid om in te kunnen stappen in deze regelingen wordt getoetst aan de impactscore van het bedrijf. Net als bij de toetsing van de criteria voor het correctiemechanisme dient ook hier de vergunning als basis te worden genomen om de impactscore te berekenen waarop de toetsing gebeurt.

Alle landbouwbedrijven hebben altijd de mogelijkheid om zelf hun impactscore te berekenen volgens hun eigen en meer specifieke data. Deze impactscore wordt vervolgens gecontroleerd en indien goedgekeurd ook overgenomen door de Vlaamse Landmaatschappij.

V-17-361/362

Toegang flankerend beleid - varkenscall

Voer de daling van -30% in aantal varkens door, maar bied ook de mogelijkheid tot (gedeeltelijke) stopzetting met vergoeding voor landbouwbedrijven (niet beperkt tot varkenshouders) die een impactscore hebben m.b.t. stikstof die lager is dan 0,5%, maar wel - door cumulatie of individueel een significante impact hebben op het milieu, gezondheid en/of basis natuurkwaliteit. Door in te zetten op een vrijwillige opkoopregeling, kunnen we de natuurlijke krimp van de landbouwsector optimaal benutten inzake emissiereductie en kunnen gemengde bedrijven heroriënteren naar een emissiearme bedrijfsvoering. Wij steunen het voorstel om de opkoopregeling stapsgewijs minder aantrekkelijk te maken. Ook deze regeling start ruimhartig - net als de regeling voor piekbelasters - en wordt stapsgewijs minder aantrekkelijk.

Zie antwoord V-17-192.

V-17-366

Flankerend beleid is ontoereikend - verlaagde wettelijke pacht voor gronden met nulbemesting

Bestaat er in de toekomst een verlaagde wettelijke pacht voor gronden met nulbemesting? Hoe zal dat in bestaande pachten ingebracht worden?

De wettelijk pacht is gekoppeld aan het kadastraal inkomen van de grond. In het geval het kadastraal inkomen wordt aangepast kan de wettelijk pacht ook verlaagd worden.

V-17-367

Flankerend beleid ontbreekt - eigenaars

Waarom hebben we nog nooit een financiële compensatie gekregen voor gronden in natuurgebied, in VEN of Habitatgebied bij het vastleggen van bestemmingsplannen of voorschriften, terwijl nu blijkt dat de overheid beperkende maatregelen wil doorvoeren?

Het betreft hier eigenaars die voor de vaststelling van het gewestplan eigenaar waren en dit nu nog altijd zijn. Die eigenaars worden niet vergoed net zoals aan die eigenaars ook geen planschade werd uitgekeerd.

V-17-368

Toegang flankerend beleid - nulbemesting

Het is onduidelijk of vergoedingen, voorzien voor het opheffen van de ontheffing uitgekeerd wordt aan de persoon die bemestingsrechten heeft of aan de effectieve gebruiker?

In het decreet houdende vaststelling van een kader voor de gebruikerscompensatie van 27 maart 2009 wordt de gebruiker als volgt gedefinieerd: natuurlijke of rechtspersoon die titularis is van een persoonlijk of zakelijk recht op een grond en die deze grond ook effectief gebruikt en als landbouwer is geïdentificeerd in het GBCS, vermeld in artikel 2, 14°, van het decreet van 22 december 2006 houdende de inrichting van een gemeenschappelijke identificatie van landbouwers, exploitaties en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en het landbouwbeleid.

V-17-369

Flankerend beleid ontbreekt - Wijngaardberg

Kan er een concreet flankerend beleid (inclusief gedifferentieerd (afhankelijk van de teelt) compensatieregeling) dat tegemoet komt aan de specifieke context van de Wijngaardberg worden uitgewerkt?

De PAS voorziet in maatwerk op vlak van flankerend beleid via de instrumenten natuur- en landinrichting.

18. BEOORDELINGSKADERS

V-18-001

Zorgt de de minimis drempel (0,025% - 0,8%) en het kader voor landbouw voor een te beperkte ontwikkelruimte en/of voor een vergunningstop? M.a.w. zijn de socio-economische gevolgen van de voorgestelde drempel, van het feit dat deze variabel is en van het kader voldoende in kaart gebracht voor deze sector en dienen deze niet aangepast te worden, rekening houdend met de socio-economische gevolgen?

“Het huidige PAS-akkoord zorgt voor een grote (rechts)onzekerheid voor de veehouderijen”

“Het kader dat nu wordt voorgesteld, biedt geen toekomstperspectief voor de bedrijven. De impactdrempels liggen zo laag dat dit eigenlijk neerkomt op een vergunningenstop.”

“Wat is de socio-economische impact van dit kader? Gaat de professionele landbouw door dit kader niet op slot?”

“Het vergunningsbeleid is te streng in verhouding tot de beoogde doelstelling op het vlak van stikstofreductie. Aan de overheid wordt gevraagd om dezelfde doelstellingen op een andere wijze te realiseren met een kleinere economische en maatschappelijke impact. De overheid is niet op de hoogte van de socio-economische gevolgen voor enerzijds de melkveehouders en anderzijds de zuivelindustrie, want de overheid heeft nagelaten om de socio-economische impact van de voorgestelde maatregelen te berekenen. Hierdoor was het voor de Vlaamse overheid ook niet mogelijk om die maatregelen te kiezen die de milieudoelstellingen halen en tegelijkertijd de laagste socio-economische impact veroorzaken. Dit wordt nochtans door de Habitatrichtlijn toegelaten.”

“Is er bij de bepaling van de de minimis drempel voldoende rekening gehouden met de stoppende landbouwbedrijven?”

“Zal de variabele drempel geen piek veroorzaken in aanvragen & uitbreidingen, omdat landbouwers zo snel mogelijk de ruimte die vrijgekomen is, willen invullen en zal dit geen schaalvergroting teweeg brengen?”

“Een dergelijk lage drempel toepassen in combinatie met zoekzones die niet geactualiseerd zijn, hoe wordt dit verantwoord?”

“Is er rekening gehouden met het feit dat er in de toekomst aanpassingen zullen moeten gebeuren in functie van dierenwelzijn, waardoor de normen gaan verhogen als bepaalde stalsystemen verboden worden (bv. kooihuisvesting bij kippen)? Hetzelfde dierenaantal zal resulteren in een hogere uitstoot, hoe zal hiermee omgegaan worden?”

“Door dit strenge beoordelingskader kan de omschakeling naar bv. melkgeiten niet doorgaan. Er zijn geen passende maatregelen erkend voor deze diercategorie waardoor het aantal melkgeiten sterk gereduceerd wordt en het bedrijf niet meer rendabel is. Nochtans is de geitenhouderij een sector die maximaal inzet op gesloten kringlopen met inzet van eigen

Voor de bemerkingen i.v.m. het overschakelen op andere stalsystemen of andere diercategorieën wordt verwezen naar thema 'Emissies' (nr. 1). Hierin wordt geduid welke emissiefactoren gehanteerd worden en welk onderzoek hiervoor voorzien is.

V-18-002

Hoe is een verschil in drempel & aanpak tussen verschillende (sub)sectoren (traditionele landbouw, biolandbouw, kleinschalige landbouw, industrie, verkeer) tussen verschillende pollutanten (NH₃ en NO_x) te verantwoorden (zowel wetenschappelijk als juridisch)?

“Waarom wordt de stikstofemissie bij industriële bedrijven en verkeer veel minder streng beoordeeld t.o.v. de landbouw- en mestverwerkingssector?”

“Waarom wordt bij industrie de economische impactanalyse in overweging genomen, en niet bij landbouw (daar kijkt men immers enkel naar de ecologische doelstellingen)?”

“De onderbouwing voor het onderscheid landbouw en industrie berust op de reeds gerealiseerde daling van NO_x in het verleden. Maar is die niet vnl. te wijten aan daling door verkeeremissies i.p.v. daling door industriële emissies (zie ook Luchtbeleidsplan)?”

“Waarom kan industrie een bijkomende stikstofemissie realiseren, hetgeen niet geldt voor landbouw? Zal de landbouw niet afgerekend worden op de bijkomende deposities door industrie (minder mogelijkheden inzake vergunningverlening voor landbouw omdat industrie de N-ruimte inneemt)?”

“Waarom wordt de ontwikkelingsruimte van landbouw afhankelijk gemaakt van emissiereducties, en niet van industrie? De vraag is om welke reden de ontwikkelingsruimte voor landbouw afhankelijk wordt gemaakt van de te realiseren emissiereducties, terwijl dat juridisch niet noodzakelijk is - er is immers ook de zekerheid dat de generieke maatregelen zullen leiden tot een aanzienlijke emissiedaling - én dit niet het geval is voor industrie.”

“Waarom wordt voor landbouw een niet-vergunbare drempel ingevoerd en niet voor industrie?”

“We stellen vast dat het volume emissie onder de de minimis-drempel voor industrie stijgend is, voor landbouw dalend. Daar wordt nergens rekening mee gehouden. De de minimis-drempel voor landbouw kan zeker hoger liggen.”

“Wordt er voldoende rekening gehouden met het verschillende gedrag (bv. dispersie en depositie) tussen NH₃ en NO_x? Voor de natuur maakt het toch niet uit of N van NO_x of NH₃ komt?”

“De bovengrens voor N-depositie voor het toekennen van nieuwe vergunningen in de industrie zou niet hoger mogen zijn dan in de landbouw. Het VITO heeft in maart 2021 een presentatie gegeven in het Vlaams parlement over de berekeningen van stikstofdepositie. Deze kan u terugvinden in volgende link: <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1684708>. Uit slide 34 kan duidelijk worden afgeleid dat de haven van Antwerpen met bijhorende industrie en transport de afgelopen jaren (2014-2017) méér stikstof (o.v.v. NOx) uitstootte dan voorheen. De haven ligt dicht bij het Grenspark Kalmthoutse Heide, dat herkend wordt als SBZ-H gebied. Uit slide 36 kan je concluderen dat de N-depositie in het Nederlandse deel van het Grenspark Kalmthoutse Heide gestegen is vanwege de stijgende tendens van NOx-uitstoot van de Antwerpse haven. Ook in het Vlaamse deel van dit habitatgebied is de tendens in N-depositie stijgend vanwege de stijgende emissies in de haven van Antwerpen. Het is dan ook niet te rechtvaardigen dat dit industriegebied ondanks zijn ligging (vlakbij en ten ZZW van waardevol habitatgebied in Vlaanderen én Nederland) minder strengere uitstootnormen krijgt opgelegd.”

Voor verdere duiding m.b.t. ongelijke behandeling van kleinschalige landbouw en bio-landbouw wordt verwezen naar de antwoorden in het thema ‘correctiemechanismen (nr. 16).

Wat betreft het onderscheid in aanpak tussen NH₃ en NOx: de analyse in hoofdstuk 2 van de PAS wijst op uitgesproken verschillen tussen NOx en ammoniak (NH₃). Die verschillen leiden tot een grote ruimtelijke variatie in deposities en in de impact op SBZ's.

Belangrijke vaststellingen (cijfers 2019) daarbij zijn dat:

de jaaremissie van ammoniak momenteel groter is dan de jaaremissie van NOx. In 2019: 32,2 kton NOx-N versus 34,3 kton NH₃-N. NOx is voor 55% afkomstig van transport en 19% van industrie. Ammoniak is voor 95% afkomstig van de land- en tuinbouw;

de ammoniakemissie uit de landbouw gemiddeld over Vlaanderen zorgt voor 75% van de stikstofdepositie afkomstig uit Vlaamse bronnen (9,3 kg N/ha op totaal van 12,4 kg N/ha);

37% van de Vlaamse ammoniakuitstoot in Vlaanderen wordt in Vlaanderen afgezet. Voor NOx bedraagt dit slechts 9%.

In de PAS wordt het onderscheid tussen NH₃ en NOx nog nader uitgediept. Er wordt gerefereerd aan de evoluties van de emissie, de atmosferische concentraties en de depositie sinds 2014, het jaar waarin de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen voor de SBZ-H goedkeurde en besliste om het stikstofprobleem programmatisch aan te pakken. Die evoluties verschillen sterk tussen NOx en ammoniak. De beoordelingskaders van de PAS enten zich op die vaststelling (PAS, Hoofdstuk 4).

Met de invoering van de voorlopige significantiekaders voor de impactbeoordeling van NOx- en NH₃- deposities in 2014 en 2016 (zie o.m. Omzendbrief OMG/2017/01) werd onder meer een daling van de stikstofdepositie in de Habitatrictlijngebieden vooropgesteld. Die doelstelling

Voor zover er al sprake zou zijn van een verschil in behandeling tussen vergelijkbare categorieën van personen, moet er worden vastgesteld dat dit verschil een geoorloofd doel nastreeft, steunt op een feitelijke vaststelling en op een redelijke verantwoording berust. Er is dan ook geen sprake van een schending van het gelijkheidsbeginsel.

Voor de verdere onderbouwing van het verschil in beoordelingskader tussen NO_x en NH₃ wordt verwezen naar het antwoord V-18-003

M.b.t. het al dan niet in rekening brengen van de economische aspecten bij industrie wordt verwezen naar antwoord V-18-010.

M.b.t. het toestaan van extra deposities voorzag de PAS voor stationaire bronnen (reeds bestaande IIOA) bij een uitbreiding of wijziging een mogelijkheid tot een verhoging van de impactscore met maximaal 1% tijdens de PAS-planperiode tot en met 2030 in totaal op IIOA-niveau (= gecumuleerd over alle wijzigingen aan de IIOA). Dit wordt aangepast, zie verdere toelichting in het antwoord V-18-010.

V-18-003

Wat is de wetenschappelijke en juridische onderbouwing van de (variabele) drempels/kaders en is deze onderbouwing voldoende sluitend?

“De onderbouwing is gebaseerd op doorrekeningen met EMAV en maakt gebruik van de KDW, hoe correct zijn deze en in welke mate vertegenwoordigen ze de realiteit? EMAV-modellering kan gebruikt worden om beleidskeuzes te maken, maar er is een robuuster kader nodig voor het uitreiken van vergunningen.”

“Zorgen de vele kleintjes samen onder de de minimis zeker niet voor problemen?”

“Is er voldoende rekening gehouden met grensoverschrijdende effecten bij de verantwoording van de de minimis?”

“Bij de voortoets op NO_x-depositie (industrie) wordt een drempelwaarde van 1% KDW gehanteerd. Ondanks dat op lange termijn nog steeds een dalende lijn in NO_x emissie/depositie wordt voorzien (o.a. door toepassing BBT) kan dit in individuele gevallen nog steeds leiden tot een toename van stikstofdepositie op Nederlandse Natura2000-gebieden. In het plan-MER is niet terug te vinden in een passende beoordeling hoe dit verantwoord kan gebeuren, zonder dat de instandhoudingsdoelstellingen van zo'n gebied in het gedrang komen (denk aan Brabantse Wal en activiteiten in de Antwerpse haven). Graag zouden wij in het plan hier een nadere uitwerking van lezen.”

“De de minimis drempel van 0,025% is niet realistisch rekening houdende met de onzekerheden betreffende de modellering.”

De beoordelingskaders die deel uitmaken van de PAS zijn onderworpen aan een passende beoordeling. In de passende beoordeling wordt besloten dat, mits het nemen van een aantal milderende maatregelen het voorgenomen programma geen betekenisvolle aantasting aan de natuurlijke kenmerken van een SBZ zal veroorzaken.

De motivering voor het invoeren van de verschillende drempels, wordt voor elk beoordelingskader afzonderlijk toegelicht in de PAS.

De waarde van 0,025% voor de *de minimis*-drempel voor de ammoniakdeposities uit veehouderijen en mestverwerkers blijft behouden, en wordt jaarlijks geëvalueerd. De waarde van 0,025% wordt onderbouwd vanuit de volgende elementen (zie PAS-document, Hoofdstuk 4):

In tegenstelling tot wat het geval is voor NO_x is er op heden géén sprake van een voldoende afname van de ammoniakemissie afkomstig uit de landbouw, noch van de daaruit volgende deposities van ammoniak in de SBZ-H, in lijn met de tegen 2030 te bereiken toestand (Sectie 2.1; Tabel 4.1).

Verschillend depositiegedrag NO_x versus ammoniak, waarbij de depositie/emissieverhouding van ammoniak in Vlaanderen 4 keer hoger is dan die van NO_x.

De emissie van ammoniak door de landbouw leidt in Vlaanderen tot een gemiddelde stikstofdepositie van 9,3 kg N ha⁻¹ (2015; zie Hoofdstuk 2). Dit is 75% van de totale N-depositie afkomstig van alle Vlaamse emissies van NO_x en ammoniak (12,4 kg N ha⁻¹ in 2015). Van alle binnenlandse emissies, hebben ammoniakemissies uit de landbouw veruit de grootste bijdrage tot de depositie en tot de overschrijding van de KDW in de SBZ-H.

De waarde van de *de minimis*-drempel is mede gebaseerd op de hoeveelheid depositie afkomstig van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties die equivalent is met de depositiebijdrage van alle stationaire NO_x-bronnen met een impact onder de 1%-drempel.

De cumulatieve impact van de gezamenlijke ammoniakuitstoot van de m.b.t. N-uitstoot vergunningsplichtige puntbronnen uit de sector landbouw die zich onder de 0,025%-drempel bevinden, bedraagt gemiddeld over alle SBZ-H in Vlaanderen 0,32% van de KDW. In geen enkele Vlaamse SBZ-H bedraagt de cumulatieve impactscore van alle bronnen onder de 0,025%-drempel meer dan 5% van de KDW (maximale cumulatieve impactscore in 2015 = 4,9%; in 2019 = 3,4%).

Een worst-case inschatting van 10% potentiële emissietoename van puntbronnen onder de 0,025%-drempel, rekening houdende met een aangescherpte gesloten NER-markt, levert een cumulatieve totaalimpact van maximaal 3,7% van de KDW binnen SBZ-H.

Het aandeel van de bestaande emissies die onder de 0,025%-grens valt is beperkt.

In de PAS wordt aangegeven dat de 1%-drempel voor het beoordelingskader NO_x – stationaire bronnen is ingegeven vanuit:

De structurele afname van NO_x-emissies tijdens de periode 2014– 2019/2020, waarbij de trend (meer dan) in lijn is met het tijdig realiseren van de PAS-doelstelling 2030. Het

M.b.t. het toepassing van de Duitse drempelwaarde van 0,3 kg N/ha/jaar in Vlaanderen heeft INBO een advies opgemaakt (INBO.A.4341) Aangezien betekenisvolle effecten door het toepassen van deze drempel in Vlaanderen niet kunnen uitgesloten worden, kan deze drempel niet zonder nadere motivering of wetenschappelijke onderbouwing worden gehanteerd bij het uitvoeren van een voortoets wanneer een project een bijkomende stikstofdepositie inhoudt ten opzichte van een habitat (binnen SBZ-H) waarvoor de KDW reeds is overschreden. Dat blijkt uit recente rechtspraak van de Raad voor Vergunningsbetwistingen van 15 december 2022 (nr. RvVb-A-2223-0346, stad Vilvoorde e.a.).

V-18-004

Wat moet allemaal in beschouwing genomen worden bij de berekening van de impactscore in het kader van een vergunningsaanvraag en nadien de aftoetsing aan de drempels?

Het volledige bedrijf, de langsliggende bedrijven, de MTE; ...? “De industrie mag zijn bedrijven niet opsplitsen zoals INEOS! Mogen wij als boer dan ook ons bedrijf opsplitsen per stal, per ventilator, of zelfs per varkensplaats om te voldoen aan onze impactscore.”

“Daarnaast wordt de impactscore bepaald op het vergund aantal dieren. Dit is een overschatting van de verwachte emissies, het is een worst-case-benadering omdat het in praktijk onmogelijk is dat het vergund aantal dieren een jaarrond kan gehouden worden.”

“Verder ga ik er van uit dat de impactscore dient berekend te worden op vergunde aantallen, gezien er anders geen volledige vergunning wordt uitgekocht. Het is niet omdat je diverse jaren niet de vergunde dieraantallen aanhoudt dat deze standplaatsen vervallen. Iedere standplaats wordt minimaal 1x per jaar ingevuld.”

“Voor industriële emissies wordt gebruik gemaakt van de effectieve emissie op basis van meetgegevens, of op basis van sectorale emissienormen uit Vlarem-II. Waarom niet voor landbouw?”

Indien een vergunningsaanvraag aan de orde is, wordt de impactscore berekend op niveau van de IIOA (ingedeelde inrichting of activiteit in de zin van art. 5.1.1, 8° van het decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid). Alle activiteiten die stikstof uitstoten en die verbonden zijn aan de IIOA, dienen in rekening gebracht te worden. Indien sprake is van een milieutechnische eenheid (MTE), dan wordt de score berekend op niveau van een MTE. Bij de berekening van de impactscore wordt niet gekeken naar bepaalde deelaspecten van de IIOA of enkel naar wijzigingen. Het geheel wordt in beschouwing genomen. Voor de aftoetsing aan de *de minimis* drempel wordt de aangevraagde situatie in beschouwing

genomen. In het kader van de individuele passende beoordeling kan daarnaast ook de huidig vergunde situatie / huidig werkelijke situatie in rekening gebracht worden.

V-18-005

Zijn de drempels en kaders ook van toepassing voor VEN, IVON, SBZ-V, erkende & Vlaamse natuurreservaten, SIGMA-gebied en andere natuurwaarden buiten deze gebieden? Indien niet, welke drempels gelden dan voor deze gebieden en hoe kan het beleid ter hoogte van deze gebieden op elkaar afgestemd worden?

“Komen er bijkomende aanduidingen VEN en hoe wordt hier rekening mee gehouden? Toekomstzekerheid en rechtszekerheid hierrond gevraagd.”

“Loutere hernieuwingen worden nu omwille van VEN ongunstig geadviseerd, terwijl dit voor SBZ-H wel zou kunnen: geen afgestemd beleid.”

“VEN wordt niet meegenomen in de huidige tool.”

“We vragen dat de aanpak voor SBZ niet wordt doorgetrokken naar VEN omdat de beleidsmatige onderbouw wat natuurdoelstellingen betreft verschillend is.”

“Bij deze berekening wordt momenteel enkel rekening gehouden met habitats binnen Habitatrichtlijngebied, terwijl bij de vergunningverlening ook dient rekening gehouden te worden met habitats binnen VEN-gebieden. Graag duidelijke richtlijnen zodat elk bedrijf zijn eigen situatie kan inschatten.”

De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie structureel en planmatig terug te dringen op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H). De beoordelingskaders zijn enkel van toepassing op een passende beoordeling van de stikstofdepositie van een bepaald project op stikstofgevoelige habitats die binnen een SBZ-H zijn gelegen. In SBZ-V zijn geen instandhoudingsdoelstellingen voor habitats vooropgesteld, zodat het PAS kader hier niet op ingrijpt.

Ook VEN-gebieden worden niet gevat door de PAS. De finaliteit van de VEN-toets uit artikel 26bis van het Decreet Natuurbehoud is anders dan de finaliteit van de passende beoordeling uit artikel 36ter van datzelfde decreet (o.a. Raad voor Vergunningsbetwistingen 4 augustus 2022, nr. RvVb-A-2122-1047). Zo ook oordeelde het Grondwettelijk Hof dat *“gelet op de verschillende focus en finaliteit van de bescherming van de betrokken natuurgebieden, (...) het een objectieve en pertinente keuze van de decreetgever [is] om de maatstaf van de*

natuurtoets daarop af te stemmen en de vergunningsaanvraag te laten toetsen aan het criterium van onvermijdbare en onherstelbare schade aan de natuur in het geval van de VENtoets, en aan het criterium van betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken in het geval van de habitattoets. Bij de uitoefening van zijn toetsing aan het beginsel van de gelijkheid en niet-discriminatie komt het niet aan het Hof toe een oordeel te vellen over de opportuniteit van die keuze” (Grondwettelijk Hof 27 juni 2019, nr. 103/2019, par. B.7).

De PAS doet dan ook geen uitspraken over de VEN-toets en/of het bereiken van een goede natuurtoestand in VEN-gebieden.

Hetzelfde geldt voor natuurreservaten, IVON, biologisch waardevolle percelen die buiten SBZ-H zijn gelegen, ...

De relatie tussen de PAS en VEN wordt geduid in het antwoord V-21-004.

De relatie tussen de PAS en reservaten wordt geduid in het antwoord V-21-023.

De relatie tussen de PAS en VRG wordt geduid in het antwoord V-21-023.

V-18-006

Wat valt wel/niet onder welk kader/welke drempel is van toepassing?

“Waarom valt een mestverwerkingsinstallatie onder het landbouwkader, terwijl bv. een RWZI of een industriële WZI onder het industrie-kader valt? Het gaat immers over dezelfde technieken, die beiden ‘mest’ bevatten.”

“Bouwprojecten blijven buiten schot. De impact van dergelijke projecten kunnen lokaal oplopen tot boven 10%.”

“Wat met glastuinbouw, waaronder valt dit?”

“Waarom wordt een biovergistingsinstallatie zonder mestbehandeling gerekend tot de industriële sector en eenzelfde installatie met mestbehandeling in de landbouwsector/MV?”

“Wat met industriële processen waarbij NH₃ vrijkomt zonder dat mest aan te pas komt / zonder de NOx?”

“De beoordeling van vergunningsaanvragen en de toepassing van de impactscore mag niet enkel beperkt worden tot de vergunningplichtige rubrieken m.b.t. veeteelt en mest. Er moeten criteria worden opgesteld om ook de impactscore in andere sectoren te beoordelen. Bijvoorbeeld: een distributiebedrijf zonder enige toegevoegde waarde aan een product maar met een hoge uitstoot van stikstof door transport kan op dit moment een vergunning

krijgen ondanks het feit dat er een hogere impact is op een nabijgelegen SBZ-gebied; daar waar een lokale landbouwer in diezelfde gemeente onder druk komt te staan.”

De PAS voorziet drie kaders, met name voor:

Stationaire bronnen (sectoren industrie, energie, handel & diensten, landbouw) | NOx

Mobiliteitsgerelateerde infrastructuur | NOx

Veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties | ammoniak

In hoofdstuk 4 van het PAS-document wordt toegelicht welke activiteiten waaronder vallen. Waar nodig, worden verduidelijkingen toegevoegd in het PAS-document.

Een activiteit die niet onder het toepassingsgebied van de beoordelingskaders valt, kan eenvoudigweg geen gebruik maken van de beoordelingskaders. Dat impliceert echter geenszins dat het project zou vrijgesteld zijn van een passende beoordeling of een voortoets, integendeel. Bovendien zijn de beoordelingskaders sowieso enkel relevant om de stikstofdepositie van een project te beoordelen. Indien het voorgenomen project ook andere effecten heeft die gevolgen kunnen hebben op habitats of soorten in Natura 2000-gebied, waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, kan men zich niet beroepen op de beoordelingskaders van de PAS.

V-18-007

Doen het beoordelingskader of de drempels (die afgeleid worden van de KDW) een uitspraak over significante effecten? Is het te verantwoorden dat er een kader gebruikt wordt dat enkel gebaseerd is op de KDW, er spelen toch ook andere milieudrukken een rol?

“Het toetsingskader bevat grenswaarden voor het al dan niet uitvoeren van een Passende Beoordeling. Uit de tekst zelf blijkt niet eenduidig dat deze grens enkel een trigger is voor het uitvoeren van de Passende Beoordeling - waarbinnen de beoordeling op significantie dient te gebeuren - en geen grenswaarde is voor significant negatieve effecten. Omwille van de eenduidigheid en de rechtszekerheid vraagt het Haven van Antwerpen-Brugge om dit expliciet op te nemen in de tekst.”

“Het nastreven van de KDW als absoluut doel is niet verplicht vanuit de habitatrichtlijn, maar genereert wel heel wat impact op de lokale landbouwsector. Is het logisch dat de goede staat van instandhouding wordt bepaald op basis van deze ene indicator?”

“Er bestaat geen enkele wetenschappelijke onderbouwing van de toe te passen methodiek. Het louter verwijzen naar een bijdrage aan een KDW zonder een correcte en concrete

beschrijving van de mogelijke drukfactoren op het betrokken SBZ is wetenschappelijk niet correct.”

M.b.t. het hanteren van de KDW binnen de PAS wordt verwezen naar het thema ‘KDW’ (nr. 4).

De kaders hebben als doel te duiden:

Welke aanvragen geen passende beoordeling vergen (onder de *de minimis*) voor het aspect eutrofiëring via lucht.

Welke aanvragen verder moeten onderzocht worden in een individuele passende beoordeling voor het aspect eutrofiëring via lucht.

Hierbij zal de PAS verder verduidelijken hoe deze individuele passende beoordeling binnen de programmatische aanpak kadert.

V-18-008

Op welk niveau dient de individuele passende beoordeling uitgewerkt te worden (habitatvlekniveau, SBZ-niveau)

Wanneer wijzigingen plaatsvinden binnen bestaande activiteiten of mitigatie of compensatie plaatsvindt binnen nieuwe projecten, wordt voorgesteld de passende beoordeling uit te voeren op het niveau van elk habitattypen binnen de SBZ waar verandering in stikstofdepositie optreden, niet op spatiaal niveau van individuele polygonen.

De wijze waarop de individuele passende beoordeling kan uitgewerkt worden, zal verder gedefinieerd worden in een praktische wegwijzer. Dit zal louter een verduidelijking van de werkwijze zijn, zonder garanties te bieden dat deze werkwijze steeds tot een gunstige beoordeling zal leiden. Iedere individuele passende beoordeling vergt immers maatwerk en moet geval per geval beoordeeld worden.

niet duidelijk hoe dergelijk type dossier verschilt van een hernieuwing met verandering die gepaard gaat met bijkomende emissies/depositie. Wanneer deze wijzigingen bijkomende stikstofemissies en -deposities zouden genereren wordt een passende beoordeling wel noodzakelijk. Uiteindelijk zal in beide gevallen een document nodig zijn waaruit blijkt dat voldaan wordt aan de vereisten uit het PAS-kader of waarin zal worden aangetoond dat er geen significante impact is”

Voor de PAS-beoordelingskaders voor NH₃ Veehouderijen en mestverwerkers en NOx infrastructuur mobiliteit wordt in de beoordelingskaders verwezen naar een individuele passende beoordeling. Voor het PAS-beoordelingskader voor NOx stationaire bronnen is in de passende beoordeling bij de PAS geconcludeerd dat de huidige criteria onvoldoende zekerheid bieden dat betekenisvolle effecten kunnen vermeden worden. Hoewel de voorschriften met betrekking tot de BBT zonder twijfel zullen zorgen voor een gestage daling van de emissies, bieden deze voorwaarden op zich onvoldoende garanties dat betekenisvolle effecten kunnen vermeden worden. Uit de passende beoordeling bij de PAS volgt dat de passende beoordeling die in het beoordelingskader voor NOx stationaire bronnen is opgenomen aan een aantal bijkomende voorwaarden moet voldoen (ongeacht het type project). Hiervoor wordt verwezen naar het antwoord op vraag V-18-010.

Uit wat voorafgaat, volgt dan ook dat voor elk van de drie beoordelingskaders (zowel voor NOx als voor NH₃) er boven de voortoets-drempel een individuele passende beoordeling moet worden gemaakt, die berust op een ecologische analyse. Het gegeven dat in de kaders voor NOx wordt verwezen naar “*technisch-economisch haalbare en kosteneffectieve maatregelen*”, impliceert dan ook niet dat mits inzet van deze maatregelen automatisch kan worden aangenomen dat er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied zou optreden. Dat kan enkel op basis van een ecologische analyse en/of mits inzet van milderende maatregelen die een stijging van de depositie verkleinen of neutraliseren (intern salderen).

Het gegeven dat er voor het beoordelingskader voor NH₃ wordt gewerkt met een variabele drempel waaronder vergunningen kunnen worden afgeleverd, betreft een beleidskeuze die is ingegeven vanuit (i) het sterke verschil in evoluties tussen NOx en ammoniak en (ii) het verschillend depositiegedrag tussen NOx en ammoniak, waarbij de depositie/emissieverhouding van ammoniak in Vlaanderen tot viermaal hoger is dan die van NOx.

Deze drempel zal jaarlijks worden geëvalueerd aan de hand van voortgangsmetingen en zal, op basis van deze metingen, desgevallend worden bijgesteld. Van zodra deze drempel 0,8% bedraagt, wordt hij afgeschaft.

In een praktische wegwijzer zal worden verduidelijkt op welke wijze een passende beoordeling moet worden uitgewerkt: welke zijn de randvoorwaarden in het licht van art. 6, lid 3 Habitatrictlijn resp. art. 36ter, §§ 3 en 4 Natuurdecreet, welke referentietoestand

moet worden gehanteerd, welke maatregelen kunnen in rekening worden gebracht, binnen welke randvoorwaarden kan gebruik worden gemaakt van de techniek van het salderen, ...

Er zal tevens worden verduidelijkt hoe kan omgegaan worden met hernieuwingen en hoe kan omgegaan worden met stijgingen van deposities (bv. inzake NOx (stationaire bronnen) boven de *de minimis* drempels). Er wordt ten slotte ook verduidelijkt wat de rol is van het toepassen van technisch economisch haalbare maatregelen.

V-18-010

Het NOx-kader in de fase van de PB verwijst naar een kosteneffectiviteitsgrens. Is dit wel een goed criterium?

“In het kader van een doorkijk naar de periode 2030-2045 kan ook de kosteneffectiviteitsgrens onder de loep genomen worden voor nieuwe en bestaande bedrijven. Een benchmark met de omringende landen kan hiertoe richtinggevend zijn.”

“Door de verschillende grens bij bestaande en nieuwe installaties hebben bestaande installaties een concurrentieel voordeel ten opzichte van nieuwe installaties die nochtans sterk performanter zouden zijn op het vlak van stikstofuitstoot. Zo worden nieuwe installaties belemmerd, worden bestaande installaties bevoorreed en wordt bijgevolg innovatie belemmerd.”

“BBL vraagt om in het PAS-kader uit te klaren of nu wel BBT's of het toepassen van kosteneffectieve maatregelen het speerpunt zijn van het beleid. BBT's moeten in principe altijd worden toegepast indien opgelegd want ze zijn kosteneffectief. - Daarnaast kan een kosteneffectiviteitsvork gehanteerd worden voor maatregelen die nodig geacht worden om de NOx-uitstoot te verlagen tot het niveau van het luchtbeleidsplan of wat nodig is om onze natuur te vrijwaren van stikstofdeposities.”

“Een emissiegrenswaarde en een BBT kunnen nog steeds bedrijfsspecifiek worden onderhandeld, maar noch in het luchtbeleidsplan, noch in het PAS-kader wordt daarvoor een wettelijk vastgelegde procedure voorzien. BBL vraagt om deze onderhandelingsprocedure te formaliseren in het PAS-kader. Bedrijven die meer kunnen doen, kunnen zo NOx- compenseren voor bedrijven die minder NOx kunnen reduceren. Bovendien moeten BBT-conclusies uit de BREFs pas gehaald worden na 4 jaar na publicatiedatum. Bij het publiceren van de BBT-conclusies, heeft de vergunningverlenende overheid 2 jaar om de GPBV-installaties te evalueren op vlak van die specifieke BREF en de bijzondere voorwaarden aan te passen aan de BBT-conclusies. Nu een BREF opstarten voor een specifieke sector, betekent pas ten vroegste in 2024 een finale tekst, waarna pas die

sector zal moeten voldoen in 2028 aan die maatregelen. Dat is niet bevorderend voor het halen van onze NOx-uitstoot doelstellingen.”

Voor het PAS-beoordelingskader voor NOx stationaire bronnen is in de passende beoordeling geconcludeerd dat de huidige criteria onvoldoende zekerheid bieden dat betekenisvolle effecten kunnen vermeden worden. Hoewel de voorschriften met betrekking tot de BBT zonder twijfel zullen zorgen voor een gestage daling van de emissies, bieden deze voorwaarden op zich onvoldoende garanties dat betekenisvolle effecten kunnen vermeden worden. Uit de passende beoordeling bij de PAS volgt dat de passende beoordeling die in het beoordelingskader voor NOx stationaire bronnen is opgenomen aan de volgende voorwaarden moet voldoen (ongeacht het type project):

Er wordt voldaan aan de van toepassing zijnde generieke reductiemaatregelen.

Aangezien gebleken is dat de generieke reductiemaatregelen de vereiste reductiedoelstellingen tegen 2030 kunnen realiseren, dient over gewaakt te worden dat een individuele aanvraag deze daling niet hypothekeert. Daarom moet voldaan worden aan één van onderstaande voorwaarden:

- Er mag geen stijging van deposities t.o.v. de huidig vergunde situatie optreden ter hoogte van habitats in overschrijding, al dan niet door saldering en mitigerende maatregelen. Hierdoor, alsook in combinatie met de generieke reductiemaatregelen, wordt een verdere achteruitgang van de natuurkwaliteit uitgesloten, zodat kan aangenomen worden dat er geen sprake is van een betekenisvolle aantasting en dat dus een gunstige passende beoordeling mogelijk is;
- Een stijging van de deposities t.o.v. de huidig vergunde situatie kan enkel als aanvaardbaar beschouwd worden, indien in de individuele passende beoordeling een ecologische evaluatie plaatsvindt waarbij rekening wordt gehouden met de gebiedsspecifieke situatie, waarbij de effecten van de (generieke) reductiemaatregelen op het getroffen habitat mee in kaart kunnen worden gebracht.

Het NOx kader wordt aangepast aan voormelde randvoorwaarden die in de passende beoordeling zijn geformuleerd. Hierbij is het essentieel dat een project boven de *de minimis* drempel de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend niet hypothekeert. Wanneer dat het geval is, kan een gunstige passende beoordeling worden bekomen. Er zal tevens worden verduidelijkt wat de rol is van het toepassen van technisch economisch haalbare maatregelen.

V-18-011

Moeten de kaders en de criteria voor de PB grensoverschrijdend afgestemd worden?

“In Nederland geldt “Het schone luchtakkoord” welke door alle provincies en diverse grote steden is ondertekend. De afspraak is dat bij vergunningverlening maximaal de onderkant van de BBT-GEN waarde zal worden opgelegd bij nieuwe situaties. Deze inzet wordt niet teruggevonden in het huidige ontwerp in Vlaanderen.”

In de schoot van het Vlaams-Nederlands Bestuurlijk Stikstofoverleg wordt gewerkt aan een afsprakenkader. Uiteraard binnen de contouren van de Vlaamse en Nederlandse autonome wetgeving. Hiervoor is een ambtelijke werkgroep actief die aspecten van grensoverschrijdende effecten bekijkt en toekomstige voorstellen uitwerkt. Zodoende kan gekomen worden tot afspraken met betrekking tot projecten met grensoverschrijdende effecten.

Hiertoe kan ook verwezen worden naar het antwoord V-18-010.

V-18-012

Hoe moet NH₃-uitstoot door de transportsector beoordeeld worden?

“Het is niet duidelijk hoe de ammoniakuitstoot door transport beoordeeld moet worden.”

De NH₃-emissie vanwege verkeer zit mee in de PAS-depositieprognose 2030. In het kader van individuele aanvragen dienen deze emissies, indien deze relevant zijn, samen met de NO_x-uitstoot van transport beoordeeld te worden. Hiervoor wordt verdere duiding voorzien in de PAS.

V-18-013

Welke verkeersgenererende projecten vallen onder het kader van mobiliteit? Moet ieder infrastructuurproject dat gepaard gaat met een toename van scheepvaart/verkeer gemodelleerd worden?

“De doelstellingen moeten in het SBZ-gebied behaald worden maar door het nieuwe bezoekerscentrum wordt heel wat verkeer naar het natuurgebied geleid. Alle bezoekers rijden door het natuurgebied. Ook transport produceert stikstof NOx. De uitstoot stikstof is lokaal enorm verhoogd op het vlak van transport terwijl de landbouwsector met het dalend aantal landbouwers in diezelfde periode zorgde voor minder uitstoot.”

“Er moeten criteria worden opgesteld om ook de impactscore in andere sectoren te beoordelen. Bijvoorbeeld: een distributiebedrijf zonder enige toegevoegde waarde aan een product maar met een hoge uitstoot van stikstof door transport kan op dit moment een vergunning krijgen ondanks het feit dat er een hogere impact is op een nabijgelegen SBZ-gebied; daar waar een lokale landbouwer in diezelfde gemeente onder druk komt te staan.”

“Het gevolg voor de vergunningsfase van infrastructuurprojecten is momenteel dat er wanneer er toename van scheepvaart/verkeer verwacht wordt, er een modelleringstudie uitgevoerd moet worden om de extra uitstoot te kunnen begroten en na te gaan of dit onder die 1% norm valt. Is dit de bedoeling? Tot hoe ver moeten deze effecten begroot worden? Dit is niet duidelijk”.

Het kader rond mobiliteit zal verduidelijkt worden in de PAS, zodat duidelijk is welke projecten moeten afgetoetst worden. Er kan namelijk een onderscheid gemaakt worden tussen de aanleg van mobiliteitsgerelateerde infrastructuur (bv. nieuwe wegen) en verkeersgenererende projecten zoals stadsontwikkelingsprojecten.

Wel kan geduid worden dat alle N-emissies die gelinkt zijn aan een project in beschouwing moeten genomen worden in de passende beoordeling.

V-18-014

Loutere hernieuwingen zijn geen probleem, klopt dit? Wat met omzetten naar een andere diercategorie, maar wel binnen de huidige vergunde emissies? Kan dan dezelfde redenering gevolgd worden als een hernieuwing: geen stijging in emissies, dus valt niet onder het kader? Echter, dit wordt beschouwd als een uitbreiding in dierenaantal (van de ‘nieuwe’ diercategorie).

V-18-015

Moet het beoordelingskader niet gedifferentieerd worden volgens de inspanningen die vroeger al gebeurd zijn om emissies te reduceren? Of volgens andere aspecten, zoals bedrijfsopvolging, leefbaarheid, grootte van bedrijf (familiaal versus grootschalig), al dan niet gesloten N-kringloop op het (familiale) bedrijf, maatschappelijke waarde/inspanningen..., ligging van het bedrijf? Zodoende wordt niet alleen rekening gehouden met de stikstofuitstoot, maar ook met andere selectiecriteria.

“Er wordt hier geen enkele rekening gehouden met de in het verleden reeds geleverde inspanningen. Bedrijven die reeds sterk gedaald zijn in stikstof-uitstoot, meestal via grote investeringen, worden hiervoor gestraft. Alle bedrijven krijgen namelijk een maximum stikstof-uitstoot opgelegd die gekoppeld is aan de huidige situatie. Dit geeft het perverse effect dat de beste leerlingen van de klas een zeer lage plafond krijgen opgelegd en dus helemaal vast komen te zitten. Dit terwijl de slechtste leerlingen van de klas die nog zeer weinig hebben gedaan een veel hoger plafond krijgen. Dit is toch absurd.”

“Daarnaast hebben we op ons bedrijf reeds geïnvesteerd in een ammoniakemissiearme stal voor zeugen en biggen. Hierdoor kan ik geen grote emissiereductiewinsten meer realiseren, waar dat op een bedrijf met uitsluitend traditionele stallen rekenkundig wel beter haalbaar is zonder grote concessies. Ook voor dergelijke situatie biedt het huidige stikstofakkoord geen antwoord.”

“Onze familiale landbouwbedrijven verankerden hun bedrijf ook maatschappelijk in onze samenleving door in te zetten op lokale economie, landbouweducatie en boerderijonderwijs, natuur (bloemenranden, natuurlijke houtkanten, koolstofboeren, enz.) en biodiversiteit (poelen, bijenkasten, zwaluwnesten, uilenbakken). Met dergelijke meetbare inspanningen die reeds geleverd werden of in de toekomst geleverd zullen worden vanuit de landbouw voor natuur, milieu en biodiversiteit én onze maatschappij wordt in het ontwerp PAS geen rekening gehouden. We verwijzen op dit punt naar het principe waarin de industrie die meetbare inspanningen levert credits kan kopen om CO₂ neutraal te worden met hun bedrijf.”

“Impactscore van dichtbevolkte gebieden: moeten die even “streng” worden benaderd, en moeten dan de landbouwers (met open ruimte) daar dan voor “opdraaien”? Misschien moet de norm bij dichtbevolkte landen SOEPELER zijn, omdat ze een grotere bevolkingsgroep “onderhouden” – en de landen waar minder bewoners per km² leven, kunnen ze de stikstofuitstoot strenger toepassen. Of we moeten ook aantal inwoners/km² gaan beperken?!”

“Het verlenen van nieuwe omgevingsvergunningen op nieuwe locaties moet in bepaalde situaties mogelijk zijn, ongeacht de overschrijding van de drempel van 0,025% bijdrage.”

Het hoofdcriterium van de beoordeling blijft de depositie die een project veroorzaakt. Bedrijven die na 2015 een uitbreiding realiseerden of een nieuwe exploitatie opstartten, moeten ook de generieke reductiepercentages van G8 realiseren. Dit betekent voor varkens- en pluimveehouderijen dat nieuwgebouwde AEA-stallen geen bijkomende inspanningen moeten leveren. Emissiereductiemaatregelen die een individueel rundveebedrijf al neemt op grond van de 'PAS-lijst' worden eveneens in mindering gebracht bij het realiseren van deze emissiereducties.

Op niveau van de individuele passende beoordeling kunnen milderende maatregelen in rekening gebracht worden, die de N-emissies reduceren. Hoe de individuele passende beoordeling kan uitgewerkt worden, zal onder meer verduidelijkt worden aan de hand van een praktische wegwijzer.

V-18-016

Is de Impactstoretool nauwkeurig/betrouwbaar genoeg om bijdragen van 0,025% te modelleren? M.a.w. kunnen dergelijke detailleringsgraad hanteren bij deze tool en (enkel en alleen) daarop de vergunningverlening baseren, rekening houdend met de foutenmarge van het model? Nu rekent het model immers op twee cijfers na de komma. Wordt de drempel van 0,025% dan 0,02%, aangezien de IS-tool afrondt naar 0,03%?

“Het berekenen van scores tot 2 cijfers na de komma doet de wenkbrauwen fronsen bij iedere wetenschapper. De standaardafwijking op de individueel in te voeren parameters is ongetwijfeld dermate dat het niet te verantwoorden is zulke zware impact op bedrijfsniveau te koppelen aan het laatste duizendste. Vb.: impactscore van 0,499 versus 0,501 bepaalt in welk varkensbedrijf in aanmerking komt voor de opkoopregeling varkens. Impactscore van 0,024 versus 0,026 betekent de mogelijkheid tot uitbreiding bepalen.”

Hiervoor wordt verwezen naar het thema 'Impactscoretool' (nr. 3).

V-18-017

Kan er bij vergunningverlening/bij toepassing van de kaders gebruik gemaakt worden van het principe van intern en extern salderen? Bv. in fase van de passende beoordeling als milderende maatregel? Of bv. project-geïntegreerd in voortoetsfase?

“Ik betreur het dat men in de wetgeving geen mogelijkheden voorziet voor het zogenaamde ‘extern salderen’. Dit zou betekenen dat je vergunningen van op meerdere locaties zou kunnen ‘samenvoegen’. Zo zou je bijvoorbeeld de vergunning kunnen overnemen van je buurman die op pensioen gaat en geen bedrijfsopvolgers heeft. Door de mogelijkheid toe te staan van extern salderen (eventueel mits afkomen van een vast percentage ‘emissierechten’) kunnen deze stoppende landbouwers de oplossing bieden aan de beperkte groep van jonge landbouwers.”

“Het verhinderen van een stijging in depositie en emissie bij het toepassen van extern salderen kan verzekerd worden door het implementeren van een verplichte reductie die moet toegepast worden, dit zoals we het vroeger kenden via het principe van samenvoegen van vergunningen. Hierbij moest er 25% ingeleverd worden van de vergunde emissie en kon slechts 75% overgenomen worden. Door het opleggen van een verplichte reductie komt deze daling integraal ten goede aan de te beschermen natuur waardoor de depositie sneller daalt. Bijgevolg kan er ook door gebruik te maken van extern salderen gericht gewerkt worden naar enerzijds natuurbescherming en anderzijds tegelijk wij de mogelijkheid hebben om ons bedrijf duurzaam te ontwikkelen. Als ondernemer moet we toch nog ergens vrijheid hebben om het doel te bereiken? Of er nu gereduceerd wordt op mijn bedrijf of door saldering met een ander bedrijf in de buurt, het komt er ten slotte toch op neer dat er uiteindelijk emissies worden gereduceerd? Voor de overheid zou het gelijk moeten zijn hoe het doel wordt bereikt zolang er maar reducties worden behaald.”

Extern salderen kan net een mogelijkheid zijn voor de overheid om sneller grotere reducties te behalen. De mogelijkheid bieden om extern te salderen zou tevens een positieve invloed hebben op bedrijfsvlak naar de omgeving toe en er zouden reducties gegarandeerd worden. We kunnen op die manier alle dieren en emissies centraliseren naar één locatie en transporten op die manier beperken. Als er via een passende beoordeling aangetoond wordt dat er geen aanzienlijk negatief effect is en er is een gegarandeerde reductie, dan is het toch een win-win situatie.

In de conceptnota wordt er geen enkele rekening gehouden met *extern salderen* of het overnemen van emissies van stoppende landbouwbedrijven. Dit betekent opnieuw een streep door de rekening op het vlak van ondernemerschap en toekomstperspectief. Het zou toch logisch zijn dat de emissies van een stoppende landbouwer (eventueel met reductie) zouden kunnen worden overgenomen als er kan worden aangetoond dat er geen effecten zijn op de SBZ-zones?

Wat betreft intern salderen: dit kan toegestaan worden in het kader van individuele vergunningverlening, binnen één IIOA of tussen verschillende IIOA binnen dezelfde sector op voorwaarde dat deze ruimtelijk één geheel vormen, en op voorwaarde dat de verschillende IIOA in één vergunning geïntegreerd worden. Dit dient nog politiek besproken te worden. Het intern salderen kan in de fase van de voortoets of individuele passende beoordeling in rekening gebracht worden.

Het principe van extern salderen wordt niet voorzien in de PAS. Nog dit jaar starten we, los van de definitieve PAS, een milieueffectenrapport op met concrete varianten van salderingssystemen. In functie van het resultaat van deze MER, de inspraak en de haalbaarheid van de systemen beslist de Vlaamse regering desgevallend het systeem te introduceren.

V-18-018

Waarom niet overgaan naar een beoordelingskader o.b.v. emissies i.p.v. o.b.v. deposities?

“Aan de bedrijven, landbouw en industrie, moet de mogelijkheid geboden worden om te werken op basis van de effectief gerealiseerde output (emissie). Een voorwaarde hiertoe is dat de effectieve emissie kan gemeten worden. Voor een aantal situaties moeten meettechnieken ontwikkeld of verfijnd worden. Afhankelijk van de ontwikkeling van deze meettechnieken kunnen we bij deze aanpak minder gaan sturen op het proces, maar leggen we de focus op de output. We stellen de landbouwer/ondernemer verantwoordelijk voor het behalen van het resultaat en geven hem hierbij tegelijk meer keuzevrijheid voor de methode om de doelstelling te halen. Bij aanvang (vergunningverlening) moet hij wel voldoende kunnen aantonen dat de vooropgestelde methode effectief tot het gewenste resultaat kan leiden. Dit zal nog steeds een bepaalde graad van onzekerheid bevatten. Dit is toelaatbaar, omdat de ondernemer/landbouwer zal moeten kunnen aantonen op basis van gemeten emissies, dat de doelstelling gehaald wordt. Het uitwerken van deze methodiek moet in overleg met het op te richten wetenschappelijk comité WeComV gebeuren en moet bij de operationalisering ook zijn rol kunnen spelen. Deze manier van werken zal ook innovatie versnellen, doordat de output vastgelegd (vergund) wordt en de vergunninghouder dit moet realiseren. Dit biedt ruimte voor de ontwikkeling van innovatieve processen, nature based solutions, het invoeren van managementmaatregelen, het toepassen van een combinatie van maatregelen, ... Bovendien biedt dit meer kansen voor vormen van natuurinclusieve, biologische en circulaire landbouw.”

Louter werken op basis van emissies is niet voldoende sluitend om te vermijden dat de KDW van een bepaald habitat in een bepaald SBZ overschreden wordt. Daarom wordt deze piste niet verder uitgewerkt.

19. VERGUNNINGEN

V-19-001
Contractbreuk door de overheid
<p>Schending beginselen van behoorlijk bestuur (rechtszekerheid- en vertrouwensbeginsel, gelijkheidsbeginsel, zorgvuldigheidsbeginsel, motiveringsbeginsel, evenredigheidsbeginsel, enz.).</p> <p>Schending van eigendomsrecht als vergunning onbepaalde duur wordt ingetrokken met sluiting als gevolg.</p> <p>Overheid toont zich onverantwoordelijk (eerst vergunning verlenen, VLIF-steun uitkeren en nadien veehouder verplichten om investering/bedrijf stop te zetten?), onbetrouwbaar (als alles met terugwerkende kracht kan worden herzien?) en vernietigt het investeringsklimaat in Vlaanderen.</p> <p>Gebrek aan toekomstperspectief en gevolgen voor rechtszekerheid door frequente wijziging van regelgeving. Bijgevolg is exploitatie conform geldende vergunning niet langer mogelijk zonder financiële gevolgen.</p> <p>Gebrek aan toekomstperspectief en gevolgen voor rechtszekerheid aangezien voorgestelde veehouderijmaatregelen moeten gerealiseerd zijn tegen 2030 (en stopzetten piekbelasters tegen 2025) ongeacht de termijn van de nog geldende omgevingsvergunning.</p> <p>Hof van Justitie bevestigt dat intrekking van omgevingsvergunning de laatste optie is, enkel indien er geen andere manier is om de verdere verslechtering van de natuur te verhinderen kan overgegaan worden tot intrekking van de exploitatievergunning.</p> <p>Wie kan en wil nog het risico nemen om als (jonge) landbouwer een bedrijf op te starten of over te nemen als je zelfs niet meer kunt rekenen op de rechtszekerheid van een vergunning (ook al is deze definitief verleend)? Op die manier is er geen bedrijfszekerheid meer.</p> <p>Beleid (en de vereiste inspanningen) wijzigt frequent maar investeringen vergen een afbetaaltermijn van minstens 20 jaar.</p> <p>Zonder rechtszekerheid inzake de vergunning, zullen de banken niet geneigd zijn om financiering toe te kennen.</p> <p>De concreet uitgewerkte PAS moet een werkbaar en toekomstgericht instrument zijn dat bovendien voldoende stevig juridisch onderbouwd is.</p>
De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van

stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen.

Sinds de invoering van de omgevingsvergunning geldt als algemene regel dat omgevingsvergunningen worden verleend voor onbepaalde duur. Dit betekent evenwel niet dat er door de vergunningverlenende overheid niet meer op de vergunning kan worden ingegrepen als dit noodzakelijk is voor de bescherming van mens en milieu tegen onaanvaardbare hinder en risico's ten gevolge van de exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit.

Het Omgevingsvergunningendecreet (OVD) en het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM) voorzien in een aantal flankerende maatregelen die de bescherming van de mens en het leefmilieu moeten garanderen. Zo is er de mogelijkheid (en in sommige gevallen de verplichting) om de milieuvoorwaarden te evalueren en desgevallend bij te stellen en om de 20 jaar, de mogelijkheid om het voorwerp en de duur van de omgevingsvergunning voor de exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit, in vraag te stellen en onder bepaalde voorwaarden bij te stellen. De invoering van nieuwe best beschikbare technieken (BBT) kan aanleiding geven tot een evaluatie van een bedrijf. Zo'n evaluatie kan leiden tot een aanpassing van de milieuvoorwaarden in de vergunning. Als de problemen niet opgelost geraken via aanscherping van de milieuvoorwaarden voorziet het Decreet na elke periode van 20 jaar ook de mogelijkheid (art. 83 OVD) om in te grijpen op het voorwerp of de duur van de vergunning.

Ook kunnen verschillende overheidsinstanties (en het betrokken publiek) steeds de bijstelling van de bijzondere milieuvoorwaarden vragen als zij van oordeel zijn dat de hinder en risico's ten gevolge van de exploitatie niet langer aanvaardbaar zijn.

Naast die mogelijkheden om in te grijpen via een individuele procedure, kunnen er nieuwe en strengere verplichtingen worden opgelegd aan de exploitanten via algemene en sectorale milieuvoorwaarden. Deze milieuvoorwaarden zijn al dan niet na afloop van een overgangstermijn van toepassing op inrichtingen en activiteiten die op de datum van inwerkingtreding van het besluit houdende milieuvoorwaarden zijn vergund of waarvoor een meldingsakte bestaat.

Een vergunning om een bepaald bedrijf te exploiteren heeft een vermogenswaarde en valt ontegensprekelijk binnen de beschermings sfeer van het artikel 1 EAP EVRM¹¹ dat bepaalt: *“Iedere natuurlijke of rechtspersoon heeft recht op het ongestoord genot van zijn eigendom. Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht.*

De voorgaande bepalingen tasten echter op geen enkele wijze het recht aan, dat een Staat heeft om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen of boeten te verzekeren.”

van het volledige bedrijf of bedrijfsreconversie (= stopzetten alle stalemities en omschakelen naar andere (verbrede) landbouwactiviteiten) volgens de principes van de bestaande instrumenten uit de huidige inrichtingsnota rode bedrijven, met uitzondering van bedrijfsverplaatsing. Ook hier worden de nodige vergoedingen voorzien.

^[1] EHRM 7 juli 1989, Tre Traktörer t. Zweden (taprvergunning), EHRM 18 februari 1991; Fredin t. Zweden (uitbating grindgroeve).

^[2] Grondwettelijk Hof nr. 123/2015, 1 Oktober 2015, B.7.4.

^[3] Grondwettelijk Hof nr. 170/2014, 27 november 2014

V-19-002

Omgevingsvergunning onbepaalde duur

Wordt als verworven beschouwd, financiële compensatie dreigt wanneer de overheid nog maar aanstalten maakt om dergelijke vergunning terug te schroeven.

Kan niet als verworven beschouwd worden/kan herbekeken worden wanneer uitstoot van bedrijf een disproportioneel grote impact heeft op Europees beschermde natuur. Kan niet als contractbreuk worden beschouwd vermits overheid moet voldoen aan verplichte toepassing van Habitatrictlijn.

Legt een hypotheek op doelstelling om ammoniakuitstoot over langere termijn te reduceren. Eenmaal bedrijf vergunning verkregen heeft, is er weinig motivatie om in de toekomst betere technieken toe te passen. Als bedrijf toch een nieuwe techniek wil toepassen, moet het toch een nieuwe vergunning aanvragen.

Onvermijdelijk dat de spelregels kunnen veranderen bij onbepaalde duur; daarom beter om opnieuw vergunning van bepaalde duur (20 jaar) te verlenen met daaraan gekoppeld voldoende rechtszekerheid voor de verleende periode.

Niet opportuun in sectoren waar emissies naar lucht, water en bodem inherent zijn aan de bedrijfsvoering; in bepaalde gevallen wordt de effectiviteit van emissie-reducerende maatregelen na verloop van tijd in vraag gesteld, dit is een groot probleem bij vergunningen verleend voor onbepaalde duur.

Maakt het voor de overheid onmogelijk om haar beleid bij te sturen in geval van ongewenste resultaten; beter om terug te keren naar 'vergunning bepaalde duur'.

Landbouwbedrijven hebben ofwel een milieuvergunning (met einddatum) ofwel een Omgevingsvergunning (zonder einddatum). Dit betekent dat er een discrepantie ontstaat tussen de landbouwbedrijven met een verschillende vergunningsachtergrond waardoor het

ene landbouwbedrijf wel een heraanvraag tot omgevingsvergunning dient in te dienen binnen een bepaalde periode, met of zonder passende beoordeling en hervergunbaarheid en het andere landbouwbedrijf voor onbepaalde duur verder kan uitgebaat worden.

Sinds de introductie van de omgevingsvergunning ter vervanging van de aparte stedenbouwkundige en milieuvergunning in 2017 krijgen inrichtingen die een hernieuwing van hun vergunning vragen bij besluit een vergunning van onbepaalde duur. Vergunningen van bepaalde duur kunnen enkel nog bij gemotiveerde uitzondering toegestaan worden. Alle (bestaande) inrichtingen die momenteel beschikken over een vergunning van onbepaalde duur hebben bijgevolg in de afgelopen jaren een hernieuwing van hun vergunning aangevraagd. Inrichtingen met een nog in de tijd beperkte vergunning zouden bij een vraag tot hernieuwing nu ook een vergunning van onbepaalde duur kunnen krijgen. In het Omgevingsvergunningendecreet zijn meerdere instrumenten en procedures opgenomen om desgevallend in te grijpen op de afgeleverde vergunning indien nodig. Zie hiervoor antwoord V-19-001.

Als een bedrijf zijn voorwaarden niet nakomt, kan steeds worden ingegrepen via de schorsings- en vernietigingsprocedure van het Omgevingsvergunningsdecreet (artikelen 92 t.e.m. 96) of via bestuurlijke handhaving (titel XVI van het DABM). Na de vaststelling van een milieu-inbreuk of een milieumisdrijf kan in het kader van de bestuurlijke handhaving een bestuurlijke maatregel worden opgelegd die de vorm kan aannemen van o.m. de stopzetting van een activiteit of de gehele of gedeeltelijke sluiting van een inrichting. In het geval van een aanzienlijk risico voor mens of milieu, zonder dat de milieuregelgeving moet zijn geschonden, kan een veiligheidsmaatregel worden opgelegd die o.m. de stopzetting van een activiteit of de gehele of gedeeltelijke sluiting van een ingedeelde inrichting of activiteit kan inhouden.

Het OVD (art. 68, 2de lid) bevat thans een limitatieve lijst van uitzonderingen waar een vergunning van bepaalde duur kan afgeleverd worden.

Ook kunnen verschillende overheidsinstanties (en het betrokken publiek) steeds de bijstelling van de bijzondere milieuvoorwaarden vragen als zij van oordeel zijn dat de hinder en risico's ten gevolge van de exploitatie niet langer aanvaardbaar zijn.

De permanente omgevingsvergunning staat niet ter discussie. De keuze om de omgevingsvergunning in de regel voor onbepaalde duur toe te kennen kadert in de keuze van de decreetgever voor een volledig geïntegreerde vergunningsprocedure, waarin gelijktijdig zowel de stedenbouwkundige aspecten als de milieuaspecten van een voorgenomen project zullen worden beoordeeld. Tevens is dit het logische gevolg van de keuze van de decreetgever om aan de vergunninghouder en de overheid meer rechtszekerheid te bieden. De decreetgever heeft in dit verband evenwel voorzien in een aantal flankerende maatregelen, zoals de algemene en gerichte evaluatie van inrichtingen of activiteiten en inspraakmogelijkheden voor het betrokken publiek of voor een adviesinstantie op het einde van elke exploitatietermijn van twintig jaar. Om de evaluaties

transparant en efficiënt te laten verlopen, voorziet de decreetgever in de opmaak van voortschrijdende meerjarenprogramma's inzake evaluatie. Door te voorzien in een periodiek evaluatiesysteem en de mogelijkheid om het voorwerp en de duur van de omgevingsvergunning op het einde van elke geldigheidsperiode van twintig jaar bij te stellen, heeft de decreetgever maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat er geen sprake kan zijn van een aanzienlijke achteruitgang in het beschermingsniveau van het leefmilieu. De permanente omgevingsvergunning strijdt aldus niet met het standstill-principe (Grondwettelijk Hof 6 oktober 2016, nr. 125/2016).

V-19-003

Tijdelijke vergunning tot 2030 ook voor rundveehouders

Een tijdelijke vergunning tot 2030 moet ook mogelijk zijn voor rundveehouders indien (nog) niet aan de generieke eisen voldaan kan worden (bv. bereiken pensioenleeftijd tegen 31/12/2030). Het gebrek aan deze optie voor de rundveesector is een discriminatie binnen het PAS akkoord.

Zie antwoord V-10-026.

V-19-004

Permanente kader omgevingsvergunning met ernstige gevolgen

Het permanent karakter van omgevingsvergunningen in de context van de stikstofhistoriek is een pijnlijk voorbeeld van het aanhoudend miskennen van de urgentie en de mogelijke gevolgen van dat miskennen. Bij elke tijdelijke/voorlopige/halve PAS-maatregel, bleef men permanente vergunningen afleveren voor exploitaties met (significante) bijkomende stikstofemissies. Met alle gevolgen van dien. Een ernstige plan-MER dient de effecten van het permanent karakter van deze vergunningen onder de loep te nemen. Wij zijn van mening dat reducties die beoogd worden tegen 2030 ook via omgevingsvergunningen dienen beperkt te worden tot deze termijnen. Enkel zo kan men van een status-quo beleid evolueren naar het controleerbaar en daadwerkelijk behalen van de doelstellingen. Latere vergunningen moeten eveneens beperkt worden in de tijd.

Zie antwoord V-19-002.

V-19-005

Screenen en bijstellen van vergunningen

Vergunningen moeten de toegepaste PAS-maatregelen, AEA- stalsystemen en maatregelen inzake stalmanagement vermelden. Deze moeten worden opgenomen als één van de verplichte vermeldingen zoals bepaald door het Omgevingsvergunningsbesluit. Indien de vereiste systemen nog moeten worden gerealiseerd en de vergunning op die voorwaarde wordt verleend, dient op die realisatie ook effectief te worden toegezien.

We verwachten dat de in het verleden uitgereikte vergunningen gescreend worden. Sommige veeteeltbedrijven werden vergund o.b.v. emissie-reducerende maatregelen die uiteindelijk de PAS- of AEA-lijst niet haalden omdat ze niet voldoende werkzaam zijn of niet geborgd kunnen worden. Andere veeteeltbedrijven werden vergund o.b.v. emissie-reducerende maatregelen die bij nader inzien niet de beoogde reductie haalden. Deze vergunningen moeten ambtshalve gescreend en bijgesteld worden.

Gezien het belang van de impactscore in het kader van de verlening van omgevingsvergunningen is een herziening essentieel. Ook in het verleden verleende vergunningen moeten bijgesteld worden o.b.v. de herberekende impactscore. Gezien het significantiekader en tal van drempels m.b.t. vergunningverlening en uitkoopregeling gebaseerd zijn op de impactscore moeten ook op dit punt de vergunningen worden gescreend en bijgesteld. Bij elke wijziging van de parameters van de impactscoretool dienen de in het verleden uitgereikte vergunningen gescreend en geactualiseerd.

Zie antwoord V-10-034.

V-19-006

Aanbevelingen inzake omgevingsvergunning onbepaalde duur

Het decreet omgevingsvergunning bevat geen bepalingen over het intrekken van een omgevingsvergunning. Schorsen of opheffen van een vergunning kan enkel bij zware

overtredingen van de milieuvorwaarden, met andere woorden via handhaving. Er is geen decretale procedure om een vergunning in te trekken, als de globale milieutoestand dat vereist, zoals nu met PAS het geval is. Het is bijgevolg onduidelijk hoe de stopzetting van de rode bedrijven zal gebeuren en hoe men tot 30% afbouw van de varkensstapel zal komen.

Het Grondwettelijk Hof stelde dat vergunningen van onbepaalde duur niet ongrondwettelijk zijn, omdat het systeem van algemene en gerichte evaluaties voldoende garanties biedt om een achteruitgang van het milieu te voorkomen. Het systeem van algemene evaluaties is echter enkel operationeel voor nieuwe BBT onderzoeken voor GPBV bedrijven, niet voor de andere bedrijven. De gerichte evaluatie van omgevingsvergunningen daarentegen moet nog volledig opgestart en geoperationaliseerd worden.

Via het stelsel van algemene en gerichte evaluaties (conform het omgevingsvergunningendecreet en DABM) kunnen enkel de voorwaarden van een omgevingsvergunning worden bijgesteld, maar niet het voorwerp of de duur van de vergunning. Als men echter tot een afbouw van 30% van de varkensstapel wil komen tegen 2030, zal het ook noodzakelijk zijn om in te grijpen op het voorwerp en de duur van omgevingsvergunningen voor varkensstallen. Aanpassen van het voorwerp en de duur van een omgevingsvergunning kan volgens het decreet pas na het verlopen van de eerste geldigheidsperiode van 20 jaar van een omgevingsvergunning. Aangezien de omgevingsvergunningen van onbepaalde duur nog maar 5 jaar bestaan, zal deze periode van 20 jaar voor de eerst afgeleverde omgevingsvergunningen pas verstreken zijn binnen 15 jaar. Om tot een afbouw van de varkensstapel met 30% te komen tegen 2030, zal het noodzakelijk zijn om al vroeger in te grijpen op het voorwerp van omgevingsvergunningen voor varkensstallen. Hoe zal de Vlaamse overheid dit probleem oplossen?

De voortdurende achteruitgang van Europese natuur, in strijd met het verslechteringsverbod van artikel 6, lid 2 HRL vereist een meer daadkrachtige aanpak door middel van het vergunningenbeleid. Er is minstens voor deze vergunningen een afwijkingsmogelijkheid op de onbepaalde duur nodig.

Een algemene evaluatie van de vergunningsvoorwaarden van een sector kan worden doorgevoerd, waarbij wordt nagegaan of de milieuvorwaarden al dan niet moeten worden bijgesteld, om de doelen voor stikstof te halen. Volgens het besluit omgevingsvergunningen kan immers een algemene evaluatie worden doorgevoerd als aan een nieuwe of bijgewerkte milieukwaliteitsnorm moet worden voldaan. Dit is nu met stikstof het geval. Het voorstel is om systematisch algemene evaluaties op te zetten voor bestaande industriële en landbouwbedrijven wat betreft hun stikstofuitstoot. Zoals gesteld kunnen hiermee enkel de milieuvorwaarden worden aangescherpt, maar niet het voorwerp van de vergunning. Om tot een afbouw van de varkensstapel te kunnen komen, zal het noodzakelijk zijn om het decreet omgevingsvergunningen op dit punt aan te passen.

Die evaluaties moeten worden uitgevoerd door de omgevingsvergunningscommissies (cf. DABM). Diverse administraties in deze OVGC's zijn onderbemand en hebben nu al te weinig personeel voor de vergunningsaanvragen. Er moet daarom voldoende personeel en middelen voorzien worden om ook deze evaluaties uit te kunnen voeren.

V-19-08

Visuele impact: bezorgdheid omtrent het wijzigen van het uitzicht van agrarische landschappen

Wie zal er instaan voor het onderhoud van akkers, graslanden, ...?

Bezorgdheid dat typisch agrarische landschappen zullen verdwijnen als gevolg van het stikstofakkoord.

De noodzakelijke bouw van nieuwe AEA-stallen, doorgedreven schaalvergroting... zal leiden tot (verdere) landschappelijke degradatie.

De impact op het landschap door uitvoering van de PAS is onderzocht en beoordeeld in het plan-MER. Voor een antwoord wordt verwezen naar die analyse.

V-19-009

Bezorgdheden omtrent status van bedrijfsgebouwen en woningen van landbouwers

Wat gebeurt er met woningen horend bij landbouwbedrijven die ermee stoppen, worden deze zonevreemd?

Er dient rekening gehouden te worden met de status van deze woningen.

Bezorgdheden omtrent waardeverlies van woningen horend bij landbouwbedrijven die ermee stoppen.

Er ontbreekt een concreet plan met fysieke aanduiding voor welke percelen of eigendommen het stikstofakkoord gevolgen zal hebben.

Bezorgdheid dat zonevreemdheid zal worden ingezet als argument voor het (verplicht) stopzetten van een activiteit in landbouwgebied, met name voor mestverwerkers.

De PAS wijzigt de decretaal voorziene basisrechten voor zonevreemde constructies (art. 4.4.10 tot 4.4.22 VCRO) en de mogelijkheden voor zonevreemde functiewijzigingen (art. 4.4.23 VCRO) niet. Het wijzigen van de functie van een voormalige landbouwbedrijfswoning naar de functie wonen is en blijft vergunbaar (cf. de bepalingen van art. 11 van het besluit tot vaststelling van de lijst van toelaatbare zonevreemde functiewijzigingen) in het agrarisch gebied. De stedenbouwkundige mogelijkheden blijven ongewijzigd.

Er wordt voorzien in een aanvullend 'woonrecht' voor stoppende landbouwers waarbij geen vergunning (voor een functiewijziging) dient te worden bekomen voor de landbouwers die hun bedrijfsactiviteiten stopzetten. Dit woonrecht geldt eveneens voor de afstammelingen of aangenomen kinderen, maar vervalt bij een vervreemding aan derden. Deze regeling doet geen afbreuk aan de bestaande regelgeving m.b.t. zonevreemde basisrechten en de vergunningverlening inzake (zonevreemde) functiewijzigingen (waaronder 'wonen').

De VCRO voorziet in een beperkt kader waarbinnen een beperkt aantal functiewijzigingen binnen strikte randvoorwaarden mogelijk zijn op voormalige landbouwbedrijfszetels dat toe laat dat het patrimonium van stoppende landbouwbedrijven te hergebruiken en op die manier te valoriseren. De PAS wijzigt dat kader niet.

De planologische verenigbaarheid van een mestverwerkingsinstallatie wordt beoordeeld met behulp van de omzendbrief RO/2006/01 betreffende het afwegingskader en de randvoorwaarden voor de inplanting van installaties voor mestbehandeling en vergisting.

V-19-010

Bezorgheden inzake ruimtelijke issues

Bossen aangelegd in herbevestigd agrarisch gebied mogen geen impact hebben op het vergunningenbeleid voor de aanwezige landbouwbedrijven want op vandaag heeft men zelfs in herbevestigd agrarisch gebied geen zekerheid meer over de landbouwfunctie.

De Vlaamse Overheid heeft door een gebrek aan doortastende ruimtelijke ordening een situatie gecreëerd waarbij bestemmingen natuur en landbouw tegenover elkaar gesteld worden. Het uitbreiden van de bestemming natuur binnen agrarisch gebied is hier een voorbeeld van. Deze tegenstrijdigheid (ruimtelijke ordening versus PAS) valt niet weg te werken, zoals de PAS momenteel is opgevat. Het ontwerp-PAS schikt zich immers niet naar het beleidsplan Ruimte Vlaanderen én het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Door contractueel vast te leggen waar men bijkomende natuur wil realiseren kan men beter rekening houden met de wederzijdse verlangens en impact. Hierdoor kom je tot een betere ruimtelijke ordening.

Vrees dat er steeds meer habitatgebieden bijkomen in ons sterk versnipperd Vlaanderen (op vlak van ruimtelijke ordening). Zo zal er voor niemand nog plaats zijn om zijn bedrijf uit te baten. Kijk maar naar Wuustwezel waar men nu een groene corridor wil leggen van het ene natuurgebied naar het andere, midden in agrarisch gebied.

Het belang van voldoende landbouwgrond kan en mag niet onderschat worden. Er wordt aan de landbouw in Vlaanderen al vele jaren 750.000 ha landbouwgrond beloofd terwijl de overheid goed weet dat die er niet zijn en dat de beschikbare oppervlakte alleen maar zal afnemen door meer bebouwing, aanleg van wegen, inname voor natuur, verharding enz.

De programmatische aanpak stikstof heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen.

M.b.t. de afbakening van de SBZ wordt verwezen naar antwoord V-21-007.

M.b.t. het vastleggen van de instandhoudingsdoelen wordt verwezen naar antwoord V-21-008.

De PAS voorziet op zich geen wijzigingen in afbakening van Habitatrichtlijngebieden, planologische bestemmingen, overdrukken of stedenbouwkundige voorschriften. De gewestplannen, bijzondere plannen van aanleg en ruimtelijke uitvoeringsplannen met hun stedenbouwkundige voorschriften blijven van toepassing. Met uitzondering van de nulbemesting heeft de PAS dan ook geen rechtstreekse invloed op het gebruik van landbouwgronden of de realisatie van de doelstellingen zoals geformuleerd in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen of het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

V-19-011

Decretale verlengingsregeling veehouderijen

Vraag om alle vergunningen (ongeacht tijdig aangevraagd of niet) die aflopen in 2021, 22, 23, 24 en 25 decretaal te verlengen tot de goedkeuring van een definitieve PAS en niet tot een bepaald vast jaartal.

Vraag om de automatische tijdelijke vergunningsverlenging te laten gelden voor iedereen wiens vergunning afliep sinds feb 2021, ook voor wie door omstandigheden (waaronder het stikstofarrest) geen hervergunningsaanvraag heeft ingediend of kon indienen. Is het niet mogelijk om nu, vooraleer de PAS goedgekeurd is, de aanmelding te kunnen doen voor verval van de vergunning?

Vraag om bedrijven die in afwachting van de definitieve PAS regelgeving reeds een 'voorlopige' vergunning kregen mee te nemen in de decretale verlengingsregeling, zeker

indien zou blijken dat ze geheel of gedeeltelijk zouden uitgesloten worden van een hervergunning.

Vraag om te voorzien in een decretale verlenging tot 2030 vermits de stallen pas tegen 2030 emissiearm moeten zijn.

Vraag om decretale verlenging juridisch goed te onderbouwen zodat deze verlenging de toets aan art. 6, lid 2, van de Habitatrichtlijn kan doorstaan (geen betrekking op reeds vervallen vergunningen, geen bijkomende emissies/deposities, beperkt in tijd)

Sinds mei 2021 worden omgevingsvergunningaanvragen voor veehouderijen, voor wat betreft de ammoniakemissie, afgetoetst aan de Ministeriële instructie/Richtsnoeren. In de Richtsnoeren is een bepaling opgenomen die betrekking heeft op loutere verlengingen van bestaande bedrijfsexploitaties waarbij het mogelijk is om een verlenging te bekomen tot 31/12/2023 zonder toepassing van de bepalingen in het Richtsnoer. Op die manier is het voor bedrijven mogelijk om bij een volgende aanvraag in te spelen op de vereisten van de PAS.

Na de goedkeuring van de PAS door de Vlaamse Regering wordt een voorstel van decreet ingediend waarbij de geldigheidsduur van vergunningen van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties die aflopen in 2023 decretaal wordt verlengd tot eind 2023. Een gelijke verlenging wordt eveneens toegepast voor vergunningen die aflopen in 2022 en waarvoor tijdig een hernieuwing werd aangevraagd. Met een tweede decreet, dat gelijktijdig en samen met het stikstofdecreet goedgekeurd wordt in het parlement, wordt deze termijn nog eens verlengd met 12 maanden tot 31 december 2024. Deze regeling geldt enkel voor de inrichtingen welke omwille van de stikstofproblematiek inzake SBZ-H geen nieuwe vergunning zouden kunnen krijgen.

V-19-012

Impact veehouderijmaatregelen op (kleine) familiale bedrijven

Treffen de (kleinere) familiale bedrijven en de gezinnen die erachter staan vermits de voorgestelde maatregelen vaak financieel niet haalbaar zijn. Recente investeringen in stallen moeten plots op een veel kortere tijd afgeschreven worden.

Zorgen voor veel onzekerheid en stress (inclusief mentale problemen) zowel bij familiale bedrijven, bij jonge starters als bij boeren die binnen enkele jaren op pensioen gaan en door de strenge regelgeving geen opvolger meer hebben/vinden.

Kleine familiale bedrijven zullen verdwijnen. Bedrijfszetels/gronden zullen opgekocht door grootschalige bedrijven en op die manier zullen de voorgestelde veehouderijmaatregelen aanleiding geven tot schaalvergroting.

Ook bedrijven die reeds sterk reduceerden en bewust niet kozen voor schaalvergroting maar wel voor duurzaamheid, welzijn en een gesloten mestkringloop worden zwaar getroffen, terwijl dit misschien net de toekomst moet zijn.

Heel wat familiale landbouwbedrijven zijn vaak heel goed bezig op ecologisch vlak, veroorzaken geen overproductie aan ammoniak en telen op natuurvriendelijke wijze hun gewassen. Toch worden deze meegesleurd door een generieke aanpak.

Vraag om als klein bedrijf toch te kunnen groeien tot een leefbare grootte voor 1 persoon. Een te klein veebedrijf combineren met een job is praktisch gezien niet haalbaar.

Niet haalbaar voor boeren zonder opvolging op korte/middellange termijn van hun pensioen. Een tijdelijke vergunning tot aan pensioen zonder bijkomende verbouwingen in AEA-systemen moet mogelijk zijn voor oudere landbouwers.

Gezien het feit dat het aantal landbouwbedrijven en het aantal dieren blijft dalen en ook rekening houden met het bijkomend element dat men hier het landschapspark "BOERENLANDSCHAP PAJOTTENLAND" wil oprichten, dient er voor onze regio een uitzondering gemaakt voor wat betreft de generieke stalemissiereducties. Zoals de naam "Boerenlandschap Pajottenland" al vermeldt, wordt het landschap in deze regio gekenmerkt door kleine gemengde familiale land- en tuinbouwbedrijven: de koeien grazen nog buiten omdat er nog veel blijvend grasland is en de grootte van de bedrijven is in verhouding met het areaal dat bewerkt wordt. Als men het boerenlandschap van vandaag met zijn gemengde rundveebedrijven wil behouden, is het noodzakelijk dat deze landbouwbedrijven nog toekomstgericht kunnen blijven investeren/moderniseren zodat deze kleine familiale bedrijven rendabel blijven en kunnen worden verdergezet door de volgende generatie! De gemiddelde leeftijd van de landbouwers is 55+, als deze bedrijven niet kunnen blijven moderniseren en rendabel blijven, kan of wil de volgende generatie het bedrijf niet overnemen. Hiermee zal ook de kennis, ervaring en passie voor de landbouw (die al generaties lang wordt doorgegeven!) verloren gaan!

Vlaamse Ardennen: vergelijkbare situatie als in Pajottenland.

Zie antwoord V-10-001.

V-19-013

Rem op bedrijfsoptimalisaties

Huidige situatie - toepassen Richtsnoer sinds stikstofarrest: allerhande bedrijfsoptimalisaties zoals ook vervangen oude stallen door nieuwe stallen (zonder uitbreiding dieren maar met betere omstandigheden inzake dierenwelzijn) worden niet meer aangevraagd; regeling is onwerkbaar/onduidelijk en is niet op democratische manier tot stand gekomen: nieuwe voorlopige regeling nodig (in afwachting van definitieve PAS) die wel gedragen wordt door alle partijen.

Toekomstige situatie - ontwerp-PAS: biedt quasi geen ontwikkelruimte en perspectief (ook niet voor bedrijfsoptimalisaties). Ontwikkelruimte is noodzakelijk om de dynamiek in de sector te houden. Zonder perspectief voor bedrijven zijn investeringen in potentiële reductiemaatregelen economisch moeilijk haalbaar. Ook investeringen gericht op bedrijfsoptimalisaties inzake andere duurzame thema's (klimaat, water, energie, dierenwelzijn, enz.) dreigen stil te vallen door het ontbreken van ontwikkelruimte.

Zie antwoord V-10-010.

V-19-014

Langere overgangperiode

De landbouwers moeten meer tijd krijgen om zich aan te passen aan de nieuwe regels van uitstoot, misschien a.d.h.v. een tijdelijke vergunning van bv 20 jaar.

Het PAS-kader is noodzakelijk om de Europese natuurdoelstellingen tegen 2050 te kunnen realiseren. Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarbinnen de instandhoudingsdoelen (IHD) binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk habitatype in een SBZ-H de overschrijding van de kritische depositiewaarden (KDW) met 50% moet gereduceerd zijn t.o.v. de toestand in het referentiejaar 2015. Hiertoe is er een emissiereductiescenario G8 uitgewerkt waaraan tegen 2030 voldaan moet worden. Voor varkens- en pluimveebedrijven wordt, rekening houdend met dit tijdspad, de mogelijkheid voorzien om een tijdelijke vergunning aan te vragen tot 2030. Voor rundveehouders wordt de mogelijkheid voorzien om een tijdelijke vergunning aan te vragen tot 2026 (evaluatiemoment) indien geen extra reducties worden gerealiseerd.

Rundveebedrijven waarvan de vergunning afloopt vóór 2026, kunnen een verlenging van hun vergunning tot 2030 bekomen, mits een minimale emissiereductie van 5% uiterlijk in 2025 (waarbij wel wordt gegarandeerd dat de G8-reductiemaatregelen op sectorniveau (i.c. 15/20%) uiterlijk eind 2030 gerealiseerd zijn)..

V-19-015

Geur/dierenwelzijn

Geur:

Er wordt sinds juni 2021 een verstrenge beoordeling van het geurkader gehanteerd. Bedrijven die voldoen aan het G8-scenario en dus niet moeten reduceren, omdat ze bv. volledig AEA uitgevoerd zijn, zullen belemmerd worden op vlak van geur. Een tijdelijke vergunning tot 2030 zal voor bedrijven met traditionele stallen dan ook niet mogelijk zijn. Voor ammoniak krijgt men dus wel tijd om technieken uit te zoeken, terwijl voor geur onmiddellijk actie moet ondernomen worden. Beide hangen wel aan elkaar en de meeste technieken brengen een reductie van beide parameters met zich mee. Daarom vragen we dat beide kaders, voor zowel ammoniak als geur, op elkaar afgestemd worden en ook landbouwers op vlak van geur zich voldoende kunnen informeren en innoveren tegen 2030.

Geurnormen worden steeds strenger tot bijna onwerkbaar.

Er is een gebrek aan onderzoek naar innovatieve systemen om NH₃ en geur op elkaar af te stemmen.

Geef bewoners van landelijk gebied (platteland) voldoende bescherming tegen geurhinder door een maximum van 5 OU/m³ te hanteren. Op die manier krijgen zij ook recht op een gezond leven.

Dierenwelzijn:

Strengere normen te verwachten die tegenstrijdig zijn met vereisten PAS; veehouder dient aan beide te voldoen en staat bijgevolg met de rug tegen de muur.

Ook combinatie (geurkader, strengere normen dierenwelzijn en vereisten PAS) van verplichtingen wordt aangekaart vermits dit onhaalbaar is in de praktijk.

Zie antwoord V-10-036.

V-19-016

Evaluatie en bijstelling van vergunningen

Een gedegen en gedragen instrumentarium moet worden ontwikkeld om de stikstofdepositie en ecologische kwaliteit te kunnen beoordelen. Binnen een onderzoeksprogramma moet worden gewerkt aan de meting en modellering van bedrijfsemisies in de praktijk en het effect van maatregelen. Ook moet in beeld gebracht worden of de feitelijke stikstofemissie overeenstemt met de vergunde emissie.

Op basis van het onderzoeksprogramma moet vervolgens ook een traject worden uitgestippeld voor een regelmatige evaluatie van de vergunningsvoorwaarden van een bedrijf. Indien wordt vastgesteld dat de vooropgestelde emissies overschreden worden, kan dit leiden tot bijstellingen, met als doel om wel te voldoen aan de vooropgestelde emissiedoelstellingen. Deze evaluatie en bijstelling is een noodzakelijke invulling van de flankerende maatregelen die in het omgevingsvergunningsdecreet zijn opgenomen als compensatie voor de invoering van de 'eeuwigdurende' omgevingsvergunning. Deze evaluatie is sowieso noodzakelijk als 'ex post beoordeling' van vergunde projecten. Ook moet de zekerheid ingebouwd worden dat de evaluatie, en eventuele bijstellingen, ook daadwerkelijk zullen gerealiseerd worden.

GPBV-evaluaties op de veeteeltbedrijven die vallen onder de scope van BREF IRPP moeten uitgevoerd worden. Voor een volgende evaluatie moet er specifiek aandacht worden besteed aan de stikstofemissies en het toepassen van BBT's. Handhaving moet dit als prioriteit nemen voor de komende meerjarenprogramma's.

Monitoring, borging en handhaving komt uitvoerig aan bod in hoofdstuk 7 van de PAS.

Monitoring van stikstofsanering komt uitvoerig aan bod in hoofdstuk 5 van de PAS.

Het screenen en bijstellen van een vergunning komt aan bod in antwoorden V-19-001, V-19-002 en V-19-005.

Een algemene screening van de vergunningen die reeds zijn verleend is niet voorzien. Ook een frequente screening van alle bedrijven is niet haalbaar. Veel bedrijven beschikken nog over milieuvergunningen die verleend zijn voor een termijn van 20 jaar. Bij de hervergunning zal dit opnieuw geëvalueerd worden volgens de dan geldende kaders en zullen de toegepaste emissie-reducerende technieken worden getoetst aan de meest recent beschikbare informatie. Voor de bedrijven die exploiteren met een vergunning voor onbepaalde duur, wordt de vergunning na een termijn van 20 jaar onderworpen aan een procedure die kan leiden tot een bijstelling van duur en voorwerp, conform artikel 83 van het Omgevingsvergunningsdecreet. Ook dan zal de vergunning geëvalueerd, en waar nodig

bijgesteld worden, op basis van de dan geldende kaders en zullen de toegepaste emissie-reducerende technieken worden getoetst aan de meest recent beschikbare informatie.

In toepassing van artikel 1.4.1.1 van titel II van het VLAREM moet een algemene evaluatie van de milieuvoorwaarden die van toepassing zijn op een GPBV-installatie worden uitgevoerd binnen twee jaar na de bekendmaking in het publicatieblad van de Europese Unie van de door de Europese Commissie aangenomen nieuwe BBT-conclusies betreffende de hoofdactiviteit van de GPBV-installatie. De BREF IRPP met de BBT-conclusies voor intensieve varkens- en pluimveehouderijen is gepubliceerd op 15 februari 2017. De BBT-conclusies zijn grotendeels omgezet in hoofdstuk 3.11 van titel III van het VLAREM zodat die automatisch van toepassing zijn. Alle landbouwbedrijven die ook een GPBV-installatie zijn, moesten uiterlijk op 21 februari 2021 voldoen aan dit hoofdstuk. De toetsingen zijn door de administratie allen opgestart in 2017. Gelet op de BBT-conclusies en de doorvertaling in hoofdstuk 3.11 van titel III van het VLAREM is er geen aanleiding om opnieuw een toetsing uit te voeren.

Voor de algemene regelgeving inzake meerjarenplanningen en evaluaties door de afdeling Handhaving van departement Omgeving kan er worden verwezen naar volgende websites:

<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/omgevingsvergunning/gpbv-installaties>

<https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-11/MJP%202021-2026.pdf>.

Het meerjaren(controle)programma van afdeling Handhaving, waarin controles van GPBV-evaluaties zitten vervat, wordt afgestemd op het voortschrijdend meerjarenprogramma. Tijdens de controles van GPBV-installaties wordt nagegaan of de installaties aan de (geactualiseerde) vergunningsvoorwaarden voldoen en indien nodig moeten worden bijgesteld. De controles specifiek voor BREF IRPP worden al meerdere jaren systematisch opgenomen in de Omgevingshandhavingssystemen van de afdeling Handhaving van departement Omgeving.

V-19-017

Zorg voor gezondheid

Nood aan onderzoek naar de effecten van intensieve veeteelt en grote concentraties van vee op de gezondheid van de omwonenden/ risico's voor de samenleving.

Maak budget vrij om de gezondheidsrisico's van de Vlaamse veehouderij exacter in te schatten, en de risico's hiervan te beperken.

Naast Watertoets, Natuurtoets, enz. is ook een 'Gezondheidstoets' noodzakelijk bij beoordeling van vergunningsaanvraag.

Zie antwoord V-10-032.

V-19-020

Vergunning van stallen in geschorste toestand

Niets vermeld hieromtrent in ontwerp-PAS.

Er wordt verondersteld dat deze kunnen meegeteld worden voor het bepalen van de vergunde emissie vermits deze vergunning rechtmatig verkregen is.

Milieuvergunningen waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of een stedenbouwkundige melding nodig is, bleven geschorst zolang de stedenbouwkundige vergunning niet definitief is verleend of de handelingen waarvoor de stedenbouwkundige melding is verricht niet mogen worden aangevat op grond van artikel 4.2.2, § 4, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Voor stedenbouwkundige vergunningen en meldingen gold een spiegelbepaling. Bij de invoering van de omgevingsvergunning werd voorzien in een overgangsmaatregel om de schorsingsregeling te behouden voor de inrichtingen of activiteiten en stedenbouwkundige handelingen die met toepassing van één van de decreten vergund of gemeld zijn.

De koppelingsregeling (luik schorsing) was gericht op de uitvoerbaarheid van de vergunningen. De stedenbouwkundige en de milieuvergunning zijn in hun uitvoerbaarheid aan elkaar gekoppeld, maar die koppeling belet niet dat zij voor het overige als zelfstandige vergunningen naast elkaar blijven bestaan. Het gevolg lijkt te zijn - tenzij bij verval - dat die emissies op milieuvlak als vergund kunnen worden beschouwd, indien de vergunning ook uitvoerbaar is.

V-19-021

Generieke veehouderijdoelstellingen

Bieden geen ruimte (in tijd, in financiële middelen, in vergunningenbeleid) om emissies te reduceren door ontwikkeling van nieuwe technieken; te weinig focus op innovatie.

Houden geen rekening met de emissiereductie door natuurlijke afvloeï.

Geven geen kansen aan bedrijven met opvolging en jonge landbouwers om te innoveren en te groeien.

Te weinig haalbare maatregelen (zonder afbreuk te doen op dierenwelzijn, arbeidsefficiëntie en financiële resultaten) die erkend en aanvaard zijn om de doelstellingen te behalen. Hierdoor wordt hen de kans ontnomen om op een economisch en ecologisch verantwoorde wijze tegemoet te kunnen komen aan zeer hoge emissiereductiedoelstellingen. Dit is geen zorgvuldige besluitvorming en strookt niet met het gegeven dat het Vlaamse Gewest bij de keuze van maatregelen die uitvoering moeten geven aan artikel 6 Habitatrictlijn rekening moet houden met sociale en economische randvoorwaarden.

Niet mogelijk om momenteel zinvol te investeren door gebrek aan technisch en economisch haalbare en goedgekeurde maatregelen.

Focus op afbouw van de veestapel; met zware gevolgen: het inkomen uit het bedrijf zakt, het opgemaakte verdienmodel klopt niet meer, de leningen kunnen niet meer afbetaald worden, bedrijf is niet meer interessant om over te nemen.

Veel bedrijven hebben de voorbije jaren al geïnvesteerd waardoor er momenteel nog hoge schuldenlasten lopen. De voorgestelde generieke doelstellingen (bv. investering in AEA systemen en andere) zorgen er voor dat die bedrijven die bijkomende financiële lasten niet kunnen dragen. De veehouders kunnen de meerprijs immers niet doorrekenen naar de afnemers.

Financieel niet langer haalbaar om als koppel in het bedrijf te blijven en één van beide moet buitenshuis gaan werken. Dit heeft gevolgen voor de arbeidsdruk, er wordt niet meer voldoen aan VLIF voorwaarden wanneer dat inkomen buitenshuis een bepaalde drempel overschrijdt, het heeft implicaties op vlak van statuut en deelname aan de bedrijfsvoering.

Zie antwoord V-10-015.

V-19-022

Demografische toestand landbouwsector

Door 2030 als symbolische tussendatum te hanteren, wordt er onvoldoende rekening gehouden met demografische trends in de sector (verhouding jonge boeren versus boeren tegen pensioenleeftijd).

Groot deel van de landbouwers is 55+ en heeft geen opvolging. Vraag om regeling uit te werken zodat deze bedrijven vervroegd kunnen stoppen: compensatie voorzien in ruil voor definitief stopzetten van de bedrijvigheid.

De emissiedaling die door deze natuurlijke afvloeï ontstaat, dient meegenomen om de taakstelling van de blijvers te verlagen. Op die manier moeten de maatregelen niet zo bruusk en op korte termijn worden genomen. De goede staat van instandhouding moet immers pas tegen 2050 bereikt worden.

Daarentegen hebben slechts 12% van de landbouwers een opvolger. Deze jonge boeren (de blijvers) zijn de toekomst van de Vlaamse voedselproductie & het Vlaamse landschap! Zij moeten meer perspectief en ontwikkelingskansen krijgen voor de middellange en lange termijn.

Concrete vraag: is er voldoende rekening gehouden met de leeftijd van de bedrijfsleiders; heeft men dit potentieel al in rekening heeft gebracht bij het halen van de doelstellingen?

Het in rekening brengen van de natuurlijke afvloeï en werken met een langere overgangperiode zal het draagvlak voor de maatregelen verhogen.

Er is momenteel voor 55-plussers geen specifieke regeling voorzien om vervroegd te stoppen. Voor jonge boeren wordt er in het flankerend beleid bijkomende VLIF-investeringssteun voorzien voor de constructie van AEA-stallen. De 30%/40%-steunpercentages die heden gelden worden verhoogd tot 40%/65% voor jonge boeren. Dezelfde steunpercentages worden eveneens voorzien voor investeringen in PAS-maatregelen bij runderen. Er wordt nog onderzocht of er een waarborgsysteem kan toegepast worden om de bancaire financiering van investeringen te financieren.

Bij de evaluatie van de reductiedoelstellingen van de PAS wordt rekening gehouden met de daling door stoppende bedrijven. Ook is de waarde van de variabele drempel in het beoordelingskader voor NH₃ functie van de voortgang in de realisatie van nodige emissiereducties voor ammoniak. Een vastgestelde daling door stoppende landbouwbedrijven kan, samengeteld met de reductiemaatregelen van het G8-scenario, op deze manier doorwerken bij de vergunningverlening. De extra inspanningen bovenop deze van het G8-scenario (bv. stoppende bedrijven of bedrijven die intekenen op bijkomend flankerend beleid (varkensregeling of uitkoopregeling oranje bedrijven)) worden dus meegenomen via het aanpassen van de variabele drempel (zie ook antwoord V-18-001).

I.v.m. het al dan niet meenemen van toekomstige emissiedalingen, bv. door natuurlijke afvloeï, wordt verwezen naar het antwoord V-07-001.

V-19-023

Reductiedoelstellingen varkens/pluimvee: 60% reductie op stalniveau

gecreëerd door groot bedrijf, maar klein bedrijf moet zorgen voor oplossing (die niet financieel niet te verantwoorden is)!

Beoordeling mag niet beperkt worden tot AEA zijn van stallen, de volledige bedrijfsvoering dient meegenomen in beoordeling van potentieel negatieve effecten van bedrijf op SBZ-H. Grote bedrijven moeten meer mest uitvoeren op gronden of afvoeren naar de verwerking. Zowel bij opbrenging op de grond (bv. door breedwerpig uitrijden van drijfmest) of tijdens het verwerkingsproces (bv. mestscheiding) ontstaan ammoniakemissies. Op deze emissies heeft het AEA-systeem geen invloed. Bijgevolg hoe meer dieren (ook als ze in AEA-stallen gehuisvest zijn) hoe meer emissies er ontstaan.

Geeft aanleiding tot schaalvergroting van bedrijven vermits financieel/praktisch niet haalbaar voor kleinere veehouderijen.

In het belang van de landbouwers zélf en wetenschappelijk verantwoord om reductiedoelstelling te formuleren op stalniveau. Indien doelstelling op bedrijfs- of sectorniveau wordt gelegd, wordt ten onrechte geëist van een landbouwer met een AEA-stal dat hij de uitstoot van die relatief propere stal ook nog eens met -X% verminderd.

Niet realiseerbaar voor huurders van stallen.

Volgende verduidelijking wordt voorzien in de PAS m.b.t. de vooropgestelde reductiedoelstellingen in de varkens- en pluimveesector:

De generieke emissiereducties op varkens – en pluimveebedrijven dienen gerealiseerd op exploitatieniveau en niet op stalniveau. Dit houdt in dat intern salderen tussen verschillende bedrijfsonderdelen (vnl. stallen) op eenzelfde ruimtelijke locatie en gevat door één (omgevings)vergunning mogelijk is om de vereiste emissiereductie te realiseren.

Zie ook antwoorden V-10-008, V-10-015 en V-19-022.

V-19-024

Intern salderen

Intern salderen:

Moet mogelijk zijn om de vrijheid van ondernemen en investeren te kunnen vrijwaren.

Kan op 3 verschillende manieren geïnterpreteerd worden:

- Intern salderen tussen verschillende diersoorten

<ul style="list-style-type: none"> - Intern salderen door extra emissiereductie en uitbreiding in dieraantallen - Intern salderen leidt tot gevraagde emissiereductie op bedrijfsniveau <p>Het is onduidelijk welke interpretatie bedoeld wordt in de concept-PAS en of er combinaties van de drie mogelijk zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is negatief de voor melkveesector: door het omzetten van varkens naar koeien wordt de vereiste doelstelling op sectorniveau voor de melkveesector nog moeilijker te behalen.
Zie antwoord V-10-011.

V-19-025
Referentie 2015
<p>Ontwerp PAS loopt achter de feiten aan door zich te baseren op cijfers van 2015, en dit terwijl PAS ten vroegste in 2023 van start zal gaan.</p> <p>Wat is referentie 2015: milieuvergunning, mestbalans, NER's?</p> <p>Communicatie uit 2015 (groene PAS-brief) moet geldig blijven, m.a.w. er mogen geen reductievereisten opgelegd worden aan veehouderijen met een impactscore < 3%.</p> <p>Inspanningen om de emissies te reduceren die zijn uitgevoerd voor 2015 worden ten onrechte niet gehonoreerd.</p>
Zie antwoord V-10-018.

V-19-026
Vraag naar rechtszeker beleid op langere termijn - gebiedsgerichte geïntegreerde aanpak/systeembenadering

Gezien het gebrek aan een systeembenadering, de onzekerheid omtrent de effectiviteit van de AEA- en end-of-pipetechnologie en het feit dat men onvoldoende ver vooruit kijkt, vreest men dat de PAS niet in staat zal zijn om de vooropgestelde doelstellingen te realiseren. Er is de vraag om werk te maken van een gebieds- (en zelfs bedrijfs-)gerichte geïntegreerde aanpak binnen een participatief traject om de doelen effectief te bereiken en op die manier te zorgen voor rechtszekerheid.

Rechtszekerheid is cruciaal om draagvlak van de regelgeving te realiseren en om de doelstellingen te halen. Het maatschappelijke protest tegenover de PAS heeft in belangrijke mate te maken met de manier waarop in het verleden (en vooral sedert 2015) vergunningen zijn afgeleverd. Dat die vergunningen nu opnieuw in vraag moeten worden gesteld, is nefast voor het draagvlak in de landbouwsector (inclusief bio) voor het omgevingsbeleid in het algemeen en dit stikstofakkoord in het bijzonder. Daarom is het belangrijk dat de vergunningen die de komende jaren volgen uit dit definitief PAS juridisch wel degelijk kunnen stand houden. Ook omwille van die reden is het belangrijk om zo snel mogelijk tot een sluitend akkoord te komen. Het is overigens één van de doelstellingen van dit PAS, dat een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader moet bieden voor vergunning- en toestemmingverlening.

Momenteel zitten we al halverwege de tijdslijn voor het behalen van de tussentijdse doelstelling van 2030 (de 2030-doelstelling voor emissie- en depositiereductie), namelijk dat voor elk A-habitatype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarden (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015.

Alle voorstellen van maatregelen uit dit ontwerp PAS zijn gericht op het behalen van deze 2030doelstelling, maar achterliggend spelen ook de doelstellingen voor 2045 en 2050 mee, namelijk tegen 2045 volledig wegwerken van de gemiddelde overschrijding van de KDW in de A-habitats en tegen 2050 komen tot een gunstige toestand in alle A-habitats.

Dit gegeven creëert bijkomende rechtsonzekerheid: enerzijds omwille van het gebrek aan een systeembenadering en anderzijds omwille van de onzekerheid dat de huidige technologie, waar zo sterk op wordt ingezet, in staat zal zijn om de vooropgestelde doelstellingen te realiseren.

De gunstige staat van instandhouding in de A-habitats die we in 2050 willen bereiken, is niet alleen afhankelijk van stikstofdepositie. Natuurgebieden en het leefmilieu in het algemeen ondervinden ook hinder van nitraat, pesticiden, verdroging, enz. Vlaanderen slaagt er nog steeds niet in om al deze problemen vanuit één samenhangend beleid te benaderen. Dergelijke systeembenadering vergt maatwerk per natuurgebied en zelfs per bedrijf, gebaseerd op de visie die voor elk Natura 2000 gebied ontwikkeld is.

Dit ontwerp definitief PAS legt een zeer sterke nadruk op (end-of-pipe) technologie, waarvan de effectiviteit niet gegarandeerd is, of in de praktijk vaak (veel) beperkter blijkt dan theoretisch vooropgesteld in de AEA- of PAS-lijsten (zie eerder punt). Het is riskant om er op te rekenen dat deze technologie de problemen zullen oplossen, niet naar 2030 toe en

een stikstofsaneringsplan met herstelmaatregelen voor de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu in SBZ-H;

kaders voor de beoordeling van de impact van activiteiten die NOx of ammoniak uitstoten;

een pakket flankerende maatregelen om sectorinspanningen te ondersteunen;

een systeem voor monitoring en borging van de programmadoelen.

Het is de bedoeling om de nodige wetgevende initiatieven zo snel mogelijk te initiëren om zo snel mogelijk tot een definitief en rechtszeker kader te komen.

De motivatie voor de 2030-doelstelling is opgenomen in de PAS-nota. De tijdshorizon van deze PAS is het jaar 2030. Dit is in lijn met andere beleidsplannen van de Vlaamse Regering rond lucht- en klimaatbeleid (Luchtbeleidsplan 2030; Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030) en met de stikstofaanpak in Nederland. 2030 is halfweg de beschikbare tijdspanne van 30 jaar om de stikstofdepositie onder de kritische drempelwaarden te laten dalen, wat voor de A-habitats cruciaal is.

De PAS voorziet in een aantal emissie-reducerende maatregelen. De beoogde reducties voor veehouderijen kunnen op verschillende manier bereikt worden: (1) minder dieren, (2) staltechnieken of andere technieken (opgenomen in Ministerieel Besluit AEA-stalsystemen of op de PAS-lijst), of (3) een combinatie van de twee voorgaande. Daarnaast is er ook nog de verplichte stopzetting van de piekbelasters, de vrijwillige stopzetting van bedrijven met impactscore > 20% (en bij uitbreiding voor bedrijven met impactscore >5%) en de maatregelen voor de afbouw van de varkensstapel. Er kan dus niet gesteld worden dat de focus ligt op end-of-pipe-technieken.

Nieuwe emissie-reducerende technieken en managementmaatregelen kunnen op de zogenaamde PAS- en AEA-lijst komen, indien hun effectiviteit is aangetoond en gevalideerd door het WeComV (Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt). Het WeComV kijkt overigens niet enkel naar ammoniakemissies, maar neemt ook andere luchtemissies mee zoals fijn stof, geur, biologische agentia en broeikasgassen. Dit ook om probleemverschuivingen te vermijden en maximaal in te zetten op maatregelen die een synergie met andere duurzaamheidskwesities inhouden.

Monitoring en borging moeten garanderen dat het jaargemiddelde van de depositie van stikstof (in alle SBZ-H) structureel daalt zodat we de instandhoudingsdoelstellingen op termijn kunnen bereiken. Aan de ene kant biedt een goed werkend systeem van monitoring en borging de mogelijkheid om tijdens de uitvoering van de PAS de inzet van bronmaatregelen af te stemmen op betekenisvolle en vastgestelde evoluties in emissie en depositie in en buiten Vlaanderen. Aan de andere kant moeten de saneringsmaatregelen de (verdere) achteruitgang van de kwaliteit van habitattypen voorkomen en zijn ze essentieel om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren.

V-19-027

Integraal beleid

Breng in kaart welke maatregelen van het voorliggende PAS een invloed kunnen hebben op andere problematieken, in het bijzonder m.b.t. waterkwaliteit (KRW), mest (Nitraatrichtlijn) en gezondheid, biodiversiteit.

Zet maximaal in op de integrale maatregelen, die zo een antwoord bieden op diverse problematieken.

De maatregelen die worden voorgesteld in de PAS gaan uit van een geïntegreerde aanpak. Deze maatregelen worden voorgesteld om te kunnen voldoen aan de Europese instandhoudingsdoelstellingen (IHD), waarin kwantiteits- en kwaliteitsdoelen worden vastgesteld voor alle Natura 2000-gebieden waaraan voldaan moet kunnen worden om het voortbestaan van de habitats en aanwezige soorten te kunnen garanderen. Om deze IHD te kunnen behalen dienen diverse problematieken aangepakt.

Een geïntegreerde aanpak is vereist om aan de IHD te kunnen voldoen. Het is een beleidskeuze om een PAS op te maken met focus op de stikstofproblematiek. Dat wil evenwel niet zeggen dat andere milieudrukken veronachtzaamd zouden worden. Projecten die mogelijk gepaard gaan met significante effecten op SBZ – andere dan de stikstofdeposities die geïntegreerd worden door de PAS – moeten onderworpen worden aan de habitattoets, dit naast de andere wettelijk voorgeschreven toetsen (zoals de verscherpte natuurtoets, watertoets, algemene natuurtoets, ...). Indien er een risico bestaat op significante effecten, moet een passende beoordeling opgemaakt worden. Ook wordt een actief sanerings- en herstelbeleid op poten gezet met een algemene herstelstrategie en gebiedsanalyses per SBZ-H. Die maatregelen zullen onder meer ook gericht zijn op het herstel van de waterhuishouding en het robuuster maken van natuurgebieden.

Op basis van het onderzoek in de passende beoordeling van de PAS bleek verder dat in vijf maatwerkgebieden (Mechelse Heide, Voerstreek, Turnhouts Vennengebied, Kalmthoutse Heide, de Maten) bijkomende specifieke maatregelen nodig zijn om de beleidsdoelen van de PAS, en bij uitbreiding de instandhoudingsdoelstellingen, te kunnen realiseren. De effecten van de PAS worden voorts besproken in het plan-MER.

V-19-028
VEN-gebieden
<p>Eenzelfde aanpak op het vlak van vergunningverlening voor wat betreft de VEN-gebieden als in het PAS- beleid is niet aanvaardbaar omdat de juridische onderbouw van de VEN-toets verschillend is met deze van de habitattoets. Er dient geen stikstofbeleid opzichts de VEN-gebieden te worden gevoerd. Maar de emissie-reducerende maatregelen vanuit het PAS-beleid zullen in de praktijk ook een gunstig effect hebben op de VEN-gebieden.</p> <p>Er is wel nood aan een kader om de vergunningverlening ten opzichte van de VEN-gebieden te deblokken.</p>
Zie antwoord V-21-004.

V-19-029
Extern salderen tussen vestigingen van dezelfde bedrijfsleider
<p>Extern salderen tussen vestigingen van dezelfde bedrijfsleider moet mogelijk worden gemaakt want:</p> <p>biedt kansen voor het realiseren van de vooropgestelde doelstellingen;</p> <p>kan aanleiding geven tot nog andere voordelen: minder transportbewegingen (minder CO₂-uitstoot), positieve impact op dierenwelzijn, enz.</p>
Zie antwoord V-10-012.

V-19-030
Extern salderen tussen verschillende vestigingen (veehouderijen)

Mogelijkheden zijn niet onderzocht in het MER: toont het onvolledig onderzoek aan van alle mogelijkheden om de stikstofproblematiek op te lossen.

Nochtans meegegeven als sluitstuk door het expertenpanel. Met deze input van expertenpanel is niets gedaan en optie is niet onderzocht.

Nochtans is die optie broodnodig om ontwikkelingsmogelijkheden te behouden voor de overblijvende bedrijven.

Geeft de mogelijkheid om zonevreemde mogelijkheden uit te sluiten, en de vergoeding van de stopzetting van bedrijven te leggen bij de sector zelf: de landbouwer die verder doet, staat in voor de kosten van de overname van de vergunning en eventuele aankoop (en sloop) van deze bedrijfszetel. Op die manier hoeft de overheid geen bedrijven over te kopen en investeert de sector zelf in een sanering.

Toch ook voldoende veiligheidsmechanismen inbouwen om te verhinderen dat er toch een feitelijke toename is van de depositie indien men mitigeert met stikstof die in de praktijk niet werd uitgestoten. Aanbevelingen:

- Voorzie garanties dat in de stopgezette locaties geen activiteiten kunnen plaatsvinden die een negatieve impact zouden kunnen hebben op milieudrukken gerelateerd aan de Habitatrichtlijn.
- Voorzie garanties dat stoppers die met publiek geld (al dan niet vrijwillig) uitgekocht worden niet in de praktijk aan extern salderen doen door op een andere plaats milieubelastende activiteiten op te starten.
- Voorzie garanties dat er enkel gesaldeerd mag worden met gerealiseerde projecten, en niet met niet-gerealiseerde vergunde projecten (zogeneten latente ruimte). Het extern salderen mag in de praktijk bijgevolg niet leiden tot feitelijke toename van stikstof (wat per definitie gebeurt wanneer op basis van vergunningen en niet feitelijke stikstofuitstoot gesaldeerd wordt).

Zie antwoord V-10-013.

V-19-031

Voorzien van afgebakende zones voor industriële veehouderij

Op afgebakende zones, zoals industriezones, moet de mogelijkheid voorzien worden om "groot" te kunnen bouwen om zo de modernste technieken te kunnen toepassen. Wanneer

alle varkens in de modernste stallen zouden gehuisvest zijn, zouden de emissies drastisch dalen zonder te moeten overgaan tot gedwongen stopzetten of drastische krimp. Het bijkomende aspect dierenwelzijn hoeft daarbij niet in het gedrang te komen.

De landbouwsector behelst een breed gamma van bedrijfsconcepten en landbouwproductiesystemen: zowel kleine als grote familiale bedrijven, maar ook bedrijven die exploiteren op een meer industriële schaal. De omvang van een bedrijf op zich bepaalt niet alleen de omgevingsimpact. De impact wordt ook bepaald door de inplantingsplaats in het landschap, het bestemmingsgebied, de nabijheid van receptoren (bv. woningen voor geur of natuurgebieden voor stikstof) maar ook door de aard van het bedrijf (runderen, varkens, kippen,...) en de toegepaste emissie-reducerende technieken.

De PAS voorziet niet in de aanduiding van zones voor industriële veehouderij.

V-19-032

Kleinschaligheid wordt een vereiste

Industriële pluimveekwekerijen, varkenskwekerijen en grootschalige rundveehouderijen(>200 stuks) dienen afgebouwd te worden en kleinschaligheid wordt een vereiste.

Zie antwoord V-10-006.

V-19-033

PAS betreft een louter beleidsplan

De PAS betreft een louter beleidsplan en zal juridisch moeten worden omgezet in diverse afdwingbare regelgevingen. Deze omzetting zal jaren duren en dit zal in die periode aanleiding geven tot veel rechtsonzekerheid. Zo zal het onmogelijk zijn om bestaande bedrijven over te laten en nieuwe investeringen uit te voeren.

Met het oog op rechtszekerheid voor alle sectoren heeft de huidige Vlaamse Regering werk gemaakt van de PAS. Hiertoe werden de voorbije jaren verschillende scenario's bestudeerd in het kader van de lopende Milieueffectbeoordeling (MER). In 2021 boog de Vlaamse Regering zich over mogelijke scenario's voor emissiereductie van stikstof. De inzichten hieruit werden verder uitgewerkt (scenario's + kosteneffectiviteit) om vervolgens tot een set van maatregelen te komen in de PAS. Deze PAS bevat onder andere nieuwe beoordelingskaders voor vergunningverlening, met de nodige wetenschappelijke onderbouwing en toe te passen in samenhang met generieke bronmaatregelen die de afname van de emissie en depositie van stikstof in Vlaanderen moeten garanderen. De rechtsgrond van de PAS wordt geduid in het antwoord V-21-001.

De nieuwe beoordelingskaders zullen na de definitieve vaststelling van de PAS in regelgeving verankerd worden, samen met o.m. de emissie-reducerende maatregelen uit de PAS. Maatregelen en beoordelingskaders zullen samen van kracht worden.

V-19-034

Tijdelijke vergunning tot 2030

Dit mag niet aanzien worden als een stopzettingsvergunning of dat er m.a.w. geen vergunning meer kan verkregen worden na 2030.

Indien hiervoor de reguliere vergunningsprocedure dient gevolgd, zullen er vaak andere problemen (bv. geur) opduiken waardoor toch geen tijdelijke vergunning kan bekomen worden. Om de PAS werkbaar en rechtszeker te maken is een afzonderlijke procedure nodig. Op die manier kunnen bedrijven zich daarop voorbereiden, kunnen ze hun bedrijf op een haalbare manier aanpassen en kunnen ze ook rekening houden met hun omgeving. De technieken die zullen ontwikkeld of toegepast worden, zullen op een beredeneerde manier en op maat van het bedrijf worden uitgekozen.

In de PAS is de mogelijkheid tot het aanvragen van een tijdelijke vergunning tot 2030 voorzien voor de varkens- en pluimveebedrijven waarvoor een nieuwe vergunning dient aangevraagd te worden, maar waar nog niet-AEA stallen aanwezig zijn. De exploitant heeft dus in principe de tijd tot 2030 om te voldoen aan de desgevallende emissiereducties voor varkens en pluimvee.

Om een tijdelijke vergunning tot 2030 te bekomen dient er evenwel ook voldaan aan de toepasselijke wettelijke bepalingen zoals o.a. de reeds toepasselijke algemene en sectorale milieuvorwaarden en moet de hinder tot een aanvaardbaar niveau worden beperkt.

Bij een aanvraag moeten de effecten in kaart worden gebracht. De effecten die moeten beschreven en beoordeeld worden staan in het aanvraagformulier en zijn voor ieder bedrijf gelijk. Het in kaart brengen van de milieueffecten is ook een verplichting die voortvloeit uit de Europese regeling inzake milieueffectrapportage.

Bij het beoordelen van een vergunningsaanvraag wordt de aanvraag getoetst aan de verschillende wettelijke bepalingen en beoordelingskaders. De PAS en de impact op het SBZ-H veroorzaakt door de stikstofdeposities is slechts één van die bepalingen. Daarnaast zijn er ook nog de bepalingen van het DABM, VCRO, het Natuurdecreet, Decreet integraal waterbeleid, enz. Ook met deze bepalingen moet rekening gehouden worden.

V-19-035

Rundvee: Duidelijkheid voorzien tegenover welke situatie er dient gereduceerd te worden

Reductie tegenover de vergunde situatie in 2015, de effectieve bezetting in 2015, de huidige vergunning of de effectieve bezetting op vandaag?

Melkveesector: door wegvallen van melkquotum heeft sector zich vanaf 2015 na lange tijd kunnen ontwikkelen bijgevolg niet logisch/opportuun om 2015 als referentiejaar te nemen. Men dient een actueel referentiejaar te nemen en van daaruit sectordoelstellingen opleggen.

Vlaamse overheid houdt geen rekening met Europees beleid dat melkveehouderij gedurende 30 jaar heeft beperkt in zijn ontwikkelingsruimte. In tegenstelling tot andere subsectoren van de landbouw kon de totale productie van melk in die periode niet toenemen. Sinds 2015 is er een herstelbeweging uitgevoerd en is de melkproductie verhoogd in periode 2015-2020. Sinds 2021 treedt een stabilisatie op.

Vleesveesector: akkoord om 2015 als referentiejaar te nemen om de reductiedoelstelling te formuleren, sinds 2015 is de vleesveestapel significant afgenomen bijgevolg is reeds belangrijke reductie gerealiseerd.

Grote impact reductie tegenover de vergunde situatie in 2015 of reductie tegenover de effectieve bezetting in 2015. Voorbeeld: in 2015 werd een nieuwe melkveestal vergund en in gebruik genomen (onderbezette stal bij de start). De volledige dierbezetting werd pas gerealiseerd tegen 2017. Vraag om reductie te bepalen t.o.v. vergunde situatie in 2015.

Vraag om meest recent gekende uitgangssituatie te gebruiken als referentie om reducties te bepalen: als bedrijf uitgebreid is na 2015 is het niet realistisch om 15% te reduceren t.o.v. toestand in 2015; dit betekent een veel grotere reductieverplichting.

Vraag om deelsectoren (vleesvee, melkvee, mestkalveren) apart te beschouwen om de resterende inspanning te bepalen.

Zie antwoord V-10-025.

V-19-036

Onterechte focus op veehouderijen

Land- en tuinbouw kan problematiek niet oplossen vermits ze slechts voor 29% de oorzaak is. Ook buitenland en andere sectoren zijn van belang.

De landbouwsector wordt geïviseerd.

Ammoniakemissies uit stallen worden gecompenseerd door het areaal akkerbouw, maïs en gransland. Dure maatregelen om stallen aan te passen hebben geen nut.

Waarom moet een veehouderij, die niet dichtbij een beschermingszone Natuur ligt, zijn ammoniakuitstoot verminderen?

Een generieke maatregel opleggen aan bedrijven met een lage impactscore kan niet. De impactscore moet beduidend hoger zijn om zinvolle maatregelen te kunnen opleggen.

Voorgestelde veehouderijmaatregelen dragen amper bij aan de realisatie van de natuurdoelen maar hebben enorme gevolgen voor de veehouderijen.

Voorgestelde veehouderijmaatregelen zijn veel te verregaand. Een afgezwakt akkoord zal er ook voor zorgen dat de doelstellingen op termijn worden gehaald en de socio-economische impact zal veel beperkter zijn.

Problematiek van stikstofemissies wordt opgevangen door het MAP. Geen bijkomende maatregelen vereist.

Zie antwoord V-10-021.

V-19-037

Ongelijke behandeling: veehouderij versus industrie

Vergunningverlening voor projecten in landbouw en industrie moet gelijk zijn. Opsplitsen van activiteiten gaat wel in industrie maar niet in landbouw. Vraag naar gelijke spelregels.

Te grote verschillen in beoordelingskader industrie (NOx) versus landbouw (NH₃).

Ook voor landbouw moeten het mogelijk zijn om bestemmingsplannen te wijzigen, net zoals dit mogelijk is voor industrie en andere sectoren.

Zie antwoord V-19-036.

De PAS voorziet niet in de wijziging van plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen.

V-19-038

Omgevingsvergunning: goed instrument om PAS en het Luchtbeleidsplan (LBP) in door te vertalen

Er wordt voor wat betreft NOx expliciet gevraagd om een doorvertaling te maken naar de VLAREM van de strengste emissiegrensnormen uit BREF/BBT. Vlaanderen moet tijdens de begeleidingscomités (Sevilla-proces) van nieuwe BREFs een ambitieus standpunt innemen op vlak van stikstofemissiegrenswaarden. Daarbij moet Vlaanderen synergiën zoeken naar/optrekken met lidstaten die dit ook willen (bv. Nederland).

Zie antwoord V-8-001.

V-19-039

Rundvee: evaluatiemoment begin 2026 is niet realistisch/komt te snel

Vraag tot schrapping tussentijdse evaluatie en 5% verplichte reductie op bedrijfsniveau.

PAS zal maar in de loop van 2023 definitief zijn, dan kan niet gevraagd worden om helft van de inspanning te realiseren tegen eind 2025.

Wanneer weten we of de reductie van 15% op sectorniveau gehaald is? Krijgen we dan nog de kans om aanpassingen te doen alvorens men gaat ingrijpen op actieve NER's?

Zorgt voor enorme onzekerheid. Het verdienmodel van vele (jonge) landbouwers kan van de ene dag op de andere in duigen vallen. Als de sector doelstelling in 2026 niet voor minstens de helft gehaald is, dreigt alsnog een generieke veestapelreductie op elk bedrijf af te komen.

Zie antwoord V-10-024.

V-19-040

Vraag naar ondersteuning van de lokale overheden

De gemeenten verwachten ondersteuning van de Vlaamse overheid o.a. via Vlaamse adviesinstanties: ANB, VLM. Erfgoed wordt amper bevestigd en de administratie voor Zorg en Gezondheid komt helemaal niet in beeld.

In het kader van een integrale beoordeling bij vergunningsaanvragen m.b.t. rubriek 28 (mest) en rubriek 9 (dieren) is het wenselijk dat de Vlaamse Landmaatschappij cq de Mestbank terug als adviesverlenende instantie aangesteld wordt. De Mestbank beschikt immers over alle vereiste informatie van de landbouwer om het dossier integraal te adviseren. De lokale overheden beschikken op dit moment zelfs niet over gegevens welke lokale landbouwbedrijven onder de rode, oranje of groene lijsten staan en evenmin over de nodige kennis. Het moet gaan om een effectief advies (geen stilzwijgend gunstig advies want dan is er nog geen advies).

Wordt er vorming/handleiding voorzien voor de lokalen besturen om de vergunningsaanvragen (landbouwbedrijven) behoorlijk te evalueren, te adviseren en te beslissen?

Vraag om de besluitvorming bij vergunningen te faciliteren. Dit kan o.a. door het omgevingsloket een stuk "intelligenter" te maken. Koppel het omgevingsloket aan de voortoets en aan de impactscore en aan de relevante kaarten van Geopunt en aan de maatregelen, die worden vooropgesteld in de passende beoordeling en/of milieueffectenrapport of screeningsnota. Op die manier kan op basis van de ingevoerde gegevens al een eerste toets worden gemaakt of het aangevraagde een haalbare kaart is of er nog bijsturing nodig is.

Om de beoordeling en opvolging van vergunningen binnen een nieuw vergunningenkader te optimaliseren, wordt gevraagd om werk te maken van een degelijk vergunningenregister.

In haar Conceptnota 'bijsturing van de regelgeving inzake de omgevingsvergunning' van 11 februari 2022 heeft de Vlaamse Regering een uitgebreide passage gewijd aan de werking van de adviesinstanties en de omgevingsvergunningscommissies. Hierin worden een aantal wijzigingen aangekondigd en ook een nader onderzoek van de advisering.

Zo is in de conceptnota opgenomen dat de lijst van adviesinstanties tegen het licht zal worden gehouden. Dit onderzoek loopt momenteel. Op basis van deze inzichten kunnen bijstellingen inzake advisering gebeuren wanneer blijkt dat deze adviezen belangrijk zijn. Ook is in de conceptnota het voornemen opgenomen om voor projecten inzake mestverwerking een adviesbevoegdheid voor de VLM in te bouwen. Het resultaat van dit onderzoek wordt afgewacht.

Bij de inwerkingtreding van de PAS zal de nodige informatie ter beschikking gesteld worden van de lokale overheden om die te ondersteunen bij het beoordelen van vergunningsaanvragen voor landbouwbedrijven en mestverwerkingsinstallaties.

Het Omgevingsloket wordt regelmatig aangepast om enerzijds de administratieve last voor aanvragers te vereenvoudigen en het gebruik van het loket te optimaliseren en anderzijds ook om de afhandeling en de beoordeling van de aanvraag door de lokale besturen te vergemakkelijken. In de omgevingscheck zitten reeds heel wat relevante kaarten die kunnen zorgen voor een eerste screening. Uiteraard dient de gebruiker de gegevens die uit de check komen, nog te verwerken.

Het voorbereidend werk om een vergunningenregister te maken is momenteel lopende binnen het departement Omgeving in samenwerking met Digitaal Vlaanderen. Dit vergunningenregister heeft als doel informatie over omgevingsvergunningen samen te brengen en gecombineerd en geïntegreerd te ontsluiten. Dit initiatief zal enerzijds invulling geven aan een aantal decretale verplichtingen rond het inventariseren en ontsluiten van deze informatie zoals het opmaken van een vergunningenregister (Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening) en het opmaken van een omgevingsvergunningenregister (Omgevingsvergunningenbesluit). Het moet ook een antwoord bieden aan verschillende noden, zo maakt de opmaak van een vergunningenregister ook deel uit van de prioritaire acties aangaande de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie PFAS/PFOS.

V-19-041

Problematiek bij vergunningsaanvraag veehouderij

Complexe procedure en vraag tot administratieve vereenvoudiging.

Aanvragen worden alsmaar complexer (meer disciplines vereist voor de opmaak) waardoor de kosten voor de opmaak van de aanvraag stijgen.

Momenteel (werken met Richtsnoer) moeten aanvragen herhaaldelijk worden ingediend waardoor de kosten hoog oplopen.

Als je nu je vergunde dieraantallen wil verminderen (zonder termijnwijziging), moet je toch een dure passende beoordeling laten maken terwijl dit sowieso aanleiding geeft tot een daling van de emissies.

Hoe verzekert de PAS dat er effectief een vergunning zal worden afgeleverd als een landbouwer beslist om AEA-technieken toe te passen? Nergens in het hele akkoord wordt duidelijk gemaakt hoe de overheid deze vergunningen gaat garanderen. Het willen toepassen van een techniek en hiervoor een vergunning aanvragen is één stap, maar voor landbouwbedrijven is het niet altijd even gemakkelijk om deze vergunning ook te bekommen gezien elke 'belanghebbende' of (natuur)organisatie zomaar een bezwaar kan indienen, in beroep kan gaan en naar de Raad voor Vergunningsbetwistingen kan stappen.

Voor de meest innovatieve technieken moet het mogelijk zijn om omgevingsvergunningen af te leveren, zonder de hele exploitatie te herevalueren. Men kan hierbij denken aan het plaatsen van pocketvergisters of waterciternes.

Bij een omgevingsvergunningsaanvraag moeten de effecten in kaart worden gebracht. De effecten die moeten beschreven en beoordeeld worden staan in het aanvraagformulier en zijn voor ieder bedrijf gelijk. Het in kaart brengen van de milieueffecten is ook een verplichting die voortvloeit uit de Europese regeling inzake milieueffectrapportage.

Bij het beoordelen van een vergunningsaanvraag wordt de aanvraag getoetst aan de verschillende wettelijke bepalingen en beoordelingskaders. Deze die verband houden met de impact op SBZ-H veroorzaakt door de stikstofdeposities, vormen hiervan slechts een onderdeel. Daarnaast zijn er ook nog de bepalingen van het DABM, VCRO, het Natuurdecreet, Decreet integraal waterbeleid, enz. Ook met deze bepalingen moet rekening gehouden worden.

De PAS moet een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader bieden voor vergunning- en toestemmingverlening, rekening houdend met ecologische, sociale en economische randvoorwaarden. De hiertoe in de PAS opgenomen beoordelingskaders zullen, eens ze verankerd zijn in regelgeving, kunnen gebruikt worden bij de beoordeling van een aanvraag door de adviesinstanties en de vergunningverlenende overheid. De

administratieve en gerechtelijke beroepsmogelijkheden tegen vergunningsbeslissingen blijven bestaan en worden met de PAS niet buiten werking gesteld of aangepast.

In uitvoering van artikel 395 van het Omgevingsvergunningsdecreet en het Regeerakkoord is een evaluatie van het Omgevingsdecreet gebeurd. Uit deze evaluaties zijn een aantal algemene conclusies naar voor gekomen met voorstellen tot bijsturing. Eén van de belangrijkste doelstellingen m.b.t. de omgevingsvergunning is het verder vereenvoudigen, verbeteren en versnellen van procedures. De rechtszekerheid wordt hierbij gegarandeerd, de administratieve lasten verminderd, de regelgeving vereenvoudigd en zinloze en overbodige regels worden geschrapt.

De implementatie van de aanbevelingen en de bijsturingen aan de regelgeving inzake de omgevingsvergunningsprocedure zullen steeds kaderen binnen deze beleidsdoelstellingen. Volgende principes spelen bij de optimalisatie een belangrijke rol: sneller, beter en oplossingsgericht. De grootste winst kan geboekt worden door heldere, transparante en duidelijke regelgeving met het oog op vereenvoudiging en juridische robuustheid.

Hiervoor kan verwezen worden naar de Conceptnota bijsturing van de regelgeving inzake de omgevingsvergunning van 11 februari 2022.

De vergunningsplicht is geregeld in het DABM en de VCRO. De procedure voor de aanvraag van een omgevingsvergunning is beschreven in het Omgevingsvergunningsdecreet en -besluit. De PAS beoogt geen wijzigingen hieraan. De PAS beoogt alleen om een rechtszekere basis te bieden m.b.t. de beoordeling van de stikstofdeposities te hoogte van SBZ-H.

V-19-042

Tegenstrijdig met "de vervuiler betaalt"

Het is onlogisch dat vergunningen, verleend voor bepaalde duur, beëindigd worden via een opkoopregeling omdat de milieuschade te groot is. Dit systeem is ook tegenstrijdig met het principe "de vervuiler betaalt".

Zie antwoorden in thema's 'flankerend beleid' (V-17) en 'piekbelasters' (V-09).

20. STIKSTOFSANERING

V-20-001

De gebiedsanalyses zijn niet meer actueel

Er is een update nodig om tot de juiste maatregelen op de juiste plaats te komen.

Daarnaast zijn de gebiedsanalyses opgemaakt voor de habitats in overschrijding, terwijl het saneringsbeleid nu ook de effecten van de overschrijdingen uit het verleden wil aanpakken.

De gebiedsanalyses, opgesteld door INBO voor elk van de 38 SBZ-H's, zijn een belangrijke bron van informatie om te bepalen welke maatregelen en strategieën in het kader van het stikstofsaneringsplan het meest geschikt zijn voor een bepaalde SBZ-H en habitat (<https://www.vlaanderen.be/inbo/38-gebiedsanalyses-programmatische-aanpak-stikstof-pas-gepubliceerd/>). Bij deze analyses werd de focus gelegd op het identificeren en prioriteren van herstelmaatregelen om de habitattypen waarvoor actueel de stikstofbelasting te hoog is in een gunstige staat van instandhouding (GSVI) te kunnen brengen. Om via expertoordeel de keuze aan herstelmaatregelen en bijhorende prioritering te motiveren, werd de beschikbare ecologische informatie bijeengebracht in de Vlaamse herstelstrategie.

Er is gewerkt aan de hand van de recente PAS-gebiedsanalyses (2018). Er zijn geen recentere gebiedsanalyses opgemaakt. Het onderzoek werd dan ook gevoerd aan de hand van de best beschikbare wetenschappelijke informatie.

De PAS-gebiedsanalyses worden aldus beschouwd als de basis voor het uitwerken van het stikstofsaneringsplan. De verdiepende studies bundelen namelijk de relevante kennis per SBZ-H. Zodoende kunnen de gepaste maatregelen in het stikstofsaneringsplan en de daarbij horende integrale gebiedsgerichte projecten en de natuurbeheerplannen vastgesteld worden.

In de PAS-gebiedsanalyses wordt namelijk geëvalueerd of de globale prioriteit, opgenomen in de Algemene Herstelstrategie ([Ref 20.1.1]), opgaat voor de betreffende SBZ, en dit op basis van een gerichte landschapsecologische systeemanalyse. Zo nodig wordt de prioritering voor de SBZ aangepast. Op niveau van een habitatype per deelzone wordt uitgemaakt welke PAS-herstelmaatregelen welke prioriteit krijgen en kunnen worden toegepast.

Of een maatregel in een bepaald gebied of op een bepaalde habitatvlek effectief wordt geïmplementeerd, wordt beslist in de gebiedsgerichte inrichtingsprojecten in het kader van de stikstofsanering of de natuurbeheerplannen. Zulke beslissing, en het daaraan gekoppelde praktische implementatie, valt buiten het bestek van de gebiedsgerichte analyse die nodig is voor de bepaling van de PAS als programma. Bij de uitrol van de implementatie wordt vanzelfsprekend rekening gehouden met de situatie, zoals ze zich dan voordoet.

Bij het instellen van de gebiedsgerichte projecten ter uitvoering van het stikstofsaneringsplan zal er integraal te werk gegaan worden voor de realisatie van de IHD (zie V-20-006). Er zal bij

het vastleggen van de maatregelen tevens rekening gehouden worden met historische overschrijdingen om de effecten ervan te remediëren.

V-20-002

Socio-economische impact en flankerend beleid stikstofsanering

- Nood aan bijkomende ecologische (hydrologische) studies die in kaart brengen wat nu waar nodig is en waarom, om de IHD te kunnen bereiken in de verschillende gebieden.
- Doelstellingen stikstofsanering moeten duidelijk en afgebakend zijn.
- Duidelijkheid nodig over maatregelen en gevolgen ervan op landbouwpercelen/landbouwbedrijven/de landbouwsector binnen en buiten de grenzen van het SBZ-H.
- Gevolgen voor vergunningen en grondgebruik, bv. verminderde/geen opbrengst, gebruik van grondwater
- Socio-economische impactanalyse moet deze gevolgen doorrekenen.
- Welk flankerend beleid moet hier tegenover staan?
- De middelen voor het flankerend beleid zijn onbekend.
- De volledige impact (vergunningen, groene bestemmingen en herstelbeheer) op de landbouwers in onze gemeente moet duidelijk zijn bij de goedkeuring van de PAS.
- Financiële middelen voor de PAS onverantwoord hoog.
- Landbouw in SBZ moet landbouw blijven.

De effecten van de stikstofsanering op de landbouw werden reeds op plan niveau beschreven in de ontwerp plan MER, onder 5.6 Discipline Mens ruimtelijke aspecten (p. 229, 245 en 254) en samengevat met conclusies in 5.8 Samenvatting en besluit (p. 304, p. 311).

Zoals beschreven in de PAS wordt voor de operationalisering van het stikstofsaneringsbeleid een onderscheid gemaakt tussen maatregelen op perceelsschaal (= de locatie van de habitat of de habitat in ontwikkeling) en maatregelen op een ruimere landschapsschaal (= een ruimer landschappelijk geheel dat de kwaliteit van de habitat mee bepaalt). Voor het realiseren van de maatregelen kunnen verschillende instrumenten worden ingezet. Voor de maatregelen op perceelsschaal zijn dit de natuurbeheerplannen. Deze leggen de terugkerende (jaarlijkse) maatregelen en eventueel eenmalige of periodieke inrichtingsmaatregelen vast. Voor maatregelen op landschapsschaal worden natuur- of landinrichtingsprojecten of andere types projecten ingezet. Via deze projecten worden de noodzakelijke, grootschalige

maatregelen gerealiseerd die de perceelsschaal overstijgen. Deze worden waar nodig gevolgd door terugkerende maatregelen, te verankeren in natuurbeheerplannen. Voor meer concrete informatie kan worden verwezen naar Hoofdstuk 5 Stikstofsanering van de PAS.

Een eerste stap bij het vormgeven van deze projecten zal het opstellen of verder verfijnen van een ecohydrologische studie zijn. Deze studie zal, samen met andere relevante informatie, dienen voor de concrete, praktische onderbouwing van het uitvoeringsproject, waarbij desgevallend hydrologische herstelmaatregelen worden uitgevoerd. Deze planning zal het dus mogelijk maken de concrete projectdoelstellingen, de natuurstreefbeelden, de concrete inrichtings- en beheermaatregelen te lokaliseren en te detailleren, en de impact ervan op het omliggend landgebruik te begroten, waaronder of in het bijzonder voor landbouw. Dit zal de basis vormen voor de concrete formulering van het flankerend beleid in het kader van een gegeven uitvoeringsproject (doelgroepen, instrumenten, budgetten,...).

Dit alles zal gebeuren in overleg met betrokken overheden, belangengroepen en andere belanghebbenden. Voor de gebeurlijke vergunningsaspecten zullen de geëigende, wettelijk vereiste procedures gevolgd worden. Daarbij zal desgevallend ook de nood aan eventuele bestemmingswijzigingen geëvalueerd worden. De uitvoering van de stikstofsanering zal op budgettair vlak gebeuren binnen de door de daartoe door de Vlaamse regering ter beschikking gestelde begrotingsmiddelen.

Op deze manier zal de socio-economische impact in acht genomen worden.

Voor flankerend beleid relevant in het kader van stikstofsanering: zie antwoorden V-17-013, V-17-067, V-17-071, V-17-101 en V-17-263.

Het landbouwgebruik binnen een SBZ-H blijft in het algemeen mogelijk, voor zover het geen hypotheek betekent voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

V-20-003

Lokaal project

- Haalbaarheid natte natuurdoelen dient onderzocht.
- Noodzaak dient aangetoond.
- Onderbouwing doelen en maatregelen.
- Maatwerk nodig.
- Duidelijke doelen/resultaatverbintenis.
- Betrekken van gemeente/agrarische sector/...

- De volledige impact (vergunningen, groene bestemmingen en herstelbeheer) op de landbouwers in onze gemeente/het gebied moet duidelijk zijn bij de goedkeuring van de PAS.

Zie antwoord V-20-002

V-20-004

Hoe gebeurt de opvolging van de voortgang van de realisatie van IHD?

- Welke realisaties van IHD sinds de besluiten van 2014?
- Openstaande taakstelling?

Zie antwoorden V-21-003 en V-21-017.

V-20-005

Hoe worden de IHD gerealiseerd?

- Invulling sterkste schouders?
- Hoe hield men rekening met de zoekzones?
- Impact op landbouwsector?

Zie antwoorden V-21-003 en V-21-017.

V-20-006

Waarom zijn PAS-herstelmaatregelen nodig?

- Zal stikstofsanering bijdragen aan doelstelling PAS/realisatie habitatdoelstellingen/gunstige SVI?
- Is dat wel allemaal nodig? (want de natuur herstelt zichzelf wel, zoals na de brand in De Liereman en de Kalmthoutse hei).
- Middelen zinvol ingezet?
- Ook inzetten op A-habitats.

Bijzonder relevant voor de PAS is de KDW van de habitats die in SBZ-H zijn gelegen. Het begrip KDW en de relevantie ervan wordt nader toegelicht in thema 4 (KDW).

Bij stikstofdeposities die aanhoudend hoger zijn dan de KDW, kunnen PAS-herstelmaatregelen de verdere degradatie van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu in SBZ-H afremmen. Bij daling van de stikstofdepositie is spontaan herstel in vele gevallen niet mogelijk, omdat de zuurheid en stikstofovermaat in de bodem, sliblaag of biomassa van de habitat zijn opgeslagen. In zulke gevallen zijn herstelmaatregelen nodig om die gecumuleerde overmaat aan stikstof op te ruimen.

Gelet op de verplichting om de gunstige staat van instandhouding te realiseren door het treffen van instandhoudingsmaatregelen en, waar nodig, passende maatregelen om achteruitgang tegen te gaan, is het saneringsbeleid in de PAS opgevat als het programma van maatregelen en acties op het vlak van het beheer en de inrichting van de habitatrichtlijngebieden. Die maatregelen en acties zijn nodig om de effecten van stikstofdepositie te milderen en weg te werken, in parallel met het terugdringen van de stikstofdeposities door brongericht beleid, en mede hierdoor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding mogelijk te maken.

In het bezwaar wordt verder verwezen naar de categorisering van de habitattypes die werd uitgewerkt in het kader van het stikstofsaneringsbeleid, waarbij wordt gewerkt met A-habitats en B-habitats. Wat de A-habitats betreft, is de impact van stikstofdeposities zo groot dat de mogelijkheden tot kwaliteitsverbetering door herstelbeheer zeer beperkt zijn zolang de stikstofdepositie de kritische depositiewaarde van het (sub)habitatype overschrijdt. Dit betreft over het algemeen habitattypes waarvoor stikstofdepositie de bepalende milieudruk is. Stikstofgericht herstelbeheer is bij deze 'A habitattypes' veelal ineffectief of slechts tijdelijk effectief om verschillende redenen. PAS-herstelmaatregelen voor A-habitattypes moeten dan ook opgevat worden als maatregelen die herstel faciliteren als een aanzienlijke daling van de stikstofdepositie is ingezet, bij voorbeeld om in het ecosysteem opgeslagen zuurheid en stikstof te verwijderen. Herstelmaatregelen voor A-habitat gaan derhalve altijd gepaard met een sterke daling van stikstofdepositie alvorens ze effectief zijn.

Het stikstofsaneringsplan en de opdeling van de deelzones van de SBZ-H in fases wordt in belangrijke mate ingegeven door het belang van de deelzones voor de B-habitats. Dit neemt niet weg dat bij het instellen van de gebiedsgerichte projecten ter uitvoering van dit stikstofsaneringsplan er integraal te werk zal gegaan worden voor de realisatie van de IHD. In deze gebieden zullen de maatregelen zich niet beperken tot de B-habitats, maar alle

maatregelen nodig voor de realisatie van de IHD zullen genomen worden, inclusief deze voor de A-habitats. Er worden in A-habitats heel wat maatregelen voorzien om de negatieve effecten van stikstofdepositie, zowel actueel als historisch geaccumuleerd, te milderen. Zo'n 91% van de totale oppervlakte van habitats in overschrijding wordt immers ingenomen door A-habitats.

Er wordt verantwoordelijk omgesprongen met de middelen. Vooreerst wordt gekeken waar er al voldoende kennis beschikbaar is om te bepalen welke maatregelen nodig zijn, en waar er eerst nog studiewerk nodig is in functie van de concrete uitvoering van de maatregelen. Een goede wetenschappelijke onderbouwing van waar welke praktijkmaatregelen nodig zijn, zal immers leiden tot een effectieve en zinvolle besteding van de middelen. Ook worden prioriteiten en volgordes onderscheiden op niveau van deelzones en van maatregelen. Er wordt een fasering in de tijd voorzien om verschillende gebieden aan te pakken, met een overkoepelende coördinatie.

V-20-007

Nood aan maatregelen en middelen

- Alle nodige maatregelen moeten genomen worden.
- Er moeten voldoende middelen voorzien worden.

Het onderdeel stikstofsanerering van de PAS beschrijft de nood aan maatregelen en een fasering voor het remediëren van de effecten van stikstofdepositie ten aanzien van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Bepaalde inspraak ondersteunt dit en vraagt naar voldoende middelen om alle nodige maatregelen te nemen, waarbij diverse concrete voorbeelden vermeld zijn.

Ter verduidelijking wordt hier toegelicht hoe de concretisering van de uitvoering van dit 'stikstofsaneringsplan' voorzien is, waardoor duidelijk wordt hoe de nodige maatregelen en middelen in kaart gebracht worden. Hiertoe zal een rollend meerjarenprogramma opgesteld worden dat voor elke deelzone de concrete projectgebieden, projectdoelstellingen, timing, uitvoeringsinstrumenten, verantwoordelijke instantie(s), actoren, budgetten en eventuele andere nodige gegevens benoemt. Het programma wordt adaptief opgevat: op basis van een jaarlijkse monitoring, rapportage en evaluatie van de voortgang en resultaten, wordt het waar nodig geactualiseerd, bijgestuurd, verfijnd en aangevuld, in overleg met de betrokken entiteiten en stakeholders. De concrete inrichtings- en beheermaatregelen zullen daarbij per gebied specifiek verder beschreven worden in de natuurbeheerplannen en/of projectplannen. Voor de opvolging van de uitvoering van de maatregelen ervan, is in de PAS een monitoring programma opgenomen. Dit heeft tot doel de effectiviteit en efficiëntie van het

stikstofsaneringsbeleid periodiek te evalueren en waar nodig de uitvoering bij te sturen, zie PAS paragraaf 5.2.2. en paragraaf 3.2.

V-20-008

Opvolging/monitoring stikstofsaneringsbeheer

- Hoe verloopt die?
- Meting effectiviteit 'is taboe'.

Hoe de monitoring van de resultaten van de stikstofsanering zal gebeuren staat beschreven in hoofdstuk 5 Stikstofsanering, paragraaf 5 Monitoring stikstofsanering van de PAS.

V-20-009

Timing PAS-herstel Kalmthoutse heide

Stikstofsanering in dat gebied opnemen in fase 1 - d.i. samen met acties maatwerkgebied. Haven van Antwerpen-Brugge is bereid om hiertoe (financiële) ondersteuning aan te bieden.

De maatregelen in de 5 maatwerkgebieden worden tegelijk gepland met de start van de stikstofsanering. Zij zullen derhalve gelijktijdig lopen met fase 1 van het stikstofsaneringsplan. De implementatie van het stikstofsaneringsplan zal gebeuren via het instellen van natuurbeheerplannen en van gebiedsgerichte en geïntegreerde inrichtingsprojecten, waarbij alle instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied in kwestie zullen worden gerealiseerd. Van de bereidheid tot financiële ondersteuning wordt akte genomen.

V-20-010

Timing PAS-herstel Schietvelden

Eerder in de tijd uitvoeren dan voorzien (in ontwerp PAS in fase 3)

Het habitatrictlijngebied BE2100016 Klein en Groot Schietveld is in het kader van de stikstofsanering opgedeeld in 2 deelzones. De deelzone van het Groot Schietveld is opgenomen in fase 1 van het stikstofsaneringsplan. De deelzone van het Klein schietveld is opgenomen in fase 3, dit ten gevolge van de beperkte oppervlakte B-habitat in deze deelzone. B-habitats zijn habitats waarvan door middel van stikstofsaneringsmaatregelen de staat van instandhouding kan verbeteren door het nemen van geschikte stikstofsaneringsmaatregelen, zelfs bij een overschrijding van de KDW. In het Klein schietveld zijn echter vooral A-habitats aanwezig en tot doel gesteld. Dit zijn habitats waarvan de staat van instandhouding niet - of slechts heel beperkt of voor beperkte duur - kan verbeterd worden zolang de kritische depositiewaarde wordt overschreden. In de inspraak worden geen bijkomende, specifieke motieven aangebracht die van aard is om deze overweging te wijzigen en de PAS aan te passen om deelzone Klein Schietveld in te delen bij fase 1.

V-20-011

Houdt het PAS-herstel voldoende rekening met de potenties?

Volgens gebiedsanalyse INBO is er onvoldoende potentie voor doel zilte graslanden wegens weinig zilt karakter van de bodem.

Volgens de gebiedsanalyse BE2500002 Polders zijn in drie deelgebieden de potenties voor verbetering en uitbreiding beperkt. In de overige deelgebieden is dat niet het geval en zijn er wel degelijk goede potenties voor zilt grasland.

V-20-012

Wordt er voldoende rekening gehouden met Erfgoed bij stikstofsanering?

- Landschapskarakterisatie zal van groot belang zijn bij het maken van de afweging welke maatregelen waar worden ingezet.
- We benadrukken graag het belang van een algemene transversale, landschappelijke benadering waarin (onder meer) de cultuurhistorische waarden van de gebieden worden meegenomen en de mogelijk in te zetten instrumenten ruim te zien (ook geïntegreerde beheersplannen, landschapsinrichting,...).

In de plan-MER werden de mogelijke effecten op landschap en erfgoed onderzocht in hoofdstuk 5.5. Globaal genomen blijkt uit de effectbeoordeling dat vermeden kan worden dat het pakket van stikstofsaneringsmaatregelen, wanneer correct doorgevoerd, betekenisvolle effecten veroorzaakt op het landschap en op bouwkundig en archeologisch erfgoed. Hydrologische maatregelen op landschapsschaal zullen bijzondere aandacht vergen, al kan hier vaak een positief landschappelijk effect verwacht worden. Gezien de maatregelen telkens uitgevoerd worden in het kader van een beheerplan of een natuur- of landinrichtingsproject, wordt verwacht dat belangrijke negatieve effecten kunnen vermeden worden.

De implementatie van het stikstofsaneringsplan zal gebeuren via het instellen van gebiedsgerichte en integrale inrichtingsprojecten. Dit zal gebeuren in overleg met de betrokken entiteiten en stakeholders, waaronder de overheden bevoegd voor erfgoed. De aanwezige erfgoedwaarden en -beschermingsstatuten zullen desgevallend in rekening gebracht worden bij het vastleggen van de te nemen maatregelen.

V-20-013

Start stikstofsanering ook voor A-habitats

Niet wachten met natuurherstel 'in A-gebieden'

Zie antwoord V-20-006.

Bij het instellen van de gebiedsgerichte projecten ter uitvoering van het stikstofsaneringsplan zal er integraal te werk gegaan worden voor de realisatie van de IHD. In deze gebieden zullen de maatregelen zich niet beperken tot de B-habitats, maar alle maatregelen nodig voor de realisatie van de IHD zullen genomen worden, inclusief deze voor de A-habitats.

V-20-014

Afbakening SBZ

- Waarom moeten er zoveel natuurgebieden komen waar er al zoveel natuurgebied is en waarom focust zich men niet meer op plaatsen waar er momenteel juist nog niet veel natuurgebieden zijn?

- Haalbaarheid natte natuurdoelen dient onderzocht.
- Noodzaak dient aangetoond.
- Onderbouwing doelen en maatregelen.
- Maatwerk nodig.
- Duidelijke doelen/resultaatverbintenis.
- Betrekken van gemeente/agrarische sector/...
- De volledige impact (vergunningen, groene bestemmingen en herstelbeheer) op de landbouwers in onze gemeente/het gebied moet duidelijk zijn bij de goedkeuring van de PAS.
- We hebben de indruk dat de ingrepen voor waterberging in cruciale natte tijden maar minimaal benut worden omwille van de aanwezigheid van natuurdoelen terwijl er bij overstromingen dan vooral landbouwpercelen en huizen onder water lopen.

Zie antwoord V-20-002.

Een belangrijk aspect in de stikstofsanering is de waterhuishouding. Naast de vereisten voor natuur, en de instandhoudingsdoelstellingen in het bijzonder, komen in elk gebied, gezien de geïntegreerde aanpak, ook de andere maatschappelijke activiteiten en functies in beeld, zoals de waterberging en beveiliging tegen overstromingen, of buffering van water in droogteperiodes. Dit alles zal gebeuren in overleg met betrokken overheden, belangengroepen en andere belanghebbenden.

V-20-018

Integratie met ander beleid

- Breng in kaart welke maatregelen van het voorliggende PAS een invloed kunnen hebben op andere problematieken, zowel wat betreft milieu-, klimaat-, natuur- en gezondheidsbeleid en -doelstellingen cq (in ander bezwaar) water-, bodem-, lucht-, en klimaatbeleid. Herevalueer het plan met het oog op deze beleidsdoelstellingen.
- Breng in kaart welke wetgeving nog gepland is die een impact kan hebben op deze PAS en verstreng het akkoord waar nodig om een rechtszeker kader te kunnen garanderen met een horizon tot 2050.
- Zet maximaal in op integrale, brongerichte maatregelen - zoals een reductie in aantal dieren via meer grondgebonden veeteelt - die verschillende problematieken gelijktijdig aanpakken.

Zie antwoord V-05-018.

V-20-019

Koppeling van uitvoering stikstofsanering met het tijdpad voor realisatie IHD

Maak werk van een bindend tijdpad gekoppeld aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, en koppel hier duidelijke evaluatiemomenten aan zodat bij een gebrek aan impact de maatregelen heroverwogen kunnen worden en bijkomende stappen mogelijk gemaakt worden.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de scope van de PAS en de realisatie van de IHD. De Vlaamse PAS vormt een onderdeel van het instandhoudingsbeleid. Het gaat om een programmatische aanpak ter vermindering van een specifieke milieudruk, in de zin van artikel 50ter, § 4 van het Decreet Natuurbehoud.

Centraal in de PAS staat het bereiken van de KDW, die per habitatype de grenswaarde(n) aangeeft, waarboven de gunstige staat van instandhouding niet meer gegarandeerd kan worden. Omgekeerd is een depositie lager dan de KDW dus ook een voorwaarde voor een duurzaam gunstige staat van instandhouding. Om de habitats in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden, moeten waar relevant uiteraard ook maatregelen tegen andere milieudrukken dan stikstofdepositie genomen worden, evenals voor het beheer van de habitats zelf. Het terugdringen van de stikstofdepositie tot onder de kritische depositiewaarden is dus een noodzakelijke – maar vaak onvoldoende – voorwaarde voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding. Door het louter verminderen van de overschrijding van de KDW, zullen de instandhoudingsdoelen niet bereikt worden, doch het betreft een noodzakelijk voorwaarde om ervoor te zorgen dat zij kunnen bereikt worden.

De PAS is dan ook een noodzakelijk en voorafgaande voorwaarde voor het bereiken van een goede staat van instandhouding voor een groot aantal habitats binnen SBZ-H en vormt een belangrijk onderdeel van het breder instandhoudingsbeleid. De maatregelen inzake stikstofsanering vormen een onderdeel van de PAS.

De PAS voorziet in een duidelijk en bindend tijdpad, waarbij bovendien ook monitoring en evaluatiemomenten (zie V-20-008) voorzien zijn om indien nodig bij te sturen. Het tijdpad van de stikstofsanering wordt ook beschreven in de PAS in het hoofdstuk 5 Stikstofsanering, paragraaf 4 Plan van aanpak. Alle maatregelen moeten genomen zijn tegen 2050 en, daaruit volgend, moeten alle acties met het oog op stikstofsanering opgestart zijn tegen uiterlijk 2045. Dit geeft nog vijf jaar de tijd na de laatste instelling van de maatregelen om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren tegen de einddatum van 2050, zoals vastgelegd in het Natuurdecreet (art. 50ter § 1). Dit wordt verder uitgewerkt voor de twee

sporen, nl. de perceelsschaal en de landschapsschaal. Voor de stikstofsanering op perceelsschaal wordt het instrument natuurbeheerplan ingezet. Gelet op de noodzaak aan het instellen van de stikstofsaneringsmaatregelen (en een passend beheer in het algemeen), voorziet de Vlaamse regering dat tegen 2030 alle instandhoudingsdoelstellingen voor habitats, of 64.033 ha, onder passend beheer gebracht zijn. Hierbij wordt prioritair en uiterlijk tegen 2026 gekeken naar de SBZ-H's waar de piekbelasters impact op hebben en vervolgens naar de SBZ-H's waar de meeste rundveebedrijven gelegen zijn. Dit leidt tot jaarlijks circa 2.500 ha bijkomend habitatdoel onder passend beheer. Dit heeft uiteraard gevolgen naar de zoekzones in de toekomst. Dit is voorwerp van het Natura 2000-beleid.

Voor de instelling van maatregelen van stikstofsanering op landschapsschaal door middel van gebiedsgerichte, geïntegreerde projecten, wordt als einddatum 2045 vooropgesteld. Deze lange termijn wordt verder opgedeeld in 3 fases, met concreet benoemen van de deelzones waar in elke fase projecten opgestart moeten worden in Bijlage 1 van de PAS. Projecten in fase 1 worden opgestart tegen 2024, projecten in fase 2 tegen 2030 en projecten in fase 3 na 2030. Alle stikstofsaneringsmaatregelen op landschapsschaal moeten uitgevoerd zijn in 2045. De genoemde gebiedsgerichte projecten ambiëren ook alle instandhoudingsdoelstellingen in een gebied in realisatie te brengen.

Zie ook V-20-007 m.b.t. het instellen van een rollend meerjarenprogramma i.f.v. de implementatie van het stikstofsaneringsplan.

Het Vlaams Natura 2000-programma 2016-2020, definitief vastgesteld door de Vlaamse regering op 14 juli 2014 en momenteel van kracht conform art. 50quater, § 4, tweede lid, van het Natuurdecreet, vormt het huidige kader voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daarin is geen tijdspad opgenomen, anders dan de einddatum van 2050 en een bindende taakstelling voor de looptijd van het programma voor een aantal habitats. Het tijdspad voor de stikstofsanering in de PAS vormt dan ook een verbijzondering met het oog op het operationaliseren van de noodzakelijke stikstofsaneringsmaatregelen. Voortgaand op deze aanbeveling en de aanpak in de PAS, zal overwogen worden om in een volgend Vlaams Natura2000-programma een tijdspad voor de realisatie van alle instandhoudingsdoelstellingen op te nemen.

V-20-020

Data impact stikstofsanering beschikbaar?

Anderzijds zijn er blijkbaar ook modelleertechnieken in kaart gebracht die de impact, ook buiten SBZ trouwens, in kaart brengen, maar zijn die kaarten beschikbaar en toegankelijk voor het publiek?

Dergelijke kaarten zijn niet beschikbaar. De effecten van de saneringsmaatregelen zijn evenwel in kaart gebracht in het plan-MER en de passende beoordeling, documenten die publiek beschikbaar zijn.

Voor socio-economische impact van de stikstofsanering verwijzen we naar antwoord V-20-002.

V-20-021

Fasering stikstofsanering

- De criteria voor opdeling van die gebieden zijn niet duidelijk.
- Hoe zal men dit aanpakken?

De uitvoering van de stikstofsanering wordt gepland op de termijn 2023-2045. Daarbij worden 3 fasen onderscheiden op basis van de haalbaarheid en de noodzaak van uitvoering van hydrologisch herstel:

1. Fase 1, 2023-2024: opstart 49 deelzones
2. Fase 2, 2024-2030: opstart 91 deelzones
3. Fase 3, 2030-2045: opstart 53 deelzones

Deze fasering wordt bij de opstart van het gehele programma van stikstofsanering verder uitgewerkt en gedetailleerd tot een rollend meerjarenprogramma.

Het vertrekpunt voor de opdeling in 3 fasen is het advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) over de haalbaarheid van stikstofsaneringsmaatregelen (<https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/52235738/INBO.A.4215.pdf>). Het INBO ging de haalbaarheid na op basis van de bestaande ecohydrologische kennis, de milieuomstandigheden en andere elementen die hiervoor bepalend zijn vanuit wetenschappelijk oogpunt.

Het INBO-advies werd aangevuld met een berekening van het aandeel B-habitats per deelzone en met een inschatting door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) van de haalbaarheid op basis van de bij het ANB aanwezige kennis van lopende processen en projecten. Deze laatste elementen vormen een expert inschatting van lokale aspecten van haalbaarheid op basis van de ervaring aanwezig bij het ANB in deze gebieden. Deze geven wel invulling aan de nood aan voorbereidende trajecten of fasering, zoals aangegeven in het INBO-advies. Beide analyses werden vervolgens samengelegd. Daarbij werd voor elke categorie van het INBO-advies geëvalueerd of er door ANB elementen aangebracht waren die

aanleiding gaven tot een andere inschatting van de termijn van opstart (korte/ lange termijn). De voorgestelde fasering, met name het pakket in fase 1, vertrekt dan ook van een combinatie van de beoordeling door het INBO en deze door het ANB. Beide analyses samen leidden tot een selectie van 49 prioritaire deelzones waar op korte termijn kan gestart worden met de uitvoering. Voor de verdere opdeling van de overige deelzones in fase 2 en 3 werd vertrokken van het belang van deze deelzones voor de B-habitats. Zoals hiervoor vermeld zijn dit habitats waarvan de staat van instandhouding kan verbeteren door het nemen van gepaste saneringsmaatregelen, zelfs bij overschrijding van de KDW. Het gaat veelal om grond- of oppervlaktewaterafhankelijke habitats. Concreet werd per deelzone becijferd hoeveel B-habitats er actueel voorkomen of tot doel gesteld zijn in de gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD), waarna deze gebieden gerangschikt werden in afnemende oppervlakte B-habitat. De deelzones met de grootste oppervlakte B-habitat werden in fase 2 ingedeeld en de overige deelzones in fase 3.

V-20-022

Geïntegreerde aanpak

Het is zinvol en noodzakelijk dat de intentie in de PAS, om in geïntegreerde totaalprojecten te werken naar een "eenmalige inrichting en geen versnipperde en/of gefaseerde inrichting met hogere kosten".

Zie antwoorden V-20-002 en V-20-007

V-20-023

Waterbeleid moet meewerken

Stroomgebiedbeheerplan (SGBP) onvoldoende maatregelen voor Natura2000, die bovendien onvoldoende tot uitvoering komen.

In het maatregelenprogramma bij de SGBP3 (Stroomgebiedbeheerplan 3) wordt specifiek aandacht besteed aan watergerelateerde beschermde gebieden (waaronder de Speciale Beschermingszones) en de acties die nodig zijn om de goede toestand in die beschermde gebieden te realiseren. De focus ligt hierbij uiteraard op de watergerelateerde beschermde gebieden. Bij het opmaken van de actielijst zijn in overleg tussen het ANB en de VMM een

reeks acties opgenomen die natuurdoelen in Speciale Beschermingszones beogen. De acties in deze gebieden worden beschouwd als win-wins aangezien ze bijdragen aan zowel de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water als de instandhoudingsdoelstellingen volgens de Habitatrichtlijn. In uitvoering van de conceptnota Grote Stroomversnelling, die bij de vaststelling van het SGBP3 goedgekeurd werd, zal een investeringsprogramma "levend water" opgestart worden gericht op herstel van de hydromorfologie van de waterloop. Hierbij zal prioriteit gegeven worden aan acties in Speciale Beschermingszones en in waterlichamen met gebiedsgerichte prioritering 1, 2 of 3. De uitvoering van het stroomgebiedbeheerplan wordt jaarlijks opgevolgd door de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) via het Wateruitvoeringsprogramma zodat specifieke knelpunten kunnen gedetecteerd en opgelost worden. Bovendien wordt een programmamanagement opgezet om dit nog verder uit te breiden. Het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 is reeds goedgekeurd door de Vlaamse Regering, waardoor een directe link met de PAS in zijn geheel niet mogelijk was. Verschillende acties uit dit SGBP dragen evenwel bij aan de stikstofsanering (waterkwaliteit, herstel hydrologie). Het volgende SGBP (voorzien in 2027) zal nog meer afgestemd worden op andere beleidsplannen, zoals de PAS.

V-20-024

Beperken tot SBZ

Maatregelen moeten beperkt blijven tot SBZ.

De meest voorkomende saneringsmaatregel, nl. het herstel van de waterhuishouding, is een maatregel die op landschapsschaal moet worden toegepast. Dit impliceert dat desgevallend ook terreinen buiten de Speciale Beschermingszones afgebakend in uitvoering van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) betrokken worden, die de kwaliteit van de habitats mee bepalen, en die noodzakelijk zijn voor het realiseren van een gunstige staat van instandhouding van habitat gelegen in het SBZ-H. Dit wordt ook nader toegelicht in de PAS, hoofdstuk 5. Stikstofsanering, paragraaf 3.2.

V-20-025

Duiding m.b.t. instrumenten, sterkste schouders

- Subsidies voor natuurbeheerders worden in vraag gesteld.
- Principe 'sterkste schouders dragen zwaarste lasten' niet vermeld en niet ingevuld.
- Idem voor grondverwerving.
- Vrijblijvend want geen controles of meting van effectiviteit.
- Strijdig met principes van instandhoudingsbeleid nl. effectiviteit, efficiëntie en rechtvaardigheid.
- Herstelbeleid wordt doorgeschoven naar natuurbeheerplannen, bijgevolg onoverzichtelijk ad hoc beleid.

Wordt beantwoord in:

subsidies natuurbeheer: V-21-029

aankopen: V-21-009

effectiviteit: V-20-011 en V-21-029

IHD-beleid: V-20-005

stikstofsaneringsbeleid: V-20-002

V-20-026

Flankerend beleid groententeelt

- Specifiek voor groententelers want wijziging waterhuishouding heeft grote gevolgen.
- Compensatie moet bestaan uit vergoeding voor inkomstenderving en voor kapitaalschade.

Zie antwoord V-17-067.

V-20-027

A- en B-habitats als basis

Herstelbeleid gaat uit van indeling van Habitatgebieden in A-Habitats en B-Habitats. Dit betreft een zeer grofmazige en onnauwkeurige aanpak.

In het kader van het stikstofsaneringsbeleid werd een categorisering uitgewerkt van de habitattypes naargelang het problematische karakter ervan:

- Voor A-habitats is de impact van stikstofdeposities zo groot dat de mogelijkheden tot kwaliteitsverbetering door herstelbeheer zeer beperkt zijn zolang de stikstofdepositie de kritische depositiewaarde van het (sub)habitattype overschrijdt. Dit betreft over het algemeen habitattypes waarvoor stikstofdepositie de bepalende milieudruk is. Stikstofgericht herstelbeheer is bij deze 'A habitattypes' veelal ineffectief of slechts tijdelijk effectief. De redenen hiervoor zijn opgesomd in de PAS.
- Voor B-habitats mag ook bij habitats in overschrijding (stikstofdepositie > KDW) een duurzame kwaliteitsverbetering verwacht worden door toepassing van gerichte herstelmaatregelen. Het gaat over het algemeen over habitattypes waarvoor stikstofdepositie niet de enige belangrijke milieudruk is. Daarom kan er aanzienlijke vooruitgang in habitatkwaliteit geboekt worden als het herstelbeheer zich richt op een verbetering van de globale milieukwaliteit, d.i. met inbegrip van andere milieudrukken dan stikstofdepositie. In veel gevallen zijn B-habitattypes voor het bereiken van een gunstige staat afhankelijk van een goede kwaliteit, kwantiteit en dynamiek van het grondwater. Door hydrologisch herstel kunnen grondwaterkenmerken in een gunstig bereik worden gebracht, zodat de beschikbaarheid van stikstof beperkt wordt en het bufferende vermogen van de bodem tegen verzuring verhoogt. Omgekeerd geldt dat hydrologisch herstel als een belangrijke randvoorwaarde geldt vooraleer er kwaliteitsverbetering kan optreden in deze habitat(sub)types.

Van de actueel aanwezige stikstofgevoelige habitats (34.328 ha) nemen de A-habitattypes zo'n 77% in (26.333 ha) en de B-habitattypes ongeveer 23% (7.995 ha). De totale oppervlakte van 22.162 ha aan actueel stikstofgevoelige habitat binnen SBZ-H dat in overschrijding is, betreft voor 95% A-habitattypes (20.983 ha) en voor 5% B-habitattypes (1.179 ha).

Herstelmaatregelen voor A-habitat moeten altijd gepaard gaan met een sterke daling van stikstofdepositie alvorens ze effectief zijn. Voor B-habitat daarentegen is stikstofdepositie niet de meest bepalende milieudruk, en kan vooruitgang geboekt worden in de staat van instandhouding door een algehele verbetering van de globale milieukwaliteit (bijvoorbeeld grondwatertafelherstel).

De categorisering van de habitattypes waar in de PAS van wordt uitgegaan is derhalve wel degelijke relevant en is ingevoerd om op Vlaams niveau de meest effectieve mix van maatregelen te bepalen. Op het niveau van een SBZ-H of habitatvlek wordt overigens steeds gekeken naar de lokale kenmerken en kan de prioritering van maatregelen, die gekoppeld is aan de tweedeling, worden aangepast.

Bezwaarindiener toont geenszins aan dat het gemaakt onderscheid tussen A-habitats en B-habitats onzorgvuldig of onredelijk zou zijn en/of dat er zou zijn uitgegaan van foutieve (wetenschappelijke) gegevens. Dat is niet het geval.

Zie ook antwoord V-20-013 voor stikstofsanering en A-habitats.

V-20-028

Concrete vragen voor sneller en beter herstelbeleid

- Voor het deelgebied 'A Boven- en benedenloop van de Abeek ' vragen we een versneld hydrologisch herstel (in fase 1 i.p.v. in fase 2).
- We vragen een nulbemesting (2 grootvee-eenheden per ha) voor de infiltratiegebieden van de betrokken habitatrictlijngebieden, met name die delen die bestemd als groengebied (N- en R-gebieden). Hierdoor wordt een deel van de instroom van nutriënten beperkt.

In het advies van het INBO

(<https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/52235738/INBO.A.4215.pdf>) dat aan de basis lag van de indeling van de stikstofsanering op landschapsschaal in drie fases, werd voor deze deelzone BE2200033-A 'Boven- en middenloop van de Abeek' aangegeven dat de vernatting hier pas kan starten als het waterkwaliteitsprobleem opgelost of ten minste sterk verbeterd is. Bovendien wordt de deelzone gekenmerkt door een sterk versnipperde eigendomstoestand. Op basis van deze elementen werd deze deelzone in fase 2 ingedeeld.

V-20-029

Welk soort natuur?

Heeft de Vlaamse regering zich voldoende de vraag gesteld welk soort natuur men wil ontwikkelen? Kunnen we geen natuur ontwikkelen die minder gevoelig is aan N-neerslag?

De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen (IHD) voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. Deze IHD beschrijven welke

Europees beschermde natuur behouden en ontwikkeld dient te worden in deze SBZ-H. De Vlaamse regering heeft deze vastgelegd in twee stappen, met eerst de goedkeuring van de gewestelijke IHD (G-IHD, 23 juli 2010) en vervolgens de specifieke IHD voor de SBZ-H (S-IHD, 23 april 2014). Dit alles geeft uitvoering aan de verplichting in de Habitatrichtlijn om de Europees te beschermen habitats en soorten die voorkomen in Vlaanderen in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Daartoe behoren ook habitats die zeer gevoelig zijn voor de effecten van stikstofdepositie. De vaststelling van de IHD vormen op zich niet het voorwerp van de PAS.

V-20-030

Kritiek op MER

- Herstel van de hydrologie zal binnen en buiten het SBZ zijn effect hebben. Dit wordt slechts licht negatief gequoteerd in de MER. Dat is niet correct: hoger risico op verminderde opbrengsten.
- De landbouwer wordt dus tweemaal getroffen. De eerste keer door de verplichte emissiereducties die de PAS oplegt en de ontwikkelingskansen die ontnomen worden en een tweede keer door gebruikbeperkingen van de grond.

Zie antwoord V-20-002 en wordt meegenomen als duiding in het definitieve plan-MER.

V-20-031

Bindende natuurdoelstellingen

Niet alleen voor landbouw, ook aan natuurherstel moeten bindende maatregelen en doelstellingen opgelegd worden. Gezien de doelstelling in 2050 en de tussentijdse richtdatum in 2030 is het niet meer dan logisch dat natuurherstel voor een bepaalde datum voltooid moet worden, moeten bepaalde voorwaarden en termijnen gerespecteerd worden met sanctionering in geval van niet-naleving. Op deze manier zorgt het beleid ervoor dat voor alle actoren een uitgewerkte taakstelling met duidelijke verwachtingen voorzien wordt. De landbouwdoelstellingen, afgetoetst aan onze bezwaren zoals toegelicht in dit document, moeten in combinatie met de natuurdoelstellingen voor een bepaalde garantie zorgen om de goede staat van instandhouding te bereiken.

Zie antwoord V-21-002

21. NATURA 2000 / INSTANDHOUDINGSBELEID (IHD)

V-21-001

Wat is de link tussen de PAS, het Natuurdecreet en het instandhoudingsbeleid?

- “De PAS is op basis van artikel 50, §4 ter van het natuurdecreet enkel mogelijk ter uitvoering van het Vlaams Natura 2000-programma. Op heden geen definitief goedgekeurd Vlaams Natura 2000-programma, enkel voorlopige vaststelling programma voor planningsperiode van 2016 tot 2020.”
- “In voorliggende PAS amper verwijzingen naar decretaal kader zoals voorzien in het Decreet Natuurbehoud.”
- “De PAS is in tegendeel hoofdzakelijk opgevat als een instrument voor het verstrengen van de vergunningsprocedures, en dit quasi uitsluitend voor veehouderijen, en is bestendinging van de eenzijdige, louter administratieve ad hoc benadering van de stikstofproblematiek.”
- “Reeds decennia de keuze van de Vlaamse Overheid om het “instandhoudingsbeleid” via tal van beleidsdocumenten zonder decretaale basis en/of verordenende kracht “vorm te geven” met alle rechtsonzekerheid van dien en dit zelfs ondanks het feit dat er een decretaal kader werd gecreëerd voor een planmatige omkadering van het instandhoudingsbeleid.”
- “Momenteel is het volgende Natura 2000-programma in opmaak. De Minaraad dringt erop aan om daarin betere garanties in te bouwen voor de uitvoering van de maatregelen om deze drukken aan te pakken én een maximale focus van het natuurbeheer, zoals voorzien in de Vlaamse Natura 2000- programma’s in functie van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen te verzekeren. Dit zou moeten zorgen voor een sterkere grendel op het voorkomen van achteruitgang en voor een snellere vooruitgang in het bereiken van de gunstige staat van instandhouding.”
- “De Minaraad merkt evenwel op dat prioritering die het voorontwerp Natura 2000-programma 2021-2026 wordt vooropgesteld niet dezelfde is als deze uit het stikstofsaneringsplan. De Raad meent dat het van belang is dat deze beide programma’s goed op elkaar worden afgestemd, zodat de voorgestelde maatregelen uit het stikstofsaneringsplan passen in en een onderdeel uitmaken van het algemene beleidskader van het instandhoudingsbeleid.”

Artikel 50ter, § 4 van het Natuurdecreet bepaalt dat ter uitvoering van het Vlaams Natura 2000-programma door de Vlaamse Regering een programmatische aanpak wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 50quater ter vermindering van een of meer milieudrukken, afkomstig van in het Vlaamse Gewest aanwezige bronnen, met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en het voorkomen van de verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu van de Europees te beschermen habitats en

Europees te beschermen soorten en hun leefgebieden. Daarnaast bepalen artikel 36ter, §§ 1 en 2 dat de administratieve overheid de nodige instandhoudingsmaatregelen resp. maatregelen om de verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu te vermijden, dient te nemen.

De PAS vormt een onderdeel van het instandhoudingsbeleid. Het gaat om een programmatische aanpak ter vermindering van een specifieke milieudruk, zijnde stikstofdepositie. De hoge belasting met stikstof in een groot aantal speciale beschermingszones vormt een knelpunt voor zowel het in stand houden van de aanwezige habitats en leefgebieden van soorten en de niet-verslechtering ervan, als voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding. Die feitelijke vaststelling vormt precies de aanleiding tot de uitbouw van een programmatisch stikstofbeleid. Omgekeerd kunnen algemene opmerkingen of aanbevelingen over het instandhoudingsbeleid niet binnen het bestek van de PAS beantwoord worden.

De instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de verschillende speciale beschermingszones werden reeds op 23 april 2014 door de Vlaamse regering vastgesteld. Het Vlaams Natura 2000-programma 2016-2020 werd definitief vastgesteld door de Vlaamse regering op 14 juli 2014 en is momenteel van kracht conform art. 50quater, § 4, tweede lid van het Natuurdecreet. De PAS draagt, in uitvoering van dit Vlaams Natura 2000-programma, bij aan het bereiken van deze doelstellingen en is er onder meer op gericht om tegen 2030 de gemiddelde overschrijding van de KDW van A-habitats met minstens 50% te verminderen (t.o.v. het referentiejaar 2015). Deze aanpak is noodzakelijk om te komen tot een gunstige staat van instandhouding. Door het louter verminderen van de overschrijding van de KDW, zullen de instandhoudingsdoelen niet bereikt worden, doch het betreft een noodzakelijk voorwaarde om ervoor te zorgen dat zij *kunnen* bereikt worden.

Hoewel artikel 50ter, § 4 van het Natuurdecreet een uitdrukkelijke grondslag biedt voor de opmaak van een programmatische aanpak ter vermindering van een milieudruk, kwalificeren de PAS en de daarin vervatte maatregelen, tevens als maatregelen in de zin van artikel 6, lid 1 en lid 2, van de Habitatrichtlijn, naar Vlaamse wetgeving vertaald in art. 36ter, §§ 1 en 2, van het Natuurdecreet. Niets belet overigens dat de Vlaamse regering dergelijke maatregelen neemt buiten het kader van artikel 50ter, § 4 van het Natuurdecreet.

De PAS kan niet vooruit lopen op het Vlaams Natura 2000-programma 2021-2026, gezien hiervoor enkel een voorontwerp bestaat, dat voorlopig noch definitief vastgesteld is door de Vlaamse regering.

Leg bindende doelstellingen op aan de natuurbeheerders

- “Onaanvaardbaar dat de overheid zelf nog geen geschikt beheer voert in functie van de IHD, maar wel een economische sector stil legt omdat de doelen niet voldoende gehaald worden.”
- “Voorzie een maximale tijdspanne van 5 jaar na het halen van de kritische drempelwaarde om de nodige herstelmaatregelen toe te passen. Als in die periode de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald worden, wordt de beheerder gesanctioneerd.”
- “Aan de natuurdoelen moet een concrete resultaatverbintenis gekoppeld worden. Men moet een plan kunnen voorleggen hoe dit gehaald zal worden. Zodat er snel ook weer perspectief is voor de veehouderij.”
- “In S-IHD rapport wordt een beter aangepast beheer van de natuurgebieden de voornaamste prioritaire inspanning genoemd. Moet deze prioritaire inspanning (met een minimale impact op onze economie) dan niet eerst uitgevoerd worden alvorens de toekomst van ons bedrijf weggestreept wordt en de agrovoedingssector geslachtetofferd wordt?”
- Niet alleen voor landbouw, ook aan natuurherstel moeten bindende maatregelen en doelstellingen opgelegd worden. Gezien de doelstelling in 2050 en de tussentijdse richtdatum in 2030 is het niet meer dan logisch dat natuurherstel voor een bepaalde datum voltooid moet worden, moeten bepaalde voorwaarden en termijnen gerespecteerd worden met sanctionering in geval van niet-naleving. Op deze manier zorgt het beleid ervoor dat voor alle actoren een uitgewerkte taakstelling met duidelijke verwachtingen voorzien wordt. De landbouwdoelstellingen, afgetoetst aan onze bezwaren zoals toegelicht in dit document, moeten in combinatie met de natuurdoelstellingen voor een bepaalde garantie zorgen om de goede staat van instandhouding te bereiken.
- “De Minaraad vraagt om te onderzoeken met welke (financiële) instrumenten een landbouwer/eigenaar vrijwillig het beheer van zijn percelen kan aanpassen om zelf ook bij te dragen aan de vereisten van de betrokken instandhoudingsdoelstellingen, voor wat betreft de gronden gelegen binnen de zoekzones in SBZ-H.”
- “De Minaraad vraagt dan ook om de administratieve overheden in deze te responsabiliseren. Daartoe moet een lijst opgemaakt worden van relevante terreinen en eigenaars, en dienen deze overheden actief aangeschreven te worden om hen op hun verplichtingen te wijzen. Tegelijk moet ervoor gezorgd worden dat de beoogde instandhoudingsmaatregelen in eerste orde en zoveel als mogelijk gerealiseerd worden in overheidsgronden die niet in landbouwgebruik zijn en dit zonder afbreuk

te doen aan het principe van kostenefficiëntie. De Raad vraagt om over zowel het een als het ander publiek te rapporteren.”

- “Kom inzake private actoren tot een heuse en volwaardige vrijwillige benadering. In de ontwerp-PAS wordt er op gewezen dat de opmaak van een natuurbeheerplan voor particulieren in principe op vrijwillige basis gebeurt. Het aandeel eigendom van private eigenaars in SBZ-gebieden is in principe gekend, maar er zijn geen cijfers beschikbaar over de oppervlakte die relevant zou zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, of de oppervlakte habitats die middels een beheerplan onder passend beheer zijn. De Minaraad vraagt om deze cijfers ter beschikking te stellen.”
- “De Minaraad wijst er evenwel op dat de vrijwillige fase nog maar net van start gegaan is, aangezien de wetgeving die het voor private eigenaars mogelijk maakt om natuurbeheerplannen op te maken pas eind 2017 van kracht werd. Sinds het stilvallen van het gebiedsgericht overlegproces zijn er bovendien geen initiatieven genomen om de private eigenaars te identificeren, ten einde bv. de exacte status van hun concrete betrokkenheid in een SBZ na te gaan en daarop in te spelen. De kwestie van de ruimtelijke bestemming van gronden waarop passende instandhoudingsmaatregelen aan de orde zijn, incl. kapitaalschadevergoeding, is vooralsnog niet aangepakt. Dit vormt een remmende factor voor private eigenaars om zich te engageren. De Raad meent dan ook dat eerst op een heuse en volwaardige wijze moet worden ingezet op de vrijwillige fase en dat de private eigenaars hiertoe maximaal ondersteund en begeleid moeten worden.”
- “Voor de volledigheid wijst de Minaraad er op dat in de PAS-nota ook het aspect van zelfrealisatie wordt vermeld en dat ook landbouwers een gelijkaardige rol kunnen opnemen.”
- “Bekijk de optie van overgangsbeheer. Inzake de op te stellen beheerplannen vraagt de Raad om na te gaan of bepaalde vormen van overgangsbeheer mogelijk zijn en dit met het oog op een zo spoedig mogelijke realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, alsook het maximaal stimuleren van private eigenaars. Bv. door gronden met hoge N-gehalten (zoals landbouwgronden, vervuilde gronden) één generatie te beplanten met snel groeiende en N/P-opslaande soorten als populier (fytoremediëring) is er nog een tijdelijk economisch rendement mogelijk, terwijl het inrichten tot de finale natuurdoelen goedkoper en eenvoudiger wordt. Dit kan een goedkopere oplossing zijn (dan zuivere kapitaalschade) om private eigenaar sneller te overtuigen in te zetten op natuurbeheer.”
- “Impact op economische bosbouw. Bij het herstelbeheer wordt ook geopperd om in te grijpen op de structuur van de boom- en struiklaag van bossen, om in te grijpen in de soortensamenstelling van bossen en om te komen tot een verminderde oogst van houtige biomassa. Samen genomen betekent dit dat men beoogt meer dood hout in het bos in te brengen. De Raad wijst er op dat omvorming van een productief bos naar IHD-bos steeds met een kost gepaard gaat. Een methodisch verantwoorde

inschatting van de omvang van dit opbrengstverlies ligt momenteel niet voor. De compensatie voorzien in het subsidiebesluit van het Natuurdecreet is beperkt van €65/ha/jaar (beukenbossen 9120) tot €90 (vochtige bossen 91E0) en €135/ja/jaar (zuurminnend eikenbos 9190), wat, gezien de sterk gestegen houtprijzen en schaarste van de lokale houtproductie (LV), niet adequaat is. De Raad vraagt daarenboven aandacht voor een gezond evenwicht tussen dood hout voor saneringsbeleid en lokaal duurzaam beheerd productiehout.”

- “De Minaraad ondersteunt de analyse dat maatwerk noodzakelijk is, maar vraagt om bijkomende garanties in te bouwen bij de beoordeling en opvolging van beheerplannen, zodat in alle gevallen voldoende garanties worden geboden dat het saneringsbeleid juridisch geborgd blijft.”

Het natuurbeheer wordt wettelijk geregeld in een natuurbeheerplan op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2017 betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuurreservaten ('BVR Natuurbeheerplannen'); de subsidiëring ervan in het besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2017 betreffende de subsidiëring van de planning, de ontwikkeling en de uitvoering van het geïntegreerd natuurbeheer ('BVR Subsidies'). Deze regeling geldt voor alle beheerders (openbaar, erkende terreinbeherende vereniging of privé). Een natuurbeheerplan moet volgens art. 16septies van het Natuurdecreet in voorkomend geval in overeenstemming zijn met de instandhoudingsdoelstellingen (IHD).

De opvolging van het natuurbeheer in de natuurbeheerplannen gebeurt via 6-jaarlijkse cycli van opvolging, evaluatie en desgevallend bijsturing van het natuurbeheerplan. Indien het natuurbeheerplan niet naar behoren uitgevoerd wordt, kan het ANB o.b.v. het Natuurdecreet art. 16decies, § 1 beslissen om het natuurbeheerplan op te heffen (met geheel of gedeeltelijk terugvorderen van de verleende subsidies) en/of het beheer overnemen. Voor de natuurdomeinen in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos moet, op basis van art. 11 van het BVR Natuurbeheerplannen, het 6-jaarlijkse evaluatieverslag aan de bevoegde minister voorgelegd worden en zijn bijstellingen mogelijk op advies van een door de Vlaamse Regering aan te wijzen adviesinstantie. De Minaraad vraagt naar bijkomende garanties bij de beoordeling en opvolging met het oog op juridische borging van het stikstofsaneringsbeleid maar maakt deze niet concreet zodat er hier ook niet op in kan gegaan worden.

Administratieve overheden hebben verplichtingen om instandhoudingsmaatregelen te nemen. Artikel 36ter, § 1 van het Natuurdecreet bepaalt dat administratieve overheden en natuurlijke of rechtspersonen die subsidies ontvangen van een administratieve overheid in functie van het natuurbehoud, verplicht zijn om op hun gronden in SBZ maatregelen te nemen voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen in dat SBZ. Tevens zijn administratieve overheden volgens artikel 11 van het Instandhoudingsbesluit van 20 juni 2014 verplicht een maximale invulling te geven aan de noden inzake het instandhoudingsbeleid en een natuurbeheerplan op te maken voor deze terreinen.

Het instellen van een gepast beheer is inderdaad mede nodig voor de realisatie van de IHD en daarom ook in S-IHD-besluiten opgenomen als prioritaire inspanning. Dit is echter onvoldoende om de vereiste kwaliteit te bereiken en neemt dus niet weg dat te hoge stikstofdepositie of een andere milieudruk een ander belangrijk knelpunt vormt voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen in de Speciale Beschermingszones. Het is ook niet zo dat indien het beheer effectief aangepast is aan de S-IHD er geen (of minder) sprake meer zou zijn van te hoge stikstofdruk. Wel kan de staat van instandhouding van enkele habitats, de zogenaamde B-habitats, tijdelijk verbeterd worden door het nemen van stikstofsaneringsmaatregelen. Om dit tot stand te brengen, is het hoofdstuk 5 Stikstofsanering opgenomen in de PAS. Dit bevat onder meer een tijdspad voor het instellen van passend beheer door middel van natuurbeheerplannen of gelijkwaardige plannen of overeenkomsten, en een fasering van projecten voor stikstofsaneringsmaatregelen op landschapsschaal, zodat tegen 2045 alle nodige (eenmalige) inrichtingsmaatregelen uitgevoerd zijn en alle (permanente) beheermaatregelen ingesteld zijn. Hierbij is een tussentijdse mijlpaal in 2030 voorzien.

De PAS voorziet op zichzelf geen nieuwe instrumenten voor het beheer van terreinen in functie van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Voor de uitvoering ervan wordt dus beroep gedaan op de bestaande, in het bijzonder de hierboven al genoemde natuurbeheerplannen en de bijhorende subsidieregeling. Mocht uit de monitoring en evaluatie van de uitvoering van de PAS (paragraaf 5, Monitoring stikstofsanering van het Hoofdstuk 5: stikstofsanering en Hoofdstuk 7: monitoring en borging) blijken dat deze niet volstaan, dan kan onderzocht worden of en welke aanpassingen of vernieuwingen aan het instrumentarium nodig en nuttig zijn en desgevallend wettelijk te verankeren volgens de bestaande procedures daarvoor. Bij deze evaluatie zullen ook de mate van realisatie door administratieve overheden en de aspecten vrijwilligheid en zelfrealisatie aan bod komen.

V-21-003

Opvolging realisatie IHD

- PAS legt maatregelen op aan de landbouwsector met tot doel het realiseren van de habitatdoelstellingen. Maar er is geen controle of in de habitatgebieden er alles aan gedaan wordt om deze doelstellingen ook te bereiken.
- Wanneer de doelstellingen niet gehaald worden is nu niet te bepalen of dit ten gevolge van de voorliggend PAS wetgeving zal zijn of van een gebrek aan inspanningen in de habitatgebieden.

- De implementatie van het Stikstofakkoord is noodzakelijk met het oog op het halen van een gunstige staat van instandhouding in 2045.
- “Actualiseer de cijfers over de “natuurdoelen onder beheer”. (...) De Minaraad vraagt vooreerst om deze cijfers te controleren en actualiseren, aangezien in verschillende documenten verschillende cijfers worden gebruikt voor de beschreven periodes.”
- “Definieer een doelstelling in 2030 in plaats van 2032. De actualisering van de cijfers, moet ook aanleiding kunnen geven tot een actualisering van de doelstellingen. De Minaraad meent daarom dat het aangewezen is om een doelstelling voor “oppervlakte onder beheer” op te maken voor 2030 in plaats van 2032 gezien de looptijd van het voorliggende plan.”

Elke zes jaar dient elke lidstaat per biogeografische regio een omstandig rapport over te maken aan de Europese Commissie (EC) over de staat van instandhouding van de Europees beschermde habitattypen en soorten. Een gunstige toestand voor habitatkwaliteit vereist in de eerste plaats dat een groot deel van de habitatlocaties in een gunstige lokale toestand zijn. Daarenboven mogen er geen significante verslechtingen optreden, en er geen drukken en/of bedreigingen als ‘hoog’ gerankt zijn. Daarom bevat de rapportage ook een selectie van de drukken en bedreigingen, inclusief de impact ten gevolge van stikstofdepositie, met een matige tot hoge impact op een belangrijk aandeel van de habitatoppervlakte. Het terugdringen ervan, inclusief stikstofdepositie, is dan ook een noodzakelijke maar onvoldoende voorwaarde voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding. Daarnaast is ook het instellen van een passend beheer hiertoe noodzakelijk, door middel van natuurbeheerplannen of gelijkwaardige plannen of overeenkomsten, al dan niet in combinatie met het uitvoeren van stikstofsaneringsmaatregelen op landschapsschaal. Dit wordt beschreven in hoofdstuk 5 Stikstofsanering van de PAS. Voor de opvolging van het natuurbeheer wordt verwezen naar V-21-002. In paragraaf 5, Monitoring stikstofsanering van het Hoofdstuk 5: stikstofsanering van de PAS wordt de methodiek toegelicht voor de opvolging van de uitvoering en van de resultaten van de stikstofsanering, in relatie tot de monitoring van de regionale staat van instandhouding. Hoofdstuk 7 Monitoring en borging beschrijft dit voor de andere maatregelen in de PAS.

De voortgangsmonitoring in Hoofdstuk 5: stikstofsanering (paragraaf 5.1.1) voorziet de teller passend beheer als instrument. Cijfers in andere documenten vallen buiten het bestek van de PAS maar dienen uiteraard consistent te zijn met de voorziene monitoring van de PAS. De verdere uitbouw van een geodatabank moet hiertoe de nodige garanties bieden.

De Vlaamse regering voorziet dat tegen 2030 alle instandhoudingsdoelstellingen voor habitats, of 64.033 ha, onder passend beheer gebracht zijn. Hierbij wordt prioritair en uiterlijk tegen 2026 gekeken naar de SBZ's waar de piekbelasters impact op hebben en vervolgens naar de SBZ's waar de meeste rundveebedrijven gelegen zijn. Dit leidt tot jaarlijks circa 2.500 ha bijkomend habitatdoel onder passend beheer. Dit heeft uiteraard gevolgen naar de zoekzones in de toekomst. Dit is voorwerp van het Natura 2000-beleid.

V-21-004

Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN)

- VEN-gebieden worden in de PAS niet genoemd, terwijl deze in de tijdelijke ministeriële instructie wel in rekening worden genomen. - Nood aan duidelijke spelregels m.b.t. de impact op VEN-gebieden met het oog op rechtszekerheid. Het ontbreekt momenteel aan duidelijke en objectieve drempels en tools om de impact op de VEN-gebieden te beoordelen.
- Afbakening VEN-gebieden is Vlaamse materie en heeft niet te maken met de habitatrichtlijn en haar doelstellingen. Bovendien zijn VEN-gebieden veel meer versnipperd en verspreid over Vlaanderen en raken aldus meer veehouders betrokken in de problematiek dan nodig zou zijn. Deze kunnen niet meegenomen worden in beoordeling van impactscores en daaruit volgende verplichte afbouw, nu niet en in de toekomst evenmin.
- Bij de afbakening van de VEN-gebieden, die een rechtstreekse impact heeft op de waarde van onze gronden en onze hoeve, hebben wij geen enkele kennisgeving ontvangen. Inspraak was er al helemaal niet.
- Nood aan flankerend beleid voor bedrijven met impact op VEN.
- Niet alle VEN-gebieden zijn SBZ-H. Nulbemesting opleggen op deze VEN-gebieden gaat voorbij de doelstelling van de PAS om invulling te geven aan de Europese verplichtingen.

De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de IHD voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie structureel en planmatig terug te dringen op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H). De PAS heeft niet als finaliteit het bereiken van een goede natuurtoestand in VEN-gebieden. Anderzijds zal een verlaagde stikstofdepositie ten gevolge van de PAS wel gunstig zijn voor de natuurkwaliteit in VEN-gebieden.

Door het centrale doel van de PAS houden de beoordelingskaders rekening met de finaliteit van de passende beoordeling (beoordelen van effecten ter hoogte van SBZ-H). Deze kaders zijn niet ontwikkeld om te hanteren in de verscherpte natuurtoets (beoordelen van effecten ter hoogte van VEN). Ook VEN-gebieden worden niet gevat door de PAS. De finaliteit van de VEN-toets uit artikel 26bis van het Decreet Natuurbehoud is anders dan de finaliteit van de passende beoordeling uit artikel 36ter van datzelfde decreet (o.a. RvVb 4 augustus 2022, nr. RvVb-A-2122-1047). Zo ook oordeelde het Grondwettelijk Hof dat *“gelet op de verschillende focus en finaliteit van de bescherming van de betrokken natuurgebieden, (...) het een objectieve en pertinente keuze van de decreetgever [is] om de maatstaf van de natuurtoets daarop af te stemmen en de vergunningsaanvraag te laten toetsen aan het criterium van onvermijdbare en onherstelbare schade aan de natuur in het geval van de VENtoets, en aan*

het criterium van betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken in het geval van de habitattoets. Bij de uitoefening van zijn toetsing aan het beginsel van de gelijkheid en niet-discriminatie komt het niet aan het Hof toe een oordeel te vellen over de opportuniteit van die keuze” (Grondwettelijk Hof 27 juni 2019, nr. 103/2019, par. B.7). De PAS doet dan ook geen uitspraken over de VEN-toets en/of het bereiken van een goede natuurtoestand in VEN-gebieden.

V-21-005

Aanpak alle milieudrukken i.f.v. realisatie IHD

- Impact op realisatie IHD tgv nitraat, pesticiden, verdroging, versnippering, veranderend landgebruik en verstoring van de hydrologie en geomorfologie, enz. Vlaanderen slaagt er niet in om al deze problemen vanuit één samenhangend beleid te benaderen.
- Alhoewel de belangrijkste drukfactoren gevat zijn in beleidsplannen en uitvoeringsacties blijkt op het terrein dat een groot deel van deze programma's niet of in het beste geval slechts beperkt zijn uitgevoerd. Deze factoren worden ook beschreven in de S-IHD rapporten, S-IHD besluiten en hernomen in het eerste Natura 2000 programma.

Zie antwoord V-05-018, V-05-008 en V-21-001

V-21-006

Doel 2050 KDW niet meer overschreden

- Men streeft naar het behalen van een ongelofelijk lage stikstofdepositie in deze gebieden terwijl dit niet de doelstelling is die de habitatrichtlijn stelt.
- Er wordt veel te eenzijdig gefocust op het halen van de kritische depositiewaarden. Het halen van de IHD wordt volledig uit het oog verloren.
- Zelfs als alle landbouw- en industriële activiteit weg zou zijn uit dit gebied, worden de naar voren geschoven lage deposities niet bereikt en zullen habitattypen uit deze SBZ in een slechte staat zijn/blijven.

Zie antwoord V-05-008

V-21-007

Aanmelding SBZ's

- De aanduiding van deze gebieden heeft nooit het voorwerp uitgemaakt van een openbaar onderzoek. Er was geen inspraak. Praktisch niemand wist daarvan af, en degenen die er toch lucht van hadden gekregen werden beloofd dat het toch geen gevolgen zou hebben voor hun bedrijf.
- Werd bij de aanduiding rekening gehouden met reeds aanwezige omgevingselementen of -activiteiten? Door de ligging van de SBZ-H-gebieden ondoordacht gekozen te hebben, dreigt de landbouwsector dit nu te moeten bekopen.
- De habitatrichtlijngebieden zijn heel willekeurig en volgens de belangen van enkele invloedrijke personen ingekleurd.
- Habitatrichtlijngebied staat niet gelijk aan natuurgebied.
- Vrees dat er steeds meer habitatgebieden (o.a. corridors) zullen bijkomen in ons sterk versnipperd Vlaanderen.
- Zullen Sigma-projecten op termijn niet gelijkgesteld worden met of aangeduid worden als SBZ-gebieden?
- Toen habitatgebieden werden aangeduid was impact op landbouw nog niet duidelijk dus deze gebieden moeten herbekeken worden.
- De versnippering van het Vlaamse landschap zorgt mee voor dit onmogelijk beleid. Het herbekijken, of zelfs herdefiniëren van deze zones zou daarom geen verkeerde oefening zijn.
- Het afbakenen van alle gefragmenteerde kreekstructuren in het Meetjesland heeft een grote impact. Wat is de wetenschappelijke basis daarvan ? En waarvan verschilt die wetenschappelijke basis met die van de Nederlanders?
- Bij de aanwijzing van de habitatgebieden en later de invulling van de instandhoudingsdoelstellingen hadden de verkozen politici dure eden gezworen dat er voor landbouwbedrijven geen gevolgen zouden zijn

- Voor de habitats waarvoor binnen de Speciale Beschermingszones (SBZ) onvoldoende potentieel is, is bijkomende aanduiding van gebieden nodig. Stel deze gebieden vast en zorg dat ze ook voldoende bescherming ontvangen.
- In onze regio zijn er heel veel versnipperde habitatgebieden afgebakend, daardoor liggen veel landbouwbedrijven op korte afstand van SBZ H gebied. Om deze reden is de impactscore van landbouwbedrijven al gauw boven de 0,8%.
- Er moet eerst duidelijkheid komen waar de gebieden zullen liggen. Wat als er steeds meer habitat gebieden bijkomen in onze versnipperde ruimtelijke ordening in Vlaanderen. Dan kan niemand nog een bedrijf uitbaten (zowel landbouw als industrie).

De definitieve aanwijzing van de Habitatrictlijngebieden en de vaststelling van de instandhoudingsdoelen per gebied gebeurden op 23 april 2014 door middel van 36 Besluiten van de Vlaamse Regering. De afbakening van de habitatrictlijngebieden behoort niet tot de scope van de PAS.

V-21-008

IHD hebben geen wetenschappelijke basis en houden geen rekening met socio-economische impact

- Bij aanmelding SBZ's in de jaren 70 en 80 waren diverse in stand te houden dieren- en plantensoorten niet aanwezig op de aangeduide plaatsen. Waarschijnlijk was de druk op onze omgeving door onze toen reeds hoge levensstandaard te groot voor de natuurwaarden. Waar is de wetenschappelijke onderbouwing dat de al lang verdwenen natuur spontaan zou ontstaan als mijn bedrijf verdwenen is?
- HRL: zowel bij het vaststellen van instandhoudingsmaatregelen in de zin van artikel 6, lid 1 Habitatrictlijn, als de passende maatregelen onder artikel 6, lid 2 Habitatrictlijn rekening te houden is met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden. - Vlaanderen heeft de richtlijnen verengd tot een louter stikstofprobleem waarbij vooral één sector, met name de landbouw, wordt geviserd.
- Realisatie hoge IHD-doelen heidehabitats, met als gevolg lagere KDW en finaal hogere impactscore. Soms ook hoge impactscore tgv kleine heidehabitats in anders bosrijke SBZ.
- Willekeurig afgebakende SBZ's en bijhorende doelen zijn dikwijls onhaalbaar. Te weinig rekening gehouden met andere factoren zoals beheer in SBZ gebieden en

klimaatinvloeden. De klimaatverandering heeft een veel grotere impact op habitats en soorten dan de stikstof afkomstig van landbouwbedrijven.

- Is Vlaanderen bereid om bepaalde vegetaties te schrappen van de lijst met beschermde vegetatie zoals ooit aangemeld om gebiedsgericht te werken in verhouding tot het natuurpotentieel?
- In het rapport 33 van de IHD staan bepaalde habitattypes beschreven die men hier wil gaan realiseren en beschermen met daarbij ook oppervlaktes en aantallen. Daartegen zijn indertijd bezwaren ingediend over de haalbaarheid van oppervlaktes en aantallen. Politiekers of ambtenaren of allebei hebben toen hun werk niet gedaan naar behoren.
- Indien IHD niet realiseerbaar, kan men zich nog steeds beroepen op een artikel uit de Europese habitatrichtlijn dat stelt dat er voor 10% van de oppervlakte van een bepaald habitatype kan afgeweken worden van de doelstelling per G-IHD. Gelet op de onhaalbare maatregelen die er in het Turnhouts Vennengebied vooropgesteld worden, lijkt het ons een logische keuze om van deze regel gebruik te maken voor dit gebied. Zo zijn de vooropgestelde oppervlakten realistischer.
- Ook de wetenschappelijke onderbouwing van de maximale stikstofdepositie die in een SBZ toelaatbaar is om deze doelstellingen te bereiken wordt niet op transparante wijze aangegeven.
- Kwetsbaar gebied dat gevoelig is aan N zou niet zomaar vergroot mogen worden. De kans bestaat dat op deze manier meer bedrijven ongunstiger komen te liggen en hun impact vergroot op dit gebied.

De specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) en de bijhorende prioritaire inspanningen werden opgesteld op basis van een ecologische analyse van een Speciale Beschermingszone (SBZ). Bij deze analyse is de maatschappelijke context in overweging genomen. De analyse staat per SBZ neergeschreven in een S-IHD-rapport. Deze rapporten zijn publiek beschikbaar via <https://natura2000.vlaanderen.be/publicaties>.

De PAS geeft mee uitvoering aan de vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen. Het heroverwegen van de instandhoudingsdoelstellingen behoort niet tot de scope van de PAS. Zie antwoord V-05-008 voor de onderbouwing van het gebruik van KDW in de PAS.

V-21-009

Aankoopbeleid natuur

- Aankoop landbouwgrond ver onder de waarde. Landbouwgrond nodig voor voedselproductie.
- Geen inspraak landbouwsector.
- Boeren in een habitatrictlijngebied is perfect mogelijk. Steeds meer landbouwgrond ingenomen door natuur.
- Recht op voorkoop door natuurbeheer moet stoppen. Geen eerlijke vrije grondhandel meer. Hoe draagt voorkooprecht van VLM bij aan de PAS? Bedrijven die spontaan zelf willen stoppen moeten kunnen overgenomen worden door collega's zonder VLM voorkooprecht.
- Door nulbemesting op te leggen wordt aankoop van landbouwgrond voor natuur begunstigd.
- Wat met sluiting van piekbelasters tegen 2025 en de gronden? Verkoop van deze gronden zal ervoor zorgen dat natuurgebieden extra worden uitgebreid, wat de bedrijven die nu als oranje worden beschouwd enkel meer zal bedreigen.
- Bezwaar op subsidie aan milieuverenigingen voor de aankoop van gronden (90% gesubsidieerd). Kost de staat handenvol geld. Financiële return daarbij is quasi verwaarloosbaar.
- Zolang onzekerheid is over de toekomst van de landbouw moet er een stop komen op de aankoop van gronden door natuurbeheer.
- Specifieke gebieden: Ook door ANB zijn er opnieuw in dit Drongengoedbos al plannen uitgevoerd waar er bomen worden gekapt in het bos om heide van te maken, maar die bomen worden dan "ter compensatie" opnieuw geplant op huidige landbouwgronden. Buggenhout: vragen bij aankopen akkers door ANB voor bebossing en grondruil.

Het aankoopbeleid voor natuur, concreter voor domeinen van het Agentschap voor Natuur en Bos en bij de subsidiëring van grondaankopen door de erkende terreinbeherende natuurverenigingen, legt de grootste prioriteit bij de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, zoals ook bepaald in het Instandhoudingsbesluit. Daarbij worden andere beleidsdoelen zoveel mogelijk mee in rekening gebracht, zoals bosuitbreiding, boscompensatie, de Blue deal, natuurbeleving, recreatie en andere. Daarbij worden zo veel mogelijk de bestaande natuurdomeinen en natuurreservaten uitgebreid en met elkaar verbonden met het oog op het creëren van robuuste natuur- en boskernen en -netwerken. De PAS biedt hierbij aanvullende prioriteiten.

Het bestaande instrument van recht van voorkoop maakt geen onderdeel uit van de PAS.

V-21-010

PAS en vereisten Habitatrichtlijn

- Afwezigheid van negatieve effecten is geen absolute vereiste Habitatrichtlijn.
- De landbouw is onmiskenbaar een sector van groot openbaar belang. De stikstofcrisis en de Europese natuurregelgeving kunnen niet tot gevolg hebben dat de landbouwsector in de Unie in het algemeen en het Vlaamse Gewest in het bijzonder op grote schaal moet worden ingeperkt. Dat de verplichtingen onder de Habitatrichtlijn daar ook niet toe hoeven te leiden, werd door Advocaat-generaal bij het Hof van Justitie Kokott treffende samengevat in haar conclusie in de Nederlandse PAS-zaak.
- Geen enkele Europese richtlijn dwingt sluiting van bedrijven af of legt verplichte stikstofverlaging op.

Zie antwoorden V-21-001 en V-05-008.

De PAS vormt een onderdeel van het instandhoudingsbeleid. Het gaat om een programmatische aanpak ter vermindering van een specifieke milieudruk.

Op zich genomen vormt de PAS, en de daarin vervatte maatregelen, dan ook een maatregel in de zin van artikel 6, lid 1 en lid 2 van de Habitatrichtlijn resp. artikel 36ter, §§ 1 en 2 Natuurdecreet.

De bepaling waar bezwaarindienaar naar verwijst heeft betrekking op de toepassing van habitattoets uit artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn (art. 36ter, §§ 3 en 4 Natuurdecreet) en de mogelijkheid vervat in artikel 6, lid 4 van diezelfde richtlijn (art. 36ter, § 5 Natuurdecreet) om af te wijken van de verplichting om een plan of project te weigeren indien deze een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een SBZ veroorzaakt. Het kan geenszins de bedoeling zijn om *a priori* een maatregel op te nemen in de PAS, waarvoor gebruik moet worden gemaakt van artikel 6, lid 4 van de Habitatrichtlijn (art. 36ter, § 5 Natuurdecreet). De PAS maakt immers deel uit van het instandhoudingsbeleid, terwijl de aangehaalde bepalingen kaderen binnen het verlenen van toestemming of goedkeuring aan plannen of projecten.

V-21-011

Gebrek aan afstemming met IHD- of Natura 2000-beleid

- PAS-programma moet, cf. plan-MER en passende beoordeling, principieel onderdeel uitmaken van ruimere IHD-beleid of Natura 2000-beleid.
- PAS zou principieel moeten inzetten op (1) instandhoudingsmaatregelen opdat stikstofdeposities tot op een voldoende niveau zouden worden teruggedrongen zodat het niveau van stikstofdepositie het bereiken van gunstige staat van instandhouding in de SBZ-H gebieden niet meer in de weg staat (onderdeel van het IHD-beleid of Natura 2000-beleid dat uitvoering geeft aan artikel 6, lid 1 van de Habitatrictlijn); (2) eventueel mitigerende maatregelen in toepassing van artikel 6, lid 3 van de Habitatrictlijn (maatregelen die de significant negatieve effecten van het ontwerp PAS reduceren of voorkomen); (3) indien vereist ook passende maatregelen in toepassing van artikel 6, lid 2 van de Habitatrictlijn (preventieve maatregelen in het kader van het verslechteringsverbod).
- In beleid van VO ontbreekt elke afstemming tussen PAS-beleid en IHD- of Natura 2000-beleid, terwijl PAS-beleid zou dienen aan te haken aan het IHD-beleid of Natura 2000-beleid.
- VO hanteert echter een omgekeerde werkwijze en start met opmaak van PAS-beleid terwijl IHD- of Natura 2000-beleid nog in de stijgers staat. Hierdoor ontbreekt elke coördinatie met andere natuurmaatregelen die in voorbereiding of in uitvoering zijn. I.p.v. in te zetten op de meest maatschappelijk verantwoorde manier om een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor de betreffende habitats, focust het PAS-programma op stikstofreducties in functie van de KDW. Dit geldt zowel voor het onderdeel emissiereductie en bronmaatregelen van het ontwerp PAS als voor het onderdeel stikstofsanering van het ontwerp PAS.
- Afstemming dringt zich nog meer op nu uit het voorontwerp van Vlaams Natura 2000, tweede cyclus 2021-2026, blijkt dat de taakstelling tegen 2050 minder dwingend wordt geformuleerd dan in het ontwerp PAS. Kennelijk gaat het Vlaams Natura 2000-beleid uit van de doelstelling dat tegen 2050 op het terrein alle inspanningen moeten zijn geleverd om de gunstige staat van instandhouding te kunnen behalen. De doelen zelf moeten nog niet zijn bereikt. In het ontwerp PAS wordt uitgegaan van een veel strengere doelstelling, namelijk dat 2050 de horizon is waartegen alle habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding moeten zijn, terwijl het finale doel, zijnde het voldoen aan de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 6 van de Habitatrictlijn, identiek is.

Zie antwoord V-21-001.

V-21-012

Delen zoekzone niet nodig voor realisatie S-IHD

- Mogelijks bijkomende inspanningen gevraagd bij nieuwe vergunningsaanvragen op basis van zoekzones die nooit gerealiseerd zullen worden. Zorgt voor heel wat onbegrip bij de getroffen bedrijven. VO moet eerst zoekzones vastleggen en definitief verkleinen tot wat er effectief nodig is voor de IHD vooraleer ze een vergunningskader opstelt op basis van verouderde zoekzonekaarten die nog vele malen te groot zijn.
- Via managementplannen en natuurbeheerplannen blijkt dat bepaalde delen toch niet tot natuur zullen ontwikkelen.
- Piekbelasters: kans is reëel dat eens de zoekzone definitief wordt vastgesteld en bijgevolg verkleind is, er geen enkele negatieve invloed zal zijn van het (rode) landbouwbedrijf in kwestie. Specifiek geval: zoekzone aangrenzend aan piekbelaster is eerder recreatief ingevuld deel van de zoekzone.

Zie antwoord V-21-019 en V-21-017.

V-21-013

Vogelrichtlijngebieden en gevolgen

- PAS spreekt niet over de bescherming van de habitats fauna en flora buiten SBZ-H, zoals de Vogelrichtlijngebieden.
- Rond SBZ-V staat vandaag niets in de documenten van het openbaar onderzoek. We gaan er dan ook vanuit dat deze aanduiding geen verder negatieve effecten zal hebben op mijn bedrijfsvoering.
- - Geen inspraak geweest bij afbakening SBZ-V en geen enkele kennisgeving ontvangen. Nochtans rechtstreekse impact op waarde van onze gronden en onze hoeve.

De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. De opgave inzake emissiereductie werd daarbij geënt op de habitats waarvoor het terugdringen van de stikstofbelasting essentieel is om ze op Vlaams niveau in een gunstige staat van instandhouding te kunnen brengen.

Voor SBZ-V zijn geen instandhoudingsdoelstellingen bepaald voor habitats, maar wel voor Europees te beschermen soorten. Plannen of projecten die een betekenisvolle aantasting kunnen veroorzaken aan de natuurlijke kenmerken van een SBZ-V zullen steeds moeten worden beoordeeld in een passende beoordeling.

Voor zoveel als nodig kan er nog op worden gewezen dat, doordat de PAS in hoofdzaak inzet op een generieke emissiereductie (maatregelen zijn overal in Vlaanderen van toepassing), dit ook in de Vogelrichtlijngebieden (SBZ-V) zal leiden tot een verminderde depositie van stikstof en een verbetering van de aanwezige natuurkwaliteit.

De afbakening van de vogelrichtlijngebieden (SBZ-V) behoort niet tot de scope van de PAS.

V-21-014

Verouderde zoekzones

- Zoekzonekaart van september 2015, ondanks diverse voorgestelde aanpassingen en vaststellingen. Na 8 jaar nog steeds niet geactualiseerd en niet definitief vastgelegd.
- Is zoekzonekaart überhaupt nog actueel? Onmogelijk om o.b.v. deze zoekzones te bepalen welke inspanningen nodig zijn in de nabij gelegen SBZ en de perimeter daarrond.
- Piekbelasters: Sprake van een lijst die politiek werd overeengekomen in februari 2022 en een andere lijst op basis waarvan de VLM bedrijven informeert over hun huidige kwalificatie als piekbelaster. Wederom veranderingen aangebracht aan de zoekzones waardoor lijsten verschillen. VLM bevestigt dat onder andere de abdij van Averbode van oranje naar rood werd gekwalificeerd door de verandering van de zoekzones in 2015.

Het referentiejaar dat in de PAS wordt gehanteerd is 2015. Er wordt dan ook gewerkt met de voorlopige zoekzones die op dat ogenblik beschikbaar waren en, logischerwijze, het meest aansluiten bij de situatie uit het referentiejaar. Bovendien werden deze voorlopige zoekzones intussen niet meer aangepast. Er valt dan ook niet in te zien waarom de PAS zich niet op deze versie van de zoekzonekaart zou mogen baseren. Het betreft een informatiebron die als de best beschikbare wetenschappelijke kennis ter zake moet worden beschouwd.

Zie ook antwoord V-21-019.

V-21-015

Inspraak bij aanduiding zoekzones

- Nooit enige inspraak verleend bij opmaak zoekzone. Geen bekendheid gegeven aan de vaststelling ervan.
- Zoekzones werden destijds vastgelegd op eenzijdige wijze en zonder openbaar onderzoek. Impact van zoekzones op nabij gelegen eigendommen is nochtans enorm.

Zie antwoord V-21-019 voor algemene aspecten m.b.t. zoekzones.

Bij de dimensionering van de PAS is gebruik gemaakt van de zgn. voorlopige zoekzones, die sinds 2015 in Vlaanderen gebruikt worden in het kader van vergunningverlening. De ligging en omvang van die zoekzones zijn mede het resultaat van een iteratief optimalisatieproces om de socio-economische impact (bv. op landbouwbedrijven in en rond SBZ-H, op waterwinning) maximaal te beperken (zie ook IRef 21.15.1). Er dient bijkomend op gewezen te worden dat zoekzones steeds gelegen zijn binnen de eerder afgebakende SBZ-H's en deze de facto strikte bescherming genieten in uitvoering van de habitatrichtlijn.

De totstandkoming van de zoekzones vormt geen onderdeel van de PAS en het openbaar onderzoek. De zoekzonekaarten zijn louter gebruikt als wetenschappelijke informatiebron om de gevolgen van de PAS in te schatten. Er valt niet in te zien waarom een dergelijke handelswijze onredelijk of onzorgvuldig zou zijn.

V-21-016

IHD verduidelijken

- IHD-beleid moet duidelijkheid scheppen richting 2045: landbouwer moet weten welke maatregelen op bedrijf als in omgeving (landbouwpercelen) zullen moeten plaatsvinden om de impact op bedrijf op lange termijn te kunnen bepalen.
- Eerst in beeld brengen realisaties IHD laatste jaren (hoe hield men rekening met de zoekzones, impact op landbouwsector,...) en huidige taakstelling, dit in vergelijking met de taakstelling uit de S-IHD besluiten in 2014 - G-IHD's en de S-IHD's zouden in 2019 geëvalueerd worden maar deze evaluaties ontbreken. Het is onzeker of met de huidige aanpak de gunstige staat van instandhouding in 2050 zal zijn bereikt.
- Er werd om en bij de 30.000ha instandhoudingsdoelstellingen niét gealloceerd, het betreft de doelen voor bos, en de doelen voor specifieke soorten.

- IHD zelf niet wijzigen, maar analyse nodig of de gelokaliseerde natuurdoelen op de goede plaats liggen, waarbij de effecten op de omgeving mee in rekening gebracht worden.

De scope van de PAS is bijdragen aan de realisatie van de IHD.

Voor de rechtsgrond PAS en relatie IHD: zie antwoord V-21-001.

Voor het instellen en opvolgen van beheer: zie antwoord V-21-002.

Voor de opvolging realisatie IHD: zie antwoord V-21-003.

Voor de instandhoudingsdoelstellingen voor de SBZ-H: zie antwoord V-21-008.

V-21-017

Zoekzones aanpassen

- Zoekzones intekenen op relevante locaties, vastgelegd vanuit bottom-up beweging met participatie van alle lokale sectoren. Dit alles gebeurt in een gebiedspecifieke afweging. Bij goed doordachte keuzes ontstaan er robuuste gehelen natuur.
- Zoekzones aanpassen aan verkleinde zoekzonefactoren cf. Instandhoudingsbesluit dd 16 juni 2017.
- Actualisatie zoekzones obv gerealiseerde natuurwaarden.
- Schrappen zoekzones met recreatieve invulling (via medegebruik).
- Doorvoeren manuele aanpassingen n.a.v. concrete vergunningsdossiers.
- HRL laat toe zoekzones in te tekenen rekening houdend met socio-economische factoren, maar dit blijft onderbenut.
- Inspanningen geleverd i.f.v. uitkoop/vergoeding van landbouwbedrijven inzetten om zoekzones te herlokalisieren en tegelijkertijd te investeren in stikstofreductie, zodat landbouw en natuur naast elkaar kunnen leven, elkaar kunnen versterken en beide een toekomst hebben.
- Zoekzones verplaatsen buiten een straal van 1.5 km van de bedrijfszetel.
- Zoekzones moeten gelegen zijn in natuurgebieden op het gewestplanen en niet in agrarisch gebied.
- Piekbelasters: o.a. bepaald door afstand van bedrijf t.o.v. fluctuerende zoekzones. Gevolgen aanpassing/verkleinen zoekzones? Volgens gezaghebbende rechtsleer

kunnen zoekzones t.g.v. veranderlijk karakter bijgevolg geen enkel juridisch gevolg met zich meebrengen.

- Aanpassing zoekzone aan afspraken binnen LIP en RUP cf. document "Eindvoorstel Landinrichting Zwinpolders Hazegraspolderdijk en Cantelmolinie, vastgesteld door de Vlaamse Regering op 17/12/2021 (dus na het Stikstofarrest van 25/02/2021) lezen we dat er lokaal 25 ha zoekzone in agrarisch gebied zou kunnen verdwijnen, zodat er bij een vergunningsprocedure voor het aanpalende landbouwbedrijf een duurzame oplossing zou kunnen gevonden worden en het bedrijf niet meer onder de maatregelen van "rode" PAS-bedrijven zou vallen, maar onder de maatregelen van "oranje" komen. --> piekbelaster.

Zoekzones algemeen: zie antwoord V-21-019.

Inspraak bij aanduiding zoekzones: zie antwoord V-21-015.

De PAS regelt op zich niet de afbakening van de zoekzones en dus ook niet eventuele aanpassingen ervan in functie van specifieke situaties of vergunningsdossiers.

De zoekzonekaarten zijn louter gebruikt als wetenschappelijke informatiebron om de gevolgen van de PAS in te schatten. Er valt niet in te zien waarom een dergelijke handelswijze onredelijk of onzorgvuldig zou zijn. Bovendien werden deze voorlopige zoekzones intussen niet meer aangepast. Er valt dan ook niet in te zien waarom de PAS zich niet op deze versie van de zoekzonekaart zou mogen baseren. Het betreft immers de best beschikbare wetenschappelijke kennis ter zake.

V-21-018

Onduidelijkheden zoekzones

- De manier waarop de zoekzones werd verkleind in 2015 is onduidelijk. Of dit al dan niet op objectieve wijze gebeurt wordt evenmin aangetoond. Er zou sprake zijn van het verschuiven van pixels van de zoekzones waardoor sommige landbouwbedrijven van de rode lijst werden gehaald. Op deze manier werd de afbakening in ieder gebied een kwestie van arbitrair maatwerk.
- Twijfel m.b.t. wetenschappelijke zekerheid zoekzones. Deze zijn niet afgetoetst aan de situatie op het terrein. Zoekzones die op onlogische plaatsen liggen of te klein zijn afgebakend voor een goede instandhouding habitats.
- Er zijn geen duidelijke criteria voor het definiëren van een zoekzone.

- Houden zoekzones rekening met minimale oppervlakte bossen voor gunstige staat, ic. het minimum structuurareaal (MSA)? Concrete case piekbelaster waar minimum oppervlakte zoekzone hieraan niet voldoet.
- Concreet: S-IHD Turnhouts vennengebied: bijkomende aanduiding van de twee meest gevoelige habitatypes. Aangezien totaal nog niet geweten is waar deze habitatypes gelegd zullen worden en of de zoekzonekaart überhaupt nog actueel is, kan onmogelijk op basis van deze zoekzones bepaald worden welke inspanningen nodig zijn in het Turnhouts Vennengebied en de perimeter daarrond.
- Vraag naar uitwisseling van gegevens m.b.t. zoekzones.

Zie antwoord V-21-019.

V-21-019

Wettelijk verankeren zoekzones en managementplannen

- Duidelijkheid m.b.t. en wettelijk verankeren van zoekzones nodig, zowel i.f.v. IHD als rechtszekerheid. - Cf. Natuurdecreet moeten zoekzones worden afgebakend in managementplan Natura 2000, deze werden echter nooit goedgekeurd: werkt rechtsonzekerheid in de hand en bemoeilijkt in aanzienlijke mate vergunningverlening en het instandhoudingsbeleid in de SBZ-H.
- Zoekzones onwettig: voorlopige zoekzones zijn een ambtelijk instrument, maar toch gebruikt om te bepalen welke inspanningen nodig zijn van landbouwsector en piekbelasters te sluiten, ook in het kader van de passende beoordeling en om impactscores in het kader van vergunningsplichtige activiteiten te bepalen.
- Vaststelling zoekzones zelf werd nooit aan plan-MER onderworpen.
- Raad van State heeft zoekzones nietig verklaard en opgelegd een openbaar onderzoek te organiseren. Vonnis is reeds in 2015 gevallen, maar nog steeds heeft de overheid hier geen enkele actie in ondernomen.
- Bepalen van een impactscore aan de hand van voorlopige zoekzones is strijdig met rechtszekerheidsbeginsel en met recht op eigendom (art. 1 Eerste Protocol V.R.M).
- BWK-kaart voldoet niet als instrument voor aanduiding van zoekzones en actiegebieden, zoals vereist in het Decreet Natuurbehoud.

De voorlopige zoekzones worden toegelicht in de passende beoordeling bij de PAS in paragraaf 4.1.

De PAS reikt in verband met de stikstofuitstoot beoordelingskaders aan voor individuele vergunningverlening. Wanneer de toetsing op het vlak van de mogelijke stikstofimpact conform het aangereikte beoordelingskader gunstig uitdraait, kan binnen de totaliteit van de programmatische aanpak, geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ-H ontstaan voor wat de stikstofdepositie van het aangevraagde (individuele) project betreft.

Om de stikstofimpact van een project te beoordelen, wordt toepassing gemaakt van de impactscoretool (zie thema 3. Impactscoretool). De toetszone die gehanteerd wordt in de impactscoretool bestaat uit het geheel van de actueel aanwezige habitats, de tot doel gestelde habitats op terreinen onder passend beheer en de voorlopige zoekzones voor het realiseren van de openstaande taakstelling aan instandhoudingsdoelstellingen voor de tot doel gestelde habitats, alle gelegen binnen SBZ-H en binnen 20-km afstand tot de emissiebron(nen). De kaart met de actuele habitats in de impactscoretool wordt vernieuwd bij de publicatie van een nieuwe versie van de BWK-habitatkaart door het INBO, zodat telkens de meest actuele versie van de habitatkaart geïmplementeerd is. De kaart met de oppervlaktes met passend beheer en de voorlopige zoekzones werd eenmalig opgemaakt in 2015 zoals verderop beschreven met de op dat moment beste, meest recente, beschikbare kennis (waaronder de BWK-habitatkaart versie 2014). De Vlaamse regering voorziet dat tegen 2030 alle instandhoudingsdoelstellingen voor habitats onder passend beheer gebracht zijn. Hierbij wordt prioritair en uiterlijk tegen 2026 gekeken naar de SBZ's waar de piekbelasters impact op hebben en vervolgens naar de SBZ's waar de meeste rundveebedrijven gelegen zijn. Dit heeft uiteraard gevolgen naar de zoekzones in de toekomst. Dit is voorwerp van het Natura 2000-beleid.

De toetszone brengt dus niet alleen de actueel aanwezige habitats in kaart, maar houdt ook rekening met de tot doel gestelde habitats op terreinen onder passend beheer en de voorlopige zoekzones voor het realiseren van de openstaande taakstelling. Deze vormen samen de ruimtelijke vertaling van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) voor elke SBZ-H. De instandhoudingsdoelstellingen bevatten immers in het algemeen naast een kwaliteitsdoel tevens een oppervlaktedoel. Daartoe behoort het behoud van de bestaande habitats en (doorgaans) een toename van de oppervlakte. Bij de passende beoordeling dienen mogelijke effecten dus niet alleen getoetst op de bestaande habitats maar ook op de nog te ontwikkelen oppervlaktes aan habitats. Daartoe dient de nodige ruimte gevrijwaard te worden van betekenisvolle aantasting zodat een toekomstige, kwaliteitsvolle ontwikkeling niet gehypothekeerd wordt. De voorlopige zoekzones zijn opgemaakt in functie van de vrijwaring van deze ruimte binnen de Speciale Beschermingszones.

De wetenschappelijke onderbouwing van de aanduiding van de voorlopige zoekzones is neergelegd in het 'Eindrapport ZoekZoneModel – Technische Beschrijving' (Ref 21.15.11). Vooreerst werd de omvang van de zoekzones bepaald op basis van de oppervlakte die nog nodig is om het openstaande saldo aan instandhoudingsdoelstellingen voor elk habitatype in een SBZ-H. Dit openstaande saldo is het verschil tussen de oppervlakte aan Europees te beschermen habitat die nodig is om de gunstige staat van instandhouding te bereiken binnen de betrokken zone zoals vastgelegd in het desbetreffende S-IHD besluit, en de

oppervlakte waarvoor het passend beheer is vastgesteld in goedgekeurde natuurbeheerplannen, als vermeld in artikel 16octies van het Decreet Natuurbehoud, of daarmee vergelijkbare plannen of vergelijkbare overeenkomsten waarin een passend beheer is vastgesteld. Deze oppervlakte werd vermenigvuldigd met de factoren bepaald in artikel 9, § 2 van het Instandhoudingsbesluit (oorspronkelijke versie, 20 juni 2014). Deze variëren tussen 1,5 en 3.

De volgens deze berekeningswijze bepaalde, vereiste oppervlakte van een zoekzone, werd vervolgens geplaatst door middel van de wetenschappelijke methodiek beschreven in het hoger vermelde 'Eindrapport ZoekZoneModel – Technische Beschrijving'. Deze integreert ecologische en socio-economische criteria en geeft daarbij concrete invulling aan de bepalingen van artikel 9, § 3 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 2014 tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats (het Instandhoudingsbesluit).

De voorlopige zoekzones zijn inhoudelijk dus opgemaakt met de best beschikbare wetenschappelijke kennis en conform de genoemde bepalingen van het Instandhoudingsbesluit. De voorlopige zoekzones duiden als resultaat hiervan de meest geschikte en voldoende oppervlakten aan voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen op basis van de actuele en potentiële natuurwaarden die relevant zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Binnen de delen van de zoekzone met de laagste actuele of potentiële natuurwaarden, werd de afbakening aangepast op basis van socio-economische belangen.

De toepassing ervan in de praktijk bij de geval per geval beoordeling van mogelijke effecten bij de vergunningverlening berust op de Omzendbrief passende beoordeling, paragraaf 3. h) (p. 20). Die stelt hierover: "Hoe met de zoekzones wordt omgesprongen, wordt kenbaar gemaakt via de zogenaamde praktische wegwijzers die het Agentschap voor Natuur en Bos op zijn website ter beschikking stel. Omdat bij de passende beoordeling getoetst moet worden aan de instandhoudingsdoelstellingen, zal die beoordeling ook toegepast moeten worden in deze zoekzones."

De praktische wegwijzers voor de verschillende effectgroepen (voor stikstofdepositie relevant zijn 'Eutrofiëring via de lucht' en 'Verzuring via de lucht') zijn beschikbaar als webpublicatie op <https://pww.natuurenbos.be/>. 'Stap 2 Lokalisatie habitats' beschrijft de toetszone als volgt, in lijn met voorgaande: "Het woord habitat heeft in deze praktische wegwijzer meer dan één invulling. Het kan hier gaan over:

- de actueel voorkomende habitats
- de doelen onder passend beheer: locaties waar reeds instandhoudingsdoelstellingen voor habitats ruimtelijk geplaatst en vastgelegd zijn in goedgekeurde natuurbeheerplannen of daarmee vergelijkbare overeenkomsten; en

- de voorlopige zoekzones: zones die gevrijwaard worden per habitat met het oog op het optimaal plaatsen in de toekomst van de instandhoudingsdoelstellingen voor de betrokken SBZ.”

Artikel 50octies van het Natuurdecreet en art. 9 van het Instandhoudingsbesluit voorzien de vaststelling van zoekzones in managementplannen Natura 2000. Tot op heden zijn geen managementplannen Natura 2000 vastgesteld door de Vlaamse regering. Om, in afwachting van de vaststelling ervan, tegemoet te komen aan de vraag naar een ruimtelijk toetsingskader om de hierboven beschreven toetsing in het kader van de passende beoordeling van effecten aan de instandhoudingsdoelstellingen uit te voeren, werden zoekzones gecreëerd in overeenstemming met art. 2, 70° Natuurdecreet en volgens art. 9, §3, van het instandhoudingsbesluit. Deze zoekzones werden geïmplementeerd in de online impactscoretool, zoals hoger beschreven. Ze werden ook publiek beschikbaar gesteld op Geopunt (<https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/voorlopige-zoekzones-instandhoudingsdoelen-natura-2000-versie-2>).

Bijgevolg is het aanvaardbaar dat de beoordelingskaders, alsook de scenarioberekeningen in de plan-MER van de PAS (zie thema 7. Scenario's, o.m. antwoord V-07-010), toegespitst zijn op de al dan niet significante effecten ten aanzien van de actueel aanwezige habitats, de tot doel gestelde habitats op terreinen onder passend beheer en de voorlopige zoekzones waarbinnen de nog niet gerealiseerde instandhoudingsdoelstellingen voor habitats geplaatst kunnen worden. Voor zover deze toetsing op het vlak van de mogelijke stikstofimpact conform het beoordelingskader gunstig uitdraait, kan binnen de totaliteit van de programmatische aanpak, geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ-H ontstaan.

Bij de totstandkoming van de PAS is de zoekzonekaart louter gebruikt als wetenschappelijke informatiebron om de gevolgen van de PAS in te schatten. Er hoeft in dit verband geen plan-MER voor de zoekzonekaart te worden opgemaakt.

De gebruikte zoekzones, versie 0.2, opgemaakt volgens het zoekzonemodel zoals hiervoor beschreven zijn niet te beschouwen als een plan in de zin van de plan-MER-regelgeving (cf. artikel 4.1.1, §1, 4° DABM).

De in voorgaande alinea vermelde zoekzones zullen in navolging van de PAS decretaal gevalideerd worden.

Er wordt niet ingezien hoe het bepalen van een impactscore aan de hand van o.m. de stikstofdepositiebijdrage tot de KDW van de Europees te beschermen habitats binnen de voorlopige zoekzones een schending zou uitmaken van het eigendomsrecht zoals beschermd door art. 1 van het Eerste Aanvullend Protocol (EAP) van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Hoewel een (regelmatig verleende) vergunning voor de houder ervan een eigendom kan uitmaken in de zin van artikel 1 EAP EVRM, is het afhankelijk maken van de (her)vergunbaarheid van een inrichting of project van het resultaat van de impactscoreberekening, net zoals de (her)vergunbaarheid afhangt van een aantal andere voorwaarden, niet te beschouwen als een vorm van onteigening of eigendomsontneming in

de zin van art. 1 EAP EVRM, gesteld dat als gevolg van de impactscore de vergunning niet of slechts onder strenge milieuvorwaarden wordt verkregen (zie bij wijze van vergelijking het arrest van het EHRM van 24 september 2002, inzake Posti en Rahko t. Finland). De beperkingen naar vergunningverlening als gevolg van de impactscore vloeien overigens voort uit de krachtens artikel 36ter, §3, van het Natuurdecreet uit te voeren passende beoordeling en uit de in artikel 36ter, §4, Natuurdecreet vervatte verplichting voor de vergunningverlenende overheid om een vergunning slechts te verlenen indien ze geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken speciale beschermingszone kan veroorzaken. Waar de beperkingen inzake vergunningverlening een vorm van eigendomsregulering in de zin artikel 1 EAP EVRM kunnen uitmaken, zijn deze reeds het gevolg van artikel 36ter, §§ 3 en 4, Natuurdecreet en vormt het bezwaar hiertegen een kritiek op voormelde bepalingen van het Natuurdecreet, die de omzetting vormen van artikel 6, lid 3, van de Habitatrictlijn. Het moet evenwel worden opgemerkt dat artikel 1 EAP EVRM niet alleen aan ieder natuurlijke of rechtspersoon het recht op het ongestoord genot van zijn eigendom geeft, maar tevens bepaalt dat dit op geen enkele wijze het recht aantast van de lidstaat om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang, wat in casu het geval is. De beperkingen die voor de vergunningverlening voortvloeien uit de passende beoordelingsplicht, ook deze als gevolg van de mogelijke effecten van stikstofdepositie op stikstofgevoelige Europees te beschermen habitats in speciale beschermingszones aangewezen in uitvoering van de Habitatrictlijn, maken ten andere geen onevenredige eigendomsbeperkende maatregel uit.

In het algemeen kan nog opgemerkt worden dat wanneer voor de voortzetting van de exploitatie van een installatie een nieuwe vergunning is vereist, de houder van de bestaande vergunning er niet mag op vertrouwen dat in die nieuwe vergunning de inhoud van de bestaande vergunning ongewijzigd wordt overgenomen.

De bezwaarindiener geeft niet aan met welke uitspraak de Raad van State zoekzones nietig zou verklaard hebben en een openbaar onderzoek zou opgelegd hebben erover, zodat op dit bezwaar niet kan ingegaan worden.

V-21-020

Specifieke vraag schrapping (deel) zoekzone

- Deel zoekzone gelegen in agrarisch gebied zonder waardevolle beplanting. Zoekzone verplaatsen verder van bedrijfszetel. Bijvoorbeeld buiten een straal van 1,5 km van de bedrijfszetel.

- Kleine oppervlakte zoekzone vlakbij bedrijf, maar met grote impact.
- Golfterrein binnen SBZ-H gebied wordt bemest en beregend, principe sterkste schouders zwaarste lasten moet gehanteerd worden indien nodig om goede staat van instandhouding te realiseren (zowel allocatie doelen als impact op milieukwaliteit).
- De zoekzones moeten worden afgeschaft, waarom worden deze zomaar bijgevoegd bij de habitatgebieden.

Zoekzones algemeen: zie antwoord V-21-019.

Aanpassing zoekzones: zie V-21-017

De PAS regelt op zich niet de afbakening van de voorlopige zoekzones en dus ook niet eventuele aanpassingen ervan in functie van specifieke situaties of vergunningsdossiers.

V-21-021

Werken met toetszone/zoekzone = inkrimping SBZ

- In PB en Plan- MER wordt toetszone beperkt tot fracties van het SBZ. Ook PB's en bijhorende vergunningen momenteel beperkt tot deze toetszone.
- Mogelijke significante effecten moeten bekeken worden op basis van de natuurlijke kenmerken van volledig betrokken gebied. Door toetsing obv voorlopige zoekzones gaat men voorbij aan het feit dat nog niet alle doelen gealloceerd zijn, en dat doelen nog nergens volledig gerealiseerd zijn. Beperken toetszone is onrechtmatige voorafname op realiseren van doelstellingen welke Europa in het verleden reeds heeft afgekeurd bij onze Noorderburen. Het inkrimpen en verplaatsen van de zoekzones heeft tot gevolg dat geen volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies kunnen worden verkregen die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de geplande werkzaamheden voor de betrokken Natura 2000-gebieden kunnen wegnemen.
- Er wordt zelfs een omgekeerd systeem gebruikt: Wanneer een vereniging natuur wenst te realiseren buiten een zoekzone, wordt nagegaan of deze allocatie van natuur geen impact zal betekenen op de exploitaties in de omgeving.
- De aanhoudende achteruitgang en vernietiging van habitat wordt duidelijk als we kijken naar de instandhoudingsdoelstellingen en de mate waarin deze (niet) worden gehaald. Het overgrote deel van de soorten en habitats van Europees belang verkeert in een (zeer) ongunstige toestand. Het beperken van de toetszone tot gekarteerd actueel habitat, samen genomen met de aanhoudende slechte staat van instandhouding, is in deze een verslechtering die wordt vastgelegd als

referentiesituatie en deze referentiesituatie wordt dan gebruikt voor het beoordelen van vergunningen. De baseline wordt steeds verder weg geschoven in tegenstrijd met het verslechtingsverbod uit artikel 6.2 van de Habitatrichtlijn.

- Werken met modelmatig afgebakende 'zoekzones' en de aanpassing ervan om rode bedrijven te 'redden' gaat steeds ten koste van de concreet aanwezige natuurwaarden en dient grondig doorgelicht. Herziening van afgebakende beschermingszones en manipulatie van zoekzones als oplossing om het aantal zwaar belastende rode en donkeroranje bedrijven te verminderen is oogverblindend en mist wetenschappelijke objectiviteit.

Zoekzones algemeen: zie antwoord V-21-019.

Aanpassing zoekzones: zie antwoorden V-21-017 en V-21-018.

V-21-022

Socio-economische impact zoekzones

- Impact zoekzones is niet te overzien: piekbelasters.
- Zoekzones kunnen evolueren in tijd: geen rechtszekerheid voor land- en tuinbouwexploitatie.

Zoekzones algemeen: zie antwoord V-21-019.

Piekbelasters: zie thema 9. Piekbelasters, o.m. antwoord V-09-008.

V-21-023

Stikstofdepositie op natuurgebieden en natuurreservaten moet omlaag

- Beheersdoelstellingen en resultaten van inspanningen in natuurreservaten en -gebieden onder druk.
- Ook natuurreservaten en gebieden buiten SBZ ondervinden dezelfde problemen.
- PAS-beleid moet overschrijdingen aanpakken om stikstofdepositie uit alle bronnen tot beneden de kritische drempel te laten dalen.

- Alle nodige herstelmaatregelen nemen voor een duurzaam herstel van de aangetaste habitats en nodige middelen te voorzien, incl. in VEN-gebieden.
- Onder de drempel brengen van de KDW enkel in SBZ-H is onvoldoende: ook Vogelrichtlijngebieden, VEN en leefgebieden van strikt beschermde soorten moeten worden opgenomen.
- Impact op leefgebieden voor soorten die voor hun voedsel afhankelijk zijn van vegetaties of prooidieren die gevoelig zijn voor een teveel aan stikstof mee opnemen in PAS.
- Vervolledig de afbakening voor VEN en neem ze op als onderdeel van het PAS.
- Hou rekening met aankomend beleid van Europa in het kader van Europese biodiversiteitsstrategie m.b.t. verhoging van het aandeel beschermde gebieden en garandeer dat deze niet leidt tot een “onverwachte” aanpassing van het PAS-kader. Maak het huidige PAS-kader van bij de start robuust en integraal genoeg.

De PAS is gericht op de Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (Habitatrichtlijngebieden). Buiten Habitatrichtlijngebieden zijn inderdaad ook Europees te beschermen habitats en soorten aanwezig, naast gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk, Speciale Beschermingszones afgebakend in uitvoering van de Vogelrichtlijn (Vogelrichtlijngebieden) en andere vormen van natuur. De bronmaatregelen opgenomen in de PAS zullen, gezien hun generiek karakter, ook buiten de Habitatrichtlijngebieden leiden tot een significante reductie van stikstofdepositie en aldus leiden tot een verbetering van de ecologische kwaliteit.

V-21-024

Geïntegreerde en gebiedsgerichte realisaties IHD

- VO moet werk maken van gebiedsgerichte geïntegreerde aanpak om de PAS-doelen van 2045 en 2050 tijdig te behalen i.f.v. rechtszekerheid. D.m.v. systeemaanpak, waarbij preventief en brongericht komaf gemaakt wordt met alle mogelijk omgevingsproblemen: nitraat, ammoniak, enterische emissies, verdroging, en mogelijke oplossingen (bv. middelen uit het GLB, klimaatfonds,...). Verschillende beleidsinstrumenten kunnen dan worden ingezet voor een participatief bepaalde, gezamenlijke, geïntegreerde visie op de aanpak van de relatie tussen natuur, milieu, klimaat en landbouw. De bestaande managementplannen per SBZ-H kunnen als basis dienen om vanuit te vertrekken.

- Dialoog is belangrijk om het vertrouwen te herstellen tussen landbouw en natuur en om zicht te krijgen op elkaars intenties en doelstellingen. Deze dialoog is gericht op het behalen van resultaten en een duurzame realisatie van de natuurdoelstellingen.
- Bij deze processen is het tenslotte belangrijk om ruimte te creëren voor pilootgebieden.
- De natuurdoelstellingen moeten effectief worden gerealiseerd met het oog op rechtszekerheid. De uitvoering van natuurherstelmaatregelen staat hierbij voorop, ook in de A-gebieden.

Het aspect "gebiedsgerichte analyse" is onder verschillende vormen opgenomen in de PAS. Enerzijds door het werken met een reductiedoelstelling voor de specifieke A-habitats en hun ligging, en door het werken met maatwerkgebieden, waarbinnen maatregelen voorzien zijn bovenop de generieke emissie-reducerende maatregelen. Anderzijds maakt het gebiedsgerichte aspect onderdeel uit van de gebiedsanalyses voor ieder Habitatrichtlijngebied. Deze vormen de basis voor het vormgeven van het stikstofsaneringsplan (zie ook thema 20. Stikstofsanering). Een specifieke analyse, beschreven in de ontwerp PAS in paragraaf 4.3.1, leidde tot een fasering in de tijd van de uitvoering van de maatregelen op landschapsschaal in de relevante deelzones van de SBZ, zoals beschreven in paragraaf 4.3.2 en Bijlage 1 van de PAS.

Er wordt eveneens verwezen naar de antwoorden in thema 20. Stikstofsanering, vragen V-20-002, V-20-007 en V-20-013.

V-21-025

PAS is in strijd met principes Vlaams Natura 2000 programma

- Ongelijke behandeling van de diverse sectoren: Natura 2000 richt zich op een reductie van stikstofdeposities in SBZ door alle sectoren (landbouw, industrie, verkeer, huishoudens, ...). Waar er in het Natura 2000-programma erkend wordt dat het voeren van een beleid gericht op de impact van één sector niet zal volstaan om de KDW te bereiken, blijkt in de praktijk de PAS zich voornamelijk te beperken tot maatregelen t.o.v. de veehouderij.
- Er is geen rekening gehouden met de zogenaamde "doelen buiten SBZ", waarvan de ruimtelijke afbakening ook een actie was in het Natura 2000 programma en waarmee ook geen rekening wordt gehouden in voorliggend ontwerp. Aanvullend hierop moet vastgesteld worden dat een evaluatie van de G-IHD en de S-IHD's, nochtans aangekondigd in het Natura 2000 programma blijkbaar niet is uitgevoerd.

Rechtsgrond PAS: zie antwoord V-21-001.

Reductie andere sectoren: zie thema 8. Luchtbeleidsplan, antwoord V-08-002.

Habitats buiten SBZ: zie antwoord V-21-023.

V-21-026

Nulmeting natuurwaarden

Werd in begin '90 en 2000 een nulmeting gedaan in Vlaanderen wat betreft de aanwezige en aangemelde natuurwaarden? Zo ja, wie deed die nulmeting?

Deze vraag betreft geen onderdeel van de PAS.

Informatief kan hier meegegeven worden dat de inventarisatie van alle in Vlaanderen aanwezige natuurwaarden een zeer omvangrijk werk was (en is) die niet in de korte tijdsspanne van één specifiek jaar of enkele jaren vervolledigd kan worden. Een 'nulmeting' die refereert naar één welbepaald tijdstip (t0) is als dusdanig niet voorhanden. Wel beschikt Vlaanderen over de 'Biologische Waarderingskaart versie 1', die tot stand is gekomen op basis van een omvattende ecotopenkartering in de jaren '80 en '90. Deze karteringen werden uitgevoerd door medewerkers van het toenmalige Instituut voor Natuurbehoud (nu: Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek).

V-21-027

Socio-economische impact IHD

- Bovendien valt uit artikel 2 van de habitatrichtlijn op te maken dat er rekening moet worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied met regionale en lokale bijzonderheden. Onze lokale landbouw is een belangrijke economische tak in ons land, onze lokale landbouw is een sterke schouder onder de sociale en culturele ontwikkeling in de plattelandsgemeenten.
- Ondanks de inspanningen en de ambitie om landbouw en natuur naast elkaar te laten ontwikkelen en versterken, lijkt de Vlaamse Overheid voor ons een ander pad

- De zeer grote aandacht die besteed wordt aan de natuur, maakt onze beroepsgroep kregeliger. Het komt over dat zij alles toekrijgen en wij de landbouwers moeten alles afgeven en inleveren.
- Specifiek voor ons bedrijf en enkele bedrijven in de buurt worden we nog geconfronteerd met een voorstel om het natuurgebied 'de Uitkerkse polders' nog uit te breiden richting ons bedrijf. Dit impliceert dat we bij hernieuwen van onze milieuvergunning zullen geconfronteerd worden met onze stikstofemissie "wolk" die in de richting van het natuurgebied waait.
- In Vlaanderen heeft men te weinig terreinen om compensatiebossen aan te planten. Dit geld kan men gebruiken om landbouwbedrijven die zagezegd teveel stikstof zouden uitstoten steun te geven om hoge bomen, houtkanten of houtwallen rond hun perceel aan te planten. Dit kan men koppelen aan een omschakeling van de betrokken bedrijven naar biologische uitbating van hun bedrijf. In plaats van de boeren tegen de "natuur", of wat de overheid daar onder verstaat, op te zetten, zoekt de overheid beter naar samenwerkingsvormen waarbij het CO2-beleid op lokaal niveau vorm krijgt. - Landbouwers bewerken al generaties lang gronden in habitatrichtlijngebied. Dit zijn landbouwgronden, altijd geweest, met agrarische bestemming. En plots lijkt het alsof deze aan de natuursector toebehoren. De grond vermindert drastisch in waarde, onze waarborgen bij de bank gaan verloren en dit zonder enige rechtsgrond!
- Men schrijft in een scenario dat men lokale wegen wil gaan afsluiten die langsheen SBZ - H lopen. - Waar zijn de 750 000 ha voor de landbouw die oorspronkelijk beloofd waren?
- Het is niet logisch dat onze hervergunning nu in gedrang komt doordat men tot op 100 m van ons bedrijf een bosgebied maakt en wij aanzien zullen worden als vervuilers.

Zie antwoorden V-21-008, V-21-031, V-21-033, V-24-001.

V-21-028

Betrokkenheid sectoren bij IHD

Bij iedere doelstelling per SBZ zone moet de landbouwers in de omtrek meer betrokken zijn zodat we ook inzage hebben in de doelstelling en het bereikte resultaat.

Zie thema 20 Stikstofsanering, antwoord V-20-002.

V-21-029

Beheer habitats

- PAS-maatregel nulbemesting: in strijd met herstelmaatregelen, enige bemesting is voor een aantal habitattypes een goeie zaak.
- Natuurbeheer en begrazing: ook stikstofuitstoot, wat met impact hierdoor? Onduidelijk in welke mate begrazing in dergelijke natuurgebieden nog mogelijk zal zijn.
- Natuur is in continue beweging, en je kan dat niet behouden zoals het nu is. Laat staan terugdringen. Een heide evolueert van nature naar bos. Dus om heide te behouden, moet je kappen. En dat is menselijk ingrijpen, en helemaal niet natuurlijk.
- De natuur kan zich prima redden zoals ze nu is, daarvoor zijn geen bijkomende maatregelen nodig.
- Individuele landbouwers moeten het beheer van de natuur kunnen opnemen als zij dat wensen - Boerenatuur moet veel meer als natuur gezien worden. Veel natuurwaarden zijn er gekomen door de landbouw, landbouw is natuur.
- Om gronden te saneren, kan het handig zijn om via fyto-remediatie stikstofrijke gronden te laten uitlogen via een aantal culturen van stikstof opnemende soorten zoals mais op akkergronden of populier op rijke graslanden. In combinatie met de planschade kan dit een optie zijn zodat eigenaars nog enige tijd een overgang van beheer kunnen toepassen op de grond, gevolgd door een natuurbeheer dat vaak een netto kost met zich meebrengt voor private beheerders (subsidies dekken gemiddeld slechts 80% van de kosten).
- Om het aantal dieren te verminderen wordt best begonnen met de dieren van ANB en Natuurpunt. Voor begrazingsbeheer moet beroep gedaan worden op bestaande actieve landbouwers.

Natuurbeheer: zie antwoord V-21-002.

De maatregel in verband met nulbemesting in de PAS (zie hoofdstuk 3 Emissiereductie en bronmaatregelen) vormt een uitbreiding van de bestaande nulbemesting volgens het Mestdecreet. Deze wordt ingevoerd omwille van het beperken van emissies van ammoniak en draagt eveneens bij tot het verminderen van de rechtstreekse aanrijking met nutriënten en van de uitspoeling ervan naar grond- en oppervlaktewater. De Europees te beschermen habitats zijn gebonden aan nutriëntenarme situaties (in het bijzonder arm aan stikstof en fosfor), zodat elke beperking in principe een verbetering van de milieuomstandigheden inhoudt en de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen bevordert.

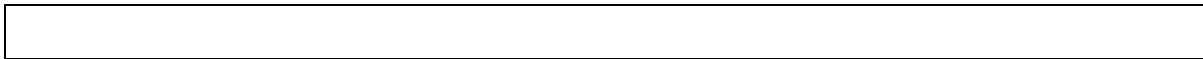
Begrazingsbeheer zonder bijkomende bemesting is één van de mogelijke vormen van natuurbeheer die bijdraagt aan het beheer van Speciale Beschermingszones of SBZ. Het natuurbeheer wordt geregeld in een natuurbeheerplan. In dergelijk plan wordt beschreven op welke manier bijgedragen wordt aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor een SBZ, geval per geval, waarbij begrazingsbeheer een van de opties vormt. Indien dit aangetoond is, kan begrazingsbeheer vergund worden via de goedkeuring van het natuurbeheerplan. De uitstoot van vee dat ingezet wordt voor natuurbeheer is opgenomen in de scenariomodellerings van de PAS, gezien dit opgenomen is in de Mestbankaangifte volgens de verplichtingen dienaangaande.

Het natuurbeheer wordt geregeld in een natuurbeheerplan. De maatregelen die nodig zijn voor het behoud en herstel van bepaalde natuurdoelen hangen in het algemeen enerzijds af van het beoogde doel, en anderzijds van de actuele toestand van de vegetatie, de populaties van soorten en het lokale milieu. In een Speciale Beschermingszone dienen de beheerdoelstellingen en -maatregelen van een natuurbeheerplan in overeenstemming te zijn met de instandhoudingsdoelstellingen ervoor (Natuurdecreet art. 16septies). Dit dient geval per geval aangetoond.

Natuurbeheermaatregelen staan in het algemeen steeds in functie van het bereiken van goed ontwikkelde natuurstreefbeelden en leefgebieden van soorten. Deze maatregelen worden onderbouwd door diverse handboeken en rapporten (bv. Ecopedia, handboeken over natuur- en bosbeheer, het rapport 'Herstelstrategieën tegen de effecten van atmosferische depositie van stikstof op Natura 2000 habitat in Vlaanderen. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2018 (13)'). Een deel van deze beheerpraktijk is gebaseerd op historische landbouwgebruik zoals begrazing, maaien, beheer van houtige kleine landschapselementen,... Een belangrijk deel van de Europees te beschermen habitats in Vlaanderen (zoals heiden en diverse types graslanden) is nauw verbonden met het historisch grondgebruik voor bosbouw of landbouw. Ze worden 'halfnatuurlijk' genoemd omdat ze slechts konden ontstaan of voortbestaan doordat de mens ingreep in de natuurlijke successie van de vegetatie tot bos. Voor het duurzaam behoud van deze halfnatuurlijke vegetaties is de verderzetting van dit type beheer een belangrijke voorwaarde.

Deze habitats zijn gebonden aan nutriëntenarme omstandigheden; de aanvoer van nutriënten heeft dan ook in het algemeen een negatieve impact. Het onttrekken van nutriënten daarentegen ('vershraling') draagt in principe bij aan de instandhoudingsdoelstellingen. Dit kan onder meer door het oogsten van vegetatie bewerkstelligd worden. Dergelijk beheer kan als maatregel opgenomen worden in een natuurbeheerplan.

Elk natuurbeheerplan moet voldoen aan de criteria duurzaam natuurbeheer, ongeacht de beheerder (Besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van de criteria voor geïntegreerd natuurbeheer, 14 juli 2017). Binnen deze randvoorwaarden kunnen ook landbouwers natuurbeheer uitvoeren.

V-21-030

Impact PAS op landschap

- Binnen SBZ wordt een vergroening verwacht. Dit kan impact hebben op de voor onroerend erfgoed open te houden zones.
- Afstemming met het agentschap Onroerend Erfgoed m.b.t. maatregelen met impact op specifieke gebieden is van groot belang. Plan-MER geeft duidelijk aan dat de impact op onroerend erfgoed negatief tot positief kan zijn. De aangekondigde organisatieoverschrijdende projectstructuur komt best zo snel mogelijk tot stand. - Voorgestelde aanpak zal leiden tot het verplaatsen of het oprichten van agro-industriële bedrijfsgebouwen, met potentieel effect op landschapskwaliteit door toenemende sluiting van traditioneel open akker- of graslandgebied of door visuele vervuiling. - Door verdwijnen van de (melk)veehouderij in Voeren zien we niet alleen een uniek, waardevol kleinschalig landschap in Vlaanderen verdwijnen, maar ook de klimaatbestendigheid en goede instandhouding van waardevolle Natura 2000gebieden komen nog meer onder druk komen te staan. Kortom we hebben de melkveesector nodig, zij het dat er nog een hele weg af te leggen is naar verduurzaming en vergroening van de bedrijven.
- De PAS zou voor ons betekenen dat deze weiden, die een fundamentele botanische waarde hebben en ongeëvenaarde koolstof putten zijn, zullen worden omgeploegd, om nog maar te zwijgen van de erosieproblemen die dit tot gevolg zal hebben omwille van het reliëf.
- Landschapskarakterisatie zal van groot belang zijn bij het maken van de afweging welke maatregelen waar worden ingezet.
- Wat zal de impact zijn op de natuurgebieden door alleen de landbouw stil te leggen?

Zie thema 20. Stikstofsanering, antwoord V-20-012.

Historische permante graslanden zijn beschermd via de natuurwetgeving en deels via de landbouwwetgeving als ecologisch kwetsbaar blijvend grasland in het kader van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Afhankelijk van het beschermingsstatuut of de planologische bestemming van het gebied geldt een verbod op wijziging of een vergunningsplicht via het Vegetatiebesluit. Eveneens moet het GLB waarborgen dat het aandeel van de aan het GLB deelnemende bedrijven in het Vlaamse areaal blijvend grasland behouden blijft.

Het verplaatsen of oprichten van (agro-industriële) bedrijfsgebouwen vormt het voorwerp van omgevingsvergunningen. De (beoordeling van de) impact op het landschap vormt een onderdeel van dat proces en wordt niet geregeld door de PAS.

De impact op het landschap door uitvoering van de PAS is besproken en beoordeeld in het plan-MER. Er wordt dan ook verwezen naar dit document voor verdere toelichting.

V-21-031

Verloedering natuurbeheer

- Terreinbeherende verenigingen en ANB verwaarlozen het natuurbeheer van hun gebieden.
- Meer overlast door roofdieren, everzwijnen.
- Verwaarlozing bossen (dood hout/bomen).
- Ontbossing en waardevolle bomen kappen.
- Vernatting.
- Verhoogd brandrisico.
- Insectenplagen, tekenoverlast.
- Achteruitgang van plattelandsnatuur: hazen, reeën, patrijzen, weidevogels, bloemrijke bermen, bramen, netels,...
- Enerzijds hagen planten op erosiegevoelige gronden maar stuifzand herstellen in Kalmthout.
- Impact van ree door veegschade aan boompjes/aanplanten.
- Schade door ganzen (uitwerpselen en vraatschade).
- Aanleg van vennengebied is één grote vervuiling.

Zie ook antwoord in V-21-002.

De PAS voorziet in de uitwerking van stikstofsanering via gerichte beheermaatregelen. De PAS doet geen uitspraken over het huidige natuurbeheer.

V-21-032

Ongelijke behandeling landbouw versus andere sectoren

- Waarom worden grazers in natuurbeheer anders beoordeeld op N-impact dan landbouwdieren?
- onrechtvaardig dat natuurverenigingen geen registratierechten moeten betalen op de aankoop van gronden. Dat is in strijd met het gelijkheidsbeginsel.
- Er wordt belachelijk veel geld aan natuur besteed. De VLM strooit met allerlei ridicule premies die hoofdzakelijk in de zakken van pensioen- hobby- en sofaboeren belandt.
- Waarom is kunstmest wel toegelaten in natuurterrein?
- Bomen kappen mag wel voor natuurbehoud maar niet voor anderen.
- Uitzondering wel mogelijk voor schapenstal Averbode.
- Zwaarste lasten bij landbouw maar subsidies voor natuurverenigingen voor goed beheer en instandhouding natuur.
- Afgemaaid gras van natuurbeheer blijft liggen en is ook mest.
- Zij mogen hun hout duur verkopen en wij niet.
- Uitwerpselen van honden/recreanten.
- Uitwerpselen wilde dieren/ganzen.
- In bosgebieden spoelt ook nitraat uit, ook N in bladeren van bomen.

Beheer van habitats, natuurbeheer: zie antwoorden V-21-002, V-21-029 en V-21-031.

Op grond van artikel 36ter, paragraaf 3, eerste lid, van het Natuurdecreet vallen alle vergunningsplichtige activiteiten die een betekenisvolle aantasting kunnen impliceren voor een speciale beschermingszone (SBZ) onder het toepassingsgebied van de habitattoets. Voor die activiteiten moet door de initiatiefnemer een passende beoordeling worden opgemaakt. Op dat principe voorziet de decreetgever in één uitzondering, namelijk voor vergunningsplichtige activiteiten die direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een SBZ. Die vergunningsplichtige activiteiten moeten in beginsel niet aan een passende beoordeling worden onderworpen. Deze uitzondering is gebaseerd op artikel 6.3 van de Habitatrictlijn, die de grondslag vormt voor artikel 36ter, paragraaf 3, eerste lid van het Natuurdecreet. Specifiek betreffende de uitzonderingsgrond komt het erop neer dat een passende beoordeling niet nodig is indien ten eerste door de initiatiefnemer voldoende is aangetoond en aan de hand van de screening vaststaat dat de vergunningsplichtige activiteit nodig is voor het beheer met het oog op het behoud van de betrokken SBZ, en bijgevolg nodig is voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Daarmee wordt bedoeld op het behoud van het gebied in zijn functie als SBZ, gericht op de instandhouding van de Europees te beschermen habitats en soorten waarvoor de SBZ is aangewezen. Ten

tweede moet het duidelijk zijn dat de vergunningsplichtige activiteit volledig verband houdt met en noodzakelijk is voor het beheer van het gebied in de betrokken SBZ en de instandhouding ervan. Het natuurdecreet maakt geen onderscheid tussen wie de aanvrager is, ook landbouwers kunnen dus onder deze uitzonderingsregel vallen als aan voornoemde voorwaarden voldaan is.

Het natuurbeheer en de bijhorende subsidies wordt geregeld via het Natuurdecreet en de uitvoeringsbesluiten van 14 juli 2017 in verband met de natuurbeheerplannen en de subsidiëring van het natuurbeheer. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen overheden, particuliere beheerders of terreinbeherende verenigingen. De voorwaarden voor iedereen die natuurbeheer wil uitvoeren zijn gelijk. Dit geldt zowel voor aankoop van gronden als voor beheer- en inrichtingswerken. Voor beweiding zijn geen vergunningen nodig. Beweide percelen in groene bestemmingen binnen VEN of SBZH vallen onder nulbemesting met uitzondering van uitscheiding door het grazend vee. Een uitzondering hierop blijft de ontheffing voor huiskavels.

De Criteria geïntegreerd natuurbeheer, op 14 juli 2017 vastgesteld door de Vlaamse regering als uitvoeringsbesluit, zijn voor elke beheerder gelijk en schrijven diverse zaken voor die relevant zijn bij de gegeven opmerkingen over het natuurbeheer. Deze criteria maken geen onderscheid tussen de herkomst van grazers en laten dus ook toe dat landbouwdieren grazen in natuurgebieden. In principe is geen aanrijking met nutriënten mogelijk tenzij door indirecte uitscheiding via extensieve begrazing (maximaal 2 GVE). Bij het beheer van open vegetaties moeten beheerresten van de uitgevoerde beheerwerken standaard afgevoerd worden. Alleen mits specifieke motivatie in het natuurbeheerplan is opbrengen van nutriënten mogelijk in functie van ecologische doelstellingen. Zo kan in bepaalde weidevogelgebieden opbrengen van stalmest nodig zijn om geschikte foerageergebieden te herstellen. In zeer specifieke gevallen blijkt ook dat uitmijnen (het tijdelijk telen van cultuurgewassen met zeer gericht en gedoseerd toedienen van bepaalde nutriënten via kunstmest om via de oogst daarmee ook andere nutriënten - vooral fosfaat - af te voeren) de beste oplossing is om op termijn een natuurlijke bodemabiotiek te herstellen.

V-21-033

Landbouw verenigbaar met natuurdoelen

- Agrarisch natuurbeheer moet mogelijk blijven ondanks PAS (schapen bv.).
- Ecologisch bermbeheer – begrazing.
- Plaatselijke landbouwer kan belangrijke partner zijn in natuurbeheer, voorbeeld Kruikeke.

- Uitmijnen of verwijderen van N als overgangsbeheer.

Zie antwoord V-21-032.

V-21-034

Natuurterreinen ontoegankelijk

- Natuurterreinen afgesloten voor fietsers.
- Beperking van recreatiemogelijkheden.

De PAS heeft geen betrekking op toegankelijkheid en de recreatiemogelijkheden in natuurterreinen.

V-21-035

Natuur heeft geen stikstofprobleem

- Aanwezige natuur in nabijgelegen SBZ bevindt zich reeds in een gunstige staat. De kaart met overschrijding van de vermestende depositie toont aan dat er geen tot een geringe overschrijding is (0-5 kg N/ha,jaar) ter hoogte van de aangeduide habitats (impact 0,11%).
- SBZ Hoegaarden: veel zeldzame plantensoorten.
- Enige bemesting is voor aantal habitattypes goed bv. Poldercomplex.
- Overal groene bomen, groene bossen, groene weilanden, goed onderhouden akkers volop in groei en bloei. Op welke kenmerken is de natuur er zo erg aan toe dan?
- De natuur in onze omgeving laat zien dat er absoluut geen bijkomende maatregelen nodig zijn. Het sprekende voorbeeld is de brand in de Liereman van 2 jaar geleden. Deze is nu reeds voor 75% uit zichzelf hersteld. De natuur heeft zelfs stikstof nodig om planten te laten groeien, zodat de fotosynthese kan plaatsvinden (omzetting CO₂ in zuurstof).

- De boeren van nu en toen zijn eigenlijk maar met 1 ding bezig: het onderhoud van het landschap en de natuur. Eigenlijk is er niets veranderd... En nu is er plots een probleem? Kan iemand mij uitleggen wat het probleem is?
- Het is een zeer kortzichtige instelling en argument om een volledig verbod op het produceren van voedsel omwille van een aantal uitstervende plantensoorten.
- Ik verneem van natuurkenners dat er de laatste jaren, spijs de nog actuele N-druk toch positieve evolutie merkbaar is in allerhande natuurlijke kwaliteit en verscheidenheid. Moet dit niet eerst nader geobjectiveerd worden vooraleer zo'n drastisch besluit te nemen?
- De huidige voorliggende PAS-reglementering moet duidelijk herzien worden en afgetoetst worden aan de werkelijke situatie in de natuurgebieden.
- Het is toch raar dat dit stikstof probleem enkel in Vlaanderen en Nederland opduikt en nergens anders in Europa of de wereld.

Zie antwoorden V-21-001 en thema 4. KDW antwoorden V-04-001 en V-04-004.

V-21-036

Impact herstelmaatregelen

- Impact vernatting op andere ruimtegebruikers en landbouwgebruik in Balen.
- Impact vernatting op aangrenzende bedrijven.

Zie thema 20. Stikstofsanering, antwoord V-20-002.

V-21-037

Afstandsregels

- Waarom zijn de afstandsregels zo groot?
- Extra natuur realisatie van natuurterrein zorgt voor extra impact op omliggende bedrijven

- Realiseer natuur binnen afgebakend natuurgebied

De toetsingskaders zoals ontwikkeld met de PAS, toetsen louter op de instandhoudingsdoelstellingen binnen SBZ-H. Natuur die daarbuiten wordt ontwikkeld maakt geen deel uit van de PAS.

De PAS bevat geen afstandsregels, noch grijpt het in op de bestaande afstandsregels. Voor de methodiek voor de beoordeling van effecten van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H) wordt verwezen naar de praktische wegwijzers 'Eutrofiëring via de lucht' en 'Verzuring via de lucht' op <https://pww.natuurenbos.be/>.

V-21-038

Vertrouwensbreuk door herzien oude afspraken

- Afspraken Raamakkoord de Liereman over verdeling gronden tussen landbouw en natuur worden verbroken.
- Opheffen ontheffing op nulbemesting.

Zie antwoord thema 15. Maatwerk, antwoord V-15-013, en V-21-029.

V-21-039

Specifieke herstelmaatregelen

- Rundvoort: omleiding aangerijkt beekwater.
- Rode Dopheidereservaat: verwerving van buffergebieden en verbindingszones voorzien - is het niet zinvoller in heidegebied om grond roterend af te graven en zo meer herstel natuur en minder impact op bedrijven?
- Toepassing van zeoliet, ook in agrarische gebieden waar uitspoeling van nitraat een risico zou vormen - Om gronden te saneren, kan het handig zijn om via fytoremediatie stikstofrijke gronden te laten uitloggen.
- Oppompen van grondwater heeft niets te maken met droogval van vennen.

- Turnhout: bij zware regenval ook vervuiling van beek en vissterfte door lozingen industrieterrein Turnhout.

De PAS legt het algemeen kader vast voor de aanpak van het milieuprobleem van het teveel aan stikstofdeposities in functie van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn. Het onderdeel stikstofsanering moet daarbij de effecten van overmatige stikstofdepositie remediëren. Dit zal verder geconcretiseerd worden in natuurbeheerplannen en in gebiedsgerichte projecten volgens een geïntegreerde aanpak. Daarbij zullen per gebied of deelzone de concrete maatregelen vastgelegd worden. Of de in deze inspraak aangevoerde voorstellen ook tot uitvoering op terrein moeten leiden, zal volgens deze werkwijze bepaald worden in de betreffende natuurbeheer- en projectplannen.

V-21-040

Natuurbeleid allerhande

- Er bestaat geen wettelijk kader waar bossen kunnen aangeplant worden. Daarom vragen we dat bossen die aangelegd werden in herbevestigd gebied GEEN impact mogen hebben op het vergunningenbeleid en dat vergunningen van bedrijven "gebetonneerd" worden, m.a.w. mocht een bos in herbevestigd agrarisch gebied door gewestplanwijziging een andere bestemming krijgen dit GEEN impact mag hebben op bestaande vergunningen en de eventuele hernieuwing van die vergunningen.
- Op ons bedrijf gaat de impactscore van 0,21 naar 0,27 en van 0,25 naar 0,45, dit mede door de ontgrinding van de Maasplas Meerheuvel en het gebied Hoge Kempen. Destijds zijn wij hier nochtans samen hand in hand naar oplossingen gaan zoeken voor deze projecten en zijn we hen beiden tegemoet gekomen. Nu echter is dit een mes in onze rug.
- Link met klimaatbeleid: Heide en vennen zijn traag groeiende planten soorten die bijgevolg zeer weinig CO₂ opnemen. En misschien wel extra uitstoten door het verlies van organische stof in de bodem. Een overheid die zijn klimaatdoelstellingen serieus neemt zou zo iets niet mogen toelaten.
- Het opnemen van de mogelijke uitbreiding van die gebieden met KDW's, en andere beschermingsmaatregelen, naar aanleiding van de BIODIVERSITEITS-verordeningen (elke open ruimte wordt Natura 2000 gebied?) in de komende Greendeal, en zijn andere beperkingen o.a.: Circulaire landbouw, "Farm to Fork" gerelateerde maatregelen, moeten uit HET PAS geweerd worden.

- Er is geen visie over samenhang VEN- en habitatgebieden en de nationale parken waardoor de impact op de omgeving veel te groot is.
- De zoekzones die buiten natura 200 liggen om de natuur gebieden te vergroten zijn zonder enige vorm van openbaar onderzoek of mogelijk bezwaar door de eigenaar en gebruiker aangeduid door de Vlaamse administratie.
- Indien blijkt dat gekende, zelfs toekomstige, reglementaire beperkingen niet vermeld werden tijdens de onderhandeling (ruilgronden ANB), maar bewust vervaagd werden tot "binnen de perken van de toegelaten wetgeving", compromitteert dit de geplande bosuitbreiding. Ondertussen blijkt immers dat bij berekening van onze impactscore, wij landen rond de 2% en dat ik dus helemaal niet zal mogen bouwen op de geruilde percelen.
- Er komen steeds meer doelstellingen allerhande die uitgevoerd moeten worden op private gronden. Bij elke regeringswisseling wijzigen de doelen, worden ze strenger, en de afspraken uit het vorige beleid worden telkens weggegooid en veranderd. En de tegemoetkomingen worden teruggeschroefd. Er wordt geen overleg meer gepleegd met de geïmpacteerden en het wordt onmogelijk om alle doelstellingen in te vullen. De stikstofproblematiek kan alleen gezond uitgewerkt worden als men over het beleid heen lange termijnvisies uitwerkt en werkt met respect voor gemaakte afspraken of volwaardige alternatieven of compensaties aanbiedt.
- Hier bij ons in een bestaand bos een stukje ervan ineens natuurreservaat waarvan niemand op de hoogte gebracht is geweest. Kan dit?
- Maak rond de SBZ-H gebieden voor verweving (zoals ze bedoeld zijn, met een duidelijk kader waarbij bedrijfszekerheid op lange termijn wordt geboden). Hierbij kunnen landbouwers dan blijven boeren op een extensievere manier, dus met minder dieren en minder impact op milieu en natuur. Werk hiervoor een gesubsidieerd verdienmodel uit zodat voor de kleinschalige familiale landbouw alle kansen behouden blijven.
- Maak een kader om ook boslandbouw een plaats te geven (zowel binnen als buiten SBZ) en maak dat de landbouwers die wensen, omgeschoold kunnen worden tot bosbouwer.
- Organisaties die gesubsidieerd worden door de overheid hebben te veel invloed op de administratie en politiek zodat ze wetten en vergunningen naar hun hand kunnen zetten. Natuurpunt was de laatste decennia de grootste netto ontbosser.
- De beheerssubsidies voor bossen zijn steeds verder teruggeschroefd en afgeroomd, waardoor de incentive voor beheerders zeer laag is geworden t.o.v. de subsidiëring van andere natuurdoelen. Opnieuw wordt in de PAS een maatregel voorgesteld (bv. dood hout), zonder sprake van vergoeding voor de boseigenaar.

De PAS heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van

stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen.

Volgende vragen in de inspraak behoren niet tot de scope van de PAS, en vallen niet binnen het opzet van het openbaar onderzoek:

- wettelijk kader bosuitbreiding;
- de Europese Green Deal en Biodiversiteitsstrategie;
- VEN en Nationale parken;
- boslandbouw;
- invloed van natuurorganisaties op de politiek en administraties;
- beheersubsidies voor bossen;
- individuele (vergunnings)dossiers.

Heiden en vennen ontwikkelen zich langzaam gezien de voedselarme omstandigheden die zij vereisen, maar leggen daarbij wel koolstof vast in de bodem en de vegetatie.

De PAS richt zich in hoofdzaak op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitats in de Habitatrictlijngebieden. Buiten die gebieden bevinden zich ook Europees te beschermen habitats en soorten aanwezig, maar deze vallen buiten de scope van de PAS door te opteren voor een generieke reductie-aanpak, zal als gevolg van PAS ook voor die soorten en habitats de impact van stikstof afnemen.

Elke erkenning van een natuurreservaat wordt, conform artikel 27 van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuurreservaten van 14 juli 2017, meegedeeld aan het college van burgemeester en schepenen van de gemeente of de gemeenten waarin het natuurreservaat geheel of gedeeltelijk ligt. De beslissing wordt ook bij uittreksel bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad, met opgave van de naam van het natuurreservaat, de gemeente of gemeenten in kwestie en de kadastrale gegevens van de percelen die erkend zijn als natuurreservaat.

Vraag naar lange termijnvisies met respect voor gemaakte afspraken of volwaardige alternatieven of compensaties: zie antwoorden V-05-018, V-05-012 en V-06-019.

Vraag naar verweving van landbouw en natuur rond de SBZ-H: zie thema 23. Visie landbouw.

V-21-041

BWK-habitatkaart

- Voor de natuurwaarden wordt gewerkt met de BWK kaart van 2018 ondanks dat er ook hier al een veel recentere versie voorhanden is.
- Niet duidelijk op welke manier deze habitattypes werden bepaald en of deze onderworpen geweest zijn aan een deskundigen oordeel of dat deze gewoon werden opgemaakt door de karteerder van dienst.
- Reeds in een arrest van het toenmalig Milieuhandhavingscollege van 15 december 2010 werd gesteld dat de afbakening van de biologische waarderingskaart geen enkele waarde heeft aangezien deze niet openbaar werd gemaakt noch werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.
- Zoals aangehaald miskent de administratie de eerder gedane interpretatie omtrent het nabijgelegen habitatrichtlijngebied en het gegeven dat de meest nabijgelegen habitats niet als habitatwaardig kunnen worden beschouwd.
- Aangezien de habitatkaarten op regelmatige basis zullen bijgewerkt worden, zal de KDW van het habitatgebied en de zoekzones nog verder dalen. In het stikstofakkoord is voor dergelijke situatie geen oplossing voorzien. Het lijkt me toch redelijk dat de impactscore niet om de x-aantal jaren wordt herrekend en wordt aangescherpt.

De Biologische Waarderingskaart (BWK) en de habitatkaart worden opgemaakt door het INBO. Ze worden opgemaakt op basis van een periodieke, gedetailleerde kartering op terrein van de aanwezige vegetaties en het landgebruik. Veldkarteerders bepalen tijdens het vegetatieseizoen op terrein de BWK-code, het Natura 2000 habitatype en/of het regionaal belangrijk biotoop, volgens een vaste methodiek (<https://www.vlaanderen.be/inbo/de-biologische-waarderingskaart/bwk-handleiding-veldsleutels/>). De handleidingen bevatten regels en afspraken over de karteermethodiek, over de definitie en de begrenzing van de Natura 2000 habitattypes, regionaal belangrijke biotopen en over het gebruik van de BWK-eenheden. Tijdens de winterperiode gebeuren er kruiscontroles op de ingevoerde data door de collega veldkarteerders en de projectleider.

Bij de advisering van beslissingen, bij ruimtelijke planprocessen en bij de opmaak en goedkeuring van beheerplannen gebruiken de diensten van de Vlaamse overheid steeds de meest recente, best beschikbare kennis en informatie. Ook de BWK en de habitatkaart behoren tot dergelijke informatie. Een wettelijk vastgesteld statuut voor deze informatie is daartoe niet noodzakelijk. De impactscore van een bepaalde activiteit is geen vaststaand gegeven maar een maat voor de impact van de stikstofdepositie die geval per geval moet berekend worden op basis van de meest recente en best beschikbare kennis en informatie, waaronder deze over de activiteit zelf evenals over de Europees te beschermen habitats die mogelijk effecten ondervinden. Gezien de kritische depositiewaarde (KDW) gekoppeld is aan een habitatype, kan deze voor een gegeven locatie wijzigen indien door een nieuwe kartering blijkt dat op deze locatie een ander habitatype voorkomt dan in een vorige kaartversie. Overigens kan ook het habitat verdwenen zijn of een nieuw habitatype ontwikkeld zijn.

22. MONITORING EN BORGING

V-22-001

Evaluatie begin 2026 voor rundveehouderij is niet realistisch, komt te vroeg en meteen te zware acties.

De evaluatie moet gebeuren op een haalbaar tijdstip, voorbeeld in 2029 of begin 2028. Voorstel om in 2026 sector te evalueren en te informeren over stand van zaken (als waarschuwings-moment). Zo kan sector alsnog nodige aanpassingen/investeringen doen. Indien er in 2030 niet voldaan wordt, kan er wel voorzien worden in afroming van de NER's, nadat er voorzien werd in voldoende open communicatie.

De evaluatie in rundveehouderij gaat uit van een lineair verloop, wat niet noodzakelijk is om de doelstellingen in 2030 te halen. De helft van de inspanningen kunnen nog niet geleverd zijn tegen 2026 want:

De definitieve PAS zal ten vroegste in 2023 in voege treden. Dit betekent dat er daarna ongeveer 2 jaar de tijd is om aan de minimale reductie van 5% en de verdere reductie tot 15% (indien men geen NER's wil verliezen) te voldoen en om dit te implementeren op een bedrijf. Een termijn van 2 jaar is zeer ondernemingsbeperkend om zich aan te passen aan de nieuwe wetgeving, om plannen/toekomstperspectieven te maken. Daarom dient er voorzien te worden in een waarschuwingsmaatregel.

Het WeComV is er nog niet. Nieuwe reductiemaatregelen kunnen dus niet gevalideerd worden. Dit zet een rem op innovatie. Bovendien ontbreekt ieder kader om innovatieve maatregelen in praktijkomstandigheden te kunnen testen. Tegen eind 2025 zullen er hopelijk meer PAS-maatregelen zijn voor mestkalveren (die ook effectief behoorlijk werken) waardoor we dan zelf kunnen kiezen en afwegen welk systeem specifiek voor het bedrijf economisch haalbaar is.

De tussentijdse evaluatie in 2025 en daarbij horende extra maatregelen komen te snel omdat Europa en Vlaanderen de oplossingen te laat erkend heeft om zo op snelheid te zijn tegen 2025.

Uitbollende en stoppende landbouwers zullen dan reeds verrekend zitten in de tussenevaluatie (eind 2025) waardoor we al meer zicht zullen hebben op het al dan niet halen van de generieke maatregel op sectorniveau tegen uiterlijk 2030.

Een evaluatie op korte termijn is ondernemingsbeperkend. Want zoals algemeen in de landbouwsector, wordt 'de prijs' van ons product bepaald VOOR ons en niet DOOR ons. Extra bijkomende investeringen kunnen we niet zomaar gaan doorrekenen in de verkoop van onze vleeskalveren. Wat ons wel realistisch lijkt, is om een evaluatie te houden begin 2028 of in 2029.

Geef landbouwers die onlangs overgenomen of geïnvesteerd hebben (in de 5 voorgaande jaren) meer tijd om de maatregelen toe te passen op en in hun bedrijfsvoeringen. Schuif

dus de einddatum van 2030 voor de eerste investeringsgolf die kan bijdragen aan het significant verlagen van de emissies op naar 2035. Door enerzijds de huidige slechte economische situatie en anderzijds de te snel naderende deadline van 2030, zou dit voor heel wat praktische problemen kunnen zorgen op bedrijfsniveau.

Op basis van inschattingen in de sector lijkt het voor alle partijen zinvol om de tussenliggende doelstelling op te schuiven naar 2035. Dit biedt voordelen op verschillende vlakken: (1) De leeftijdspiramide onder landbouwers: Het is een win-win situatie voor iedereen dat de bedrijfsleiders die tussen nu en 2035 stoppen geen zware investeringen dienen te doen om aan de doelstelling 2030 te voldoen. (2) Voor heel wat sectoren is de tijdschhorizon 2030 te kort om de gevraagde generieke investeringen te voldoen.

Zie antwoord V-10-024.

V-22-002

Methodiek van evaluatie is niet duidelijk en niet volledig: Hoe inspanningen (per sector) bijsturen?

In de ontwerp PAS wordt gesteld dat de tussentijdse evaluaties en de grondige zesjaarlijkse evaluatie van individuele maatregelen en van de PAS in zijn totaliteit, gebeuren op basis van o.a. 'de stand van zaken van de uitvoeringsgraad van maatregelen in functie van de daaraan gekoppelde besluitvorming ("harde"/afdwingbare verbintenissen met bijhorende emissiereductie). Het is echter onduidelijk hoe dit wordt bedoeld. Er is geen procedure opgenomen die gevolgd dient te worden wanneer blijkt dat het maatregelenpakket onvoldoende lijkt te zijn tot het realiseren van de vooropgestelde doelstelling. De formulering lijkt de Vlaamse regering volledig carte blanche te geven, dit is onaanvaardbaar.

Hoe inspanningen (per sector) bijsturen? We weten uit ervaring dat theorie en praktijk niet altijd gelijk lopen. Hoe in praktijk meten wat de evolutie is? Wat doen als maatregelen veel te draconisch waren of niet? Hoe inspanningen per sector bijsturen? Hoe met 100% zekerheid bewijzen dat inspanningen die aan een sector worden gevraagd vooruitgang betekenen voor de omliggende natuur? Inspanningen vastklikken per sector?

Als emissiereductie op juiste pad zit, kunnen er geen bijkomende maatregelen worden opgelegd. Reducties gerealiseerd door de landbouwsector mogen niet opgevuld worden door de bedrijven die verder kunnen ontwikkelen. Wat bijsturen van maatregelen voor transport betreft, is de moeilijkheid dat er niet altijd een eenduidige relatie is tussen effect en maatregel. Het gaat vaak om een complexe wisselwerking tussen verschillende

elementen (en maatregelen), waardoor meestal het geheel moet bekeken worden om bij te kunnen sturen. Dat is niet altijd eenvoudig.

De diverse onderdelen van hoofdstuk 7 van de PAS bespreken op hoofdlijnen de manier waarop gemonitord, gerapporteerd, geëvalueerd en bijgestuurd wordt. Voor de bijsturing van de maatregelen van het luchtbeleidsplan: zie antwoord V-08-001. Op vraag dat vrijgekomen ruimte uit landbouwsector, niet opgevuld mag worden door bedrijven uit andere sectoren, zie antwoord V-10-42.

V-22-003

Methodiek van evaluatie is niet duidelijk en niet volledig: Hanteer een bindend tijdspad.

Maak werk van een bindend tijdspad gekoppeld aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, en koppel hier duidelijke evaluatiemomenten aan zodat bij een gebrek aan impact de maatregelen heroverwogen kunnen worden en bijkomende stappen mogelijk gemaakt worden.

Zie antwoord V-20-019.

V-22-004

Methodiek van evaluatie is niet duidelijk en niet volledig: Algemene evaluatie vergunningen.

Een algemene evaluatie van de vergunningen van een sector kan worden doorgevoerd, waarbij wordt nagegaan of de milieuvorwaarden al dan niet moeten worden bijgesteld, om de doelen voor stikstof te halen. Het voorstel is om systematisch algemene evaluaties op te zetten voor bestaande industriële bedrijven. Als de milieugebruiksruimte overschreden wordt (zoals bij stikstof het geval is), moet verder gegaan worden dan enkel BBT.

Zie antwoord V-08-003.

V-22-005

Methodiek van evaluatie is niet duidelijk en niet volledig: Wat als de emissiedoelstelling bereikt wordt en de depositiedoelstelling/IHD niet?

Het is onduidelijk wat er gebeurt wanneer de emissiedoelstellingen bereikt worden, maar de depositiedoelstellingen of IHD niet volgen. In de ontwerp PAS wordt geen inzicht gegeven in welke bijkomende stappen de Vlaamse overheid denkt te nemen in dergelijke gevallen. Zullen er bijkomende emissiereducties geëist worden?

Worden er bijkomende maatregelen (van een andere aard) opgelegd? Zo ja, aan welke sectoren? De ontwerp PAS gaat niet in op dergelijke scenario's, nochtans is de kans erg groot dat deze situaties zich zullen voordoen. De Vlaamse overheid dient hierover meer inzicht te geven.

Zie antwoord V-04-006.

V-22-006

Methodiek van evaluatie is niet duidelijk en niet volledig: Hoe omgaan met emissiefactoren (EF) bij de evaluatie van emissiedoelstelling?

Het is onduidelijk hoe wordt omgegaan met wijzigende emissiefactoren bij de evaluatie van de emissiedoelstellingen. Het aanpassen van emissiefactoren zal een invloed hebben op het behalen van de doelen. De ontwerp PAS maakt niet duidelijk hoe hiermee zal worden omgegaan bij de evaluatiemomenten. Voor de evaluatie van het globaal emissievolume dient gebruik te worden gemaakt van dezelfde emissiefactoren als waarmee het vooropgestelde emissievolume berekend werd. Er kan niet aanvaard worden dat sectoren worden afgestraft omdat de emissiefactoren gaandeweg wijzigen. Het is ook maar de vraag in hoeverre met de emissiefactoren kan worden gewerkt, aangezien deze zo vaak wijzigen.

Het zo betrouwbaar mogelijk kunnen inschatten van de ammoniakemissies van veestallen uitgerust met emissie-reducerende technieken is van essentieel belang voor het omgevingsbeleid. Om die reden werd bij de opmaak van de PAS gewerkt met emissiefactoren die steunen op de best beschikbare wetenschappelijke evidentie. Wetenschappelijke inzichten zijn evenwel in continue evolutie.

In de PAS wordt daarom voorzien in periodieke evaluaties. Het is in die context dat grondig bekeken zal worden of en hoe eventuele evoluties in wetenschappelijke inzichten kunnen doorwerken in de opzet van de PAS, en welke aanpassingen aan PAS-maatregelen daarbij nodig zijn. Deze werkwijze is algemeen geldend, en betreft dus niet uitsluitende nieuwe inzichten met betrekking tot emissiefactoren.

V-22-007

Hoe inspanningen in buitenland valideren?

Het is onvoldoende duidelijk of, wanneer en op welke wijze buitenlandse inspanningen zullen worden gevalideerd in het Vlaamse PAS-beleid met eventuele bijsturingen als gevolg. Naast Nederland zijn ook deposities afkomstig van andere buurregio's relevant voor het behalen van de doelstellingen. Over afstemming met Wallonië en Brussels Hoofdstedelijk Gewest of een evaluatie van de emissies op internationale wateren in de Noordzee is er echter geen sprake in de ontwerp PAS. Bovendien is niet duidelijk welk effect inspanningen, of het gebrek eraan, zouden kunnen hebben op ons PAS-beleid en de maatregelen die erin werden opgenomen. Wat gebeurt er wanneer de buurregio's emissiereducties bovenop de NEC-doelstellingen juridisch verankeren, welke procedure wordt er gevolgd om de maatregelen opgelegd in Vlaanderen bij te stellen? Wat gebeurt er wanneer duidelijk wordt dat de buurregio's de vooropgestelde NEC-doelstellingen niet zullen halen? Worden de maatregelen op de Vlaamse sectoren dan aangeschroefd en zo ja, hoe? We vragen om deze doorrekeningen te doen op een nuttig moment zodat het tot een bijstelling kan leiden van de taakstelling voor de binnenlandse bronnen.

Dit alles blijft onduidelijk in de ontwerp PAS. De Vlaamse overheid dient concrete afstemming en samenwerking op poten te zetten met elk van de buurregio's, dient concrete evaluatiemomenten en - procedures te verankeren wanneer en hoe de inspanningen vanuit de buurregio's zullen worden gevaloriseerd in het Vlaamse PAS-beleid. We vragen om deze doorrekeningen te doen op een nuttig moment zodat het tot een bijstelling kan leiden van de taakstelling voor de binnenlandse bronnen.

Zie antwoord V-05-002. De evaluatie en eventuele bijstelling van de PAS zal zich baseren op de totale/globale evolutie van de emissies en deposities in Vlaanderen, ongeacht of die het gevolg is van een verplichte G8-maatregel, van autonome evolutie, of van aanvullende beleidsmaatregelen afkomstig uit anderen plannen of programma's. Essentieel is dat de effecten gekwantificeerd moeten kunnen worden. Het is dus bij evaluatie niet uitgesloten dat de extra inspanningen die buurregio's realiseren worden meegenomen op voorwaarde dat deze vaststaan en gekwantificeerd kunnen worden.

In hoofdstuk 7 van de PAS §3. wordt in grote lijnen beschreven op welke manier gemonitord, gerapporteerd en geëvalueerd zal worden. Gezien het belang van grensoverschrijdende effecten zal voldoende aandacht besteed worden aan voldoende de kwaliteit (detailgraad) en timing van gegevensuitwisseling met de buurregio's.

V-22-008

Doorkijk NOx-reducties in grensregio met Nederland.

De Nederlandse overheid onderschrijft het belang van intensieve grensoverschrijdende samenwerking voor gebieden als deze en blijft graag met Vlaanderen in contact over de precieze uitwerking van het Vlaams toetsingskader. Met het G8-scenario zal de emissie van stikstofoxiden in Vlaanderen tegen 2030 met 45% gereduceerd worden. Wanneer deze reductie generiek over alle bronnen plaatsvindt, ook bij bronnen vlakbij de grens zoals bijvoorbeeld de Antwerpse haven, zal dit ook gunstig uitpakken voor de Nederlandse natuur. Kan er al een doorkijk gegeven worden op waar deze reductie plaats zal vinden? Kan men aangeven in hoeverre een verdere toename van stikstofemissies van industriële locaties aan de grens op voorhand uit te sluiten is?

1. In het plan-MER en de passende beoordeling van de PAS werd de depositiewinst van alle onderzochte emissiereductiescenario's op de Speciale beschermingszones in Nederland kwantitatief en ruimtelijk expliciet onderzocht. De passende beoordeling van het PAS-programma kwam tot de conclusie dat de Vlaamse inspanningen er toe leiden dat de reductie van de depositiebijdrage vanuit Vlaanderen overal meer dan voldoende is, afgezet tegen het relatief aandeel van Vlaanderen in de overschrijding van de KDW van betreffende SBZ.
2. In de passende beoordeling van de PAS werden de kaders voor de beoordeling van de stikstofimpact bij vergunningverlening, die een integraal onderdeel vormen van de PAS, ook onderzocht. De kaders werden grondig onderbouwd op basis van risico-gebaseerde analyses naar cumulatieve effecten en naar betekenisvolle

depositiebijdragen van individuele bronnen in functie van de realiseerbaarheid van de instandhoudingsdoelen. Binnen een volledig operationeel stikstofbeleid, waarbij de vooropgestelde emissiereducties geborgd zijn, moeten die kaders de zekerheid bieden dat vergunningverlening aan eventuele nieuwe emissiebronnen de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen niet hypothekeert.

V-22-009

Vraag naar goede rapporteringstool.

Opvolging van de maatregelen lijkt vooral over landbouw te gaan. Tekst is onduidelijk. Vraag om bij rapportering om een portaal te gebruiken afgestemd met VEKP en LBP (vb. VEKA-tool) want heel wat maatregelen uit VEKP en LBP overeen.

Bij de uitwerking van de rapporteringstool zal zo goed mogelijk gebruik gemaakt worden van de sjablonen die reeds ontwikkeld zijn in het kader van het Luchtbeleidsplan, VEKP, etc.

In hoofdstuk 7 van de PAS worden de afspraken overgenomen uit het stikstofakkoord van 23 februari 2022 die te maken hebben met evaluatie- en borgingsaspecten. Door deze expliciete vermelding ontstaat de indruk dat focus ligt op landbouwmaatregelen. Belangrijk is te onderstrepen dat de Vlaamse Regering met de PAS bekrachtigt dat een tijdige en volledige uitvoering van maatregelen van het Vlaams Luchtbeleidsplan 2030 aan de orde is.

V-22-010

Garantie en opvolging van effectieve uitvoering Luchtbeleidsplan. Garantie uitvoering maatregelen LBP i.r.t. vergunningen.

De ontwerp PAS rekent sterk op het Luchtbeleidsplan (LBP) en het komende mestactieplan om doelstellingen te realiseren. De voortgangsrapportering LBP stelt de effectiviteit van de maatregelen in vraag en toont ongunstige evoluties in het kader van MAP. Het LBP heeft geen concrete acties voor alle individuele bedrijven. Het LBP is slechts een krachtig instrument als de maatregelen ook worden uitgevoerd, onder meer via de

milieuvergunning. Via de passende beoordeling zal in de toekomst het PAS- akkoord ook in de vergunningen moeten worden bekeken. Daarom de aanbeveling om het LBP en PAS-akkoord in concrete maatregelen voor elk individueel bedrijf te vertalen. Dit kan via de vergunningverlenende overheid die NOx-reducerende maatregelen oplegt in de vergunning, via een systematische NOx-evaluatie gevolgd door een aanpassing van de bijzondere milieuvergunningvoorwaarden. Indien het bestaande vergunningenbeleid wordt verdergezet, moet gekeken worden naar een systeem waarbij de industrie om de 5 jaar een analyse moet maken van de kosteneffectieve maatregelen en die via een rapport overmaakt naar de bevoegde administraties (VMM, Afdeling GOP, ...). Op dit moment gebeurt dit ad-hoc via een hervergunning, maar niet systematisch.

Installaties die vergund zijn in de late jaren 2010, bv. zoals een ArcelorMittal (2016) hebben deze analyse nog niet volledig kunnen doen. Vertaal de inzichten van het voortgangsrapport in een vernieuwd LBP dat sterker focust op brongerichte maatregelen. De beoordeling van de extra reducties van stikstofemissies en deposities gebeurt aan de hand van VLOPS-IFDM modelresultaten. Zo gaat men modelmatig na welke wijzigingen in emissies de PAS-maatregelen veroorzaken. Dit impliceert echter dat de genomen beslissingen 100% doorwerken in het beleid. Dit stemt niet overeen met de praktijk van het vergunningenbeleid.

Zie antwoorden V-08-001 en V-08-003. Het Luchtbeleidsplan voorziet in een verdere aanscherping voor de emissiearme aanwending van dierlijke mest, constructie- en gebruiksvorschriften voor de aanwendingstoestellen en een verbod op ureum houdende kunstmeststoffen. In zoverre deze maatregelen nog niet via het mestbeleid ingevoerd zullen zijn, zullen ze mee opgenomen worden in het Stikstofdecreet dat uitvoering geeft aan de PAS.

V-22-011

Garantie en opvolging van effectieve uitvoering Luchtbeleidsplan. Alleen harde verbintenis voor landbouwsector.

De aanname dat het Luchtbeleidsplan wordt gehaald, is een onzekere startbasis. Waarom neemt de ontwerp PAS geen elementen op om het behalen van de doelstellingen uit het Luchtbeleidsplan te verzekeren? Monitoring van de vooruitgang en effectiviteit van emissiebeperkende maatregelen wordt uitsluitend gefocust op de maatregelen genomen in het kader van het ontwerp PAS, en bijgevolg uitsluitend op de maatregelen ten behoeve van de daling van de ammoniakemissie. Zo worden de harde, afdwingbare

verbintenissen met bijhorende emissiereducties geëvalueerd, maar dit soort verbintenissen worden in de ontwerp PAS enkel vormgegeven voor landbouw. Er kan niet begrepen worden waarom de Vlaamse overheid geen concrete emissie-reducerende maatregelen voor NOx verankert in de ontwerp PAS en geen borging van de realisatie van de maatregelen en de doelstellingen van het Luchtbeleidsplan opneemt, gezien de mate van belang die de realisatie heeft in het bereiken van de doelstelling van het ontwerp PAS.

Zie antwoorden V-22-009 en V-08-001.

V-22-012

Nood aan een gedegen en gedragen instrumentarium om de stikstofdepositie en ecologische kwaliteit te kunnen beoordelen want nu onbetrouwbare indicatoren om kwaliteit van natuur en stikstoftoestand op te volgen. Effectieve relatie afname depositie en verbetering natuurkwaliteit.

Hoe meten van kwaliteit van natuur? Onbetrouwbare indicatoren om kwaliteit van natuur te meten, om effect van plannen op natuurgebieden of zoekzones te monitoren. Stikstofdepositie is geen indicator voor natuurkwaliteit. IHD wordt verengd tot een stikstofprobleem. Voldoende relatie moet kunnen worden gelegd tussen de afname van de stikstofdepositie en de verbetering van de natuurkwaliteit, met inachtneming van de beheersmaatregelen en hoe dit natuurherstel evolueert. Vandaag ontbreekt deugdelijke informatie. De Vlaamse regering moet haar huiswerk opnieuw maken: de gebruikte modellen moeten nagekeken worden, de strikte focus op de stikstofdepositie moet tegen het licht gehouden worden, de kritische drempelwaarden moeten kritisch bekeken worden (want verschillend in verschillende lidstaten). Aspect/problematiek van werken met modellen en bijhorende onzekerheden.

De monitoring van de stikstofsaneringsmaatregelen en de natuurkwaliteit wordt beschreven in hoofdstuk 5 van de PAS. Bij het beoordelen van de staat van instandhouding van habitattypes wordt op niveau Vlaanderen onder meer getoetst hoe de stikstofbelasting op elk afzonderlijk habitatype zich verhoudt tot de kritische depositiewaarde (KDW). Daarbij worden tot op heden de empirische kritische depositiewaarden per habitatype volgens Van Dobben *et al.* (2012) (Ref 22.12.11). Antwoord V-20-008 bevestigt dat IHD niet verengd wordt tot het stikstofprobleem. Er is voldoende wetenschappelijke aangetoond dat de afname van stikstofdepositie

noodzakelijk is voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding, te meer dat op Vlaams niveau meerdere deelfacetten worden gemonitord (deelmeetnet natuurkwaliteit en deelmeetnet natuurlijk milieu). Wat betreft de onzekerheid van modellen zie antwoord V-02-001.

V-22-013

Sectoren output-gedreven opvolgen

Geef aan sectoren (bedrijven, landbouw, industrie) de mogelijkheid om te werken op basis van de effectief gerealiseerde output (emissies). Er moeten meetmogelijkheden aangeboden worden zodat landbouwbedrijven aan de hand van cijfers kunnen aantonen of ze wel of niet de emissienormen behalen. Een voorwaarde hiertoe is dat de effectieve emissie hiervoor moet gemeten kunnen worden. Voor een aantal situaties zullen de meettechnieken moeten ontwikkeld of verfijnd worden. Afhankelijk van de ontwikkeling van deze meettechnieken kunnen we bij deze aanpak minder gaan sturen op het proces, maar leggen we de focus op de output. Neem de reële impact van de ammoniak emissiearme staltechnieken (AEA-technieken) op het terrein in rekening, en bouw een marge in voor AEA-technieken die niet in werking zijn of slecht geïnstalleerd zijn.

De door ondernemers voorgestelde innovatieve oplossingen kunnen onvoldoende beoordeeld en gerealiseerd worden. Ook daar is het meten van de effectieve emissie belangrijk. Tevens is er een grote nood aan een proefstalregeling om nieuwe technieken uit te meten. We stellen de landbouwer/ondernemer verantwoordelijk voor het behalen van het resultaat en geven hem hierbij tegelijk meer keuzevrijheid voor de methode om de doelstelling te halen. Bij aanvang (vergunningverlening) moet hij wel voldoende kunnen aantonen dat de vooropgestelde methode effectief tot het gewenste resultaat kan leiden. Dit zal nog steeds een bepaalde graad van onzekerheid bevatten. Dit is toelaatbaar, omdat de ondernemer/landbouwer zal moeten kunnen aantonen op basis van gemeten emissies, dat de doelstelling gehaald wordt. Het uitwerken van deze methodiek moet in overleg met het op te richten wetenschappelijk comité WeComV gebeuren en moet bij de operationalisering ook zijn rol kunnen spelen. Deze manier van werken zal ook innovatie versnellen, doordat de output vastgelegd (vergund) wordt en de vergunninghouder dit moet realiseren. Dit biedt ruimte voor de ontwikkeling van innovatieve processen, nature based solutions, het invoeren van managementmaatregelen, het toepassen van een combinatie van maatregelen, ... Bovendien biedt dit meer kansen voor vormen van natuurinclusieve, biologische en circulaire landbouw.

Zie antwoord V-18-018. Het onderzoekcentrum ILVO bekijkt momenteel de haalbaarheid om emissies van ammoniak continu en op stalniveau te meten.

V-22-014

Voorzie meer onderzoek en middelen voor versterking wetenschappelijke onderbouwing

Voorzie meer onderzoek en middelen voor versterking wetenschappelijke onderbouwing. Monitoring en borging zijn een sluitstuk van het PAS-beleid. Het is van groot belang, dat gelijktijdig en flankerend aan de dringende uitrol van het PAS-beleid, die tijd en middelen ook daadwerkelijk worden voorzien om de wetenschappelijke onderbouwing verder te versterken. Investeer voldoende in (wetenschappelijk) onderzoek om de theorie en de praktijk met elkaar te vergelijken en voorzie voldoende middelen. Voorbeelden: actualisatie van de Biologische Waarderingskaart (BWK), onderzoek naar emissie-reducerende technieken of (management)maatregelen, onderzoek aan emissie- en depositie- en natuurzijde, onderzoek naar reële emissiefactoren, meting en modellering van bedrijfsemissies in de praktijk en het effect van maatregelen, traject voor regelmatige evaluatie van vergunningsvoorwaarden van een bedrijf, ... De omvang van de uitdagingen en de urgentie vragen erom om een versnelling hoger te schakelen. Vraag om een onderzoekagenda samen te stellen en een pleidooi dat Vlaanderen meer middelen voor de uitvoering ervan vrijmaakt. Verleen Vlaamse innovatiesteun aan initiatieven zoals ammoniak- emissiearme stalsystemen, luchtwassers en andere technieken om de stikstofuitstoot van veehouderijen te beperken. Ook onderzoek en ontwikkeling die geïnitieerd wordt door in het bijzonder het Vlaamse KMO-weefsel, verdient meer ondersteuning, maar heeft ook een helder en werkbaar kader nodig om innovaties te ontwikkelen. Het is belangrijk dat het vergunningensysteem ruimte biedt aan de introductie van innovatieve systemen. Of met andere woorden er moet een proefomgeving op praktijkschaal kunnen gerealiseerd worden. Dit vergunningensysteem biedt dan een kader aan zodat beloftevolle systemen kunnen gebouwd, getest, gemeten en doorontwikkeld worden. Innovaties moeten op praktijkschaal kunnen gebouwd worden, zodat men een goed beeld krijgt van de prestaties van deze oplossingen. Het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO) zou al lang bezig moeten zijn met het testen van nieuwe stalsystemen, zodat de overheid garant kan staan voor de investeringen die we doen. Momenteel hollen de onderzoeken meestal achter de feiten aan: de wetgeving is er al en dan pas komt er onderzoek. Als uit dit onderzoek dan nog blijkt dat de vooropgestelde doelen niet behaald kunnen worden of dat de wetgeving botst met de praktijk, moet de landbouwer hier zelf maar een mouw aan breien.

Als onderdeel van de operationalisering van de PAS wordt voorzien in een uitvoerige onderzoeksagenda. Voor wat betreft onzekerheden en kennisopbouw m.b.t. de performantie van emissie-reducerende technieken wordt o.a. verwezen naar de antwoorden V-06-016 en V-11-001.

V-22-015

Herevaluatie in 2030 moet verlaat worden zodat de vrijgekomen ruimte in rekening wordt gebracht

De vooropgestelde herevaluatie in 2030 zal te vroeg komen om het effect van deze stoppende boeren mee in de NH₃ balans te leggen. De emissies van bedrijven die stoppen, moet meegenomen worden in de NH₃ balans. De vrijgekomen ruimte zou vervolgens zuurstof kunnen bieden voor toekomst- en ontwikkelingsmogelijkheden van andere landbouwers. We vragen dat de herevaluatie wordt verlaat zodat het effect van de stoppende landbouwers mee in rekening gebracht kunnen worden.

Zie antwoord V-07-001.

V-22-016

Een stevig meetwerk en performante modellen vereist.

- Op welke manier wordt rekening gehouden met onzekerheid van modellen?
- Het meetnet moet uitgebreid worden zodat dit kan resulteren in betere cijfers. In combinatie met performante modellen kunnen de huidige onzekerheden weggewerkt worden. De gehanteerde modellen en emissie- en depositiecijfers kennen vandaag een heel grote onzekerheid. Hoeveel van die meetpunten bevinden zich in een SBZ of binnen een perimeter van 1km van een deelgebied SBZ? Wordt in de eerstvolgende periode overgegaan tot het continu en uitgebreider monitoren van stikstofemissies en - deposities in Vlaanderen? We vragen om ook op het terrein, in of vlakbij de SBZ-zones, de reële stikstofdepositie te meten. Voor de maatwerkgebieden zou de NH₃-depositie moeten worden gemeten. Voor landbouw is het belangrijk dat er een

werkelijke meting gebeurt in deze gebieden. Met de ervaring m.b.t. het gebruik van bacteriën in de mest leeft de overtuiging dat geen enkel landbouwbedrijf moet sluiten of extra maatregelen moet nemen indien men deze techniek toepast.

- Werd er bij aanvang een nulmeting uitgevoerd in Vlaanderen wat betreft de toen aanwezige natuurwaarden? Werd er een ijking gedaan van de meetinstrumenten? Werden die ingezamelde waarden geïnventariseerd en geanalyseerd volgens goede objectieve praktijken? Zo ja, door wie? Werden die waarden gepubliceerd?

Zie antwoord V-01-011 voor meting en bepaling stikstofemissies.

Zie antwoord V-21-026 voor nulmeting natuurwaarden.

V-22-017

Vraag naar duidelijkheid evaluatie variabele drempel en niet akkoord met voorgesteld timing

Het is niet duidelijk hoe de tussentijdse evaluatie gebeurt van de variabele drempel van het beoordelingskaders NH_3 . Wij stellen ons ook de vraag wat moet verwezenlijkt worden om tot die 0,8% te komen? We vinden dat hiervoor de spelregels duidelijk moeten zijn en mee in openbaar onderzoek moeten om toekomstperspectief te geven aan ondernemers. Men gaat niet akkoord met de timing van de eerste evaluatie van de variabele drempel. Men stelt voor om de evaluatie snel te doen want het is praktisch niet mogelijk om een nieuwe bedrijfsexploitatie te starten. We vragen dat de beoordelingskaders snel worden aangepast om weer ontwikkelingsruimte te kunnen creëren. Voorstel om de evaluatie van de variabele drempel reeds in te plannen na de oproep voor de opkoopregelingen, in 2022 is al duidelijk met de oproep van donkeroranje bedrijven welke reducties worden gehaald en na het aflopen van de opkoopregeling van oranje bedrijven dient nieuwe drempel te worden vastgelegd. Er kan niet begrepen worden waarom de effecten van de opkoopregelingen slechts twee jaar na het vaststellen van een definitieve PAS in rekening gebracht zouden worden voor wat betreft de variabele drempel.

Het werken met een variabele drempel is toegelicht in punt 4.4.3 van de PAS. De waarde van deze variabele drempel is functie van de voortgang in de realisatie van nodige emissiereducties voor ammoniak (reductie-opgave G8 voor periode 2015-2030 = 17.225 ton NH_3).

De variabele drempel wordt afgeleid van de relatie tussen de individuele impactscore van alle veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen en hun gecumuleerde emissie. Door gerealiseerde emissiereducties van ammoniak op sectorniveau mee te nemen, ontstaat een variabele drempel waarvan de waarde toeneemt naarmate de reductiemaatregelen uitgevoerd worden. Bij aanvang van de planperiode (2015; nog geen gerealiseerde emissiereductie) bedraagt de variabele drempel 0%. Bij volledige realisatie van de reductie-opgave (100% doelbereik = jaaremisse ammoniak van sector landbouw afgenomen met 17.225 ton NH₃ t.o.v. 2015) komt de variabele drempel op 0,8% te liggen.

De variabele drempel wordt jaarlijks geëvalueerd aan de hand van voortgangsmetingen en zodra die 0,8% bedraagt, wordt deze drempel afgeschaft.

V-22-018

Vereisten gesteld aan het vergunningenregister

Het vergunningenregister mag niet leiden tot bijkomende administratieve lasten of kosten. Daarnaast moeten alle sectoren op dezelfde manier behandeld worden en dienen de privacyregels in acht genomen te worden. Wat betreft veeteeltdossiers moeten de samenstelling van de veestapel en emissie-reducerende technieken geregistreerd worden zodat bedrijven kunnen bezocht worden waarvan de omgevingsvergunning moet bijgesteld worden omdat reductiepercentages of emissiefactoren worden aangepast. Het omgevingsvergunningenregister moet toelaten op te zoeken of een exploitatie deel uitmaakt van een milieutechnische eenheid want om te beslissen of een vergunning verleend kan worden, moet de stikstofuitstoot van alle vestigingen in rekening gebracht worden.

Bij de ontwikkeling van nieuwe en uitbreiding van bestaande applicaties en tools, zijn kwaliteit, klantvriendelijkheid, resultaat- en doelgerichtheid belangrijke basisprincipes. Ook wordt zo veel mogelijk rekening gehouden dat administratieve lasten en kosten te verantwoorden zijn en proportioneel zijn t.o.v. bruikbaarheid. Bij de ontwikkeling worden geldende privacyregels gerespecteerd en wordt maximaal gebruik gemaakt van data die binnen de sector i.f.v. anderen toepassingen al gecapteerd wordt. Hier is geen sprake van ongelijke behandeling van sectoren, hier speelt eerder het feit van beschikbaarheid gegevens te wijten aan reeds lopende regionale, nationale of internationale rapporteringverplichtingen en beleidsindicatoren.

Wat betreft de registratie van de samenstelling van veestapel en emissie-reducerende technieken bij vergunningsverlening zie antwoord V-19-005.

V-22-019

Vraag om de in het verleden uitgereikte vergunningen te screenen en bij te stellen op basis van herberekende impactscore. Voorstel om op regelmatige basis de vergunningsvoorwaarden van een bedrijf te screenen.

Deze evaluatie en bijstelling is een noodzakelijke invulling van de flankerende maatregelen die in het omgevingsvergunningsdecreet zijn opgenomen als compensatie voor de invoering van de 'eeuwigdurende' omgevingsvergunning. Deze evaluatie is sowieso noodzakelijk als 'ex post beoordeling' van vergunde projecten. Men kan ook evaluatie tijdstippen bepalen waarop men de effectieve uitstoot op het terrein vastlegt en de vergunning eventueel kan bijsturen. Wel dient hierbij voldoende rekening gehouden te worden met de openbaarheid van de procedure van de beslissingen. Ook moet de zekerheid ingebouwd dat er effectieve evaluatie, en eventuele bijstellingen, ook daadwerkelijk zullen gerealiseerd worden.

Zie antwoorden V-19-005 en V-19-016.

V-22-020

Monitoring van de grondwaterstanden

Doorgedreven monitoring van grondwaterstanden is vereist. Schommelingen in de waterhuishouding hebben een heel grote impact op de stikstofhuishouding (vrijzetting van N-verbindingen) in habitats die (grond)waterafhankelijk zijn. Het herstelbeleid is in deze onderbelicht en zeer vrijblijvend. Inzake het hydrologisch herstel (dat voornamelijk gericht is op het verhogen van het grondwaterpeil ook buiten SBZ) is de Vlaamse PAS weinig concreet, en wordt hoogstens gesteld dat ook hier flankerend beleid nodig is gelet op het feit dat dergelijk hydrologisch herstel drastische effecten zal hebben op andere ruimtegebruikers.

Zie antwoorden V-20-002, V-20-008 en V-20-017.

V-22-021

Data governance is onduidelijk. Overheid doet haar huiswerk niet goed

- Frequente wijzigingen (parameters, kaarten, data, ...) tonen aan dat er weinig tot geen wetenschappelijke zekerheid bestaat over hoe de stikstofstromen verlopen en dat er weinig tot geen correlatie is tussen de uitstoot en de depositie op een bepaald stuk grond.
 - Het is verontrustend dat er andere modellen gebruikt worden om het beleid te bepalen terwijl bij de vergunningverlening diezelfde modellen niet gebruikt worden. IFDM en EMAV modellen worden niet gebruikt bij de vergunningverlening aangezien de overheid hier zelf een nieuw model voor heeft gebouwd zijnde het IMPACT-model. Waarom men nu dan overstapt op modellen die niet gebruikt zullen worden voor de vergunningverlening is onbegrijpelijk. Deze modelleringen bepalen immers of een bedrijf rood of dieporanje is en kan instappen op het flankerend beleid.
 - Voor de bepaling van de ammoniakemissies van de landbouwbedrijven worden de gegevens gebruikt van de mestbankaangiftes. Hier dient echter de kentekening gemaakt te worden dat in de mestbankaangiftes gerekend wordt met een gemiddelde veebezetting en niet met de bezetting volgens vergunning die de maximale standplaatsen bevat. Aangezien bij vergunningverlening altijd uitgegaan moet worden van de maximale capaciteit, geeft ook dit een vertekend beeld en kan de kwalificatie van bedrijven op basis van deze gemiddelde ook een foutief beeld geven.
-
- De PAS is uitgewerkt op de best beschikbare wetenschappelijke kennis. Deze kennis bevat volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies die elke redelijke wetenschappelijke twijfel wegnemen. Op basis van voortschrijdend wetenschappelijk inzicht worden input-data en modellen gewijzigd. De reden waarom modellen gehanteerd worden en op welke manier deze gevalideerd en gewijzigd worden, wordt in andere vragen reeds beantwoord. Tenslotte voorziet de PAS in een uitgebreide monitoring met metingen op terrein en indien nodig een bijsturing van de PAS in functie van de geboekte resultaten.
 - In de impactscoretool zijn de emissiefactoren die gebruikt worden voor het berekenen van emissies van de veehouderijen afgestemd op het EMAV-model en het MER-richtlijnenboek landbouwdieren (zie antwoord V-03-001 m.b.t. de recentste update van juli 2022). Ook wordt in de impactscoretool het IFDM-model gebruikt om de deposities ten gevolge de aanvraag op hoge resolutie te

modelleren. Het bezwaar is dus ongegrond. Voor de berekeningen van de piekbelasters wordt verwezen naar thema 09 (Piekbelasters).

- De gemiddelde veebezetting houdt rekening met leegstand, dus het klopt dat de vergunde standplaatsen in principe hoger zullen zijn dan gemiddelde veebezetting op basis van de mestbankaangiften. Emissiefactoren die gehanteerd worden in de impactscoretool (op basis van vergunde aantallen) houden echter rekening met de verwachte leegstand, vandaar dat er op basis van gemiddelde veebezetting toch een goed beeld kan gevormd worden van de kwalificatie van de bedrijven. Zie ook antwoord V-1-002.

V-22-022

Aandringen op extra controles voor het generiek beleid dat aansluit of zal volgen op dit PAS (o.m. via MAP)

Het is goed dat er een beleid wordt ontwikkeld via PAS voor de luchtemissies van stikstof, maar de natuurwaarden zullen onvoldoende herstellen als er langs andere wegen overdreven belasting blijft, onder meer door de effecten van bemesting en gebruik van pesticiden. We zien nog dagelijks op grote schaal overtredingen van basiswetgeving zoals de afstandsregeling voor grondbewerking, bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen langs waterlopen. Ook hier loopt het beleid vast op onvoldoende controlecapaciteit.

Handhaving vormt een belangrijk sluitstuk van een slagkrachtig omgevingsbeleid. Indien blijkt uit de periodieke evaluaties van de PAS dat bepaalde doelstellingen niet gehaald worden, kan overgestapt worden op een nog fijnmazigere monitoring en kan het inspectieprogramma daarop afgestemd worden. De Mestbank voert toezicht uit op de naleving van de mestwetgeving. De controles van de Mestbank bestaan uit administratieve controles, risicogebaseerde bedrijfsdoorlichtingen, gerichte terreincontroles en nitraatresiducontroles.

De Mestbank houdt toezicht op de teeltvrije zone langs waterlopen, in samenwerking met de toezichthouders van de VMM en de provincies. Ook de controleagenten van het Departement Landbouw en Visserij hebben aandacht voor de teeltvrije zone bij controles van de rand- en vergroeningsvoorwaarden. De terreincontroles op de teeltvrije zone gaan door in de winterperiode en het voorjaar en worden gericht ingezet in gebieden waar de waterkwaliteit nog ondermaats is.

V-22-023

Voorkom het probleem van gebrek aan controle en handhaving (i.f.v. PAS).

Er zou periodiek gecontroleerd moeten worden en geëvalueerd op de behaalde resultaten. Zo nodig kan de reductiedoelstelling worden aangescherpt.

De controles in kader van stikstofemissies worden al meerdere jaren systematisch opgenomen in het Omgevingshandhavingprogramma van de afdeling Handhaving van Departement Omgeving en zal in de toekomst worden verdergezet. Jaarlijks evalueert de afdeling Handhaving haar vaststellingen van de controles.

V-22-024

Scherp toezicht vereist op de werkelijke emissies.

Indien geen scherp toezicht bestaat (kan bestaan) op de werkelijke emissies (nadrukkelijk te onderscheiden van de emissieprognoses c.q. de papieren emissies) dan is het niet mogelijk te beoordelen of de eerder toegelaten emissiegrenzen blijven worden gerespecteerd met eventueel gewijzigde bedrijfsvoering. Hierbij moet kritisch bezien worden of de claims ten aanzien van emissiereductietechnieken al dan niet valide zijn.

In vergunningen worden voorwaarden inzake emissies opgenomen op basis van de meest recente wetenschappelijke inzichten en handhaving is hiervan een sluitstuk. Bij toezicht worden onder meer de algemene, sectorale en bijzondere vergunningsvoorwaarden die zijn opgelegd via een omgevingsvergunning gecontroleerd.

Voor onder andere veeteeltbedrijven worden er doorgaans in de omgevingsvergunningen geen expliciete emissienormen opgelegd, maar wordt bij vergunningverlening rekening gehouden met het aantal plaatsen voor dieren, de desgevallend toe te passen ammoniakemissiebeperkende technieken en de daarbij horende emissiefactoren en emissiereductiepercentages. Bij toezicht is het dus mogelijk het vergunde voorwerp en de desgevallend toepasselijke (bijzondere) milieu- en vergunningsvoorwaarden te controleren zonder hiervoor effectieve kwantitatieve emissiemetingen te moeten uitvoeren. Als wordt vastgesteld dat een bedrijfsvoering dermate werd veranderd dat dit

grote wijzigingen in emissies tot gevolg heeft, moet handhavend worden opgetreden opdat onmiddellijk terug aan de vergunde toestand wordt voldaan.

De emissie- en reductiefactoren van emissie-reducerende technieken zijn gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten..

Voor wat het laatste punt betreft zie antwoord V-06-016 en de antwoorden in thema 11 (AEA).

V-22-025

Ernstig handhavingstekort door ontbreken emissiemeetplicht op bedrijfsniveau.

Zie antwoord V-22-004.

In 2022 besliste de Vlaamse Regering dat alle luchtwassers, ook de reeds bestaande, tegen 31 december 2025 verplicht over elektronische monitoring moeten beschikken zodat hiermee het toezicht op een goede werking van luchtwassers kan worden versterkt. De Vlaamse overheid investeert aanvullend in wetenschappelijk onderzoek naar innovatieve meettechnieken die in de toekomst bijkomend kunnen worden ingezet.

V-22-026

Meer belang hechten aan handhaving: voorzie serieuze stok achter de deur.

Onwilligheid of recidivisme van de exploitant moet leiden tot zeer hoge boetes en tot gerechtelijke vervolging. Dus milieudelicten dienen bij de Parketten te leiden tot effectieve vervolging en niet tot seponering. Er moet een serieuze stok achter de deur voorzien worden.

Handhaving is uitermate belangrijk voor een goede naleving van regelgeving. In afwachting van een definitief PAS-kader is er verder ingezet op een aantal maatregelen om onmiddellijke stikstofreducties te realiseren, waaronder het versterken van de handhaving van technologische investeringen (zoals onder meer de introductie van ammoniakemissiearme stallen). Deze versterkte handhaving zal zich verderzetten. Het parket zal in eerste instantie en op basis van de ernst van de feiten beslissen of zij de

feiten al dan niet strafrechtelijk wenst te behandelen. Indien het parket beslist om het vastgestelde milieumisdrijf niet strafrechtelijk te behandelen en dit voor bestuurlijke sanctionering over te maken aan de gewestelijke entiteit zal deze laatste een bestuurlijke boete opleggen rekening houdende met (onder meer) het criterium frequentie. Dit betekent dat het boetebedrag zal verhogen indien er eerdere toerekenbare feiten zijn aangetoond.

V-22-027

Handhaving zonder middelen blijft een dode letter.

De bevoegdheid tot handhaving moet ook aangevuld worden met de nodige middelen: mandaat en verantwoordelijkheid.

De controle op de klasse 2 bedrijven komt toe aan de gemeente. Er moeten dan ook de nodige middelen voorzien worden, mensen, kennis en ondersteuning, om het toezicht daadwerkelijk te kunnen uitoefenen. Voor de klasse 1 bedrijven is de provincie verantwoordelijk. Deze bedrijven hebben de grootste lokale impact. Er moet garantie zijn dat deze bedrijven ook effectief toezicht ondergaan. Immers, als de klasse 2 bedrijven gecontroleerd worden en de klasse 1 bedrijven niet, dan ontstaat een duidelijk onevenwicht dat een doorn in het oog zal zijn van alle bedrijven die wel inspanningen doen.

Voorstel dat handhaving/controle of het aantal vergunde standplaatsen voor dieren niet wordt overschreden, door de Mestbank gebeurt, aangezien deze over alle informatie beschikken om handhaving te kunnen uitvoeren. Als er meer dieren worden gehouden dan vergund, heeft dit immers ook een impact op de stikstofuitstoot. De gemeente benadrukt nogmaals dat de gemeente enkel de cijfers heeft, die de landbouwer zelf aangeeft of aangaf in zijn/haar aanvraag tot (omgevings)vergunning. De gemeente beschikt niet over het werkelijke aantal dieren (inclusief geslacht, leeftijd, type dier, ...). Die cijfers zijn wel gekend bij diverse Vlaamse diensten maar worden niet gedeeld met de gemeentelijke overheid. Bijgevolg kan er dus ook geen degelijke concrete handhaving uitgevoerd worden.

De mandaten en verantwoordelijkheden van gewestelijke, provinciale en lokale toezichthouders staan beschreven in het Milieuhandhavingsbesluit. De toezichtsbevoegdheden zijn momenteel al dusdanig uitgebreid dat de naleving van de vergunde exploitaties kunnen worden gecontroleerd en gehandhaafd op basis van de huidige milieuregelgeving. De meeste gemeenten en steden, die in eerste administratieve

aanleg klasse 2 vergunningen verlenen, hebben één of meerdere lokale toezichthouders in dienst. Het toezicht van de klasse 1 vergunningen ressorteert onder de bevoegdheid van de gewesten. De controles in kader van stikstofemissies worden al meerdere jaren systematisch opgenomen in het Omgevingshandhavingprogramma van de afdeling Handhaving van Departement Omgeving. De lokale besturen zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de klasse 2 landbouwbedrijven en kunnen hun milieutoezichthouder(s) hiervoor inzetten. Om lokale toezichthouders te ondersteunen bij het gericht uitvoeren van hun controles inzake stikstofemissies, voorziet de afdeling Handhaving van Departement Omgeving via haar website ondersteunende hulpmiddelen.

De toezichthouders van de Mestbank hebben een afgebakende bevoegdheid in het controleren van VLAREM-vergunningsvoorwaarden, dit naast de afdeling Handhaving en lokale milieutoezichthouders die hierover de volledige bevoegdheid kregen toegewezen. De gegevens waarover de Mestbank beschikt, kunnen een bijkomend hulpmiddel zijn om het aantal vergunde standplaatsen voor dieren te controleren, maar zijn geen noodzaak om te kunnen controleren. Om vergunde standplaatsen voor dieren te controleren heeft men deze gegevens van de Mestbank niet nodig omdat de dierenaantallen waarover de Mestbank beschikt uitgemiddelde jaaraantallen betreffen waaruit niet kan worden afgeleid of het maximaal vergunde aantal standplaatsen voor dieren al dan niet werd overschreden. Om dit te controleren zijn er andere hulpmiddelen en technieken, waaronder ter plaatse de dierenaantallen tellen. Hiervoor heeft men enkel de geldende omgevingsvergunningen nodig. Dit zijn openbare documenten waarover de steden en gemeenten beschikken. De hulpmiddelen en technieken om de vergunde standplaatsen voor dieren te controleren zullen ter ondersteuning aan de lokale toezichthouders ter beschikking worden gesteld.

V-22-028

We vragen duidelijk engagement van de Vlaamse overheid om controles te doen dat emissiereducerende technieken operationeel zijn/ werken op terrein.

De ontwerp PAS mikt sterk op technische ingrepen om de Stikstofemissies te verminderen door de bouw van emissiearme (AEA) stallen. Dit zal grote investeringen vragen, zowel van de sector als van de overheid door de voorziene verhoogde subsidies. Het minste dat de gemeenschap die uiteindelijk deze rekening betaalt mag verwachten, is dat deze stallen dan ook zullen werken. Het is ondertussen genoegzaam bekend dat dit vaak niet het geval is om dat de essentiële technologie van luchtwassers wordt uitgezet omwille van energiekostprijzen. We vragen daarom een duidelijk engagement van de Vlaamse overheid voor voldoende controles hierop. In de documenten van het openbaar onderzoek staat vermeld dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de controle op de

Klasse II inrichtingen. Veel gemeenten hebben noch de mankracht noch de kennis om dit soort controles uit te voeren. Het is dus een illusie om te verwachten dat zij deze controletaak op zich zullen kunnen nemen. We vragen aan de Vlaamse overheid om hier de kop niet in het zand te steken en de verantwoordelijkheid voor deze controles vanuit het Vlaams niveau op zich te nemen. Wie voert de controle op de verplichte reductie van het aantal dieren en/of de uitvoering van Ammoniak Emissie Arme maatregelen?

Volgens het Milieuhandhavingsbesluit van 12 december 2018 moet elke gemeente een beroep kunnen doen op minstens één lokale toezichthouder die toezicht uitoefent op de toegewezen toezichtstaken. Nagenoeg elke gemeente heeft in het verleden één of meerdere lokale milieutoezichthouders aangeworven. Deze lokale toezichthouders zouden hierdoor al toezicht moeten uitoefenen op de aan hun toebedeelde toezichtstaken. Het aantal toezichthouders bij de Vlaamse overheid is er niet op berekend om ook nog de toezichtstaken van de lokale toezichthouders over te nemen. De toezichtsbevoegdheden en de bijhorende taakverdeling tussen gewestelijke en lokale toezichthouders bij inrichtingen ingedeeld als klasse 1 en klasse 2/3, is concreet vastgelegd in het Milieuhandhavingsbesluit. Het Vlaams gewest is bevoegd voor de controles en coördinatie van klasse 1-inrichtingen (waaronder RIE) en de lokale toezichthouders voor klasse 2/3. Om lokale toezichthouders te ondersteunen bij het gericht uitvoeren van hun controles inzake stikstofemissies, voorziet de afdeling Handhaving van Departement Omgeving via haar website ondersteunende hulpmiddelen. De controles in kader van stikstofemissies worden al meerdere jaren systematisch opgenomen in het Omgevingshandhavingsprogramma van de afdeling Handhaving van Departement Omgeving.

V-22-029

Beleidsbeslissingen onvoldoende afgedwongen of gehandhaafd

Los van de beleidsdiscussies, lijkt het zo te zijn dat er een verschil is in theorie en praktijk en dat de theorie (beleidsbeslissingen) onvoldoende worden afgedwongen of gehandhaafd. Hier is het echter de verantwoordelijkheid van de overheid om dit te handhaven. ANB moet advies geven als het gaat om de passende beoordeling. Dit advies is niet bindend. De vergunningverlenende overheid kan dit advies naast zich neerleggen. De theoretische reducties zullen dus niet in de praktijk worden gehaald. In principe zou ANB in beroep moeten gaan als dit gebeurt, maar in de feiten gebeurt dit zelden tot nooit en wordt hiervoor naar derden, zoals natuurverenigingen gekeken.

Deze vraagstelling richt zich niet zozeer op handhaving, maar op het aantekenen van administratief beroep bij vergunningen in eerste aanleg (door college van burgemeester of schepenen of deputatie), dan wel op het inspannen van een gerechtelijke procedure (bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen of, als het nog om een milieuvergunning gaat, bij de Raad van State), indien de vergunning al in laatste aanleg is verleend.

De aangehaalde situatie waarbij ANB een negatief advies verleent over de passende beoordeling en de vergunningverlenende overheid desondanks de vergunning toch verleent, is allesbehalve evident. De (vergunningverlenende) overheid mag de vergunning immers maar verlenen als ze de zekerheid heeft dat de uitvoering van de activiteit geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszone kan veroorzaken. De motieven daarvoor moeten in de vergunningsbeslissing zijn opgenomen want op grond van de artikelen 2 en 3 Motiveringswet moet de beslissing van de vergunningverlenende overheid de feitelijke en juridische overwegingen vermelden die eraan ten grondslag liggen.

Het departement Omgeving screent systematisch de mate waarin haar adviezen al dan niet gevolgd werden in vergunningsbeslissingen en beoordeelt telkens weloverwogen om al dan niet een administratief beroep (eerste aanleg) dan wel een gerechtelijke procedure (laatste aanleg) in te stellen tegen de verleende vergunning.

V-22-030

De PAS moet een werklasmeting bevatten voor de inspectiediensten

De impact die PAS-maatregelen en AEA-stalsystemen kunnen hebben, staat of valt met de monitoring en handhaving. De PAS moet een werklasmeting bevatten voor de inspectiediensten gebaseerd op het aantal te controleren bedrijven, type van controles en regelmaat. Het personeelsbestand van de inspectiediensten moet in verhouding hiermee opgetrokken worden.

De controles in kader van stikstofemissies worden al meerdere jaren structureel opgenomen in het Omgevingshandhavingprogramma van de afdeling Handhaving van Departement Omgeving. In 2022 besliste de Vlaamse Regering dat alle luchtwassers, ook de reeds bestaande, tegen 31 december 2025 verplicht over elektronische monitoring moeten beschikken zodat hiermee het toezicht op een goede werking van luchtwassers efficiënter kan gebeuren, waardoor voor deze controles de werklasmeting zou dalen.

De Vlaamse overheid investeert aanvullend in wetenschappelijk onderzoek naar innovatieve meettechnieken die in de toekomst bijkomend kunnen worden ingezet. Jaarlijks wordt er een planning opgemaakt van de uit te voeren controles en het aantal beschikbare voltijdsequivalenten. Deze worden zo efficiënt als mogelijk op elkaar afgestemd. Als de werklast naar aanleiding van bijkomende regelgeving vergroot, zal hierdoor automatisch een verschuiving komen in de planning, tenzij het beleid ervoor kiest om het aantal voltijdsequivalenten uit te breiden.

V-22-031

Niet de taak van middenveld om toezicht te houden

Geef de provincies en gemeenten voldoende begeleiding en sturing bij het al dan niet verlenen van een vergunning. De provincies en gemeenten moeten voldoende handvaten krijgen om vergunningen te kunnen weigeren en dit is moeilijk gezien hun nabije positie bij de aanvrager. Nog te veel -ook tijdens de periode van de richtsnoeren- worden vergunningen afgeleverd die niet voldoen aan de regelgeving. Het kan niet de taak zijn van het middenveld om hierop toezicht te houden. De overheden mogen inderdaad rekening houden met de socio-economische omstandigheden, maar op vandaag is "uitbreiding toestaan omwille van leefbaarheid van het bedrijf" het voornaamste antwoord dat gegeven wordt. Daarom vragen we, flankerend aan deze PAS om onder andere in te zetten op begeleiding voor de lokale en provinciale overheden. Gelieve begeleiding en maatwerk bij vergunningen niet over te laten aan adviseurs: provincies en gemeenten hebben een waarschuwende en sturende rol: niet alles kan overal.

Bij de operationalisering van de PAS, zal de nodige aandacht en zorg worden besteed aan (doelgroep gerichte) communicatie, beschikbaarheid van informatie, begeleiding en opleiding. De nodige instrumenten zoals handleidingen, instructies, tools zullen ter beschikking worden gesteld met vermelding van eventuele contactgegevens.

Zie ook het antwoord V-22-029.

V-22-032

Handhaving moet monitoring als prioriteit nemen voor de komende meerjarenprogramma's

De emissiegrenswaarden zijn een goede leidraad en moeten dan ook worden gehaald. Daarnaast moet het PAS-akkoord wel aandacht hebben voor hoe industriële bedrijven deze grenswaarden kunnen bereiken. Een grenswaarde opleggen, betekent nog geen effectief uitgevoerde maatregelen. Zonder maatregelen (zoals bij de bestaande stoomkrakers) verlaagt de NOx-uitstoot niet. De omgevingsvergunning is volgens ons een goed instrument om de PAS en LBP in door te vertalen. Wij vragen met aandring om GPBV-evaluaties uit te voeren op de veeteeltbedrijven die vallen onder de scope van BREF IRPP. Voor een volgende evaluatie moet er specifiek aandacht worden besteed aan de stikstofemissies en het toepassen van BBT's. Handhaving moet dit als prioriteit nemen voor de komende meerjarenprogramma's.

Handhaving is uitermate belangrijk voor een goede naleving van regelgeving. In afwachting van de PAS is er bij bedrijven die ingedeeld zijn als klasse 1 verder ingezet op maatregelen om onmiddellijke stikstofreducties te realiseren, waaronder het versterken van de handhaving om emissies van technologische investeringen (zoals onder meer de introductie van ammoniakemissiearme stallen) te beperken. Deze versterkte handhaving zal zich verderzetten omdat in de toekomst nog meer zal worden ingezet op het toepassen van emissiereducerende technieken.

V-22-033/034

De controles die zullen volgen op de genomen emissie maatregelen, zien we niet zitten

Maatregelen nemen om de emissie te verminderen, zien we nog wel zitten. De controles zullen aangewend worden om torenhoge boetes uit te delen of zelfs vergunningen in te trekken. Het is alweer een extra tool om de zelfstandige landbouwer in een greep te houden. Deze controles zien we niet zitten.

Controles zijn een sluitstuk van een beleid en hebben als functie om er voor te zorgen dat de beleidskeuzes die in regelgeving zijn vastgelegd om het leefmilieu te beschermen ook daadwerkelijk worden nageleefd.

23. VISIE OP LANDBOUW

23.1. METHODIEK

Heel wat opmerkingen naar aanleiding van het openbaar onderzoek hadden te maken met het gebrek aan zicht op de visies op het landbouw- en agrovoedselbeleid die aan de grondslag lagen van de PAS van 23 februari 2022. De bezwaarindieners missen (of hebben onvoldoende kennis van) een (lange termijn)visie voor de agrovoedingssector, voor de individuele (landbouw)bedrijfsontwikkeling, het grondgebruik, omgevings- en landschapsdoelstellingen. Er is ook vraag naar meer rechtszekerheid en respect. De bezwaarindieners missen ook inzichten hoe bepaalde visies vertaald kunnen worden naar hun bedrijfsvoering.

De basis voor de onderliggende visie in de PAS ligt in het Europees landbouwbeleid, de Europese Farm to Fork strategie, het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 en de Vlaamse voedselstrategie.

Binnen de werkgroep werd gekozen om een globaal antwoord te bieden op de vragen die i.v.m. de visie gesteld werden.

Dit antwoord werd opgesteld in een gezamenlijk overleg met vertegenwoordigers van VLM, dOMG, dLV en ILVO, en gevalideerd door de trekker.

23.2. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

23.2.1. Europees landbouwbeleid

De doelstellingen voor het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid zijn²:

1. landbouwers ondersteunen, de landbouwproductiviteit verbeteren en voor een stabiele voorziening van betaalbare levensmiddelen zorgen;
2. de landbouwers van de Europese Unie een redelijk inkomen garanderen;
3. het klimaat beschermen en het duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen bevorderen;
4. plattelandgebieden en landschappen in de hele EU in stand houden;
5. de plattelandseconomie levensvatbaar houden door de werkgelegenheid in de landbouw, agrovoedingsindustrie en aanverwante sectoren te stimuleren.

Sinds 2000 is de visie niet langer dat de overheid verregaand bepaalt wat, hoeveel en tegen welke (gegarandeerde) prijs landbouwers produceren, maar dat landbouwondernemingen marktgericht produceren. *Marktgericht* impliceert dat de voedselvraagzijde sturend is voor de aanbodzijde, waarbij consumentenaantallen (demografische evolutie) en consumentenvoorkeuren (aankoopgedrag) determinerende factoren zijn. Het landbouwbeleid evolueerde op die manier doorheen de jaren naar een beleid waarbij niet alleen landbouweconomische en sociale bekommernissen worden meegenomen

² https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_nl

maar waarbij ook steeds meer ingezet wordt op het verminderen van de impact van de sector op het milieu, de natuur en het klimaat. Om meer aandacht te hebben voor de specifieke omgeving waarbinnen de sector opereert - die sterk kan verschillen van lidstaat tot lidstaat - werd het landbouwbeleid verruimd met een plattelandsbeleid, waar ook de komende jaren verder aandacht wordt aan besteed.

EC Farm to Fork Strategie

De Europese Commissie heeft in 2019 de Boer tot Bord (Farm to Fork) Strategie uitgebracht. Deze strategie vormt de leidraad voor de overgang naar een duurzaam Europees landbouw- en voedselsysteem. Concreet wil de Europese Commissie ervoor zorgen dat het voedsel in Europa duurzaam en veilig is, en dat we een shift maken naar een gezonder dieet. De strategie schuift verschillende thema's naar voor.

Duurzame voedselproductie

De strategie moet de Europese voedselproductie veilig en duurzaam maken. De doelstelling is om het gebruik van synthetische pesticiden met 50% te verminderen tegen 2030. Daarnaast komt er onder meer een actieplan rond organisch landbouwen, en wil de Commissie 25% van het Europese landbouwareaal organisch maken tegen 2030. Ook rond nutriëntenbeheer worden maatregelen en doelstellingen voorgesteld, zoals het verlagen van nutriëntenverlies met 50%, zonder de bodemvruchtbaarheid in gedrang te brengen.

Voedselzekerheid

De Europese Commissie onderneemt ook acties om een gemeenschappelijke Europese respons op te zetten voor crises rond voedselsystemen. Die moet voedselveiligheid en -zekerheid garanderen. Daarnaast werkt de Commissie aan een noodplan voor voedselvoorziening in crisistijden.

Duurzame voedselverwerking, -diensten en -verkoop

De Commissie verbindt zich ertoe een EU-gedragscode voor verantwoorde bedrijfs- en marketingpraktijken te ontwikkelen om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van gezond en duurzaam voedsel te bevorderen en de milieu-impact van het voedselsysteem te verminderen. Tegelijk zullen voedingsbedrijven worden aangezet om acties op het gebied van gezondheid en duurzaamheid te ondernemen.

Duurzame voedselconsumptie, en shift naar een gezond dieet

De Commissie wil naar een geharmoniseerde en verplichte labelling van voedingsstoffen op de voorkant van het etiket. Daarnaast wordt er gekeken naar manieren om ook de omgevings-, klimaat- en sociale aspecten van producten hierbij weer te geven.

in de directe omgeving van Natura 2000-gebieden) stimuleren we via het plattelandsbeleid natuurgerichte vormen van landbouw. We onderzoeken hoe we rechtszekerheid kunnen bieden om biodiversiteitscreatie te stimuleren zonder toekomstig gebruik of bestemming in het gedrang te brengen.

We voeren een uitdoofbeleid landbouwgebruik in zones bestemd voor natuurrealisatie, zo nodig met flankerende maatregelen. Landbouwactiviteiten die bijdragen tot natuurbeheer kunnen behouden blijven en moedigen we verder aan.

23.3. VRAGEN

V-23-001
Landbouwinnovatiepakt
Er zijn vragen hoe het beleid zowel in Vlaanderen als in Europa tot stand komt. Er zijn mensen in het beleid die te weinig expertise hebben, er is teveel polarisatie, teveel regels, een duidelijke toekomstvisie (voor de landbouw) is nodig. Nood aan sectordoelstellingen.

V-23-002
Landbouwinnovatiepakt
Er is nood aan een duidelijk financieel plan voor de landbouwers, de toelevering en de afnemers, er is nood aan middelen voor reconversie en transitie, (onafhankelijk) onderzoek en ontwikkeling. Er is nood aan een begeleidingstraject, stimulerend, adviserend en ondersteunend (innovatie)beleid, nood aan een sociaal vangnet. Een sociaal economische impact moet gemaakt worden. Opmaak van een transformatiefonds. Gebruik maken van financiële instrumenten zoals VLIF, GLB en Vlaio en fiscale maatregelen.

V-23-003
Landbouwinnovatiepakt

V-23-007

Landbouwinnovatiepakt

Er moet meer gebruik gemaakt worden van data, wetenschappelijke onderzoek en onderbouwingen, degelijke meetnetten. Zijn huidige reducties voor de stallen effectief in de praktijk?

V-23-008

Landbouwinnovatiepakt

Er is nood aan duidelijkheid en rechtszekerheid

V-23-009

Landbouwinnovatiepakt

Meer inzetten op het resultaat en minder op het hoe. Vergoedingen op basis van resultaten (vb. GLB). Vergunnen op basis van emissies en niet op activiteitsgegevens.

V-23-010

Landbouwinnovatiepakt

Nieuwe technieken en stallen ontwikkelen (o.a.. proefstallen). Verscheidenheid aan technieken is noodzakelijk. Aangehaalde technieken: (kleine) landschapselementen, beweiding, microbieel eiwit, kweekvlees, natuurbeheer, sluiten van nutriëntenkringlopen, ecosysteemdiensten, afbouwen veestapel, zeoliet, onderzoek naar lage kost maatregelen, inrichting van de uitloop, voedermanagement, stalmanagement, mestmanagement.

V-23-011

Landbouwinnovatiepakt

V-23-025

Landbouwer is landschapsbouwer

Een leefbare en toekomstgerichte landbouw is noodzakelijk om verstedelijkingsdruk tegen te gaan, de omvorming van landbouwgebied en -gebouwen naar residentiële functies tegen te gaan (vertuining, verpaarding) en de open ruimte te behouden en beschermen.

V-23-026

Landbouwer is landschapsbouwer

Het in stand houden van de (melk)veesector is cruciaal voor het behoud van weiden en graslanden en om het risico op scheuren van graslanden te beperken (met een toenemende erosiegevoeligheid tot gevolg). Bovendien worden grazers ook vaak ingezet voor het onderhoud van hoogstamboomgaarden.

V-23-027

Landbouwer is landschapsbouwer

Gronden voor natuurontwikkeling aankopen en onderhouden is een grote kost voor de gemeenschap. Landbouw zorgt voor een meerwaarde.

V-23-028

Landbouwer is landschapsbouwer

Er is nood aan bindende doelstellingen voor natuurbeheer(ders). Voorstel: maximale tijdspanne van 5 jaar na behalen KDW voor toepassing van herstelmaatregelen. Verwachting: ook voor het behalen van de KDW moeten er al herstelmaatregelen genomen worden.

Het landschap en de stikstofmitigerende capaciteit ervan moet hersteld worden. Dit zal ook een gunstig effect hebben op andere parameters (waterkwaliteit, biodiversiteit, fijn stof afvang...) en kan invulling geven aan diverse beleidsdoelstellingen en -plannen (biodiversiteitsstrategie, Green Deal, Blue Deal, Waterlandschap...).

V-23-034

Landbouwer is landschapsbouwer

Om landbouwers te stimuleren om meer agro-ecologische principes toe te passen is er nood aan maatwerk, begeleiding, rechtszekerheid en steun voor erkenning van de principes en technieken. Aanbevelingen: agro-ecologie als waardig alternatief naast conventionele landbouw in onderwijs, beleid, communicatie, onderzoek, subsidiëring; inzetten op onderwijs over agro-ecologische technieken; inzetten op promotie van agro-ecologie doorheen de hele keten; systeem voor valorisatie van ecosysteemdiensten; fiscale drempels wegnemen; mogelijkheden correctiemechanisme.

V-23-035

Landbouwer is landschapsbouwer

Er is een uitzondering nodig voor de generieke stalemissiereducties voor de regio van Boerenlandschap Pajottenland.

V-23-036

Landbouwer is landschapsbouwer

Er moet vertrokken worden van het niveau van de exploitatie bij het opleggen van maatregelen en er moet gezocht worden naar maatregelen op bedrijfsniveau.

kan, ondanks negatieve gevolgen voor het Natura 2000 gebied, toch worden vergund indien er dwingende redenen zijn van groot openbaar belang en er geen alternatieven voor bestaan. Werken met het oog op de vestiging van een onderneming vervullen die voorwaarden enkel in uitzonderlijke omstandigheden. In praktijk zal een landbouwbedrijf dus zelden of nooit deze zogenaamde 'ADC-toets' (geen Alternatief, Dwingende redenen, Compensaties) doorstaan. Artikel 2 van de richtlijn stelt overigens niets over hoe gunstige effecten van de PAS in verhouding moeten staan tot de kosten, enkel dat in de maatregelen rekening wordt gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met regionale en lokale bijzonderheden. Overigens is het zo dat wetenschappelijk onderzoek aantoonde dat de baten van emissiebeperking van ammoniak de kosten van de emissiereductie ruimschoots overstijgen ([Ref 24.1.3], [Ref 24.1.4] en [Ref 24.1.5]). De drijvende kracht hierin is veeleer de uitgespaarde gezondheidskosten (minder vorming van secundair fijn stof) dan de vermeden schade aan de natuur. Een volwaardige maatschappelijke kosten-batenanalyse zou dus vermoedelijk de lat rond stikstofemissiereductie nog hoger leggen dan waar ze nu ligt.

V-24-002

Waardevermindering van landbouwgronden – en bedrijven

De PAS leidt tot een waardevermindering van landbouwgronden en – bedrijven. Door de PAS zal heel veel landbouwgrond niet meer of nog maar in beperkte mate voor landbouw gebruikt kunnen worden. Dit hypothekeert het pensioen van boeren die willen stoppen en het bedrijf overlaten.

Mogelijke opkopers zullen zich beperken tot ANB en Natuurpunt.

Bij schenken of erven betalen de boeren een dubbele prijs aangezien de notarissen geen rekening houden met de PAS en de gronden in waarde overschatten.

De PAS bevat geen maatregelen die het landbouwkundig gebruik van "heel veel" gronden onmogelijk maken (zie antwoord V-12-005). Op landbouwgronden in SBZ-H wordt de bestaande ontheffing van nulbemesting vervroegd opgeheven. Het was dus te voorzien dat deze gronden vroeg of laat onder het nulbemestingsregime zouden vallen. De vergoeding die voorzien wordt is dan ook voor het vervroegd onder de nulbemesting vallen en net zoals bij de gebruikerscompensatie (vergoeding voor nulbemesting als gevolg van een bestemmingswijziging zoals geregeld in het decreet van 27 maart 2009 houdende vaststelling van een kader voor de gebruikerscompensatie bij bestemmingswijzigingen,

overdrukken en erfdiensbaarheden tot openbaar nut) betreft dit een éénmalige vergoeding (zie ook antwoord V-17-279).

Voor wat betreft de waardevermindering van bedrijfssites wordt verwezen naar de antwoorden V-17-013 en V-17-071.

Wat betreft de mogelijk dubbele prijs die landbouwers zouden moeten betalen bij schenken of erven indien de notarissen geen rekening houden met de PAS en de gronden in waarde overschatten: de invloed van de PAS op de waarde van de gronden is niet te bepalen en vormt hier geen overwegingselement. De waardebepaling bij erven of schenken gebeurt door onafhankelijke schatters en instanties waarbij rekening wordt gehouden met alle factoren die deze waarde beïnvloeden.

V-24-003

Daling landbouwopbrengst

De landbouwopbrengst zal significant dalen als er minder bemest mag worden.

Zie ook antwoorden in thema 'nulbemesting'.

Nulbemesting betekent dat op grasland de enige bemesting die is toegestaan de mestuitscheiding is door maximaal 2 grootvee eenheden per ha (2 GVE/ha) te laten grazen. Er kan dus geen kunstmest of andere organische meststoffen gebruikt worden. Door deze begrazing kunnen deze percelen beheerd worden voor natuurdoelen en zorgt de verminderde input van nutriënten er voor dat de natuurwaarden en biodiversiteit verbeteren. Deze graslanden kunnen nog gras produceren voor de grazende dieren.

Algemeen is het zo dat bij dalende bemesting de opbrengsten dalen, doch deze algemene stelling geldt niet zomaar voor specifieke gebieden zoals het Vlaamse Gewest. In regio's zoals Vlaanderen waar de bemestingsniveau's en bemestingsnormen al heel hoog zijn, blijkt uit onderzoek dat een daling van de bemesting tot relatief geringe lagere opbrengsten leidt, waarbij de milieuverliezen relatief gezien sterker kunnen dalen. Bovendien kunnen landbouwers door gericht nutriëntenbeheer, de efficiëntie van de bemesting verhogen, indien de bemestingsniveaus dalen.

Bovendien is de totale oppervlakte die door de PAS vervroegd onder nulbemesting komt beperkt (zie antwoord V-12-005).

V-24-004

Daling rendabiliteit

Landbouwbedrijven die extra moeten investeren of dieraantallen moeten verlagen zullen niet meer rendabel zijn. Dit geldt zeker voor bedrijven die hun investering nog moeten terugverdienen (terugverdientijd van 20 jaar).

Met uitzondering van de piekbelasters, bevat de PAS geen verplichting tot het verminderen van dieraantallen om aan de vereiste emissiereductie te voldoen.

De generieke emissiepercentages zijn gebaseerd op de technische haalbaarheid van de momenteel erkende en gangbare technieken van de AEA- en PAS-lijsten.

De studie naar de kosteneffectiviteit van de PAS-maatregelen, uitgevoerd door VITO en ILVO, wijst erop dat technische en management-gerichte maatregelen aanzienlijk goedkoper kunnen zijn (wat betreft kost-effect ratio) dan afbouw (lRef 24.1.1). Een uitzondering daarop zijn bedrijven met een lage rendabiliteit. In die bedrijven is het verlagen van het aantal dieren goedkoper dan investeren in nieuwe stalsystemen. In die weinig rendabele bedrijven stelt zich derhalve de vraag of zware investeringen, die een lange terugverdientijd van 20 jaar hebben, de beste optie zijn om aan de verplichte emissiereductie te voldoen. Deze keuze komt in principe de bedrijfsleider zelf toe, aangezien de PAS voor de generieke reductiemaatregelen geen keuze in de reductiewijze oplegt.

Dit gegeven is kenmerkend voor beleid dat nieuwe eisen oplegt aan een producerende sector (of het nu over milieu dan wel bijvoorbeeld dierenwelzijn gaat): minder competitieve bedrijven die de vereiste investering niet kunnen dragen verlaten de sector. Hoewel dit voor de betreffende bedrijven een bittere vaststelling is, schept dit echter ook ruimte om de sector in zijn geheel performanter en duurzamer te maken. De PAS is er echter niet op gericht rendabiliteitsproblemen van (deel)sectoren op te lossen.

V-24-005

Onzeker toekomstkader

Het PAS zorgt voor een onzeker toekomstkader op korte en lange termijn, wat boeren tegenhoudt om plannen te maken en te investeren.

Korte termijn: rekening houden met rechtsonzekerheid en contractbreuk van de overheid, wat het moeilijk maakt om beslissingen te nemen.

Lange termijn: Geen perspectief na 2030, dus geen mogelijkheid om te investeren en innoveren.

Zie de antwoorden in thema 23 'Visie landbouw'.

V-24-006

Gebrek aan perspectief voor jonge boeren

Er is weinig perspectief voor jonge startende boeren door opeenvolgende crisissen, die leiden tot een gebrek aan bedrijfszekerheid, een gebrek aan rendabiliteit, enz. een gebrek aan respect voor de boeren, enz. De ruimte die vrijkomt door stoppende boeren onder de vorm van gronden, bedrijfsgebouwen maar ook stikstofemissie, die gaat verloren en is niet meer beschikbaar voor de jonge boer om zijn bedrijf uit te bouwen.

Zie de antwoorden in thema 23 'Visie landbouw'.

V-24-007

Daling investeringen en innovatie

Door de dalende landbouwopbrengst en dalende rendabiliteit, dreigt ook elke ruimte voor investeringen op vlak van milieu, welzijn en duurzaamheid verloren te gaan.

De rendabiliteit van activiteiten binnen agrarische sector is, op de middellange en lange termijn, heel moeilijk te voorspellen omwille van de volatiliteit op de input- en productmarkten. Op korte termijn kunnen aanpassingsinvesteringen een negatief effect hebben op de competitiviteit van een bedrijf, maar op lange termijn kunnen ze systeemveranderingen stimuleren die ook economisch positief kunnen uitpakken. Dit hangt natuurlijk af van de aard van de investering. In veel gevallen zal een milieu-investering of milieumaatregel ook gunstig uitpakken voor bijvoorbeeld dierenwelzijn. Een voorbeeld

hiervan is beweiding, dat erkend is als PAS-maatregel in de rundveehouderij. Ook moderne stalsystemen kunnen zowel qua emissies als qua dierenwelzijn een aanzienlijke verbetering inhouden ten opzichte van oudere huisvestingssystemen. Ook is het zo dat er nieuwe technieken en managementmaatregelen op de zogenaamde PAS- en AEA-lijst kunnen komen, indien hun effectiviteit is aangetoond en gevalideerd door het WeComV (Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt). In die zin is een aanscherping van het stikstofbeleid net ook een stimulans voor innovatie naar emissiebeperkende technieken en maatregelen. Het WeComV kijkt overigens niet enkel naar ammoniakemissies, maar neemt ook andere luchtemissies mee zoals fijn stof, geur, biologische agentia en broeikasgassen. Dit ook om probleemverschuivingen te vermijden en maximaal in te zetten op maatregelen die een synergie met andere duurzaamheidskwesties inhouden.

V-24-008

Prijsvorming landbouwproducten

Door de PAS zullen de kosten voor voedselproductie stijgen, die niet of maar beperkt kunnen worden doorgerekend naar de consument. Hoe kan de landbouwer nog een faire prijs krijgen voor zijn product?

De PAS bevat geen maatregelen die zich richten op de prijsvorming binnen de agrovoedingsketen. De Vlaamse Regering is zich evenwel bewust van kwetsbare positie van landbouwers als prijsnemer binnen van de keten. Via het landbouwbeleid ondersteunt de Vlaamse overheid initiatieven die tot een meer correcte, en als fairder ervaren, prijsvorming moeten leiden.

V-24-009

Stress en mentaal welzijn

De PAS leidt tot veel stress bij landbouwers, wat kan resulteren in sociale onrust en zelfs wanhoopsdaden en familiedrama's.

De Vlaamse Regering is zich ten volle bewust van het feit dat de PAS niet alleen effecten heeft op het landbouwbedrijf, maar ook op de bedrijfsleider en het gezin. De PAS betekent een grote opgave en uitdaging voor de landbouwsector. Om die te doen slagen, zal de Vlaamse Regering bij verdere stappen in de PAS-besluitvorming er op toezien om de gevraagde inspanningen duidelijk en begrijpelijk te motiveren.

Transitie kan pas slagen wanneer alle betrokkenen de noodzaak inzien, begrijpen waarom het moet en welke mogelijkheden er voor de individuele betrokkenen zijn. Het is daarom belangrijk dat de betrokkenen afdoende worden geïnformeerd en desgevallend begeleid. Het is daarom belangrijk de betrokkenen te wijzen op de verschillende soorten aanvullende ondersteuning die kan geboden worden. Het begeleidingsprotocol voor dergelijke situaties is bekend en beschreven. De transitie manager kan hierbij ondersteunen voor groepsbegeleidingen. Vzw Boeren op een Kruispunt beschikt voor een groot team van vaste medewerkers en vrijwilligers, die de gezinnen kunnen bezoeken ter ondersteuning.

V-24-010

Gebrek aan respect voor de boer

Respect voor de boer is belangrijk.
De PAS getuigt van een gebrek aan respect voor de boer.

De PAS zet een kader uit waarbinnen economische activiteiten kunnen plaatsvinden betreffende de uitstoot van stikstof in Vlaanderen. Landbouw is een belangrijke bron van stikstofuitstoot en dus gevat door de PAS. Net zoals alle andere economische sectoren maken bijstellingen van milieuregels deel uit van de maatschappelijke en juridische realiteit. Wanneer nieuwe maatregelen bepaalde, verregaande gevolgen hebben bijvoorbeeld voor de bedrijfsvoering van een ondernemer, dan oordeelt de overheid over het al dan niet nemen van bepaalde flankerende maatregelen om zich in lijn te stellen met de nieuwe regels. De PAS voorziet in een ruim pakket van flankerende maatregelen.

Een overheid dient neutraal te zijn en de PAS deed dan ook geen enkele uitspraak over het al dan niet respecteren van de boer, de natuurliefhebber, de bedrijfsleider of welke andere betrokkene dan ook.

V-24-011
Verlies aan ervaring en kennis
Door de PAS zal de uitstroom van landbouwers vergroten en de instroom via opvolging sterk beperken. Daardoor gaat heel wat ervaring en kennis verloren.
Zie antwoorden in thema 23 'Visie landbouw'.

V-24-012
Bezorgdheid over zonevreemde woningen en functies
<p>Enerzijds vrezen landbouwers die stoppen dat ze niet meer in hun woning gaan kunnen blijven wonen als die deel uitmaakt van het landbouwbedrijf of dat deze veel minder waard zal zijn.</p> <p>Anderzijds is er bezorgdheid dat er meer bedrijfszetels - en gebouwen gaan leeg komen te staan, die vaker een andere, zonevreemde functie zullen krijgen. Dit zal de druk nog verhogen op de overblijvende actieve landbouwers.</p>
<p>De PAS wijzigt de decretaal voorziene basisrechten voor zonevreemde constructies (art. 4.4.10 tot 4.4.22 van de VCRO) en de mogelijkheden voor zonevreemde functiewijzigingen (art. 4.4.23 van de VCRO) niet. Het wijzigen van de functie van een voormalige landbouwbedrijfswoning naar de functie wonen is en blijft in principe vergunbaar (cf. de bepalingen van art. 11 van het besluit tot vaststelling van de lijst van toelaatbare zonevreemde functiewijzigingen) in het agrarisch gebied. Tevens zijn in de woning of de voormalige bedrijfsgebouwen ook een aantal andere functies vergunbaar (cf. art. 3, art. 4, art. 8 en art. 9 van het besluit tot vaststelling van de lijst van toelaatbare zonevreemde functiewijzigingen). Er wordt voorzien in een aanvullend 'woonrecht' voor stoppende landbouwers waarbij geen vergunning (voor een functiewijziging) dient te worden bekomen voor landbouwers die hun bedrijfsactiviteiten stopzetten. Dit woonrecht geldt eveneens voor de afstammelingen of aangenomen kinderen, maar vervalt bij een vervreemding aan derden.</p> <p>Het aantal landbouwbedrijven in Vlaanderen nam de afgelopen decennia reeds systematisch en significant af (in de periode 2005-2021 nam het aantal bedrijven met ca. een derde af, zijnde van ca. 35.000 naar ca. 23.000 bedrijven). Het aantal landbouwbedrijven</p>

dat de activiteiten verplicht moet stopzetten omwille van de PAS zal deze bestaande trend niet betekenisvol wijzigen en dus ook de gronddruk voor de overblijvende landbouwers niet betekenisvol of aantoonbaar wijzigen.

V-24-013

Impact voedselzekerheid

Wat is het effect van de PAS op de voedselzekerheid in Vlaanderen en in de wereld?
Hierover werden tegengestelde opmerkingen ingesproken:

De voedselvoorziening in Vlaanderen komt door de PAS in het gedrang. Vlaanderen moet zijn steentje bijdragen aan de mondiale voedselvoorziening.

De impact van de PAS op de voedselbevoorrading in Vlaanderen is klein, verwaarloosbaar. Vlaanderen is niet verantwoordelijk om de groeiende bevolking mee van voedsel te voorzien.

Noch onze capaciteit om voedsel te produceren, noch de voedselvoorziening of voedselzekerheid (= toegang van burgers tot voldoende kwalitatief en betaalbare voeding) komen door de PAS in het gedrang. De emissiereductie-opgave die de PAS vergt van de veehouderij in Vlaanderen, zal uiteraard doorwerken in keuzes op bedrijfs- en sectorniveau met betrekking tot veebezetting en productievolumes. Hieruit evenwel concluderen dat de voedselzekerheid, de voedselbevoorrading of de zelfvoorzieningsgraad in het gedrang komen, valt - mede gelet op de sterke exportgerichtheid van onze dierlijke productie - niet te onderbouwen. Zie ook antwoord V-24-014.

De Vlaamse veehouderij draagt uiteraard ook bij aan de voedselvoorziening in landen naar waar het exporteert. Dit neemt echter niet weg dat de sector in Vlaanderen een hoge omgevingsimpact heeft, waardoor meerdere omgevings- en klimaatdoelstellingen reeds langdurig niet gehaald worden.

Met de PAS wil de Vlaamse Regering dit probleem aanpakken wat betreft stikstofdepositie in Europees beschermde habitats. Als daardoor een deel van de dierlijke productie naar elders zou verschuiven, dan kan dat, als dat zou gebeuren aan een lagere ecologische efficiëntie, desgevallend kunnen leiden tot een verhoging van de broeikasgasuitstoot (bij een gelijkblijvende vraag naar dierlijke producten). Dit zijn evenwel loutere hypothesen, waarbij wordt benadrukt dat cumulatief dient te worden voldaan aan alle natuur- en milieuregelgeving.

V-24-014

Daling zelfvoorzieningsgraad

Het is strategisch van belang dat we niet afhankelijk zijn van andere landen voor onze voedselproductie. De energiecrisis leert ons dat we de productie van basis voedingsmiddelen (melk, eieren, vlees, enz.) in eigen handen moeten houden.

Voor de meeste dierlijke producten die in Vlaanderen geproduceerd worden heeft Vlaanderen een handelsoverschot, met uitzondering van eieren, waar de productie ongeveer gelijkloopt met de consumptie. Ook voor aardappelen, suiker en groenten zijn we zelfvoorzienend ([Ref 24.1.1]). Het PAS-beleid heeft mogelijk een beperkte impact op de dierlijke productie, net de sectoren waar we naar zelfvoorzieningsgraad vrij hoog zitten. De PAS kan wel zorgen voor een gedeeltelijke verschuiving van dierlijke naar plantaardige productie. Voor sommige plantaardige producten, zoals granen, oliezaden en fruit, zijn we niet zelfvoorzienend. Een verschuiving naar deze gewassen kan net de zelfvoorzieningsgraad verhogen. In de context van voedselzekerheid kan men zich ook de vraag stellen of het duurzaam is om in dezelfde mate als nu dierlijke producten te blijven produceren en consumeren, daar plantaardige producten (met inbegrip van eiwitten) veel efficiënter zijn wat betreft grondgebruik, inputs en uitstoot. Volgens onderzoekers van Wageningen Universiteit ([Ref 24.14.1]) is er wel nog een rol weggelegd voor landbouwdieren om organische reststromen te benutten die niet geschikt zijn voor menselijke consumptie. De omvang van de veestapel in een dergelijk volledig circulair model is wel een fractie van wat het nu is in Vlaanderen.

V-24-015

Ongewenste verschuiving van de productie naar het buitenland

We hebben in Vlaanderen een zeer kwalitatieve, duurzame en efficiënte voedselproductie. Moeten we de voedselproductie in Vlaanderen terugschroeven als deze in vele opzichten (duurzaamheid, kwaliteit, efficiëntie, dierenwelzijn, voedselveiligheid, milieu, transportkosten, enz.) beter is tegenover deze in andere landen? In dat geval zullen we voedsel terug moeten importeren uit het buitenland en vergroten we de milieu-impact van onze voeding. Door de strengere regels ten gevolge van het PAS, vergroot het ongelijk

speelveld tussen landbouwers hier in Vlaanderen en landbouwers uit het buitenland, die niet onderhevig zijn aan dergelijke strenge regels.

Noch onze capaciteit om voedsel te produceren, noch de voedselvoorziening of voedselzekerheid (= toegang van burgers tot voldoende kwalitatief en betaalbare voeding) komen door de PAS in het gedrang (zie ook antwoorden V-24-013 en V-24-014).

Met de PAS geeft de Vlaamse Regering uitvoering aan de Europese Habitatrichtlijn. Die richtlijn verplicht alle lidstaten tot het realiseren van een gunstige staat van instandhouding voor een reeks Europees te beschermen habitats en soorten. De grote inspanningen die Vlaanderen in dit kader moet leveren om zijn stikstofuitstoot terug te dringen, hangen samen met onze hoge emissiedichtheid (landbouw, maar ook transport en industrie) in combinatie met een sterk versnipperd Natura 2000-areaal.

De ingesproken argumentatie m.b.t. een ongelijk speelveld kan ook omgekeerd worden: agrarische productie die leidt tot structurele overschrijding van omgevingsdoelen creëert een ongelijk speelveld ten opzichte van regio's waar de productie plaatsvindt tegen een lagere milieudruk.

V-24-016

Belang van export

Export is belangrijk voor het BNP en voor de economie, creëert een buffer, is positief voor de consument want zorgt voor concurrentie, lagere prijzen en meer koopkracht. Bovendien blijft de export van landbouwproducten in Vlaanderen hoofdzakelijk gericht op de buurlanden en de rest van Europa. Voor alle andere industrieën betekent export een meerwaarde, waarom zou het voor landbouwproducten dan niet meer mogen?

Export is en blijft belangrijk voor de Vlaamse economie, en dus ook voor landbouwproducten. Ook na de PAS blijft export nog steeds mogelijk (zie ook antwoorden V-24-013, V-24-014 en V-24-015).

V-24-017

Daling tewerkstelling

Het PAS zal een grote impact hebben op de tewerkstelling in de landbouwsector, de bedrijven die gerelateerd zijn aan de agrovoedingsketen en de algemene economie.

Tewerkstelling in de Vlaamse economie

Tewerkstelling op lokale schaal

De PAS zal mogelijks een beperkte impact hebben op de tewerkstelling in de landbouwsector en in het agrobusiness-complex. Op macro-economisch niveau zal door de veerkracht van het economisch landschap de tewerkstelling die in de landbouw en agrovoedingsketen verloren gaat, geabsorbeerd worden door andere sectoren, zeker in een tijd dat er door vergrijzing een tekort aan arbeidskrachten dreigt. In de landbouw is trouwens reeds een jarenlange afname van het aantal bedrijven en ook deze afvloeit heeft geen grote schokken in tewerkstelling teweeg gebracht. De laatste jaren is er zelfs een tekort aan (tijdelijke) arbeidskrachten in bepaalde landbouwsectoren.

Zie ook antwoord V-17-013.

V-24-018

Stijging voedselprijzen

Door het PAS zal de landbouwproductie dalen en de prijzen stijgen, waardoor de toegang tot goedkoop voedsel zal dalen, wat armoede verder in de hand kan werken.

De PAS zal mogelijks in zijn totaliteit een marginale verminderde vleesproductie in Vlaanderen tot gevolg hebben. Omdat de vleesprijzen vnl. bepaald worden door de internationale markten, zal een geleidelijke vermindering van de productie in Vlaanderen slechts een uiterst beperkte en tijdelijke impact hebben op de vleesprijzen, die vnl. bepaald worden door de internationale markten. Goedkoop voedsel is ook vaak geïmporteerd voedsel, dus zal het effect voor de lage inkomens minimaal zijn.

V-24-019

Impact op platteland en dorpsleven

Landbouwers zijn vertegenwoordigd in lokale netwerken en spelen daar nog een socio-economische rol.

De impact van de maatregelen van het ontwerp PAS is het grootst op de piekbelasters. De 41 piekbelasters die werd aangeduid in de PAS en welke nog actief zijn, maken echter slechts 0,24% uit van het totaal aantal landbouwbedrijven in Vlaanderen, waardoor ook de impact op het platteland van de stopzetting van de piekbelasters in Vlaanderen in zijn totaliteit hoe dan ook verwaarloosbaar is. Daarnaast is er ook een impact van de PAS op de 1760 bedrijven (7,3%) die getroffen worden door de nulbemesting die wordt opgelegd in alle groene gebieden van de SBZ-H-gebieden. Tot slot worden er 12.741 bedrijven met varkens, pluimvee en/of rundvee gevraagd om emissiereductie-inspanningen te leveren tegen 2030, wat 53,4% is van alle Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven die in 2015 actief waren. Hoeveel van deze bedrijven zullen stoppen is op dit moment niet in te schatten.

Het valt te verwachten dat kleinere bedrijven of bedrijven met een beperkt toekomstperspectief (oudere bedrijfsleiders zonder opvolging) minder geneigd zullen zijn de investeringen uit te voeren die nodig zijn om de emissiereducties te realiseren, en eerder zullen stoppen. Er is een grote kans dat deze hoeses dan ingevuld worden door een niet-agrarisch ruimtegebruik, of dat er schaalvergroting plaatsvindt bij bedrijven die dergelijke investeringen wel aankunnen. Daartegenover staat dat er zeker ook meer ruimte en extra kansen komen voor kleinschalige familiale, biologische en agro-ecologische bedrijven in de buurt van habitatgebieden. Dit soort van bedrijfsmodellen hebben vaak een grotere maatschappelijke meerwaarde omdat ze vaker inzetten op het aanbieden van diensten zoals groene zorg, korte keten, landbouwenducatie en landschappelijke aspecten. Deze ontwikkelingen zullen zeker een nieuwe dynamiek op het platteland creëren. Hoewel deze dynamiek door sommigen op lokaal niveau mogelijks negatief gepercipieerd kan worden, kan er gesteld worden dat op Vlaams niveau de impact van de PAS op het plattelandleven beperkt zal blijven. De kansen die de PAS creëert voor het lokale platteland zijn dus zeker in balans met de mogelijke gevaren.

V-24-020

Impact op landschap

Landbouwers onderhouden via hun activiteiten het buitengebied en dragen bij aan een mooi landschap.

Het is zo dat de landbouw een historische, maar ook een actuele rol vervult in het landschapsbeheer, denk maar aan agrarisch natuurbeheer, het in stand houden van graslanden en het behoud en onderhoud van kleine landschapselementen. De impact van de maatregelen van de PAS op het landschap werd daarom verder onderzocht in het ontwerp plan-MER.

Het plan-MER stelt dat het brongericht beleid op korte termijn kan leiden tot stopzetting, reconversie en/of verplaatsing van bedrijven. Als gevolg hiervan zullen hoeses en landbouwgrond versneld vrijkomen, in het bijzonder in de nabijheid van Natura 2000-gebieden. De vraag is wat er met die vrijgekomen hoeses en grond zal gebeuren. Er wordt aangenomen dat een deel van de gebouwen dan zal worden gesloopt. Dit kan lokaal een positief effect veroorzaken wanneer de vrijgekomen ruimte aangegrepen wordt om een meer op natuur gericht landschap te bewerkstelligen. Ook het omgekeerde effect kan echter niet bij voorbaat worden uitgesloten. Een verschuiving naar agro-industriële landbouwbedrijven die via technologische maatregelen weliswaar de stikstofemissies onder controle weten te houden maar niettemin schaalvergroting in de open ruimte teweegbrengen, zou de landschappelijke kwaliteit en erfgoedwaarde niet ten goede komen.

Daarnaast zou ook de aanwezige trend in het landbouwlandschap van omvorming van de functie van gebouwen en landbouwpercelen naar een residentiële functie (villa's met paardenweide en paardenstallen) kunnen versterkt worden als indirect effect van de stikstof-reducerende maatregelen. Ook dit kan een (negatief) effect hebben op het algemeen voorkomen van traditionele landschappen.

De mogelijke negatieve impact van de maatregelen van de PAS op traditionele landbouwlandschappen rond habitatgebieden, kan wel gemilderd worden door de uitzonderingsmaatregel voor kleine familiale landbouwbedrijven en bio-landbouwbedrijven. Deze duurzame bedrijfsmodellen hebben over het algemeen een kleinere milieu-impact, maar vaak ook meer oog voor landschappelijke integratie. Door dit soort van landbouwbedrijfsmodellen in de periferie van habitatgebieden de nodige kansen te geven, kan een daling van de stikstofuitstoot in die gebieden zeker ook samengaan met een herwaardering van het landschappelijk erfgoed.

Tot slot is binnen habitatrichtlijngebieden wel te verwachten dat door de PAS een verdere vergroening zal plaatsgrijpen.

V-24-021

Benadeelde concurrentiepositie maatwerkgebieden

De strengere aanpak in het Turnhouts Vennengebied zorgt voor grote onzekerheid en een ongelijk speelveld tussen landbouwers op Vlaams niveau. Hoe gaat men de benadeelde concurrentiepositie van deze landbouwers aanpakken of compenseren?

Zie antwoorden in thema 15 Maatwerkgebieden.

V-24-022

Impact PAS op korte keten en biologische landbouw

Duurzame bedrijfsmodellen zoals korte keten landbouw en biologische landbouw, dewelke Vlaanderen graag verder zou willen uitbouwen, ondervinden een grote impact op hun bedrijfsvoering door de PAS.

Zo telt voor kleinere veeteeltbedrijven elk dier en heeft het terugschroeven van dieraantallen voor deze bedrijven de grootste consequentie. Waarom worden landbouwers in de korte keten of die duurzaam produceren niet vrijgesteld naar analogie met biologische bedrijven met een impactscore tussen 0,025% en 1%?

Tegelijkertijd wil men landbouwers met de PAS stimuleren om minder in te zetten op grootschalige productie, en dus meer op lokale productie en verwerking. Maar hebben landbouwers recht op VLIF steun als een groter deel van het inkomen uit de korte keten en verbreding komt? Wat met de verhoogde concurrentie in de korte keten als gevolg van het PAS? Wat met de voedselvoorziening als de boeren allemaal afstappen van de conventionele hoogproductieve landbouw?

Zie ook antwoorden in thema 16 'Correctiemechanisme'.

Het correctiemechanisme is van toepassing op kleine bedrijven (<500 kg NH₃/jaar) en impactscore <0.025%, omdat deze bedrijven enerzijds een heel lage absolute uitstoot hebben, en hun impactscore aangeeft dat ze niet betekenisvol bijdragen tot de depositie op nabijgelegen stikstofgevoelige habitats. Die bedrijven zijn vrijgesteld van de generieke emissiereductiepercentages, net als biobedrijven onder de 1%.

De verhoogde vrijstelling van bio heeft te maken met het feit dat er in de biologische bedrijfsvoering minder nutriënten van buitenaf in de vorm van voeder of kunstmest in het bedrijf terecht komen en zo het nutriëntenoverschot in Vlaanderen verhogen. Een uitbreiding van het correctiemechanisme (de uitzonderingsclausule) moet verband houden met de totale bijdrage aan het probleem (emissie en depositie) of met de invoer van nutriënten. Korte ketenverkoop houdt met geen van beide rechtstreeks verband. Bovendien moet men er zich van bewust zijn dat een verdere oprekking van het correctiemechanisme betekent dat er hogere emissiereducties terecht komen bij de bedrijven die niet onder het mechanisme vallen, wil men dezelfde doelstellingen bereiken.

Om die reden, vormen nieuwe PAS-maatregelen die zich richten op o.a. de grondgebondenheid en circulariteit van een bedrijf hier een meer aangewezen oplossing. Een bedrijf dat (grotendeels) grondgebonden is zal immers minder voeder van elders moeten aankopen en bijgevolg minder extra nutriënten het systeem intrekken.

Naar aanleiding van de bezwaren wil de Vlaamse Regering het voorziene flankerend beleid uitbreiden met een nieuwe VLIF-maatregel “opstart omschakeling naar duurzame bedrijfsstrategie”. Deze VLIF-maatregel is te combineren met investeringssteun, opstart of overnamesteun, waarbij telkens ook wordt voorzien in een verhoogde steun voor jonge landbouwers (zie antwoord op V-17-013).

V-24-023

Tegenstellingen natuur/landbouw

Het PAS wakkert de tegenstellingen tussen natuur en landbouw aan, want nog meer landbouwgrond zal ingenomen worden door natuur. Dit verhoogt de druk op grond, wat vooral problematisch is voor jonge startende landbouwers.

De PAS geeft uitvoering aan de in 2014 goedgekeurde instandhoudingsdoelstellingen. De PAS bevat geen oppervlakte-doelstellingen voor bijkomend te realiseren natuur, en evenmin wijzigt de PAS de uitgangspunten met betrekking tot de nog bijkomend af te bakenen natuur- en bosgebieden in Vlaanderen. De oppervlaktes bijkomend te bestemmen natuur- en bosgebieden werden in 1997 decretaal verankerd in de bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De PAS op zich vormt geen aanleiding tot méér herbestemmingen van agrarisch gebied naar natuur- of bosgebied.

V-24-024

Impactanalyse

Een allesomvattende socio-economische impactanalyse van het PAS die de baten afweegt tegen de kosten, ontbreekt. Deze socio-economische impactanalyse wordt gevraagd op verschillende niveaus en vlakken waar impact van het PAS kan verwacht worden.

In en rond de maatwerkgebieden en specifieke actiegebieden: Turnhouts Vennengebied, Voeren. Zo vragen we dat het ILVO samen met de landbouwers onderzoekt welke verdienmodellen uit de verdienwijzer van toepassing zijn om het voortbestaan van de bedrijven en het landschap inclusief natuurwaarden in Voeren te verzekeren.

In de primaire sector

In de toeleverings- en verwerkingsbedrijven. De insprekers verwachten impact op slachthuizen, diepvriesfabrikanten, melkerijen, loonwerkers, zuivelverwerking, constructiebedrijven, bouwstoffen, broeierijen, toeleveringsbedrijven, vleesbewerking en verwerking (charcuterie), bereide maaltijden, reinigings- en ontsmettingsbedrijven, interimkantoren, toeleveranciers van o.a. verpakkingsmateriaal, ICT, transport van slachtdieren en van vlees & andere afgewerkte producten, verwerkers van dierlijke bijproducten, plukkers en sorteerders in wijn- en fruitteelt, stallenbouwers en -inrichters, aanleveraars genetica, machinebouwers, veehandelaars, kippenvangers, hoevewinkels, boerenmarkten, hoefvetoerisme, landbouwmachines, fytopleverancier, onderzoekers, controleurs, tuincentra, toekomst van land- en tuinbouwonderwijs, tuinbouw, veilingen, zaadfirma's, maalderijen, mazoutleveranciers

Op niveau van de bestuurseenheden: gemeenten, provincies

Op vraag van de Vlaamse Regering hebben VITO en ILVO de kosteneffectiviteit van mogelijke PAS-maatregelen in beeld gebracht voor de belangrijkste sectoren (Ref 24.1.1). Uiteraard zijn er bredere effecten van het PAS-beleid te verwachten in de agrovoedingsketen bij bedrijven stroomopwaarts en -afwaarts van de landbouwer. Dergelijke effecten kwantitatief en eenduidig in beeld brengen, is moeilijk. De uitkomst van dergelijk studiewerk is bovendien per definitie erg onzeker, omwille van het aanpassingsvermogen van de markt en eventuele bijsturing door de overheid.

Binnen het bestek van de VITO-ILVO studie was deze onderzoeksvraag dan ook niet aan de orde.

De studie kwantificeerde ook een aantal generieke scenario's en scenario's die zich meer richten op maatwerk met gebiedsgerichte aanpassingen. Uit die analyse is het G8 scenario naar vorgekomen als de meest kosteneffectieve optie. De reden dat dit scenario veel

goedkoper was dan andere scenario's met een gelijkaardige totale reductie in uitstoot heeft te maken met het feit dat de inspanningen vooral verwacht worden van subsectoren die deze reducties kosten-effectiever kunnen realiseren.

Er is een terechte bezorgdheid over wat er stroomopwaarts en stroomafwaarts van de landbouw gebeurt in het bredere agrovoedingscomplex. De onderzoekers van VITO en ILVO hebben niet getracht om die effecten in enkele kerncijfers mee te geven, omdat de onzekerheid op dergelijke inschattingen erg groot zijn. Alleszins is het zo dat er een groot aanpassingsvermogen is in de agrovoedingssector en dat er ook bijsturingsmogelijkheden zijn door slim beleid. Overigens is bij de keuze van de emissiebeperking maximaal vertrokken van wat praktisch realiseerbaar is in de diverse subsectoren, met bestaande stalsystemen en technieken. Als er toch een afbouw plaatsvindt, dan zal dat naar verwachting zijn in een minder competitief deel van de sector, wat in feite zelfs kansen kan bieden voor het meer performante en duurzame segment.

Tenslotte moet worden opgemerkt dat een volwaardige maatschappelijke kostenbatenanalyse, met inbegrip van zowel de milieuschadeposten aan de natuur als de gezondheidskosten ten gevolge van secundair fijnstofvorming, aanleiding zou kunnen geven tot een nog strenger emissiereductiebeleid als deze milieuschadeposten (en dus de baten bij emissiereductie) de kosten van emissiereductie ruimschoots overstijgen. Wat betreft de socio-economische impact zou men bovendien ook kunnen berekenen wat de impact zou zijn bij een nulscenario, waarin geen of onvoldoende beleid wordt uitgerold om de stikstofdepositie op Natura 2000 gebieden te verminderen. De ervaring uit Nederland leert dat rechtspraak er dan toe kan leiden dat er een vergunningenstop komt, met een weerslag op de hele economie, met inbegrip van bijvoorbeeld infrastructuurwerken, de industrie en de bouwsector.

V-24-025

Flankerend beleid en maatregelen - oplossingsrichtingen

De PAS houdt onvoldoende rekening met de socio-economische impact en moet aangevuld worden met een degelijk flankerend beleid en compenserende maatregelen voor de getroffen bedrijven. Op deze manier kan men komen tot het behalen van de natuurdoelstellingen op een manier die veel meer maatschappelijk aanvaard is. Deze doelstellingen gelden voor verschillende types van bedrijven:

Dit geldt in eerste plaats voor de landbouwers zelf, die vergoed moeten worden voor de schade die ze lijden: bv. noodzakelijke aanpassingen aan de stallen, de waardedaling van de

gronden en bedrijfsgebouwen, de daling in productie, enz. Het flankerend beleid zoals ze nu voorzien is zeker ontoereikend.

Er moet ook een flankerend beleid voorzien worden voor andere schakels in de keten die impact ondervinden, zoals de loonwerkers, slachthuizen, melk- en vleesverwerkende industrie, enz. Verschillende oplossingsrichtingen moeten verder onderzocht worden, zoals meer nadenken op systeemniveau, bijvoorbeeld.

Gebruik de ruimte die vrijkomt bij bedrijven die stoppen (in de vorm van gronden, bedrijfsgebouwen maar ook stikstofemissie) om perspectief te bieden aan landbouwers die starten of willen uitbreiden op andere plekken. Alleen zo kunnen we een verregaande afbouw van de sector tegengaan.

Responsabiliseer de retail- en voedingssector om de verschuiving en daling in het aanbod van vlees ook mee te helpen vertalen in een beperktere vraag naar vlees. Denk maar aan de rol en de verantwoordelijkheid van bijvoorbeeld de veevoederindustrie, die gezien de invoer van veevoeder en dus stikstof mee aan de basis ligt van een ontregelde stikstofcyclus.

Zie antwoorden in thema 17 'flankerend beleid'.

V-24-026

Daling efficiëntie en impact bij huisvesting van dieren op meerdere locaties

Door de PAS kunnen veebedrijven enkel nog uitbreiden door hun vee op verschillende locaties te gaan houden. Dit leidt misschien tot een kleinere stikstofdepositie op lokaal niveau, maar dit wordt weer tenietgedaan door de klimaatimpact van het extra transport dat noodzakelijk is (van boer, dieren, voeder, enz.) waarbij niet eens rekening wordt gehouden met de extra arbeidstijd en het ongemak dat hierbij komt kijken voor de landbouwer zelf.

Jonge ondernemers zullen willen ontwikkelen of gedwongen voldoen aan de generieke maatregelen door bv. het jongvee op aparte locaties te houden. Dat lijkt misschien prima voor de stikstofdepositie, als de theorie klopt met de praktijk dat stikstof zeer nabij de uitstootplaats neerslaat, maar anderzijds zal het op meerdere locaties huisvesten van dieren enkel leiden tot meer transport (transport van dieren, transport van voeder, transport van de veehouder die voor zijn dieren wil zorgen, ...) die enkel leiden tot meer klimaatuitstoot dan dat de dieren op 1 locatie gehouden mogen worden. Door de

inefficiëntie van meerdere locaties zal er ook meer arbeidstijd en -ongemak nodig zijn dan het houden op één locatie. Het milieu is meer dan stikstofdepositie alleen.

Er wordt gesteld dat de Vlaamse Overheid met deze PAS voorstellen eigenlijk kiest voor meer verkeer van landbouwers en dieren.

Naarmate de ammoniakemissies afnemen, komt er door gebruik van de variabele drempel gaandeweg nieuwe ontwikkelruimte.. Bedrijven kunnen onder dat kader nog uitbreiden, door bijvoorbeeld andere sites over te nemen. Deze 'verspreide schaalvergroting' is iets evidenter voor de (grotendeels niet-grondgebonden) varkenshouderij en pluimveehouderij, dan voor bijvoorbeeld de melkveehouderij. Of en hoe dergelijke ontwikkelingen en bedrijfsuitbating netto of bruto tot meer emissies van NOx of broeikasgassen leiden, valt niet uit te maken. Dit vergt een vergelijking van de oorspronkelijke transportbewegingen van en naar de oorspronkelijke exploitaties uitgebaat door twee afzonderlijke bedrijven, met een nieuwe situatie waarbij de twee exploitaties onder het beheer van één en hetzelfde bedrijf komen.

V-24-027

Gevolgen van PAS voor de WKK

Veel tuinders hebben de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in een WKK. Zullen zij hier met de uitstootnormen nog gebruik van kunnen maken en hoe kunnen ze de serres blijven verwarmen?

Net zoals gewone stookinstallaties stoten ook WKK-installaties NOx uit. Indien een nieuwe vergunningsaanvraag aan de orde is, dienen de effecten van die NOx emissies nagegaan te worden a.d.h.v. een voortoets of passende beoordeling, zoals nu reeds moet gebeuren. Voor deze emissies geldt het beoordelingskader NOx voor stationaire bronnen. Ook in geval van gebruik van deNOx-technologie en daaruit mogelijke voortkomende emissie van ammoniak, kan dit kader onder bepaalde voorwaarden gebruikt worden.

Het gebruik van WKK blijft dus mogelijk als de passende beoordeling gunstig is, wat zal afhangen van de locatie t.o.v. de Speciale Beschermingszone en van karakteristieken van de emissiebron (emissiepunten van de WKK). Identiek dezelfde werkwijze en principes gelden trouwens ook voor gewone stookinstallaties.

bedrijfsactiviteiten, en te investeren om de uitstoot van die huidige bedrijfsactiviteiten te verminderen.

V-24-030

De PAS houdt te weinig rekening met de gezondheidseffecten van ammoniak

Dit plan houdt te weinig rekening met de benodigde reductie van NH_3 in het kader van de gezondheid van mensen die in vee-dense gebieden wonen en ruimer. Veedensiteiten, zowel in de stal als in regio's, zorgen voor risico's voor de volksgezondheid ter plaatse, voor de uitwisseling van genen tussen zoönosen tussen dier en dier én op die manier voor het verhogen van het gezondheidsrisico voor mens en dier. We vragen om het rapport "Zoönosen in het vizier" mee te nemen in het flankerend beleid van de PAS, net als bestaande onderzoeken in het kader van veeteelt en gezondheid omwonenden. We vragen eveneens om eigen onderzoek naar de risico's van een verdere concentratie in die gebieden die amper restricties kennen (binnen deze PAS) omwille van de afstand tot SBZ-H en dus in aanmerking komen voor verdere concentratie van de veestapel, vanuit het voorzorgsprincipe te beschouwen in de MER. Eveneens vragen we om de eventuele herlocatie van de veestapel ook te onderzoeken op basis van risico's door contact met niet-opgesloten dieren, zoals knaagdieren en watervogels aan waterplassen.

De PAS heeft tot doel om bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. De PAS beoogt geen bijkomende regulering in functie van de gezondheid van omwonenden rond veeteeltbedrijven. De vraag valt daardoor buiten de scope van de PAS en het plan-MER. Een afname van ammoniakemissie als gevolg van de PAS in de mate dat de emissies de reductie van NH_3 -emissie (deels) gerealiseerd wordt, zal dit echter eveneens kunnen leiden tot een afname van de emissies van endotoxines vanuit de stallen zoals ook in het MER werd opgenomen.

Gedetailleerdere argumentatie:

Dit plan houdt te weinig rekening met de benodigde reductie van NH_3 in het kader van de gezondheid van mensen die in vee-dense gebieden (...)

In 2018 rondde ILVO een literatuurstudie af die een analyse maakte van de problematiek van de gezondheid van omwonenden rond veeteeltbedrijven. Daarin werd geconcludeerd dat een rechtstreeks effect van ammoniakconcentraties in de buurt van veeteeltbedrijven

hebben op omwonenden van stallen en om een veiligheidsnorm te definiëren en te hanteren.

Het plan heeft niet tot doel om normen uit te werken in functie van de gezondheid van omwonenden rond veeteeltbedrijven waardoor de vraag buiten de scope van het plan-MER valt. Vermits er op basis van deze wetenschappelijke inzichten tevens geen aanzienlijk negatieve effecten verwacht worden van zoönosen of endotoxines op de gezondheid, is een extra argument dat dit topic buiten de scope van het plan-MER valt.

Evalueer de omgevingsvergunning naar deze rechten en inzichten en pas deze aan door de effecten op gezondheid op te nemen als sleuteldiscipline binnen de MER.

Het plan heeft niet tot doel om normen uit te werken in functie van de gezondheid van omwonende rond veeteeltbedrijven waardoor de vraag buiten de scope van het plan-MER valt. Vermits er op basis van deze wetenschappelijke inzichten tevens geen aanzienlijk negatieve effecten verwacht worden op de gezondheid, is de discipline gezondheid in MER's voor veeteeltprojecten geen sleuteldiscipline. Dit alles vormt een extra argument dat dit topic buiten de scope van het plan-MER valt.

Naast Watertoets, Natuurtoets, enz. is ook een 'Gezondheidstoets' noodzakelijk bij beoordeling van vergunningsaanvraag

Er bestaat in Vlaanderen geen specifieke wettelijk verplichte 'gezondheidstoets'. Ook het uitvoeren van een health impact assessment (HIA) is geen vereiste.

25. GEGEVENS

V-25-001
Vraag van steden en gemeenten naar bijkomende informatie over de impact van de beoordelingskaders bij vergunningverlening op de bedrijven op gemeentelijk niveau.
<p>Lokaal bestuur wil veel sneller, beter en consequenter geïnformeerd worden over de status van de bedrijven op hun grondgebied die gevat zijn door de PAS.</p> <p>Steden/gemeenten hebben hier geen zicht op en vragen bijkomende informatie. Hoeveel/welke bedrijven overschrijden de KDW (impactscores van bedrijven)? Wat is de impact voor bedrijven op eventuele nieuwe vergunningsaanvragen? Men wil een overzicht krijgen van de berekende impactscores van alle bedrijven op het grondgebied met een onderscheid tussen professionele en hobbymatige landbouwers om een beeld te krijgen op de kansen voor de blijvende. Er dient 100% duidelijkheid te zijn i.v.m. rode, donker oranje en oranje bedrijven. De regels moeten duidelijk en transparant zijn, met één juiste vergelijkingstabel. Vraag om een zicht te krijgen hoeveel gronden binnen de gemeentegrenzen hun ontheffing van nulbemesting zullen verliezen. Vraag om informatie ter beschikking te stellen over de impact op bedrijven op gemeentelijk niveau. Ten eerste specifiek wat betreft de passende beoordeling in het PAS beleid, ten tweede wat betreft de cumulatieve impact voor landbouwbedrijven die vanuit verschillende overheidsprocessen een impact ondervinden. Zonder deze informatie kunnen we de effecten op de betrokken economische sectoren vandaag en in de toekomst niet volledig inschatten. Dit bemoeilijkt(e) het geven van advies op dit aspect van het beleid en heeft ook een impact op de mogelijkheid om als lokaal bestuur een (pro)actieve rol op te nemen. De gemeenten hebben geen inzicht in de gebruikte methoden of wie de getroffen landbouwers zijn. Zo kan de gemeente bij vergunningsaanvragen geen degelijk oordeel vellen en getroffen landbouwers niet begeleiden met de nodige steun of reconversie. De gemeente vraagt daarom, als lokaal bestuur dat het dichtst bij de burger staat en de lokale toestand het best kent, om actief betrokken te worden bij de problematiek.</p>
<p>Zie ook antwoord V-26-005. In het kader van Monitoring en Borging (hoofdstuk 7 van de PAS) zal informatie en data beschikbaar worden gesteld die ook voor lokale besturen en hun toekomstig beleid, nuttig en relevant zullen zijn.</p>

V-25-002
Vraag naar inzicht in de berekeningen vanuit de bedrijven/sectoren. Cijfers en berekeningen moeten gecontroleerd kunnen worden.
Vraag naar inzicht in de berekeningsformule van impactscores want dat is ingewikkeld en weinig transparant. De wijze van selectie en het meetprotocol hoe precies de impactscore wordt berekend, staat niet in het ontwerp beschreven noch de methodiek noch de gebruikte parameters in het bijzonder. Waarom is het zo moeilijk om cijfers over officiële metingen te vinden, of zijn deze er niet? Zou het niet fair zijn om vooral bij de zwaarst getroffen bedrijven de uitstoot effectief te meten, eventueel tijd en suggesties te geven om bij te sturen, en opnieuw te beoordelen alvorens onomkeerbare beslissingen te nemen? Welke berekeningsmethoden liggen aan de basis van de inschatting van de huidige stikstofdepositie/schade aan natuur/impactscore/generieke maatregelen?
Zie antwoorden V-01-006 (berekening sectoren), V-01-007 (detailniveau inputdata) en V-01-008 (methodiek emissieberekeningen).

V-25-003
Landbouwbedrijven willen gecontacteerd worden over hun individuele status (impactscore en voorgestelde maatregelen), de gevolgen van de voorgestelde maatregelen en het flankerend beleid.
We vragen dat de Vlaamse overheid tijdig, alle betrokken landbouwbedrijven contacteert en duidelijk informeert over hun individuele status, hun huidige impactscore op SBZ-H gebieden en de gevolgen van de voorgestelde maatregelen en het flankerend beleid voor de continuïteit en ontwikkelingskansen van het bedrijf. De berekening van de impactscore is zeer complex. Geen enkel landbouwbedrijf kan zonder adviseur een correct beeld krijgen van zijn situatie. Dit belemmert veel landbouwbedrijven in het correct inschatten van hun situatie en van de te nemen maatregelen.
Bij de operationalisering van de PAS, zal de nodige aandacht en zorg worden besteed worden aan (doelgroepgerichte) communicatie, beschikbaarheid van informatie, begeleiding en opleiding (zie antwoord V-26-005).

26. PROCESVOERING

V-26-001

Te weinig overleg met de sector. Er is geen (duidelijk) aanspreekpunt.

Aan de regionale overheid wordt gevraagd om tijdig en rechtstreeks overleg te plegen met de landbouwers en om daarin ook van bij aanvang de gemeente te betrekken. Er was zeer/te weinig overleg met de sector (Onder 'sector' begrepen: individuele landbouwers, bedrijven, landbouworganisaties). Zoiets ingrijpend mag niet doorgevoerd worden zonder af te toetsen met de belanghebbenden. Er is geen (duidelijk) aanspreekpunt. De overheid moet de wil hebben haar beleid te vormen in samenwerking met de sector, om te bekijken wat mogelijk is binnen het pallet van alle mogelijke oplossingen. De landbouwsector wordt zwaar afgestraft en het stikstofakkoord wordt totaal niet aanvaard en gedragen door de landbouwsector. Een bijsturing tot een meer werkbaar PAS met realistischere doelen is onafwendbaar. Er is meer overleg nodig met alle landbouworganisaties. Hoe is het mogelijk dat de belangrijkste landbouw belangenorganisaties ABS, Boerenbond, Bioforum niet mee aan tafel zaten bij de onderhandelingen, zij hebben voeling met het werkveld, de praktijk en hadden misschien beter realistisch beeld kunnen geven over wat wel en niet kan op de korte en lange termijn. Waarom wordt er niet in gesprek gegaan met de landbouwers die er dagdagelijks mee bezig zijn (i.p.v. allerlei commissies die samenzitten)? Oproep tot lokale dialoog met alle betrokkenen om binnen het wettelijk kader en via respectvol overleg, oplossingen uit te werken die op een kostenefficiënte wijze de normeringsdoelstellingen nakomen. Voorbeeld: De West-Vlaamse milieufederatie wenst voor West-Vlaanderen mee deel te mogen uitmaken van een taskforce om de landbouw in West-Vlaanderen op een ecologisch en sociaal verantwoorde manier in overeenstemming te mogen helpen brengen met de natuurwaarden (ook buiten SBZ-H) en de gezondheidsvereisten. Gelet op de gevoelige en moeilijke materie lijkt het aangewezen om ook voor gemeentebesturen een aanspreekpunt te voorzien waar zij terecht kunnen met moeilijke specifieke situaties waar ze een duidelijk antwoord op wensen. Vroeger had je een aanspreekpunt in de vorm van een plaatselijk rijkslandbouwkundig ingenieur, nu gaat alles online. Aldus gaat veel input naar boven verloren.

Op 23 februari 2022 stelde de Vlaamse Regering de krachtlijnen vast van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in een conceptnota PAS. Deze krachtlijnen vormden de basis van de PAS. In het voortraject zijn overlegmomenten met sector- en middenveldorganisaties georganiseerd. In het Vlaams parlement zijn hoorzittingen gehouden en is debat gevoerd. Bepaalde elementen vonden al dan niet hun doorwerking in de politiek besluitvorming. Tijdens het openbaar onderzoek konden alle belanghebbenden hun opmerkingen, bezwaren en verbetervoorstellen inspreken op zowel de PAS als het ontwerp plan-MER. De verwerking van de inspraak gebeurde grondig en de

weerslag ervan is te vinden in deze replieknota PAS. Het departement Omgeving nam de coördinatie op zich voor de totstandkoming van de PAS, opgevolgd door de Taskforce PAS (leidend ambtenaren van departement Omgeving, VLM, ANB en VMM). Het departement Omgeving trad op als administratief aanspreekpunt (o.a. via stikstof@vlaanderen.be). De procesvoering werd aangestuurd o.l.v. de Vlaamse minister voor Omgeving i.s.m. de Taskforce PAS.

Bij de operationalisering van de PAS, zal de nodige aandacht en zorg worden besteed aan beschikbaarheid van informatie, communicatie, begeleiding en opleiding. De nodige instrumenten zoals handleidingen, instructies, tools worden ontwikkeld en ter beschikking gesteld met vermelding van eventuele contactgegevens. Voor het in uitvoering brengen van het stikstofsaneringsplan en maatregelen in de maatwerkgebieden, worden de relevante actoren betrokken i.f.v. het beschikbare instrumentarium (landinrichting, ...).

V-26-002

Vraag van mestverwerkers om betrokken te worden want informatie is niet duidelijk in de stukken van het openbaar onderzoek.

Mestverwerkers hebben in 2014 geen PAS-brief ontvangen. Mestverwerkers die tot de rode lijst behoren werden niet gecontacteerd en kunnen niet zelf de berekening doen. Er zou vandaag een eerste lijst bestaan van hoog risico landbouwbedrijven (18) en mestverwerkers (2) die verplicht zouden moeten sluiten. Deze lijst is niet publiek. In de commissie leefmilieu van 7 juni 2022 werd expliciet aangegeven dat de mestverwerkers nog niet werden gecontacteerd en ook niet zullen worden gecontacteerd tijdens de duurtijd van het lopende openbaar onderzoek. Krijgen ze nadien nog een bezoek? Wanneer? Evenmin is duidelijk hoe de opsplitsing te verantwoorden is tussen enerzijds twee mestverwerkingsbedrijven die moeten stoppen, achttien bedrijven die bijkomende reductie-inspanningen moeten leveren en de andere bedrijven? Dit is niet duidelijk terug te vinden in de stukken van het openbaar onderzoek, evenmin duidelijk is wat de huidige impactscores van deze betrokken mestverwerkers zijn en wat de verwachte impactscore zou zijn na het uitvoeren van de maatregelen of in welke mate deze zouden bijdragen tot de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen? Het is als individueel bedrijf onmogelijk om onze impactscore correct te bepalen, gelet op onduidelijke, onvolledige en zelfs foute voorstelling in voorliggende PAS, MER en in de Passende beoordeling.

Wat betreft de berekening van de impactscore van mestverwerkers: zie antwoord V-13-001.

Wat betreft de communicatie en bekendmaking van de lijst van mestverwerkers: zie antwoord V-25-005.

Wat betreft de vraag om betrokken te worden: zie antwoord V-25-005.

V-26-003

Vraag van rode en donkeroranje bedrijven en van gemeentebesturen/sectorverenigingen om tijdig op de hoogte gesteld te worden.

Bedrijven moeten voldoende bedenktijd krijgen of ze hier al dan niet in willen meestappen. De gemeentes moeten een landbouwbeleid uitwerken op lokaal niveau waarvoor ze de gepaste informatie en data ontberen. De bedrijven die onder een bepaalde kleurcode vallen zijn niet geweten. De emissiescores en impacts zijn niet gekend. Schermen met argumenten als privacy is ironisch, daar die bedrijven precies kenbaar worden door de uitvoering van maatregelen en de gemeentelijke verplichting tot toezicht. Het kan dus niet dat een gemeente geen toegang krijgt tot cruciale en essentiële informatie. Het gebrek aan informatie belemmert gemeenten om een correct en volledig advies te kunnen verlenen als adviserende overheid. Op die wijze wordt de mogelijkheid ontzegd om gefundeerd bezwaar in te dienen. Bij navraag bij betrokken Vlaamse diensten wordt meegedeeld dat deze informatie niet mag gedeeld worden. Dit werkt de functie tegen die ze moeten vervullen als vergunningverlenende overheid bij activiteiten die stikstof uitstoten op hun grondgebied.

Bij de operationalisering van de PAS, zal de nodige aandacht en zorg worden besteed aan communicatie, beschikbaarheid van informatie, begeleiding en opleiding. De nodige instrumenten zoals handleidingen, instructies, tools zullen ter beschikking worden gesteld met vermelding van eventuele contactgegevens.

De berekening in het kader van de PAS maakt gebruik van de uitstootgegevens van meer dan 22.000 veehouderij-exploitaties. Dit gebeurde op grond van systematische beschikbare gegevens en door geautomatiseerde berekeningen. Daardoor werd een methodiek ontwikkeld die gebaseerd is op basisgegevens waar de Vlaamse overheid op gestructureerde en gestandaardiseerde wijze toegang toe heeft, en die bovendien beschikbaar zijn voor alle in Vlaanderen aanwezige exploitaties, bedrijven en stikstofbronnen. Het was op dat moment niet aangewezen om lijsten van piekbelasters en van donkeroranje bedrijven publiek beschikbaar te maken. Voor wat de aanduiding betreft van piekbelasters zie antwoord V-09-001. Bij operationalisering van PAS-maatregel

van verplichte stopzetting van emissies worden toegang tot informatie en de mogelijkheid tot beroep voorzien.

V-26-004

Het gaat om een politiek probleem en geen milieuprobleem.

Er is sprake van populisme. De Vlaamse landbouwers liquideren en een ganse generatie jonge landbouwers zonder toekomstperspectief zetten, gebeurt alleen uit plat populisme. Een minister die uit verkiezingspopulisme elke wettelijk verkregen vergunning overboord gooit. Zeker met de evaluatie die voorzien wordt in 2025, zal er opnieuw een slagveld komen naar de sector. Geen enkele correcte dialoog, geen bewijzen en plannen worden opgedrongen. Natuur is een populair onderwerp, de meeste mensen hebben geen voeling (meer) met landbouw, men kan dus alles wijsmaken. De term piekbelasters is stigmatiserend. Het komt over als stemmingmakerij om kiezers en onwetende, niet betrokken burgers in een bepaalde zienswijze te duwen. Er is geen reden om in het Turnhouts vennengebied bijkomende maatregelen op te leggen wanneer in een nabijgelegen habitat gebied met ook 3110 en 3130 geen bijkomende maatregelen nodig zijn.

De PAS wordt aangenomen in uitvoering van de Europeesrechtelijke verplichtingen die ingevolge artikel 6 van de Habitatrichtlijn op het Vlaamse Gewest rusten en internrechtelijk zijn vertaald in artikel 36ter van het Natuurdecreet.

De Vlaamse PAS vormt een onderdeel van het instandhoudingsbeleid. Het gaat om een programmatische aanpak ter vermindering van een specifieke milieudruk, in de zin van artikel 50ter, § 4 van het Decreet Natuurbehoud.

De doelstelling van de PAS is duidelijk onderbouwd en gemotiveerd. De PAS baseert zich op een gebiedsgerichte analyse van de emissies en de depositie van stikstofoxiden en ammoniak. Met een totaalpakket aan maatregelen wil Vlaanderen de stikstofuitstoot drastisch inperken om een vergunningenstop zoals in Nederland te voorkomen en om zuurstof te geven aan duurzame landbouw, het leefmilieu én het ondernemerschap in Vlaanderen. Elke besliste maatregel gaat gepaard met sociaal flankerend beleid. De redenen waarom in het Turnhouts Vennengebied bijkomende maatregelen nodig zijn, worden duidelijk geargumenteed in de passende beoordeling en in de PAS. Het is niet de aanwezigheid van een specifieke habitattypen dat noopt tot maatwerk of bijkomende maatregelen, maar wel de mate waarin de generieke emissie maatregelen er in slagen om in

een specifieke SBZ-H de depositie van stikstof voldoende terugdringen om de 2030-doelstelling te realiseren. Zie ook antwoorden in thema 15 (Maatwerk).

V-26-005

Vraag naar meer informatie (beschikbaarheid), communicatie, begeleiding en opleiding. In de ontwerp PAS-nota ontbreekt een communicatie aanpak.

Duidelijk gestructureerde en onderbouwde communicatie speelt in de stikstofproblematiek een enorme rol. Dit zowel naar de gemeente en steden, als naar de betrokken sectoren, maar ook naar het grote publiek (inclusief de media). In de ontwerp-PAS-nota ontbreekt een communicatie-aanpak. Hoogst eigenaardig en betreurenswaardig is dat de Vlaamse overheid niet in staat blijkt te zijn om de bedrijven rechtstreeks te informeren over hun respectievelijke impact en dus over wat in het akkoord van die bedrijven concreet verwacht wordt. Het is de taak van de overheid om elke landbouwer nauwkeurig te informeren zodat hij weet wat van hem verwacht wordt. Bedrijven kennen hun eigen impactscore niet of krijgen geen inzage in hoe deze berekend wordt. De documenten waarop de PAS gebaseerd is moeten publiek beschikbaar gemaakt worden. Veel van de getroffen landbouwers beseffen vandaag zelf niet welke maatregelen boven hun hoofd hangen. Men moet zelf actief op zoek gaan naar de specifieke bedrijfssituatie en geavanceerde kaarten raadplegen of zeer goed de weg kennen op bv het mestbankloket. Bovendien zijn er percelen waar vandaag geen nulbemesting op rust, maar die wel getroffen worden door de voorgestelde maatregelen. Eis dat de betrokken landbouwers op zijn minst een melding hierover ontvangen, ruim voordat de regels van kracht zouden zijn. Eigenlijk moest dit zelf al gebeurd zijn in het kader van dit openbaar onderzoek. Vraag dat er een helder, concreet en eenduidig plan van aanpak wordt gecommuniceerd waarbij er op een constructieve en participatieve manier toegewerkt kan worden naar een duurzame, ecologische en economisch leefbare oplossing voor alle betrokken partijen. Meer gerichte communicatie naar landbouwers rond het belang en de doelen van N2000 en mogelijkheden tot participatie en inspraak. Dit zowel naar de gemeente en steden, als naar de betrokken sectoren, maar ook naar het grote publiek (inclusief de media). In de ontwerp PAS-nota ontbreekt een communicatie-aanpak. Voor het grote publiek is er momenteel eigenlijk één website (<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/inspectie-en-handhaving/handhavers/stikstofbeleid-pas-programmatorische-aanpak-stikstof>) waarnaar ook andere Vlaamse sites verwijzen. Deze website dient meer bekend gemaakt te worden aan het grote publiek en dient aangevuld te worden. Aanvullende informatie is o.a. de duidelijke boodschap dat iedereen een rol speelt in de stikstofproblematiek en dat iedereen op zijn/haar eigen manier een steentje kan bijdragen om de uitstoot (en depositie) van stikstof in te perken. In de communicatie naar het grote publiek dienen er dus tips

aangereikt te worden, waarvan de gemiddelde burger gebruik kan maken om de stikstofuitstoot bij zowel landbouw, industrie, transport als bij huishoudens te doen dalen.

W.b. begeleiding/ondersteuning. De ondersteuning vanuit de overheid beperkt zich tot een tool die dan ook nog tijdens het openbaar onderzoek wijzigt. Ook voor de donkeroranje bedrijven, bedrijven die in een grote onzekerheid terechtkomen moet voldoende begeleiding voorzien worden. Bedrijven moeten ondersteund worden in hun eventuele transitie eerder dan gesloten of gesubsidieerd te worden. Vraag om extra begeleiding te geven aan bedrijven die nu voor de eerste keer als piekbelaster worden beschouwd. Bekijk welke investeringen zij de afgelopen 7 jaar hebben gedaan en bekijk de mogelijkheden die deze bedrijven hebben, samen met hen. Gebiedsgericht dient een veel actievere samenwerking met private eigenaars en gebruikers te worden opgezet, via gerichte communicatie, financiële vergoedingen, training en ondersteuning.

W.b. Opleiding. Dossierbeheerders van gemeenten en ondernemers moeten een gedetailleerde opleiding krijgen om ervoor te zorgen dat alles conform de nieuwe regelgeving verloopt om te verzekeren dat de vergunningsverlening correct gebeurt. Het is taak van overheid om deze opleidingen te voorzien.

Gelet op de gevoelige en moeilijke materie lijkt het aangewezen om ook voor gemeentebesturen een aanspreekpunt te voorzien waar zij terecht kunnen met moeilijke specifieke situaties waar ze een duidelijk antwoord op wensen.

Bij de operationalisering van de PAS, zal de nodige aandacht en zorg worden besteed worden aan (doelgroep gerichte) communicatie, beschikbaarheid van informatie, begeleiding en opleiding. De nodige instrumenten zoals handleidingen, instructies, tools zullen ter beschikking worden gesteld met vermelding van eventuele contactgegevens. Op die manier wordt verzekerd dat bij de uitvoering van de PAS-maatregelen elke betrokkenen weet wat van hem verwacht wordt.

Meer informatie over ondersteuning en begeleiding, zie antwoorden in thema 17 'Flankerend beleid'.

V-26-006

Extra aandacht voor communicatie met Nederland.

De omgevingsdienst Zeeland acht het niet noodzakelijk advies uit te brengen, maar vraagt wel extra aandacht voor de communicatie met Nederland, zoals is beschreven in de PAS

onder hoofdstuk 7; paragraaf 6 'Afstemming en samenwerking met Nederland'. Zij verzoekt op de hoogte gehouden te worden van het verdere verloop van het proces.

Vlaanderen en Nederland hebben tijdens de Vlaams - Nederlandse top op 4 november 2020 afgesproken samen te gaan werken aangaande de grensoverschrijdende stikstofproblematiek. Naast het feit dat beide landen eenzelfde grote stikstofopgave delen, hebben ze ook last van elkaars stikstof dat neerslaat aan de andere kant van de grens, vooral zichtbaar in de natuurgebieden in de grensregio. Het Directoraat Generaal Landelijk Gebied en Stikstof (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) en het Departement Omgeving (Vlaamse Ministerie Omgeving) en provincies aan de Vlaams-Nederlandse grens trekken daarom gezamenlijk op voor natuurherstel en reductie van stikstofuitstoot. De ministeries maken samen afspraken, op politiek/bestuurlijk en (hoog)ambtelijk niveau. De Provincie Zeeland wordt op de hoogte gehouden via het bestuurlijk overleg en kan steeds ook extra informatie inwinnen door de betreffende ministeries te contacteren.

V-26-007

Vraag Agentschap onroerend erfgoed naar tijdige en grondige afstemming.

Vraag naar tijdige en grondige afstemming met betrekking tot al de beschreven handelingen en maatregelen met impact op specifieke gebieden. Het plan-MER geeft duidelijk aan dat de impact op onroerend erfgoed al naargelang de gekozen handeling of maatregel negatief tot positief kan zijn.

Het Agentschap Onroerend Erfgoed zal betrokken worden bij operationalisering van de PAS, en de stikstofsanering in het bijzonder. De reguliere werkwijze die bij inrichtingsprojecten aan de orde is, zal daarbij gevolgd worden. Op die manier is tijdige en grondige afstemming mogelijk met betrekking tot de maatregelen met impact op specifieke gebieden.

V-26-008

Nood aan een objectief wetenschappelijk comité om de berekeningen en modelleringen te herdoen, te begeleiden en op te volgen. De betrokkenheid van de vertegenwoordiger van de verzoekende partij Arrest van RvvB van 25/2/2021 in het Expertinnenpanel is problematisch.

Het voorliggende openbaar onderzoek is er gekomen door toedoen van het arrest van de RvvB van 25/2/2021 (RvVb-A-2021-0697). Eén van de verzoekende partijen werd lid van het PAS-expertinnenpanel, dat is opgericht begin 2021. Welke objectiviteit kan hierbij dan nog aan de dag gelegd worden? Men kan geen meester en leerling in éénzelfde dossier zijn, minstens kan men dan ook niet met goed gevolg aangeduid worden als onafhankelijke expert die in dergelijk panel kan zetelen. Het is dan ook heel opmerkelijk te moeten vaststellen dat diezelfde advocaat en dus rechtstreeks betrokken persoon die toch beschikt over bepaalde informatie pro en contra, minstens als gemandateerde van een natuurvereniging plotseling lid is geworden van het expertinnenpanel. Uiteraard getuigt dit niet van enig vertrouwen dat deze persoon plots vanuit het expertinnenpanel de Vlaamse Regering reeds heeft en nog zal bijstaan met raad en daad. Nog stringenter is dat deze persoon als lid van het expertinnenpanel dit blijktbaar – als onderbouw aan deze ontwerp PAS – reeds in een allesomvattend advies op 12/07/2021 heeft gedaan. Dergelijke werkwijze kan niet, kan mogelijk getuigen van het bedienen van meerdere agenda's en geeft dan ook een gevoel van wantrouwen, minstens geen vertrouwen. Men kan geen meester en leerling in éénzelfde dossier zijn, minstens kan men dan ook niet met goed gevolg aangeduid worden als een onafhankelijke expert die in dergelijk panel kan zetelen. Enige vooringenomenheid ligt dan ook voor en zou kunnen leiden dat niet het algemeen belang wordt gediend doch een specifieke (natuur)verenigingsbelang. Voor het goed vertrouwen en om elke onafhankelijkheid in het verdere verloop van deze procedure, die uiteindelijk zal leiden tot een nieuw stikstofkader, dient deze advocaat als lid van dit expertinnenpanel te worden uitgesloten.

Een objectieve beoordeling is vereist, op basis van een comité dat vertrekt van juiste en actuele cijfers en waarbij de sector betrokken wordt. Hoeveel voeling hebben de meesten nog met de veehouderij om de dagdagelijkse werking ervan te kunnen beoordelen?

De Vlaamse Regering heeft op 22 januari 2021 een PAS expertinnenpanel opgericht om haar te adviseren bij de opmaak van de PAS, inzonderheid op vlak van (1) de juridische elementen en (2) landbouweconomische aspecten. De Vlaamse Regering heeft met oog op die opdrachten een reeks Vlaamse en Nederlandse (academische) deskundigen met milieukundige, milieu-economische en juridische expertise nominatief aangeduid als leden van het PAS-expertinnenpanel.

Het PAS-expertenpanel heeft op 9 februari 2021 zijn werkzaamheden aangevat en heeft op 8 juli 2021 haar eindadvies overgemaakt aan de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering heeft haar keuzes met betrekking tot de noodzaak, de doelstelling, het emissiereductiescenario, specifieke maatregelen, de lastenverdeling, het flankerend beleid van de PAS, zoals vervat in de PAS van 23 februari 2022, mee gebaseerd op het advies van het PAS-expertenpanel.

Het PAS-expertenpanel telde drie juridische experts. Naast de in het bezwaar genoemde expert, waren er nog een andere Vlaamse en een Nederlandse juridische expert. Allen zetelden in het panel vanuit hun erkende niet-betwiste expertise, niet als vertegenwoordiger van een belangengroep, niet-gouvernementele organisatie of van het middenveld. Zowel de juridische als de economische experts zijn in onderlinge samenspraak en consensus tot hun advies gekomen.

De berekeningen en modelleringen in het plan-MER zijn gebeurd op basis van basisgegevens waar de Vlaamse overheid op gestructureerde en gestandaardiseerde wijze toegang heeft. In het (ontwerp) plan-MER wordt dit kort gedocumenteerd. Deze werkwijze is conform de bepalingen in MER-richtlijnenboeken, handleidingen en op basis van advies en begeleiding van deskundigen en experts afkomstig uit o.a. ANB, VMM, VLM, INBO, VITO, Bij de opmaak van de PAS werden (externe) experts geraadpleegd vanuit VITO, INBO en ILVO. Het (ontwerp) plan-MER werd opgemaakt door onafhankelijke, erkende MER-deskundigen en werd ook expertise van VITO en INBO betrokken. Er stelt zich geen noodzaak om berekeningen door een objectief wetenschappelijk comité te laten herrekenen, te begeleiden en op te volgen.

Het is niet zo dat het openbaar onderzoek over de PAS of de opmaak van de PAS er gekomen is door toedoen van het arrest van de RvVb van 25/2/2021 (RvVb-A-2021-0697). Dit is het arrest dat zich uitsprak over de zaak waarin het door de bezwaarindiener genoemd lid van het expertenpanel als advocaat de verzoekende partijen vertegenwoordigde. De Vlaamse Regering besliste reeds in 2014 tot de opmaak van een PAS en nam hierover een hernieuwde beslissing in 2016. De formele procedure voor het plan-MER van de PAS werd reeds opgestart in 2018, met de inspraak over de kennisgeving van het MER die liep van 16/8/2018 tot 16/10/2018.

V-26-009

Niet alle informatie waarover het betrokken publiek zou moeten beschikken om zich een afdoende beeld te vormen van het ontwerp PAS en de aanzienlijke effecten ervan, werden beschikbaar gesteld tijdens het openbaar onderzoek.

Niet alle informatie waarover het betrokken publiek zou moeten beschikken om zich een afdoende beeld te vormen van het ontwerp PAS en de aanzienlijke effecten ervan, werden beschikbaar gesteld tijdens het openbaar onderzoek. Dit maakt een schending uit van artikel 4.2.11 DABM, in samenhang gelezen met het zorgvuldigheidsbeginsel als beginsel van behoorlijk bestuur, artikel 23 van de Grondwet, artikel 6, leden 1 en 2 SMEB-Richtlijn en artikel 7 Verdrag van Aarhus. Luidens voormelde bepalingen dient het publiek toegang te krijgen tot alle relevante informatie die voorafgaand aan het eigenlijke openbaar onderzoek beschikbaar is en beschikbaar moet worden gesteld, in het bijzonder de stukken waarop het besluitvormingsproces steunt. Er is sprake van een uitholling van het openbaar onderzoek wanneer derde belanghebbenden bij de uitoefening van hun inzage- en bezwaarrecht geen kennis kunnen krijgen van gegevens of documenten zonder dewelke het plan of project kan worden goedgekeurd. Het feit dat deze essentiële studies, rapporten en documenten die de zogenaamde wetenschappelijke onderbouwing van het ontwerp PAS vormen, niet ter beschikking zijn via de website [\[https://omgeving.vlaanderen.be/nl/inspectie-en-handhaving/handhavers/stikstofbeleid-pas-programmatorische-aanpak-stikstof\]](https://omgeving.vlaanderen.be/nl/inspectie-en-handhaving/handhavers/stikstofbeleid-pas-programmatorische-aanpak-stikstof) en tevens niet kunnen ter beschikking worden gesteld voor het einde van het openbaar onderzoek, maakt een uitholling uit van de rechten die derden-belanghebbenden aan het openbaar onderzoek ontlenen en viteit derhalve de wettigheid van het gevoerde openbaar onderzoek. Besloten kan dus worden dat het gevoerde openbaar onderzoek op kennelijk onzorgvuldige en dus onwettige wijze heeft plaatsgevonden en minstens moet worden overgedaan met terbeschikkingstelling van de essentiële stukken van het dossier.

De informatie waar bezwaarindiener naar verwijst maakt geen deel uit van de PAS, maar betreft studies en rapporten op basis waarvan het PAS het finale resultaat is. Werkzaamheden, voorbereidingen of studies die tot het ontwerp van programma hebben geleid of waarvan de PAS het finale resultaat is, moeten niet ter inzage worden gelegd. Naar analogie kan worden verwezen naar de rechtspraak van de Raad van State inzake ruimtelijke planning, waarbij bij herhaling werd geoordeeld dat werkzaamheden, voorbereidingen of studies die tot het ontwerp gewestplan hebben geleid of waarvan het ontwerp gewestplan het uiteindelijke resultaat is, niet ter inzage moeten worden gelegd (RvS 17 februari 2009, nr. 190.578, TV Rekin, e.a.; RvS 12 januari 2009, nr. 189.413, nv Drageta; RvS 3 juni 2010, nr. 204.647, nv De Jaegher; RvS 13 januari 2015, nr. 229.799, Vangheluwe; RvS 17 september 2012, nr. 220.608, Schreurs).

Referentielijst

Ref 1.1.1: Broekaert, K., Bakelants, A.F.A.M, Mertens, K.C., Kourdi S. en Demeyer P. (2019). Eindrapport en handleiding bij het Emissie Model Ammoniak Vlaanderen. Update naar versie 2.1 (EMAV2.1).

Ref 2.1.1: <https://www.vmm.be/publicaties/onderzoek-naar-de-koppeling-van-de-luchtkwaliteitsmodellen-vlops-enifdm-in-het-kader-van-de-programmatische-aanpak-stikstof-pas>

Ref 2.1.2: <https://www.vmm.be/publicaties/validatie-koppeling-vlops-ifdm-voor-de-berekening-van-destikstofdepositie-in-het-kader-van-de-pas>

Ref 2.1.3: <https://www.vmm.be/publicaties/tijdelijk-meetnetammoniak-in-natura-2000-gebieden-eindrapport>

Ref 2.1.4: Kwaliteitscontrole van het rekenhart voor stikstofdepositie - bijlage 2: Validatie op basis van metingen van de variatie van ammoniak in natuurgebieden , Vlaamse Milieumaatschappij, 2019 (niet gepubliceerd, op aanvraag, depotnummer D/2019/6871/031)

Ref 2.1.5-7: Lefebvre en Deutsch, 2015; Deutsch et al., 2019; Hooyberghs et al., 2022

Ref 2.2.1: https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-12/IMPACT_Handleiding_v2.1_DEF.pdf

Ref 2.2.2: <https://www.rivm.nl/stikstof/vragen-en-antwoorden-over-stikstof-en-ammoniak>

Ref 2.3.1: <https://www.vmm.be/publicaties/tijdelijk-meetnet-ammoniak-in-natura-2000-gebieden-eindrapport>

Ref 2.5.1: Long-Range Transboundary Air Pollution (LRTAP), <https://unece.org/environmentpolicy/air>

Ref 2.5.2 European Pollutant Release and Transfer Register (E-PRTR), <https://prtr.eea.europa.eu/>

Ref 2.5.3: EMEP Centre on Emission Inventories and Projections (CEIP), <https://www.ceip.at/>

Ref 2.6.1: Uitgebreide modelbeschrijving van OPS versie 5.0.2.1, <https://www.rivm.nl/documenten/uitgebreide-modelbeschrijving-van-ops-versie-5021>

Ref 2.7.1: EMEP EEA Guidebook (2019), <https://www.eea.europa.eu/publications/emep-eea-guidebook-2019>

Ref 3.5.1: Lefebvre W. en Deutsch F. (2015). Onderzoek naar de koppeling van de luchtkwaliteitsmodellen VLOPS en IFDM in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), <https://www.vmm.be/publicaties/onderzoek-naar-de-koppeling-van-de-luchtkwaliteitsmodellen-vlops-en-ifdm-in-het-kader-van-de-programmatische-aanpak-stikstof-pas>, 2015/RMA/R/18.

Ref 3.12.1: K. B. Schnelle Jr., Encyclopedia of Physical Science and Technology (Third Edition), 2003.

- Ref 15.3.1: Arts G.H.P. (2002). Deterioration of atlantic soft water macrophyte communities by acidification, eutrophication and alkalinisation. *Aquatic Botany* 73 (4): 373–393.
- Ref 15.3.2: Bobbink R., Hicks K., Galloway J., Spranger T., Alkemade R., Ashmore M., Bustamante M., Cinderby S., Davidson E. & Dentener F. (2010). Global assessment of nitrogen deposition effects on terrestrial plant diversity: a synthesis. *Ecological Applications* 20 (1): 30–59.
- Ref 15.3.3: de Graaf M.C.C., Bobbink R., Roelofs J.G.M. & Verbeek P.J.M. (1998). Differential effects of ammonium and nitrate on three heathland species. *Plant Ecology* 135 (2): 185–196.
<https://doi.org/10.1023/A:1009717613380>.
- Ref 15.3.4: Duprè C., Stevens C.J., Ranke T., Bleeker A., Pepler-Lisbach C., Gowing D.J.G., Dise N.B., Dorland E., Bobbink R. & Diekmann M. (2010). Changes in species richness and composition in European acidic grasslands over the past 70 years: the contribution of cumulative atmospheric nitrogen deposition. *Global Change Biology* 16 (1): 344–357. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2486.2009.01982.x>.
- Ref 15.3.5: Limpens J. & Berendse F. (2003). Growth reduction of *Sphagnum magellanicum* subjected to high nitrogen deposition: the role of amino acid nitrogen concentration. *Oecologia* 135 (3): 339–345.
<https://doi.org/10.1007/s00442-003-1224-5>.
- Ref 15.3.6: Paoli L., Pirintsos S.Arg., Kotzabasis K., Pisani T., Navakoudis E. & Loppi S. (2010). Effects of ammonia from livestock farming on lichen photosynthesis. *Environmental Pollution, Advances of air pollution science: from forest decline to multiple-stress effects on forest ecosystem services* 158 (6): 2258–2265. <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2010.02.008>.
- Ref 15.3.7: Schuurkes J.A.A.R., Kok C.J. & den Hartog C. (1986). Ammonium and nitrate uptake by aquatic plants from poorly buffered and acidified waters. *Aquatic Botany* 24 (2): 131–146.
[https://doi.org/10.1016/0304-3770\(86\)90093-8](https://doi.org/10.1016/0304-3770(86)90093-8).
- Ref 15.3.8: Stevens C.J., Duprè C., Dorland E., Gaudnik C., Gowing D.J.G., Bleeker A., Diekmann M., Alard D., Bobbink R., Fowler D., Corcket E., Mountford J.O., Vandvik V., Aarrestad P.A., Muller S. & Dise N.B. (2010). Nitrogen deposition threatens species richness of grasslands across Europe. *Environmental Pollution* 158 (9): 2940–2945. <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2010.06.006>.
- Ref 15.3.9: Van Den Berg L.J.L., Dorland E., Vergeer P., Hart M.A.C., Bobbink R. & Roelofs J.G.M. (2005). Decline of acid-sensitive plant species in heathland can be attributed to ammonium toxicity in combination with low pH. *New Phytologist* 166 (2): 551–564. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8137.2005.01338.x>.
- Ref 15.3.10: Wilkins K., Aherne J. & Bleasdale A. (2016). Vegetation community change points suggest that critical loads of nutrient nitrogen may be too high. *Atmospheric Environment, Acid Rain and its Environmental Effects: Recent Scientific Advances* 146: 324–331.
<https://doi.org/10.1016/j.atmosenv.2016.07.016>.
- Ref 15.3.11: De Becker P. & Adriaens D. (2015). Inventaris van kennis(hiaten) eco-hydrologie en PAS-relevante hydrologische herstelmaatregelen voor de Vlaamse SBZH-deelgebieden. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Ref 20.1.1: De Keersmaeker L., Adriaens D., Anselin A., De Becker P., Belpaire C., De Blust G., Decler K., De Knijf G., Demolder H., Denys L., Devos K., Gyselings R., Leyssen A., Lommaert L., Maes D., Oosterlynck P., Packet J., Paelinckx D., Provoost S., Speybroeck J., Stienen E., Thomaes A., Vandekerckhove K., Van Den Berge K., Vanderhaeghe F., Van Landuyt W., Van Thuyne G., Van Uytvanck J., Vermeersch G., Wouters J., Hoffmann M. (2018). Herstelstrategieën tegen de effecten van atmosferische depositie van stikstof op Natura2000 habitat in Vlaanderen. Rapporten van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek 2018 (13). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. DOI: doi.org/10.21436/inbor.14113664 (https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/14221829/DeKeersmaeker_etal_2018_Herstelstrategie_nTege_nDeEffectenVanAtmosferischeDepositieVanStikstofOpNatura2000HabitatInVlaanderen.pdf)

Ref 21.15.1: Poelmans L., Van der Meulen M., Vermeiren K. en Engelen G. (VITO), Adriaens D. (INBO), Vandegehuchte M. (ANB) (2015). ZoekZoneModel. Technische beschrijving.

Ref 22.12.1: Van Dobben H.F., Bobbink R., Bal D. & Van Hinsberg A., 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Alterra rapport 2397. Alterra WUR, Wageningen, Nederland. 68 blz.

Ref 24.1.1: Broekx, S., Liekens, I., & Van Ermen, S. (2021). Vergelijking kosten en effecten van verschillende stikstofemissie-beperkende scenario's voor de Programmatische Aanpak Stikstof op hoofdlijnen. Departement Landbouw en Visserij.

Ref 24.1.2: De Pue, D., Haentjes, W., Marchand, F., Cillen, L., De Campeneere, S., Demeyer, P., Lauwers, L., Peiren, N., Relaes, J., Rogge, E., & van der Velden, D. (2021). Systeemanalyse PAS en landbouw Studie in opdracht van het Departement Omgeving.

Ref 24.1.3: Giannadaki, D., Giannakis, E., Pozzer, A., & Lelieveld, J. (2018). Estimating health and economic benefits of reductions in air pollution from agriculture. Science of The Total Environment, 622– 623, 1304–1316. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2017.12.064>

Ref 24.1.4: Van Grinsven, H. J. M., Holland, M., Jacobsen, B. H., Klimont, Z., Sutton, M., & Willems, W. J. (2013). Costs and Benefits of Nitrogen for Europe and Implications for Mitigation. Environmental Science & Technology, 47, 3571–3579.

Ref 24.1.5: Wagner, S., Angenendt, E., Beletskaya, O., & Zeddies, J. (2017). Assessing ammonia emission abatement measures in agriculture: Farmers' costs and society's benefits – A case study for Lower Saxony, Germany. Agricultural Systems, 157(April), 70–80. <https://doi.org/10.1016/j.agry.2017.06.008>

Ref 24.14.1: Van Zanten, H. H. E., Herrero, M., Van Hal, O., Rööös, E., Muller, A., Garnett, T., Gerber, P. J., Schader, C., & De Boer, I. J. M. (2018). Defining a land boundary for sustainable livestock consumption. Global Change Biology, 24(9), 4185–4194. <https://doi.org/10.1111/gcb.14321>

Departement Omgeving
Koning Albert II-laan 20 bus 8,
1000 Brussel
omgeving@vlaanderen.be

[omgeving.vlaanderen.be](https://www.omgeving.vlaanderen.be)